

รายงานสืบเนื่องงานประชุมวิชาการ โครงการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 3 และนานาชาติครั้งที่ 2

PROCEEDINGS NO.1

เล่ม 1 : บทความวิจัย RESEARCH ARTICLES

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Nakhon Ratchasima Campus

17 January 2026

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ
โครงการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 3 และนานาชาติครั้งที่ 2
(แบบออนไซต์และออนไลน์)

หัวข้อ “พุทธนวัตกรรมการพัฒนาปัญญาและคุณธรรมที่ยั่งยืน”

Proceedings No.1

เล่ม 1 : บทความวิจัย
(Research Articles)

The 3rd National and the 2nd International Academic Conference.
Theme: “Buddhist Innovation for Sustainable Development of
Wisdom and Morality”

วันที่ 17 มกราคม 2569

ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

กองบรรณาธิการ

ที่ปรึกษา

พระพรหมวัชรธีรอาจารย์, ศ.ดร.	อธิการบดี
พระปัญญาวัชรบัณฑิต, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
พระเทพวัชรสารบัณฑิต, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา
รศ.ดร.สุรพล สุธะพรหม	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป
พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
พระราชวัชรคุณบัณฑิต, ดร.	รองอธิการบดี วิทยาเขตนครราชสีมา

บรรณาธิการบริหาร

รศ.ดร.ยุทธนา พูนเกิดมะเร็ง	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป มจร.วิทยาเขตนครราชสีมา

บรรณาธิการ

พระมหาสุพัทธ์ วชิราวุธ, รศ.ดร.	ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ มจร.วิทยาเขตนครราชสีมา

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ผศ.ดร.เกรียงไกร พินยารักษ์	มจร.วิทยาเขตนครราชสีมา
พระครูปริยัติโสโมธาน, ดร.	มจร.วิทยาเขตนครราชสีมา
พระอนันต์ อภินันโท, ดร.	มจร.วิทยาเขตนครราชสีมา

ฝ่ายประสานงาน

นางสาวศิริพร หาญพิชัย	มจร.วิทยาเขตนครราชสีมา
นางสาวฉัตรสุตา มุ่งเขตกลาง	มจร.วิทยาเขตนครราชสีมา
นางปวีณา กองขุนทด	มจร.วิทยาเขตนครราชสีมา

ฝ่ายกราฟฟิก

นายสมพร ไพกระโทก	มจร.วิทยาเขตนครราชสีมา

ฝ่ายพิสูจน์อักษร/รูปเล่ม

พระครูอุดมปัญญาวัตร	มจร.วิทยาเขตนครราชสีมา
นายกุลพิสิฐ ขวาทไทย	มจร.วิทยาเขตนครราชสีมา
นางสาวนันทพร ดิชกิ่ง	มจร.วิทยาเขตนครราชสีมา

พิมพ์ครั้งแรก : กุมภาพันธ์ 2569 (แบบออนไลน์)

เจ้าของ : สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
เลขที่ 419 หมู่ 7 ตำบลห้วยทะเล อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000

อีเมล : academic.korat@mcu.ac.th เบอร์โทร. 064-8060-444

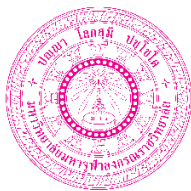
เว็บไซต์ : <https://nkr.mcu.ac.th/con/>

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิประเมินผลงานทางวิชาการ ภายใน

1. พระครูสุตธรรมวิสิฐ, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. พระครูปริยัติธรรมภาณี, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. พระครูสุตภัทรบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
4. พระครูสังวรวิริย, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
5. พระมหาสุพร รุกขิตธมโม, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
6. พระครูวิสุทธิมงคลบัณฑิต, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
7. พระครูขันติธรรมธาริ, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
8. พระครูอัครศรีวิสุทธิ, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
9. พระครูปริยัติโมธาน, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
10. พระอนันต์ อภินันโท, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
11. รศ.ดร.สุรพงษ์ คงสัตย์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
12. รศ.ดร.พรเสริญ วุฒิปัญญาอิสกุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
13. รศ.ดร.พิชิต ปุริมาตร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
14. รศ.ดร.สิน งามประโคน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
15.รศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
16. ผศ.ดร.เสฐียร ทั้งทองมะดัน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
17. ผศ.ดร.ไพวรรณ ปุริมาตร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
18. ผศ.ดร.ชุตินันท์ วงษ์อมรวิทย์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
19. ผศ.ดร.เบญญาภา อัจฉฤกษ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
20. ผศ.ดร.ยุทนา ประณีต	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
21. ผศ.ธนเดช เอื้อศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
22. ดร.ประพันธ์ นิกกระโทก	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
23. ดร.ศุภณัฐ เจริญสุข	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
24. ดร.มนัสพล ยังทะเล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
25. ดร.ณัฐพันธ์ เป้าคำ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
26. ดร.โสระยา ไทยอัฐวิถิ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
27. ดร.ค่านวน ไทยอัฐวิถิ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
28.อาจารย์พัฒนภาสน์ บุญเทียน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิประเมินผลงานทางวิชาการ ภายนอก

1. พระมหาสามารถ ฐานิสโร	มูลนิธิบวรเพื่อการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
2. พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
3. รศ.ดร.มานพ นักการเรียน	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
4. รศ.ดร.ณัฐพงษ์ มะลิซ้อน	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
5. รศ.ดร.วีระชัย ยศโสธร	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
6. รศ.ชัยวัฒน์ อัดพัฒน	ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา
7. รศ.วิรัตน์ กางทอง	มูลนิธิหลวงตาน้อย
8. รศ.อัศรพนธ์ เนื้อไม้หอม	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
9. ผศ.ดร.ประทีป พืชทองหลาง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
10. ผศ.ดร.จรัส บุตดาพงษ์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
11. ผศ.ดร.สำราญ ศรีคำมูล	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
12. ผศ.ดร.เมธา หริมเทพาธิป	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
13. ผศ.ดร.วิเชียร แสนมี	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
14. ผศ.ดร.อรุณ ไชยนิทย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
15. ผศ.ดร.วิไลวรรณ วงศ์จินดา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์สุพรรณบุรี
16. ผศ.ดร.มานิตย์ อรรถชาติ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
17. ผศ.ดร.ชาญชัย ฤทธิ์ร่วม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
18. ผศ.ดร.ทวีศักดิ์ ชูมา	มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตนครสวรรค์
19. ผศ.ปัตถนะ สิงห์หอม	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
20. ดร.บุญเพ็ง สิทธิวงษา	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
21. ดร.สุริยาวัธ สุวรรณบุบผา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
22. ดร.วิลาสินี วัฒนมงคล	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสงคราม
23. ดร.ศุภานนท์ คงประดิษฐ์	วิทยาลัยทองสุข
24. ดร.อรพรรณ สุชาติกุลวิทย์	สถาบันปราชญ์วิสัย
25. ดร.มนัสวี มนต์ปัญญาวัฒนา	มหาวิทยาลัยมหิดล

รายงานผลการดำเนินงาน
โครงการการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 3 และนานาชาติครั้งที่ 2
(แบบออนไซต์และออนไลน์)

หัวข้อ “พุทธนวัตกรรมการพัฒนาปัญญาและคุณธรรมที่ยั่งยืน”

The 3rd National and the 2nd International Academic Conference.

Theme: “Buddhist Innovation for Sustainable Development of Wisdom and Morality”

วันเสาร์ที่ 17 มกราคม พ.ศ. 2569

โดย

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

บทสรุปผู้บริหาร

สำนักวิชาการ วิทยาเขตนครราชสีมา ได้ดำเนินโครงการการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 3 และนานาชาติครั้งที่ 2 (แบบออนไซต์และออนไลน์) หัวข้อ “พุทธนวัตกรรมการพัฒนาปัญญาและคุณธรรมที่ยั่งยืน” The 3rd National and the 2nd International Academic Conference. Theme: “Buddhist Innovation for Sustainable Development of Wisdom and Morality” ดำเนินโครงการตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 ตามแผนพัฒนาการอุดมศึกษาระยะที่ 13 ซึ่งได้จัดงานเมื่อวันที่ 17 มกราคม พ.ศ. 2569 ณ อาคาร B มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

ผลการดำเนินโครงการดังกล่าว สรุปได้ดังนี้

ผลการดำเนินงานสอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์แผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในช่วงแผนพัฒนาการอุดมศึกษาระยะที่ 13 ได้แก่

1. ประเด็นยุทธศาสตร์ : ตรงกับยุทธศาสตร์ที่ 2 : ว่าด้วยการพัฒนางานวิจัยและสร้างพุทธนวัตกรรมให้มีคุณภาพทั้งในระดับชาติและนานาชาติ
2. ประเด็นเป้าประสงค์ : ผลงานวิจัย งานสร้างสรรค์ หรือพุทธนวัตกรรมได้รับการตีพิมพ์ หรือเผยแพร่ในระดับชาติหรือนานาชาติ
3. ประเด็นกลยุทธ์ : ส่งเสริม สนับสนุนให้อาจารย์และนักวิจัยมีผลงานการวิจัย งานสร้างสรรค์ หรือพุทธนวัตกรรมในระดับชาติหรือนานาชาติ
4. ตัวชี้วัดเป้าประสงค์ : ร้อยละของอาจารย์และนักวิจัยที่มีผลงานวิจัย งานสร้างสรรค์หรือพุทธนวัตกรรมในระดับชาติหรือนานาชาติ
5. ตัวชี้วัดความสำเร็จ

ตัวชี้วัดความสำเร็จ	ผลการดำเนินงาน
<u>เชิงปริมาณ</u> 1. เป้าหมายผู้เข้าร่วมงาน 250 รูป/คน (ทั้งออนไซต์และออนไลน์) 2. เป้าหมายบทความ 50 เรื่อง	<u>เชิงปริมาณ</u> 1. ผู้เข้าร่วมงาน 311 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของเป้าหมายที่ตั้งไว้ 2. ได้รับบทความ 107 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 100 ของเป้าหมายที่ตั้งไว้
<u>เชิงคุณภาพ</u> 1) ความร่วมมือระหว่างสถาบันเครือข่าย 2) ผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (4.00)	<u>เชิงคุณภาพ</u> 1) ได้รับความร่วมมือจากสถาบันเครือข่ายจำนวน 22 แห่ง สถาบันที่ส่งผลงาน 26 แห่ง 2) ผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.64) แสดงถึงความสำเร็จในการบริหารจัดการ

สรุปผลการดำเนินงาน

เชิงปริมาณ

- 1) ผู้เข้าประชุม จำนวน 311 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของกลุ่มเป้าหมาย โดยแบ่งเป็น บรรพชิต 72 รูป คฤหัสถ์ชาย 137 คน คฤหัสถ์หญิง 102 คน
- 2) จำนวนบทความทั้งสิ้น 107 เรื่อง เป้าหมายที่ตั้งไว้ 50 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 100 แยกเป็น บทความภาษาอังกฤษ 18 เรื่อง บทความภาษาไทย 89 เรื่อง บทความวิจัย 50 เรื่อง วิชาการ 57 เรื่อง

เชิงคุณภาพ

- 1) ความร่วมมือจากสถาบันเครือข่ายจำนวน 22 สถาบัน ผู้ส่งบทความจำนวน 26 สถาบัน เข้าร่วมประชุมและนำเสนอแบบออนไลน์ 6 สถาบัน ได้แก่ มจร. (ทั้งส่วนกลางและวิทยาเขต), มมร. (สาธายา), มมร. (วิทยาเขตศรีธรรมมาศกราช), วิทยาลัยศาสนศาสตร์นครราชสีมา, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี และ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย สะท้อนถึงการสร้างเครือข่ายวิชาการที่เข้มแข็ง
- 2) ตีพิมพ์บทความเป็นรูปเล่มและเผยแพร่ทางออนไลน์
- 3) ผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.64) แสดงถึงความสำเร็จในการบริหารจัดการ

ความพึงพอใจ

- ภาพรวมความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการอยู่ในระดับ “มากที่สุด” ซึ่งสะท้อนถึงความสำเร็จในการดำเนินงานในทุกมิติ
- ด้านการเรียนรู้ ผู้เข้าร่วมมีความรู้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ
- หัวข้อ “การนำไปประยุกต์ใช้” ได้คะแนนสูงสุด บ่งบอกว่าโครงการนี้ตอบโจทย์ความต้องการของผู้เข้าฟังอย่างแท้จริง
- ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเป็นเอกฉันท์ว่าโครงการนี้มีคุณภาพสูง

ข้อเสนอแนะ

- การรักษาระดับมาตรฐานวิทยากร ควรเชิญวิทยากรที่มีลักษณะการถ่ายทอดที่เป็นรูปธรรมเช่นนี้ในปีต่อไป เนื่องจากเป็นจุดแข็งที่สุดของโครงการ
- การจัดการเวลา แม้คะแนนด้านระยะเวลาจะอยู่ในเกณฑ์ “มากที่สุด” (4.65) แต่เมื่อเทียบกับหัวข้อการประเมินอื่นๆ ถือว่าอยู่ในลำดับท้าย ๆ จึงควรให้ความสำคัญกับการรักษาเวลาหรือการเพิ่มช่วงเวลาคักถามให้มากขึ้นตามความสนใจของผู้เข้างาน

สำนักวิชาการ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครราชสีมา

คำนำ

โครงการการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 3 และนานาชาติครั้งที่ 3 (ทั้งแบบออนไซต์และออนไลน์) หัวข้อ “พุทธนวัตกรรมการพัฒนาปัญญาและคุณธรรมที่ยั่งยืน” The 3rd National and the 2nd International Academic Conference. Theme: “Buddhist Innovation for Sustainable Development of Wisdom and Morality” จัดขึ้นเมื่อวันที่ 17 มกราคม 2569 โดย สำนักวิชาการ วิทยาเขตนครราชสีมา ได้จัดโครงการนี้ร่วมกับสถาบันเครือข่าย เป็นโครงการที่จัดขึ้นตามแผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณแบบต่อเนื่องทุกปี เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในช่วงแผนพัฒนาการอุดมศึกษาระยะที่ 13 ยุทธศาสตร์ที่ 2 : พัฒนางานวิจัยและสร้างพุทธนวัตกรรมให้มีคุณภาพทั้งในระดับชาติและนานาชาติ โดยมีเป้าประสงค์ที่การผลิตผลงานวิจัย งานสร้างสรรค์ หรือพุทธนวัตกรรมให้ได้รับการตีพิมพ์ หรือเผยแพร่ในระดับชาติหรือนานาชาติ เป็นการส่งเสริม สนับสนุนให้อาจารย์ นิสิตนักศึกษา นักวิจัยและผู้สนใจได้ผลิตผลงานด้านวิชาการ และเป็นเวทีนำเสนอผลงานสร้างสรรค์หรือพุทธนวัตกรรมในระดับชาติหรือนานาชาติ เพื่อความก้าวหน้าในวิชาชีพต่อไป

คณะกรรมการดำเนินงานโครงการฯ ขอขอบคุณ ท่านผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิตนักศึกษา ศิษย์เก่าและผู้สนใจทุกท่านทั้งภายในและภายนอกสถาบัน พร้อมทั้งสถาบันเครือข่าย ที่เข้าร่วมโครงการฯ และให้ความร่วมมือในการดำเนินงานจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากสถาบันเครือข่ายในการจัดโครงการครั้งต่อไปเป็นอย่างดี

(พระมหาสุพัตร วชิราวุธ, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

สารบัญ

รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 3 และนานาชาติครั้งที่ 2 Proceedings No.1 / เล่มที่ 1 : บทความวิจัย

หน้าปกใน	A
กองบรรณาธิการ	B
คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิประเมินผลงานทางวิชาการ ภายใน	C
คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิประเมินผลงานทางวิชาการ ภายนอก	D
รายงานผลการดำเนินงาน / บทสรุปผู้บริหาร	E
คำนำ	H
พระมหาสุพัตร์ วชิราวุธ, รศ.ดร.	
สารบัญ (เล่ม 1 : บทความวิจัย)	I-M
คำกล่าวถวายรายงาน	ก
พระราชวัชรบัณฑิต, รศ.ดร. รองอธิการบดี	
บรรยายพิเศษ “พุทธนวัตกรรมการพัฒนาและคุณธรรมที่ยั่งยืน”	I-V
พระพรหมวัชรธีรจารย์, ศ.ดร. อธิการบดี	
บรรยายพิเศษ “วิกฤตศรัทธาแก้ได้ด้วยพุทธศาสน์”	VI-XV
พระราชวัชรบัณฑิต, รศ.ดร. รองอธิการบดี	

บทความวิจัย

เรื่อง	หน้า
วิเคราะห์หลักจริยศาสตร์การแพทย์ของหมอชีวกโกมารภัจจ์	1-13
บุญช่วย อุ่นแก้ว	
วิเคราะห์อภิปรัชญาในมหาหัตถิปโทปมสูตร	14-21
วิฑูรย์ เพียรวิชัยกุล	
วิเคราะห์คุณค่าของวิญญาณในปรัชญาไทย	22-29
พระกิตติ ตนติปาโล	
รูปแบบพุทธนวัตกรรมการตลาดเชิงสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน	30-42
กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนแปรรูปกล้วยเสื่อ จังหวัดแม่ฮ่องสอน	
รภัสสรณ์ คงชนจารุอนันต์, ชนิตา พันธุ์มณี, สุพจน์ คำมะณี	
พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการกำหนดนโยบาย	43-55
สาธารณะของผู้บริหารเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย	
พระครูปลัดณัฐพงษ์ ฐิตวุฒสิริ, พระครูธรรมธรรณูเที่ยง พุทธสวโก, สหทัยา วิเศษ	

การประยุกต์หลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในเทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา สุกฤษฎี เลาสัตย์, สมยศ ปัญญามาก, พระเมธีวชิรคุณ	56-65
ผลการพัฒนาการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโคนชัย สาระประวัติศาสตร์นักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงาน กมลณัฐ รัตนกาญจน์, พีรวัส อินทวิ, อธิวิตร ศรีสมบัติ	66-76
การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องวัดโพธิ์ศรีธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ สำหรับ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคนิครัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ จิราภรณ์ คำสด, ภัทระ อินทรกำแหง, ประทวน วันนิจ	77-85
การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อ นักการเมืองท้องถิ่นในตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา พระยศวรวิธ ธีรภทโท, สหทัยา วิเศษ, พระครูธรรมธรรณบุญเที่ยง พุทธสาวโก	86-98
การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันในตำบลแม่เจดีย์ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ประกิจ สารพันธ์, สหทัยา วิเศษ, พระครูธรรมธรรณบุญเที่ยง พุทธสาวโก	99-109
วิเคราะห์อัตถิภาวนิยมในวรรณกรรมเรื่องสิทธิธารณะของเฮอमानน์เฮสเส ธีรวิทย์ วงษ์วีรสุวรรณ	110-119
การประยุกต์หลักธรรม เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในเทศบาลตำบลบ้านเหล่า อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา พระพุฒิสรรค์ จารุณโม, พระเมธีวชิรคุณ, สหทัยา วิเศษ	120-129
การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชน ในตำบลห้วยแก้ว อำเภอภูพานยาว จังหวัดพะเยา พระพงศกร กิตติวิโส, สมยศ ปัญญามาก, พระครูธรรมธรรณบุญเที่ยง พุทธสาวโก	130-139
การประยุกต์หลักทิวาสัจจิต เพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในเทศบาลตำบลปง อำเภอปง จังหวัดพะเยา ศรายุทธ ซื่อสัตย์, พระเมธีวชิรคุณ, สมยศ ปัญญามาก	140-152
การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องซากดึกดำบรรพ์ โดยใช้เกมเศรษฐี สำหรับนักเรียนชั้นประถม ศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) ณิชาภรณ์ นาสุกร์, สายยนต์ ชาวอุบล	153-161
พุทธวิธีส่งเสริมทัศนคติทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลนาปรัง อำเภอปง จังหวัดพะเยา พนิตพร คูสุวรรณ, สหทัยา วิเศษ และ พระเมธีวชิรคุณ	162-171
เกษตรผสมผสานกับเศรษฐกิจชุมชนสู่การพึ่งตนเองตำบลหนองหว่า อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว เพ็ชรจรินทร์ จงใจหาญกล้า, วงศ์สถิตย์ วิสุภี	172-183
การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้รูปแบบโมเดลซิปปา (CIPPA Model) เรื่อง ซากดึกดำบรรพ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสุรนารีวิทยา 2 อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา รัชชานนท์ เชิดเกาะ, ชินวัชร นิลเนตร	184-195

รูปแบบเกษตรปลอดภัยของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์เรียนรู้ทุ่งหัวเมืองฟาร์ม ถาวร ศรีสุวรรณ, ไมตรี อินทรีย์ยะ	196-204
การบริหารจัดการมวยไทย เพื่อสร้างเศรษฐกิจให้แก่ชุมชน เชาว์เพชร ชูประจง, เดชรัตน์ สุขกำเนิด	205-214
การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความโดยใช้วิธีการสอนอ่านแบบ SQ4R สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดท่าพุด (นครผลประชานุกุล) วรรณุช แพสะอาด, พระครูวินัยธรสุขุม สุขวาทโก และ รัชต์ทวี เกาโต	215-223
การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย พระครูศรีธรรมวุฒิ	224-234
ผลกระทบของเทคโนโลยีต่อวัฒนธรรมและประเพณีการเฉลิมฉลองปีใหม่ มนัสวี มนต์ปัญญาวัฒนา, ญาณิศา แก้วภา, ชนัญชิดา ละลอบ, ชนกานต์ เชื้อสายสิทธิ์ พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ, พระมหาเกรียงไกร สิริวิพัฒน์	235-247
การบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม ของประชาชนในเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย พระอธิการเทพพิทักษ์ คุณวฑฒโน, พระครูธรรมธรรณูเที่ยง พุทธสาวิโก, สมยศ ปัญญามาก	248-260
การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูป่าชายเลนของชุมชนบ้านบางบ่อล่าง ณรงค์ ญาณศิริ, วงศ์สถิตย์ วิสุภี	261-273
ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะบุคลิกภาพแบบ MBTI กับความเครียดในการสอบ และกลยุทธ์ การจัดการอารมณ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย กัณตภณ ศรีนนท์, มนัสวี มนต์ปัญญาวัฒนา	274-279
ผลการจัดการเรียนรู้ เรื่อง วัฒนธรรมไทย สารหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต ในสังคม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการสอนแบบร่วมมือและบทบาทสมมติ ชยา มาชุมเหล็ก, พีรวัส อินทวิ และ ประทวน วันนิจ	280-288
การบูรณาการหลักปณิธิธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในเทศบาลเมืองดอกคำใต้ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา กานต์สินี เลิศรัตนภิรมณ์, สหทัยา วิเศษ, พระเมธีวชิรคุณ	289-300
การยกระดับคุณภาพสินค้าผ้าขาวม้าทอมือและบริการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้สูงอายุ บ้านหลวงศิริ ตำบลหนองบัวแดง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ หทัยภัทรา ประกัน, พระสมพร สมจิตโต, พระมหาอัศวิน กิตติญาโณ	301-309
การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง หลักธรรม ทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ นภาพรรณ บาดตาสา, สุทธิดา จันทรดวง	310-316
การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง มรรยาทของพุทธศาสนิกชน ที่ดี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้เกมเป็นฐาน โชคพิทักษ์ ดวนโคกสูง, สุทธิดา จันทรดวง	317-325
รูปแบบการจัดการสวนสมรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน จำนง ประทุมทอง, ศุภการ สิริไพศาล	326-333

การพัฒนาแบบแผนการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูเพื่อส่งเสริมความสามารถ ในการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 อารยา ช่ออั้งชัย	334-344
การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ศาสดาและคัมภีร์ของศาสนาโดยใช้จัดการเรียนรู้ โดยใช้เกมเป็นฐาน ศศิณีภา ลมไธสง, สุชาติ พิมพ์พันธ์	345-352
การพัฒนาการเรียนรู้เด็กภาวะสมาธิสั้นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนโคราช พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา รัชฎาภรณ์ พรหมภักดี, สายยนต์ ชาวอุบล	353-359
การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมือง เรื่อง วัฒนธรรมไทยของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานโรงเรียนสุขานารี สพป. นครราชสีมา เขต 1 ประกายกาญจน์ โชติวิวัฒน์กิจ, สุชาติ พิมพ์พันธ์	360-367
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือประกอบการใช้นิทานคุณธรรมเพื่อเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนและการปฏิบัติตนตามหลักไตรสิกขาในยุคดิจิทัล ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2 กลุ่มพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาลำพระเพลิง แม่ชีดาหลา กิตติสุริยะ, นิพล อินนอก	368-378
การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาชีวิตประจำวันในยุคดิจิทัลและผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชวนฝัน วัดสูงเนิน	379-387
การบูรณาการศิลปะในการเรียนรู้เรื่อง พุทธประวัติเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเตรียมพุทธศาสตร์ แม่ชีนพธีรา หวลมานพ	388-395
การพัฒนาผลสัมฤทธิ์วิชาพระพุทธศาสนาโดยใช้รูปแบบการสอนโมเดลซิปปา วันัส จอสูงเนิน, พิพัฒน์พงษ์ เป็นสูงเนิน	396-403
การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องกฎหมายกับการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) เอี่ยมพร พงสูงเนิน, ศิริรัตน์ วิลลาบุตร	404-411
LEARNING TO BELONG, ONE STEP AT A TIME: VISITING THAI THERAVADA BUDDHIST TEMPLES AS SPACES FOR INTERCULTURAL ADAPTATION Jaime Paster	412-426
AN ANALYSIS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT WITH SPECIFIC REFERENCE TO CAKKAVATTI-SIHANADA SUTTA (the lion's roar of the wheel-turning emperor) Bhiksuni Sun Xiaoting	427-439
ECONOMICS ACCORDING TO THE PRINCIPLES OF THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY : AN ANALYTIC, APPRECIATIVE AND APPLICATIVE STUDY Wacharasamee Suntornwanawes shaw, Metha Harimtepathip	440-447

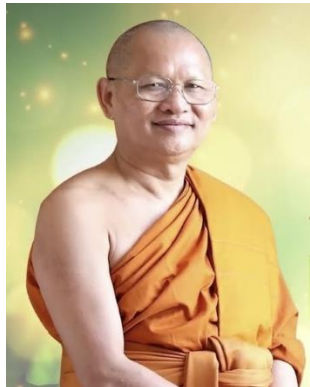
WORK-INTEGRATED LEARNING COMPETENCY-BASED CURRICULUM FOR BUDDHIST HIGHER EDUCATION IN DIGITAL ERA 448-468

Phanommas Bumrungsin, Phraudomthreeakun, Paing Soe Oo

การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้รายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา 469-482
ยุทธนา พูนเกิดมะเร็ง

ใบประชาสัมพันธ์ a
กำหนดการ b

คำกล่าวถวายรายงาน
การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 3 และนานาชาติครั้งที่ 2

พระราชวัชรคุณบัณฑิต, รศ.ดร. รองอธิการบดี
Ven. Assoc. Prof. Dr. Phra Rajvajakhunbudit
Vice-Rector for Nakhon Ratchasima Campus

กราบเรียน พระเดชพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. พระพรหมวัชรธีรอาจารย์ อธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่เคารพอย่างสูง

เกล้าฯ รองศาสตราจารย์ ดร. พระราชวัชรคุณบัณฑิต รองอธิการบดีวิทยาเขตนครราชสีมา ในนามผู้บริหาร
คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา รู้สึกเป็น
เกียรติอย่างยิ่ง ที่พระเดชพระคุณได้มาเป็นประธาน ในพิธีเปิดโครงการการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 3
และนานาชาติครั้งที่ 2 แบบออนไลน์และออนไซต์ จัดโดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยา
เขตนครราชสีมาและสถาบันเครือข่าย ในครั้งนี้

ก่อนที่พระเดชพระคุณจะได้ประกอบพิธีเปิดโครงการดังกล่าว กระผมขออนุญาตกล่าวถวายรายงานความ
เป็นมาและวัตถุประสงค์ของการจัดโครงการในครั้งนี้ โดยสังเขปดังนี้

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา มีพันธกิจหลักในการจัดการศึกษา
การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่าง
ต่อเนื่อง การจัดโครงการประชุมวิชาการระดับชาติสอดคล้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัย ด้านการวิจัย และ
การบริการวิชาการแก่สังคม โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้ศึกษาพระพุทธศาสนาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ พัฒนา
จิตใจและสังคม เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการและเห็นความสำคัญ
ของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา มีความมุ่งมั่นที่จะเผยแพร่ผลงานทางวิชาการสู่สาธารณะ จึงร่วมกับมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และภาคีเครือข่ายจำนวน 22 แห่ง ที่มีบทบาทในการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมตามนโยบายของรัฐบาล การจัดประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 3 ระดับนานาชาติครั้งที่ 2 ได้จัดภายใต้หัวข้อ “พุทธนวัตกรรมการพัฒนาปัญญาและคุณธรรมที่ยั่งยืน” เปิดพื้นที่ให้แก่คณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย นิสิตนักศึกษา และบุคคลทั่วไป ได้แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าและการวิจัยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา สังคมศาสตร์ ศาสนา ศีลธรรม และมนุษยศาสตร์ในมิติต่างๆ ผ่านบทความวิจัยหรือบทความวิชาการให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพอันจะนำไปสู่การสร้างสรรค์พัฒนาสังคม โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการของมหาวิทยาลัยที่ตีพิมพ์ในรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ
 2. เพื่อเป็นเวทีการขับเคลื่อนวิชาการ และสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย นิสิตนักศึกษา ทั้งจากหน่วยงานภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ได้นำเสนอผลงานทางวิชาการในประเด็นที่เกี่ยวกับวิจัย และนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาจิตใจและสังคมสู่สังคมในระดับชาติ
 3. เพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายสายวิชาการนักวิจัยทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย
- ผู้เข้าร่วมโครงการครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิตนักศึกษาทั้ง มจร มมร และสถาบันเครือข่ายทั้งออนไลน์และออนไลน์ ประมาณ 300 รูป/คน

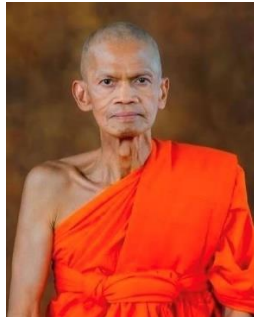
บัดนี้ ได้เวลาอันเป็นอุดมมงคลฤกษ์แล้วเกล้าฯ กระผมขอกราบนิมนต์พระเดชพระคุณ ได้เปิดโครงการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 3 ระดับนานาชาติครั้งที่ 2 ปีการศึกษา 2569 และบรรยายพิเศษภายใต้หัวข้อ “พุทธนวัตกรรมการพัฒนาปัญญาและคุณธรรมที่ยั่งยืน” แก่ ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และ นิสิตนักศึกษา ตลอดจนทั้งเครือข่ายสถาบันภายนอกผู้เข้าร่วมโครงการในครั้งนี้ เพื่อเป็นขวัญกำลังใจและความเป็นสิริมงคลเป็นลำดับต่อไป

กราบเรียนมาด้วยความเคารพอย่างสูง

บรรยายพิเศษ

เรื่อง “พุทธนวัตกรรมการพัฒนาปัญญาและคุณธรรมที่ยั่งยืน”

“Buddhist Innovation for Sustainable Development of Wisdom and Morality”

พระพรหมวัชรธีรจารย์, ศ.ดร. อธิการบดี

Most Ven. Prof. Dr. Phra Brahmawatcharatheeracharn

MCU Rector

บทคัดย่อ

สาระสำคัญจากการบรรยายพิเศษว่าด้วยการนำหลักพุทธธรรมมาสร้างสรรค์เป็น "นวัตกรรม" เพื่อการพัฒนาปัญญาและคุณธรรมในสังคมยุคปัจจุบัน โดยนิยามว่า นวัตกรรมทางพระพุทธศาสนาไม่ได้จำกัดอยู่เพียงเทคโนโลยีหรือสิ่งประดิษฐ์ แต่หมายรวมถึง "วิธีการ" และ "กระบวนการ" ใหม่ ๆ ในการสื่อสารธรรมะและการจัดการปัญหาของมนุษย์ หัวใจสำคัญ คือการใช้ระบบวิจัยและวิชาการเป็นฐานในการสร้างองค์ความรู้ที่ทันต่อโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่น AI โดยมีเป้าหมายสูงสุด คือการพัฒนาจิตใจ (จิตตภาวนา) ซึ่งเป็นรากฐานที่นำไปสู่ความยั่งยืนที่แท้จริง ทั้งในระดับบุคคลและสังคม

คำสำคัญ: การพัฒนาที่ยั่งยืน, จิตภาวนา, ปัญญาและคุณธรรม, พุทธนวัตกรรม

Abstract

The key message from the special lecture focused on applying Buddhist principles creatively as “innovation” to develop wisdom and morality in contemporary society. It emphasized that innovation in Buddhism is not limited to technology or inventions, but also includes new “methods” (how-to approaches) and “processes” for communicating the Dhamma and addressing human problems. The core principle is the use of research and academic systems as foundations for generating knowledge that keeps pace with rapid global changes, such as AI. The ultimate goal is mental development (citta-bhavana), which serves as the essential foundation for genuine sustainability at both individual and societal levels.

Keywords: Buddhist Innovation, Mind Cultivation, Sustainable Development, Wisdom and Morality, Buddhist Innovation

บทนำ

ท่านรองอธิการบดี มจร วิทยาเขตนครราชสีมา ท่านรองศาสตราจารย์ ดร.พระราชวัชรคุณบัณฑิต ท่านผู้ช่วยอธิการบดี ท่านผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิตทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ ท่านผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการและประชาชนทั่วไป ของภาคีเครือข่ายที่มาร่วมจัดการประชุมทางวิชาการระดับชาติครั้งที่ 3 และระดับนานาชาติครั้งที่ 2 ทุกรูปทุกคน ภายใต้อำนาจ “พุทธนวัตกรรมการพัฒนาปัญญาและคุณธรรมที่ยั่งยืน” ขอขอบคุณทุกท่านที่ได้มีกุศลเจตนา วิริยะ อุตสาหะ ร่วมด้วยช่วยกันในการจัดกิจกรรมทาง วิชาการให้เกิดขึ้น เป็นเวทีพื้นที่ในการแสดงผลการศึกษาวิจัยทั้งของนิสิตนักศึกษา นักวิชาการ รวมทั้งมาแลกเปลี่ยนข้อคิด ความเห็น เป็นการสร้างความรู้และเปลี่ยนความรู้ในหมู่พวกเรา ประชาคม มหาวิทยาลัยด้วยกัน

ในขณะเดียวกันก็จะเป็นประโยชน์ เป็นข้อมูลทางวิชาการในพื้นที่ศึกษาค้นคว้าเพิ่มพูนความรู้และ เป็นหลักปฏิบัติของประชาชนทั่วไป เป็นการให้บริการทางวิชาการที่มีคุณูปการ ทั้งส่วนตนและสังคม ประเทศชาติ เป็นการคืนประโยชน์ คืนกำไรให้กับสังคมด้วย มหาวิทยาลัยทั้งหลาย ได้รับการสนับสนุนจาก ทางรัฐบาลและประชาชนทั่วไป จำเป็นต้องแสดงกตเวทิตา ด้วยการคืนความรู้สู่สังคม ทั้ง มจร ทั้ง มมร เนีย ได้รับการจัดกลุ่มโดยกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมให้อยู่ในกลุ่มที่ 4 เป็นสถาบันที่ เน้นพัฒนาปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักศาสนา

ปัญญาและคุณธรรมเป็นคำใหญ่

คำว่า ปัญญา และ คุณธรรม เป็นคำใหญ่ เป็นคำที่ แสดงถึงแก่นในทางพระพุทธศาสนา เพราะเวลา เราพูดถึงลำดับขั้นความดีตามหลักพุทธศาสนา ขั้นแรก คือ พิธีกรรมและกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ทาน เป็นต้น จาก กิจกรรมการบำเพ็ญบุญกุศลทั่วไป ก็มาถึงขั้นศีล ขั้นสมาธิ ขั้นปัญญา ขั้นวิมุต ทาน ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ คือแก่นของพระพุทธศาสนา

คำว่า ปัญญาและคุณธรรมเป็นคำใหญ่และซ่อนเนื้อหาสาระที่เป็นแก่นของพระพุทธศาสนาอยู่ในนั้น ปัญญาเป็นธรรมที่แสดงถึงผลจากการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน คุณธรรมเป็นคำที่แสดงถึงคุณงามความดีของ จิตใจ คุณงามความดีของจิตใจ จิตใจที่เป็นกุศลที่มีแต่คุณงามความดี เป็นลักษณะเฉพาะของจิตที่เป็นสมาธิ เพราะฉะนั้น คำว่าคุณธรรม ที่ถูกต้องจริง ๆ ก็คือสมาธิ สมาธิเป็นผลของการปฏิบัติกรรมฐาน ลำดับความดี งามตามหลักพุทธศาสนา สมถกรรมฐาน จะมาก่อน วิปัสสนากรรมฐาน สืบเนื่องกันไปจนถึงแก่นคือวิมุตติ ความหลุดพ้น สมถกรรมฐานทำให้ได้สมาธิ ถึงขั้นฌานสมาบัติ ได้เจโตวิมุตติ คือ ความหลุดพ้นแห่งจิต หรือ ความพ้นทาง ใจ วิปัสสนากรรมฐาน ทำให้เกิดความหลุดพ้นทางปัญญา คือ ปัญญาวิมุตติ 2 คำนี้ เป็นคำที่ แสดงเป้าหมายที่สูงส่ง ครอบคลุมทั้งระดับโลกียะและโลกุตระ ขอให้มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่งนี้ก้าวไปให้ ถึง เพราะฉะนั้น คำว่า นวัตกรรมที่จะพัฒนาให้เกิดปัญญาและคุณธรรม ก็คือให้เกิดความหลุดพ้นทางใจกับ ความหลุดพ้นทางปัญญา คุณธรรม คือสมาธิเป็นผลของสมถกรรมฐาน ปัญญา คือความรู้แจ้งเห็นจริง เป็นผล ของการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ในการปฏิบัติกรรมฐาน ทำอย่างไรจึงจะไม่มองเห็นเฉพาะภาพของการนั่ง สมาธิ เดินจงกรม กำหนดภาวนาอย่างนั้นอย่างนี้ ซึ่งก็เป็นวิธีการที่เหมาะสมสำหรับคนบางกลุ่ม แต่อาจไม่เหมาะ กับคนบางกลุ่ม บางเพศ บางวัย บางสถานะ เราจึงต้องมีการศึกษาค้นคว้าและนำเสนอผลการศึกษาที่เอื้อต่อ การปฏิบัติกรรมฐาน โดยเฉพาะเด็กเยาวชน หรือแม้แต่คนที่อยู่ในวัยทำงาน ซึ่งมีการกิจที่ต้องทำหน้าที่ การงานเลี้ยงตัวเลี้ยงครอบครัว เวลาพูดถึงเรื่อง การปฏิบัติกรรมฐาน สำหรับคนเหล่านี้มักเข้าใจผิดว่า จะต้องหา สถานที่ ว่างไปเข้าคอร์สตรงนี้ตรงนั้น โดยเฉพาะเด็กมักมองภาพการนั่งกรรมฐานเป็นเรื่องน่ากลัว

ฉะนั้น เรามีผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องกรรมฐานของสำนักต่าง ๆ แล้วคิดว่าพอเพียงแล้วละนะ โดยเฉพาะมหาสติปัฏฐานสูตร มีผลการศึกษาค้นคว้าวิจัย ทั้งโดยนิสิตนักศึกษา ครูบาอาจารย์ทั้งหลาย ทั้งโดย

นักวิจัยทั่ว ๆ ไป น่าจะเป็นพันกว่าเรื่องแล้ว ในส่วนที่เป็นเปเปอร์ (paper) เป็นผลการศึกษาวิจัยที่เป็นเล่ม เป็นเอกสารเนี่ย มันน่าจะพอเพียง เราต้องไปสังเคราะห์แล้วก็สรุปออกมา เพื่อให้เกิดการนำไปใช้ปฏิบัติจริง ๆ

ถ้าจะให้เด็กมีความงามทางด้านจิตใจ จิตที่เป็นกุศล คิดบวก นอกเหนือจากสภาพแวดล้อมทาง ครอบครัว สภาพแวดล้อมทางสังคมโดยทั่วไป สภาพแวดล้อมในโรงเรียนแล้ว วิธีการภาวนาสำหรับเด็กและเยาวชนที่สะดวกสำหรับเขานั้น ไม่ใช่เอะอะก็จับมานั่งกรรมฐาน ที่สำคัญคืออย่าไปเคร่งเครียด ให้มันเป็น กิจกรรมเนื่องกับการเรียนการสอน การใช้ชีวิตของเขานั้นแหละ อันนี้สำคัญมาก เพราะว่าบางทีเราก็ดิด ลักษณะนิสัยประเพณีที่ว่าจะต้องคร่ำเคร่ง เอาจริงเอาจังถึงปางตายอย่างนั้นนะ พุทธศาสนาจะมีคำ 2 คำ คำหนึ่งก็คือ "ปุนูปปุนัง" แปลว่าบ่อย ๆ อีกคำหนึ่งคือ "สาตัจจกิริยา" ทำอย่างต่อเนื่อง การเคร่งเครียดนั้นก็ มีตัวอย่างมาจากพระพุทธเจ้าตรง ๆ อยู่แล้วว่า ให้เคร่งเครียด "อรรถกถาโมกขกัลยาณสูตร" มันไม่บรรลุ การผ่อนคลาย สบายมาก "กามสุขัลลิกานุโยค" มันก็ไม่บรรลุ ที่เราก็คึกขึ้นมา บางทีก็ไม่ได้เอามาใช้ประโยชน์หรอก เพราะฉะนั้นก็ยึดแนวทางนี้ก็คือ สะดวกสบาย... ไม่ใช่สะดวกใจนะ แต่เป็นความสะดวกเหมาะที่จะปฏิบัติ พัฒนาจิตใจโดยรูปแบบใดก็ได้ในการปฏิบัติกรรมฐาน

ทำบ่อย ๆ ทำเนื่อง ๆ

ความจริงมันต้องพัฒนาจิตก่อน คือสมถกรรมฐานนี่แหละ คือให้จิตมันนิ่งก่อน ให้คนมันนิ่ง โดยเฉพาะ ศฤงคารญาณโยมคนทำมาหากินทั้งหลายเนี่ย ให้จิตเขามันนิ่ง เขาจะได้ทำงาน เขาจะได้เรียนหนังสือ จิตนิ่งเนี่ย มันเป็นฐานของอิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา เรียนหนังสือก็เก่ง ทำงานก็ประสบความสำเร็จ สมาธิเมื่อไหร่ ปัญญามันก็เกิดตามมา แล้วก็พื้นฐานของวิปัสสนากรรมฐานต่อไป ประยุกต์ใช้ในโรงเรียน ในสถานศึกษาทั้งหลาย เพื่อไม่ให้เกิดความน่ากลัว เราก็อารูปแบบและวิธีการที่มันเหมาะสม แล้วก็ยึด "ปุนูปปุนัง" ก็คือทำบ่อย ๆ ทำเนื่อง ๆ นี่แหละ แต่ไม่ต้องเคร่งเครียด แล้วก็ "สาตัจจกิริยา" ทำอย่างต่อเนื่องนี่แหละ แม้แต่เรื่องของการเรียนของเราที่นิยมใช้ "บล็อกคอร์ส" (Block Course) เนี่ย บางทีมันก็ไม่ค่อยถูกนะ บางทีเราก็นึกถึงเฉพาะผลด้านความรู้ให้มันจบไป แต่ว่าการมาเรียนในสถานศึกษามันไม่ใช่เพื่อความรู้อย่างเดียว มันสารพัดอย่างที่เรจะได้จากสถานศึกษา เพราะฉะนั้นอยู่ในสถานศึกษา 16 สัปดาห์ กับอยู่ในสถานศึกษา 5 สัปดาห์เนี่ย จบวิชาเหมือนกัน จบหน่วยกิตเหมือนกัน แต่ผลมันไม่เหมือนกันหรอก อันนี้ก็เป็นข้อคิดนะ

เพราะฉะนั้นในการปฏิบัติบำเพ็ญจิตภาวนา สำหรับลูกหลานเยาวชน คนเฒ่าคนแก่ และศฤงคารญาณโยมทั้งหลาย ก็เน้นเรื่องของการทำอย่างต่อเนื่องแล้วก็ทำอยู่เนือง ๆ แต่ว่าไม่ใช่เคร่งเครียดอะไรนะ ให้มันเป็น ส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของการศึกษาของเขา เพราะว่าวิถีปฏิบัติเพื่อพัฒนาปัญญาและคุณธรรม ตั้งแต่อดีตมา จนถึงปัจจุบันมันก็เป็นพุทธนวัตกรรมนั่นแหละ เพราะว่าในอดีตโบราณ การปฏิบัติพัฒนาจิต เขามีแค่ศีลกับสมาธิหรือโยคะ พระพุทธเจ้าทรงสร้างอันที่ 3 ขึ้นมาก็คือ ปัญญา เป็นไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา มันก็เป็น พุทธนวัตกรรมโดยธรรมชาติอยู่แล้ว

แต่ว่ารูปแบบออกมาจากในสังคมไทยเนี่ย กรรมฐาน 5 สายในประเทศไทยในปัจจุบันก็ถือว่าเป็นแบบ ประเพณีโบราณ ต่อเมื่อสังคมมันเปลี่ยนไปอย่างนี้แล้ว และสภาพของสังคมมันเปลี่ยนจากอดีตจากโบราณมาถึงขนาดนี้แล้ว ส่วนวิธีการที่เป็นการพัฒนาปัญญาและคุณธรรมโดยกรรมฐานนี้ มันควรจะเปลี่ยนไปอย่างไร รูปแบบมันควรจะเป็นอย่างไง กรรมฐานตั้งแต่สมถกรรมฐานไปจนถึงวิปัสสนากรรมฐาน โดยรูปแบบต่าง ๆ สำหรับคนแต่ละเพศ แต่ละวัย แต่ละสถานะ ควรจะเป็นอย่างไร สำหรับนิสัยของ มจร. ของเราเองก็ใช้อย่างไรก็ได้ ไปอย่างนั้นนะ ไม่มีปัญหาอะไร เพราะว่าเรามีเวลา มีสถานที่ มีการกิจเฉพาะของเราอยู่แล้ว แต่ว่าเราต้อง เอื้อประโยชน์ให้สังคมโดยรวมด้วย

อันนี้ประเด็นที่ 2 ที่อยากจะฝากเป็นข้อคิดความเห็นก็คือ เรื่องการพัฒนาปัญญาและคุณธรรมเนีย ไม่ว่าจะโดยหลักศาสนาไหนก็แล้วแต่ ถือว่าเป็นความอยู่รอดของมนุษยชาติ คำว่า "อย่างยั่งยืน" คือจะอยู่รอดได้อย่างไร อย่างที่เราทราบว่าเป็นปัญญาประดิษฐ์ (AI) เนี่ย ความสามารถ... เอาเฉพาะทางวิชาการนี่ก็ได้เนาะ ไม่ต้องไปอื่น เอาเฉพาะทางวิชาการนี้แหละที่เป็นภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาทั่ว ๆ ไปเนี่ยแหละ ตอนนี้นั้นล้าหน้าปัญญาของมนุษย์โดยทั่ว ๆ ไปในเชิงวิชาการ เท่ากับหรือล้าหน้าไปแล้วในบางเรื่องนะ ซึ่งในความเป็นจริงเนี่ย เป็นไปไม่ได้หรอกที่ปัญญาประดิษฐ์มันจะเก่งกว่าปัญญาของมนุษย์ เพราะว่าศักยภาพของมนุษย์ ปัญญาของมนุษย์เนี่ย พัฒนาได้ถึงขีดสูงสุดระดับโลกุตระอยู่แล้ว

เหตุปัจจัยที่ทำให้ปัญญาประดิษฐ์ล้าหน้า

อะไรละเป็นเหตุเป็นปัจจัยที่ทำให้ดูเหมือนว่าปัญญาประดิษฐ์มันล้าหน้า มันก้าวหน้ากว่ามนุษย์ ก็มาจากผลงานการสร้างสรรค์ของมนุษย์เองนี่แหละ ที่ทำให้ดูเหมือนว่าปัญญาประดิษฐ์มันก้าวหน้าไปกว่าปัญญาของมนุษย์ เพราะว่าปัญญาประดิษฐ์มันทำงานได้ด้วยพวกข้อมูลวัตถุดิบที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นทั้งนั้น ไม่ใช่โดยมนุษย์คนเดียว แต่โดยมนุษย์ทั่วโลก คนนั้นก็สร้างข้อมูลด้านนี้ คนนี้ก็สร้างข้อมูลด้านนั้น ทำกันทั่วไป เพราะฉะนั้นตัวโปรแกรมที่เป็นปัญญาประดิษฐ์นี่มันก็สบาย เป็นเสียนอนกิน มานั่งอยู่เฉย ๆ มันก็ประมวลข้อมูลที่มันได้จากทั่วโลก จากนายนั้นนายนี้ จากชาตินั้นชาตินี้ ในเรื่องนั้นเรื่องนี้ มันก็ทำได้สิ ก็มนุษย์ไปช่วยเหลือมัน ให้ค้นเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ให้สอนเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ก็เชื่อมโยงไปได้ทั่วโลก เพราะว่าข้อมูลต่าง ๆ มันก็อยู่ทั่วโลกก็จริง แต่มันก็อยู่ในจุดเดียวกันนั่นแหละ แล้วทำยังปัญญาของมนุษย์ที่มีความสามารถเหนือปัญญาประดิษฐ์อยู่แล้วเนี่ย จะแสดงตัวออกมา จริง ๆ มันก็โดยกรรมฐานนี่แหละ เราก็เรียนมาแล้วเนาะ ไม่ต้องพูดอะไรกันมากหรอกนะ สมถกรรมฐานเนี่ย เอาสมถกรรมฐานก่อนว่า หลังจากสมถกรรมฐานเมื่อจิตก้าวหน้าไปถึงขั้นฌานสมาบัติแล้วเนี่ย อะไรละที่เป็นผลที่เกิดจากการได้ฌานสมาบัติ พูดโดยศัพท์ว่า "อภิญญา" ก็ได้ โลภียอภิญญา อิทธิวิชา แสดงฤทธิ์ได้, ทิพพโสธ ฤทธิ์, เจโตปริยญาณ รู้จิตคนอื่นได้ รู้ความคิดของคนอื่นได้, ทิพพจักขุ ตาทิพย์, ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ระลึกชาติได้

เราก็ลองไล่ดูว่า แสดงฤทธิ์ได้ก็ดี ฤทธิ์ก็ดี กำหนดใจคนอื่นได้ก็ดี ตาทิพย์ก็ดี ระลึกชาติได้ก็ดีเนี่ย ปัญญาประดิษฐ์ทำอะไรได้บ้าง ทำได้ครบไหม เราก็ลองไล่ดู เราขอวิเคราะห์อยู่แล้วเนี่ย เออ... แสดงฤทธิ์ได้ เหาะเหินเดินอากาศได้ ปัญญาประดิษฐ์ทำได้ไหม ก็ดูเหมือนมันจะทำได้เนาะ หลาย ๆ อย่างทำได้จริงไหมก็ไปวิเคราะห์ดู ฤทธิ์ปัญญามีไหม รู้ใจคนอื่นได้ปัญญาประดิษฐ์ทำได้ไหม ตาทิพย์ทำได้ไหม ระลึกชาติทำได้ไหม เพราะอย่างนี้เป็นต้น อันนี้ระดับโลกียะ ซึ่งเป็นผลของการได้ฌานสมาบัติ ฌานสมาบัติเป็นผลของสมถะ

เอาสูงขึ้นไปอีก ในคำว่าอภิญญานี้แหละ "โลกุตตรอภิญญา" เพิ่มคำว่า อาสวักขยญาณ หมดกิเลส เอาปัญญาไปถึงขั้นโลไปตามญาณ 16 นั้นแหละ ตั้งแต่นามรูปปริจเฉทญาณเป็นต้นไปนั่นแหละ อย่างนี้เป็นต้นนะ ถ้าปัญญาของมนุษย์พัฒนาถึงขีดสุด มันก็ถึงขนาดนี้ ไม่ต้องถึงระดับหมดกิเลสหรอก แคระดับเจโตวิมุตติสมาบัติ อภิญญาโลกียะ อภิญญา 5 นี่แหละนะ ก็ล้าหน้าเหนือกว่าความสามารถของปัญญาประดิษฐ์ไม่รู้กี่เท่าต่อกี่เท่า เพราะว่ามันอะไรละอุปรูปไปหมดแล้ว ความจริงไม่ต้องถึงระดับโลกียอภิญญาอะไรนี่หรอก แคระดับว่ามีสมาธิพอสมควร ยังไม่ถึงขั้นฌานสมาบัติเนี่ย ความสามารถทางด้านสติปัญญาของมนุษย์เนี่ยมันก็ล้าลิกอยู่แล้ว ก็จะสามารถกำหนด... เพราะว่าคนที่มิจิตระดับนี้ เป็นผลของการปฏิบัติสมถกรรมฐาน มิจิตที่จะเป็นกุศลแต่เพียงอย่างเดียว เพราะฉะนั้นในการสร้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ในการสร้างโปรแกรมทางปัญญาประดิษฐ์อะไรทั้งหลายพวกนี้ ก็จะเป็นไปเพื่อประโยชน์สทธิผลของสังคม ประเทศ โดยไม่เป็นการไปเพื่อความมั่งคั่ง เพื่อการทำลายอะไรต่อมิอะไรหรอก โปรแกรมทั้งหลายที่ทำขึ้นมาก็เป็นไปเพื่อผลประโยชน์ และที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือในการที่จะสร้างอะไรต่อมิอะไรขึ้นมาด้วยกุศลเจตนา กุศลจิตเนี่ย ก็จะมองเห็นทั้งทุกข

โทษ ภัย ทั้งประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น ภาษาพระก็เรียกว่า ถ้าเป็นโทษก็ "อาทินพ" ถ้าเป็นประโยชน์ก็เป็น "อานิสงส์" อะไรที่เขาจะสร้างแล้วก็มีวิสัยทัศน์มองไกลว่าต้องมีทางออกสำหรับเรื่องนี้ สำหรับกิจกรรมที่จะสร้างขึ้นเอาไว้เป็นสูตรสำเร็จรูปอยู่แล้ว ทุกวันนี้มีแต่เรียนผูกไม่เรียนแก้ สร้างขึ้นมาก็กลายเป็นขยะ อะไรที่มีปัญหาก็คงโยนทิ้งหนีไปคนละทางสองทาง

เพราะฉะนั้นถือว่าเป็นเรื่องที่ไกลนะ ปัญหาระดับเจโตวิมุตติกับปัญญาวิมุตติอย่างที่ว่าเมื่อก่อนเนี่ย แต่ว่ามันเป็นเรื่องอยู่ในตัวของมนุษย์นี้แหละ เป็นเรื่องของจิตของเราเอง และวิธีการที่จะไปถึงจุดจุดนั้นได้ ก็เป็นเรื่องที่เราทำอยู่เป็นประจำ โครงการปฏิบัติการมาตรฐานประจำปีเนี่ย ปีหนึ่งทำครั้งเดียว มันจะไปพอได้ยังไงเล่า แค่ 10 วันบางทีจะเป็นจะตาย คำว่า "เนือง ๆ" ก็คือทุกวัน แต่ว่าไม่ต้องไปเคร่งเครียดอย่างนี้เป็นต้น

เราเห็นสมรรถนะทางจิตของคนโบราณ ความขัดข้องอะไรทั้งหลายเนี่ย อาจารย์ทั้งหลายเล่ากันสืบทอดกันมา บางทีคนรุ่นใหม่ก็ถือว่าเป็นเรื่องเล่าให้ความสนุกสนานไป แต่มันเป็นเรื่องจริงทั้งนั้น เพราะว่าคำว่า "กรรมฐาน" หมายถึงฐานหรือตำแหน่งหรือที่ตั้งของงานนะ ในการทำหน้าที่การทำงานของคนที่ประสบความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่ทั้งหลาย ไม่มีใครหรอกไม่พูดถึงเรื่องภาวนา เพราะฉะนั้นไม่มีใครหรอกที่ประสบความสำเร็จโดยไม่เอากรรมฐานมาเกี่ยวข้องด้วย เขามีวิธีการภาวนาก็คือทำจิตใจให้สงบทั้งสัณ แต่โดยรูปแบบไหนก็รู้อยู่ละนะ เขานับถือศาสนานั้นก็มีรูปแบบอย่างนั้น หรือนับถือศาสนานั้นรูปแบบตามที่ศาสนานั้นเสนอ มันก็อาจจะไม่เหมาะสมสำหรับเขา แต่ก็เป็นเรื่องของกรรมฐานนี้แหละ จิตภาวนา การทำจิตให้สงบทุกอย่างมันเริ่มจากจิตทั้งนั้นนะ ไอ้ที่เราจะพัฒนาอะไรต่อมิได้ มันต้องใส่บประมาณเข้าไป มันต้องได้ฝึกเท่านั้น มันต้องได้เครื่องมือเท่านั้น มันถึงจะพัฒนาได้ จิตมันไม่ไป มันจะไปไหนถึงไหน มันไม่ได้ไปไหนมาไหนหรอก เขาก็เริ่มที่จิตนั่นแหละ

ก็เป็นข้อมูลให้สำหรับท่านทั้งหลายนะว่า พุทธนวัตกรรมเพื่อพัฒนาปัญญาและคุณธรรมเนี่ย พุทธนวัตกรรมที่มีเป้าหมายไปเพื่อพัฒนาปัญญาและศีลธรรม ไม่มีเรื่องอื่น เรื่องกรรมฐานเท่านั้นแหละ แต่ว่าจะรูปแบบไหน อันนี้ก็ไปคิดไปวิเคราะห์ให้มันเหมาะกับคนวัยนี้ คนเพศนี้ คนอาชีพนี้ สมณะชีพรามณ์จะเคร่งเครียดหามรุ่งหามค่ำเอาจนตายก็ว่ากันไป เพราะว่าสมณะชีพรามณ์ไม่มีภาระในการไปทำมาหากิน ขอให้นักวิชาการทั้งหลายได้พินิจคิดแล้วก็แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันต่อไป วันนี้ก็คงให้ข้อคิดความเห็นเป็นเบื้องต้น อาจจะเพียงเท่านี้ ก็คงพอจะได้ประเด็นนะ ขอบพระคุณท่านรองอธิการบดี มจร วิทยาเขตนครราชสีมา กับทีมงาน อนุโมนาบุญกับภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนที่มาร่วมด้วยช่วยกันในการจัดกิจกรรมวิชาการ เป็นเวทีให้ครูบาอาจารย์ นักวิจัย นิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้มีพื้นที่ มีเวทีในการเสนอผลงานและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันและกัน ขอบคุณและอนุโมนาบุญกับทุก ๆ ท่านมา ณ โอกาสนี้

ท้ายที่สุดนี้ ขอตั้งจิตอธิษฐาน อำนวยพรด้วย "รัตนัตยานุภาวนะ รัตนัตตยเตชสา" ด้วยเดชานุภาพคุณพระศรีรัตนตรัย กุศลจริยาสัมมาปฏิบัติที่ได้ร่วมกันบำเพ็ญมาทั้งนั้น จงประมวลกันมาเป็นพลวปัจจัย เป็นอุปนิสัยบันดาลเสริมให้ทุกท่านได้มีความสุข ความเจริญก้าวหน้า ในการปฏิบัติหน้าที่การงาน บรรลุการศึกษา และเรียนรู้พระธรรมขององค์สมเด็จพระสมมาสัมพุทธเจ้าทุกท่านทุกคน เทอญ

สรุป

นวัตกรรมไม่ใช่แค่เรื่องของอุปกรณ์หรือเทคโนโลยีล้ำสมัย แต่คือการนำหลักธรรมมาปรับเปลี่ยนกระบวนการคิด วิธีการสอน หรือการสื่อสารให้เข้ากับยุคสมัย เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพมากกว่าเดิม

บรรยายพิเศษ
เรื่อง “วิกฤตศรัทธาแก้ได้ด้วยพุทธศาสน์”

“Overcoming the Crisis of Faith with Buddha’s Teachings”

พระราชวัชรคุณบัณฑิต, รศ.ดร. รองอธิการบดี
Ven. Assoc. Prof. Dr. Phra Rajvajakhunbudit
Vice-Rector for Nakhon Ratchasima Campus

บทคัดย่อ

สาระสำคัญจากการบรรยายพิเศษนี้นำเสนอแนวทางการจัดการ “วิกฤตศรัทธา” ในพระพุทธศาสนา ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสื่อดิจิทัล โดยวิเคราะห์ปัญหาออกเป็น 3 มิติหลัก ได้แก่ วิกฤตความประพฤติ วิกฤตความรู้สึกละแวก และวิกฤตภาพลักษณ์ของนักบวช โดยถอดบทเรียนจากพุทธวิธีการเผยแผ่ศาสนาในสมัยพุทธกาล ที่ทรงใช้ยุทธศาสตร์การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างเป็นระบบ และเสนอแนวทางแก้ไข โดยใช้หลัก “พุทธศาสน์” หรือ “ไตรสิกขา” (ศีล สมาธิ ปัญญา) เพื่อฟื้นฟูความเชื่อมั่น โดยเน้นการสำรวจตามหลักโอวาทปาฏิโมกข์ และการสร้างความร่วมมือระหว่างพุทธบริษัทสี่ในการปกป้องและรักษาศรัทธาให้มั่นคง

คำสำคัญ: พุทธศาสน์, ไตรสิกขา, ยุทธศาสตร์การเผยแผ่, วิกฤตศรัทธา

Abstract

The key message from the special lecture focused on guidelines to resolving the "Crisis of Faith" in Buddhism amidst contemporary social changes and digital trends. It analyzes the issue through three primary dimensions: crises in conduct, perception, and the public image of the clergy. Drawing lessons from the Buddha's original propagation methods—which utilized systematic outreach strategies, by proposing "Buddha's Teaching" or the "Triple Training" (Sila, Samadhi, and Panna) as a framework for restoring confidence. The focus is placed on mindful restraint according to the Ovadapatimokkha principles and fostering collaboration among the four Buddhist assemblies to sustainably safeguard and restore faith.

Keywords: Buddha's Teaching, Crisis of Faith, Propagation Strategy, Triple Training

บทนำ

ท่านผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ ท่านผู้มีเกียรติ ฝ่ายบรรพชิตทุกท่านและฝ่ายคฤหัสถ์ทุกคน ในนามของวิทยาเขต นครราชสีมา กราบขอบพระคุณพระเดชพระคุณอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นอย่างยิ่ง ที่พระคุณท่านได้เมตตามากล่าวเปิดโครงการและบรรยายพิเศษฝากข้อคิด มุมมอง ซึ่งเราสามารถที่จะนำไปขยายผลต่อเนื่อง และนำมาถก มาอภิปราย ในแวดวงแห่งการวิจัย และการสัมมนาทั้งในครั้งนี้อย่างยิ่งและครั้งต่อไป

วันนี้ทางผู้จัดได้นำปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันมาสู่เวทีนี้ เพื่อให้ผู้บรรยายได้ทำหน้าที่เป็นกระจกเงาส่องสะท้อน เพื่อให้เกิดการรับฟัง และก็ได้โต้แย้ง วิพากษ์วิจารณ์ ในหัวข้อ “วิกฤตศรัทธาแก้ได้ด้วยพุทธศาสนา” พุทธศาสนาก็คือพระพุทธศาสนานั่นเอง ถ้าพุทธศาสนาจะเป็นศาสนาที่ใหญ่มากกว่าศาสนาอื่นเช่นเดียวกับวิทยาศาสตร์หรือแพทยศาสตร์ หัวข้อบรรยายวันนี้เกี่ยวกับวิกฤตศรัทธา ไม่ใช่มีเฉพาะในเรื่องของศาสนา วิกฤตนั้นเกิดขึ้นทุกด้าน ทุกศาสตร์ วิกฤตเศรษฐกิจ วิกฤตความมั่นคง วิกฤตด้านอาหาร หลาย ๆ เรื่องที่โลกเราประสบอยู่ ณ ขณะนี้ และก็ก่อนหน้านี้ และก็จะยังมีในภายภาคหน้า ถ้าเราย้อนหลังไปไม่กี่ปีก็ได้ ย้อนไปสัก 1,000 ปี 1,000 ปี ก็คือมีอายุมากกว่าการจัดตั้งประเทศไทยขึ้น ประเทศชาติและสังคมทุกสังคมก็มีวิกฤต มีความขัดแย้ง มีปัญหาข้าวยากหมากแพง มีปัญหาโรคระบาด ล้วนแล้วแต่มีวิกฤตทั้งนั้น คำว่าวิกฤต คือ ความไม่สงบสุขอย่างรุนแรง จึงเรียกว่าวิกฤต เช่น ถ้าหากว่ามีกลุ่มชน หรือจะเป็นเด็ก เป็นผู้ใหญ่ ต่อยกัน ชกกัน อันนี้ไม่ถึงกับวิกฤตหรอก เพราะมันแก้ได้ไม่ยาก แต่คำว่าวิกฤตเนี่ย มันกระทบทั้งประเทศชาติ ทั้งสังคมเลย

หลักศรัทธาของพระพุทธเจ้า

ศรัทธาในความหมายที่พระพุทธเจ้าท่านตรัส ก็คือ มีความเชื่อมั่นในพระปัญญาตรัสรู้ มีความเชื่อมั่นในหลักของกรรม การเวียนว่ายตายเกิด มีความเชื่อมั่นเรื่องการทำสิ่งใดไว้ ผลย่อมมี และมีความเชื่อในการสร้างคุณงามความดี บุญคุณของบิดามารดามีจริง ๆ อันนี้คือตามหลัก แต่วิกฤตที่เกิดขึ้นกับพระพุทธศาสนา (ในประเทศไทย) คือเราจะไปพูดกว้างทั้งโลกคงจะพูดไม่ได้ เพราะยิ่งพูดกว้างเท่าไร การแก้ปัญหาก็ยากขึ้นเท่านั้น เหมือนยกตัวอย่างว่า ประเทศในโลกเจอวิกฤตโควิด คือโรคระบาด ซึ่งไม่สามารถที่ใครจะรับมือได้ในช่วงต้น ๆ เพราะเครื่องมือที่จะรับมือจะมันไม่พอ ต้องยกตัวอย่างให้ท่านทั้งหลาย ได้เข้าใจตรงกันก่อนว่า วิกฤตที่เรียกว่าวิกฤตเนี่ย อย่างระดับโควิดคือไม่มีพรมแดน เกิดที่หนึ่งแล้วส่งผลกระทบไป ถ้ากล่าวหาว่าทั้งโลกก็น่าจะไม่ผิด วิกฤตครั้งนี้ใหญ่หลวง ซึ่งโลกไม่เคยมีมาก่อน ไม่เคยมีมาเลยในรอบ 100 ปี 200 ปีนี้ ที่เครื่องบินบนฟ้าไม่มีสักลำ ไม่มีใครห้ามได้ ไม่มีใครออกกฎหมายได้ แต่พอโควิดเกิดขึ้น ทั้งโลกไม่มีเครื่องบินบนฟ้าแม้แต่ลำเดียว ประการต่อมาผู้คนเจ็บป่วยล้มตาย ยาไม่เพียงพอ ผลิตยา ผลิตวัคซีนไม่ทัน กระทบโครงสร้างการเดินทาง การคมนาคม กระทบโครงสร้างเรื่องการศึกษาเล่าเรียน กระทบเรื่องรายได้ เรื่องอาชีพมากมาย อันนี้คือมองได้ชัดว่าวิกฤต ที่นี้พอเรามองในมุมของศรัทธา เรามาชูช่วยกันมองซิว่า ปัจจุบันเราวิกฤตขนาดไหน วิกฤตตรงไหน ยกตัวอย่างที่ 1 ก่อน ประเทศไทยเป็นประเทศที่คนจำนวนมาก พลเมืองจำนวนมาก นับถือพระพุทธศาสนา อันนี้เป็นข้อเท็จจริงซึ่งยอมรับกันโดยทั่วไป ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีเสรีภาพมากที่สุดในเรื่องศาสนา ทุกศาสนาสามารถเผยแผ่ได้ ทั้งเรื่องตีพิมพ์ ทั้งเรื่องประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ มีกฎระเบียบที่ยืดหยุ่นที่สุด และที่สำคัญคือประเทศไทยไม่รังเกียจศาสนาใด ๆ เราอยู่เป็นมหาสุกกันมายาวนาน ตั้งแต่กรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ในยุคสมัยนั้น หลักฐานก็ยังไม่มีปรากฏว่ามีศาสนาอื่น ๆ เข้ามา ถ้าจะมีศาสนาหลักก็จะ มี 2 ศาสนา คือ 1. ศาสนาพุทธ 2. ศาสนาผี

เรื่องศาสนาผีนี้มีอิทธิพลรุนแรงนะ ปัจจุบันนี้เราต้องยอมรับในชนบทเกือบทั่วทุกภาค มีความเชื่อเรื่องผี ๆ เช่น ผีฟ้า ผีมอญ มีการรำแก้บน มีการไหว้ปู่ตาบ้าน คือศาลพระภูมิที่อยู่ในหมู่บ้านนั้น ๆ โดยเฉพาะทางภาคอีสานเนี่ย พอถึงเดือน 6 มาเนี่ย ต้องมีการเลี้ยงผีปู่ตาบ้าน ซึ่งก็ไม่ว่าอะไร แต่มีความเชื่อในใจว่า ผีเหล่านี้ยังมีอยู่ ผีฟ้าผีฟ้อนก็ยังมียู่ อันนี้ในกรุงเทพฯ ในยุคนั้นมี 2 ศาสนาควบคู่กันไป แต่ไม่ขัดแย้งกัน ท่านผู้เข้าร่วมสัมมนาลองศึกษาดูว่า ศาสนาพุทธเผยแผ่ไปที่ใด ไม่เคยขัดแย้งกับศาสนาที่มีอยู่

กลยุทธ์การเผยแผ่ของพระพุทธเจ้า

พระพุทธองค์ตรัสในเรื่องของนักบวช คือพระภิกษุผู้เป็นพุทธสาวก เปรียบเทียบชัดเจนว่า ให้พระภิกษุเนี่ยเข้าไปสู่ชุมชน เข้าไปสู่ตระกูล เหมือนแมลงภู่แมลงผึ้งเข้าสู่สวนดอกไม้ ดอกก็ไม่ชอกช้ำ ผลก็ไม่ชอกช้ำ ต้นก็ไม่ชอกช้ำ รังก็ไม่ชอกช้ำ นอกจากไม่ชอกช้ำแล้ว ยังผสมเกสรดอกนั้นดอกนี้ เกิดผลเป็นเมล็ด เป็นผลที่สมบูรณ์ สามารถจะเกี่ยวได้ การไปสู่ตระกูลก็มีลักษณะอย่างนี้ อันนี้คือเปรียบเทียบ ศาสนาพุทธเข้าไปสู่ตระกูล เข้าไปสู่ชุมชน เข้าไปสู่ประเทศ แม้ศาสนาพุทธจะเผยแผ่มาถึง 200 ปี 300 ปี 500 ปี หลังจากพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว สิ่งหนึ่งที่ศาสนาพุทธไม่เคยมีคือ สงคราม ศาสนาพุทธไม่สนับสนุนสงครามทุกกรณี สนับสนุนสันติภาพ สนับสนุนความสงบสุข ไม่ว่าคนนั้นจะเป็นคนเชื้อชาติใด ภาษาใด ผิวสีอย่างไร ศาสนาพุทธยอมรับหมด ถ้าเรามองการทำงานของพระพุทธองค์และพระสงฆ์สาวกในครั้งพุทธกาล เราจะเห็นภาพชัดเจนว่า พระพุทธเจ้านั้น อันดับแรกในยุคต้น ๆ สัก 10 ปีแรก เนี่ย พระพุทธเจ้าของเราเนี่ย ถ้าใช้ศัพท์ของทหาร พระองค์ทรงมีกลยุทธ์ ที่สำคัญที่สุดคือ ยึดจิตใจของพระราชา เจ้าแคว้น เช่น โปรตพระเจ้าพิมพิสาร ราชากอมชนคมมคร โปรตเป็นพระอริยบุคคล ยึดจิตใจของราชวงศ์เมืองหลวง แคว้นวัชชี เมืองหลวงโกสัมพี ได้จิตใจของเจ้าเมืองทั้งหลาย เจ้ามัลละ พระเจ้าปเสนทิ พระเจ้าอุเทน พระเจ้าจันทปโปต พอได้พระราชาแล้ว อมาตย์ราชมนตรีทั้งหลายก็เลื่อมใสตามมา นี่คือกลยุทธ์ที่พระพุทธองค์นั้นได้นำมาใช้ นำมาเป็นรูปแบบบูรณาการ ถ้าเปรียบในปัจจุบันก็คือ ผู้ปกครอง พระราชา คณะรัฐมนตรี กฎหมายต่าง ๆ ซึ่งพระพุทธศาสนาอยู่ร่วมกับฝ่ายบ้านเมืองฝ่ายปกครองนี้ได้อย่างสงบสุข

ประการต่อมา พระพุทธเจ้ามีกลยุทธ์ ได้นักการศึกษา ได้นักวิชาการ ที่สำคัญที่สุดก็คือ ได้อรุเวลกัสสปะ นทีกัสสปะ คยากัสสปะ ซึ่งเป็นระดับเจ้าลัทธิ ไม่ใช่เป็นระดับธรรมดาสามัญ ไม่ได้เป็นปัจเจกชน นักบวชบางกลุ่ม พระพุทธเจ้าวิจัยแล้วว่าไม่ควรไปยึด เพราะยึดคงยึดไม่ได้ ในกรุงราชคฤห์ก็มีเจ้าลัทธิยิ่งใหญ่หลายลัทธิ แต่พระองค์นั้นมองแล้วว่าไม่สามารถที่จะยึดจิตใจท่านเหล่านี้ได้ เพราะมีความยึดมั่นถือมั่น มีความเชื่อมั่น ยกตัวอย่างเช่น ท่านสญชัยปริพาชกเนี่ย ซึ่งพระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ เคยไปบวชไปศึกษาในสำนักนี้ เมื่อพบพระอัสสชิแล้ว พระสารีบุตรบรรลุปะเป็นพระโสดาบัน ไปถ่ายทอดให้เพื่อนฟัง คือพระโมคคัลลานะกับบรลูอีก แล้วพาบริวารลูกศิษย์ไปชวนอาจารย์ไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ซึ่งไม่ได้อยู่ไกลเลยนะ ไม่ได้เดิน ไม่ได้ขึ้นรถ แต่จะเดินไปวัดพระเวฬุวัน อาจารย์สญชัยไม่ไป นอกจากไม่ไปแล้ว ยังถามว่า คุณก่อนพอทั้งสอง ก็แลคนโง่กับคนฉลาดเนี่ย อันไหนมากในโลก ทั้ง 2 ท่านก็บอกว่า คนโง่นะมาก คนฉลาดน่น้อย ท่านสญชัยบอกเลยว่า ท่านพอทั้งสองไปเถอะ ไปหาพระพุทธเจ้าเถอะ เราจะอยู่กับพวกคนโง่เนี่ย มันเสี่ยงข้างมาก ได้จำนวนเยอะ ไม่ยอมไป นอกจากไม่ไปแล้วยังประกาศศกดาเดช “อันตัวเรานี้เหมือนจะเช้อยู่ในบึง จะให้หลุดตัวไปอยู่ในตุ่มทำไม่ได้” เห็นไหมครับว่าเจ้าลัทธิทั้งหลายมีความสำคัญ พระพุทธองค์นั้นใช้กลยุทธ์ยึดจิตยึดใจ ได้นักการศาสนา ได้นักวิชาการเหล่านี้มาเป็นพุทธสาวก ต่อมาได้ันักธุรกิจ ก็คือได้บรรดาเศรษฐีทั้งหลาย เอ่ยชื่อเศรษฐีมีทุกเมืองแล้วเศรษฐีนี้แหละคือความมั่นคงของทุกศาสนาที่ว่าได้ เพราะศาสนานั้นมีองค์ประกอบหลายองค์ประกอบ ไม่ใช่มีเฉพาะเรื่องคำสอนอย่างเดียว สุดท้ายพระพุทธเจ้าเลิกรวรรณะ ไม่ยึดติดวรรณะ ทุกคนสามารถที่จะเข้ามาบวชได้ ไม่มีวรรณะกษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร นอกจากนั้นยังวางหลักเกณฑ์ใหม่ ชนิดว่าวางสิ่งที่เขา

เชื่อมาเดิมนะ คือใครบวชก่อน ศูทรบวชก่อนศูทรก็เป็นกันเฒ่า คือมีอายุพรรษามากกว่า กษัตริย์มาบวชทีหลัง พราหมณ์มาบวชทีหลัง ก็ต้องเคารพในวรรณะศูทรที่บวชก่อนนั้น และไม่นับอายุจริง อายุจริงไม่เกี่ยว นับอายุการบวช ขึ้นผู้ที่บวชก่อนย่อมได้รับการเคารพจากผู้ที่บวชภายหลังแม้ว่าอายุจริงจะมากกว่า

ด้วยกลยุทธ์ของพุทธองค์ที่นำมาใช้นี้ ประการว่าภายใน 5 ปีแรก ศาสนาแพร่หลายขยายไปอย่างรวดเร็ว ได้หลายประเทศ ตรัสรู้แล้วทรงวิจย 7 สัปดาห์ เพื่อจะเผยแผ่ 45 ปี ที่เล่าเรื่องนี้ ถ้ายึดเรื่องนี้ให้ท่านผู้เข้าร่วมสัมมนาฟัง เพื่อชวนท่านมองการทำงานของพระพุทธเจ้าในมุมพระพุทธเจ้า ไม่ใช่มุมผู้วิเศษ ผม/อาตมาได้แสดงทัศนะในหลายเวทีว่า เราย่อมมองพระพุทธเจ้าคือผู้วิเศษ เพราะพระพุทธเจ้าไม่ประสงค์ให้มองเช่นนั้น หลักฐานที่บ่งชี้คือไม่สรรเสริญการแสดงฤทธิ์ มีหลักฐานปรากฏชัดเรื่องปิณฑิลการทวาร ท่านเหาะไปเอาบาตร พระองค์ทรงตำหนิ ชี้ให้เห็นว่า พระองค์นั้นทำงานแบบมนุษย์ และให้ลูกศิษย์ของพระองค์ซึ่งเป็นพระอรหันต์สาวกเนี่ยทำตามได้ เดินเท้าจากตำบลอุรุเวลาเสนานิคม คือพุทธคยาปัจจุบัน ไปเมืองพาราณสี แทนที่จะเหาะไป ใช้เวลาไม่ถึง 2 วินาที ไม่เหาะครับ เดินไป เดินทำไม เพื่อเป็นแบบอย่างแก่ลูกศิษย์ของพระองค์ พุทธองค์นั้นทรงจัดตารางงานวันละ 5 เวลา เป็นตารางงานมาตรฐาน เหมาะแก่ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิต เอาทำตามได้ครับ มีตารางเบ็ดเสร็จเลย ตอนเช้าวิจยสังคัมด้วยการบิณฑบาต บิณฑบาตไม่ได้มุ่งข้าวอย่างเดียวครับ แต่มุ่งดูกับข้าว ดูเลือกสวนไร่นา ดูท้องไร่ท้องนาเขียวข่มไหม แห้งแล้งไหม ถูนี้เขาปลูกอะไร เก็บรวบรวมข้อมูลไว้ พระสงฆ์ทั้งหลายก็ทำตาม บ่ายแสดงธรรมรับแขก พบบุคคล ยำคำประชุม ภิกษุ ภิกษุณี สามเณร ซึ่งเป็นนักบวชผู้ที่อุทิศตนถวายตน มีเวลามากกว่าคฤหัสถ์ เที่ยงคืนตอบปัญหาทวยเทพในโลกทิพย์ แล้วยังแสดงจำแนกเทพออกเป็น 3 ระดับ สมมติเทพ ก็คือ พระราชาเป็นสมมติเทพ อุปัตติเทพ ก็คือ เทวดาจริง ๆ และ วิสุทธิเทพ ก็คือ พระอรหันต์

ใกล้รุ่ง ตรวจดูสัตว์โลก วางแผนเหมือนครูจะไปสอนนะ พระพุทธเจ้าวางแผนจะไปโปรด อาจจะมิตัวอย่างเดียว คนเดียวที่จะไปโปรด แต่ผลกระทบมันจะเกิดกับคนหมู่มาก พระองค์ก็เสด็จไป 5 ตารางงานนี้คือรูปแบบที่เราทุกคนทำตามได้ พอมาถามทุกท่านที่นั่งอยู่ในห้องนี้ ท่านมีตารางงานอย่างไรบ้าง มีตารางงานเป๊ะเหมือนพระพุทธเจ้าไหม หลายคนมีเวลาอยู่กับสื่อมีเดียไร้สาย แต่ไม่เคยเปิดอ่านพระไตรปิฎกเลย แต่รู้เรื่องทั้งโลกที่อยู่ในไอ้สื่อสารมีเดีย มือถือเล็ก ๆ แต่ไม่เคยอ่านพระไตรปิฎกสักวันเดียวเลย ผม/อาตมากำลังเสนอ มุมมองให้ดูว่า พระพุทธองค์นั้นทรงทำงานแบบมนุษย์ เมื่อได้จิตใจคน 4 กลุ่มในสังคัมแล้ว คือได้นักปกครอง ได้นักวิชาการ ได้นักธุรกิจ ได้มหาชนคนหมู่มากที่มีอาชีพเกษตรกร อาชีพฐานรากของสังคม ซึ่งทุกประเทศมีจำนวนเกิน 70% ขึ้นไปนะครับ แล้วก็วางกลยุทธ์ในเรื่องคำสอน ออกพรรษาแล้ววางยุทธศาสตร์ 3 เรื่อง รับสั่งชัดเจนเลยครับ พระเดินทางไปเนี่ย ขอให้ไปทางละองค์ แยกกันไป โดยมีพันธกิจ 3 เรื่อง:

1. พุทฺชนฺทิตายะ ไปเทศน์ยังงักก็ได้ ไปสอนยังงักก็ได้ ให้ผู้ฟังได้รับประโยชน์ แล้วก็แจกแจงประโยชน์ประโยชน์โลกนี้ ประโยชน์โลกหน้า และประโยชน์สูงสุด

2. พุทฺชนฺสุขายะ ให้ผู้ฟังได้รับความสุข สุขกาย สุขใจ สุขเพราะมี สุขเพราะไม่มี

3. โลกาณํกัมปายะ อย่าตัดช่องน้อยแต่พอตัว อย่าทิ้งโลก ให้อนุเคราะห์โลก

เห็นไหมครับว่าพระพุทธเจ้าทำงานแบบมนุษย์และที่สำคัญคือไม่ใช่ทฤษฎี ในแวดวงวิชาการ ทฤษฎีเยอะนะครับ วิทยานิพนธ์หนา 300 หน้า ถามว่าวิทยานิพนธ์นั้นเราได้นำมาใช้ก็เปอร์เซ็นต์ครับ งานวิจัยที่เราเขียนกันขึ้นมาเนี่ย เราค้นกันขึ้นมา ค้นหนักมากนะครับเรื่องงานเขียน งานวิจัยที่เป็นงานที่ใช้วิธียะอุตสาหะมากมายก่ายกอง ทำอย่างไรเราจะเอาปัญญาที่เขียนมาใช้ในชีวิตประจำวัน เหมือนอย่างพระพุทธเจ้าเอามาใช้ในชีวิตประจำวันของผู้คน หลังจากได้คณะทำงาน 60 องค์พระอรหันต์ พระองค์ก็บอกเลยว่า เราจะพากลับไปที่อุรุเวลาเสนานิคม เป้าหมายคือยึดชฎิล 3 ฟัน้องพร้อมด้วยบริวาร ไปเทศน์ทีละคน ทีละคน ไม่ไหวแล้วเหนื่อย ถ้ายึดอาจารย์ทั้ง 3 บริวาร 1,000 ก็ยึดหัวเมืองได้แล้ว นโยบาย ปาล้อมเมือง พาพระอรหันต์ 1,003

องค์เข้าสู่สมณรัฐ คือกรุงราชคฤห์ ไปโปรดพระเจ้าพิมพิสาร ผลก็คือ พระราชาพาบริวารมาเฝ้า 120,000 คนฟังธรรมพร้อมกันจบ เมื่อพระราชาบรรลุธรรม อำมาตย์ราชมนตรีบรรลุลุทธิธรรม การทำงานก็ง่ายเข้า ระดับประชุมระดับคณะรัฐมนตรีเลื่อมใสศรัทธาแล้ว พระราชาได้ถวายอารามซึ่งมีความกว้างขวางเพียงพอต่อการพำนักอาศัยอยู่ ต่อมาถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 ได้จัดประชุมสมณานาใหญ่ วางทั้งหลักการ อุดมการณ์ วิธีการ ให้กับพระสงฆ์ที่จะไปทำงานในภายภาคหน้า

หลักการสำคัญของพระสงฆ์ปฏิบัติ

อะไรคือหลักการ อะไรคืออุดมการณ์ อะไรคือวิธีการที่พระสงฆ์ปฏิบัติมาถึงทุกวันนี้ ที่พระพุทธองค์ทรงแสดงในวันประชุมใหญ่ 6 ประการ

1. อนุปวาโท พระพุทธเจ้าไม่ให้สรรเสริญการกล่าวร้าย จันในสังคมพุทธศาสนาจึงไม่มีการกล่าวร้ายเสียดสี ดังนั้นใครก็ตามไม่ว่าจะเป็นพระเป็นโยม ถ้ากล่าวร้าย กล่าวเสียดสีนะ แสดงว่าสวนทางพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าไม่สรรเสริญ ไม่ยกย่องครับ แต่พระพุทธเจ้ายกย่อง Peace คือสันติ เพราะว่าการกล่าวร้ายเสียดสี การหมิ่นประมาทเนี่ย มันนำมาถึงความแตกแยก ซึ่งขณะนี้สังคมหลายสังคมนะครับ เป็นข้อมูลเท็จ สื่อบางสื่อในหลาย ๆ กลุ่มสื่อ ยกตัวอย่างเช่น ภาพ AI สร้างพระสงฆ์ แม้กระทั่งสร้างพุทธรูปให้เดินได้ อันอื่นเดินได้ไม่เอามาทำ พุทธรูปลุกเดินได้อย่างเจี๊ย ถ้าแค่เดินก็ไม่เสียหายอะไรละครับ แต่ถ้าว่าผิดถึงขนาดว่าคนแต่งกายนุ่งห่มครองจีวรติดกิตาร์ กอดผู้หญิงอย่างเจี๊ย ภาพลักษณ์มันก็เสีย อย่างนี้ คือ อนุปวาโท พระพุทธเจ้าไม่สรรเสริญ

2. อนุปฆาโต ไม่ใช่กำลัง ศาสนาพุทธไม่ใช่กำลัง ไม่ส่งเสริมการใช้กำลัง

3. ปาฏิโมกขสังวร แม้เคร่งครัดก็ไม่โจมตีคนที่หย่อนกว่า เคารพในความเป็นเขา การรักษาศีลของตนเคารพคนอื่น

4. มัตตัญญูตา จะ ภัตตสมิง มีประมาณ การรู้จักประมาณ การนำมาใช้ประยุกต์กับชาวบ้านได้

5. ปันตัญญะ สะยาสะนัง ที่อยู่ที่พำนักสงบสงัด ไม่ฟุ้งเฟ้อ

6. อธิจิตเต จะ อาโยโค หมั่นทำความเพียร ความเพียรนี้เป็นวิธีการซึ่งพระท่านนำมาใช้สืบต่อมาจนถึงทุกวันนี้ ส่วนจะใช้ได้มากใช้ได้น้อยอย่างไร ก็ขึ้นอยู่กับกำลังใจของแต่ละคน

หันกลับมามองพระบรมศาสดาว่า ทำไมพระองค์จึงทำงานได้ผล แล้วเมื่อมีวิกฤตเกิดขึ้น พระองค์แก้อย่างไร วิกฤตไม่ได้เกิดวันนี้ นะครับ วันโน้นก็เกิดครับ วันที่พระองค์ยังทรงพระชนม์อยู่ และมีหลายวิกฤตที่หนักหน่วงหนักถึงขนาดว่าพระองค์ลงไปเองยังแก้ไม่ได้ ต้องใช้วิธีที่เด็ดขาด วิกฤตหนึ่งก็คือ วิกฤตพระทะเลาะกัน พระทรงวินัยก็เรียกว่า พระวินัยธร พระที่เทศน์ก็เรียกว่า พระธรรมธร ทะเลาะกันไม่ใช่เรื่องใหญ่เลยนะ ทะเลาะเรื่องนาราดส่วนตัวตัวเอง แต่ทะเลาะรุนแรงตลอดถึงชาวบ้านก็ทะเลาะด้วย เทวดาก็ทะเลาะด้วย แบ่งข้างกัน พระพุทธเจ้าเสด็จไปห้าม ตรัสเรื่องราวของการทะเลาะ ยกตัวอย่างเรื่องนกกระจาบ แต่พระเหล่านี้ไม่ฟังครับ ไม่ฟัง จนพระองค์ต้องปลีกไปจำพรรษาในป่าปาลิไลยกะ มีผู้อุปัฏฐาก คือช่างปาลิไลยกะ ชาวบ้านได้รับผลกระทบไม่ได้พบพระพุทธเจ้า โกรธแค้นพระเหล่านี้ พวกกันคว่ำบาตร คำว่าคว่ำบาตรนี้มีเป็นคำเปรียบเทียบ คือบาตรปกติจะหงาย คือหมายความว่าชาวบ้านจะใส่บาตรให้ พระเดินออกไปปัสก็ได้อาหารแล้ว แต่ชาวบ้านพวกนี้คว่ำบาตร คือไม่ใส่บาตร ที่นี้เป็นโง่ละครับ ไม่มีหุนะครับ ไม่มีธูริจนะครับ ร้านอาหารไม่มีขายนะครับ ผลสุดท้ายปรองดองสามัคคีกัน เข้าไปหาญาติโยม โยม อาตมาทั้งหลายคืนดีกันแล้วนะ ให้ใส่บาตรเถิด ชาวบ้านเย็นใจจนใจว่า ยังไม่ใส่ จนกว่าท่านจะไปขอมาต่อพระพุทธเจ้า ออกพรรษาแล้ว กลุ่มพระทะเลาะกันนี้ก็ต้องเดินทางจากเมืองโกสัมพีไปวัดพระเชตะวัน ก็หลายร้อยกิโลเมตรอยู่ ไปแล้วชาวบ้านก็ยังโจมตียังด่าอยู่พอสมควร นี่คือตัวอย่าง วิกฤตที่เกิดขึ้น พระองค์ก็เจอวิกฤตมาแล้ว

วิกฤตศรัทธา 3 ประการ

วิกฤตที่ข้าวยากหมากแพงเกิดที่เมืองไพศาลี แคว้นวัชชี ฝนไม่ตกมา 7 ปี 7 เดือน 7 วัน พระองค์ก็เสด็จไปโปรดนะ วิกฤตเหล่านั้น ต่อมาบ้านเมืองก็สงบสุข ทีนี้มาถึงหัวข้อครับ มาถึงหัวข้อที่ทางผู้จัดได้นำขึ้นมาว่า วิกฤตศรัทธา แก่ได้ด้วยพุทธศาสนา ศรัทธาในที่นี้ต้องเจาะจงเลยครับว่าเป็นวิกฤตกับพระ เป็นวิกฤตกับนักบวช ไม่ใช่วิกฤตที่ชาวบ้านมีต่อชาวบ้าน เท่าที่ผม/อาตมาประมวลจากงานวิจัยเอง มีอยู่ 3 เรื่อง 1. วิกฤตความประพฤตินักบวช 2. วิกฤตความรู้สึกต่อนักบวช และ 3. วิกฤตภาพลักษณ์ของนักบวช

การแก้ไขไม่ใช่เป็นหน้าที่ของใคร เป็นหน้าที่ของทุกคน เหมือนอย่างปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศชาติ บ้านเมือง ไม่ใช่เป็นภาระหน้าที่ของรัฐบาลอย่างเดียว ไม่ใช่เป็นภาระหน้าที่ของใครคนหนึ่งอย่างเดียว แต่เป็นภาระเป็นหน้าที่ของคนในประเทศทั้งหมด ดังนั้นวิกฤตที่เกิดขึ้นที่ว่าแก้ไขด้วยพุทธศาสนาเนี่ย ก็ต้องช่วยกันแก้ทั้งหมด พระก็แก้ไขไม่ได้ครับ โยมก็แก้ไขไม่ได้ ใครก็แก้ไขไม่ได้ แต่ต้องร่วมมือกันแล้วทั้งหมด วิกฤตมันถึงแก้ไขได้ครับแต่ไม่จบนะ ไม่ใช่ว่ามันจะไม่เกิดขึ้นอีก มันยังจะเกิดขึ้นอีกเรื่อยไป

วิกฤตแรก คือ วิกฤตความประพฤติ เราก็ต้องยอมรับตรง ๆ ว่า พระสงฆ์ พ.ศ. นี้กับพระสงฆ์ครั้งพุทธกาลนั้น มีความเป็นอยู่แตกต่างกันอย่างชัดเจน เพราะบริบททางสังคมไม่เหมือนกัน บริบททางสังคมในยุคโน้นไม่มีสื่อสารมิตเดีย การคมนาคมใช้เดินเป็นหลัก ดังนั้นพระสงฆ์ก็จึงโยกย้ายไปเรื่อย เมื่อโยกย้ายไปเรื่อยสมบัติก็ไม่มี เครื่องใช้ไม่มีอะไร ถ้ามีไปไม่ได้ พระรุ่งพระรัง แต่พระสงฆ์ปัจจุบันนี้อยู่ในเมือง อยู่ในบ้าน อยู่วัดป่า เมื่ออยู่ก็มีกุฏิ มีห้องที่ตนเองอยู่ มีกุฏิเป็นหลัก ๆ ที่ตนเองอยู่ มีหน่วยงานที่ตนเองรับผิดชอบ เหมือนครูบาอาจารย์ที่ปฏิบัติหน้าที่ในมหาวิทยาลัยสงฆ์เนี่ย ก็มีคณะที่ตนเองรับผิดชอบ มีภารกิจหลักสูตรวิชาที่ตัวเองรับผิดชอบ งานการใช้ชีวิตก็จึงแตกต่างจากครั้งพุทธกาล ทีนี้ถ้าหากประพฤติแบบเดิมทำได้ไหม? ได้ครับ รักษาศีลของตนเอง ซึ่งตนรู้แล้วว่าศีลคืออะไร พระทุกรูปรู้หมดนะครับว่าศีลคืออะไร แล้วก็ปฏิบัติตามศีลนั้นแหละ ปฏิบัติตามหลักศีลวินัยเป็นอย่างไร ปฏิบัติตามนั้น

การปฏิบัติไม่ได้ปฏิบัติให้ใครเห็น ไม่ใช่ปฏิบัติให้คนยกย่องหรือไม่ยกย่อง แต่ปฏิบัติคือความเป็นพระ รักษาความเป็นพระ รักษารูปแบบรูปลักษณ์ความเป็นพระ ขรรษาสประพฤติได้แต่สงฆ์ประพฤติไม่ได้ เช่น ทานอาหารหลังเที่ยงไปแล้ว ชาวบ้านทานได้แต่พระทานไม่ได้ ทำไม่จึงทานไม่ได้ เพราะพระพุทธรองค์ได้บัญญัติวินัยไว้ เรื่องอาหารเนี่ย ความจริงถ้ามองตรง ๆ พระพุทธรองค์ไม่ได้มองเรื่องความเสียหาย แต่มองในเรื่องความลำบากของสังคม ถ้าชาวบ้านจะต้องใส่บาตรพระตอนเช้า 17:00 น. มาใส่บาตรอีก สังคมลำบากครับ รายได้ก็ต้องจ่ายเพิ่ม พระสงฆ์ก็มีความประพฤติไม่แตกต่างอะไร พุดง่าย ๆ เป็นศัพท์สมัยใหม่คือ ไม่มีจุดขาย อะไรก็เหมือนชาวบ้านทั่ว ๆ ไป ก็ผลอ ๆ ชาวบ้านก็จะมองไม่เห็นคุณค่าความสำคัญอะไร แล้วพระองค์ก็วิจัยแล้วว่าอาหาร 1 มื้อ หรือว่าทานก่อนเที่ยงเนี่ย สามารถอยู่ได้ถึงเช้า พวกน้ำอัฐฐบาล น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ได้บรรเทาความอ่อนล้า ความระโหยความหิวได้บ้าง บรรเทาถึงบัญญัติไม่ให้ทานอาหารหลังเที่ยงไปแล้ว นี่ก็เป็นกฎของนักบวช

ดังนั้นถ้านักบวชอยู่ในกฎนี้ อยู่ในกรอบนี้ นักบวชก็โดดเด่น คือความประพฤติสังคมก็ยอมรับว่าพระสงฆ์ทำได้ดีกว่าเรา พระสงฆ์ก็เลยโดดเด่นลอยขึ้น อันนี้เพียงเรื่องเดียว ยังมีอีกหลายเรื่องเกี่ยวกับความประพฤติ ถ้าเราไปอ่านพระไตรปิฎก พระสารีบุตรเลื่อมใสท่านพระอัสสชิ ก็ไม่ได้เลื่อมใสอะไรเลย พระอัสสชิยังไม่ได้พูดสักคำเลย ท่านเดินบิณฑบาต เดินขอข้าวครับ เรียกร้อย เดินก็งาม ไกวแขนก็งาม นั่งก็งาม งามไปหมดเลย นักบวชอุปนิสัย คือพระสารีบุตรไม่เคยเห็นมาก่อน เลื่อมใสเลยศรัทธาเลย เดินตามไป เมื่อพระเถระท่านจะนั่ง พระสารีบุตรก็ปูอาสนะให้ นั่ง แล้วก็ยังไม่พูดอะไรสักคำ ท่านก็ฉันอาหาร ฉันเสร็จท่านล้างบาตร ล้างมือเห็นเป็นกาละอันสมควรแล้วจึงประนมมือถาม การประนมมือเนี่ยเป็นวัฒนธรรมอินเดียโบราณ อินเดียมีหลาย

ศาสนาแต่มีหนึ่งวัฒนธรรม ครูบาอาจารย์ที่ไปเรียนที่อินเดียจะเห็นชัดเจนว่าเรื่องการประนมมือ เรื่องการไหว้เนี่ย อินเดียมีมา 5,000 ปีแล้ว คนไทยไปแสวงบุญเห็นคนอินเดียยกมือไหว้ เหมือนเราไหว้ เหมือนเราที่ไหนล่ะเราเพิ่งเกิด 800 ปีประเทศไทย อินเดียเกิดมาเป็นหมื่นปีแล้ว เมืองพาราณสีอย่างเดียว เมืองที่รองศาสตราจารย์ ดร.จรัสชัย ไปอยู่เนี่ย เกิดมาเป็นหมื่นปีแล้วครับ เขาไหว้กันมาหมื่นปีแล้ว ถามว่า ท่านขอรับท่านเป็นลูกศิษย์ใคร อาจารย์ท่านสอนว่ายังไงครับ ท่านอัสสชิท่านเป็นโหรนะครับ ท่านจบโหราศาสตร์ ดูโหงวเฮ้งปั๊บก็รู้เลยว่าท่านผู้นี้ไม่ใช่คนธรรมดาสามัญ คนที่มีใบหน้าอย่างนี้ จมูกอย่างนี้ ปากอย่างนี้ ฝมอย่างนี้ หูอย่างนี้ ไม่ใช่คนธรรมดา ท่านก็ตอบแบบปรัชญาที่ฟังแล้วเข้าใจ อุปติสสะฟังจบ บรรลุเลยครับ เข้าใจแจ่มแจ้งเลย ดังนั้นความประพฤตินักบวชเนี่ย มีผลอย่างมากต่อสังคม เรียกว่าเป็นที่พึ่งทางจิตทางใจ สังคมยอมรับนักบวชตรงที่นักบวชทำได้ดีกว่าเขา ดีกว่าชาวบ้าน เรียนครูบาอาจารย์และท่านผู้เข้าร่วมสัมมนาว่า ชาวบ้านไม่ได้มองที่พระรู้อะไร ไม่ได้มองดีกรีของพระ ชาวบ้านไม่มีเงื่อนไขเลยเรื่องการจะเคารพพระ ดีกรีเจอนไขว้ติการศึกษาмаอันดับท้าย ๆ แต่ชาวบ้านมุ่งตรงไปที่ความประพฤตินักบวช กิจวัตรของพระ วัดนั้นบิณฑบาตทำวัตร กวาดวัดกวาดวา ชาวบ้านชื่นใจเลย

เพียงวันนี้จะเป็นหลวงตา หลวงพ่อ หลวงปู่ มหา เจ้าคุณ พระครู ขอให้กิจวัตร กิจกรรม กิจการ 3 อย่างนี้โดดเด่น และในบรรดาสมณทั้งหลาย โดดเด่นสมณสัญญา สมณคุณ สมณธรรม โดดเด่นอย่างนี้ก็คือชาวบ้านก็ยอมรับนะ ไม่ปฏิเสธ พร้อมทั้งจะถวายปัจจัย 4 บำรุงพระเจ้าพระสงฆ์ ให้ท่านอยู่ปฏิบัติธรรมได้ แต่เมื่อนักบวชเนี่ยมีความประพฤติอันไม่ตรงกับความคาดหวังของสังคมจึงเกิดวิกฤตดังกล่าว

ประการต่อมา วิกฤตทางความรู้สึก วิกฤตทางความรู้สึกนี้ไร้ตัวตน แต่มีพลังมากและทุกวันนี้เป็นโรคมีหุนทิพย์ ตาทิพย์ โลกสื่อไร้สาย เกิดซีกโลกหนึ่ง ถึงอีกซีกโลกหนึ่งภายในเสี้ยววินาที คำว่าเสี้ยววินาทีนั้น เอาวินาทีมาแบ่งออกเป็น 16 ส่วน เสี้ยววินาทีก็คือ 1 ใน 16 นั้น จันทพอกเกิด ตกกระทบเลยกระทบความรู้สึกอย่างแรง ใจเนี่ยพอกระทบแล้วมันเจ็บ มันเจ็บมากกว่ากระทบทางกาย ครูเอาไม้เรียวมาตี ตีเหมือนกันแต่เจ็บไม่นาน แต่ถ้าครูด่านักเรียน ด่ากระทบชาติเนี่ย โอ้โฮ นักเรียนนั้นเจ็บ เจ็บมาก มีนักเรียนตัวอย่างคนหนึ่ง หมอฉีดยาผิด หมอฉีดยาผิดแล้วทำให้เด็กคนนั้นขาเสีย 1 ข้าง แล้วครูไปด่า โอ้ชาเป่ นักเรียนลาออกเลย ไม่เรียนหนังสือต่อเลย ประโยคเดียวครับท่าน ทำไมครูจะต้องไปใช้คำอย่างนั้น ทำไมไม่ใช้คำอื่น ก็เขามีปมด้อยอยู่แล้วเรื่องนั้น ทำไมต้องไปขี้ไปขี้ไปอีก มันกระทบใจแล้ว ดังนั้นความประพฤตินักบวชที่ไม่ตรงตามนักบวช ก็มากระทบความรู้สึกเขาออกเป็นวงกว้าง

ความรู้สึกของชาวพุทธในประเทศไทยมี 3 ระดับ

1. ระดับที่มีความรู้ความเข้าใจพระพุทธศาสนาอย่างดี แยกแยะได้ มีกลุ่มหนึ่งแต่ไม่มาก กลุ่มนี้ผมไม่สามารถจะให้เป็นเปอร์เซ็นต์ได้ แต่ถ้าจะกันใจให้เปอร์เซ็นต์จริง ๆ น่าจะได้สัก 10% ของคนพุทธ 50 กว่าล้านที่เข้าใจ่องแท้เลยในพุทธธรรมคำสอน แยกแยะได้ แยกแยะความผิดความถูก แยกแยะพระทำผิดพระไม่ทำผิด แยกแยะได้ ดีว่าประมาณสัก 10%

2. ชาวพุทธกลุ่มที่สอง เป็นชาวพุทธที่มีความรู้ มีความเข้าใจคำสอนพุทธเจ้าแต่ไม่ลึกซึ้ง เข้าใจประเพณีวัฒนธรรม ได้ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับพระศาสนา กับพระสงฆ์ กลุ่มนี้ก็น่าจะได้สัก 20% อันนี้เป็นตัวเลขเปอร์เซ็นต์ของผม/อาตมาเอง สูตรผิดก็ขออภัยนะครับ คือได้พูดแต่ตอนต้นแล้วว่า การบรรยายวิชาการนี้เป็นปลายเปิดให้ท่านโต้แย้งได้ แต่อย่าโต้แย้งด้วยคำหยาบคาย ต้องยึดหลักสันติวิธี

3. ชาวพุทธที่มีความรู้เพียงผิวเผิน 70% รู้เพียงประเพณี บวชน้ำไฟ บวชนาค ใส่ซองช่วยงานศพ ไปฟังพระสวดอภิธรรม คุยกันจ้อกแจ้กจอบแจ พระกำลังเทศน์กัมโล่นจิมโล่น เป็นสังคมกัมโล่น เป็น จิมสรณัง คัจฉามิ มากมาย กลุ่มนี้ 70% แล้วไม่รู้ลึกซึ้งอะไร ไม่รู้ลึกซึ้งอะไรแต่ก็นับถืออยู่ แต่กระทบเร็ว กระทบแรง

พร้อมที่จะลอยตามเมื่อมีข่าวคราวโงมตีพระ โงมตีศาสนา โงมตีวัด โงมตีนักบวช ยกตัวอย่างเช่น มีคนถามว่ามีพระไว้ทำอะไร คนกลุ่ม 70% นี่ก็พร้อมที่จะไหลตามทันที เพราะฉะนั้นวิกฤตความรู้สึกเนี่ย มีอยู่จริง ๆ

วิกฤตต่อมา วิกฤตภาพลักษณ์ ภาพลักษณ์เนี่ย อะไรเป็นสงฆ์ อะไรเป็นชาวบ้าน มันบอกอัตลักษณ์ชัดเจน เช่น ชาวบ้านขับรถไม่เป็นไร เพราะมันเป็นภาพลักษณ์ของชาวบ้านที่ขับรถ แต่พอนักบวชขับรถ เป็นประเด็นครับ ชาวบ้านตี๋มสุรา ผิดศีลนะ ไม่ใช่ไม่ผิด แต่สังคมไม่ประณามบ เรายังคงกับคนผิดศีล คนตี๋มสุราเรายังตี๋ม เรายังยกย่องเชิดชู ไม่ได้เป็นเรื่องเลวทรามอะไร แต่อินเดียไม่ได้ อินเดียเนี่ยใครตี๋มสุราในที่สาธารณะเขาถือว่าเลวทราม แต่คนถ่ายในที่สาธารณะไม่มีใครตำหนิ ไม่มีใครว่า ขับถ่าย ใช้ภาษาสุภาพก็คือชี้ ชี้ไม่ใช่คำหยาบ ท่านผู้ฟังจะไปหาว่าพระพูดหยาบ ชี้อ่า เพราะชี้ถ้าไม่มีใครพูด อัจจาระตา ชี้อู ก็ไม่เห็นมีใครพูด อัจจาระหู ชี้อึ้น ชี้อ้น เห็นไหมครับ แต่คนมาเจาะจงกับการขับถ่ายว่าพูด ชี้อู ไม่ได้ อินเดียขับถ่ายหรือชี่นี่ยังทำเปิดเผย ไม่มีใครตำหนิไม่มีใครว่าอะไรในยุค 20 ปีที่แล้ว พระไทยก็ไปศึกษาอินเดียจำนวนมาก เข้าเราจะได้เห็นคนเป็นคนชาติเดียวครับที่นั่นชี่เป็นกลุ่ม ๆ ชี่ไปคุ้ยไป หนุงหนิง ๆ มีความสุขครับท่าน แต่เราไม่เห็นคนตั้งวงตี๋มสุราเลยนะทั้งประเทศ การตี๋มสุราต้องหลบ ๆ ซ่อน ๆ แต่การขับถ่ายทำอย่างยิงยวด ปิดประตูลงอย่างดีเหมือนเราเข้าห้องน้ำปิดประตูลงอย่างดีนี่แหละ

เพราะฉะนั้นภาพลักษณ์ของนักบวชจึงเป็นภาพลักษณ์ที่มีผลกระทบสูง ดังนั้นนักบวชต้องคิดเสมอว่าเราคือบุคคลสาธารณะ เราคือองค์กร องค์กรคือเรา เวลาเขาตำหนิ เขาไม่ได้ตำหนิพระ ก. พระ ข. แต่เขาตำหนิ วัดนั้นวัดนี้ จังหวัดนั้นจังหวัดนี้ ยกตัวอย่างเช่นบ สมมติว่าสื่อพาดหัวข่าว พระโคราชเมาแป๊ะ คำว่าพระโคราชเมาแป๊ะหมดเลยนะ ทั้งจังหวัด มีเป็นหมื่นรูป เราก็ก็นำสื่อไม่ได้ เพราะสื่อก็มีหน้าที่นำเสนอครับ ผม/อาตมาไม่เคยตำหนิสื่อเลย เพราะสื่อเขามีหน้าที่นำเสนอเพื่อให้สังคมได้ช่วยกันตรวจสอบ ฝ่ายกฎหมายบ้านเมือง ฝ่ายผู้ปกครองสงฆ์ ร่วมกันตรวจสอบ วิกฤตเกิดขึ้นจากความประพฤติ ความรู้สึก และภาพลักษณ์ ส่วนศรัทธาเนี่ยก็คือ พอวิกฤตเกิดขึ้นปั๊บ ศรัทธาก็ก่อนแง่นคลอนแคลน

แนวทางแก้ไขวิกฤตศรัทธา

ทีนี้จะแก้โดย พุทธศาสน์ แก้อย่างไรครับ แก้ปัญหาวิกฤตเหล่านี้อย่างไร

1. แก่ความประพฤติ องค์กรที่รับผิดชอบ องค์กรที่ 1 ก็คือการคณะสงฆ์ ผู้ปกครองตั้งแต่เจ้าอาวาสต้องเข้มงวดกวดขันในการคัดคนเข้ามาบวช เข้มงวดกวดขันในการตรวจสอบเอกสารประจำตัว เข้มงวดกวดขันในการใช้ชีวิต ถ้าหากว่าคณะสงฆ์ผู้ปกครองและโยมชาวบ้านช่วยกันเอาเป็นภาระธุระ ยกตัวอย่างเช่น การไปในที่ที่เกินขอบเขต พระธุดงค์ไปปักกลดริมทางรถไฟ พระธุดงค์ไปปักกลดในตลาดสด บินบาทเวิน ๆ แล้วมาขายต่อ อย่างเงี้ยเป็นวิกฤต

2. การแก้ก็คือผู้ปกครองสงฆ์และสังคม สมัยก่อนมีรถประจำทางไปจอด บขส. แล้วมีคนถือบาตรขึ้นมาเรียไร่ทุกคนเลย ซึ่งผมเองนั่งรถ บขส. นี่มาตั้งแต่บวชใหม่ ๆ โดยเฉพาะ บขส. ที่จอดนาน ๆ เกิน 10 นาที ขณะนี้มีมาหลายชุด ถ้าชาวพุทธช่วยกันก็คือไม่ใส่ ไม่ทำบุญแก่คนที่มาเรียไร่อะไรเหล่านี้ การแก้ลีลาพฤติกรรมก็ต้องแก้แบบนี้

3. อย่าเชื่ออะไรง่าย ๆ อย่าโงมตีอะไรง่าย ๆ ต้องนึกเสมอว่าก่อนจะโงมตีต้องได้ความจริงที่จริง ๆ ถ้ายังเพียงคาดคะเน เขาว่า ก็อย่าเพิ่งโงมตี อันนี้ขอใช้หลักว่า แก้ได้ด้วยศีล คือเอากฎมาแก้ เอาระเบียบมาแก้ ทั้งกฎทั้งผู้ปกครองพระ ทั้งญาติโยมฝ่ายอุปัชฌาย์สนับสนุน ถ้าถึงขั้นหนักก็ต้อง คว่าบาตร สังคมต้องคว่าบาตร สังคมจะต้องไม่ยินยอมให้นักบวชเนี่ยกระทำความผิดได้ตามอำเภอใจ นั่นคือวิธีแก้ความประพฤติ

แก้ความรู้สึกก็คือศีลนี้แหละ เอาศีลมาจับให้พระทุกระดับ พระภิกษุสามเณรทุกระดับ หันกลับมาสำรวจระวังในศีลของตน ชาวบ้านก็กลับมาสำรวจระวังในศีลของตน ศีลทั้ง 5 ข้อนี้ประเสริฐที่สุด สามารถแก้ปัญหาวิกฤตได้ แก้ปัญหาได้ในทุกเรื่อง ความจริงแล้วมันไม่ควรให้เกิดขึ้นคดีฉ้อโกง ลักขโมย ในศีลข้อ 2 เนี่ย ถ้าเรามีศีล ปัญหาเหล่านี้มันก็ไม่เกิดขึ้น เรื่องคุ้มครองถ้ารักษาศีลข้อ 3 ครอบครัวย่อมมีสุข ศีลข้อ 4 ไม่โกหก ไม่หลอกลวง ไม่ต้มตุ๋น สังคมก็มีความสุข ยิ่งข้อ 5 ครับ ไม่ดื่มเครื่องมีนเมา อุบัติเหตุก็ไม่เกิด เราจะต้องมานั่งคอยดูข่าว 7 วันอันตราย ปีใหม่ ตรุษจีน เข้าพรรษา ปัญหาเดิม ๆ ซ้ำแล้วซ้ำเล่า ดังนั้นวิกฤตเหล่านี้ก็คือแก้ได้ด้วยศีล เอาศีลมาช่วยกันแก้

ประการต่อมา เรื่องความรู้สึกและภาพลักษณ์ เอาสมาธิ ท่านอธิการบดีท่านปรารภเมื่อสักครู่นี้ มีเป้าหมายตรงกัน คำว่าสมาธิคือความตั้งใจมั่น ถอดความมาคือมีความเข้าใจตรงกัน เข้าใจในปัญหาตรงกัน แก้แบบเดียวกัน ร่วมมือกันแก้ ไม่โทษว่าเป็นภาระของใคร ไม่โทษว่าเป็นปัญหาของใคร พุดง่าย ๆ คือไม่เป็นนักโทษ ไม่โทษคนนั้นคนนี้ ไม่เป็น นักจี้ คือไม่ต้องมีคนจี้จึงทำ

วิกฤตความประพฤติ วิกฤตความรู้สึก วิกฤตภาพลักษณ์ แก้ได้ด้วย ปัญญา คือมีความรู้ความเข้าใจตรงกันครับ ไม่ต่างคนต่างรู้ ไม่ต่างคนต่างเข้าใจ หลักใหญ่ใจความอธิการบดีท่านบรรยายชัดเจนแล้ว เมื่อสักครู่นี้ผม/อาตมาก็เอาหลักที่ท่านนำเสนอแนะนี้แหละ เพราะหลัก ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นหลักใหญ่ของวิชาพระพุทธศาสนา เป็นหัวใจ เจ้าพระคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ซึ่งท่านได้บรรยายในหลายที่หลายแห่ง ท่านได้เขียนหนังสือหลายเล่ม ท่านก็ยืนยันว่าหัวใจหลักของพระพุทธศาสนาคือ ศีล สมาธิ ปัญญา นี่เอง เราไม่ต้องไปหาเครื่องมือใหม่ ไม่ต้องไปประดิษฐ์ประดิษฐ์เครื่องมือใหม่ ๆ เอาหลักเดิมเข้ามาใช้

พระสงฆ์ทุกรูปที่เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา ต้องบวชด้วยความตั้งใจ และเข้าใจว่าเราเป็นพระ ถ้าปาฏิโมกขสังวร คือสำรวจในศีลของตน ถ้าทุกรูปมีความสำรวจระวังรักษาศีลรักษาดน ปัญหาที่จะเกิดก็ไม่เกิด ปัญหาที่เกิดขึ้นก็ได้รับการแก้ไข ถ้านักบวชมีความประพฤติตรงทางตรงแบบ สุปฏิปันโน ที่เราสวดกัน อย่าให้ความรู้สึกชาวบ้านเสีย อย่าให้ความรู้สึกของชาวบ้านหม่นหมอง ถ้าหากว่าชาวบ้านเขาฐานะยากจน แต่เมื่อใดก็ตามถ้าเขามองว่านักบวชรวยกว่าเขา เป็นอยู่สุขกว่าเขา เขาจะกระทบความรู้สึกอย่างแรง และเขาจะถอนศรัทธาที่เขาได้อยู่กลับไป

สุดท้ายคือภาพลักษณ์ ภาพลักษณ์ของพระต้องโดดเด่นในเรื่องพระ ถ้าพระถ่ายรูปเก่ง ถ้าพระเก่งคอมพิวเตอร์ แต่สวดมนต์ไม่เก่ง อันนี้เสียคะแนนแล้ว ถ้าต้องสวดมนต์ 7 ตำนาน 12 ตำนาน สวดปากเปล่าได้ทุกบทชนิดชาวบ้านตาค้างเลย เป็นถึงด็อกเตอร์เขาก็อยอมรับพระได้ แต่ถ้าบทรโหนขึ้นมาก็สวดไม่ได้ อย่างนี้ภาพลักษณ์จะไม่โดดเด่น

ดังนั้นจึงขอเสนอมุมมองในการแก้ปัญหาในวิกฤตศรัทธาที่เกิดขึ้นในสังคมยุคปัจจุบันนี้ เราจะต้องไม่โทษใคร ไม่ตำหนิใคร ไม่เอาความผิดให้ใคร เราต้องยอมรับว่าวิกฤตเกิดขึ้นจริง ๆ แล้วช่วยกันแก้ แก้ประการแรก แก่จากตนเอง แก่จากชุมชน แก่จากวัดไปสู่สังคมปวงกว้าง ถ้าเราทำได้อย่างนี้ วิกฤตแก้ได้ครับ แก้ได้ด้วยพุทธศาสตร์ แก้ได้ด้วยคำสอนของพระพุทธเจ้า ประเด็นที่นำเสนอไม่ได้มุ่งหวังว่าถูกหรือผิด แต่อยากฝากไว้เป็นมุมมอง เป็นข้อคิดเอาไว้อภิปราย

ขอขอบคุณคณะกรรมการจัดงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านอาจารย์ พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รองอธิการบดี มมร. ครูบาอาจารย์และนิสิตจากวิทยาลัยศาสนศาสตร์นครราชสีมา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดร มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ที่มาร่วมงานออนไลน์ ตลอดถึงภาคีเครือข่ายทุกสถาบัน ทั้งออนไลน์และออนไลน์ ที่ได้ให้เกียรติเข้าร่วมงานกับคณาจารย์

บุคลากรของ มจร.วิทยาเขตนครราชสีมา ขอขอบคุณที่ทุกท่านให้เกียรติวิทยาเขตนครราชสีมา เข้าร่วมงานวันนี้ อย่างเต็มอกเต็มใจและคับคั่ง

ขอขอบคุณบุคลากรทุกฝ่ายของวิทยาเขตนครราชสีมา ที่ช่วยกันจัดงานนี้ได้อย่างดียิ่ง ผม/อาตมาในนาม รองอธิการบดี ขอขอบคุณ และขอถวายพระพรชัยมงคล/อวยพรคุณุศลทุกท่าน ขอได้มีความสุขความเจริญ มีความแคล้วคลาดปลอดภัย ตลอดปีตลอดไป ตลอดในปีใหม่นี้ ทุกท่านทุกรูปทุกคน ด้วยเทอญ

สรุป

วิกฤตศรัทธาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันไม่ได้เป็นหน้าที่ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่เป็นภาระร่วมกันของพุทธบริษัททั้งหมด การแก้ไขต้องเริ่มจากการที่นักบวชกลับมาสำรวจในศีลและกัจจัตริให้โดดเด่นกว่าคฤหัสถ์ : แก้วด้วยศีล การมีเป้าหมายและเข้าใจปัญหาตรงกัน : แก้วด้วยสมาธิ และการใช้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการสื่อสารภาพลักษณ์และรับมือกับสื่อสมัยใหม่ : แก้วด้วยปัญญา หากทุกฝ่ายร่วมมือกันโดยเริ่มจากตนเอง วิกฤตศรัทธาก็จะสามารถเปลี่ยนเป็นพลังในการสืบทอดพระศาสนาที่ยั่งยืนได้

วิเคราะห์หลักจริยศาสตร์การแพทย์ของหมอชีวกโกมารภัจจ์

ANALYSIS OF MEDICAL ETHICS OF DOCTOR JIVAKA KOMARABHACCA

บุญช่วย อุ่นแก้ว

Boonchuay Oonkeaw

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhonratchasima Campus

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ประวัติและความเป็นมาของหมอชีวกโกมารภัจจ์ (2) หลักจริยศาสตร์การแพทย์ของหมอชีวกโกมารภัจจ์ที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธปรัชญาเถรวาท และ (3) วิเคราะห์หลัก จริยศาสตร์การแพทย์ของหมอชีวกโกมารภัจจ์ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร โดยศึกษาจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ผลการวิจัยพบว่า

1) หมอชีวกโกมารภัจจ์เป็นบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์การแพทย์โลกตะวันออกและพระพุทธศาสนา เป็นบุตรของนางสาละวดี ได้รับการเลี้ยงดูโดยเจ้าชายอภัย ศึกษาวิชาการแพทย์ที่นครตักศิลาเป็นเวลา 7 ปี มีผลงานการรักษาที่โดดเด่นและเป็นแพทย์ประจำพระองค์ของพระเจ้าพิมพิสาร รวมทั้งถวายการรักษาพระพุทธเจ้า

2) หลักจริยศาสตร์การแพทย์ของหมอชีวกที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธปรัชญาเถรวาทประกอบด้วยหลักการสำคัญ ได้แก่ หลักความเมตตากรุณาในการรักษาพยาบาล หลักความเสมอภาคในการให้บริการทางการแพทย์โดยไม่เลือกชั้นวรรณะ การรักษาความลับของผู้ป่วย หลักการไม่ทำร้ายหรือเบียดเบียนผู้ป่วย (อหิงสา) ความซื่อสัตย์และความจริงใจต่อผู้ป่วย การมุ่งประโยชน์สูงสุดของผู้ป่วยเป็นที่ตั้ง และการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ป่วย

3) การวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์การแพทย์ของหมอชีวกพบว่า มีความเชื่อมโยงอย่างลึกซึ้งกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะพรหมวิหาร 4 อริยสัจ 4 และมรรคมีองค์ 8 มีลักษณะเป็นองค์รวมที่บูรณาการความรู้ทางการแพทย์กับหลักพุทธธรรม มีความก้าวหน้าและท้าทายบรรทัดฐานทางสังคมในสมัยนั้น มีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมการแพทย์สมัยใหม่ และยังมีคุณค่าในการประยุกต์ใช้กับระบบสุขภาพในปัจจุบัน ทั้งในด้านการเคารพศักดิ์ศรีศรีความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาคในการเข้าถึงบริการสุขภาพ การให้ความสำคัญกับความเมตตากรุณาควบคู่กับความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และการมองสุขภาพอย่างเป็นองค์รวม

คำสำคัญ: จริยศาสตร์การแพทย์, หมอชีวกโกมารภัจจ์

Abstract

This research article aimed to study (1) the history and background of Doctor Jivaka Komarabhacca (2) the principles of medical ethics of Doctor Jivaka Komarabhacca as appearing in Theravada Buddhist philosophical texts, and (3) an analysis of the medical ethics

of Doctor Jivaka Komarabhacca. This research is qualitative, using document analysis methods by studying the Tripitaka, Commentaries, Sub-commentaries, and related research works, and the findings were presented using descriptive analysis. The findings reveal that:

1) Doctor Jivaka Komarabhacca was an important figure in the history of Eastern medicine and Buddhism. He was the son of Salavati and was raised by Prince Abhaya. He studied medicine in Taxila city for 7 years, had outstanding medical achievements, and served as the royal physician to King Bimbisara, as well as providing medical treatment to the Buddha.

2) The principles of medical ethics of Doctor Jivaka as appearing in Theravada Buddhist philosophical texts consist of important principles including: the principle of compassion in medical treatment, the principle of equality in providing medical services regardless of caste, maintaining patient confidentiality, the principle of non-harm or non-violence towards patients (ahimsa), honesty and sincerity towards patients, focusing on the highest benefit of patients, and respecting the human dignity of patients.

3) The analysis of Doctor Jivaka's medical ethics found that they are deeply connected to Buddhist principles, especially the Four Divine States of Mind (Brahmaviharas), the Four Noble Truths, and the Eightfold Path. They have a holistic characteristic that integrates medical knowledge with Buddhist principles, were progressive and challenged social norms of that time, are consistent with modern medical ethics, and still have value for application in current health systems in terms of respecting human dignity, equality in access to health services, emphasizing compassion alongside scientific knowledge, and viewing health holistically.

Keyword: ETHICS , JIVAKA KOMARABHACCA

บทนำ

การศึกษาหลักจริยศาสตร์การแพทย์ของหมอชีวกโกมารภัจจ์มีความสำคัญอย่างยิ่งในบริบทของวงการแพทย์และสาธารณสุขปัจจุบันที่กำลังเผชิญกับวิกฤตด้านจริยธรรมและมนุษยธรรมในการดูแลผู้ป่วย ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทางการแพทย์และระบบสุขภาพที่ซับซ้อนได้นำมาซึ่งความท้าทายทางจริยธรรมที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน ในขณะที่การแพทย์สมัยใหม่มุ่งเน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะทางและกระบวนการรักษาที่อิงหลักฐานเชิงประจักษ์ แต่มีมิติด้านจิตใจ จิตวิญญาณ และความสัมพันธ์ระหว่างแพทย์กับผู้ป่วยกลับได้รับความสนใจน้อยลง ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาการฟ้องร้องทางการแพทย์และความไม่พึงพอใจในระบบบริการสุขภาพเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Kleinman, A. 2019)

หมอชีวกโกมารภัจจ์ หรือชีวกโกมารภัจจ์ เป็นแพทย์ที่มีชื่อเสียงในสมัยพุทธกาลและเป็นแพทย์ประจำพระองค์ของพระพุทธเจ้า ท่านได้รับการยกย่องให้เป็น "เอตทัคคะ" หรือผู้เป็นเลิศในบรรดาอุบาสกผู้เป็นที่รักของคนทั้งหลาย ประวัติและการปฏิบัติวิชาชีพทางการแพทย์ของท่านปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกหลายแห่ง โดยเฉพาะในพระวินัยปิฎก มหาวรรค และขุททกนิกาย ซึ่งได้บันทึกเรื่องราวการรักษาพยาบาลผู้ป่วยที่สำคัญของท่านไว้ รวมถึงการรักษาพระพุทธเจ้า พระเจ้าพิมพิสาร และพระเจ้าจันทรปัชโชต

การศึกษาหลักจริยศาสตร์การแพทย์ของหมอชีวกมีความสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากท่านเป็นแบบอย่างของแพทย์ที่บูรณาการความรู้ทางการแพทย์เข้ากับหลักพุทธธรรมได้อย่างกลมกลืน แม้ว่าการแพทย์ในสมัยพุทธกาลจะมีข้อจำกัดทางเทคโนโลยี แต่หลักจริยธรรมในการดูแลผู้ป่วยของหมอชีวกกลับมีความก้าวหน้าและทันสมัยอย่างน่าประหลาดใจ ดังที่ วัชร สันธูประมา ได้กล่าวไว้ว่า "หลักการดูแลผู้ป่วยของหมอชีวกที่เน้นความเมตตากรุณา ความเสมอภาค และการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ นับเป็นรากฐานสำคัญของจริยศาสตร์การแพทย์ที่มีความสอดคล้องอย่างยิ่งกับหลักการด้านสิทธิมนุษยชนและจริยธรรมทางการแพทย์ในปัจจุบัน" (วัชร สันธูประมา, 2560)

ในปัจจุบัน จริยศาสตร์การแพทย์ตะวันตกมีอิทธิพลอย่างมากต่อการปฏิบัติวิชาชีพทางการแพทย์ทั่วโลก โดยเฉพาะหลักการสี่ประการของ Beauchamp และ Childress ได้แก่ หลักการเคารพในความเป็นอิสระของบุคคล (Respect for Autonomy) หลักการไม่ก่อให้เกิดอันตราย (Non-maleficence) หลักการก่อประโยชน์ (Beneficence) และหลักความยุติธรรม (Justice) (Beauchamp, T. L., & Childress, J. F., 2019) อย่างไรก็ตาม ได้ชี้ให้เห็นว่า การนำหลักจริยศาสตร์ตะวันตกมาใช้ในบริบทของสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันอาจนำไปสู่ความขัดแย้งและความไม่สอดคล้องในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะในสังคมเอเชียที่มีรากฐานทางวัฒนธรรมและศาสนาที่แตกต่างจากตะวันตก ความสัมพันธ์ระหว่างพุทธปรัชญากับจริยศาสตร์การแพทย์เป็นประเด็นที่มีการศึกษาค่อนข้างน้อยในวงวิชาการ แม้ว่าพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและการรักษาโรคมามากมาย ได้ตั้งข้อสังเกตว่า "การแพทย์ในพุทธศาสนามีพื้นฐานทางจริยศาสตร์ที่แตกต่างจากการแพทย์ตะวันตก เนื่องจากตั้งอยู่บนหลักการของความเมตตากรุณา (Compassion) ความไม่เบียดเบียน (Ahimsa) และความเข้าใจในธรรมชาติของทุกข์ (Dukkha) ตามหลักอริยสัจ 4" การศึกษาหลักจริยศาสตร์การแพทย์ของหมอชีวกจึงเป็นการเชื่อมโยงช่องว่างทางความรู้ระหว่างพุทธศาสนาและการแพทย์ และนำเสนอมุมมองที่หลากหลายต่อประเด็นทางจริยธรรมในการดูแลสุขภาพ

ปรากฏการณ์ที่น่าสนใจคือ ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา มีความสนใจในแนวคิดการแพทย์แบบองค์รวม (Holistic Medicine) และการแพทย์ที่เน้นความเมตตากรุณา (Compassionate Care) เพิ่มขึ้นอย่างมาก ทั้งในวงการการศึกษาทางการแพทย์และการปฏิบัติวิชาชีพได้อธิบายว่า "การแพทย์ที่เน้นความเมตตากรุณาไม่เพียงช่วยเพิ่มความพึงพอใจของผู้ป่วยเท่านั้น แต่ยังส่งผลเชิงบวกต่อผลลัพธ์ทางคลินิก ลดอัตราการฟ้องร้องทางการแพทย์ และเพิ่มความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากรทางการแพทย์" แนวคิดเหล่านี้มีความสอดคล้องอย่างยิ่งกับหลักการดูแลผู้ป่วยของหมอชีวกที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนา ซึ่งเน้นการดูแลทั้งร่างกายและจิตใจของผู้ป่วย และการปฏิบัติต่อผู้ป่วยด้วยความเมตตากรุณาเป็นพื้นฐาน

อนึ่ง การวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์การแพทย์ของหมอชีวกยังมีความสำคัญในแง่ของการฟื้นฟูและสืบทอดภูมิปัญญาทางการแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้าน ดังที่ ได้ชี้ให้เห็นว่า "การแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้านมีรากฐานทางปรัชญาและจริยธรรมที่ลึกซึ้ง ซึ่งได้รับอิทธิพลอย่างมากจากพุทธศาสนาและการแพทย์ในสมัยพุทธกาล การเข้าใจรากฐานเหล่านี้จะช่วยให้การบูรณาการการแพทย์แผนไทยเข้ากับการแพทย์แผนปัจจุบันเป็นไปอย่างกลมกลืนและมีประสิทธิภาพมากขึ้น" (Wasi, P., 2000) การศึกษาหลักจริยศาสตร์การแพทย์ของหมอชีวกจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาระบบสุขภาพของประเทศไทยที่มุ่งบูรณาการการแพทย์แผนไทยเข้ากับการแพทย์แผนปัจจุบัน

ด้วยความสำคัญดังกล่าว งานวิจัยนี้จึงมุ่งวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์การแพทย์ของหมอชีวกโกมารภัจจ์ที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธปรัชญาเถรวาท โดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับหลักความเมตตากรุณาในการรักษาพยาบาล หลักความเสมอภาคในการให้บริการทางการแพทย์ การรักษาความลับของผู้ป่วย การไม่ทำร้ายหรือเบียดเบียนผู้ป่วย ความซื่อสัตย์และความจริงใจต่อผู้ป่วย การมุ่งประโยชน์สูงสุดของผู้ป่วยเป็นที่ตั้ง และ

การเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ป่วย รวมทั้งวิเคราะห์หลักการ วิธีการ และเป้าหมายการแพทย์ของหมอชีวกในมิติต่างๆ ทั้งมิติทางพุทธปรัชญา มิติทางสังคมและวัฒนธรรม และมิติทางการแพทย์เชิงประจักษ์ เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาจริยศาสตร์การแพทย์และการดูแลสุขภาพในปัจจุบัน

ผู้วิจัยจึงสนใจ วิเคราะห์หลักจริยศาสตร์การแพทย์ของหมอชีวกโกมารภัจจ์ ผลการวิจัยนี้คาดว่าจะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาทางการแพทย์ การพัฒนาแนวทางปฏิบัติทางจริยธรรมสำหรับบุคลากรทางการแพทย์ และการพัฒนานโยบายด้านสุขภาพที่ให้ความสำคัญกับมิติด้านจริยธรรมและมนุษยธรรมในการดูแลสุขภาพผู้ป่วย และที่สำคัญ จะเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาอันล้ำค่าของบูรพาจารย์ทางการแพทย์ของไทยและเอเชียให้คงอยู่และเกิดประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติสืบไป ดังที่สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2556) ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาภูมิปัญญาในอดีตไม่ใช่เพื่อย้อนกลับไปอยู่ในอดีต แต่เพื่อเข้าใจรากเหง้าของตนเอง และนำสิ่งที่ดีงามมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในปัจจุบันและอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- เพื่อศึกษาประวัติและความเป็นมาของหมอชีวกโกมารภัจจ์
- เพื่อศึกษาหลักจริยศาสตร์การแพทย์ของหมอชีวกโกมารภัจจ์ที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธปรัชญาเถรวาท
- เพื่อวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์การแพทย์ของหมอชีวกโกมารภัจจ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งมีขั้นตอนในการวิจัยดังต่อไปนี้

- ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) คือพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยและบาลี มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙
- ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) มีอรรถกถา ฎีกา ปกรณ์วิเสสและอื่นๆ ตลอดจนทั้งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องวิทยุณานี้
- วิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดตามกรอบวัตถุประสงค์
- เรียบเรียงและสรุปผลการวิจัยพร้อมเสนอแนะ
- เสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. หมอชีวกโกมารภัจจ์ หมอชีวกโกมารภัจจ์ถือเป็นบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์การแพทย์โลก ตะวันออกและประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา ผู้มีชีวิตอยู่ในช่วงเวลาเดียวกับพระพุทธเจ้า ราวพุทธศตวรรษที่ ๑ (ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีที่แล้ว) แม้เวลาจะผ่านไปนานนับพันปี แต่เรื่องราวชีวิตและผลงานของท่านยังคงได้รับการจดจำและยกย่องในฐานะต้นแบบของแพทย์ผู้มีความรู้ความสามารถและจริยธรรมอันสูงส่งชีวิตของหมอชีวกเริ่มต้นอย่างน่าสนใจและมีความพลิกผันอย่างมาก ท่านเป็นบุตรของนางสาละวดี หญิงงามเมืองที่มีชื่อเสียงในกรุงราชคฤห์ แคว้นมคธ ซึ่งหลังจากคลอดท่านแล้วได้สั่งให้ทาสนำทารกไปทิ้ง แต่ด้วยบุญบารมีในอดีตชาติ ทำให้เจ้าชายอภัย พระโอรสของพระเจ้าพิมพิสาร ผ่านมาพบและนำไปเลี้ยงดู พระองค์ตั้งชื่อให้ว่า "ชีวก" ซึ่ง

แปลว่า "ผู้ยังมีชีวิตอยู่" เพราะรอดชีวิตจากการถูกทอดทิ้ง ส่วนคำว่า "โกมารภักจ" แปลว่า "ผู้ได้รับการเลี้ยงดูโดยเจ้านาย" ซึ่งสะท้อนถึงชะตากรรมอันพลิกผันในชีวิตของท่าน เมื่อเติบโตขึ้น ชีวกแสดงความสนใจในวิชาการแพทย์และตัดสินใจเดินทางไปศึกษาที่นครตักศิลา ซึ่งเป็นศูนย์กลางการศึกษาที่มีชื่อเสียงที่สุดในสมัยนั้น ท่านได้เข้าศึกษากับอาจารย์ทิศาปาโมกข์ ผู้เป็นแพทย์ชั้นนำ และใช้เวลาถึงเจ็ดปีในการศึกษาวิชาการแพทย์อย่างลึกซึ้ง ทั้งในด้านการวินิจฉัยโรค การปรุงยา การผ่าตัด และการรักษาด้วยวิธีต่างๆ ความทุ่มเทและความพากเพียรในการศึกษาของท่านเห็นได้จากการทดสอบสำคัญที่อาจารย์มอบให้ คือการสำรวจหาพืชที่ไม่มีสรรพคุณทางยาครอบเมืองตักศิลา ซึ่งท่านพบว่าไม่มีพืชชนิดใดที่ไม่มีสรรพคุณทางยา ทำให้อาจารย์พอใจและประกาศว่าท่านมีความรู้ที่สมบูรณ์แล้ว หลังจากสำเร็จการศึกษา หมอชีวกเดินทางกลับมาที่กรุงราชคฤห์และเริ่มต้นการเป็นแพทย์ด้วยการรักษาประชาชนทั่วไป โดยไม่เลือกชนชั้นวรรณะ ชื่อเสียงของท่านเริ่มโด่งดังเมื่อสามารถรักษาเศรษฐีแห่งกรุงราชคฤห์ให้หายจากโรคปวดศีรษะเรื้อรังด้วยการผ่าตัดสมองที่ซับซ้อน ซึ่งแพทย์อื่นไม่สามารถรักษาได้ ความสำเร็จครั้งนี้ทำให้ท่านมีชื่อเสียงแพร่หลายและได้รับการเชิญให้รักษาบุคคลสำคัญอีกหลายคน

จุดเปลี่ยนสำคัญในชีวิตของหมอชีวกคือการได้รับแต่งตั้งเป็นแพทย์ประจำพระองค์ของพระเจ้าพิมพิสาร หลังจากที่ท่านสามารถรักษาพระอาการประชวรด้วยโรคจิตสยดงหวารของพระองค์ได้อย่างหายขาด นอกจากนี้ ท่านยังได้ถวายการรักษาแก่พระเจ้าปเสนทิโกศล กษัตริย์แห่งแคว้นโกศล แสดงให้เห็นถึงชื่อเสียงที่แพร่กระจายไปยังแคว้นอื่นๆ ด้วย ในด้านความสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนา หมอชีวกมีความเชื่อมโยงที่ลึกซึ้งกับพระพุทธเจ้าและพระพุทธศาสนา ท่านมีโอกาสดำเนินและเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าหลายครั้ง และได้ถวายการรักษาพระวรกายของพระพุทธองค์ในยามประชวร เช่น การถวายยาระบายจากดอกอุบลเมื่อพระพุทธองค์ทรงมีอาการลมในพระอุทร การถวายการรักษาเมื่อพระบาทได้รับบาดเจ็บจากเศษหินที่เทวทัตกลิ้งลงมา และการถวายน้ำมันนวดเพื่อบรรเทาอาการปวดพระวรกายเมื่อพระองค์มีพระชนมายุมากขึ้น ความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนาของหมอชีวกแสดงออกอย่างชัดเจนเมื่อท่านได้ถวายอัมพวัน (สวนมะม่วง) ที่ท่านได้รับพระราชทานจากพระเจ้าพิมพิสารให้เป็นที่ประทับของพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์ สวนมะม่วงแห่งนี้ได้กลายเป็นศูนย์กลางสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและเป็นที่ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมหลายครั้ง นอกจากนี้ ท่านยังได้อุปถัมภ์พระสงฆ์ด้วยการถวายการรักษาพระภิกษุที่อาพาธและถวายปัจจัยสิ่งต่างๆ ท่านได้ประกาศตนเป็นอุบาสกผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะตลอดชีวิต และนำหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการประกอบวิชาชีพแพทย์ ผลงานการรักษาที่โดดเด่นของหมอชีวกมีมากมาย ทั้งการผ่าตัดสมองของเศรษฐี การผ่าตัดโรคจิตสยดงหวารของพระเจ้าพิมพิสาร การรักษาโรคกระเพาะอาหารของพระเจ้าปเสนทิโกศล และการรักษาพระภิกษุที่อาพาธด้วยโรคต่างๆ ท่านไม่เพียงแต่รักษาโรคที่มีอยู่แล้วเท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญกับการป้องกันโรคและการส่งเสริมสุขภาพ ดังจะเห็นได้จากคำแนะนำที่ท่านให้แก่ผู้ป่วยและการถวายคำแนะนำแก่พระพุทธเจ้าเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของพระภิกษุสงฆ์ นอกจากความสามารถในการรักษาโรคแล้ว หมอชีวกยังได้พัฒนานวัตกรรมและเทคนิคทางการแพทย์หลายประการที่ก้าวหน้ากว่ายุคสมัย เช่น การพัฒนาเครื่องมือผ่าตัดเฉพาะทาง การพัฒนายาสลับและยาระงับปวดจากสมุนไพร การพัฒนาตำรับยาที่มีประสิทธิภาพสูงในการรักษาโรคต่างๆ และการพัฒนาเทคนิคการผ่าตัดที่มีความปลอดภัยและแม่นยำมากขึ้น ท่านยังเน้นการวินิจฉัยโรคที่ถูกต้องก่อนการรักษา และการดูแลผู้ป่วยแบบองค์รวมที่คำนึงถึงทั้งร่างกายและจิตใจ

อิทธิพลและมรดกทางการแพทย์ของหมอชีวกมีความสำคัญและกว้างขวาง ท่านได้วางรากฐานของศาสตร์การแพทย์แบบพุทธซึ่งเป็นการบูรณาการระหว่างความรู้ทางการแพทย์กับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เน้นการรักษาด้วยหลักเหตุผลทางวิทยาศาสตร์มากกว่าความเชื่อเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติ การดูแลรักษาทั้ง

ร่างกายและจิตใจ ความเมตตากรุณาและการให้การรักษาย่างเท่าเทียม การป้องกันโรคและการส่งเสริมสุขภาพ อิทธิพลของหมอชีวกยังแผ่ขยายไปยังการแพทย์แผนโบราณในหลายประเทศในเอเชีย ในอินเดีย แนวคิดและเทคนิคการรักษาของท่านมีอิทธิพลต่อการพัฒนาของอายุรเวท โดยเฉพาะในด้านการผ่าตัดและการรักษาด้วยสมุนไพร ในศรีลังกา อิทธิพลของท่านปรากฏในระบบการแพทย์แบบสิงหลและในประวัติศาสตร์ของการแพทย์พุทธ ในประเทศไทย อิทธิพลของท่านปรากฏในการแพทย์แผนไทยโบราณ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับเภสัชกรรมไทยและหัตถเวชกรรมไทย ในพม่าและทิเบต อิทธิพลของท่านปรากฏในระบบการแพทย์ดั้งเดิมของประเทศเหล่านี้ หมอชีวกยังเป็นต้นแบบของแพทย์ผู้มีจริยธรรมที่ได้รับการยกย่องมาอย่างยาวนาน จริยธรรมทางการแพทย์ของท่านสะท้อนถึงการบูรณาการระหว่างความรู้ทางการแพทย์กับหลักธรรมในพุทธศาสนา ซึ่งประกอบด้วยความเมตตากรุณาต่อผู้ป่วยทุกคน การมุ่งเน้นที่ประโยชน์สูงสุดของผู้ป่วย การพัฒนาความรู้และทักษะอย่างต่อเนื่อง การดูแลผู้ป่วยแบบองค์รวม การรักษาความลับของผู้ป่วย และการมีความรับผิดชอบต่อสังคม นอกจากนี้ หมอชีวกยังมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงกับพระพุทธบัญญัติหลายประการที่เกี่ยวข้องกับการรักษาพยาบาลและการดูแลสุขภาพของพระภิกษุสงฆ์ ท่านได้ถวายคำแนะนำและข้อมูลทางการแพทย์แก่พระพุทธเจ้า ซึ่งนำไปสู่การบัญญัติพระวินัยและแนวปฏิบัติต่างๆ เกี่ยวกับการใช้ยาและการรักษาพยาบาล การดูแลพระภิกษุอาพาธ การป้องกันโรคและการส่งเสริมสุขภาพ และอาหารและโภชนาการที่เหมาะสม

กล่าวโดยสรุป หมอชีวกโกมารภัจจ์เป็นบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์การแพทย์และพระพุทธศาสนา ที่มีชีวิตอันน่าทึ่งและผลงานที่โดดเด่นในหลายด้าน ทั้งในฐานะแพทย์ผู้มีความรู้ความสามารถ นักนวัตกรรมทางการแพทย์ อุบาสกผู้เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และต้นแบบของแพทย์ผู้มีจริยธรรม อิทธิพลและมรดกทางการแพทย์ของท่านยังคงมีความหมายและคุณค่าในปัจจุบัน โดยเฉพาะในด้านการบูรณาการระหว่างวิทยาศาสตร์การแพทย์กับหลักคุณธรรมและจริยธรรม และการมองสุขภาพในมิติที่กว้างขึ้นซึ่งรวมถึงสุขภาพกาย สุขภาพจิต และความเป็นอยู่ที่ดีโดยรวม แม้เวลาจะผ่านไปกว่าสองพันปี แต่เรื่องราวชีวิตและผลงานของหมอชีวกโกมารภัจจ์ยังคงเป็นแรงบันดาลใจสำหรับแพทย์และผู้สนใจในวิชาชีพการแพทย์ ท่านได้แสดงให้เห็นว่าการแพทย์ที่แท้จริงไม่ใช่เพียงศาสตร์ที่ใช้ในการรักษาโรคเท่านั้น แต่ยังเป็นศิลปะที่ต้องอาศัยทั้งความรู้ ทักษะ และคุณธรรม เพื่อบำบัดทุกข์และนำความสุขมาสู่มนุษยชาติ ซึ่งเป็นปณิธานที่สอดคล้องกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นการดับทุกข์และการเข้าถึงความสุขที่แท้จริง การศึกษาประวัติและผลงานของท่านจึงมีคุณค่าอย่างยิ่งในการเข้าใจรากฐานของการแพทย์แบบพุทธและการพัฒนาจริยศาสตร์การแพทย์ที่มีมนุษยธรรมในโลกปัจจุบัน

2. หลักจริยศาสตร์การแพทย์ของหมอชีวกโกมารภัจจ์ที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธปรัชญาเถรวาท
จริยศาสตร์การแพทย์ในบริบทพุทธศาสนามีความหมายครอบคลุมมากกว่าเพียงการรักษาโรคทางกาย แต่ยังหมายถึงการบำบัดทุกข์ทั้งทางกายและทางใจ มีเป้าหมายสูงสุดในการช่วยให้ผู้ป่วยพ้นจากทุกข์และมีความสุขอย่างยั่งยืน หลักการนี้สอดคล้องกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักอริยสัจ 4 ที่มุ่งเน้นการเข้าใจทุกข์ (การเจ็บป่วย) สาเหตุของทุกข์ (สมุทัย) การดับทุกข์ (นิโรธ) และหนทางสู่การดับทุกข์ (มรรค) ภาพรวมของหลักจริยศาสตร์การแพทย์ที่ปรากฏในคัมภีร์ประกอบด้วยหลักการสำคัญหลายประการ ได้แก่ ความเมตตากรุณาต่อผู้ป่วย การรักษาโดยไม่เลือกชนชั้นวรรณะ ความซื่อสัตย์และจริงใจต่อผู้ป่วย การรักษาความลับของผู้ป่วย การไม่เบียดเบียนผู้ป่วย (อหิงสา) และการมุ่งประโยชน์สูงสุดของผู้ป่วยเป็นที่ตั้ง หลักการเหล่านี้มีความเชื่อมโยงอย่างลึกซึ้งกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เช่น พรหมวิหาร 4 เบญจศีล และมรรคมงคล 8 ความสัมพันธ์ระหว่างการแพทย์กับพระพุทธศาสนาปรากฏชัดเจนในชีวิตและการปฏิบัติงานของหมอชีวกพระพุทธเจ้าทรงใช้การเปรียบเทียบระหว่างการรักษาโรคทางกายกับการรักษาโรคทางใจในหลายพระสูตร

โดยทรงเปรียบพระองค์เป็นแพทย์ผู้ยิ่งใหญ่ (ภิกษุ) ที่รักษาโรคทางใจ พระธรรมเป็นยา และพระสงฆ์เป็นผู้ช่วยในการรักษา ในขณะที่หมอชิวและแพทย์อื่นๆ รักษาโรคทางกาย ทั้งสองศาสตร์ต่างมีเป้าหมายร่วมกันคือการบำบัดทุกข์และสร้างสุขภาวะที่สมบูรณ์ทั้งกายและใจ คัมภีร์ที่ปรากฏเรื่องราวและหลักจริยศาสตร์การแพทย์ของหมอชิวโกมารภักจ์ คัมภีร์พระพุทธศาสนาหลายแห่งได้บันทึกเรื่องราวของหมอชิวโกมารภักจ์ไว้ โดยแหล่งข้อมูลสำคัญที่สุดคือพระวินัยปิฎก มหาวรรค ซึ่งบันทึกประวัติและการรักษาที่สำคัญของหมอชิวไว้อย่างละเอียด โดยเฉพาะในหมวด "เภสัชขันธ์กะ" ที่ว่าด้วยเรื่องยาและการรักษาโรค มีการบันทึกเรื่องการทดสอบความรู้ของชิวโดยอาจารย์ ที่ให้สำรวจพื้นที่รอบเมืองดักศिलाเพื่อหาสิ่งที่ไม่ใช่ยา ซึ่งชิวตอบว่าไม่พบสิ่งใดที่ไม่สามารถใช้เป็นยาได้ แสดงให้เห็นถึงปรัชญาการแพทย์ที่ว่าธรรมชาติให้ทรัพยากรสำหรับการรักษาอย่างไม่มีจำกัด

นอกจากนี้ ยังมีการบันทึกการรักษาที่สำคัญหลายกรณี เช่น การผ่าตัดสมองของเศรษฐีแห่งเมืองราชคฤห์ การรักษาพระเจ้าพิมพิสารที่เป็นโรคจิตสติวทวาร การรักษาพระเจ้าจันตปัชโชตที่เป็นโรคดีซ่าน และการรักษาพระพุทธเจ้าเมื่อครั้งประจวบด้วยโรคลมในพระอุทร ในพระสูตรต่างๆ โดยเฉพาะชิวสูตรในมัชฌิมนิกาย มีการบันทึกการสนทนาระหว่างหมอชิวกับพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับประเด็นการฉันทะของพระภิกษุ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหมอชิวมีความสนใจในประเด็นจริยธรรมเกี่ยวกับชีวิตสัตว์และการเคารพชีวิต อรรถกถาและฎีกาต่างๆ ให้รายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับชีวประวัติและการรักษาของหมอชิว เช่น อรรถกถาชีววัตถุในธรรมบทอรรถกถาที่เล่าถึงกำเนิดของชิวและความสัมพันธ์กับพระเจ้าพิมพิสารในฐานะบิดา รวมถึงรายละเอียดของการรักษาที่โดดเด่นหลายกรณี เมื่อวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูลในคัมภีร์ พบว่าข้อมูลในพระวินัยปิฎกและพระสูตรมีความน่าเชื่อถือสูงกว่าอรรถกถาและฎีกา เนื่องจากเป็นแหล่งข้อมูลปฐมภูมิที่มีการสังคายนาและตรวจสอบโดยพระเถระหลายรุ่น ส่วนอรรถกถาและฎีกาแต่งขึ้นในสมัยหลังและมีการเพิ่มเติมรายละเอียดที่ไม่ปรากฏในพระไตรปิฎก บางเรื่องราวมีลักษณะเป็นอภินิหารหรือเกินความเป็นไปได้ทางการแพทย์ในสมัยนั้น

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีข้อสงสัยเกี่ยวกับความถูกต้องทางประวัติศาสตร์ของรายละเอียดบางประการ แต่คัมภีร์เหล่านี้มีคุณค่าในการสะท้อนหลักจริยธรรมทางการแพทย์ที่ยังคงมีความสำคัญในปัจจุบัน หลักความเมตตากรุณาในการรักษาพยาบาล ความเมตตากรุณาเป็นหลักการพื้นฐานสำคัญในการรักษาพยาบาลของหมอชิวโกมารภักจ์ ในบริบทการแพทย์พุทธ "เมตตา" หมายถึงความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข เป็นความรักที่บริสุทธิ์ ไม่มีเงื่อนไข ไม่หวังผลตอบแทน ส่วน "กรุณา" หมายถึงความสงสารเมื่อเห็นผู้อื่นตกทุกข์ได้ยาก มีความปรารถนาที่จะช่วยให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์ เป็นแรงผลักดันให้ลงมือช่วยเหลือโดยไม่ลังเลเมื่อนำมาประยุกต์ใช้ในบริบทการแพทย์ ความเมตตากรุณาหมายถึงความรักและปรารถนาดีต่อผู้ป่วยอย่างไม่มีเงื่อนไข ความมุ่งมั่นที่จะบำบัดทุกข์ การให้การรักษที่เหมาะสมโดยไม่คำนึงถึงผลตอบแทน ความอดทนและเห็นอกเห็นใจ และการมองผู้ป่วยแบบองค์รวม ทั้งกาย ใจ สังคม และจิตวิญญาณ จากคัมภีร์พระพุทธศาสนาที่บันทึกเรื่องราวการรักษาของหมอชิว มีหลายกรณีที่สะท้อนให้เห็นถึงความเมตตากรุณา เช่น การรักษาพระพุทธเจ้าด้วยความริบเร่งและเอาใจใส่ การรักษาพระเจ้าพิมพิสารโดยคำนึงถึงความรู้สึกและศักดิ์ศรีของพระราชา การใช้อุบายในการรักษาพระเจ้าจันตปัชโชตเพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้ป่วย และการผ่าตัดสมองของเศรษฐีแห่งเมืองราชคฤห์ด้วยความกล้าหาญและรับผิดชอบ

ความเมตตากรุณาของหมอชิวมีความเชื่อมโยงอย่างชัดเจนกับหลักพรหมวิหาร 4 ในพระพุทธศาสนา ซึ่งประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ในการรักษาพยาบาล หมอชิวแสดงออกถึงเมตตาผ่านการดูแลผู้ป่วยอย่างเอาใจใส่ กรุณาผ่านการมุ่งมั่นรักษาโรคที่ทำให้ผู้ป่วยทุกข์ทรมาน มุทิตาผ่านความยินดีในการฟื้นหายของผู้ป่วย และอุเบกขาผ่านการวินิจฉัยและรักษาตามหลักวิชาการอย่างเป็นกลาง

ความเมตตากรุณามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผลสัมฤทธิ์ในการรักษาในหลายมิติ ทั้งมิติทางจิตวิทยาและอารมณ์ (การลดความกลัวและความวิตกกังวล การเพิ่มความร่วมมือในการรักษา การเสริมสร้างกำลังใจและความหวัง) มิติทางสรีรวิทยาและชีวเคมี (การลดความเครียดและผลกระทบทางสรีรวิทยา ผลของความสัมพันธ์ที่ดีต่อการเยียวยา การส่งเสริมการดูแลตนเอง) มิติทางสังคมและวัฒนธรรม (การสร้างเชื่อมั่นในวิชาชีพแพทย์ การลดช่องว่างทางสังคมและวัฒนธรรม การส่งเสริมความเป็นธรรมในการเข้าถึงบริการสุขภาพ) และมิติทางจิตวิญญาณและจริยธรรม (การเติมเต็มความหมายและคุณค่าในวิชาชีพแพทย์ การบูรณาการการรักษากายและใจ การนำพาความเจริญทางจิตวิญญาณ) หลักความเสมอภาคในการให้บริการทางการแพทย์หรือชีวโกมารภักจ์เป็นผู้ริเริ่มและปฏิบัติตามหลักความเสมอภาคในการให้บริการทางการแพทย์อย่างเป็นรูปธรรม ในบริบทของสังคมอินเดียโบราณที่มีการแบ่งชนชั้นวรรณะอย่างเคร่งครัด การปฏิบัติของหมอชีวโกจึงถือเป็นการท้าทายบรรทัดฐานทางสังคมอย่างมาก หมอชีวโกให้การรักษาผู้ป่วยจากหลากหลายชนชั้นวรรณะ ตั้งแต่กษัตริย์ เศรษฐี ไปจนถึงคนยากจนและคนจัณฑาล (คนนอกวรรณะ) โดยไม่เลือกปฏิบัติ แนวคิดเรื่องความเสมอภาคนี้มีความเชื่อมโยงอย่างชัดเจนกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ซึ่งปฏิเสธระบบวรรณะและสอนว่ามนุษย์ทุกคนมีศักยภาพในการพัฒนาตนเองและบรรลุธรรมได้เท่าเทียมกัน นอกจากการรักษาโดยไม่เลือกชนชั้นวรรณะแล้ว หมอชีวโกยังให้การรักษายูยักไร้โดยไม่หวังผลตอบแทน มีการปรับค่ารักษาตามฐานะของผู้ป่วย เรียกเก็บค่ารักษาในอัตราที่สูงจากผู้ป่วยที่มีฐานะดี เช่น กษัตริย์หรือเศรษฐี แต่ให้การรักษาทฟรีหรือนำราคาต่ำมากรสำหรับผู้ป่วยยากจน การปฏิบัติเช่นนี้สะท้อนปรัชญาเรื่องทาน (การให้) ในพระพุทธศาสนา ซึ่งถือว่าการใช้ความรู้และทักษะเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นการบำเพ็ญทานบารมี

หมอชีวโกยังให้ความสำคัญกับผู้ป่วยทุกคนอย่างเท่าเทียมในด้านคุณภาพการรักษาและการดูแลเอาใจใส่ การใช้เทคนิคการผ่าตัดขั้นสูง การจัดเตรียมยาคุณภาพดี และการติดตามอาการอย่างใกล้ชิดกับผู้ป่วยทุกคนไม่ว่าจะมีฐานะใด รวมถึงการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ป่วยทุกคน และการจัดลำดับความสำคัญตามความจำเป็นทางการแพทย์ ไม่ใช่ตามสถานะทางสังคม การปฏิบัติของหมอชีวโกในเรื่องความเสมอภาคไม่เพียงยกระดับมาตรฐานการรักษาพยาบาลเท่านั้น แต่ยังมีผลกระทบในวงกว้างต่อสังคมและระบบการแพทย์โดยรวม มีอิทธิพลต่อการพัฒนาระบบการแพทย์ในพุทธศาสนา เช่น การก่อตั้งโรงพยาบาลในวัด การพัฒนาหลักสูตรการแพทย์ในมหาวิทยาลัยสงฆ์ และการพัฒนาจริยธรรมทางการแพทย์ นอกจากนี้ ยังมีผลกระทบต่อสังคมในวงกว้าง เช่น การท้าทายระบบวรรณะ การสร้างความตระหนักเรื่องสิทธิในการเข้าถึงบริการสุขภาพ และการส่งเสริมความเป็นธรรมทางสังคม แนวคิดเรื่องความเสมอภาคในการให้บริการทางการแพทย์ของหมอชีวโกมีความเชื่อมโยงอย่างน่าสนใจกับแนวคิดร่วมสมัยเรื่องความเป็นธรรมทางสุขภาพ เช่น หลักการเข้าถึงบริการสุขภาพถ้วนหน้า ปัจจัยกำหนดสุขภาพทางสังคม และความยุติธรรมในการกระจายทรัพยากรสุขภาพ มรดกทางความคิดและการปฏิบัติของหมอชีวโกยังคงมีอิทธิพลต่อจริยธรรมทางการแพทย์ นโยบายสาธารณสุข และการศึกษาทางการแพทย์ในปัจจุบัน หลักการมีจรรยาบรรณในวิชาชีพแพทย์

หมอชีวโกมารภักจ์ได้แสดงให้เห็นถึงหลักการมีจรรยาบรรณในวิชาชีพแพทย์ที่ครอบคลุมหลายมิติ เริ่มจากการรักษาความลับของผู้ป่วย ซึ่งปรากฏชัดในกรณีการรักษาพระเจ้าพิมพิสารที่ทรงเป็นโรคเรื้อรังที่ทรมาน และการรักษาผู้ป่วยที่มีโรคอันน่าอับอาย โดยท่านได้ปกปิดและรักษาความลับของผู้ป่วยอย่างเคร่งครัด หลักการนี้มีความเชื่อมโยงกับศีล 5 ในข้อที่ 4 เกี่ยวกับการงดเว้นจากการพูดเท็จ คำส่อเสียด และหลักวาจาสุภาพ 4 ในพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ หมอชีวโกยังยึดหลักการไม่ทำร้ายหรือเบียดเบียนผู้ป่วย (อหิงสา) โดยเลือกวิธีการรักษาที่เหมาะสมและมีผลข้างเคียงน้อยที่สุด ให้ข้อมูลและขออนุญาตก่อนการรักษา และปฏิเสธการรักษาที่เกินความสามารถเพื่อไม่ให้ผู้ป่วยต้องเสียเวลาหรือทรัพย์สินไปกับการรักษาที่ไม่มีประสิทธิภาพ หลักอหิงสานี้มีความเชื่อมโยงกับเบญจศีล พรหมวิหาร 4 และมัชฌิมาปฏิปทา (ทางสายกลาง)

ในพระพุทธศาสนา ความซื่อสัตย์และความจริงใจต่อผู้ป่วยเป็นอีกหลักจรรยาบรรณที่โดดเด่นของหมอชีวก โดยท่านได้อธิบายขั้นตอนการรักษาและความเสี่ยงอย่างตรงไปตรงมา ปฏิเสธรักษาเมื่อเกินความสามารถ และชี้แจงค่ารักษาอย่างเป็นธรรม หลักการนี้เชื่อมโยงกับสังขะ (ความจริง) อริยสัง 4 และสัมมาวาจา ในพระพุทธศาสนา หมอชีวกยังให้ความสำคัญกับการมุ่งประโยชน์สูงสุดของผู้ป่วยเป็นที่ตั้ง ดังจะเห็นได้จากการรักษาพระเจ้าจันทรปัชโชตด้วยวิธีที่คำนึงถึงทั้งประสิทธิผลของการรักษาและความรู้สึกของผู้ป่วย การเดินทางไกลเพื่อรักษาผู้ป่วย และการติดตามอาการและให้คำแนะนำหลังการรักษา หลักการนี้มีความเชื่อมโยงกับพรหมวิหาร 4 จาคะ (การเสียสละ) และพรหมจรรย์ (การประพฤติอันประเสริฐ) ในพระพุทธศาสนา ประการสุดท้าย หมอชีวกแสดงให้เห็นถึงการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ป่วย โดยให้การรักษาก่อนผู้ป่วยทุกคนขึ้นด้วยมาตรฐานเดียวกัน ขออนุญาตก่อนการตรวจรักษา และดูแลเรื่องความเป็นส่วนตัวระหว่างการรักษา หลักการนี้สอดคล้องกับความเสมอภาคของมนุษย์ อัตตสัมมาปณิธิ (การตั้งตนไว้ชอบ) สาราณียธรรม 6 และความกรุณาในพระพุทธศาสนา หลักจริยศาสตร์การแพทย์ของหมอชีวกโกมารภัจจ์ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาแสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าทางความคิดและการปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างสำหรับวิชาชีพแพทย์ทุกยุคสมัย แม้จะอยู่ในบริบทสังคมอินเดียโบราณที่มีการแบ่งชนชั้นวรรณะอย่างเคร่งครัด หมอชีวกได้แสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติที่ล้ำหน้าสมัยในด้านความเมตตา กรุณา ความเสมอภาค และจรรยาบรรณในวิชาชีพแพทย์ หลักการของหมอชีวกมีความเชื่อมโยงอย่างลึกซึ้งกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะพรหมวิหาร 4 เบญจศีล มรรคมิถุน 8 และหลักอริยสัง 4 แสดงให้เห็นถึงการบูรณาการระหว่างการแพทย์และพระพุทธศาสนาที่มุ่งสู่เป้าหมายเดียวกันคือการบำบัดทุกข์และสร้างสุขภาวะที่สมบูรณ์ หลักจริยศาสตร์การแพทย์ของหมอชีวกยังมีความสอดคล้องอย่างน่าสนใจกับหลักจริยธรรมทางการแพทย์ในปัจจุบัน เช่น การเคารพความเป็นอิสระของผู้ป่วย (Respect for Autonomy) การไม่ก่อให้เกิดอันตราย (Non-maleficence) การทำประโยชน์ (Beneficence) และความยุติธรรม (Justice) แสดงให้เห็นว่าหลักการพื้นฐานของจริยธรรมทางการแพทย์มีความเป็นสากลและข้ามกาลเวลา

ในยุคปัจจุบันที่การแพทย์มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างมาก แต่ยังคงเผชิญกับความท้าทายในด้านจริยธรรมและความเป็นมนุษย์ การศึกษาและนำหลักจริยศาสตร์การแพทย์ของหมอชีวกมาประยุกต์ใช้ จะช่วยเตือนใจให้บุคลากรทางการแพทย์ตระหนักถึงแก่นแท้ของวิชาชีพ ซึ่งมีใช่เพียงการใช้เทคโนโลยีและความรู้ทางวิทยาศาสตร์เพื่อรักษาโรคเท่านั้น แต่รวมถึงการดูแลผู้ป่วยด้วยความเมตตา กรุณา ความเสมอภาค และจรรยาบรรณที่ดีงาม อันจะนำไปสู่การพัฒนาระบบสุขภาพที่มีความเป็นมนุษย์และความยั่งยืนในอนาคต

3. วิเคราะห์หลักจริยศาสตร์การแพทย์ของหมอชีวกโกมารภัจจ์ การศึกษาหลักจริยศาสตร์การแพทย์ของหมอชีวกโกมารภัจจ์ที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธปรัชญาเถรวาท นำเสนอภาพสะท้อนอันทรงคุณค่าเกี่ยวกับการบูรณาการระหว่างองค์ความรู้ทางการแพทย์โบราณกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา จากการวิเคราะห์พบว่า จริยศาสตร์การแพทย์ของหมอชีวกมีลักษณะเป็นองค์รวมที่ผสมผสานระหว่างหลักการ วิธีการ และเป้าหมายอย่างกลมกลืน โดยมีรากฐานทางปรัชญาและจริยธรรมที่มั่นคงในพุทธธรรม หลักความเมตตา กรุณาในการรักษาพยาบาลปรากฏเด่นชัดเป็นประการแรกในจริยศาสตร์การแพทย์ของหมอชีวก ในฐานะแพทย์ประจำพระองค์พระพุทธเจ้าและแพทย์หลวงในราชสำนักของพระเจ้าพิมพิสาร ท่านปฏิบัติวิชาชีพโดยยึดหลักพรหมวิหาร 4 โดยเฉพาะเมตตาและกรุณา ซึ่งแสดงออกผ่านความใส่ใจอย่างลึกซึ้งต่อความทุกข์ทรมานของผู้ป่วย และความปรารถนาอันแรงกล้าที่จะบำบัดทุกข์นั้น บันทึกในพระวินัยปิฎกแสดงให้เห็นว่า หมอชีวกมิได้จำกัดความเมตตา กรุณาเพียงในขอบเขตของการรักษาทางกายภาพเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการดูแลทางจิตใจและการให้กำลังใจแก่ผู้ป่วยตลอดกระบวนการรักษา หลักการนี้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของพระพุทธศาสนาที่มองความทุกข์อย่างเป็นองค์รวม ไม่แยกส่วนระหว่างกายและจิต

ในด้านหลักความเสมอภาคในการให้บริการทางการแพทย์ จริยศาสตร์ของหมอชีวกมีลักษณะปฏิบัติต่อบริบททางสังคมในสมัยนั้น ท่ามกลางระบบบรรณานุกรมอันเข้มงวดของสังคมอินเดียโบราณ หมอชีวกให้การรักษาผู้ป่วยทุกคนอย่างเท่าเทียม ไม่ว่าจะเป็นกษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร หรือแม้แต่จัณฑาล ดังปรากฏในกรณีที่ท่านรักษาทั้งพระเจ้าพิมพิสาร พระพุทธเจ้า และสามัญชนด้วยความทุ่มเทเท่าเทียมกัน แม้ว่าค่าตอบแทนและสถานะทางสังคมจะแตกต่างกันมากก็ตาม หลักการนี้สะท้อนอิทธิพลของแนวคิดเรื่องความเสมอภาคในพุทธธรรมที่ปฏิเสธการแบ่งแยกมนุษย์ตามชาติกำเนิด และมองว่าทุกคนมีศักยภาพในการพัฒนาตนและมีคุณค่าเท่าเทียมกันในฐานมนุษย์ การรักษาความลับของผู้ป่วยเป็นหลักจริยธรรมที่หมอชีวกยึดถืออย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะในกรณีที่เกี่ยวข้องกับความเจ็บป่วยที่อาจกระทบต่อชื่อเสียงหรือสถานะทางสังคมของผู้ป่วย ในกรณีการรักษาพระเจ้าพิมพิสารที่ทรงเป็นโรคผิวหนังบริเวณส่วนพระวรกาย หมอชีวกได้ดำเนินการรักษาอย่างเป็นความลับ โดยไม่เปิดเผยรายละเอียดต่อสาธารณะ หลักการนี้สะท้อนการบูรณาการระหว่างหลักสัมมาวาจาในพุทธธรรมที่เน้นการละเว้นวาจาที่ไม่เป็นประโยชน์ และหลักมานุษยธรรมที่เคารพในความเป็นส่วนตัวของบุคคล หลักการไม่ทำร้ายหรือเบียดเบียนผู้ป่วย (อหิงสา) ปรากฏชัดในการตัดสินใจทางการแพทย์ของหมอชีวก ท่านให้ความสำคัญกับการประเมินความเสี่ยงและประโยชน์ของการรักษาอย่างรอบคอบก่อนดำเนินการ โดยเฉพาะในกรณีที่ต้องใช้หัตถการที่มีความเสี่ยงสูง เช่น การผ่าตัดศีรษะของเศรษฐีชาวราชคฤห์ หมอชีวกได้ชั่งน้ำหนักระหว่างความเสี่ยงของการผ่าตัดกับผลดีที่ผู้ป่วยจะได้รับ และเลือกวิธีการที่ปลอดภัยที่สุดเท่าที่เทคโนโลยีในสมัยนั้นจะเอื้ออำนวย หลักการนี้สอดคล้องกับหลักอหิงสาในพุทธศาสนาที่เน้นการไม่เบียดเบียนสรรพชีวิต และมีความสัมพันธ์โดยตรงกับหลัก Non-maleficence ในจริยศาสตร์การแพทย์สมัยใหม่ ความซื่อสัตย์และความจริงใจต่อผู้ป่วยเป็นหลักการที่ปรากฏในกรณีที่หมอชีวกสื่อสารกับผู้ป่วยเกี่ยวกับสถานะของโรค วิธีการรักษา และการพยากรณ์โรค อย่างตรงไปตรงมา ท่านให้ข้อมูลที่แท้จริงแก่ผู้ป่วย แม้ในกรณีที่โรคภัยร้ายแรงหรือมีโอกาสหายยาก แต่ก็ใช้วิธีการสื่อสารที่ประกอบด้วยความเมตตาและเหมาะสมกับสถานะของผู้ป่วย ดังกรณีการรักษาพระเจ้าจันทรปัชโชตที่ท่านกล้าที่จะบอกความจริงว่าโรคของพระองค์จำเป็นต้องได้รับการรักษาด้วยยาที่มีรสขม แม้จะรู้ว่าพระราชาทรงรังเกียจยาดังกล่าว หลักการนี้สะท้อนหลักสัจจะในพุทธธรรมที่เน้นความจริงและความซื่อสัตย์ในการสื่อสาร การมุ่งประโยชน์สูงสุดของผู้ป่วยเป็นที่ตั้งปรากฏเป็นแกนหลักในการตัดสินใจทางการแพทย์ของหมอชีวก ท่านให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของผู้ป่วยเหนือผลประโยชน์ส่วนตัวหรือปัจจัยภายนอกอื่นๆ ดังจะเห็นได้จากกรณีที่ท่านยอมเสี่ยงชีวิตเพื่อรักษาพระเจ้าจันทรปัชโชตที่มีชื่อเสียงในเรื่องความดุร้าย เพราะเล็งเห็นว่าการรักษาจะเป็นประโยชน์ต่อพระองค์ หลักการนี้สอดคล้องกับหลักกรุณาและอรรถจริยาในพุทธธรรมที่เน้นการกระทำเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น และมีความสัมพันธ์โดยตรงกับหลัก Beneficence ในจริยศาสตร์การแพทย์ปัจจุบัน

การเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ป่วยเป็นหลักการที่แสดงให้เห็นถึงวิสัยทัศน์อันก้าวหน้าของหมอชีวก ในยุคสมัยที่แนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนยังไม่ใช่ที่แพร่หลาย หมอชีวกปฏิบัติต่อผู้ป่วยด้วยความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยขออนุญาตก่อนการตรวจรักษา อธิบายให้ผู้ป่วยเข้าใจถึงวิธีการรักษา และเปิดโอกาสให้ผู้ป่วยมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ดังกรณีการรักษาพระเจ้าพิมพิสารที่ท่านได้ทูลขอพระบรมราชานุญาตก่อนการตรวจรักษา หลักการนี้สะท้อนอิทธิพลของพุทธธรรมที่เน้นการเคารพในความเป็นมนุษย์และมีความสัมพันธ์กับหลัก Respect for Autonomy ในจริยศาสตร์การแพทย์สมัยใหม่ เมื่อพิจารณาในมิติทางพุทธปรัชญา หลักจริยศาสตร์การแพทย์ของหมอชีวกมีความเชื่อมโยงอย่างลึกซึ้งกับหลักธรรมสำคัญในพุทธศาสนา โดยเฉพาะไตรลักษณ์ อริยสัจ 4 พรหมวิหาร 4 และมรรคมรรค 8 การมองความเจ็บป่วยผ่านกรอบของอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ทำให้หมอชีวกเข้าใจธรรมชาติของโรคและความทุกข์อย่างลึกซึ้ง และนำไปสู่การวินิจฉัยและรักษาที่ตรงตามความเป็นจริง กระบวนการคิดตามหลักอริยสัจ ๔ ยังปรากฏในวิธีการวิเคราะห์โรค

ที่เริ่มจากการระบุทุกข์ (ความเจ็บป่วย) วิเคราะห์สมุทัย (สาเหตุของโรค) กำหนดนิโรธ (ภาวะที่หายจากโรค) และมรรค (วิธีการรักษา) อย่างเป็นระบบ

ในทางสังคมและวัฒนธรรม จริยศาสตร์การแพทย์ของหมอชีวกมีลักษณะปฏิรูปและท้าทายต่อบรรทัดฐานทางสังคมในสมัยนั้น การที่ท่านรักษาผู้ป่วยทุกคนโดยไม่คำนึงถึงวรรณะ การให้ความสำคัญกับความยินยอมของผู้ป่วย และการเคารพในสิทธิของสตรี ล้วนเป็นแนวปฏิบัติที่ล้ำสมัยในบริบทของสังคมอินเดียโบราณ นอกจากนี้ การเชื่อมโยงการแพทย์กับศาสนาในมิติที่สร้างสรรค์ โดยไม่ยึดติดกับความเชื่อทางไสยศาสตร์ ยังแสดงให้เห็นถึงวิสัยทัศน์ที่ก้าวหน้าในการบูรณาการองค์ความรู้ข้ามศาสตร์ ในทางการแพทย์เชิงประจักษ์ หลักจริยศาสตร์การแพทย์ของหมอชีวกมีพื้นฐานบนความรู้และการปฏิบัติที่เป็นวิทยาศาสตร์ตามบริบทของยุคสมัย การวินิจฉัยโรคด้วยการซักประวัติ ตรวจร่างกาย และวิเคราะห์อาการอย่างเป็นระบบ การรักษาด้วยยาที่มีสรรพคุณทางเภสัชวิทยาที่ชัดเจน และการผ่าตัดที่อาศัยความรู้ทางกายวิภาคศาสตร์ แสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติทางการแพทย์ที่มีหลักฐานเชิงประจักษ์รองรับ ไม่ใช่เพียงการอาศัยความเชื่อหรือไสยศาสตร์ หลักการการแพทย์ของหมอชีวกมีลักษณะเป็นองค์รวมที่ผสมผสานระหว่างการแพทย์อายุเวทดั้งเดิมกับหลักพุทธธรรม โดยให้ความสำคัญกับความสมดุลของธาตุทั้งสี่ ความสัมพันธ์ระหว่างกายและจิต การป้องกันโรค และการส่งเสริมสุขภาพ มากกว่าการเน้นเพียงการรักษาโรคที่ปลายเหตุ หลักการเหล่านี้มีความก้าวหน้าและสอดคล้องกับแนวคิดการแพทย์องค์รวมในปัจจุบันที่มองสุขภาพในมิติที่กว้างกว่าเพียงการไม่มีโรค วิธีการแพทย์ของหมอชีวกประกอบด้วย การวินิจฉัยโรคอย่างเป็นระบบ การรักษาด้วยยาสมุนไพร การผ่าตัด การรักษาทางกายภาพ การป้องกันโรคและการส่งเสริมสุขภาพ การดูแลสุขภาพจิต การติดตามผลการรักษา และการสื่อสารและให้ความรู้แก่ผู้ป่วย วิธีการเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจในศาสตร์การแพทย์อย่างลึกซึ้งและรอบด้าน และการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการปฏิบัติวิชาชีพอย่างกลมกลืน ความสามารถในการบูรณาการวิธีการที่หลากหลายให้เหมาะสมกับผู้ป่วยแต่ละรายยังสะท้อนทักษะและประสบการณ์ทางการแพทย์ขั้นสูง

เป้าหมายการแพทย์ของหมอชีวกไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการบำบัดความเจ็บป่วยและการบรรเทาความทุกข์ทรมานเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการฟื้นฟูสุขภาพและการทำงานของร่างกาย การป้องกันโรคและการส่งเสริมสุขภาพ การเสริมสร้างคุณภาพชีวิต การส่งเสริมความเท่าเทียมในการเข้าถึงบริการสุขภาพ การพัฒนาและเผยแพร่ความรู้ทางการแพทย์ และการยกระดับมาตรฐานจริยธรรมในวิชาชีพการแพทย์ เป้าหมายที่ครอบคลุมและลึกซึ้งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลของหมอชีวกที่มองการแพทย์ในฐานะเครื่องมือในการยกระดับคุณภาพชีวิตและพัฒนาสังคมโดยรวม ไม่ใช่เพียงการรักษาโรคในแง่กายภาพเท่านั้น โดยสรุป หลักจริยศาสตร์การแพทย์ของหมอชีวกโกมารภัจจ์ที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธปรัชญาเถรวาทนำเสนอองค์ความรู้ที่มีคุณค่าและความทันสมัยที่น่าประหลาดใจ การบูรณาการระหว่างหลักการทางการแพทย์และพุทธธรรมที่ปรากฏในการปฏิบัติของหมอชีวกไม่เพียงมีความสำคัญในฐานะหลักฐานทางประวัติศาสตร์การแพทย์เท่านั้น แต่ยังสามารถให้ข้อคิดและแนวทางที่มีคุณค่าในการพัฒนาจริยศาสตร์การแพทย์ในยุคปัจจุบัน ทั้งในด้านการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาคในการเข้าถึงการรักษา การให้ความสำคัญกับความเมตตากรุณาควบคู่กับความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และการมองสุขภาพอย่างเป็นองค์รวม อันจะนำไปสู่การพัฒนาระบบการแพทย์ที่เป็นมนุษย์และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ควรมีการพัฒนานโยบายการฝึกอบรมและการศึกษาทางการแพทย์ที่ให้ความสำคัญกับมิติด้านจริยธรรมและมนุษยธรรมมากขึ้น หลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิตและหลักสูตรทางการพยาบาลและสาธารณสุขควรบูรณาการการเรียนการสอนเกี่ยวกับหลักจริยธรรมทางการแพทย์เข้ากับเนื้อหาวิชาการทุกรายวิชา
- 2) ควรมีการพัฒนานโยบายระบบบริการสุขภาพที่เน้นการดูแลแบบองค์รวมและผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง (Holistic and Patient-centered Care) มากขึ้น โดยนำแนวคิดของหมอชวกที่เน้นการดูแลทั้งร่างกายและจิตใจของ
- 3) ควรมีการพัฒนานโยบายที่ส่งเสริมความเท่าเทียมในการเข้าถึงบริการสุขภาพ (Health Equity) ตามหลักความเสมอภาคในการให้บริการทางการแพทย์ของหมอชวก
- 4) ควรมีการพัฒนานโยบายการผสมผสานการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกเข้ากับการแพทย์แผนปัจจุบันอย่างเป็นระบบมากขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบหลักจริยศาสตร์การแพทย์ของหมอชวกกับหลักจริยศาสตร์การแพทย์ในวัฒนธรรมและศาสนาอื่นๆ
- 2) ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงประจักษ์เกี่ยวกับผลของการประยุกต์ใช้หลักจริยศาสตร์การแพทย์ของหมอชวกในการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการแพทย์ในปัจจุบัน โดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้ป่วย ความร่วมมือในการรักษา ผลลัพธ์ทางคลินิก และคุณภาพชีวิตของ
- 3) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักจริยศาสตร์การแพทย์ของหมอชวกในการจัดการประเด็นทางจริยธรรมที่ซับซ้อนในการแพทย์สมัยใหม่ เช่น การจัดสรรทรัพยากรที่มีจำกัด (Resource

Allocation) ประเด็นทางจริยธรรมในการวิจัยทางการแพทย์ ความขัดแย้งทางผลประโยชน์ในวิชาชีพ
การแพทย์ และประเด็นทางจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีทางการแพทย์สมัยใหม่

เอกสารอ้างอิง

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2556). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยาย. พิมพ์ครั้งที่ 35. มูลนิธิพุทธธรรม.
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วัชร สันธูประมา. (2560). จริยศาสตร์การแพทย์ในพระพุทธศาสนา. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- Beauchamp, T. L., & Childress, J. F. (2019). Principles of biomedical ethics (8th ed.), Oxford
University Press.
- Kleinman, A. (2019). *The soul of care : The moral education of a physician*. Viking.
- Wasi, P. (2000). Triangle that moves the mountain and health systems reform movement in
Thailand. *Human Resources for Health Development Journal*.

วิเคราะห์อภิปรัชญาในมหาหัตถิปโตปมสูตร

METAPHYSICAL ANALYSIS OF THE MAHĀHATTHIPADOPAMA SUTTA

วิฑูรย์ เพียรวิชัยกุล

Witoon Phianvichaikul

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhonratchasima Campus

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสาระสำคัญของมหาหัตถิปโตปมสูตร (2) ศึกษาทฤษฎีอภิปรัชญา (3) เพื่อวิเคราะห์อภิปรัชญาที่ปรากฏในมหาหัตถิปโตปมสูตร เป็นการวิจัยเชิงเอกสารนับตั้งแต่เอกสารงานวิจัย หนังสือวิชาการและบทความทางวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้ นำมาวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัยพร้อมเสนอแนะ นำเสนอโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ผลการวิจัยพบว่า

1) สาระสำคัญของพระสูตรมหาหัตถิปโตปมสูตรเป็นพระสูตรที่สอนให้เข้าใจทุกข์ โดยยกสถานการณ์ของมหาภูตรูปภายนอกที่มีความไม่แน่นอน มีความแปรปรวนอยู่ตลอดเวลา แล้วนำมาเปรียบเทียบกับรูปขันธ์ ซึ่งประกอบไปด้วยธาตุทั้ง 4 ย่อมมีความไม่เที่ยง มีความแปรปรวนเช่นเดียวกัน ทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดการปลงสังเวช สามารถยกจิตเข้าสู่ความปล่อยวาง

2) อภิปรัชญาเป็นหนึ่งในปรัชญา ที่ศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับความเป็นจริง เช่น อะไรแน่ที่เป็นความจริง อภิปรัชญามี 3 ทฤษฎีหลัก คือ ทฤษฎีสสารนิยม (Materialism) ศึกษาเกี่ยวกับสิ่งที่สามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัส เพราะยอมรับเรื่องของวัตถุ หรือสสารเป็นสิ่งที่มียุ่อยู่จริง ทฤษฎีจิตนิยม (Idealism) ศึกษาเกี่ยวกับอะไรคือธาตุแท้ของมนุษย์ โดยเน้นไปที่เรื่องของจิต และ ทฤษฎีธรรมชาตินิยม (Naturalism) ศึกษาเกี่ยวกับเอกภพ หรือธรรมชาติว่า อะไรเป็นผู้สร้าง เกิดขึ้นมาได้อย่างไร มีลักษณะเป็นอย่างไร รวมไปถึงเรื่องของพระผู้เป็นเจ้า ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีอำนาจสร้างโลก ควบคุมโลก และทำลายโลก เหล่านี้เป็นต้น

3) อภิปรัชญาในมหาหัตถิปโตปมสูตร เชื่อมโยงสัมพันธ์กับการปฏิบัติธรรมและการหลุดพ้นศาสนา สูตรนี้ไม่เพียงเป็นการสอนเชิงปฏิบัติ แต่ยังมีมิติทางอภิปรัชญาที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับธรรมชาติของความเป็นจริง การรู้แจ้ง และการดำรงอยู่ วิธีการใช้อุปมา แสดงถึงความชาญฉลาดในการนำคุณธรรมมาจากความเข้าใจประจักษ์สู่ความเข้าใจเชิงอภิปรัชญาและการปฏิบัติที่นำไปสู่การหลุดพ้นอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: มหาหัตถิปโตปมสูตร, อภิปรัชญา

Abstract

Analysis of Metaphysics Appearing in the Mahāhatthipadopama Sutta. Research Objectives This research aims to : Study the essential content of the Mahāhatthipadopama Sutta Study metaphysical theories Analyze the metaphysics appearing in the Mahāhatthipadopama Sutta. This study is documentary research based on relevant research

reports, academic books, and scholarly articles. The collected data were analyzed and synthesized, and the findings were presented using descriptive analysis. The results of the study indicate that:

1) The core teaching of the Mahāhatthipadopama Sutta is to cultivate an understanding of suffering. The sutta employs examples of the external great elements, which are impermanent and constantly changing, and compares them with the material aggregate (rūpa-khandha), which consists of the four elements and is likewise impermanent and subject to change. This contemplation leads practitioners to a sense of disenchantment and enables the mind to incline toward letting go.

2) Metaphysics is a branch of philosophy that examines beliefs about reality, such as what truly exists. There are three major theories in metaphysics: Materialism, which focuses on what can be known through the senses and affirms the reality of matter; Idealism, which inquires into the fundamental essence of human existence with emphasis on mind; and Naturalism, which studies the universe or nature in terms of what creates it, how it arises, and its characteristics, including views concerning God as the creator, sustainer, and destroyer of the world.

3) The metaphysical dimension in the Mahāhatthipadopama Sutta is closely connected with meditative practice and religious liberation. The sutta not only offers practical instruction but also presents a profound metaphysical perspective on the nature of reality, awakening, and existence. Its use of similes demonstrates an effective pedagogical method that leads ordinary people from empirical understanding to metaphysical insight and toward liberating practice.

Keyword: , Mahāhatthipadopama sutta, Metaphysical

บทนำ

ในสมัยที่พระพุทธเจ้าทรงเผยแผ่พระพุทธศาสนาจบจนวาระสุดท้ายของพระองค์พระพุทธเจ้าได้ฝากปณิธานว่าจากนี้ไปให้พุทธบริษัทว่า “ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้ เราขอพูดกับเธอทั้งหลายว่า สังขารทั้งหลายมีความเสื่อมสลายไปเป็นธรรมดา เธอทั้งหลายจงความไม่ประมาทให้ถึงพร้อม” พระองค์ทรงแสดงให้เห็นถึงความห่วงใยที่มีต่อพุทธบริษัททั้งหลาย พระพุทธเจ้าทรงตระหนักดีว่ามนุษย์ทุกชีวิตต้องการความสุข อันเป็นความสุขที่เกิดจากการแสวงหาจากสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นปัจจัยภายนอก สิ่งนั้นคือต้นเหตุของอวิชชาส่งผลให้เกิดความทุกข์ทั้งปวง แต่ในทางกลับกันมนุษย์ขาดการเรียนรู้และพัฒนาความสุขที่อยู่ภายในตน ซึ่งไม่ต้องอิงประมาณใด ๆ ทั้งสิ้น ไม่ต้องแสวงหาวัตถุติดจากทุกสารทิศเพียงแต่ใช้ขั้น 5 ที่มีอยู่ภายในตนเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างและพัฒนาความสุขให้เกิดขึ้น ดังบทสวดมนต์ ธัมมาภิกขุ ความตอนหนึ่งว่า “เป็นสิ่งที่ผู้รู้ก็ได้เฉพาะตน” (ที.ปา. (ไทย) 11/6/6) พระพุทธเจ้าจึงทรงงานหนักตลอดพระชนม์ชีพของพระองค์เพื่อสั่งสอนให้พุทธบริษัททั้งหลายดำรงชีวิตอยู่ด้วยความไม่ประมาท และให้มีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขและพ้นทุกข์จากวิญญูสงสาร คำสอนของพระองค์ที่ปรากฏล้วนเป็นเรื่องราวที่สว่นกระแสนของการประพฤติปฏิบัติ

ตนของมนุษย์มาโดยตลอดตั้งแต่สมัยที่พระพุทธเจ้าทรงประกาศพระพุทธศาสนาตราบจนถึงทุกวันนี้ เป็นเวลากว่า 2600 ปีมาแล้ว

พระองค์ทรงเป็นต้นแบบของความเป็นผู้มีสติ ไม่มีความประมาท หลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ทั้ง 84,000 พระธรรมขันธ์ที่ทรงประกาศพระศาสนาตลอด 45 พรรษา ย่อมประมวลลงในคำสอนเรื่องความพ้นทุกข์ (ส.ม. (ไทย) 19/524/339) ดำรงตนอยู่ได้ด้วยสติไม่ประมาท หรือหลักอแปปมาทธรรม หลักธรรมนี้ กล่าวได้ว่า เป็นหลักธรรมคำสอนที่เป็นรากฐานของความดีงามทั้งมวล จึงถือว่าเป็นอุดมมงคลของชีวิต (พ.ธ. (ไทย) 25/8/7) แม้ในปัจจุบันนี้ ความสำคัญของหลักอแปปมาทธรรม มิได้มีความสำคัญน้อยไปกว่าสมัยพุทธกาลแต่อย่างใด สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ามิ่งมงคลอาจารย์ (ช่วง วรบุญโญ) ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชได้แสดงธรรมโอวาทวันวิสาขบูชา ประจำปี พุทธศักราช ๒๕๕๘ เพื่อเตือนใจพุทธบริษัท ว่า “...ขอให้ท่านทั้งหลายจงมีความสุขกาย มีความสุขใจ มีสุขภาพพลานามัย ไร้โรคพาธ คิดสิ่งใดในทางที่ชอบ ขอให้สมประสงค์ความปรารถนาสิ่งนั้นและขอจงเข้าถึงอแปปมาทธรรมอันสำคัญ ทุกประการเทอญ” (สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ามิ่งมงคลอาจารย์, 2558) แสดงว่าความไม่ประมาทหรือหลักอแปปมาทธรรมของพระพุทธเจ้าเป็นรากเหง้า ที่มีอยู่ในตัวตนของพุทธบริษัท หากไม่สามารถทำให้ถึงที่สุดแห่งทุกข์ได้ เพราะมีความประมาทนั่นเอง ด้วยความตระหนักรู้เรื่องความไม่แน่นอนของสังขารและเพื่อให้มนุษย์ไม่ประมาทในชีวิตไม่หลงใหลในโลกียะ มัวเมาใน รูป รส กลิ่น เสียง โภกฐิพพะ จึงปรากฏคำสอนของพระพุทธเจ้าและอัครสาวกที่มุ่งหมายให้พุทธบริษัทเข้าใจถึงความเป็นจริงของชีวิตที่ต้องเสื่อมไปตามกาล ไม่มีความแน่นอนและยั่งยืนตลอดกาล และให้พุทธบริษัทมีการดำรงชีวิตที่มีความสุขทั้งทางโลกียะและโลกุตระ

มหาหัตถิปโตปมสูตร เป็นพระสูตรหนึ่งที่สอนให้มนุษย์รู้ความเป็นไปของสังขารที่ไม่มี ความเที่ยง ย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา พระสารีบุตรเป็นผู้แสดงธรรมในมหาหัตถิปโตปมสูตร ให้กับพระสาวก โดยกล่าวถึงอุปมารอยเท้าสัตว์ทั้งหลายรวมลงในรอยเท้าช้าง ธรรมทั้งหลายย่อม รวมลงในอริยสัจ 4 โดยชื่อพระสูตรตั้งตามข้ออุปมาในเนื้อหาพระสูตร ในพระสูตรได้อธิบายรายละเอียดของทุกขอริยสัจ 4 วัตถุประสงค์ของพระสารีบุตรต้องการสอนพระสาวกให้พ้นทุกข์ โดยให้มองเห็นและเข้าใจรากเหง้าของความทุกข์ได้ด้วยตนเอง อันเป็นหลักการและคำสอนของพระพุทธเจ้าที่มุ่งให้พุทธบริษัทสู่ความหลุดพ้นให้จงได้

อภิปรัชญา จัดเป็นปรัชญาบริสุทธิ์ คือเป็นเนื้อหาของวิชาปรัชญาแท้ ๆ เพราะเป็นแนวความคิด หรือเป็นทฤษฎีล้วน ๆ อภิปรัชญาเป็นปรัชญาแบบเก่า หรือที่เรียกว่า “ปรัชญาสมัยโบราณ” อภิปรัชญา เป็นสาขาของปรัชญาสาขาหนึ่ง เป็นสาขาที่รวมศาสตร์ที่ว่าด้วยความมีอยู่ของจักรวาล เป็นสาขาที่ค้นหาเรื่องสภาวะแห่งความเป็นจริง อะไรเป็นสิ่งที่เป็นจริง และอะไรเป็นสิ่งที่ได้จากสิ่งที่จริง โลกคืออะไร จักรวาลมีได้อย่างไร วัตถุหรือจิตเป็นความจริง มนุษย์คืออะไร เหล่านี้ล้วนแต่เป็นปัญหาที่จะหาคำตอบได้จากอภิปรัชญา เมื่อเป็นเช่นนี้ อภิปรัชญา จึงเป็นสาขาของปรัชญาที่ศึกษาถึงความเชื่อเกี่ยวกับความเป็นจริง ซึ่งพยายามจะหาคำตอบจากสิ่งต่าง ๆ มากมาย เช่น อะไรคือจิต จิตมีจริงหรือไม่ อะไรคือพระเจ้า พระเจ้ามีจริงหรือไม่ จิตกับพระเจ้ามีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างไรหรือไม่ อะไรแน่ที่เป็นความแท้จริง มหาหัตถิปโตปมสูตรมีความสำคัญทางอภิปรัชญาในหลายประการที่ยังไม่ได้รับการศึกษาอย่างเป็นระบบ การศึกษาอภิปรัชญาในมหาหัตถิปโตปมสูตรจะช่วยให้เข้าใจแนวคิดพื้นฐานของพระพุทธศาสนาในมิติที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยเฉพาะความเข้าใจเรื่องธรรมชาติของความเป็นจริง การดำรงอยู่ของสิ่งต่างๆ และกระบวนการรู้แจ้งที่นำไปสู่การหลุดพ้นการทำ ความเข้าใจมิติทางอภิปรัชญานี้จะช่วยเชื่อมโยงความเข้าใจระหว่างแนวคิดเชิงปฏิบัติ (การปฏิบัติธรรม) กับรากฐานทางปรัชญาที่แท้จริง ทำให้เกิดความเข้าใจพระพุทธศาสนาแบบองค์รวมมากขึ้น

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในพระสูตรนี้มีแนวคิดทางอภิปรัชญาปรากฏอยู่ ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาวิเคราะห์อภิปรัชญาในมหาหัตถิปโทปมสูตร หากมีการนำมาวิเคราะห์เชิงอภิปรัชญาก็จะทำให้เราเข้าถึงคำสอนมากยิ่งขึ้นและเป็นประโยชน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสาระสำคัญของมหาหัตถิปโทปมสูตร
2. เพื่อศึกษาทฤษฎีอภิปรัชญา
3. เพื่อวิเคราะห์อภิปรัชญาที่ปรากฏในมหาหัตถิปโทปมสูตร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Research) โดยมีวิธีการดำเนินการดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ ศึกษาจากมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.พระไตรปิฎกภาษาไทย. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2539
2. ข้อมูลทุติยภูมิ คือคัมภีร์อรรถกถา ฎีกา เอกสาร ที่เป็นงานนิพนธ์ทั่วไปนับตั้งแต่เอกสารงานวิจัย หนังสือวิชาการและบทความทางวิชาการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้
3. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์เรียบเรียง
4. สรุปข้อมูลเพื่อนำเสนอผลงานวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1.สาระสำคัญของมหาหัตถิปโทปมสูตร มหาหัตถิปโทปมสูตร เกิดขึ้นเมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้าประทับอยู่ที่ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตกรุงสาวัตถี โดยพระสารีบุตรกล่าวในที่ประชุมสงฆ์ เรื่อง อริยสัจ 4 เพื่อให้พระภิกษุทั้งหลายระลึกถึงคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าและปฏิบัติตาม รวมทั้งมีความตรึกตรึงถึง คุณของพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ด้วยจิตใจที่มีความมั่นคง ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวต่อแรงกระทบภายนอกที่จะทำให้เกิดความท้อแท้ ท้อถอย ไม่สามารถตั้งจิตให้อยู่ในอุเบกขาอันอาศัยกุศลธรรม ให้ดำรงอยู่ได้ อันเป็นเหตุให้ไม่สามารถบรรลุธรรม พระสารีบุตรได้อธิบายหลักอริยสัจ 4 ซึ่งประกอบด้วย ทุกข อริยสัจ ทุกขสมุทยอริยสัจ ทุกขนิโรธอริยสัจ และทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ จากการศึกษาสาระสำคัญของพระสูตรมหาหัตถิปโทปมสูตรเป็นพระสูตรที่สอนให้เข้าใจทุกข์ โดยยกสถานการณ์ของมหาภูตรูปภายนอกที่มีความไม่แน่นอน มีความแปรปรวนอยู่ตลอดเวลา แล้วนำมาเปรียบเทียบกับรูปขันธ์ ซึ่งประกอบไปด้วยธาตุทั้ง 4 ย่อมมีความไม่เที่ยง มีความแปรปรวนเช่นเดียวกัน ทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดการปลงสังเวช สามารถยถาจิตเข้าสู่ความปล่อยวาง เกิดความสงบ ระวัง มีจิตที่ตั้งมั่น และพร้อมที่จะพัฒนาเข้าสู่การปฏิบัติในขั้นดับทุกข์ คือพระนิพพาน ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักที่สำคัญของมหาหัตถิปโทปมสูตรด้วยเช่นกัน การศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมในมหาหัตถิปโทปมสูตร มหาหัตถิปโทปมสูตรเป็นพระสูตรหนึ่งที่สมบูรณ์แบบด้วยรสแห่งพระธรรม เป็นพระสูตรที่มีการสอนการปฏิบัติด้านสมณะกัมมัฏฐาน ที่ง่าย ชัดเจน สำหรับผู้ที่ต้องการปฏิบัติให้เข้าถึงเป้าหมายสูงสุดคือความดับทุกข์ ตามแนวทางแห่งอริยสัจ 4 ศิลปะการแสดงธรรมของพระสารีบุตรนั้น ท่านเน้นและพุ่งเป้าไปที่จุดสำคัญของตัวทุกข์ ในขณะที่เดียวกันได้แสดงให้เห็นถึงต้นตอของทุกข์คืออุปาทาน ดังนั้น ทุกข์กับอุปาทาน จึงเป็นของคู่กัน เมื่อต้องการพ้นทุกข์ ต้องดับที่อุปาทานซึ่งเป็นต้นทาง (Original) ของการเกิดทุกข์ตามภาพประกอบความเข้าใจ

2.ศึกษาทฤษฎีอภิปรัชญา อภิปรัชญา จัดเป็นปรัชญาบริสุทธิ์ คือเป็นเนื้อหาของวิชาปรัชญาแท้ ๆ เพราะเป็นแนวความคิด หรือเป็นทฤษฎีล้วน ๆ อภิปรัชญาเป็นปรัชญาแบบเก่า หรือที่เรียกว่า “ปรัชญาสมัยโบราณ” อภิปรัชญา เป็นสาขาของปรัชญาสาขาหนึ่ง เป็นสาขาที่รวมศาสตร์ที่ว่าด้วยความมีอยู่ของจักรวาล เป็นสาขาที่ค้นหาเรื่องสภาวะแห่งความเป็นจริง อะไรเป็นสิ่งที่เป็นจริง และอะไรเป็นสิ่งที่ได้จากสิ่งที่ป็นจริง โลกคืออะไร จักรวาลมีได้อย่างไร วัตถุหรือจิตเป็นความจริง มนุษย์คืออะไร เหล่านี้ล้วนแต่เป็นปัญหาที่จะหาคำตอบได้จากอภิปรัชญาเมื่อเป็นเช่นนี้ อภิปรัชญา จึงเป็นสาขาของปรัชญาที่ศึกษาถึงความเชื่อเกี่ยวกับความเป็นจริง ซึ่งพยายามจะหาคำตอบจากสิ่งต่าง ๆ มากมาย เช่น อะไรคือจิต จิตมีจริงหรือไม่ อะไรคือพระเจ้า พระเจ้ามีจริงหรือไม่ จิตกับพระเจ้านี้มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างไรหรือไม่ อะไรแน่ที่เป็นความแท้จริงในการศึกษาเกี่ยวกับอภิปรัชญาดังกล่าว จึงเกิดมีทฤษฎีอภิปรัชญาขึ้นมากมาย แต่ก็อยู่ในลักษณะของ 3 ทฤษฎีหลักคือทฤษฎีสสารนิยม (Materialism) ทฤษฎีนี้พยายามศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับสิ่งที่สามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัส เพราะยอมรับเรื่องของวัตถุ หรือสสารเป็นสิ่งที่มียู่จริง จึงพยายามหาความจริงเกี่ยวกับสสาร ทฤษฎีจิตนิยม (Idealism) ทฤษฎีนี้พยายามศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับอะไรคือธาตุแท้ของมนุษย์ โดยเน้นไปที่เรื่องของจิต เพราะยอมรับว่า จิต เท่านั้นเป็นสิ่งที่มียู่จริง ทฤษฎีธรรมชาตินิยม (Naturalism) ทฤษฎีนี้พยายามศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเอกภพ หรือธรรมชาติว่า อะไรเป็นผู้สร้าง เกิดขึ้นมาได้อย่างไร มีลักษณะเป็นอย่างไร รวมไปถึงเรื่องของพระผู้เป็นเจ้า ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีอำนาจสร้างโลก ควบคุมโลก และทำลายโลก เหล่านี้เป็นต้น

ลักษณะและขอบเขตของอภิปรัชญาดังที่เราได้ศึกษามาแล้ว หน้าที่ของปรัชญาก็คือการศึกษา ค้นคว้าหาความจริง หรือการพยายามตอบคำถามเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ดังนั้น เนื้อหาที่สำคัญของปรัชญาก็คือ ความแท้จริงนั่นเอง เกี่ยวกับเรื่องความแท้จริงนี้ นักปรัชญาพยายามที่จะให้คำตอบตั้งแต่นักปรัชญาสมัยกรีกโบราณ จนกระทั่งถึงนักปรัชญาสมัยปัจจุบัน ทั้งที่เป็นนักปรัชญาตะวันตก และนักปรัชญาตะวันออก เรื่องที่ถกเถียงกันหาคำตอบนั้น มีประเด็นใหญ่ ๆ อยู่ 3 อย่างคือ 1. What is Reality ความแท้จริงคืออะไร สาขาของปรัชญาที่ให้คำตอบเกี่ยวกับเรื่องนี้คือ อภิปรัชญา (Metaphysics) . How to know Reality เรารู้ความแท้จริงได้อย่างไร สาขาของปรัชญาที่ให้คำตอบเกี่ยวกับเรื่องนี้คือ ญาณวิทยา (Epistemology) 3. How to act according to Reality เราควรจะทำตัวอย่างไร ให้เหมาะสมกับความแท้จริง สาขาของปรัชญาที่ให้คำตอบเกี่ยวกับเรื่องนี้คือ จริยศาสตร์ (Ethics) จะเห็นได้ว่า อภิปรัชญา เป็นสาขาปรัชญาเริ่มแรกที่พยายามให้คำตอบเกี่ยวกับเรื่องทั้งปวง จึงเป็นสาขาที่สำคัญมาก อนึ่ง เป็นเพราะอภิปรัชญาเป็นสาขาแรกที่นักปรัชญาได้คิด และเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดนักปรัชญาหรือนักคิดขึ้นในโลก เป็นสาขาที่ว่าด้วยความแท้จริงของสรรพสิ่ง เป็นการศึกษาถึงสิ่งที่แท้จริงอันติมะ (Ultimate Reality)ว่าอะไรเป็นอะไร หรือศึกษาเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ในเอกภพ และความเป็นไปของสิ่งเหล่านั้น ดังนั้น อภิปรัชญา จึงมีหน้าที่ในการตอบปัญหาเกี่ยวกับความเป็นจริงของเอกภพ จักรวาลว่าเป็นอย่างไร ซึ่งเป็นการแสวงหาความจริงขั้นพื้นฐาน ตามที่อริสโตเติล เรียกอภิปรัชญาว่า First Philosophy เพราะเป็นปรัชญาสาขาที่สำคัญที่สุดเป็นอันดับแรก และท่านยังได้กล่าวไว้อีกว่า “มีศาสตร์อยู่ศาสตร์หนึ่ง ทำหน้าที่ค้นคว้า สืบสาวเรื่องราวะทั่วไพบ หรือสัจ (Being as Being) และคุณลักษณะต่าง ๆ อันเป็นสภาพของสภาวะนี้ ในปัจจุบันศาสตร์นี้หาได้เป็นอย่างดีเดียวกับศาสตร์ที่เรียกว่า วิทยาศาสตร์สาขาใดสาขาหนึ่งไม่ เพราะในจำนวนวิทยาศาสตร์สาขาต่าง ๆ มักตัดเอาส่วนใดส่วนหนึ่งของภาวะ (Being) มาศึกษาสืบค้นคุณลักษณะของสภาวะนั้น ๆ เท่านั้น” เมื่อเป็นเช่นนี้ ขอบเขตหรือขอบข่ายของอภิปรัชญา ได้แก่การพยายามตอบปัญหาเกี่ยวกับความเป็นจริงของสรรพสิ่ง รวมทั้งกระบวนการของความเป็นไปของสรรพสิ่งด้วย นั้นหมายถึงการศึกษาเกี่ยวกับเอกภพ (Cosmogony) จักรวาล (Universe) โลก (World) มนุษย์ (Man) จิต (Mind) หรือวิญญาณ (Soul) ชีวิต (Life) สสาร (Matter) ธรรมชาติ (Nature) พระเจ้า (God) หรือสิ่งสัมบูรณ์ (Absolute) ตลอดถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเหล่านี้ เพราะอภิปรัชญามุ่งให้ศึกษาค้นคว้าถึงสัจธรรมหรือความเป็น

จริงของเอกภพ หรือความเป็นจริงของสรรพสิ่งเท่าที่มีอยู่ ไม่ว่าสิ่งนั้นจะเป็นอยู่ในลักษณะใดก็ตาม ทั้งที่เป็นรูปธรรม ทั้งที่เป็นนามธรรม ทั้งที่สัมผัสได้ ทั้งที่สัมผัสไม่ได้

ดังนั้น เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้ว ขอบเขตหรือขอบข่ายของอภิปรัชญา จึงมีอยู่ 3 ประเด็นคือ 1. ปัญหาเกี่ยวกับเอกภพ หรือธรรมชาติ รวมไปถึงจักรวาล (Cosmogony, Nature and Cosmology) 2. ปัญหาเกี่ยวกับจิตหรือวิญญาณ (Mind, Soul or Spirit) 3. ปัญหาเกี่ยวกับพระเจ้า หรือสิ่งสัมบูรณ์ รวมไปถึงเรื่องของภววิทยาด้วย (God or Absolute and Ontology)

3. วิเคราะห์อภิปรัชญาที่ปรากฏในมหาหัตถิปโทปมสูตร ผลการศึกษาหลักการวิเคราะห์โครงสร้างและเนื้อหาของมหาหัตถิปโทปมสูตรเผยให้เห็นระบบความคิดทางอภิปรัชญาที่ซับซ้อนและเป็นเอกลักษณ์ของพุทธศาสนา สูตรนี้ไม่เพียงเป็นการสอนเชิงปฏิบัติ แต่ยังมิมีทิศทางอภิปรัชญาที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับธรรมชาติของความเป็นจริง การรู้แจ้ง และการดำรงอยู่ โครงสร้างสูตรและการจัดระเบียบเชิงปรัชญาสูตรประกอบด้วย 7 องค์ประกอบหลักที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ เริ่มจากการตั้งปัญหาทางปรัชญาเรื่องการรู้แจ้งสิ่งเหนือความเข้าใจธรรมดา ผ่านการนำเสนออุปมาอุปไมยพระหัตถ์ การขยายไปสู่การรู้จักพระพุทธเจ้า จนถึงการแสดงผลของการรู้แจ้งและการยืนยันความถูกต้อง การจัดระเบียบเนื้อหาทำตามหลักการ 4 ประการ คือ การเรียงลำดับตามขั้นของการรู้แจ้ง (จากรูปธรรมสู่นามธรรม) การจัดตามระดับความเป็นจริง (ประจักษ์-ปรากฏการณ์-อุดมคติ-สัมบูรณ์) การจัดตามวิธีการแสดง (เฉพาะไปทั่วไป) และการมุ่งเป้าการหลุดพ้น (จากความไม่รู้สู่การปฏิบัติ) ความสัมพันธ์ระหว่างอุปมาและแนวคิดทางปรัชญาอุปมาอุปไมยพระหัตถ์ไม่ใช่เพียงเครื่องมือการสอน แต่เป็นโครงสร้างความคิดเชิงอภิปรัชญาที่แสดงหลักการสำคัญ 3 ประการ คือ หลักการของส่วนและทั้งหมด (ส่วนหนึ่งเปิดเผยทั้งหมดได้) หลักการของเครื่องหมายและความหมาย (สิ่งหนึ่งชี้ไปสู่สิ่งอื่น) และหลักการของการรู้แจ้งผ่านการใช้ปัญญา (การรู้ต้องใช้ปัญญา) ความสัมพันธ์นี้มีลักษณะไอโซมอร์ฟิก โดยโครงสร้าง "นักเล่า-รอยเท้า-ช้าง สอดคล้องกับ ผู้แสวงหา-พุทธคุณ-พุทธภาวะ" การทำงานของอุปมาผ่าน 4 ขั้นตอน คือ สร้างความคุ้นเคย สกัดหลักการ ประยุกต์ใช้ และยืนยันผล อภิปรัชญาการดำรงอยู่และความว่างเปล่าสูตรนำเสนอแนวคิดการดำรงอยู่แบบสัมพัทธ์ที่แตกต่างจากปรัชญาตะวันตก การมีอยู่ไม่ใช่คุณสมบัติที่สิ่งต่างๆ "มี" หรือ "ไม่มี" แต่เป็นเรื่องความสัมพันธ์และบริบท มี 4 ระดับการดำรงอยู่ คือ ประจักษ์ (รับรู้ได้) สัญลักษณ์ (มีความหมาย) อุดมคติ (เข้าใจได้) และสัมบูรณ์ (อยู่เหนือเงื่อนไข) การมีอยู่ถูกมองเป็น กระบวนการ มากกว่า สถานะ และการแบ่งแยกระหว่าง มี และ ไม่มี เป็นเรื่องสัมพันธ์ตามมุมมองและความเข้าใจของผู้พิจารณา ความไม่เที่ยงและความไม่มีตัวตนสูตรสื่อสารแนวคิดทั้งสองผ่านโครงสร้างของอุปมา ความไม่เที่ยงปรากฏใน 3 มิติ คือ ความไม่เที่ยงของเครื่องหมายและสัญลักษณ์ ความไม่เที่ยงของการรู้แจ้งและความเข้าใจ และความไม่เที่ยงของความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ความไม่มีตัวตนแสดงผ่านการที่เครื่องหมาย ผู้รู้ และสิ่งที่ถูกรู้ล้วนไม่มีตัวตนคงที่ แต่เป็นการปรากฏที่เกิดจากความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ ความไม่เที่ยงและความไม่มีตัวตนเป็นสองด้านของความจริงเดียวกัน นิพพานในแง่อภิปรัชญา สูตรชี้ไปสู่นิพพานใน 4 มิติ คือ การยุติของการแบ่งแยก (เหนือผู้รู้-สิ่งที่ถูกรู้) การยุติของการพึ่งพา (ไม่ขึ้นกับเงื่อนไข) ความว่างเปล่าที่สัมบูรณ์ (ไม่จำกัดแต่สัมบูรณ์) และการกลับคืนสู่ความเป็นธรรมชาติ (เป็นหนึ่งเดียวกับความจริง) นิพพานไม่ใช่สิ่งที่ บรรลุ แต่เป็นสิ่งที่ จำได้ หรือ "กลับคืน" เป็นการตื่นขึ้นสู่สิ่งที่เคยมีอยู่แล้วแต่ถูกบดบังด้วยการแบ่งแยกและการยึดติด ผลกระทบต่อการเข้าใจพุทธปรัชญาการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าอภิปรัชญาในพุทธศาสนาเชื่อมโยงอย่างแน่นแฟ้นกับการปฏิบัติธรรมและการหลุดพ้น ไม่ใช่การเก็งกำไรเชิงทฤษฎี การเข้าใจธรรมชาติของการดำรงอยู่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงวิธีการมีอยู่ในโลกและการหลุดพ้นจากทุกข์ วิธีการใช้อุปมาแสดงถึงความชาญฉลาดในการนำคนธรรมดาจากความเข้าใจประจักษ์สู่ความเข้าใจเชิงอภิปรัชญาและการปฏิบัติที่นำไปสู่การหลุดพ้นอย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- นโยบายการศึกษาพระพุทธศาสนาควรบรรจุเนื้อหาอภิปรัชญาจากมหาหัตถ์ลิปโทปมสูตรในหลักสูตรการศึกษาพระพุทธศาสนาในระดับอุดมศึกษาพัฒนาแนวทางการสอนที่เชื่อมโยงปรัชญาพุทธกับปรัชญาตะวันตก เพื่อส่งเสริมความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น
- นโยบายการอนุรักษ์วัฒนธรรมสนับสนุนการแปลและตีความพระไตรปิฎกในเชิงปรัชญาให้เข้าถึงได้ง่ายส่งเสริมการวิจัยเปรียบเทียบอภิปรัชญาพุทธกับระบบปรัชญาอื่นๆ เพื่อแสดงคุณค่าสากลของปรัชญาพุทธ
- นโยบายการพัฒนาปัญญาประยุกต์หลักการคิดเชิงอภิปรัชญาจากสูตรนี้เข้าในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดเชิงนามธรรม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบเปรียบเทียบอภิปรัชญาในมหาหัตถ์ลิปโทปมสูตรกับสูตรอื่นๆ ในพระไตรปิฎกศึกษาเปรียบเทียบกับปรัชญาตะวันตก เช่น ปรัชญาปรากฏการณ์วิทยา หรือปรัชญาการตีความ
- ควรมีการประยุกต์ในบริบทร่วมสมัยวิจัยการประยุกต์หลักอภิปรัชญาพุทธในสาขาจิตวิทยาการเรียนรู้ศึกษานำหลักการไปใช้ในการพัฒนาสติปัญญาประดิษฐ์และปรัชญาจิต
- ควรมีการศึกษาเชิงภาษาศาสตร์วิเคราะห์การใช้ภาษาและสัญลักษณ์ทางปรัชญาในข้อพระคัมภีร์ศึกษาการแปลและการตีความในภาษาต่างๆ เพื่อเข้าใจนัยยะทางปรัชญาที่แท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า. (2558). ธรรมโอวาทวันวิสาขบูชา ประจำปี พุทธศักราช 2558. 1 มิถุนายน
2558.
- บุญมี แทนแก้ว. (2541). ปรัชญา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- สุนทร ณ รังสี. (2552). พุทธปรัชญาจากพระไตรปิฎก. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อดิศักดิ์ ทองบุญ. (2546). คู่มืออภิปรัชญา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิเคราะห์คุณค่าของวิญญาณในปรัชญาไทย

AN ANALYTICAL STUDY OF THE VALUE OF SOULS IN THAI PHILOSOPHY

พระกิตติ ตนต์ิปาโล

Phra Kitti Tantipalo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhonratchasima Campus

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้ (1) เพื่อศึกษาเรื่องวิญญาณในปรัชญาตะวันตกและปรัชญาตะวันออก (2) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องวิญญาณที่ปรากฏในปรัชญาไทย และ (3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์คุณค่าเรื่องวิญญาณในสังคมไทย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัยพร้อมเสนอแนะ นำเสนอโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ผลจากการวิจัยพบว่า

1) ความเชื่อเรื่องวิญญาณในปรัชญาตะวันตกและตะวันออกเกิดจากความรู้สึกไม่ปลอดภัยของมนุษย์ต่อพลังธรรมชาติ เมื่ออธิบายเหตุการณ์ร้ายแรงไม่ได้ จึงจินตนาการถึงอำนาจเหนือธรรมชาติที่ควบคุมสิ่งต่าง ๆ

2) สังคมไทยมีความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติหลายระดับ เช่น ผีเรือน ผีบ้าน ผีฟ้า พญาแถน ผีหรือวิญญาณตามคติของชาวไทยพุทธ แบ่งเป็นผีดี-ผีร้าย ซึ่งสะท้อนความเชื่อของคนไทยและแสดงออกผ่านพิธีกรรมและจารีตที่สืบทอดกันมายาวนาน

3) คุณค่าเรื่องวิญญาณในมุมมองปรัชญาไทย เป็นสื่อกลางเชื่อมโยงโลกวัตถุกับโลกจิต และเกี่ยวข้องกับกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด แนวคิดนี้วางรากฐานทางจริยธรรม เช่น ความเคารพต่อชีวิตและความรับผิดชอบต่อการกระทำ ความเชื่อเรื่องวิญญาณหล่อหลอมพิธีกรรมไทยและเสริมสร้างความสามัคคีของชุมชน

คำสำคัญ: คุณค่า, ปรัชญาไทย, วิญญาณ

Abstract

This research article has the following objectives: (1) to study the concept of the soul in Western and Eastern philosophy (2) to examine the concept of the soul as it appears in Thai philosophy and (3) to analyze the values of the concept of the soul in Thai society. This study is documentary research. Data were collected through a review of relevant documents and previous studies. The data were analyzed and synthesized, and the findings were presented using descriptive analysis. The findings reveal that:

1) Beliefs about the soul in Western and Eastern philosophy arose from human feelings of insecurity toward the forces of nature. When people were unable to explain catastrophic events, they imagined the existence of supernatural powers governing such phenomena.

2) Thai society holds beliefs in spirits and supernatural powers at various levels, such as household spirits, village spirits, sky spirits, Phaya Thaen, and spirits or souls in Thai Buddhist belief, which are categorized into benevolent and malevolent spirits. These beliefs reflect Thai worldviews and are expressed through rituals and customs that have been transmitted over a long period of time.

3) The value of the concept of the soul in Thai philosophical thought lies in its role as a mediator between the material world and the spiritual/mental world and in its relation to karma and rebirth. This concept provides an ethical foundation, such as respect for life and responsibility for one's actions. Beliefs about the soul have shaped Thai rituals and strengthened community cohesion and solidarity.

Keyword : Value, Thai Philosophy, souls

บทนำ

มนุษย์มีความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติ หรือภูตผีวิญญานต่าง ๆ สืบต่อกันมาช้านาน เมื่อมีเหตุการณ์ต่างๆ ที่มนุษย์ไม่สามารถอธิบายได้ ก็นึกเอาว่าเป็นเพราะภูตผีหรือเทวดา ซึ่งมีอำนาจเหนือตนเป็นผู้บันดาลให้ เพราะเหตุที่มนุษย์ไม่รู้นั้นเองจึงทำให้มนุษย์ มีความสงสัยตามมาโดยตลอดจนถึงทุกวันนี้ แต่อย่างไรก็ตามปรากฏการณ์เหล่านี้มนุษย์เชื่อว่าต้องเป็นเทวดาหรือภูตผีปิศาจสักอย่างเป็นผู้บันดาลให้โลกเรามีสิ่งต่างๆ ความเชื่อของมนุษย์เกิดจากความไม่รู้ความจริงเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เกิดขึ้นและไม่รู้จักธรรมชาติอื่นๆที่มีอยู่รอบตัว เมื่อปรากฏการณ์ธรรมชาติเกิดขึ้นจึงยกให้เป็นเรื่องของสิ่งที่มีอำนาจเหนือตน และเมื่อความเป็นอย่างนี้ ความเชื่อจึงเกิดในหมู่ชนประจำภูมิภาคนั้นๆ (เดือน คำดี, 2549) มีความเชื่อว่า สิ่งนอกเหนือธรรมชาติที่มีอำนาจเหนือตน สามารถส่งผลลดบันดาลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอะไรก็ได้ ระบบความเชื่อจึงมีความสัมพันธ์กับชีวิตมนุษย์เรื่อยมา มีบทบาทควบคุมและกระตุ้นให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบแบบแผนจนเกิดจารีตประเพณีให้ปฏิบัติสืบต่อกัน ทำให้ความเชื่อกลายเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ มนุษย์ทำอะไรจึงมีความเชื่อปะปนอยู่เสมอ (ฉัตรทิพย์ มะโนชมภู, 2549) ความเชื่อของมนุษย์จึงเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ซึ่งได้รับคำบอกเล่าจากคนรุ่นก่อนว่า มีอำนาจลึกลับที่จะช่วยคุ้มครองรักษาตน จึงมีการประกอบพิธีขึ้น เพื่อแสดงความเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้น (วิทย์ พิณคันเงิน, 2550) โดยความเชื่อว่า มีฤทธิ์อำนาจอาจจะลงโทษแก่ตนและผู้อื่นได้ โดยความโกรธเกลียดว่า ไม่เคารพนับถือหรือบูชา จึงคิดทำการบูชาเช่น สรวงให้เป็นเครื่องป้องกันความผิดหรือประจบประแจง (พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2506) ดังเช่น ศาสนาพราหมณ์ แม้ไม่จำเป็นจะต้องเป็นตัวแทนศาสนาโบราณส่วนใหญ่ของชมพูทวีป แต่ก็ระบบความเชื่อและการปฏิบัติพิธีรีตอง อันเป็นลักษณะกลางแห่งวิถีชีวิตของชาวชมพูทวีปทุกยุคทุกสมัย อารยธรรมลุ่มแม่น้ำสินธุยังมีความสำคัญด้านทางศาสนา การสวดมนต์อันอ่อนน้อมมีความสัมพันธ์กับเทพเจ้าทั้งหลาย โดยอาศัยการบูชาญัตติที่มีพิธีรีตองนั้นได้ก่อให้เกิดมโนภาพกลาง เกี่ยวกับลักษณะความคิดทางด้านศาสนาของอินเดียในสมัยแรกๆ (จำนงค์ ทองประเสริฐ, 2540) ครั้นพระพุทธศาสนาอุบัติขึ้นในชมพูทวีป แม้ลักษณะสำคัญของพระพุทธศาสนาจะเป็นศาสนาแห่งอเทวนิยม ปฏิเสธการดำรงอยู่ของพระเจ้าแบบมีตัวตนที่สร้างโลกและสรรพสิ่งตลอดทั้งกำหนดชะตากรรมของมนุษย์ (พิน ดอกบัว, 2542) การที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบสัจธรรมและประกาศหลักธรรมนี้ จึงถือว่าเป็นการปฏิวัติทางความคิด ความเชื่อทางปัญญาอันยิ่งใหญ่ที่สุดในชมพูทวีป

(สุชาติ หงษา, 2550) จะเห็นได้ว่าได้มีแนวคิดเรื่องวิญญาณในแง่คำสอนทางศาสนาและความเชื่อในแง่ของลัทธิต่าง ๆ มากมายในสังคมอินเดีย อย่างไรก็ตาม แนวคิดเรื่องวิญญาณในแง่ปรัชญาตะวันตกและปรัชญาตะวันออกก็มีแนวคิดที่แตกต่างกันออกไป

สำหรับประเทศไทยแนวคิดเรื่องวิญญาณถือเป็นรากฐานสำคัญของระบบความเชื่อและปรัชญาในสังคมไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ก่อนที่พุทธศาสนาจะเข้ามาเมื่อพุทธศตวรรษที่ 25 ไทยได้มีความเชื่อเรื่องผีและวิญญาณที่หลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นผีฟ้า ผีดิน ผีน้ำ ผีป่า รวมถึงวิญญาณบรรพบุรุษที่ทำหน้าที่คุ้มครองและให้พรแก่ลูกหลาน ความเชื่อดังเดิมนี้นี้สะท้อนถึงความพยายามของมนุษย์ในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางธรรมชาติและแสวงหาความปลอดภัยจากพลังเหนือธรรมชาติที่ไม่สามารถควบคุมได้

เมื่อพุทธศาสนาเถรวาทเข้ามาเป็นศาสนาประจำชาติ ได้เกิดการผสมผสานที่น่าสนใจระหว่างความเชื่อพื้นบ้านดั้งเดิมกับหลักธรรมทางพุทธศาสนาในขณะที่พุทธปรัชญาเถรวาทยืนยันหลักอนัตตาคือการไม่มีตัวตนถาวรและอธิบายวิญญาณในฐานะวิญญาณขันธ์ซึ่งเป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งของชีวิตที่เกิดดับไปตามเหตุปัจจัย แต่ในทางปฏิบัติของสังคมไทย กลับยังคงมีความเชื่อเรื่องขวัญ วิญญาณ และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องมากมาย การผสมผสานนี้ไม่ได้เป็นความขัดแย้ง แต่กลับกลายเป็นลักษณะเฉพาะของปรัชญาไทยที่สามารถบูรณาการความเชื่อทั้งสองระบบเข้าด้วยกันได้อย่างกลมกลืน ความสำคัญของการศึกษาคุณค่าวิญญาณในปรัชญาไทยมีหลายประการ ในมุมมองทางปรัชญาและญาณวิทยา การทำความเข้าใจแนวคิดเรื่องวิญญาณจะช่วยเปิดเผยโครงสร้างความคิดของคนไทยเกี่ยวกับธรรมชาติของความเป็นจริง ความสัมพันธ์ระหว่างกายกับจิต และกระบวนการรับรู้ของมนุษย์ ซึ่งแตกต่างจากทั้งปรัชญาตะวันตกที่มักจะแบ่งแยกระหว่างร่างกายกับจิตวิญญาณอย่างชัดเจน และแตกต่างจากพุทธปรัชญาบริสุทธิ์ที่ปฏิเสธการมีอัตตาโดยสิ้นเชิง ในมุมมองจริยธรรมและคุณค่า แนวคิดเรื่องวิญญาณเป็นรากฐานของระบบคุณธรรมจริยธรรมไทยสร้างความรับผิดชอบต่อการกระทำ ความเคารพต่อชีวิต และความเชื่อมโยงระหว่างการกระทำในปัจจุบันกับผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคตหรือชาติหน้า ความเชื่อนี้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางสังคมและการตัดสินใจทางจริยธรรมของคนไทย

ในมุมมองสังคมและวัฒนธรรม ความเชื่อเรื่องวิญญาณได้หล่อหลอมพิธีกรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของคนไทยมากมาย ตั้งแต่พิธีการเกิด การเรียกขวัญ การแต่งงาน ไปจนถึงพิธีศพและการทำบุญอุทิศส่วนกุศล พิธีกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแสดงถึงความเชื่อทางจิตวิญญาณ แต่ยังทำหน้าที่เชื่อมโยงสมาชิกในชุมชน สร้างความเป็นหนึ่งเดียวทางสังคม และถ่ายทอดคุณค่าจากรุ่นสู่รุ่น และในยุคโลกาภิวัตน์และสังคมสมัยใหม่ที่คนไทยกำลังเผชิญกับวิกฤตอัตลักษณ์และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว การศึกษาคุณค่าของวิญญาณในปรัชญาไทยจะช่วยให้เราเข้าใจรากเหง้าทางวัฒนธรรมของตนเอง สามารถนำภูมิปัญญาดั้งเดิมมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาร่วมสมัย และรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทยไว้ได้อย่างมีสติและสมดุล การวิจัยนี้จึงมีความสำคัญทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติต่อการพัฒนาสังคมไทยอย่างยั่งยืน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษา วิเคราะห์คุณค่าของวิญญาณในปรัชญาไทย เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่อันจักเป็นประโยชน์ต่อสังคมไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเรื่องวิญญาณในปรัชญาตะวันตกและปรัชญาตะวันออก
2. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องวิญญาณที่ปรากฏในปรัชญาไทย
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์คุณค่าเรื่องวิญญาณในสังคมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งมีขั้นตอนในการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) คือพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยและบาลี มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙
2. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) มีอรรถกถา ฎีกา ปกรณ์วิเสสและอื่นๆ ตลอดจนทั้งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องวิญญานนี้
3. วิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดตามกรอบวัตถุประสงค์
4. เรียบเรียงและสรุปผลการวิจัยพร้อมเสนอแนะ
5. เสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เรื่องวิญญานในปรัชญาตะวันตกและปรัชญาตะวันออก จากการศึกษาแนวคิดเรื่องวิญญานในปรัชญาตะวันตกและปรัชญาตะวันออก พบว่าความเชื่อเรื่องวิญญานของมนุษย์มีรากฐานมาจากความรู้สึกไม่ปลอดภัยต่ออำนาจเหนือธรรมชาติ เมื่อมนุษย์ต้องเผชิญกับเหตุการณ์ทางธรรมชาติที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน เช่น พายุ ฟ้าผ่า น้ำท่วม แผ่นดินไหว หรือโรคระบาดที่ไม่สามารถอธิบายด้วยเหตุผลที่มีอยู่ในขณะนั้น มนุษย์จึงเกิดความคิดว่าจะต้องมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีอำนาจเหนือกว่าบันดาลให้เหตุการณ์เหล่านั้นเกิดขึ้น ความไม่สามารถอธิบายปรากฏการณ์เหล่านี้ด้วยเหตุผลเชิงประจักษ์ ทำให้มนุษย์พัฒนาจินตนาการขึ้นตามความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ ในบริบทของปรัชญาตะวันตกแนวคิดเรื่องวิญญานได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบตั้งแต่สมัยปรัชญากรีกโบราณ โดยเฉพาะในแนวคิดของเพลโต ที่แบ่งแยกระหว่างร่างกาย (body) กับจิตวิญญาน (soul) อย่างชัดเจน โดยเห็นว่าจิตวิญญานเป็นสาระสำคัญที่แท้จริงของมนุษย์ มีความเป็นอมตะและดำรงอยู่ได้โดยอิสระจากร่างกาย ความคิดแบบทวิภาวะ (dualism) นี้ได้รับการสืบทอดและพัฒนาต่อมาในปรัชญาคริสต์ศาสนาและในแนวคิดของเดส์การตส์ ที่เห็นว่าจิตกับกายเป็นสองสารัตถะที่แยกจากกัน ในขณะที่ปรัชญากระแสอื่น ๆ เช่น ปรัชญาวัตถุนิยม กลับปฏิเสธการมีอยู่ของวิญญานและเห็นว่าทุกสิ่งล้วนเป็นวัตถุธรรมชาติทั้งสิ้น สำหรับปรัชญาตะวันออก โดยเฉพาะในบริบทของศาสนาฮินดูและพราหมณ์ มีแนวคิดเรื่องอาตมัน (Atman) ซึ่งเป็นตัวตนที่แท้จริงและเป็นนิรันดร์ สามารถเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏจนกว่าจะบรรลุมรรคผล ในขณะที่พุทธศาสนาเถรวาทกลับมีจุดยืนที่แตกต่างโดยสิ้นเชิง ด้วยหลักอนัตตา คือการไม่มีตัวตนถาวร พระพุทธเจ้าทรงปฏิเสธแนวคิดเรื่องอัตตาหรืออาตมันที่เป็นนิรันดร์ และทรงอธิบายว่าสิ่งที่เรียกว่า "ตัวตน" นั้นประกอบด้วยชั้น 5 คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาน ซึ่งล้วนเป็นอนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา วิญญานในทางพุทธศาสนาจึงไม่ใช่วิญญานในความหมายของจิตที่เป็นอมตะ แต่เป็นเพียงกระแสของการรับรู้ที่เกิดขึ้นและดับไปตลอดเวลาตามเหตุปัจจัย การเปรียบเทียบแนวคิดทั้งสองกระแสนี้ แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างพื้นฐานในการทำความเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์และความเป็นจริง ปรัชญาตะวันตกและฮินดูมักจะยอมรับการมีอยู่ของวิญญานที่เป็นเอกภาพและมีความต่อเนื่อง ในขณะที่พุทธศาสนาเถรวาทปฏิเสธแนวคิดดังกล่าวและเน้นย้ำถึงความไม่เที่ยงและการไม่มีตัวตนถาวรอย่างไรก็ตาม ทั้งสองกระแสความคิดต่างก็พยายามตอบคำถามพื้นฐานเดียวกัน คือ มนุษย์คืออะไร ชีวิตหลังความตายเป็นอย่างไร และมนุษย์ควรดำเนินชีวิตอย่างไรให้มีความหมาย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวคิดเรื่องวิญญานที่ปรากฏในปรัชญาไทย จากการศึกษาพบว่า แนวคิดเรื่องวิญญานในปรัชญาไทยมีลักษณะเฉพาะที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างความเชื่อพื้นบ้านดั้งเดิมกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา คนพื้นเมืองในสังคมไทยมีการนับถือผีพื้นเมืองของแต่ละเผ่าและเชื่อในอำนาจเหนือ

ธรรมชาติมาแต่โบราณกาล ก่อนที่พุทธศาสนาจะเข้ามามีบทบาทในสังคม ความเชื่อเหล่านี้สะท้อนถึงโลกทัศน์แบบนิยมวิญญาณ (animism) ที่เห็นว่าทุกสิ่งในธรรมชาติล้วนมีวิญญาณหรือพลังศักดิ์สิทธิ์สถิตอยู่ผีพื้นเมืองในสังคมไทยมีการจำแนกตามลำดับชั้นและขอบเขตอำนาจที่แตกต่างกันไป ตั้งแต่ผีที่อยู่ในระดับครัวเรือน เช่น ผีเรือน ซึ่งเป็นวิญญาณที่คุ้มครองบ้านเรือนและสมาชิกในครอบครัว ไปจนถึงผีที่มีขอบเขตอำนาจกว้างขวางกว่า เช่น ผีบ้านที่ดูแลชุมชน ผีฟ้าที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ และพญาแถนที่เป็นเทพเจ้าผู้ปกครองแผ่นดินและให้ความอุดมสมบูรณ์ การจัดลำดับชั้นของผีเหล่านี้สะท้อนถึงโครงสร้างทางสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในสังคมเกษตรกรรม

เมื่อพุทธศาสนาเข้ามาเผยแผ่ในสังคมไทย ได้เกิดการปรับตัวและผสมผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิมกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา ผีหรือวิญญาณตามคติของชาวไทยพุทธจึงถูกจัดแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ ผีดี กับผีร้าย ผีดีหมายถึงวิญญาณของบุคคลที่มีศีลธรรม ทำความดีในขณะที่มีชีวิตอยู่ เมื่อล่วงลับไปแล้วจึงกลายเป็นเทวดาหรือวิญญาณที่ให้พรแก่ผู้คน ส่วนผีร้ายคือวิญญาณของบุคคลที่ทำบาปกรรม ตายโดยไม่สมประสงค์ หรือมีความอาฆาตมาดร้าย วิญญาณเหล่านี้จะก่อความเดือดร้อนให้แก่คนเป็น การจำแนกแบบทวิภาคนี้สะท้อนถึงหลักกรรมในพุทธศาสนาที่เชื่อว่าการกระทำดีหรือชั่วมีผลต่อสภาวะหลังความตาย การจัดแบ่งประเภทของผีดังกล่าวไม่เพียงสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อของคน แต่ยังแสดงออกมาในรูปของพิธีกรรมและจารีตประเพณีการปฏิบัติต่อผีที่หลากหลาย เช่น การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่วิญญาณบรรพบุรุษ การเลี้ยงผีเรือน การบูชาผีปู่ย่า การทำพิธีสะเดาะเคราะห์เพื่อขับไล่ผีร้าย และการเรียกขวัญเพื่อให้วิญญาณที่หลุดลอยกลับสู่ร่างกาย พิธีกรรมเหล่านี้ไม่ได้ขัดแย้งกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา แต่กลับถูกบูรณาการเข้าไว้ด้วยกันอย่างลงตัว โดยยังคงรักษาหลักอนัตตาไว้ในระดับปรัชญา แต่ยอมรับการมีอยู่ของวิญญาณในระดับปฏิบัติและสังคม นอกจากนี้ ในปรัชญาไทยยังมีแนวคิดเรื่อง "ขวัญ" ซึ่งเป็นพลังชีวิตหรือจิตวิญญาณที่อาศัยอยู่ในร่างกาย เมื่อขวัญแข็งแรงคนก็มีสุขภาพดีและมีความสุข แต่เมื่อขวัญหลุดลอยหรืออ่อนแอ คนก็จะเจ็บป่วยหรือประสบเคราะห์ร้าย ความเชื่อเรื่องขวัญนี้ได้กลายเป็นส่วนสำคัญของระบบการแพทย์พื้นบ้านและพิธีกรรมรักษาโรคในสังคมไทย โดยมีพิธีเรียกขวัญเป็นพิธีกรรมสำคัญในโอกาสต่าง ๆ เช่น หลังคลอด หลังเจ็บป่วยหรือก่อนเดินทางไกล ดังนั้น แนวคิดเรื่องวิญญาณในปรัชญาไทยจึงมีลักษณะพหุนิยม (pluralistic) และมีความยืดหยุ่น สามารถรองรับทั้งหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่เน้นอนัตตา และความเชื่อพื้นบ้านที่เน้นการมีอยู่ของวิญญาณและผี การผสมผสานนี้ไม่ได้เกิดจากความขัดแย้ง แต่เกิดจากการปรับตัวทางวัฒนธรรมที่ยอมให้ทั้งสองระบบความเชื่ออยู่ร่วมกันได้อย่างกลมกลืน โดยแต่ละระบบทำหน้าที่ในระดับที่แตกต่างกัน พุทธธรรมให้กรอบทางปรัชญาและจริยธรรม ในขณะที่ความเชื่อพื้นบ้านให้ความหมายและความมั่นใจในชีวิตประจำวัน ความเชื่อที่สืบทอดยืนยวนนี้จึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทยที่ยังคงมีชีวิตอยู่จนถึงปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 วิเคราะห์คุณค่าเรื่องวิญญาณในสังคมไทย จากการวิเคราะห์คุณค่าเรื่องวิญญาณในสังคมไทย พบว่าแนวคิดเรื่องวิญญาณมีความสำคัญและคุณค่าในหลายมิติที่เชื่อมโยงกันอย่างซับซ้อน โดยสามารถวิเคราะห์ได้ในสามมิติหลัก คือ มิติทางปรัชญา มิติทางจริยธรรม และมิติทางสังคมและวัฒนธรรมในทางปรัชญา วิญญาณในบริบทไทยทำหน้าที่เป็นสื่อกลางที่สำคัญในการเชื่อมโยงระหว่างโลกวัตถุกับโลกจิต หรือที่เรียกว่าโลกกายกับโลกใจ วิญญาณเป็นองค์ประกอบที่ทำให้มนุษย์สามารถรับรู้และประสานประสบการณ์ทางจิตใจได้ แม้ว่าตามหลักพุทธธรรมแล้ว วิญญาณไม่ใช่สิ่งที่ถาวร แต่เป็นกระแสของการรับรู้ที่เกิดขึ้นและดับไปอยู่ตลอดเวลา กระนั้นก็ตาม ในความเข้าใจของคนไทยทั่วไป วิญญาณก็ยังคงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่อธิบายความต่อเนื่องของชีวิตและประสบการณ์ของมนุษย์ วิญญาณจึงเป็นทั้งตัวรับรู้ ตัวประสานประสบการณ์ และตัวเชื่อมโยงระหว่างอดีต ปัจจุบัน และอนาคต

นอกจากนี้ วิทยุญาณยังมีบทบาทสำคัญในกระบวนการเวียนว่ายตายเกิดตามหลักกรรม ถึงแม้จะไม่มีอดีตชาติถาวร แต่กระแสของวิทยุญาณที่ถูกผลักดันด้วยกรรมก็ยังคงดำเนินต่อไปในสังสารวัฏ การทำความเข้าใจเรื่องวิทยุญาณในลักษณะนี้จึงช่วยให้คนไทยเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตปัจจุบันกับชีวิตหลังความตาย รวมถึงเข้าใจถึงความต่อเนื่องของผลกรรมที่ข้ามพ้นไปกว่าชีวิตเพียงชาติเดียว ความเข้าใจนี้มีอิทธิพลอย่างลึกซึ้งต่อมุมมองชีวิตและความตายของคนไทย ทำให้คนไทยมองความตายไม่ใช่เป็นจุดสิ้นสุด แต่เป็นจุดเริ่มต้นของการเดินทางใหม่ ในทางจริยธรรม แนวคิดเรื่องวิทยุญาณได้สร้างพื้นฐานที่มั่นคงให้กับระบบคุณค่าและจริยธรรมในสังคมไทย ประการแรก คือคุณค่าแห่งความเคารพต่อชีวิต เมื่อเชื่อว่าทุกชีวิตมีวิทยุญาณ และวิทยุญาณนั้นมีคุณค่าในตัวเอง คนไทยจึงมีความเคารพต่อชีวิตทุกรูปแบบ ไม่เพียงแต่ชีวิตมนุษย์เท่านั้น แต่รวมถึงสัตว์และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ด้วย ความเคารพต่อชีวิตนี้สะท้อนอยู่ในศีล 5 ข้อแรก คือ การงดเว้นจากการฆ่า สัตว์ตัดชีวิต และยังแสดงออกในวิถีชีวิตประจำวันของคนไทยที่ระมัดระวังไม่ให้เบียดเบียนสิ่งมีชีวิต คุณค่าแห่งการรักษาความบริสุทธิ์ของจิตใจ เนื่องจากวิทยุญาณเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเป็นมนุษย์ การดูแลรักษาวิทยุญาณให้บริสุทธิ์ปราศจากกิเลสจึงเป็นเป้าหมายสำคัญทางจริยธรรม การทำบุญ การสวดมนต์ การเจริญภาวนา และการปฏิบัติธรรมต่าง ๆ ล้วนมีจุดมุ่งหมายเพื่อชำระจิตใจและวิทยุญาณให้บริสุทธิ์ ความเชื่อนี้ทำให้คนไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาจิตใจควบคู่ไปกับการพัฒนากายภาพ

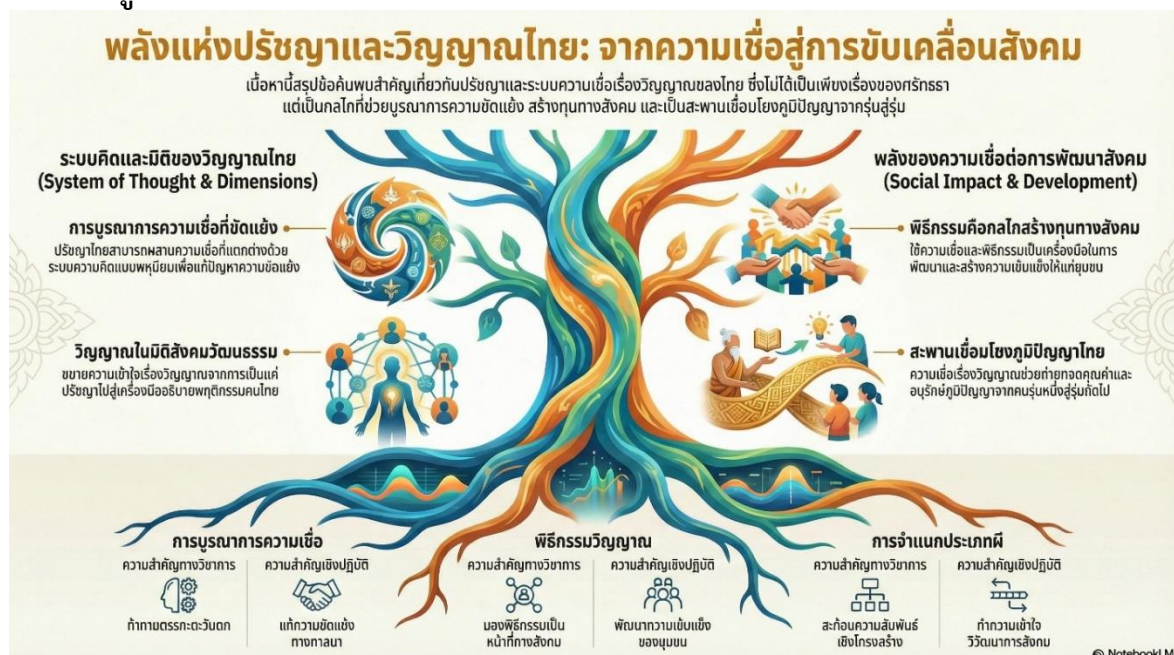
ประการที่สาม คือคุณค่าแห่งความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง เนื่องจากวิทยุญาณเป็นทั้งผู้รับผลและผู้สั่งสมบุญบาป การกระทำทุกอย่างของมนุษย์จึงมีผลกระทบต่อยุญาณของตนเอง ทั้งในชีวิตปัจจุบันและชีวิตหลังความตาย ความเชื่อนี้สร้างความรับผิดชอบทางศีลธรรมที่แข็งแกร่ง ทำให้คนไทยตระหนักว่าไม่มีใครสามารถหนีพ้นจากผลของการกระทำของตนเองได้ แม้แต่หลังจากตายไปแล้ว วิทยุญาณจึงเป็นทั้งศูนย์กลางของความรับผิดชอบทางศีลธรรมและเป้าหมายของการพัฒนาตนเองทางจริยธรรม ในทางสังคมและวัฒนธรรม ความเชื่อเรื่องวิทยุญาณได้หล่อหลอมและสร้างสรรค์พิธีกรรมไทยที่หลากหลายและมีความหมายลึกซึ้ง ตั้งแต่พิธีการเรียกขวัญซึ่งเป็นพิธีกรรมที่สำคัญในวัฒนธรรมไทย ใช้ในโอกาสต่าง ๆ เช่น หลังคลอด หลังป่วย ก่อนเดินทาง หรือในพิธีมงคลสมรส พิธีเรียกขวัญสะท้อนถึงความเชื่อที่ว่าวิทยุญาณหรือขวัญสามารถหลุดลอยจากร่างกายได้ และจำเป็นต้องเรียกกลับมาเพื่อให้ชีวิตสมบูรณ์ พิธีกรรมนี้ไม่เพียงแต่มีมิติทางจิตวิทยุญาณ แต่ยังเป็นโอกาสในการรวมญาติพี่น้อง สร้างความอบอุ่นและความมั่นใจทางใจให้แก่ผู้ที่ได้รับการเรียกขวัญ พิธีการส่งวิทยุญาณผู้ล่วงลับเป็นอีกพิธีกรรมสำคัญที่สะท้อนความเชื่อเรื่องวิทยุญาณ พิธีศพในสังคมไทยไม่ใช่เพียงการอำลาร่างกาย แต่เป็นการช่วยส่งวิทยุญาณของผู้ตายให้ไปสู่ภพภูมิที่ดี การทำบุญอุทิศส่วนกุศล การสวดพระอภิธรรม การถวายผ้าป่า ล้วนเป็นการแสดงความกตัญญูและช่วยเหลือวิทยุญาณของผู้ล่วงลับ พิธีกรรมเหล่านี้ยังช่วยให้ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ได้ปลดปล่อยความโศกเศร้าและยอมรับความจริงของความตายได้อย่างมีสติ การบูชาวิทยุญาณบรรพบุรุษเป็นประเพณีที่แสดงถึงความเชื่อมโยงระหว่างคนตายกับคนเป็น วิทยุญาณของบรรพบุรุษไม่ได้หายไปไหน แต่ยังคงมีอิทธิพลและให้การคุ้มครองแก่ลูกหลาน การทำบุญอุทิศส่วนกุศล การไหว้เจ้าที่ การบูชาวิทยุญาณปู่ย่าตายาย ล้วนเป็นการแสดงความกตัญญูและรักษาสายสัมพันธ์ข้ามกาลเวลา ความเชื่อนี้สร้างความรู้สึกของความต่อเนื่องทางครอบครัวและสายเลือด ทำให้คนไทยตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสายสัมพันธ์ที่ยาวนานและมีความรับผิดชอบที่จะส่งต่อมรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าไปสู่รุ่นลูกหลาน พิธีกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่สะท้อนความเชื่อทางจิตวิทยุญาณเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่สำคัญในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน เมื่อมีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิทยุญาณ เช่น งานศพ งานบุญ หรือพิธีเรียกขวัญ สมาชิกในชุมชนจะมาร่วมกันทำพิธี ช่วยเหลือกัน และแสดงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน การมาร่วมกันทำพิธีกรรมเหล่านี้สร้างความรู้สึกของการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และสร้างทุนทางสังคมที่สำคัญ ชุมชนที่มีพิธีกรรมร่วมกันจึงมักจะเป็นชุมชนที่เข้มแข็งและมีความสามัคคี

นอกจากนี้ ความเชื่อเรื่องวิญญาณยังเป็นกลไกสำคัญในการถ่ายทอดคุณค่าและภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น เรื่องเล่าเกี่ยวกับผีและวิญญาณมักจะมีบทเรียนทางศีลธรรมแฝงอยู่ เช่น การเตือนให้ทำความดี การเตือนไม่ให้ละเมิดต่อผู้อื่น หรือการสอนให้เคารพในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ นิทานพื้นบ้านและตำนานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับผีและวิญญาณจึงไม่ใช่เพียงความบันเทิง แต่เป็นสื่อในการปลูกฝังคุณค่าและสอนบทเรียนชีวิตให้แก่เยาวชน คุณค่าของวิญญาณในสังคมไทยมีความหลากหลายและซับซ้อน ครอบคลุมตั้งแต่มิติปรัชญาที่อธิบายธรรมชาติของความเป็นจริงและมนุษย์ มิติจริยธรรมที่สร้างพื้นฐานของคุณค่าทางศีลธรรม ไปจนถึงมิติสังคมและวัฒนธรรมที่หล่อหลอมวิถีชีวิตและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ความเชื่อเรื่องวิญญาณจึงไม่ใช่เพียงความเชื่อมากมายหรือความเชื่อที่ล้าหลัง แต่เป็นระบบความเชื่อที่มีความซับซ้อนและทำหน้าที่สำคัญหลายประการในสังคมไทย เป็นส่วนหนึ่งของภูมิปัญญาและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สะท้อนความเข้าใจของคนไทยต่อชีวิต ความตาย และความหมายของการเป็นมนุษย์

บทสรุป

ความเชื่อเรื่องวิญญาณมีรากฐานจากความไม่มั่นคงของมนุษย์ต่อพลังธรรมชาติและเหตุการณ์ที่อธิบายไม่ได้ แนวคิดในตะวันตกมักมองวิญญาณแยกจากร่างกาย ขณะที่ปรัชญาตะวันออกมีทั้งแนวคิดเรื่องอัตตถาวรและหลักอนัตตาในพุทธศาสนา สำหรับบริบทไทย แนวคิดเรื่องวิญญาณเป็นผลของการผสมผสานระหว่างความเชื่อพื้นบ้านกับพุทธปรัชญา จึงเกิดความเชื่อเรื่องผีหลายระดับและการแบ่งผีดี-ผีร้าย แนวคิดเรื่องวิญญาณมีคุณค่าในมิติปรัชญาในฐานะตัวเชื่อมโลกวัตถุกับโลกจิต ในมิติจริยธรรมช่วยวางรากฐานความเคารพต่อชีวิตและความรับผิดชอบต่อการกระทำ และในมิติสังคมวัฒนธรรมได้หล่อหลอมพิธีกรรมและเสริมสร้างความสามัคคีของชุมชน บทความชี้ว่าแนวคิดเรื่องวิญญาณไม่ใช่เพียงความเชื่อ หากเป็นองค์ประกอบสำคัญของอัตลักษณ์และภูมิปัญญาไทยที่ยังคงมีบทบาทในสังคมร่วมสมัย

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้เชิงบูรณาการเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องวิญญาณ โดยเชื่อมโยงกรอบคิดของปรัชญาตะวันตก ปรัชญาตะวันออก และปรัชญาไทยเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ ทำให้เห็นพัฒนาการของความคิดเรื่องวิญญาณจากความพยายามอธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติไปสู่กรอบคิดเชิงปรัชญาและจริยธรรมในสังคมไทย งานวิจัยชี้ให้เห็นลักษณะเฉพาะของปรัชญาไทยที่ผสมผสานความเชื่อพื้นบ้านกับหลักพุทธธรรมอย่างกลมกลืน อธิบายบทบาทของวิญญาณในสามมิติสำคัญ คือ มิติปรัชญา มิติจริยธรรม และมิติสังคม – วัฒนธรรม องค์ความรู้ที่ได้ช่วยทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างโลกวัตถุกับโลกจิตในบริบทไทย ตลอดจนบทบาทของวิญญาณต่อระบบคุณค่าและการดำเนินชีวิตของคนไทยร่วมสมัย นอกจากนี้ ยังเปิดกรอบการวิเคราะห์ใหม่ให้มองความเชื่อเรื่องวิญญาณในฐานะภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม มิใช่เพียงความเชื่อเชิงมโน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. หน่วยงานด้านการศึกษาและวัฒนธรรมสามารถนำองค์ความรู้เรื่องวิญญาณในปรัชญาไทยไปบูรณาการในหลักสูตรหรือกิจกรรมเรียนรู้ เพื่อปลูกฝังคุณค่าทางจริยธรรม ความเคารพต่อชีวิต และความรับผิดชอบต่อการกระทำ

2. ชุมชนท้องถิ่นสามารถประยุกต์ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิญญาณเป็นกลไกเสริมสร้างความสามัคคีและความเข้มแข็งของชุมชน ควบคู่กับการส่งเสริมความเข้าใจเชิงเหตุผลตามบริบทสังคมร่วมสมัย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาภาคสนามเชิงคุณภาพในชุมชนต่างภูมิภาค เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบความเชื่อเรื่องวิญญาณและพิธีกรรมในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย

2. ควรวิจัยเชิงสหวิทยาการ เปรียบเทียบแนวคิดเรื่องวิญญาณในปรัชญาไทยกับแนวคิดในพุทธศาสนาเถรวาทและปรัชญาตะวันตก (เช่น แนวคิดของ Plato และ René Descartes) เพื่อขยายกรอบการวิเคราะห์เชิงปรัชญาและจริยธรรมให้ลึกยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2540). บ่อเกิดลัทธิประเพณีอินเดีย เล่ม 1 ภาค 1-4. กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน.
- ฉัตรทิพย์ มะโนชมภู. (มปป.). “การพัฒนาของเทศบาลเมืองเชียงใหม่”. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต. (สาขาการเมืองและการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- เดือน คำดี. (2532). ศาสนาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2506). พระราชนิพนธ์ พระราชพิธีสิบสองเดือน เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร : องค์การค้ำของคุรุสภาศึกษาภัณฑ์.
- พิน ดอกบัว. (2542). พระพุทธศาสนากับคนไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ศิลปปาบรรณาการ.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิทย์ พินคณเงิน. (2550). “ความเป็นมาของมนุษยชาติ”. อ้างใน พระมหาทวี มหาปัญญา. “สังคมไทยกับความเชื่อเรื่องวัตถุมงคล”, วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์. 3(4). (ตุลาคม - ธันวาคม, 2550).
- สุชาติ หงษา. (2550). ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : ศยาม.

รูปแบบพุทธนวัตกรรมการตลาดเชิงสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนแปรรูปถั่วลายเสือ จังหวัดแม่ฮ่องสอน

A BUDDHIST-INSPIRED CREATIVE MARKETING INNOVATION MODEL FOR SUSTAINABLE
COMMUNITY ECONOMIC DEVELOPMENT: A CASE STUDY OF THE TIGER-STRIPED PEANUT
PROCESSING COMMUNITY ENTERPRISE IN MAE HONG SON PROVINCE

รภัสสรณ์ คงธนจารอนันต์ และ ชนิตา พันธุ์มณี

Raphassorn Kongtanajaruanun and Chanita Panmanee

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

Faculty of Economics, Maejo University

สุพจน์ คำมะณี

Supot Kammanid

วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Mae Hong Son College, Chiang Mai Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: Phassy77@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของพุทธนวัตกรรมด้านการตลาดเชิงสร้างสรรค์ที่ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปถั่วลายเสือจังหวัดแม่ฮ่องสอน และ (2) เพื่อพัฒนารูปแบบพุทธนวัตกรรมการตลาดเชิงสร้างสรรค์สำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้กระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติร่วมกัน และการวิจัยแบบผสมผสาน ประชากร ด้านผู้ผลิตประกอบด้วยวิสาหกิจชุมชนแปรรูปถั่วลายเสือในจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 520 แห่ง กลุ่มตัวอย่างผู้ผลิตมีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 2 กลุ่ม รวมจำนวน 20 ราย จากวิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการภายในธุรกิจต่อไปได้ภายใต้สถานการณ์วิกฤตไวรัสโควิด-19 ที่ผ่านมา ประชากร ด้านผู้บริโภค ได้แก่ นักท่องเที่ยวในจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 1,057,119 คน กลุ่มตัวอย่างผู้บริโภคกำหนดขนาดตัวอย่างด้วยสูตรของ Yamane จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1) พุทธนวัตกรรมด้านการตลาดเชิงสร้างสรรค์ของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปถั่วลายเสือจังหวัดแม่ฮ่องสอนสามารถสังเคราะห์องค์ประกอบสำคัญได้ 4 ประการ (1) องค์ประกอบด้านหลักพุทธธรรมเป็นฐานคุณค่า (2) องค์ประกอบด้านการตลาดเชิงสร้างสรรค์บนอัตลักษณ์ชุมชน (3) องค์ประกอบด้านกระบวนการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ร่วมกัน และ (4) องค์ประกอบด้านผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

2) รูปแบบพุทธนวัตกรรมการตลาดเชิงสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นระบบความสัมพันธ์เชิงพลวัตที่เชื่อมโยงคุณค่า กระบวนการ และผลลัพธ์เข้าด้วยกันอย่างเป็นองค์รวม ซึ่งผลการวิเคราะห์พบว่า องค์ประกอบพุทธนวัตกรรมการตลาดเชิงสร้างสรรค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ องค์ความรู้จากการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนมิได้เกิดจากการใช้กลยุทธ์ทาง

การตลาดเพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นผลจากการบูรณาการหลักพุทธธรรม การตลาดเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วม และกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน ซึ่งช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจ ความสามารถทางการแข่งขัน และความเข้มแข็งของเศรษฐกิจและสังคมในระดับพื้นที่อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การตลาดเชิงสร้างสรรค์, พุทธนวัตกรรม, เศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน

Abstract

This study aimed (1) to analyze the components of Buddhist-based creative marketing innovation applied to the economic development of community enterprises processing tiger-striped peanuts in Mae Hong Son Province, and (2) to develop a model of Buddhist creative marketing innovation for sustainable community economic development. The research employed a participatory action research (PAR) approach, integrating action learning and a mixed-methods design. The producer population comprised 520 community enterprises processing tiger-striped peanuts in Mae Hong Son Province. Using purposive sampling, two producer groups with strong internal management capacity were selected, totaling 20 participants, particularly those able to sustain their operations during the COVID-19 crisis. The consumer population consisted of 1,057,119 tourists visiting Mae Hong Son Province. A sample of 400 consumers was determined using Yamane's formula. Research instruments included semi-structured interviews, focus group discussions, and questionnaires. Qualitative data were analyzed using content analysis, while quantitative data were analyzed using descriptive statistics, namely mean and standard deviation. The findings revealed that:

1) Buddhist creative marketing innovation for tiger-striped peanut community enterprises can be synthesized into four key components: (1) Buddhist principles as a value-based foundation, (2) creative marketing based on community identity, (3) participatory processes and collective learning, and (4) economic and social outcomes for the community.

2) The developed model of Buddhist creative marketing innovation for sustainable community economic development represents a dynamic integrative system that holistically links values, processes, and outcomes. Quantitative results indicated that the overall level of Buddhist creative marketing innovation was rated at a high level. Furthermore, the knowledge generated from this study suggests that sustainable community economic development does not arise solely from the application of marketing strategies, but rather from the integration of Buddhist principles, participatory creative marketing, and collective learning processes within the community. This integration enhances trust, competitiveness, and the long-term economic and social resilience of local communities.

Keywords: Creative Marketing, Buddhist Innovation, Sustainable Community Economy

บทนำ

ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนได้กลายเป็นประเด็นสำคัญทั้งในเชิงวิชาการและเชิงนโยบายสาธารณะ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นพึ่งพาวิสาหกิจขนาดย่อม ทรัพยากรทางวัฒนธรรม และระบบการผลิตที่ขับเคลื่อนโดยชุมชน แนวทางการพัฒนากระแสหลักที่เน้นการขยายตลาด ประสิทธิภาพด้านต้นทุน และการเพิ่มผลกำไรสูงสุด มักไม่สามารถตอบโจทย์ความเปราะบางเชิงโครงสร้างของวิสาหกิจชุมชนได้อย่างเพียงพอ อาทิ อำนาจต่อรองที่จำกัด ความอ่อนแอของทุนทางสังคม และการพึ่งพาตลาดภายนอก (Binswanger-Mkhize, H. P. 2010; Tariq, M. U., 2025) ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาที่ยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยกรอบแนวคิดทางเลือกที่บูรณาการผลสัมฤทธิ์ทางเศรษฐกิจกับความเข้มแข็งทางสังคม คุณค่าทางจริยธรรม และองค์ความรู้ท้องถิ่นเข้าด้วยกัน (Van der Waladt, G. 2024) ภายใต้บริบทดังกล่าว แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการประกอบการโดยชุมชนได้รับการส่งเสริมให้เป็นกลยุทธ์สำคัญในการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ผ่านอัตลักษณ์ วัฒนธรรม และนวัตกรรม มากกว่าการแข่งขันด้วยขนาดหรือปริมาณเพียงอย่างเดียว (Ravasi, D., Rindova, V., & Dalpiaz, E. 2012; Nelson, R., Duxbury, N., & Murray, C., 2012) อย่างไรก็ตาม การดำเนินการด้านการตลาดเชิงสร้างสรรค์ที่มุ่งเน้นเพียงการสร้างแบรนด์ การเล่าเรื่อง หรือการออกแบบ โดยขาดการยึดโยงกับกรอบคุณค่าทางจริยธรรมของชุมชน อาจก่อให้เกิดผลลัพธ์เพียงระยะสั้น และไม่สามารถนำไปสู่ความยั่งยืนในระยะยาวของวิสาหกิจชุมชนได้ ข้อจำกัดดังกล่าวสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาที่ฝังรากความคิดสร้างสรรค์ไว้ภายใต้ฐานคุณค่าทางศีลธรรมและสังคม ซึ่งสามารถธำรงความไว้วางใจ การมีส่วนร่วม และการเรียนรู้ร่วมกันได้อย่างต่อเนื่อง

เศรษฐศาสตร์แนวพุทธและแนวคิดการพัฒนาที่ได้รับแรงบันดาลใจจากพุทธศาสนาให้กรอบแนวคิดที่สำคัญสำหรับการบูรณาการดังกล่าว โดยตั้งอยู่บนหลักความพอประมาณ การดำรงชีพชอบ (สัมมาอาชีวะ) การบริโภคอย่างมีเหตุผล และความรับผิดชอบต่อผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม เศรษฐศาสตร์แนวพุทธให้ความสำคัญกับความผาสุกและความสมดุลมากกว่าการเติบโตอย่างไร้ขีดจำกัด (Payutto, B., 1988; พระครูโสมนัส บัณฑิต ปณฺธิโต (ศรีหาบง) (2568) หลักการเหล่านี้สอดคล้องกับบริบทของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งกิจกรรมทางเศรษฐกิจมีความเชื่อมโยงอย่างแนบแน่นกับความสัมพันธ์ทางสังคม อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และคุณค่าร่วมของชุมชน ชี้ให้เห็นว่ารูปแบบธุรกิจที่ขับเคลื่อนด้วยคุณค่าและจริยธรรมสามารถเสริมสร้างความไว้วางใจ ชื่อเสียง และความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว โดยเฉพาะในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ฝังตัวอยู่ในบริบทท้องถิ่น (Aithal, P. S., 2024; วาริพร หอยมณี และคณะ, 2568) ขณะด้านเศรษฐศาสตร์แนวพุทธมักเน้นเชิงปรัชญาหรือระดับมหภาค ส่งผลให้ยังขาดรูปแบบเชิงประจักษ์ที่บูรณาการคุณค่าพุทธธรรม การตลาดเชิงสร้างสรรค์ และกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเข้าไว้ในกรอบเดียวกันอย่างเป็นระบบ

ดังปรากฏชัดในพื้นที่ชายแดนและพื้นที่ภูเขาสูง เช่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งวิสาหกิจชุมชนต้องดำเนินการภายใต้ข้อจำกัดด้านภูมิศาสตร์ การเข้าถึงตลาดที่จำกัด และความเปราะบางทางเศรษฐกิจ วิสาหกิจชุมชนแปรรูปกล้วยเสื่อเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจท้องถิ่นที่มีลักษณะเฉพาะ อาศัยมรดกทางการเกษตร ภูมิปัญญาท้องถิ่น และระบบแรงงานของชุมชน แม้ผลิตภัณฑ์กล้วยเสื่อจะมีคุณค่าทางวัฒนธรรมและศักยภาพทางการตลาดสูง แต่วิสาหกิจจำนวนมากยังประสบปัญหาเชิงโครงสร้าง อาทิ การขาดความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ ความสามารถในการสร้างแบรนด์ที่จำกัด การพึ่งพาการท่องเที่ยวตามฤดูกาล และการบูรณาการคุณค่าทางจริยธรรมและวัฒนธรรมเข้ากับการตลาดที่ยังไม่ชัดเจน นอกจากนี้ การแทรกแซงเชิงพัฒนาที่ผ่านมาในพื้นที่มักให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงตลาดภายนอกและการสร้างรายได้ระยะสั้น มากกว่าการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ภายใน การตัดสินใจร่วม และการกำกับดูแลบนฐานคุณค่าในระดับวิสาหกิจชุมชน

สถานการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดคำถามเชิงวิชาการที่สำคัญว่า วิสาหกิจชุมชนจะสามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันควบคู่กับการดำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ความเข้มแข็งทางสังคม และคุณธรรมได้อย่างไร

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงตั้งคำถามการวิจัยดังนี้ 1) องค์ประกอบของพุทธรวัตกรรมการตลาดเชิงสร้างสรรค์ที่เอื้อต่อการส่งเสริมเศรษฐกิจของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปถั่วลายเสือจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีอะไรบ้าง และ 2) การพัฒนารูปแบบการตลาดเชิงสร้างสรรค์ที่บูรณาการคุณค่าพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนของเศรษฐกิจชุมชนได้อย่างไร การตอบคำถามเหล่านี้มีเป้าหมายเพื่อสร้างองค์ความรู้เชิงประจักษ์และพัฒนารูปแบบบูรณาการที่เชื่อมโยงจริยธรรมพุทธ การตลาดเชิงสร้างสรรค์ และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม อันจะก่อให้เกิดทั้งความก้าวหน้าทางทฤษฎีและแนวทางเชิงปฏิบัติสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของพุทธรวัตกรรมการตลาดเชิงสร้างสรรค์สู่การพัฒนาเศรษฐกิจของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปถั่วลายเสือจังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. เพื่อพัฒนารูปแบบพุทธรวัตกรรมการตลาดเชิงสร้างสรรค์สำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปถั่วลายเสือจังหวัดแม่ฮ่องสอน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน เพื่อพัฒนาและสังเคราะห์รูปแบบพุทธรวัตกรรมการตลาดเชิงสร้างสรรค์สำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน การดำเนินการวิจัยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา การออกแบบแนวทาง การทดลองปฏิบัติ การสะท้อนผล และการสรุปทบทวนเชิงองค์ความรู้

1. ประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ ประชากรด้านผู้ผลิตและประชากรด้านผู้บริโภค ประชากรด้านผู้ผลิต คือวิสาหกิจชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมผลิตและแปรรูปถั่วลายเสือในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 520 แห่ง ส่วนประชากรด้านผู้บริโภคคือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดแม่ฮ่องสอนในปี พ.ศ. 2567 จำนวน 1,057,119 คน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2567) งานวิจัยนี้ใช้กรอบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ร่วมกับกระบวนการเรียนรู้โดยการปฏิบัติร่วมกัน จึงให้ความสำคัญกับการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับปัญหาและพร้อมเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้และปฏิบัติการวิจัยอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาการศึกษา

การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) สำหรับกลุ่มผู้ผลิต โดยคัดเลือกวิสาหกิจชุมชนแปรรูปถั่วลายเสือที่ยังดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและมีศักยภาพในการเข้าร่วมกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ จำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนสวนคนปายไฮโดรโปนิคส์ และวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรถั่วลิสงบ้านน้ำบ่อสะเป โดยมีผู้ประกอบการและสมาชิกแกนนำเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้โดยการปฏิบัติร่วมกันกลุ่มละ 10 คน รวมทั้งสิ้น 20 คน สำหรับกลุ่มผู้บริโภค ได้แก่ นักท่องเที่ยวในจังหวัดแม่ฮ่องสอน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรของ Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน และใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบสะดวก เพื่อเก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้านการรับรู้คุณค่าและการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์แปรรูปถั่วลายเสือ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย (1) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างสำหรับผู้ผลิตและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อใช้เก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนา การมีส่วนร่วม และการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน (2) แบบสนทนากลุ่ม เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและถอดบทเรียนจากกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และ (3) แบบสอบถามสำหรับผู้บริโภค ซึ่งเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ใช้วัดระดับความคิดเห็นต่อองค์ประกอบพุทธนวัตกรรมการตลาดเชิงสร้างสรรค์ เครื่องมือทั้งหมดผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และทดสอบความเชื่อมั่นก่อนนำไปใช้จริง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยเริ่มจากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มกับกลุ่มผู้ผลิตและภาคีเครือข่าย เพื่อวิเคราะห์บริบท ปัญหา และแนวทางการพัฒนา จากนั้นจึงดำเนินการกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและการพัฒนาการตลาดเชิงสร้างสรรค์บนฐานอัตลักษณ์ชุมชน ภายหลังการดำเนินการดังกล่าว ได้เก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากผู้บริโภคจำนวน 400 ราย โดยใช้แบบสอบถาม เพื่อสะท้อนการรับรู้และการยอมรับต่อรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นวัตถุประสงค์การวิจัย และสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบและรูปแบบพุทธนวัตกรรมการตลาดเชิงสร้างสรรค์ ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่ออธิบายระดับความคิดเห็นของผู้บริโภคต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ของโมเดล ผลการวิเคราะห์ทั้งสองส่วนถูกนำมาบูรณาการเพื่ออธิบายความเชื่อมโยงระหว่างกระบวนการพัฒนาและผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนอย่างเป็นองค์รวม

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเรื่องรูปแบบพุทธนวัตกรรมการตลาดเชิงสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีวิสาหกิจชุมชนแปรรูปถั่วลายเสือจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของพุทธนวัตกรรมด้านการตลาดเชิงสร้างสรรค์ที่ถูกนำมาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปถั่วลายเสือจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และกระบวนการเรียนรู้โดยการปฏิบัติร่วมกัน พบว่า พุทธนวัตกรรมด้านการตลาดเชิงสร้างสรรค์ของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปถั่วลายเสือจังหวัดแม่ฮ่องสอน สามารถสังเคราะห์องค์ประกอบสำคัญได้ 4 ประการ ได้แก่ (1) องค์ประกอบด้านหลักพุทธธรรมเป็นฐานคุณค่า (2) องค์ประกอบด้านการตลาดเชิงสร้างสรรค์บนอัตลักษณ์ชุมชน (3) องค์ประกอบด้านกระบวนการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ร่วมกัน และ (4) องค์ประกอบด้านผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

1) องค์ประกอบด้านหลักพุทธธรรมเป็นฐานคุณค่า ผลการสัมภาษณ์ผู้ผลิต ได้แก่ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนสะท้อนให้เห็นว่าหลักพุทธธรรม โดยเฉพาะความพอประมาณ ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบต่อสังคม ถูกนำมาใช้เป็นกรอบคิดหลักในการกำหนดแนวทางการดำเนินธุรกิจและการตลาด ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งกล่าวว่า

“เราไม่ได้คิดเลยว่าขายให้ได้มากที่สุด แต่คิดว่าขายเท่าไรถึงจะพอดี ไม่เอาเปรียบลูกค้า และไม่ทำให้คนในกลุ่มทำงานหนักเกินไป” (ด้านผู้ผลิตวิสาหกิจชุมชน, สัมภาษณ์)

คำสัมภาษณ์ดังกล่าวสะท้อนการประยุกต์ใช้หลักมัชฌิมาปฏิปทาในเชิงปฏิบัติ ซึ่งทำหน้าที่เป็นกรอบจริยธรรม ที่กำกับการตัดสินใจด้านราคา ปริมาณการผลิต และการสื่อสารการตลาด นอกจากนี้ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนอีกคนหนึ่งกล่าวว่า

“ถ้าเราขายของโดยไม่ซื่อสัตย์ ต่อให้ขายได้ดีแค่ไหน สุดท้ายลูกค้าก็ไม่กลับมา เราเลยยึดความจริงใจเป็นหลัก” (ด้านผู้ผลิตวิสาหกิจชุมชน, สัมภาษณ์)

จากการวิเคราะห์เชิงสังเคราะห์ในด้านองค์ประกอบของหลักพุทธธรรม พบว่าวิสาหกิจชุมชนได้นำหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดมัชฌิมาปฏิปทา มาใช้ประกอบการคิดในการกำหนดทิศทางการดำเนินธุรกิจ โดยให้ความสำคัญกับการกำหนดราคาที่เป็นธรรม การผลิตที่ไม่เอาเปรียบผู้บริโภค และการคำนึงถึงผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ หลักสัมมาทิฐิและสัมมาอาชีวะถูกนำมาใช้ในการสร้างจิตสำนึกด้านความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และการดำเนินธุรกิจบนฐานคุณธรรม ซึ่งกลายเป็นคุณค่าหลักที่ถูกถ่ายทอดผ่านผลิตภัณฑ์และการสื่อสารการตลาด

2) องค์ประกอบด้านการตลาดเชิงสร้างสรรค์บนอัตลักษณ์ชุมชน ผลการศึกษาพบว่า การตลาดเชิงสร้างสรรค์ของวิสาหกิจชุมชนเน้นการสร้างคุณค่าเชิงเรื่องเล่า (Storytelling) โดยเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์กล้วยาสื่อเข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของพื้นที่ ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งอธิบายว่า

“เราไม่ได้ขายแค่กล้วย แต่ขายเรื่องราวของบ้านเรา ความตั้งใจของคนปลูก คนแปรรูป และวิถีชีวิตของชุมชน” (ด้านผู้ผลิตวิสาหกิจชุมชน, สัมภาษณ์)

การวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าในด้านองค์ประกอบของการตลาดเชิงสร้างสรรค์ พบว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการสื่อสารการตลาดของวิสาหกิจชุมชนเน้นการสร้างอัตลักษณ์จากเรื่องเล่าของพื้นที่แหล่งที่มา และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเชื่อมโยงคุณค่าทางวัฒนธรรมและพุทธธรรมเข้ากับรูปแบบผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์ และเนื้อหาการสื่อสาร ทำให้ผลิตภัณฑ์แปรรูปกล้วยาสื่อมีความแตกต่างจากสินค้าทั่วไปในตลาด นอกจากนี้ ยังพบการใช้ช่องทางการตลาดที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน เช่น ตลาดชุมชน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และสื่อออนไลน์ เพื่อขยายการรับรู้และเพิ่มโอกาสทางการตลาด

3) องค์ประกอบด้านกระบวนการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ร่วมกัน คือผลจากกระบวนการ Action Learning พบว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและการสะท้อนผลร่วมกันเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนเข้าใจบทบาทของตนเองในห่วงโซ่มูลค่า ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งกล่าวว่า

“ก่อนหน้านี้ต่างคนต่างทำ แต่พอได้คุย ได้ลองทำ และมานั่งคุยกันว่าดีหรือไม่ดีอย่างไร ทำให้เห็นภาพรวมมากขึ้น” (ด้านผู้ผลิตวิสาหกิจชุมชน, สัมภาษณ์)

การตีความเชิงวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า กระบวนการมีส่วนร่วมดังกล่าวช่วยเสริมสร้างพลังอำนาจ และการเป็นเจ้าของร่วมต่อแนวทางการพัฒนา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้พุทธนวัตกรรมการตลาดเชิงสร้างสรรค์สามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

4) องค์ประกอบด้านผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน จากการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ พบว่าการประยุกต์ใช้พุทธนวัตกรรมด้านการตลาดเชิงสร้างสรรค์ส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น การรับรู้คุณค่าของผลิตภัณฑ์ในสายตาผู้บริโภคดีขึ้น และสมาชิกชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของตนเอง ดังคำสัมภาษณ์ที่ระบุว่า

“พอเราขายของแบบมีคุณค่า คนซื้อเข้าใจมากขึ้น และเราก็ภูมิใจในสิ่งที่ทำ ไม่ใช่แค่ขายของเอาเงิน” (ด้านผู้ผลิตวิสาหกิจชุมชน, สัมภาษณ์)

การวิเคราะห์เชิงสังเคราะห์ในด้านองค์ประกอบของการตลาดเชิงสร้างสรรค์ พบว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการสื่อสารการตลาดของวิสาหกิจชุมชนเน้นการสร้างอัตลักษณ์จากเรื่องราวของพื้นที่ แหล่งที่มา และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเชื่อมโยงคุณค่าทางวัฒนธรรมและพุทธธรรมเข้ากับรูปแบบผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ และเนื้อหาการสื่อสาร ทำให้ผลิตภัณฑ์แปรรูปกล้วยเสื่อมีความแตกต่างจากสินค้าทั่วไปในตลาด นอกจากนี้ยังพบการใช้ช่องทางการตลาดที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน เช่น ตลาดชุมชน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และสื่อออนไลน์ เพื่อขยายการรับรู้และเพิ่มโอกาสทางการตลาด

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบพุทธนวัตกรรมการตลาดเชิงสร้างสรรค์สำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปกล้วยเสื่อจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผลการวิจัยจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพภายใต้กรอบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และกระบวนการเรียนรู้โดยการปฏิบัติร่วมกัน พบว่า สามารถพัฒนารูปแบบพุทธนวัตกรรมการตลาดเชิงสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นรูปแบบที่สะท้อนการบูรณาการระหว่างคุณค่าทางพุทธธรรม กระบวนการตลาดเชิงสร้างสรรค์ และผลลัพธ์เชิงเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนอย่างเป็นระบบ (1) ด้านหลักพุทธธรรมเป็นฐานคุณค่า (2) องค์ประกอบด้านการตลาดเชิงสร้างสรรค์บนอัตลักษณ์ชุมชน (3) องค์ประกอบด้านกระบวนการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ร่วมกัน และ (4) องค์ประกอบด้านผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามผู้บริโภค จำนวน 400 ราย พบว่า หลังการดำเนินการกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผู้ผลิตมีระดับความสามารถด้านการตลาดเชิงสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นในทุกมิติ โดยเฉพาะด้านการสร้างอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ การสื่อสารคุณค่า และความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์ สามารถวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานขององค์ประกอบพุทธนวัตกรรมการตลาดเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน ดังตารางที่ 1 ดังนี้

องค์ประกอบพุทธนวัตกรรมการตลาดเชิงสร้างสรรค์	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความคิดเห็น
1. มิติด้านหลักพุทธธรรมเป็นฐานคุณค่า			
1.1 การดำเนินธุรกิจด้วยความซื่อสัตย์และเป็นธรรม	4.46	0.50	มาก
1.2 ความพอประมาณในการกำหนดราคาและปริมาณการผลิต	4.38	0.55	มาก
1.3 ความรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคม	4.40	0.52	มาก
2. มิติด้านการตลาดเชิงสร้างสรรค์บนอัตลักษณ์ชุมชน			
2.1 การสร้างอัตลักษณ์และเรื่องราวผลิตภัณฑ์ชุมชน	4.35	0.54	มาก
2.2 การออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์อย่างสร้างสรรค์	4.28	0.58	มาก
2.3 การใช้ช่องทางการตลาดที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน	4.33	0.55	มาก
2.4 การเรียนรู้และตัดสินใจร่วมกันของสมาชิกชุมชน	4.31	0.57	มาก
3. มิติด้านกระบวนการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ร่วมกัน			
3.1 การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการกำหนดแนวทางตัดสินใจด้านการตลาด	4.32	0.56	มาก
3.2 การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงกิจกรรมทางการตลาดร่วมกัน	4.29	0.58	มาก
3.3 การแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ระหว่างสมาชิกชุมชนภาคีเครือข่าย	4.34	0.54	มาก
3.4 การสะท้อนผลและถอดบทเรียนเพื่อนำไปปรับปรุง	4.33	0.55	มาก
4. มิติด้านผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน			
3.1 การเพิ่มรายได้และความสามารถในการแข่งขัน	4.47	0.48	มาก

3.2 ความเข้มแข็งและความสามัคคีของชุมชน	4.43	0.50	มาก
3.3 ความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์และคุณค่าชุมชน	4.46	0.49	มาก
รวม	4.36	0.52	มาก

ตารางที่ 1 องค์ประกอบพุทธนวัตกรรมการตลาดเชิงสร้างสรรค์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามผู้บริโภค จำนวน 400 ราย พบว่า ภายหลังการดำเนินการกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้ผลิตวิสาหกิจชุมชนแปรรูปกล้วยเสื่อจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีระดับความสามารถด้านการตลาดเชิงสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นในทุกมิติ โดยระดับความคิดเห็นต่อองค์ประกอบพุทธนวัตกรรมการตลาดเชิงสร้างสรรค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.36$, S.D. = 0.52) เมื่อพิจารณาเป็นรายมิติ พบว่า มิติด้านผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.45$, S.D. = 0.49) รองลงมาคือ มิติด้านหลักพุทธธรรมเป็นฐานคุณค่า ($\bar{x} = 4.41$, S.D. = 0.52) มิติด้านกระบวนการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ร่วมกัน ($\bar{x} = 4.32$, S.D. = 0.56) และมิติด้านการตลาดเชิงสร้างสรรค์บนอัตลักษณ์ชุมชน ($\bar{x} = 4.32$, S.D. = 0.56) ตามลำดับ ผลการวิจัยสะท้อนว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับการตลาดเชิงสร้างสรรค์สามารถสร้างการยอมรับของผู้บริโภค และก่อให้เกิดผลลัพธ์เชิงบวกต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนอย่างชัดเจน

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้มีประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปรายผล 4 ประเด็นหลักดังต่อไปนี้

ประเด็นที่หนึ่ง มิติด้านหลักพุทธธรรมเป็นฐานคุณค่า ในฐานะกลไกกำกับเชิงจริยธรรมและความไว้วางใจ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า หลักคุณค่าพุทธนวัตกรรม ได้แก่ ความพอประมาณ ความซื่อสัตย์ ความมีเหตุผล และความรับผิดชอบต่อสังคม มิได้ทำหน้าที่เพียงเป็นหลักคิดเชิงศีลธรรมในเชิงนามธรรม หากแต่มีบทบาทอย่างเป็นรูปธรรมในการกำกับการตัดสินใจทางเศรษฐกิจของวิสาหกิจชุมชน อาทิ การกำหนดราคา การควบคุมคุณภาพ การกำหนดขนาดการผลิต และการสื่อสารกับผู้บริโภค ผลลัพธ์ดังกล่าวสามารถอธิบายได้จากลักษณะโครงสร้างของวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งพาความสัมพันธ์ ความน่าเชื่อถือ และชื่อเสียงในเครือข่ายทางสังคมมากกว่าการแข่งขันด้านราคาหรือต้นทุนเพียงอย่างเดียว เมื่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจถูกฝังรากอยู่บนฐานคุณธรรมและความเป็นธรรม ย่อมช่วยลดพฤติกรรมฉวยโอกาส เพิ่มความโปร่งใส และเสริมสร้างความไว้วางใจระหว่างผู้ผลิต ผู้บริโภค และชุมชน ส่งผลให้ผู้บริโภครับรู้ถึงคุณค่าที่มากกว่าตัวสินค้า และนำไปสู่ความภักดีต่อผลิตภัณฑ์และการซื้อซ้ำในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Bowles, S., & Gintis, H. (2002) และสุดเฉลิม ศัสตราฤกษ์ และไพศาล บรรจสุวรรณ์ (2558) ด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในต่างประเทศและประเทศไทยที่ชี้ว่า ความเข้มแข็งและความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนต้องตั้งอยู่บนฐานของทุนทางสังคม การบริหารจัดการที่มีธรรมาภิบาล และความเชื่อมั่นร่วมกัน มากกว่าการพึ่งพาเทคนิคทางการตลาดอย่างโดดเดี่ยว อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธที่เสนอว่าการพัฒนาควรถูกกำกับด้วยความพอดีและคุณธรรม (Brown, C., & Zsolnai, L., 2018) อย่างไรก็ตาม คุณค่าพุทธธรรมทำหน้าที่เป็นทุนเชิงความน่าเชื่อถือที่ส่งผ่านไปสู่กระบวนการตลาด การกำหนดราคา มาตรฐานคุณภาพ และการผลิต ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดเชิงกลยุทธ์กระแสหลักที่มองว่าความได้เปรียบทางการแข่งขันเกิดจากต้นทุนหรือการวางตำแหน่งทางการตลาดเป็นสำคัญ โดยผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า ในบริบทของเศรษฐกิจชุมชน ความชอบธรรมและความไว้วางใจสามารถเป็นแหล่งสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันที่ยั่งยืนได้อย่างมีนัยสำคัญ

ประเด็นที่สอง มิติด้านการตลาดเชิงสร้างสรรค์บนอัตลักษณ์ชุมชน ในฐานะกลไกแปลงคุณค่าไปสู่การปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการตลาดเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วม ซึ่งดำเนินการผ่านกระบวนการ

เรียนรู้จากการปฏิบัติร่วมกัน เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้พุทธนวัตกรรมสามารถก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมในระดับพื้นที่ ทั้งนี้เนื่องจากการตลาดเชิงสร้างสรรค์ในบริบทของวิสาหกิจชุมชนมิได้จำกัดอยู่เพียงการออกแบบผลิตภัณฑ์หรือการสื่อสารเชิงภาพลักษณ์ หากแต่เป็นกระบวนการสร้างความหมายร่วมเกี่ยวกับอัตลักษณ์สินค้า เรื่องเล่าของชุมชน ความภาคภูมิใจ และมาตรฐานคุณค่าร่วมกัน เมื่อผู้ประกอบการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ร่วมกันสะท้อนผล ทดลอง และปรับปรุงแนวทางการตลาดอย่างต่อเนื่อง ความรู้เชิงปฏิบัติจะถูกผลิตซ้ำและสะสม จนกลายเป็นขีดความสามารถภายในขององค์กรชุมชน ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิทย์เอก สว่างจิตร (2566) ที่ชี้ว่าการจัดการตลาดบนฐานอัตลักษณ์ชุมชนที่เหมาะสม และการเข้าถึงตลาดและยกระดับมูลค่าผลิตภัณฑ์ได้อย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Fernanda, H., Afrizal, A., Arifin, Z., & Putri, I. A. (2025) ด้านการสื่อสารที่เสนอว่าการบูรณาการความคิดสร้างสรรค์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการสื่อสารอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในบริบทดิจิทัล สามารถยกระดับการรับรู้คุณค่าและความหมายของสินค้าได้ อย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้ได้ชี้ให้เห็นข้อจำกัดของแนวคิดการตลาดเชิงสร้างสรรค์บางแนวที่มุ่งเน้นเพียงความใหม่หรือภาพลักษณ์ของสินค้า โดยเสนอว่า หากขาดกลไกการเรียนรู้ร่วมและการกำกับด้วยคุณธรรม การตลาดเชิงสร้างสรรค์อาจให้ผลเพียงระยะสั้นและไม่สามารถพัฒนาเป็นขีดความสามารถของชุมชนในระยะยาวได้

ประเด็นที่สาม มิติด้านกระบวนการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ร่วมกัน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริโภคประเมินองค์ประกอบในมิตินี้ในระดับมากทุกตัวชี้วัด โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กับภาคีเครือข่าย และการสะท้อนผลหรือถอดบทเรียนเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการกำหนดแนวทางและตัดสินใจด้านการตลาด และการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า กระบวนการ มิได้เป็นเพียงกลไกภายในของวิสาหกิจชุมชน หากแต่ถูกถ่ายทอดออกมาในรูปของคุณภาพสินค้า ความสม่ำเสมอของการสื่อสาร เรื่องเล่าและอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ รวมถึงประสบการณ์การซื้อที่เป็นธรรมและน่าเชื่อถือ ซึ่งผู้บริโภคสามารถรับรู้และประเมินค่าได้อย่างชัดเจน เหตุที่ผลการประเมินในมิตินี้อยู่ในระดับสูง อธิบายได้ว่ากระบวนการมีส่วนร่วมช่วยสร้างความเป็นเจ้าของร่วม และเพิ่มความโปร่งใสในการตัดสินใจ ส่งผลให้การผลิตและการตลาดของวิสาหกิจชุมชนมีทิศทางเดียวกัน ลดความคลาดเคลื่อนระหว่างสมาชิก และยกระดับมาตรฐานการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันการเรียนรู้ร่วมกันผ่านการทดลองปฏิบัติจริงและการถอดบทเรียน ทำให้ชุมชนสามารถปรับตัวต่อความต้องการของตลาดได้อย่างรวดเร็ว และทำให้การสื่อสารคุณค่าของผลิตภัณฑ์มีความสม่ำเสมอและน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น กลไกดังกล่าวจึงมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความไว้วางใจของผู้บริโภคในบริบทของสินค้าชุมชน ผลการค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สด ประเสริฐและคณะ (2563) ที่ชี้ว่าทุนทางสังคมและกลไกการกำกับดูแลโดยชุมชนช่วยเสริมความร่วมมือและลดต้นทุนความไม่ไว้วางใจในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชวนา อังคนุรักษ์พันธุ์ และคณะ (2563) ที่เสนอว่าการสร้างคุณค่าไม่ได้เกิดจากตัวสินค้าเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากความหมายร่วมที่ถูกผลิตซ้ำผ่านปฏิสัมพันธ์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง นอกจากนี้ พระครูสิริธรรมบัณฑิต และคณะ (2566) ยังเน้นว่าการเรียนรู้ร่วมและเครือข่ายชุมชนเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจสร้างสรรค์กลายเป็นความสามารถเชิงโครงสร้างของพื้นที่ และงานของ กวิน ประทุมรัชชัย และคณะ (2568) ชี้ว่าการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ผ่านเครือข่ายสามารถเพิ่มการยอมรับและความต่อเนื่องของการดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น มิติด้านกระบวนการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ร่วมกันจึงทำหน้าที่เป็นโครงสร้างรองรับที่เชื่อมโยงคุณค่า กระบวนการ และผลลัพธ์ของพุทธนวัตกรรมการตลาดเชิงสร้างสรรค์เข้าด้วยกันอย่างมีเสถียรภาพ

ประเด็นที่สี่ มิติด้านผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ความยั่งยืนของเศรษฐกิจชุมชนปรากฏทั้งในมิติรายได้ ความสามารถทางการแข่งขัน ความเข้มแข็งของเครือข่าย และความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น ผลดังกล่าวสามารถอธิบายได้จากการที่รูปแบบการพัฒนาซึ่งบูรณาการพุทธนวัตกรรมเข้ากับการตลาดเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมช่วยให้เกิดการสะสมทุนสามชั้นพร้อมกันได้แก่ (1) ทุนจริยธรรมและความไว้วางใจ (2) ทุนวัฒนธรรม อัตลักษณ์ และเรื่องเล่าของชุมชน และ (3) ทุนความสามารถเชิงการตลาด ครอบคลุมด้านช่องทาง การสื่อสาร การสร้างแบรนด์ และมาตรฐานคุณภาพ เมื่อทุนทั้งสามชั้นเสริมหนุนซึ่งกันและกัน จึงก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ก้าวพ้นการเพิ่มรายได้ในระยะสั้นไปสู่ความยั่งยืนเชิงโครงสร้างในระยะยาว ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของนงคราญ ไชยเมือง (2556) และ ทศพร แก้วขวัญไกร (2568) ที่เสนอว่าการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องพิจารณาทั้งมิติการจัดการเครือข่าย และการพึ่งพาตนเองอย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วินิจ ฝาเจริญ และคณะ (2561) และ พิมลวรรณ พันธุ์วัน (2561) ด้านสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่พบว่า เมื่อผลิตภัณฑ์เชื่อมโยงกับอัตลักษณ์พื้นที่และมาตรฐานร่วม จะช่วยเพิ่มการรับรู้คุณค่า ราคาสินค้า และความภาคภูมิใจของชุมชน ซึ่งสามารถเทียบเคียงได้กับกรณีถ้วยชาเสฉวนที่อำเภอเสฉวนที่อาศัยทุนอัตลักษณ์พื้นที่และความหมายเชิงสัญลักษณ์ของสินค้าชุมชนเป็นฐานในการพัฒนาความสามารถทางการแข่งขันอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนี้ผู้วิจัยสามารถพัฒนาโมเดลองค์ความรู้ใหม่ว่าด้วยพุทธนวัตกรรมการตลาดเชิงสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน มิได้เกิดจากกลยุทธ์ทางการตลาดเพียงมิติเดียว หากแต่เป็นผลจากการบูรณาการคุณค่าทางพุทธธรรม กระบวนการตลาดเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วม และการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนเข้าสู่กระบวนการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นโมเดลองค์ความรู้ใหม่นี้ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 มิติที่เชื่อมโยงและหนุนเสริมกัน ดังตารางที่ 2 และรูปภาพที่ 1

องค์ประกอบที่ 1 มิติด้านหลักพุทธธรรมเป็น ฐานคุณค่า	องค์ประกอบที่ 2 มิติด้านการตลาดเชิง สร้างสรรค์บนอัตลักษณ์ชุมชน	องค์ประกอบที่ 3 มิติด้านกระบวนการมี ส่วนร่วมและการเรียนรู้ ร่วมกัน	องค์ประกอบที่ 4 มิติด้านผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจ และสังคมของชุมชน
• ความพอประมาณ • ความซื่อสัตย์และเป็นธรรม • ความมีเหตุผลและความรับผิดชอบต่อสังคม • สัมมาทิฐิและสัมมาอาชีวะ	• การสร้างอัตลักษณ์และเรื่องเล่าชุมชน • การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ • การสื่อสารคุณค่าเชิงพุทธนวัตกรรม • การเรียนรู้-ตัดสินใจร่วมกันของชุมชน	• ตัดสินใจร่วมกัน • เรียนรู้จากการปฏิบัติ • แลกเปลี่ยนเรียนรู้ • ถอดบทเรียนอย่างต่อเนื่อง	• รายได้และความสามารถทางการแข่งขัน • ความเข้มแข็งและความสามัคคีของชุมชน • ความภาคภูมิใจและทุนปัญญา-คุณธรรม • ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสังคม

ตารางที่ 2 องค์ประกอบหลัก 4 มิติที่เชื่อมโยงและหนุนเสริมกัน

แผนภาพ 1 โมเดลองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย
ด้วยพุทธนวัตกรรมการตลาดเชิงสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ฐานคุณค่าพุทธนวัตกรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการกำกับการตัดสินใจทางเศรษฐกิจและสร้างความไว้วางใจในวิสาหกิจชุมชน ดังนั้น การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนควรบูรณาการหลักพุทธธรรมควบคู่กับการพัฒนาทักษะทางการตลาดและการจัดการธุรกิจ
2. การตลาดเชิงสร้างสรรค์บนฐานอัตลักษณ์ชุมชนสามารถเพิ่มคุณค่าและความสามารถในการแข่งขันของผลิตภัณฑ์ได้อย่างยั่งยืน จึงควรส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนพัฒนากลยุทธ์การตลาดที่สะท้อนบริบทและทุนทางวัฒนธรรมของพื้นที่
3. กระบวนการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้พุทธนวัตกรรมการตลาดเชิงสร้างสรรค์เกิดผลจริงในทางปฏิบัติ การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจึงควรเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. วิสาหกิจชุมชนสามารถใช้โมเดลพุทธนวัตกรรมการตลาดเชิงสร้างสรรค์เป็นกรอบในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การสร้างอัตลักษณ์สินค้า และการสื่อสารการตลาดบนฐานคุณธรรมและการมีส่วนร่วม
2. หน่วยงานภาครัฐและองค์กรสนับสนุนควรนำโมเดลไปใช้ในการออกแบบโครงการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการ โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงมากกว่าการถ่ายทอดเชิงเทคนิค
3. สถาบันการศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นกรณีศึกษาและฐานองค์ความรู้ในการเรียนการสอนและการบริการวิชาการด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยเพื่อต่อยอดในอนาคต

1. ควรขยายการศึกษาไปยังวิสาหกิจชุมชนในบริบทพื้นที่และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เพื่อทดสอบความเหมาะสมของโมเดล
2. ควรมีการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อประเมินผลกระทบของโมเดลต่อความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสังคม
3. ควรศึกษาบทบาทของปัจจัยภายนอก เช่น เทคโนโลยีดิจิทัล นโยบายรัฐ และเครือข่ายตลาด ที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้โมเดล

เอกสารอ้างอิง

- กวิน ประทุมรัชย์, ประชม ทางทอง, จิระศักดิ์ พุกดำ, และสุคนธรส คงเจริญ. (2568). การบูรณาการองค์ความรู้เพื่อเพิ่มคุณค่ามรดกเกษตรและวัฒนธรรมชุมชนเกาะลัดอีแท่น: ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดนครปฐม. วารสารสถาปัตยกรรม การออกแบบ และการก่อสร้าง, 7(3), 131–147.
- กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา. (2567). สถิติด้านการท่องเที่ยว. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.mots.go.th/>
- ชวนา อังคนุรักษ์พันธุ์, ยอดมณี เทพานนท์, สวัสดิ์ วรรณรัตน์, และธงชัย ศรีวรรณนะ. (2563). อิทธิพลการส่งผ่านของความพึงพอใจและความผูกพันในชีวิตที่มีต่อพฤติกรรมการสร้างคุณค่าร่วมกันและความตั้งใจซื้อซ้ำของลูกค้าในธุรกิจโรงแรม. วารสารการจัดการธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา, 9(2), 86–104.
- ทศพร แก้วขวัญไกร. (2568). เศรษฐกิจชุมชน: พลังเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนรากฐานแห่งความมั่นคง. วารสารวิจัยวิชาการ, 8(5), 375–390.
- นงคราญ ไชยเมือง. (2556). การพัฒนาการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน. วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ, 25(1), 15–39.
- พระครูสิริธรรมบัณฑิต, บุษกร วัฒนบุตร, สมจันทร์ ศรีปรัชยานนท์, และณณณีย์ ศรีสุข. (2566). การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชนจังหวัดลำปาง. วารสารวิจัยวิชาการ, 6(2), 1–14.
- พระครูโสมนัส บัณฑิต ปณฺธิโต (ศรีหาบง), และสมเดช นามเกตุ. (2566). เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(1), 345–355.
- พิมลวรรณ พันธุ์วัน. (2561). การรับรู้เอกลักษณ์ อัตลักษณ์ และสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม มีผลต่อการตระหนักรู้ต่อผลกระทบทางการท่องเที่ยวด้านสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มคนมอญ เกาะเกร็ด ประเทศไทย. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา, คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วาริพร หอยมณี, อรุณพร อธิมาตรไมตรี, ธัชตะวัน ชนะกุล และวรรณิดา ไชยการณ์. (2568). การทบทวนวรรณกรรมปัจจัยสู่ความยั่งยืนของธุรกิจ: ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม วัฒนธรรมองค์กรและการจัดการผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 9(10), 412–424.
- วิทย์เอก สว่างจิตร, อรรณพ เจริญรัตน์, วิดา เหล่ามตระกูล, และกัญญารัตน์ ไชยสงคราม. (2566). การถอดบทเรียนการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์บนฐานอัตลักษณ์ท้องถิ่น. วารสารปัญญาภิวัฒน์, 15(2), 164–176.

- วินิจ ฝาเจริญ, สัญญา สะสอง, ชุตินันต์ สะสอง และอารีย์ ประทานสุข. (2563). กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเสริมสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นผ่านการแปรรูปและการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ถั่วเหลืองในจังหวัดแม่ฮ่องสอน. (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์), งบประมาณสนับสนุนจากกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1.
- สด ประเสริฐ, สัญญา พรสุทธิชัยพงศ์, พระครูใบฎีกาอภิชาติ ทรัพย์อุไรรัตน์, พระครูปลัดประวิทย์ ... และพระครูใบฎีกาธีรยุทธ. (2563). กลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมในการพัฒนาศักยภาพทุนทางทรัพยากรและทุนทางวัฒนธรรมไทย. (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์), สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุดเฉลิม ศัสตราภักษ์ และไพศาล บรรจสุวรรณ์. (2558). ธรรมชาติของการจัดการและการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต, 3(3), 271-283.
- Aithal, P. S. (2024). Achieving business excellence through ethical business model: A success story of Tata Group, India. Poomaprajna International Journal of Management, Education & Social Science (PIJMESS), 1(1), 375-408.
- Binswanger-Mkhize, H. P., de Regt, J. P., & Spector, S. (Eds.). (2010). Local and community driven development: Moving to scale in theory and practice. World Bank Publications.
- Bowles, S., & Gintis, H. (2002). Social capital and community governance. The economic journal, 112(483), 419-436.
- Brown, C., & Zsolnai, L. (2018). Buddhist economics: An overview. Society and Economy, 40(4), 497-513.
- Fernanda, H., Afrizal, A., Arifin, Z., & Putri, I. A. (2025). Integration of local wisdom and communication strategy in conservation policy for sustainable and inclusive development. Jurnal Ranah Komunikasi (JRK), 9(1), 38-49.
- Nelson, R., Duxbury, N., & Murray, C. (2012). Cultural and creative economy strategies for community transformation: Four approaches. The Social Transformation of Rural Canada: New Insights into Community, Culture and Citizenship
- Payutto, B., & Thepwethi, P. (1988). Buddhist economics (No. 3). Buddhadasa Foundation Publications.
- Ravasi, D., Rindova, V., & Dalpiaz, E. (2012). The cultural side of value creation. Strategic Organization, 10(3), 231-239.
- Tariq, M. U. (2025). Innovative Business Models: Integrating Social, Economic, and Environmental Goals in Rural Manufacturing. In Rural Social Entrepreneurship Development: Network-Based Manufacturing System Model (pp. 147-174). IGI Global Scientific Publishing.
- Van der Walddt, G. (2024). Towards a Conceptual Framework for the Social Dimensions of Sustainable Development. African Journal of Governance and Development, 13(2), 113-134.

พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการกำหนดนโยบาย
สาธารณะของผู้บริหารเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

BUDDHIST INTEGRATION TO PROMOTE POLITICAL PARTICIPATION OF THE PEOPLE IN THE
PUBLIC POLICY DETERMINATION OF THE EXECUTIVES OF WIANG KA LONG SUB-DISTRICT
MUNICIPALITY WIANG PA PAO DISTRICT, CHIANG RAI PROVINCE

พระครูปลัดณัฐพงษ์ จิตฺตพัฒฺตสิริ (คำซ้อน), พระครูธรรมธรรณูเที่ยง พุทฺธสวโก และ สหทยา วิเศษ

Phrakhrupalad Nattapong Thitawutthasiri (Khamson)

Phrakhruthammathon Bunthiang Puddhasavako and Sahathaya Wises

หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

Master of Political Science Program, Mahachulalongkornrajavidyalaya University,

Phayao Campus

Corresponding author, e-mail: 6710204003@mcu.ac.th, Tel. 0861914976

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะของผู้บริหารเทศบาลตำบลเวียงกาหลง (2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการกำหนดนโยบายสาธารณะของผู้บริหารเทศบาลตำบลเวียงกาหลง และ (3) นำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะ ตามหลักอภิธานิธรรม เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำนวน 380 คน โดยคำนวณจากสูตรของทอโรยามาเน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม ใช้สถิติพรรณนา และการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยสรุปแบบอุปนัยและการตีความ ผลการวิจัยพบว่า

1) ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะของผู้บริหารในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า ด้านการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายสาธารณะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$) เป็นลำดับแรกและด้านการประเมินผลนโยบายสาธารณะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$) เป็นลำดับสุดท้าย ตามลำดับ

2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้ง 5 ตัวแปร

3) การนำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า ประชาชนเวียงกาหลงมีศักยภาพในการร่วมกระบวนการนโยบาย แต่ระบบการมีส่วนร่วมยังจำกัดบทบาท โดยเฉพาะช่วงออกแบบและตัดสินใจ หลักอภิธานิธรรม 7 จึงเป็นกรอบจริยธรรมที่ช่วยยกระดับความเสมอภาค โปร่งใส และเหตุผล เปิดพื้นที่ให้ทุกกลุ่มมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง นำไปสู่ระบบนโยบายสาธารณะเชิงกลไกที่มีประสิทธิภาพและทำให้ประชาธิปไตยท้องถิ่นเข้มแข็งยั่งยืน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมทางการเมือง, นโยบายสาธารณะ, พุทธบูรณาการ

Abstract

This research article aims to: (1) Study the level of political participation of citizens in determining public policy of the administrators of Wiang Kalong Subdistrict Municipality, (2) Compare the level of political participation in determining public policy of the administrators of Wiang Kalong Subdistrict Municipality and (3) Present Buddhist integration to promote political participation of citizens in determining public policy according to the principle of Aparihaniyadhamma. This research employs a mixed-methods approach, combining quantitative research with a sample population of 380 people, calculated using Taro Yamane's formula, using questionnaires and descriptive statistics, and qualitative research with 10 key informants, using interviews. Data was analyzed using inductive reasoning and interpretation. The research findings indicate that

1) The analysis of the overall level of public political participation in the formulation of public policies by administrators showed a high level ($\bar{x} = 3.73$) When categorized by item, the aspect of decision-making in public policy formulation was at the highest level ($\bar{x} = 3.77$) followed by the aspect of evaluating public policies, which was at the lowest level ($\bar{x} = 3.67$)

2) Comparison of political participation of citizens was not significantly different among sample groups with different genders, ages, education levels, occupations, and incomes. Therefore, all five hypotheses were rejected.

3) The presentation of Buddhist integration to promote public political participation revealed that the people of Wiang Kalong have the potential to participate in the policy process, but the system of participation is still limited, especially during the design and decision-making phases. The Seven Principles of Non-Decline (Aparihaniyadhamma 7) serve as an ethical framework that helps to enhance equality, transparency, and rationality, opening up space for all groups to truly participate. This leads to a benevolent public policy system that empowers citizens and makes local democracy strong and sustainable.

Keywords: Political Participation, Public Policy, Buddhist Integration

บทนำ

นโยบายสาธารณะเป็นกลไกสำคัญของรัฐที่มีผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกมิติ ทั้งด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงของประเทศ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้กำหนดหลักการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้อย่างชัดเจน ส่งผลให้การจัดทำนโยบายในระดับท้องถิ่นต้องสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนมากยิ่งขึ้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะเทศบาลตำบล มีบทบาทสำคัญในการปรับใช้นโยบายระดับชาติให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นการจัดทำแผนพัฒนา การดำเนินโครงการบริการสาธารณะ หรือการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก ทั้งนี้ ความสำเร็จของนโยบายสาธารณะขึ้นอยู่กับความสอดคล้องระหว่างนโยบายกับบริบทพื้นที่ ความร่วมมือจากประชาชน และกระบวนการบริหารงานที่ยึดหลักธรรมาภิบาล หากประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดและตรวจสอบนโยบาย ย่อมทำให้นโยบายมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังมีนโยบายอื่นๆ ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนอย่างกว้างขวาง เช่น นโยบายเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม นโยบายสาธารณสุขที่มุ่ง

เสริมสร้างบริการให้ทั่วถึงและเสมอภาค นโยบายสิ่งแวดล้อมที่มุ่งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และนโยบายการป้องกันประเทศที่รักษาความมั่นคงของชาติ (โสภารัตน์ จารุสมบัติ, 2567)

อย่างไรก็ตาม การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติมักเผชิญความท้าทายหลายประการ ทั้งข้อจำกัดด้านทรัพยากร การประสานงานระหว่างหน่วยงาน ความซับซ้อนของระบบราชการ และการขาดความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับผลกระทบของนโยบาย ปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้การดำเนินนโยบายบางส่วนไม่บรรลุผลตามเป้าหมาย และก่อให้เกิดการต่อต้านในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ ดังนั้น การเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคีเครือข่ายจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ บนพื้นฐานของเหตุผล ความเมตตา ความสามัคคี และการเคารพความคิดเห็นที่หลากหลาย เมื่อผู้บริหารท้องถิ่นและประชาชนยึดมั่นในหลักธรรม จะเอื้อต่อการบริหารจัดการที่โปร่งใส ลดความขัดแย้ง และเพิ่มประสิทธิภาพของการดำเนินนโยบาย ทำให้การพัฒนาท้องถิ่นเป็นไปอย่างมั่นคง ยั่งยืน และนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในพื้นที่ในระยะยาว แต่การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนนั้นจะทำได้มากน้อยเพียงใดนั้นไม่สามารถให้คำจำกัดความที่ตายตัวได้ ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น ระบอบการปกครอง สถานการณ์ทางการเมือง ณ เวลานั้น สถานการณ์ความมั่นคงของประเทศ ตลอดจนสภาพเศรษฐกิจ สังคมของประเทศนั้นๆ อย่างไรก็ตามที่ผ่านมาประเทศไทยได้มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคส่วนต่างๆ ได้เสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนไว้อย่างกว้างๆ เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐนำไปเป็นแนวทางในการให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะ (สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2560) นอกจากนี้ การที่ผู้บริหารเทศบาลยึดมั่นในหลักธรรม จะเป็นการสร้างความไว้วางใจและความศรัทธาจากประชาชน ทำให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินงานตามนโยบายต่างๆ อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของประชาชนบนพื้นฐานของหลักธรรม จะช่วยลดปัญหาความขัดแย้ง ลดการทุจริตคอร์รัปชัน และสร้างความสามัคคีในชุมชน ส่งผลให้เทศบาลตำบลเวียงกาหลงสามารถพัฒนาไปได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ประชาชนมีความอยู่ดีกินดี มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีความสุขร่วมกัน

เทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 โดยมีนโยบายการพัฒนาที่มุ่งสืบสานวัฒนธรรมพื้นถิ่น อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน และบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลภายใต้ต้นนโยบายวาระ 4 ปี แม้เทศบาลจะมีคณะกรรมการพัฒนาและจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น แต่การมีส่วนร่วมของประชาชนยังไม่ครอบคลุมทุกกลุ่ม เนื่องจากข้อจำกัดด้านข้อมูล ความถี่ของกิจกรรม และความเข้าใจบทบาทของประชาชนเอง ส่งผลให้การมีส่วนร่วมยังอยู่ในระดับผิวเผิน ปัญหาเหล่านี้สะท้อนความจำเป็นในการสร้างกลไกสนับสนุน เช่น การสื่อสารที่ทั่วถึง การสร้างพื้นที่สาธารณะเพื่อการมีส่วนร่วม และการส่งเสริมความรู้ด้านสิทธิทางการเมือง เพื่อให้ประชาชนมีบทบาทมากขึ้นในการกำหนดแนวทางพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2566–2570 ที่กำหนดนโยบายทั้งในมิติเร่งด่วนและนโยบายหลัก 12 ด้าน ครอบคลุมการบริการประชาชน โครงสร้างพื้นฐาน สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม การศึกษา สังคม เศรษฐกิจ การท่องเที่ยว ความปลอดภัย และการบริหารบุคลากร เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและการพัฒนาของชุมชนอย่างเป็นระบบ (สรุปผลการพัฒนาท้องถิ่นตามแผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2566 – 2570, 2565)

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะของผู้บริหารเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย โดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาคือหลักอปริหานิยธรรม 7 ประการ ได้แก่ 1. หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ 2. พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ 3. ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ 4. เคารพนับถือผู้ใหญ่ 5. ไม่ข่มเหงล่วงเกินสตรี

6. เคารพสิทธิการบูชาเจดีย์ 7. จัดให้ความอารักขา ค้ำครอง ป้องกันอันตราย ซึ่งผู้ศึกษาจึงได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบโดยการนำหลักธรรมมาบูรณาการ ประยุกต์ใช้ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะร่วมกับเทศบาลตำบลเวียงกาหลงอย่างแท้จริงและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

- เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะของผู้บริหารเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย
- เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการกำหนดนโยบายสาธารณะของผู้บริหารเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
- เพื่อนำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะของผู้บริหารเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ตามหลักอปริหานิยธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) โดยมีโครงสร้างการสัมภาษณ์ในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่มีสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้ง มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน มีสัญชาติไทย ในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย จำนวน 7,602 จากประชากรทั้งหมด 8,697 คน (รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน ประจำปี พ.ศ. 2564 ท้องถิ่นเทศบาลตำบลเวียงกาหลง, 2568)

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) และ วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) ดังนี้

ขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ที่มีสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้ง มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน มีสัญชาติไทย ในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย จำนวน 7,602 คน จากการคำนวณ หาจำนวนกลุ่มตัวอย่างได้จากการใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ได้ประชากรกลุ่มตัวอย่าง 380 คน

วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) ในการสุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน (Proportional Sampling) กับประชากร ให้กระจายไปตามจำนวนประชากรชุมชนในเขตเทศบาลตำบลเวียงกาหลง จากนั้นผู้วิจัยสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนประชากรของแต่ละชุมชน โดยวิธีการอย่างง่าย (Random Simple Sampling) (กัลยา วาณิชยปัญญา, 2546) เพื่อหาบุคคลที่เป็นตัวแทนในการตอบแบบสอบถาม

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการ วิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามในการวิจัย โดย ศึกษาเอกสารและจากงานวิจัย ต่างๆ โดยมีขั้นตอนดังนี้

(1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสอบถาม

(2) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

(3) สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

(4) นำเสนอร่างแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

(5) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา

(6) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับจริง และนำไปแจกกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย และรวบรวมแบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์

2) การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ผู้วิจัยสร้างจากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะของผู้บริหารเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอยางป่าเป้า จังหวัดเชียงราย แล้วรวบรวมข้อมูลที่ได้สร้างเป็นข้อคำถามตามกรอบแนวคิด

ขั้นที่ 2 ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามสำหรับการวิจัย ตามกรอบแนวคิดที่ได้จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขั้นที่ 3 นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ จำนวน 5 ท่าน โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และพิจารณาความเหมาะสมของสำนวนภาษาที่ใช้สื่อความหมายให้ชัดเจน และใช้ดัชนีความสอดคล้องหรือค่า IOC โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ และใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item; Objective Congruence: IOC) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านลงความเห็น

ขั้นที่ 4 นำเครื่องมือไปทดลองใช้เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Try out) กับประชากรที่เป็นประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเวียงกาหลงที่อยู่ใกล้เคียง และไม่ถูกเลือกให้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น (Reliability Coefficient) ของครอนบาค สัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ ไม่ต่ำกว่า 0.80

ขั้นที่ 5 นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ใช้แจกกลุ่มตัวอย่างต่อไป

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

1) ผู้วิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตนำเสนอตนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลเวียงกาหลง เพื่อประสานงานกับผู้นำชุมชนเพื่อนำไปให้ประชาชนที่ถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม จำนวน 380 ชุด

2) รวบรวมแบบสอบถาม เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทาง สังคมศาสตร์สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไป ของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อพรรณนาความคิดเห็นในแนวทางและนโยบายพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะของผู้บริหารเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และสถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงมาตรฐาน (Standard Deviation) กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมายโดยใช้เกณฑ์ของเบสต์ (Best) (Best, John W., 1981)

2) สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะของผู้บริหารเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ทั้งซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นการศึกษา แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม จำนวน 10 คน ประกอบด้วย

กลุ่มที่ 1 นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะของผู้บริหารเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย จำนวน 2 รูปหรือคน

กลุ่มที่ 2 นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์ มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะของผู้บริหารเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย จำนวน 2 คน

กลุ่มที่ 3 ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติการ เทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย
จำนวน 3 คน

กลุ่มที่ 4 ประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย จำนวน
3 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แนวทางการสัมภาษณ์ (Interview Guide) เพื่อ
สัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลแบบเจาะลึกเสริม ผลการวิจัยที่ได้จากการ
วิจัยเชิงปริมาณ

2) การสร้าง และหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย
ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนดังนี้

(1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎี เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดในการวิจัย
เกี่ยวกับพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะ
ของผู้บริหารเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการ
สร้างแบบสัมภาษณ์

(2) ข้อมูลที่ได้มาจากขั้นตอนที่ 1 มาเป็นประเด็นคำถามสำหรับสร้างแนวทางการ สัมภาษณ์
จากนั้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ

(3) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5
คน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรง และความถูกต้องของเนื้อหา ตลอดจนความชัดเจน และการใช้ภาษาที่
เหมาะสมของข้อความ

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมี
ขั้นตอน ดังนี้

1) ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

2) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ ตามที่
กำหนดไว้

3) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาต
ใช้วิธีการจดบันทึก บันทึกเสียงและถ่ายภาพประกอบการสัมภาษณ์

4) นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์วิเคราะห์โครงสร้าง สรุปแบบอุปนัย (Inductive
Approach) และการตีความ (Interpretation) จากปรากฏการณ์ในพื้นที่ และนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนา
วิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เพื่ออธิบายพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ

ประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะของผู้บริหารเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัด เชียงราย

สรุปผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 46-60 ปี ระดับการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีอาชีพค้าขายและธุรกิจส่วนตัว และมีรายได้อยู่ในระดับ 10,001 – 20,000 บาทต่อเดือน ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการ กำหนดนโยบายสาธารณะของผู้บริหารเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ทั้ง 4 ด้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะของผู้บริหารเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ด้านการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายสาธารณะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$) เป็นลำดับ แรก รองลงมาได้แก่ ด้านการปฏิบัติตามนโยบายสาธารณะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$) ด้านการกำหนด นโยบายสาธารณะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$) และด้านการประเมินผลนโยบายสาธารณะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$) เป็นลำดับสุดท้าย ตามลำดับ

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มี ส่วนร่วมทางการเมืองในการกำหนดนโยบายสาธารณะของผู้บริหารเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่า เป้า จังหวัดเชียงราย ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้ง 5 ตัวแปร

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า

(1) ผลการวิเคราะห์ด้านการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายสาธารณะ สรุปได้ว่า การตัดสินใจของ ประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะในเทศบาลตำบลเวียงกาหลงยังอยู่ในระดับรับรู้ มากกว่าการ ตัดสินใจร่วม เนื่องจากขาดโครงสร้างและกลไกที่ประชาชนเข้ามามีบทบาทตั้งแต่ต้นกระบวนการ อย่างไรก็ตาม การบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรมสามารถยกระดับการมีส่วนร่วมได้อย่างเป็นระบบ ทั้งการประชุม สม่ำเสมอ การใช้วัดเป็นพื้นที่กลาง การฟังด้วยเมตตา และการให้ข้อมูลที่ถูกต้องตามสัมมาทฤษฎี ทำให้เกิดกลไก การกำหนดนโยบายที่เปิดเผย โปร่งใส และเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ซึ่งสามารถเสริมความร่วมมือระหว่าง ผู้บริหาร ผู้นำชุมชน และประชาชน นำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ลึกซึ้งและยั่งยืน

(2) ผลการวิเคราะห์ด้านการปฏิบัติตามนโยบายสาธารณะ สรุปได้ว่า ประชาชนเวียงกาหลงแม้จะ มีความพร้อมและความร่วมมือในการปฏิบัติตามนโยบายของเทศบาล แต่ยังขาดบทบาทในฐานะผู้ร่วมกำหนด ทิศทางและผู้ร่วมติดตามผลอย่างแท้จริง การบูรณาการการบริหารนิยธรรม 7 สามารถยกระดับการมีส่วนร่วมจาก เชิงรับไปสู่การมีส่วนร่วมเชิงกำกับดูแลร่วม โดยอาศัยหลักความสามัคคี ความพร้อมเพรียง การฟังอย่างมี เมตตา การสื่อสารไม่เบียดเบียน และการไม่ปล่อยกิจกรรมค้างค้าง กระบวนการดังกล่าวจะทำให้เกิดโครงสร้าง การกำกับดูแลร่วมที่โปร่งใส เป็นธรรม และเสริมพลังประชาชนให้มีบทบาทเชิงรุกในนโยบายสาธารณะของ ท้องถิ่น อันนำไปสู่การขับเคลื่อนสังคมท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

(3) ผลการวิเคราะห์ด้านการกำหนดนโยบายสาธารณะ สรุปได้ว่า กระบวนการกำหนดนโยบาย ของเวียงกาหลงยังอยู่ในรูปแบบการวางแผนหรือวิเคราะห์ที่เริ่มต้นจากภาพรวมที่ใหญ่ที่สุดก่อน แล้วค่อย เจาะลึกลงไปสู่รายละเอียดในส่วนย่อย แม้มีเวทีประชาคมแต่มีลักษณะเชิงพิธีการและไม่เปิดพื้นที่ให้ประชาชน ระดมความคิดอย่างแท้จริง การประยุกต์การบริหารนิยธรรม 7 สามารถยกระดับกระบวนการนโยบายสาธารณะ ให้มีความเสมอภาค โปร่งใส และมีส่วนร่วมมากขึ้น โดยเน้นการประชุมที่ต่อเนื่อง การฟังอย่างมีคุณภาพ ความ เสมอภาคทางอำนาจ การเป็นกัลยาณมิตร และการคิดอย่างมีเหตุผล เมื่อหลักธรรมเหล่านี้ถูกนำไปใช้อย่าง

จริงจัง จะช่วยให้กลุ่มทุกช่วงวัย โดยเฉพาะสตรีและเยาวชน มีพื้นที่ร่วมกำหนดนโยบายอย่างเท่าเทียม ส่งผลให้การกำหนดนโยบายสะท้อนความต้องการของประชาชนทุกกลุ่ม และเสริมสร้างประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

(4) ผลการวิเคราะห์ด้านการกำหนดนโยบายสาธารณะ สรุปได้ว่า ประชาชนเวียงกาหลงยังมีบทบาทจำกัดในการร่วมตัดสินใจขั้นสุดท้ายของนโยบาย ทำให้การมีส่วนร่วมไม่ถึงระดับกำกับทิศทางอย่างแท้จริง การจัดตั้งคณะกรรมการชุมชนตามหลักอปท. พร้อมด้วยการประชุมสม่ำเสมอ การเคารพผู้ใหญ่ การเคารพกฎหมาย และการหารือโดยไม่แตกความสามัคคี จะช่วยสร้างระบบตัดสินใจที่มีความเสมอภาค โปร่งใส และเป็นธรรม เมื่อหลักอปท. 7 ถูกนำมาใช้ในการออกแบบกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนจะสามารถยกระดับบทบาทจากผู้รับฟัง ไปสู่ผู้กำกับทิศทางนโยบายอย่างแท้จริง ประชาธิปไตยท้องถิ่นจึงมีความมั่นคงและยั่งยืนมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะของผู้บริหารเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ทั้ง 4 ด้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะของผู้บริหารเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ด้านการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายสาธารณะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$) เป็นลำดับแรก รองลงมาได้แก่ ด้านการปฏิบัติตามนโยบายสาธารณะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$) ด้านการกำหนดนโยบายสาธารณะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$) และด้านการประเมินผลนโยบายสาธารณะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$) เป็นลำดับสุดท้าย ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวิรุทธิ์ โสภณสุธิ (เดช คำตัน) (2565) ได้ศึกษาเรื่อง พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการจัดการนโยบายสาธารณะด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของเทศบาลตำบลเชียงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาพบว่า 1) ระดับความคิดเห็นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเชียงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่เกี่ยวกับแนวการส่งเสริมการจัดการนโยบายสาธารณะ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$, S.D.=0.49) ส่วน ระดับความคิดเห็นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเชียงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่เกี่ยวกับหลักพุทธบูรณาการ (สังคหวัตถุ 4) ที่ใช้เป็นหลักพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการจัดการนโยบายสาธารณะด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D.=0.51) และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระสิริชัย ธรรมจาโร และคณะ (2564) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุมชนในศตวรรษที่ 21 จากการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และเศรษฐกิจกับสังคมก็มีบทบาทในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกระดับ การมีส่วนร่วมทางการเมืองตั้งแต่การกำหนดนโยบายสาธารณะจนถึงการบริหารประเทศจะช่วยเสริมสร้างระบบบริการที่มีคุณภาพ และการดูแลประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยให้เกิดความมั่นคงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและเครือข่ายในการเชื่อมโยงกับภาครัฐเป็นสิ่งจำเป็นในยุคปัจจุบัน การพัฒนาประชาธิปไตยต้องอาศัยการกระจายอำนาจให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและดำเนินการทางการเมือง เพื่อให้เกิดความเสมอภาคและความเสรีภาพในการดำเนินชีวิต

2. ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะของผู้บริหารเทศบาลตำบลเวียงกาหลง

อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผลการทดสอบสมมติฐานประชากรกลุ่มตัวอย่างที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีส่วนทางการเมืองของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะของผู้บริหารเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้ง 5 ตัวแปร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวัฒน์สันต์ จันทราธรรม (2565) ได้ศึกษาเรื่อง “การส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้านนโยบายสาธารณะเกี่ยวกับการลด ความเหลื่อมล้ำในสังคมระดับท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการ ของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน” จากการศึกษาพบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของประชาชน ในตำบลต้นธง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบว่าประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนทางการเมืองระดับท้องถิ่นในตำบลต้นธง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน แตกต่างกัน ($F = 3.83, \text{Sig.} = 0.005$) ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มี เพศ, อายุ, วุฒิการศึกษา, สถานภาพ ต่างกัน ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนทางการเมืองระดับท้องถิ่นในตำบลต้นธง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ไม่แตกต่างกัน และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระมหาวิรุทธิ์ โสภณสุธิ (เดชคำตัน) (2565) ได้ศึกษาเรื่อง พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการจัดการนโยบายสาธารณะด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของเทศบาลตำบลเชียงตอย อำเภอต๋อยสะแก จังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาพบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการจัดการนโยบายสาธารณะ ด้านการศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม ของเทศบาลตำบลเชียงตอย อำเภอต๋อยสะแก จังหวัดเชียงใหม่ ตามหลักพุทธบูรณาการ (สังคหวัตถุ 4) จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการนโยบายสาธารณะ ด้านการศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม ของเทศบาลตำบลเชียงตอย อำเภอต๋อยสะแก จังหวัดเชียงใหม่ ตามหลักพุทธบูรณาการ (สังคหวัตถุ 4) แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐาน ส่วนประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ มีความคิดเห็นพุทธบูรณาการส่งเสริมการจัดการนโยบายสาธารณะ ด้านการศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม ของเทศบาลตำบลเชียงตอย อำเภอต๋อยสะแก จังหวัดเชียงใหม่ ไม่ต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ที่ 3 จากการวิจัยชี้ให้เห็นว่า แม้ประชาชนเวียงกาหลงมีความพร้อม และมีศักยภาพในการเข้าร่วมกระบวนการนโยบาย แต่ระบบการมีส่วนร่วมที่มีอยู่ยังจำกัดบทบาทของประชาชนในทุกช่วงของกระบวนการ โดยเฉพาะขั้นตอนออกแบบนโยบายและขั้นตอนตัดสินใจสุดท้าย อุปหรานียธรรม ๗ จึงเป็นกรอบจริยธรรมสาธารณะ ที่ช่วยยกระดับกระบวนการนโยบายให้มีความเสมอภาค โปร่งใส มีเหตุผล และเปิดพื้นที่ให้ประชาชนทุกกลุ่มมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง นำไปสู่การสร้างระบบนโยบายสาธารณะแบบ กลียาณมิตรที่เสริมพลังประชาชนและทำให้ประชาธิปไตยท้องถิ่นเข้มแข็งและยั่งยืน สอดคล้องกับผลการวิจัยของเขมานันท์ ขบวนฉลาด (2564) ได้ศึกษาวิจัย การประยุกต์ใช้หลักอุปหรานียธรรมเพื่อการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลประทุบท อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลประทุบทได้ใช้หลักการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับแนวทางอุปหรานียธรรม ซึ่งเป็นแนวคิดที่ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพของการบริหารองค์กร โดยการนำมาปรับใช้กับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๖๕ ซึ่งครอบคลุมการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่น โครงสร้างพื้นฐาน หลักอุปหรานียธรรม เป็นหลักธรรมที่ช่วยส่งเสริมความเจริญและป้องกันการเสื่อมสลายในองค์กร และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระมหา ยุทธพิชัย สิริชโย และ ธิตวุฒิ หนัมนิ (2561) ได้ศึกษาวิจัย การบริหารงานตามหลักอุปหรานียธรรม พบว่า หลักอุปหรานียธรรมมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความเจริญทั้งในระดับบุคคลและสังคม โดยมุ่งเน้นให้ทุกคนมีความรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งเป็นการสร้างความสามัคคีและเคารพซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ หลักการนี้ยังช่วยใน

การทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ เสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับชุมชน องค์กร หรือสถาบัน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสังคมได้ในทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นด้านการบริหารบ้านเมืองหรือคณะสงฆ์ เพื่อไปสู่การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและการสร้างสันติสุขอย่างยั่งยืนในสังคมไทย

องค์ความรู้ใหม่

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเวียงกาหลงยังไม่ถึงระดับร่วมกำหนดทิศทางการนโยบายอย่างแท้จริง แม้มีเวทีประชาคมแต่ยังเป็นเชิงพิธีการ ความแตกต่างตามปัจจัยส่วนบุคคลยังส่งผลต่อโอกาสการมีส่วนร่วมอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม การบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม ๗ สามารถยกระดับการมีส่วนร่วมให้มีความเสมอภาค โปร่งใส และเป็นกัลยาณมิตร พร้อมทั้งช่วยสร้างกลไกที่ทำให้ประชาชนเป็นส่วนหนึ่งของการออกแบบ ควบคุม และตรวจสอบนโยบายสาธารณะ อธิบายได้ดังนี้

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จากผลการศึกษา พบว่าประชาชนเวียงกาหลงมีความตระหนักและให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมของเทศบาลอยู่ในระดับที่ดี แต่ส่วนใหญ่เป็นการมีส่วนร่วมเชิงรับรู้ และร่วมปฏิบัติ มากกว่าการมีส่วนร่วมเชิงกำหนดทิศทาง หรือร่วมตัดสินใจสุดท้าย การเข้าร่วมประชาคมจึงเป็นเพียงขั้นตอนเชิงพิธีการ ประชาชนยังไม่สามารถกำกับเนื้อหา นโยบายได้โดยตรง สถานการณ์นี้สะท้อนว่าโครงสร้างการมีส่วนร่วมยังเน้นบนลงล่าง และขาดกลไกให้ประชาชนมีอำนาจเชิงกำหนดนโยบายอย่างแท้จริง

2. องค์ความรู้เกี่ยวกับความแตกต่างของการมีส่วนร่วมตามปัจจัยส่วนบุคคล การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนตามปัจจัยส่วนบุคคล เช่น อายุ เพศ การศึกษา อาชีพ และรายได้ พบความแตกต่างที่มีนัยสำคัญบางประการ ผู้สูงอายุและผู้นำชุมชนมีบทบาทสูงกว่าในการเสนอความคิดเห็น ขณะที่กลุ่มสตรีและเยาวชนมีส่วนร่วมต่ำ เนื่องจากโครงสร้างอำนาจทางสังคมและวัฒนธรรมล้านนาที่ยังให้ความสำคัญแก่ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำ เป็นศูนย์กลางของการพูดแทนกลุ่มอื่น ความแตกต่างนี้ชี้ให้เห็นว่าการสร้างความเสมอภาคในการมีส่วนร่วมจำเป็นต้องมีการจัดเวทีหรือกระบวนการที่ลดอุปสรรคทางวัฒนธรรมดังกล่าว

3. องค์ความรู้เกี่ยวกับพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วม (ตามหลักการบริหารนิยธรรม 7) การศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกให้ภาพของการบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรมเข้ากับกระบวนการนโยบายได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยพบว่า หลักพร้อมเพรียงประชุมกันเนื่องนิยต์ ซึ่งว่าการประชุมและเวทีแลกเปลี่ยนควรเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอแทนการจัดแบบปีละครั้งหรือเฉพาะช่วงทำแผนพัฒนา หลักพร้อมเพรียงกันฟัง เน้นการเปิดพื้นที่ให้ทุกความคิดเห็น โดยเฉพาะเสียงของกลุ่มสตรี เยาวชน และผู้ด้อยโอกาส หลักไม่ทำกิจที่คั่งค้าง ช่วยสร้างวัฒนธรรมการติดตามนโยบาย เช่น การสรุปบทเรียนชุมชนเป็นรายไตรมาสหรือเวทีติดตามผลร่วมหลักสมานัตตตาและเมตตาวจีกรรม ส่งเสริมการประชุมที่ปลอดการกดทับ ใช้อาสาสุภาพ เปิดโอกาสให้เสนอความคิดเห็นอย่างเสมอภาค และหลักเคารพผู้ใหญ่และความเป็นกัลยาณมิตร ทำให้การเคารพผู้ใหญ่ไม่ใช่การปล่อยให้ผู้อาวุโสครอบงำเวที แต่เป็นการดึงภูมิปัญญามาใช้โดยไม่ลดทอนสิทธิของคนรุ่นใหม่ แนวทางดังกล่าวคือรากฐานของการสร้างสภาพประชาชนแบบวิถีพุทธ หรือเวทีชุมชนพหุปัญญา ที่ผสานบทบาทวัด ผู้นำชุมชน พระสงฆ์ และประชาชนเข้าด้วยกันอย่างสอดคล้องกับวัฒนธรรมล้านนา

4. องค์ความรู้เชิงนวัตกรรมการเมืองท้องถิ่น ผลวิจัยเสนอว่าการบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรมเข้ากับการเมืองท้องถิ่นไม่ใช่เพียงการนำหลักธรรมมาประดับเวที แต่เป็นการออกแบบกระบวนการมีส่วนร่วมใหม่ที่มีคุณค่าทางพุทธธรรมเป็นฐาน สิ่งที่เกิดขึ้นคือ นวัตกรรมทางการเมืองท้องถิ่นเชิงพุทธ ได้แก่ รูปแบบสภาประชาชนเวียงกาหลง (กัลยาณมิตรประชาธิปไตย) เวทีประชาคมตามวิธีสนทนาธรรม กลไกติดตามผลโดยชุมชน ตามหลักสติ-สัมมาทิฐิ และกระบวนการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อกลั่นกรองปัญหาออกเป็นนโยบาย องค์ความรู้เหล่านี้ทำให้เกิดกรอบใหม่ของการมีส่วนร่วมที่สมดุลทั้งด้านวัฒนธรรม ศีลธรรม และประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ควรจัดให้มี “เวทีนโยบายสาธารณะประจำเดือน” ตามหลักหมั่นประชุม เพื่อให้การแลกเปลี่ยนข้อมูลเป็นไปอย่างสม่ำเสมอ
2. เทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ควรพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการเป็นผู้อำนวยความสะดวกตามหลักสามัคคี เพื่อให้การประชุมเกิดบรรยากาศของความร่วมมือและลดการครอบงำทางความคิด

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย สามารถนำไปจัดตั้งคณะกรรมการชุมชนตามหลักการบริหารนิยธรรม เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างเทศบาลและประชาชน
- 2) เทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย สามารถนำไปอบรมเรื่องสิทธิหน้าที่พลเมืองและทักษะการแสดงความคิดเห็นเชิงเหตุผล และสร้างกิจกรรมชุมชนแนวพุทธ เช่น สนทนาธรรม-สนทนานิยบาย เพื่อส่งเสริมความกล้าที่จะเสนอความคิดเห็นโดยไม่แตกความสามัคคี

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วาณิชยปัญญา. (2546). นโยบายสาธารณะด้านสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เขมานันท์ ขบวนฉลาด. (2564). การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมเพื่อการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลประทัดบุ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์. วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2564) : 133 - 142.
- พระมหาพุทธพิชัย สิริชัย และจิตติวุฒิ หมั่นมี. (2561). การบริหารงานตามหลักการบริหารนิยธรรม. วารสารสมาคมศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2561) : 139 - 147.
- พระมหาวิรุทธิ์ โสภณสุธี (เดชคำตัน). (2565). พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการจัดการนโยบายสาธารณะด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของเทศบาลตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสิริชัย ธมมจารี และคณะ. (2564). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุมชนในศตวรรษที่ 21. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์. ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน, 2564) : 51-63.

- รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน ประจำปี พ.ศ. 2564 ท้องถิ่นเทศบาลตำบลเวียงกาหลง. (2568).
- สรุปผลการพัฒนาท้องถิ่นตามแผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2566 – 2570. (2565). แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566–2570) เทศบาลตำบลเวียงกาหลง. ฉบับพิเศษ (1 มีนาคม 2565).
- สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธนาเพรส จำกัด.
- สุวัฒน์สันต์ จันทราธรรม. (2565). การส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้านนโยบายสาธารณะเกี่ยวกับการลด ความเหลื่อมล้ำในสังคมระดับท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการ ของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- โสภารัตน์ จารุสมบัติ. (2567). นโยบายสาธารณะด้านสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Best, John W.. (1981). Research in Education. New Jersey: Prentice Hall, Inc..

**การประยุกต์หลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมือง
ของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา**

APPLICATION OF THE PRINCIPLES OF SOCIAL WELFARE TO PROMOTE POLITICAL POPULARITY
OF LOCAL POLITICIANS IN SAN PA MUANG SUB-DISTRICT
MUNICIPALITY MUEANG DISTRICT, PHAYAO PROVINCE

สุกฤษฎ์ เลาสัตย์, สมยศ ปัญญามาก และ พระเมธีวชิรคุณ
Sugrit Laosat, Somyot Panyamak and Phra Methee Wachirakhun
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
School of Political, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding author, e-mail: sugritborn@gmail.com, Tel. 080-202-8721

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น (2) เปรียบเทียบความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น และ (3) นำเสนอการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น การวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 352 คน ซึ่งคัดเลือกจากประชากร 2,926 คน โดยใช้สูตรของทาร์โรว์ ยามาเน่ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 12 รูปหรือคน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก โดยพิจารณาใน 7 ด้าน พบว่าด้านความนิยมในการเล็งผลปฏิบัติอยู่ในระดับสูงสุด รองลงมาคือ ความนิยมในการอบรมสั่งสอนทางการเมือง ความรู้ความสามารถพิเศษ สถานะทางสังคม ค่านิยมเรื่องอำนาจ ประสบการณ์ทางการเมือง ลักษณะนิสัยของนักการเมือง และความสัมพันธ์กับเครือข่ายตามลำดับ

2) ผลการเปรียบเทียบความนิยมทางการเมืองตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

3) การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมทั้ง 4 ด้าน พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก โดยด้านอัตถจริยามีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ทาน สมานัตตตา และปิยวาจา จากการสัมภาษณ์พบว่า หลักสังคหวัตถุธรรมมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างและคงไว้ซึ่งความนิยมทางการเมือง โดยทานเป็นจุดเริ่มต้น ปิยวาจาสร้างความใกล้ชิด อัตถจริยาสะท้อนผลงานที่เป็นรูปธรรม และสมานัตตตาช่วยให้ความนิยมดำรงอยู่อย่างยั่งยืน องค์ความรู้ที่ได้ชี้ให้เห็นว่าความนิยมทางการเมืองต้องอาศัยทั้งผลงานและคุณธรรมตามหลักพุทธธรรม เพื่อพัฒนาการเมืองท้องถิ่นเชิงคุณธรรมและความยั่งยืนในสังคม

คำสำคัญ: นักการเมืองท้องถิ่น, สร้างความนิยม, หลักสังคหวัตถุธรรม

Abstract

This research study aimed to: (1) examine the level of political popularity of local politicians (2) compare political popularity according to personal factors and (3) present an applied model of the Buddhist principle of *Sangahavatthu Dhamma* as a Buddhist innovation for enhancing political popularity and promoting sustainable local governance. A mixed-methods research design was employed, integrating quantitative and qualitative approaches. The quantitative data were collected using a questionnaire administered to 352 respondents, selected from a population of 2,926 based on Yamane's formula. The qualitative data were obtained through indepth interviews with 12 key informants, including monks and laypersons. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, while qualitative data were analyzed through content and thematic analysis. The findings revealed that:

1) the overall level of political popularity of local politicians was at a very high level. Among the seven dimensions examined, goal-oriented performance received the highest rating, followed by political socialization, specialized knowledge and competencies, social status, power-related values, political experience, personal characteristics, and network relationships, respectively.

2) Comparative analysis based on personal factors gender, age, educational level, occupation, and income showed no statistically significant differences at the 0.05 level.

3) Regarding the application of the four principles of *Sangahavatthu Dhamma*, the overall level was also rated very high. *Atthacariya* (beneficial conduct) demonstrated the highest mean score, followed by *Dana* (giving), *Samanattata* (consistency and equality), and *Piyavaca* (kind speech). Qualitative findings indicated that *Sangahavatthu Dhamma* functions as a Buddhist-based innovation that integrates wisdom and moral conduct into political practice. *Dana* initiates public trust, *Piyavaca* fosters harmonious relationships, *Atthacariya* reflects tangible and people-centered outcomes, and *Samanattata* sustains long-term political legitimacy. The study highlights that the integration of Buddhist ethical principles with political performance contributes to the development of wisdom, morality, and sustainable local political governance in contemporary society.

Keywords: Local politicians, Building Popularity, Principles of social welfare

บทนำ

ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยถือว่า พรรคการเมืองนั้นเป็นองค์กรทางการเมืองที่มีความสำคัญและมีบทบาทสำคัญ เหตุเพราะว่า พรรคการเมืองเป็นองค์กรที่เกิดจากการรวมตัวกันของกลุ่มบุคคล คณะบุคคลที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองเดียวกันกลุ่มบุคคลหรือคณะบุคคลจะทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนเพื่อทำหน้าที่รวบรวมความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนในแต่ละกลุ่มเพื่อไปกำหนดนโยบายทางการเมือง ตลอดจนการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองเพื่อส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งไปเป็นผู้แทนราษฎร โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ การผลักดันนโยบายของพรรคการเมืองไปสู่นโยบายสาธารณะและเข้าบริหาร

ประเทศเพื่อกำหนดเป็นนโยบายและนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม การรณรงค์หาเสียงของพรรคการเมืองถือว่าเป็นภารกิจสำคัญที่พรรคการเมืองพึงปฏิบัติอยู่เป็นประจำ ไม่ว่าจะเป็นก่อนการเลือกตั้ง หรือภายหลังจากการเลือกตั้ง เพราะพรรคการเมืองจะทำหน้าที่เป็นองค์กรที่ต้องค้นหาว่า มีวิธีการใดที่เหมาะสมที่จะโน้มน้าวหรือดึงดูดความสนใจให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ได้ตัดสินใจเลือกผู้สมัครพรรคของตน เพื่อเข้าไปทำหน้าที่ในสภาได้มากที่สุด ตลอดจนการรักษาภาพลักษณ์ที่ดีของพรรคให้เป็นที่ยอมรับต่อสาธารณะอยู่อย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งต้องคอยตรวจสอบความต้องการของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งตลอดเวลาว่า เขามีความต้องการอะไร และนำความต้องการของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งเหล่านั้นมาแปลงเป็นนโยบายพรรค (ไชยาพรหม, 2563).

นักการเมืองหรือผู้ปฏิบัติงานทางการเมืองเป็นส่วนประกอบสำคัญของการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองของประเทศ เพราะนักการเมืองเป็นบุคคลที่ประชาชนมอบอำนาจให้ทำหน้าที่แทนตน ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่นักการเมืองจะต้องมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และเหมาะสมกับการได้รับความไว้วางใจจากประชาชนเจ้าของอำนาจ สำหรับคุณสมบัติของการเป็นนักการเมืองที่ดี ได้มีนักวิชาการได้ให้ความเห็นไว้หลายประการ สรุปได้ดังนี้ คุณสมบัติของการเป็นนักการเมืองที่ดี จะต้องมีความสูง มีคุณวุฒิที่จะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารประเทศชาติ มีคุณประโยชน์ ทำงานเพื่อส่วนรวมด้วยความเสียสละไม่เห็นแก่ตัว มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ตื่นตระหนกน้อยเมื่อต้องเผชิญสถานการณ์เฉพาะหน้า มีคุณลักษณะชีวิตที่ดี มีลักษณะพื้นฐานของการดำเนินชีวิตแบบเสมอต้นเสมอปลาย มีประวัติ มีการดำเนินชีวิตตั้งแต่อดีตที่โปร่งใส ทั้งในชีวิตหน้าที่การงานและชีวิตส่วนตัว มีความภาคภูมิใจ มีวาทศิลป์ ไม่โกหก ไม่กลับกลอก ไม่ปลิ้นปล้อน สามารถพูดจาสื่อสารได้ดีกับบุคคลในทุก ๆ ระดับ และที่สำคัญมีคุณธรรม จริยธรรมซื่อสัตย์จริงใจต่อประชาชนและประเทศชาติ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2539) ดังนั้นจริยธรรมนักการเมืองจึงเป็นเรื่องที่สังคมมักจะนำมาวิพากษ์วิจารณ์กันอยู่เป็นประจำ นักการเมืองหรือผู้ปฏิบัติงานทำหน้าที่ทางการเมืองถือว่าเป็นส่วนประกอบสำคัญของการพัฒนาระบบการเมืองและการปกครองของประเทศ ซึ่งถือได้ว่านักการเมืองเป็นบุคคลที่ประชาชนมอบอำนาจและความไว้วางใจให้ทำหน้าที่แทนตน (เสถียร เขยประทับ, 2554)

จากการสำรวจเบื้องต้นพบว่า บริบทโดยทั่วไปของประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา มีวิถีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย การรับรู้ข่าวสารอยู่ในวงจำกัด การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนยังมีไม่มากนัก เนื่องจากมีประชากรแฝงจำนวนมาก และบางคน บางรายมีรายชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านแต่ไม่ได้อาศัยอยู่ประจำ แม้จะทราบว่าจะมีการเลือกตั้ง สาเหตุมาจากความรู้สึกสับสนไม่รู้ว่า จะเลือกใครจึงไม่ให้ความสนใจและไม่มีเวลาที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองเพราะเห็นว่าการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองไม่สามารถเป็นหลักประกันว่าจะทำให้ระบบการเมืองตอบสนองต่อตนเองสามารถลดความเหลื่อมล้ำ และแก้ปัญหาคอร์รัปชันได้อย่างแท้จริง ประชาชนถูกความครอบงำทางแนวคิดหรือปลูกฝังทางความคิด และให้ความเข้าใจในระบบอุปถัมภ์มีลักษณะของ (Parochial-subject Political Culture) แบบไพร่ฟ้า และมี (Subject-participant Political Culture) แบบมีส่วนร่วมน้อย การแบ่งกลุ่มเป็นพรรคเป็นพวก การประชาสัมพันธ์ที่ไม่ทั่วถึงการมีส่วนร่วมจะเน้นเฉพาะ ช่วงเลือกตั้ง ทำไม่ต่อเนื่อง ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองขาดการให้ความสำคัญต่อการเลือกตั้ง พื้นฐานความคิดทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคนในพื้นที่เทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนา ทั้งด้านความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ด้านพฤติกรรมที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล ซึ่งประเด็นเหล่านี้ได้เป็นข้อถกเถียงกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน แต่คนในพื้นที่เทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ก็ยังคงดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุข แม้จะเกิดความขัดแย้งในเรื่องความคิดทางการเมืองแบบตะวันตกที่ยังไม่ลงตัวไม่ลงรอยกับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่เทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง

จังหวัดพะเยา แสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาได้มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองที่ดีส่งผลกระทบต่อ การดำรงชีวิตของคนในสังคม

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา และนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสังคห วัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนและนักการเมืองที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยาในการส่งเสริมวัฒนธรรมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองให้เพิ่มมากขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
2. เพื่อเปรียบเทียบความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยาโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของ นักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

1. การศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร ประกอบด้วยประชากรกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เครื่องมือที่ใช้ ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีสิทธิ์เลือกตั้ง อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา จำนวน 8 หมู่บ้าน ประชากรรวมทั้งสิ้น จำนวน 2,926 คน ได้ประชากรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 351.89 คน คิดเป็นจำนวนเต็มได้ประชากรจำนวน 352 คน คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ ทาโรยามาเน่ (Taro Yamane) วิธีการสุ่มตัวอย่าง (Sampling) ทำการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster sampling) ใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างเป็นส่วนโดยใช้สูตร ดังนี้

$$\text{จำนวนตัวอย่างประชากรกลุ่มตัวอย่าง} = \frac{\text{จำนวนตัวอย่างทั้งหมด} \times \text{จำนวนผู้มีสิทธิในแต่ละหมู่บ้าน}}{\text{จำนวนผู้มีสิทธิทั้งหมด}}$$

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ผู้ศึกษาได้ใช้แบบสอบถาม ซึ่งผู้ศึกษาสร้างขึ้นโดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของประชากรที่ศึกษา ได้แก่ เพศ อายุ ระดับ การศึกษา อาชีพ และรายได้รวม 5 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาล ตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เป็นลักษณะคำถาม โดยมีมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert scale)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการประยุกต์หลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

เมื่อรวบรวมข้อมูล และแจกแจงความถี่แล้วใช้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมาพิจารณาระดับความถี่ ซึ่งมีเกณฑ์การพิจารณาดังสูตรการคำนวณระดับการให้คะแนนเฉลี่ยในแต่ละระดับชั้นโดยใช้สูตรการคำนวณช่วงความกว้างของชั้น

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1) ทำหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัย และขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ถึง นายกเทศบาลตำบลสันป่าม่วง

2) ผู้วิจัยลงพื้นที่ตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา แล้วทำการชี้แจง หลังจากนั้นดำเนินการแจกแบบสอบถามให้กับประชาชนในพื้นที่ที่ถูกเลือกให้เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ตอบแบบสอบถาม หลังจากนั้นขอให้กลุ่มตัวอย่างส่งข้อมูลกลับมายังผู้วิจัย

3) นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

1) ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ใช้วิเคราะห์ ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (percentage)

2) วิเคราะห์ความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วแปล ความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยพิจารณาจากขอบเขตของคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการแบบสอบถาม

3. การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ทั้งซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นการศึกษา

ประชากรสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) คือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย จำนวน 12 รูปหรือคน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 กลุ่มประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา จำนวน 5 คน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นในพื้นที่เทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา จำนวน 3 คน

กลุ่มที่ 3 กลุ่มนักวิชาการทางรัฐศาสตร์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความนิยมทางการเมือง จำนวน 2 คน

กลุ่มที่ 4 กลุ่มผู้นำทางพุทธศาสนา และนักวิชาการทางพุทธศาสนาที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความนิยมทางการเมือง จำนวน 2 รูป

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide) และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อเก็บรวมข้อมูลการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ มีขั้นตอนดังนี้

1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎี เอกสาร หนังสือ ตำรางานวิจัยที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดในการวิจัยเกี่ยวกับความนิยมทางการเมืองในแต่ละด้าน

2) สร้างแนวคำถามมาเป็นประเด็นสำหรับสร้างแนวทางการสัมภาษณ์จากนั้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ

3) นำแนวทางการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ จำนวน 5 ท่าน โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และพิจารณาความเหมาะสมของสำนวนภาษาที่ใช้สื่อความหมายให้ชัดเจน และใช้ดัชนีความสอดคล้องหรือค่า IOC โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ และใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item; Objective Congruence: IOC)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) นำหนังสือจาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ถึงผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์

2) สร้างความสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลหลัก และกลุ่มเป้าหมายพบปะพูดคุยเพื่อสร้างความคุ้นเคย และแจ้งวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3) กำหนดนัดหมายวันเวลาที่ดำเนินการสัมภาษณ์ที่แน่นอน เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้เตรียมตัว และเตรียมเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก และบุคคลอื่น ๆ โดยใช้วิธีการบันทึกเทป จดบันทึก และสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มเป้าหมาย

จากนั้น นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ ทำการสังเคราะห์แบบแผนความสัมพันธ์ โดยการหาความเชื่อมโยงระหว่างกันของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในแต่ละประเด็น แล้วสร้างข้อสรุปแบบแผนความสัมพันธ์ เพื่ออธิบายปรากฏการณ์การประยุกต์หลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์วิเคราะห์โครงสร้าง สรุปแบบอุปนัย (Inductive Approach) และการตีความ (Interpretation) จากปรากฏการณ์ในพื้นที่ 9 และนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เพื่ออธิบายการประยุกต์หลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

สรุปผลการวิจัย

1. จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของประชากรกลุ่มตัวอย่างในเทศบาลตำบลสันป่าม่วง พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 45.20) อายุ 31-40 ปี (ร้อยละ 29.30) มีระดับการศึกษามัธยมศึกษา/ปวช. (ร้อยละ 38.60) มีอาชีพเกษตรกร/เกษตรกร (ร้อยละ 33.50) และมีรายได้ 10,001-20,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 38.10)

ผลการวิเคราะห์ความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น แบ่งตาม 7 ด้าน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{x}$) = 3.78 โดยจัดลำดับตามค่าเฉลี่ยสูงสุดได้ดังนี้:

1. ความนิยมในการเล็งผลปฏิบัติ ($\bar{x}$) = 4.05
2. ความนิยมในการอบรมสั่งสอนทางการเมือง ($\bar{x}$) = 3.83
3. ความนิยมในความรู้ความสามารถพิเศษ ($\bar{x}$) = 3.81
4. ความนิยมในสถานะทางสังคม/ค่านิยมเรื่องอำนาจ ($\bar{x}$) = 3.80
5. ความนิยมในประสบการณ์ทางการเมือง ($\bar{x}$) = 3.74
6. ความนิยมในลักษณะนิสัยของนักการเมือง ($\bar{x}$) = 3.62
7. ความนิยมในความสัมพันธ์กับเครือข่าย ($\bar{x}$) = 3.57

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลสันป่าม่วง จำแนกตามรายได้ของประชาชน 5 ระดับ พบว่า ค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง 3.63–3.82 โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) พบค่า $F = 2.531$ และค่า $Sig. = 0.06$ แสดงว่าประชาชนที่มีรายได้แตกต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวมไม่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมทั้ง 4 มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น โดย ทาน เป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างความนิยม ปิยวาจา ทำให้เกิดความใกล้ชิดและความศรัทธา อตถจริยา ตอกย้ำด้วยผลงานที่เป็นรูปธรรม และ สมานัตตตา เป็นปัจจัยที่ทำให้ความนิยมคงอยู่ในระยะยาว องค์ความรู้ที่ได้จึงชี้ว่า ความนิยมทางการเมืองมิได้เกิดจากปัจจัยวัตถุเพียงอย่างเดียว แต่ยังต้องอาศัยคุณธรรมและการปฏิบัติตามหลักพุทธธรรม ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างการเมืองท้องถิ่นเชิงคุณธรรมและความยั่งยืนในสังคม

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าการศึกษาความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา พบว่า โดยภาพรวมความนิยมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ($\bar{x}$) = 3.78 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน การเล็งผลปฏิบัติได้รับความนิยมสูงสุด ($\bar{x}$) = 4.05 รองลงมาคือการอบรมสั่งสอนทางการเมือง ($\bar{x}$) = 3.83 และด้านความสัมพันธ์กับเครือข่ายอยู่ในระดับต่ำสุด ($\bar{x}$) = 3.57) สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของธรรมรัตน์ ธรรมยาฤทธิ์ พบว่าประชาชนหมู่บ้านเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานีมีความนิยมต่อพรรคเพื่อไทยในระดับมาก โดยองค์ประกอบที่สำคัญคือ นโยบายและผู้นำพรรค (ธรรมรัตน์ ธรรมยาฤทธิ์, 2561)

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าการเปรียบเทียบประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลสันป่าม่วง ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้ง 5 ตัวแปรสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของพระปัญญาฤทธิ์ สิริวัฒนโก (ฟ้าสกุล) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้ง ส.ส. ของประชาชนในอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร พบว่าประชาชนที่มีการศึกษาและรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ประชาชนที่มี เพศ อายุ และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันเช่นเดียวกับผลการวิจัยของเทศบาลสันป่าม่วง (พระปัญญาฤทธิ์ สิริวัฒนโก (ฟ้าสกุล), 2564) ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ($\bar{x}$) = 3.90 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อตถจริยา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$) = 4.02 รองลงมาคือ ทาน ($\bar{x}$) = 3.92 สมานัตตตา ($\bar{x}$) = 3.86 และ ปิยวาจา ($\bar{x}$) = 3.80 ตามลำดับ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า หลักสังคหวัตถุธรรมมีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น โดยทานเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างความนิยม ปิยวาจาสร้างความใกล้ชิดและศรัทธา อตถจริยาสะท้อนผลงานที่เป็นรูปธรรม และสมานัตตตาช่วยธำรงความนิยมในระยะยาว สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของมนัสนันท์ ศิวะพรพัฒนา ซึ่งพบว่าการสื่อสารทางการเมืองตามหลักสังคหวัตถุธรรมทั้ง

4 ด้าน มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการไปใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชน อันเป็นแนวทางในการพัฒนาการเมืองท้องถิ่นเชิงคุณธรรมและความยั่งยืนในสังคม (มนัสนันท์ ศิวะพรพัฒนา, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัยนี้สามารถจัดเป็นองค์ความรู้ใหม่ (New Knowledge) ที่อยู่บนฐานของการบูรณาการพุทธธรรมกับรัฐศาสตร์ และทฤษฎีการบริหาร สมัยใหม่ การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมจึงเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้ ความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพียง ผลงานหรือการช่วยเหลือทางวัตถุเท่านั้น แต่ยังสัมพันธ์กับคุณธรรม และการปฏิบัติ โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมทั้ง 4 ซึ่งการเมืองท้องถิ่นที่ผสมผสานแนวคิดพุทธธรรมจะก่อให้เกิดการเมืองเชิงคุณธรรม ที่ประชาชนรู้สึกเชื่อมั่นและยอมรับ งานวิจัยนี้จึงสร้างองค์ความรู้ใหม่ในเชิงรัฐศาสตร์และพุทธปรัชญา คือการแสดงให้เห็นว่าความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นสามารถเสริมสร้างได้ด้วยการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม ซึ่งต่างจากมุมมองทั่วไปที่มักมองว่าความนิยมมาจากผลงานหรืออำนาจทางการเมืองเพียงอย่างเดียว

- ประชาชนมีระดับความนิยมต่อผู้นำท้องถิ่นในภาพรวมอยู่ในระดับที่ดี
- กลุ่มคนรุ่นใหม่จะให้ความสำคัญกับผลงานเชิงนโยบาย และความโปร่งใสมากกว่าความสัมพันธ์ส่วนตัว

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย: สุกฤษฎี เลาสตัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เทศบาลตำบลสนป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ควรกำหนดให้การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรม (ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตตา) เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาบุคลิกภาพและการปฏิบัติหน้าที่ของนักการเมืองท้องถิ่น โดยจัดทำ คู่มือจริยธรรมทางการเมืองท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นกรอบการทำงานที่ชัดเจนและตรวจสอบได้

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเทศบาลตำบลสนป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ควรสนับสนุนให้นักการเมืองท้องถิ่นมีการอบรมด้านการใช้ ปิยวาจา หรือการสื่อสารที่สุภาพ จริงใจ และสร้างความไว้วางใจ รวมถึงการสร้างช่องทางการสื่อสารที่ใกล้ชิดประชาชนมากขึ้น เช่น เวทีประชาคม การใช้สื่อออนไลน์เพื่อการรับฟังความคิดเห็นและสร้างความสัมพันธ์ที่ดี

3. หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรผลักดันให้มีการจัดโครงการอบรมหรือพัฒนานักการเมืองท้องถิ่น โดยบูรณาการหลักอตถจริยา (การทำประโยชน์เพื่อประชาชน) เข้าไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น เช่น โครงการสาธารณประโยชน์ โครงการสร้างงานสร้างอาชีพ และการพัฒนาสวัสดิการชุมชน เพื่อแสดงถึงความจริงใจในการทำงานและเพิ่มความนิยมทางการเมืองอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรขยายพื้นที่ศึกษาไปยังเขตเทศบาลหรือ อบต. อื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างในการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ ว่ามีปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบต่อระดับความนิยมอย่างไร จะช่วยให้ได้ข้อค้นพบที่กว้างขวางและนำไปสู่ข้อสรุปเชิงนโยบายที่ครอบคลุมมากขึ้น

2. ควรเพิ่มเติมการศึกษาปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ความโปร่งใสทางการเมือง หรือการบริหารจัดการท้องถิ่น ร่วมกับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรม เพื่อทำให้การวิเคราะห์ครอบคลุมและสะท้อนปัจจัยเชิงพหุมิติที่ส่งผลกระทบต่อความนิยมของนักการเมืองท้องถิ่น

3. ควรมีการทดลองนำหลักสังคหวัตถุธรรมไปประยุกต์ใช้จริงในกิจกรรมทางการเมืองหรือโครงการพัฒนาชุมชน แล้วติดตามผลการเปลี่ยนแปลงในด้านความนิยม ความไว้วางใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นทั้งเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลืออย่างยิ่ง จาก ผศ.ร.ต.ต.ดร. สมยศ ปัญญา มาก อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ และพระมหากิตติพงษ์ กิตติญาณ, ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมขอบพระคุณ รศ.ดร.สุพล สุยะพรหม รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป ประธานกรรมการ และรศ.ดร.วีระ เลิศสมพร มหาวิทยาลัยพะเยา ผู้ทรงคุณวุฒิที่แนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อให้สารนิพนธ์นี้มีความสมบูรณ์ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดีตั้งแต่ต้นจนเสร็จเรียบร้อย ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณด้วยความเคารพอย่างสูง

ขอขอบคุณ ผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความเหมาะสมของเครื่องมือวิจัย และให้คำแนะนำปรับปรุงเนื้อหาสาระเพื่อให้งานมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยที่ได้อบรมและพัฒนาบัณฑิตให้มีความรู้ คู่คุณธรรม นำชุมชนพัฒนาให้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน และเป็นสถานที่ศึกษา ค้นคว้า รวบรวมความรู้ต่างๆ ตลอดระยะเวลาที่ศึกษาเล่าเรียน ขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ แนะนำแนวทางการเรียน ให้ข้อคิด ให้กำลังใจ

ในการเรียนจนประสบผลสำเร็จ กราบขอบคุณ พระเมธีวชิรคุณ รศ. ดร. คณะผู้บริหาร และพนักงานเจ้าหน้าที่ทุกท่านของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คณะผู้บริหาร และเพื่อนนักนิสิตปริญญาโท รุ่น 4 รัฐศาสตร์ทุกท่าน ที่เป็นกำลังใจ รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ ที่ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ และให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา

ขอขอบพระคุณบิดามารดา ซึ่งเป็นเสมือนครูคนแรกที่ยอบรมสั่งสอนบุตรมาโดยตลอด คุณค่า และประโยชน์อันพึงมีจากงานวิจัยเล่มนี้ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของบิดา มารดา บุรพาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสศึกษาจนสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

ไชยา พรหมา. (2563). พรรคการเมืองกับการสร้างความนิยมทางการเมือง: กรณีศึกษาพรรคเพื่อไทย.

ดุชนิพนธ์สาขาการเมือง คณะรัฐศาสตร์. บัณฑิตศึกษา : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2539). อนาคตผู้นำการเมืองไทยในสองทศวรรษหน้า. กรุงเทพฯ: ชัคเชสมิเดีย.

ธรรมรัตน์ ธรรมยาฤทธิ์. (2561). ความนิยมทางการเมืองของประชาชนหมู่บ้านเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานี ที่มีต่อพรรคเพื่อไทยภายหลังการรัฐประหาร 2557. วารสารการเมืองการปกครอง. 8(3) (กันยายน - ธันวาคม 2561) : 29-41.

พระปัญญาฤทธิ์ สิริวัฒนโก (ฟ้าสกุล). (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ของประชาชนในอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร. วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มนัสนันท์ ศิวะพรพัฒนา. (2565). การสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองที่มีผลต่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปของประชาชนในอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขา รัฐศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เสถียร เขยประทับ. (2554). การสื่อสารและการตลาดการเมือง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ผลการพัฒนาการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโคนชัย สาระประวัติศาสตร์นักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงาน

RESULTS OF LEARNING DEVELOPMENT ON THE HISTORY OF THE PRAKHONCHAI COMMUNITY
FOR GRADE 6 STUDENTS, USING HISTORICAL METHODS COMBINED
WITH PROJECT-BASED TEACHING

กมลณัฐ รัตนกาญจน์, พีรวัส อินทวิ และ อธิวัตร ศรีสมบัติ

Kamolnat Rattanakan, Peerawat Intawee and Ittiwat Srisombat

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Surindra Rajabhat University

Corresponding author, e-mail: planilnoi.k5239@gmail.com, Tel. 0996354924

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการจัดการเรียนรู้ (2) พัฒนาผลการเรียนรู้ และ (3) ประเมินความพึงพอใจนักเรียนที่มีต่อการเรียน เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโคนชัย สาระประวัติศาสตร์นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงาน เป็นวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านห้วยเสลา ตำบลหนองบอน อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 21 คน ได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ และแบบสอบถามความพึงพอใจ โดยการใช้การวิเคราะห์ข้อมูลคะแนนการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ใช้การทดสอบ (T-test) และแบบสอบถามความพึงพอใจ โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า

- 1) ผลการพัฒนาการเรียนรู้ ประสบความสำเร็จมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1
- 2) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5
- 3) ความพึงพอใจนักเรียนที่มีต่อการเรียน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนาการเรียนรู้, ประวัติศาสตร์ชุมชนประโคนชัย, วิธีการทางประวัติศาสตร์, วิธีการสอนแบบโครงงาน

Abstract

This research article aimed to (1) examine the instructional management, (2) develop students' learning outcomes, and (3) assess students' satisfaction toward learning the topic the history of the prakhonchai community for grade 6 students, using historical methods combined with projects-based teaching. This study employed a quantitative research design. The sample consisted of 21 Grade 6 students from Ban Huai Salao School, Nong Bon Subdistrict, Prakhon Chai District, Buriram Province, selected through purposive sampling. The

research instruments included lesson plans, an achievement test, and a satisfaction questionnaire. Data were analyzed by comparing pre-test and post-test scores using a t-test. Satisfaction data were analyzed using basic statistical measures, including mean and standard deviation. The findings indicated that:

- 1) The development of learning outcomes was successful and effective, in accordance with Objective 1.
- 2) The comparison of students' academic achievement before and after instruction revealed that post-test scores were significantly higher than pre-test scores at the .05 level of statistical significance.
- 3) Regarding students' satisfaction toward the instruction, the findings indicated that students' overall satisfaction was at a high level.

Keywords: learning development, the history of the Prakhoncai community, historical methods, project-based teaching

บทนำ

การศึกษาประวัติศาสตร์ของชุมชน ถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการได้ศึกษาประวัติศาสตร์ของชุมชนก็เปรียบเสมือนการได้ศึกษาและเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง ซึ่งเป็นรากเหง้า วิถีชีวิต เรื่องราวและความเป็นมาของชุมชน จะทำให้ผู้ศึกษาเกิดความรู้และความเข้าใจในประวัติศาสตร์ของชุมชน ตลอดจนเรื่องราวความเป็นมาทางชาติพันธุ์ที่เป็นเครื่องบ่งบอกให้เห็นถึงรากเหง้าที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานของคนในชุมชนนั้น ๆ ซึ่งเป็นหน้าที่ของทุกคนในชุมชนที่ควรจะทำการศึกษา สืบค้น อนุรักษ์ และสืบทอดให้กับคนรุ่นหลังเพื่อให้เกิดความรัก ความหวงแหน ความภาคภูมิใจ และความเข้าใจที่ถูกต้อง ในวิถีเรื่องราวแห่งภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าของชุมชน เช่น ภาษาของชุมชน ประเพณีศิลปวัฒนธรรมของชุมชน การแต่งกาย อาหาร เป็นต้น

ดังนั้น ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์ชุมชนประโคนชัย เพื่อให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เข้าใจถึงประวัติศาสตร์และความเป็นมาของชุมชน ผู้วิจัยจึงอยากศึกษาด้วยวิธีการประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงาน เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโคนชัย สารประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโคนชัย สารประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงาน
2. เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโคนชัย สารประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงาน
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียน เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโคนชัย สารประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านห้วยเสลา ตำบลหนองบอน อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า มีรายละเอียดดังนี้

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโคนชัย สาระประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงาน

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโคนชัย สาระประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงาน

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโคนชัย สาระประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงาน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการด้วยตนเองกับตัวอย่าง ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นก่อนทดลอง

1.1 ขั้นผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโคนชัย สาระประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงาน

1.2 ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโคนชัย สาระประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงาน

1.3 ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความพึงพอใจเพื่อสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโคนชัย สาระประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงาน

1.4 ปฐมนิเทศนักเรียนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโคนชัย สาระประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงาน เพื่อสร้างความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของผู้เรียนในการเรียน รวมทั้งสร้างความคุ้นเคยและสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้กับนักเรียน

1.5 ให้นักเรียนทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโคนชัย สาระประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงาน เพื่อวัดผลการเรียนรู้ จำนวน 20 ข้อ และเก็บรวบรวมพร้อมกับบันทึกผลคะแนนจากการทดสอบไว้

2. ขั้นทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโคนชัย สาระประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงานตามแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 แผน ซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้จะมีการมอบหมายงานโดยให้ผู้เรียนทำใบกิจกรรม และเก็บรวบรวมพร้อมกับบันทึกคนแนไว้

3. ขั้นหลังการทดลอง

3.1 ให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน (Post-test) เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโคนชัย สาระประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงานเพื่อวัดผลการเรียนรู้ จำนวน 20 ข้อ โดยใช้แบบทดสอบชุดเดียวกันกับก่อนเรียน และเก็บรวบรวมพร้อมกับบันทึกผลคะแนนจากการทดสอบไว้

3.2 ให้นักเรียนทำแบบสอบถามความพึงพอใจ เพื่อสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโคนชัย สาระประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงาน จำนวน 20 ข้อ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโคนชัย สาระประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงาน มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการพัฒนาการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโคนชัย สาระประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงาน

รายการ	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	ร้อยละ
คะแนนเฉลี่ยจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	60	50.00	83.33
คะแนนเฉลี่ยจากแบบทดสอบหลังเรียน	20	17.38	86.90
ประสิทธิภาพเท่ากับ	83.33/86.90		

จากตารางที่ 1 พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีคะแนนคิดเป็นร้อยละ 83.33 แสดงให้เห็นว่าผลการพัฒนาการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโคนชัย สาระประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงาน มีประสิทธิภาพของกระบวนการ T_1 เท่ากับ 83.33 และมีคะแนนแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังการเรียนรู้ คะแนนเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 86.90 และแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนมีประสิทธิภาพของผลลัพธ์ T_2 เท่ากับ 86.90 ดังนั้น ผลการพัฒนาการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโคนชัย สาระประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงาน มีประสิทธิภาพ (T_1/T_2) เท่ากับ 83.33/86.90

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโคนชัย สาระประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงาน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโคนชัย สาระประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงาน

เลขที่	คะแนน		
	ก่อนเรียน	ระหว่างเรียน	หลังเรียน
	20	60	20
1	12	53	16
2	12	48	16
3	11	48	18
4	13	48	16
5	15	49	16
6	12	49	19
7	11	49	17
8	10	49	16
9	8	49	18
10	6	48	17
11	13	47	18
12	13	52	16
13	14	51	20
14	14	56	20
15	12	53	19
16	16	52	18
17	15	50	16
18	16	50	17
19	12	48	18
20	12	50	16
21	13	51	18
รวม	260	1050	365
$\bar{X}$	12.38	50.00	17.38
S.D.	2.36	2.21	1.36
ร้อยละ	61.90	83.33	86.90

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 12.38 คิดเป็นร้อยละ 61.90 ของคะแนนทั้งหมด และเมื่อทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 17.38 คิดเป็นร้อยละ 86.90

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโคนชัย สาระประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงาน

การทดสอบ	จำนวนนักเรียน (N)	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t - test
คะแนนก่อนเรียน	21	20	12.38	2.42	8.48
คะแนนหลังเรียน	21	20	17.38	1.36	

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโคนชัย สาระประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงาน มีคะแนนก่อนเรียนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 12.38 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 2.42 และผลการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีคะแนนหลังเรียนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 17.38 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 1.36 เมื่อทดสอบความแตกต่างของคะแนนทั้งสองกลุ่ม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 พบว่า นักเรียนที่เรียน เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโคนชัย สาระประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงาน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียน ที่เรียนเรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโคนชัย สาระประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงาน จำนวน 21 คน ผลการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนทุกคน แสดงให้เห็นว่าแผนการจัดการเรียนการสอน เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโคนชัย มีความเหมาะสมเพราะสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้เป็นอย่างดี

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโคนชัย สาระประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงาน

ผู้วิจัยได้ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโคนชัย สาระประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงาน โดยใช้แบบสอบถามวัดความพึงพอใจของนักเรียน

จากการดำเนินวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโคนชัย สาระประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงาน พบว่า ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของนักเรียน อยู่ในระดับ 4.25 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโคนชัย สาระประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงาน โดยใช้แบบสอบถามวัดความพึงพอใจของนักเรียน

กิจกรรม	ระดับความเห็น		ระดับความพึงพอใจ
	$\bar{X}$	S.D.	
1. กิจกรรมการเรียนรู้มีความน่าสนใจและสอดคล้องกับเนื้อหาเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชนประโคนชัย	4.75	0.43	มากที่สุด
2. กิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนได้คิด วิเคราะห์ และตั้งคำถามทางประวัติศาสตร์	4.55	0.74	มากที่สุด
3. กิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนได้คิด วิเคราะห์ และตั้งคำถามทางประวัติศาสตร์	4.85	0.48	มากที่สุด
4. ขั้นตอนการเรียนรู้มีความชัดเจน เข้าใจง่าย และต่อเนื่อง	4.20	0.75	มาก
5. นักเรียนได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มอย่างมีความสุขและสร้างสรรค์	4.10	0.77	มาก
6. สื่อการสอนมีความน่าสนใจและเหมาะสมกับเนื้อหา	4.20	0.81	มาก
7. แหล่งเรียนรู้ในชุมชนช่วยให้เข้าใจประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้ดีขึ้น	4.15	0.79	มาก
8. ครูใช้เทคโนโลยีหรือสื่อดิจิทัลประกอบการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม	4.30	0.71	มาก
9. มีการใช้เอกสารหรือหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เป็นของจริงหรือจำลอง	4.25	0.70	มาก
10. สื่อการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง	4.05	0.43	มากที่สุด
11. ครูอธิบายเนื้อหาได้ชัดเจนและเข้าใจง่าย	4.40	0.66	มาก
12. ครูมีการกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นและซักถาม	4.30	0.64	มาก
13. ครูให้คำแนะนำและช่วยเหลือเมื่อพบปัญหาในการทำโครงงาน	4.40	0.58	มาก
14. ครูมีความยุติธรรมและส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วม	4.35	0.65	มาก
15. สื่อการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง	4.20	0.75	มาก
16. นักเรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชนประโคนชัยมากขึ้น	4.10	0.77	มาก
17. นักเรียนสามารถเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ชุมชนกับชีวิตประจำวันได้	4.20	0.75	มาก
18. นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในชุมชนของตนเอง	4.45	0.59	มาก
19. นักเรียนได้พัฒนาทักษะการค้นคว้าและการนำเสนอผลงาน	4.35	0.65	มาก
20. นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์	4.20	0.75	มาก
รวม	4.25	0.67	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า โดยภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ ชุมชนประโยชน์ สาระประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงาน อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.85 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ (IX = 4.85, S.D. = 0.48) โดยลำดับที่สอง คือ (IX = 4.75, S.D. = 0.43)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลการพัฒนาการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโยชน์ สาระประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงาน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนาการเรียนรู้ เรื่อง เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโยชน์ สาระประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงาน ประสบความสำเร็จมีประสิทธิภาพ (T_1/T_2) เท่ากับ 83.88/86.90 ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1
2. ผลการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโยชน์ สาระประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงาน มีคะแนนก่อนเรียนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 12.38 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.36 และผลการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีคะแนนหลังเรียนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 17.38 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 1.36 เมื่อทดสอบความแตกต่างของคะแนนทั้งสองกลุ่ม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.5 พบว่า นักเรียนที่เรียน เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโยชน์ สาระประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงาน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5
3. ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อการเรียน เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโยชน์ สาระประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงาน นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.25 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.67 คะแนน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโยชน์ สาระประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงาน เริ่มจากการศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน และวิธีการสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ สิริวรรณ ศรีพหล (2554: 56) กล่าวว่า วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นกระบวนการที่แสวงหาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ที่เกิดจากการศึกษาเอกสาร และหลักฐานต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์ วิธีการประวัติศาสตร์เป็นการศึกษาอย่างเป็นระบบ และเป็นระเบียบบนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล ลัดดา ภูเกียรติ (2554: 27) กล่าวว่า วิธีสอนแบบโครงงานเป็นวิธีการเรียนรู้ที่เกิดจากความสนใจใคร่รู้ของผู้เรียนที่อยากจะศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลาย ๆ สิ่ง ที่สงสัยและอยากรู้คำตอบให้ลึกซึ้งชัดเจน หรือต้องการเรียนรู้ในเรื่องนั้น ๆ ให้มากขึ้นกว่าเดิม โดยใช้ทักษะกระบวนการหลาย ๆ ด้าน มีวิธีการศึกษาอย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนต่อเนื่อง มีการวางแผนในการศึกษาอย่างละเอียดแล้วลงมือปฏิบัติตามแผนงานที่วางไว้ จนได้ข้อสรุปหรือผลการศึกษาหรือคำตอบเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ

จากผลวิจัยพบว่า ผลการพัฒนาการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโคนชัย สารประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงาน การสอนเน้นให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้จากกิจกรรมรวมกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงาน เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโคนชัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนรู้ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนทุกคน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า แผนการจัดการเรียนการสอน เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโคนชัย มีความเหมาะสมเพราะสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ เป็นผลมาจากการศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) สารการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และศึกษาหลักการและวิธีการสร้างแบบทดสอบแบบปรนัยจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วทำการวิเคราะห์เนื้อหาและจุดประสงค์ของกิจกรรมในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ ต่อมาจึงได้นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องแล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องก่อนที่จะนำไปใช้ทดสอบกับนักเรียน

ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รุ่งนภา สรรค์สวาทดี (2550: 83-90) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาความสามารถในการทำโครงการ เรื่องการดำรงชีวิตและครอบครัวสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถในการทำโครงการเรื่องการดำรงชีวิตและครอบครัว เปรียบเทียบผลการเรียนรู้เรื่องการดำรงชีวิตและครอบครัวก่อนและหลังที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน และเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องการดำรงชีวิตและครอบครัว ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 3 แผน 10 ชั่วโมง แบบประเมินความสามารถในการทำโครงการ แบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ เรื่องการดำรงชีวิตและครอบครัว สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 วิเคราะห์ความสามารถในการทำโครงการและวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้โดยการทดสอบ (t-test) Dependent ใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. แปลค่าจากแบบประเมินความสามารถในการทำโครงการและแบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีความสามารถในการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน นักเรียนมีความสามารถในการจัดทำโครงการอยู่ในระดับพอใช้ และความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อวิธีการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ระเบียบ วิชัยตะ (2555: 69-74) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ และเพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ สารการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการทดสอบและวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการเปรียบเทียบการวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านนาทะนุกับนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านบ่อแก้วโดยใช้การทดสอบ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อน

เรียน แสดงให้เห็นว่าแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น และนักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนซึ่งกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ มีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะการคิดอย่างเป็นขั้นตอนทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์เรียนรู้ในกระบวนการคิดอย่างดี

3. จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียน เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนประโคนชัย สาระประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการสอนแบบโครงงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.25 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.67 คะแนน ทั้งนี้เนื่องจากครูผู้สอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิภาวดี วิภาวดี (2543: 64) ที่พบว่า ถ้าครูให้โอกาสกับนักเรียนได้คิดอย่างเต็มที่ ทำให้บรรยากาศการเรียนมีความสนุกสนาน การให้ความเป็นกันเองของครูทำให้นักเรียนได้ถ่ายทอดความคิดของตนเองได้อย่างอิสระจะทำให้นักเรียนที่ขี้อายเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นกล้าแสดงออกมากขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณวิไล หงส์ทอง (2551: 176-182) ที่ศึกษาผลการพัฒนากระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ในภาพรวม นักเรียนมีโอกาสทำงานกลุ่มกับเพื่อน ได้มีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นขั้นตอนที่ทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการสอนแบบโครงงาน ต้องพัฒนาบนพื้นฐานหลักสูตรแกนกลางฯ และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ วิธีการทางประวัติศาสตร์ช่วยให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้จากหลักฐาน ฝึกคิดอย่างมีเหตุผลและเป็นขั้นตอน

การสอนแบบโครงงานส่งเสริมการเรียนรู้จากความสนใจของผู้เรียน ผ่านกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ และสรุปผลอย่างเป็นระบบ การบูรณาการทั้งสองวิธีทำให้นักเรียนได้เรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติจริง ทำงานกลุ่ม และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นบรรยากาศการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ช่วยเสริมความกล้าแสดงออกและความกระตือรือร้น องค์ความรู้สำคัญคือ การจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ควบคุมกระบวนการคิดเชิงประวัติศาสตร์ สามารถพัฒนาทั้งผลสัมฤทธิ์ ทักษะ และเจตคติได้พร้อมกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ครูผู้สอนควรศึกษาขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับเนื้อหาในแผนการจัดการเรียนรู้ก่อนที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ให้มีความเหมาะสมกับเนื้อหาและความสนใจของนักเรียน

1.2 ครูผู้สอนควรจัดทำชุดกิจกรรมหรือสื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชนประโคนชัยจากข้อมูลจริงของท้องถิ่น เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการสืบค้นหลักฐานและการลงพื้นที่จริงมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ครูผู้สอนควรศึกษาการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการสอนแบบโครงงานในระดับชั้นอื่น เพื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนาการทางความคิดทางประวัติศาสตร์ของผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย และตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการสอนกับช่วงวัยของผู้เรียน

2.2 ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนต้องเตรียมสื่อการเรียนการสอน ที่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551(ฉบับปรับปรุง) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ทิพย์รวี ยอดเดชา. (2557). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมและความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโครงการกับการจัดการเรียนรู้แบบซิปปา. วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). การสอนประวัติศาสตร์: ประวัติศาสตร์ไทย หลากหลายวิธีเรียน. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์แห่งประเทศไทย.
- ศิริพร เสาวลักษณ์. (2551). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของบลูมเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเมืองนครศรีธรรมราช โดยใช้นิทานพื้นบ้านเป็นสื่อ. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. หลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อุทุมพรพัต วิทยบุญประคม. (2556). การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมบนเว็บโดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบนำตนเองเพื่อพัฒนาการทำโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สำหรับครูระดับประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องวัดโพธิ์ศรีธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ สำหรับ
นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคนิครัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์
THE DEVELOPMENT OF AN ELECTRONIC BOOK ON WAT PHO SI THAT, RATTANABURI DISTRICT,
SURIN PROVINCE, FOR FIRST-YEAR VOCATIONAL CERTIFICATE STUDENTS AT RATTANABURI
TECHNICAL COLLEGE, SURIN PROVINCE

จิราภรณ์ คำสด, ภัทระ อินทรกำแหง และ ประทวน วันนิจ
Jiraphon Khamsod, Phatra Intrakamhaeng and Pratuang Wannich
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
Surin Rajabhat University
Jiraphonkhomsod5@gmail.com, 0658544752

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน (3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคนิครัตนบุรี ที่เรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง วัดโพธิ์ศรีธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1/1 แผนกวิชาช่างไฟฟ้ากำลัง วิทยาลัยเทคนิครัตนบุรี จำนวน 20 คน จากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องวัดโพธิ์ศรีธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องวัดโพธิ์ศรีธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ แผนกวิชาสามัญ วิชาสังคมศึกษา แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลคะแนนการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ใช้การทดสอบ (T-test) และแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า

- 1) ผลการประเมินคุณภาพการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้คือ 80/80
- 2) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
- 3) ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : ความพึงพอใจของผู้เรียน, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, หนังสืออิเล็กทรอนิกส์

Abstract

The objectives of this research article are to (1) to develop learning management through the use of an electronic book (E-book). (2) to compare students' learning achievement between the pre-test and post-test. (3) to investigate the satisfaction of first-year vocational certificate students at Rattanakaburi Technical College who learned through an electronic book entitled Wat Pho Si That,

Rattanaaburi District, Surin Province. The sample consisted of 20 first-year vocational certificate students (Class 1/1) from the Electrical Power Department at Rattanaaburi Technical College, selected through purposive sampling. The research instruments included. The research instruments included an electronic book entitled Wat Pho Si That, Rattanaaburi District, Surin Province; lesson plans on the same topic for the General Education Department in the Social Studies subject; and a learning achievement test. The data from the pre-test and post-test were analyzed using a t-test. Students' satisfaction was assessed using a questionnaire, and the data were analyzed using basic statistical measures, including the mean and standard deviation. The findings revealed that:

1) The evaluation of the quality of the learning management using the electronic book (E-book) showed that its efficiency met the established criterion of 80/80.

2) The comparison of students' learning achievement before and after learning through the electronic book revealed that post-learning achievement was significantly higher than pre-learning achievement at the .05 level of statistical significance.

3) The results of the study on students' satisfaction indicated that, overall, the satisfaction level was at the highest level.

Keywords: Learner satisfaction, Academic achievement, Electronic book (E-book)

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไว้ 3 รูปแบบ คือ การจัดการศึกษาแบ่งเป็นในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเรียนรู้ตลอดชีวิตตามความสนใจและศักยภาพของตน มุ่งพัฒนาคนให้พร้อมต่อการดำรงชีวิตในสังคมฐานความรู้ที่ต้องปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โดยยึดหลักความเสมอภาคทางการศึกษา โดยส่งเสริมและสร้างสภาพการณ์ให้คนไทยทุกคนมีสิทธิและความเสมอภาคในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตในปัจจุบันระบบสารสนเทศมีความสำคัญและความจำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานรัฐบาลหรือเอกชน โดยอาศัยข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่กระบวนที่ทำให้เกิดสารสนเทศนี้เรียกว่า การประมวลผลสารสนเทศ (Information Technology) และเรียกวิธีการประมวลผลสารสนเทศด้วยเครื่องมือทางอิเล็กทรอนิกส์ นี้ว่าเทคโนโลยีสารสนเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ 2553: 18) การจัดการศึกษาของไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง และสนับสนุนการใช้สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ขณะที่อาชีวศึกษามุ่งพัฒนากำลังคนสมรรถนะสูง โดยใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลและการเรียนรู้แบบผสมผสาน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้อย่างเท่าเทียมทุกที่ทุกเวลา(กระทรวงศึกษาธิการ 2566 : 1-5) รายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมมุ่งพัฒนาคุณธรรม ความเข้าใจสังคม วัฒนธรรม และการเป็นพลเมืองดี โดยใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น เช่น วัดโพธิ์ศรีธาตุ อำเภอรัตนบุรี อย่างไรก็ตาม ผู้เรียนยังขาดความเข้าใจเชิงลึกด้านประวัติและคุณค่าทางวัฒนธรรม จึงควรพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างความตระหนักในคุณค่าท้องถิ่น รายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม เข้าใจหลักศาสนา โครงสร้างสังคมไทย วัฒนธรรม ประเพณี ปัญหาสังคมและการทุจริต ตลอดจนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2567 :

78) ซึ่งวัดโพธิ์ศรีธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ เป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญด้านศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น แต่ผู้เรียนยังขาดความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับประวัติ ความเชื่อ และคุณค่าทางวัฒนธรรม ส่งผลให้การเรียนรู้เป็นเพียงการจดจำ จึงจำเป็นต้องพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่า วัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างแท้จริง

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนพบว่า หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-books) เป็นสื่อเทคโนโลยีอีกประเภทหนึ่งที่จะช่วยสร้างการเรียนรู้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ที่ศึกษาได้เข้าใจ เนื้อหาข้อมูลที่ง่ายและสามารถเข้าถึงได้ง่ายทุกที่ทุกเวลา โดยจะสร้างขึ้นด้วย โปรแกรมคอมพิวเตอร์ มีลักษณะเป็นเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ที่สามารถอ่านข้อมูลผ่านทางหน้าจอคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ได้ทั้งระบบออฟไลน์และออนไลน์คุณลักษณะของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สามารถเชื่อมโยงไปยังส่วนต่างๆ ของหนังสือของหนังสือเว็บไซต์อื่นๆ นอกจากนี้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ยังสามารถแทรกภาพ ภาพเคลื่อนไหวเสียง วิดีโอ และเชื่อมต่อไปยังเว็บไซต์อื่นๆ ได้ สามารถปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยได้ตลอดเวลา แต่ในปัจจุบันเทคโนโลยีมีพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ รูปแบบของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์รวมไปถึงโปรแกรมสร้างหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ก็มีการพัฒนาขึ้นเพื่อที่จะตอบโจทย์ความต้องการของคนสมัยใหม่ให้มากขึ้นด้วย (พระมหาพรเมธานวฑฒโก นวลรักษา, 2561: 34)การใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) ในการศึกษาพื้นที่ชุมชนช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจข้อมูลเชิงพื้นที่ได้ชัดเจน ผ่านการวิเคราะห์และแสดงผลข้อมูลบนแผนที่ ทำให้การเรียนรู้มีความหมายและเชื่อมโยงกับบริบทจริงมากยิ่งขึ้น (ศูนย์วิจัยภูมิสารสนเทศเพื่อประเทศไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551: 5)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจในการดำเนินการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องวัดโพธิ์ศรีธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคนิครัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ โดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-books) ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ นำไปแก้ปัญหการเรียนการสอน และให้สอดคล้องกับการเรียนการสอนในยุคปัจจุบัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง วัดโพธิ์ศรีธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคนิครัตนบุรี ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคนิครัตนบุรี ที่เรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องวัดโพธิ์ศรีธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคนิครัตนบุรี ที่เรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง วัดโพธิ์ศรีธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) เป็นการศึกษาการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง วัดโพธิ์ศรีธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรของการวิจัยครั้งนี้ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคนิค รัตนบุรี อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 278 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ของวิทยาลัยเทคนิครัตนบุรี ตำบลรัตนบุรี อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ มีทั้งหมด 20 คน ได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม (เชิดศักดิ์ โฆวาสินธุ์, 2545 : 62)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 4 ชนิด ประกอบด้วย หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามวัดความพึงพอใจ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองสอนด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

3.1 ระยะเวลาที่ดำเนินการทดลองสอน กระทำในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ใช้ระยะเวลาทดลองสอน 24 ชั่วโมง จำนวน 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 ชั่วโมงในชั่วโมงสอน ซ้อมเสริมโดยไม่รวมเวลาดสอบก่อนเรียนกับหลังเรียน

3.2 ทดสอบก่อนเรียน (Pre test) ทดสอบก่อนที่จะทำการทดลองสอนกับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคนิครัตนบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 20 คน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายและตรวจบันทึกคะแนนไว้เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

3.3 ให้กลุ่มเป้าหมายได้เรียนตามแผนการจัดการจัดการเรียนรู้อยู่โดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องวัดโพธิ์ศรีธาตุ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเมื่อเสร็จสิ้นการสอนแต่ละแผนการ จัดการเรียนรู้อยู่โดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียนกับหลังเรียน และตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลไว้เพื่อทำการวิเคราะห์จนครบทุกแผน

3.4 หลังจากการสอนครบทุกแผนการจัดการเรียนรู้อยู่โดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์จนครบ แล้วนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ชุดเดิมมาทดสอบหลังเรียนกับนักเรียนทดลองอีกครั้ง และตรวจให้คะแนนเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.5 นักเรียนตอบแบบสอบถามการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยหนังสือส่งเสริมการอ่าน

3.6 นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในแต่ละแผนการจัดการจัดการเรียนรู้อยู่ โดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ส่วนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน

2. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง วัดโพธิ์ศรีธาตุ และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ E1/E2 ตามเกณฑ์ 80/80

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง วัดโพธิ์ศรีธาตุ ก่อนเรียนกับหลังเรียน โดยใช้สถิติ Dependent Sample t-test

4. วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่สร้างขึ้นโดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเปรียบเทียบกับเกณฑ์ตามช่วงของตัวกลางเลขคณิตจัดช่วง 5 ระดับ

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

5.1 หาประสิทธิภาพของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง วัดโพธิ์ศรีธาตุ ตำบลรัตนบุรี อำเภอรตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ โดยการใช้สูตรหาประสิทธิภาพ E1/E2

5.2 วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง วัดโพธิ์ศรีธาตุ ตำบลรัตนบุรี อำเภอรตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ โดยใช้ t-test for Dependent และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์

5.3 วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อหนังสือเรื่อง วัดโพธิ์ศรีธาตุ ตำบลรัตนบุรี อำเภอรตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สรุปผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง วัดโพธิ์ศรีธาตุ อำเภอรตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคนิครัตนบุรี โดยวิเคราะห์คะแนน ใช้สูตรคำนวณหาค่า (E1/E2) มีค่าเท่ากับ 83.13/86 ซึ่งมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้คือ 80/80 จากการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการเรียน พบว่า นักเรียนร้อยละ 83.13 ผ่านเกณฑ์ในการทดสอบก่อนเรียน โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 12.95 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน ขณะที่หลังเรียน นักเรียนร้อยละ 86 ผ่านเกณฑ์ในการทดสอบหลังเรียน โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 17.20 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน ทั้งนี้ ค่าประสิทธิภาพรวม (E1/E2) เท่ากับ 83.13/86 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ เหมาะสมต่อการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน และสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง วัดโพธิ์ศรีธาตุ อำเภอรตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคนิครัตนบุรี ปรากฏผลตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง

คะแนนสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	sig
ก่อนเรียน	20	20	12.95	1.99	8.47	0.05*
หลังเรียน	20	20	17.20	1.11		

* ค่า t มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ค่าวิกฤตของ t ที่ระดับ .05)

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลังเรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง วัดโพธิ์ศรีธาตุ อำเภอรตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1

วิทยาลัยเทคนิค รัตนบุรี สูงกว่าคะแนนก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 17.20, S.D. = 1.11) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 12.95, S.D. = 1.99) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่พัฒนาขึ้นสามารถส่งเสริมความรู้และความเข้าใจของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังมีความสะดวกต่อการใช้งาน ช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ นักเรียนยังสามารถตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของสถานที่ทางศาสนาและวัฒนธรรมในท้องถิ่น ได้แก่ วัดโพธิ์ศรีธาตุ ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน และมีบทบาทสำคัญต่อวัฒนธรรมและพิธีกรรมท้องถิ่นที่สืบทอดมาแต่โบราณได้อย่างชัดเจน

3. วัดอุปประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1/1 แผนกวิชาช่างไฟฟ้ากำลัง วิทยาลัยเทคนิครัตนบุรี ที่มีต่อการเรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง วัดโพธิ์ศรีธาตุ อำเภอ รัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.62 S.D = 0.66) ซึ่งสะท้อนว่า หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมทั้งทางด้านรูปแบบเนื้อหา รูปภาพ กิจกรรม ที่มีความสอดคล้องกันในการนำเสนอ ซึ่งสามารถนำไปเรียนรู้ได้ด้วยตัวเองและเนื้อหา มีความเหมาะสมกับระดับของผู้ใช้งาน และส่งเสริมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

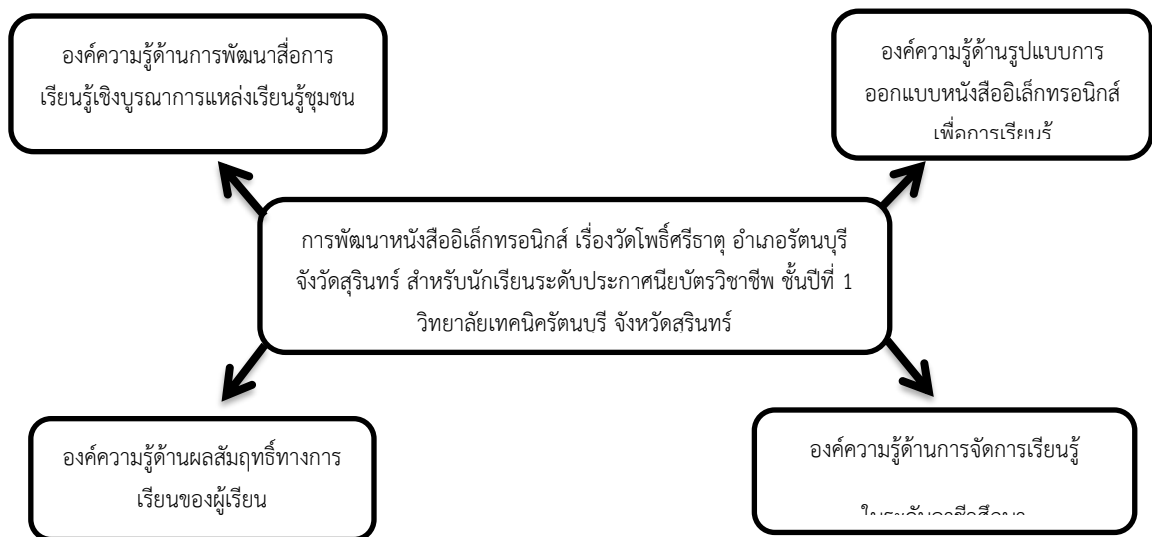
1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง วัดโพธิ์ศรีธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคนิครัตนบุรี มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.13/86 แสดงถึงว่า นักเรียนได้คะแนนจากการประเมินผลระหว่างการเรียนรู้ (E1) มีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมคิดเป็นร้อยละ 83.13 และได้คะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียน (E2) มีคะแนนเฉลี่ยโดยรวม คิดเป็นร้อยละ 86 นั่นคือหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง วัดโพธิ์ศรีธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 80/80 และเป็นไปตามความมุ่งหมายของการวิจัย ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้ศึกษาได้สร้างและพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง วัดโพธิ์ศรีธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ ตามขั้นตอนการสร้างอย่างเป็นระบบ และมีวิธีการที่เหมาะสม ทั้งการศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ รูปภาพ รวมทั้งรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีการวิเคราะห์หลักสูตร ความสัมพันธ์ระหว่างตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้การออกแบบการเรียนรู้ที่อิงมาตรฐานการเรียนรู้ อีกทั้งยังได้รับการตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมและแก้ไขจากคณะกรรมการที่ปรึกษาการวิจัย ตลอดจนผ่านการประเมินตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญและได้มีการนำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง วัดโพธิ์ศรีธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ ไปทดลองใช้ (Try-out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ทำให้ผู้วิจัยค้นพบข้อบกพร่องที่จะนำมาปรับปรุง เพื่อให้การทดลองเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ส่งผลให้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง วัดโพธิ์ศรีธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ และมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจริงต่อไปนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการวิจัยการศึกษาของ ฮาสะนะ เสนะนะนา (2566 : ง) ที่ได้พัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) รายวิชาประวัติศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษา ตอนปลายปีที่ 1 พบว่ามีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.30/86.25 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด และนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 รวมทั้งมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.36) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า หนังสืออิเล็กทรอนิกส์เป็นสื่อที่ช่วยกระตุ้นความสนใจและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง วัดโพธิ์ศรีธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคนิครัตนบุรี พบว่าแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนที่เรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง วัดโพธิ์ศรีธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากนักเรียนได้เรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง วัดโพธิ์ศรีธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ ประกอบการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มความเข้าใจและจดจำเนื้อหาอย่างมีประสิทธิภาพ มีขั้นตอนการสอนที่ชัดเจนจึงทำให้นักเรียนสนใจ สนุกและมีความสุขในการเรียนรู้ ตลอดจนนักเรียนได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างรวดเร็ว ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงขึ้น สอดคล้องกับการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง หลักธรรมนำชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดมงคล อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พบว่า ผลการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง หลักธรรมนำชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พระมหาพรหมเมธานวพัฒน์โก นวรักษ์ (2561 : ง) ผลการวิจัยพบว่าผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมนำชาวพุทธ ก่อนและหลังเรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียนมีอัตราสูงขึ้น โดยมีคะแนนเฉลี่ย ก่อนการใช้ เท่ากับ 49.04 หลังการใช้ เท่ากับ 71.13 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ค่าต่ำกว่าระดับ .05 และค่าเฉลี่ยร้อยละหลังการใช้ เท่ากับ 86.67 พบว่าสูงกว่าเกณฑ์ที่คาดหวังไว้ คือร้อยละ 80

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง วัดโพธิ์ศรีธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคนิครัตนบุรี พบว่านักเรียนที่เรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง วัดโพธิ์ศรีธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$) ที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง วัดโพธิ์ศรีธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ ที่สร้างขึ้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในครั้งนี้ทำให้นักเรียนมีความสนใจในเนื้อหาด้วยภาพประกอบและเนื้อหาที่มีความน่าสนใจในการเรียนรู้ เข้าใจง่ายทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัดโพธิ์ศรีธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นการปลูกฝังให้เด็กเห็นคุณค่าอารยธรรมซึ่งเอกลักษณ์ของท้องถิ่น อันเป็นสมบัติอันมีค่าของชุมชนจึงทำให้นักเรียนมีความสุขและมีความพึงพอใจต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง วัดโพธิ์ศรีธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคนิครัตนบุรี สอดคล้องกับการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชา ภาษาอังกฤษ เรื่อง Food and Drinks ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ศูนย์การเรียนรู้เครือข่าย โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนวัดนาขวาง อำเภอมือง จังหวัดสมุทรสาคร ลิลดา เกตุเมธ (2556: 290) ซึ่งแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์โดยใช้ค่าสถิติแบบ 39 (t-Test) ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง Food and Drinks พบว่า ในภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจใน ระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$ และ S.D. = 0.57)

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เรื่องวัดโพธิ์ศรีธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคนิครัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ พบว่า งานวิจัยนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถสรุปได้ดังนี้ งานวิจัยก่อให้เกิดองค์ความรู้ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้เชิงบูรณาการแหล่งเรียนรู้ชุมชน โดยการนำเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ ศาสนา และวัฒนธรรมของวัดโพธิ์ศรีธาตุ มาพัฒนาเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ทางวิชาการกับบริบทจริงของชุมชน ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และสร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่น งานวิจัยก่อให้เกิดองค์ความรู้ด้านรูปแบบการออกแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อการเรียนรู้ โดยการจัดลำดับเนื้อหาอย่างเป็นระบบและใช้สื่อมัลติมีเดียอย่างเหมาะสม ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสนใจ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้สูงขึ้น แสดงให้เห็นว่าสื่อดิจิทัลจากแหล่งเรียนรู้ชุมชนเหมาะต่อการจัดการเรียนรู้ในระดับอาชีวศึกษา และสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ในรายวิชาอื่นได้

แผนภูมิองค์ความรู้ใหม่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ประกอบการเรียนรู้ทั้งในชั้นเรียนและนอกเวลา เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- ส่งเสริมให้สถานศึกษาเชื่อมโยงภูมิปัญญา วัฒนธรรม และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เช่น วัดโพธิ์ศรีธาตุ เข้ากับการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความภาคภูมิใจ และความเข้าใจในรากเหง้าของตนเองแก่ผู้เรียน
- พัฒนาศูนย์สื่อการเรียนรู้ออนไลน์หรือคลังสื่อดิจิทัลของวิทยาลัย เพื่อให้ผู้เรียนและครูสามารถเข้าถึงหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ได้ตลอดเวลา

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ในการนำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง วัดโพธิ์ศรีธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคนิครัตนบุรี ไปใช้ ครูผู้สอนจะต้องใช้ควบคู่กับแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งมีกิจกรรมที่สอดคล้องสัมพันธ์กันและควรศึกษารายละเอียดจัดเตรียมสื่ออุปกรณ์การเรียนรู้ให้พร้อมก่อนดำเนินการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เกิดทักษะและประสบความสำเร็จในการเรียนมากที่สุด

2. จากการวิจัยในครั้งนี้พบว่า การที่จะฝึกนักเรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง วัดโพธิ์ศรีธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคนิครัตนบุรี นั้น ครูควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เพราะการเรียนรู้ การทำกิจกรรมการเรียนรู้จะเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนั้นครูควรทำหน้าที่ให้คำแนะนำและกระตุ้นให้นักเรียนคิดหาคำตอบ เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542และที่แก้ไข เพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์
- เชิดศักดิ์ โฆวาสินธุ์. (2545). การวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรินต์ติ้ง เฮาส์.
- พระมหาพรเมธฐานวฑฒโก(นวลรักษา). (2561). การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เรื่องหลักธรรมนำชาวพุทธ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่5 โรงเรียนวัดมงคลอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต.บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ลลิตา เกตุอม. (2556). การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์วิชาภาษาอังกฤษเรื่อง Food and Drinks ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่6 ศูนย์การเรียนรู้เครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนวัดนาขาง อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรสาคร. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, 6(2). พฤษภาคม – สิงหาคม 2556.
- ศูนย์วิจัยภูมิสารสนเทศเพื่อประเทศไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2551. ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information System). [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.gisthai.org/about-gis/gis.html>.{10 มิถุนายน 2568}.
- สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.). (2567). หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2567. [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://bsq.vec.go.th>, {20 มิถุนายน 2568}.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- อัญญา บูชายันต์, วณมพร พาหะนิษฐ์ และ ภูมิ สาทสินธ. (2561). เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศกับการรู้เรื่องภูมิศาสตร์.วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 20(2). กรกฎาคม – ธันวาคม 2561.
- ฮาสนะ เสนะสนา. (2566). ผลการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาประวัติศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนปลายปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อ นักการเมืองท้องถิ่นในตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

BUDDHIST PRINCIPLES TO PROMOTE POLITICAL POPULARITY OF LOCAL POLITICIANS IN BAN
THAM SUB-DISTRICT DOK KHAMTAI DISTRICT OF PHAYAO PROVINCE

พระยศวริศ ธีรภทฺโท (มงคลพลสิทธิ์), สหัทธยา วิเศษ และ พระครูธรรมธรรมบุญเที่ยง พุทธสาวิโก

PhraYotvarit Thirapatho (Mongkolpolsit), Sahathaya Wises

And Phrakhruthammathon Bunthiang Puddhasavako

คณะรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Master of Political Science Mahachulalongkornrajavidyalaya

Corresponding author, e-mail por.yotvarit@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในตำบลบ้านถ้ำ (2) เปรียบเทียบความนิยมทางการเมืองจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ (3) นำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการส่งเสริมความนิยมทางการเมืองตามหลักสังคหวัตถุ 4 กลุ่มเป้าหมาย ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนอายุ 18 ปีขึ้นไปในพื้นที่ จำนวน 379 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 9 คน เครื่องมือและสถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา Rating Scale และสถิติอนุมาน ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับความนิยมทางการเมืองโดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาทางด้านพบว่า ด้านเสรีภาพทางการเมืองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านความเสมอภาค ด้านความรับผิดชอบ และด้านการมีส่วนร่วม ตามลำดับ

2) การเปรียบเทียบความนิยมทางการเมืองจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อความนิยมทางการเมือง ไม่แตกต่างกัน ในภาพรวม

3) การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมือง พบว่าควรใช้หลัก สังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน การให้ออกาสและความรู้ ปิยวาจา การสื่อสารเพื่อสร้างความสามัคคี อุตถจริยา การแก้ปัญหาเชิงลึกอย่างจริงจัง และ สมานัตตตา การสร้างความเสมอภาคและการเข้าถึงง่าย

คำสำคัญ: การประยุกต์หลักพุทธธรรม, ความนิยมทางการเมือง, นักการเมืองท้องถิ่น, สังคหวัตถุ 4

Abstract

This research article aimed: (1) to examine the level of political popularity of local politicians in Ban Tham Sub-district (2) to compare political popularity based on personal factors and (3) to propose the application of Buddhist principles, specifically the Sangahavattu IV (The Four Bases of Social Solidarity), to enhance political popularity. This mixed-methods study involved a quantitative sample of 379 citizens aged 18 and over, and qualitative data from 9 key informants. Research instruments included questionnaires and in-depth interviews. Data were analyzed using

descriptive statistics (Mean, Standard Deviation), Rating Scales, and inferential statistics, The research findings revealed that:

1) The overall level of political popularity was at a moderate level. When considering individual dimensions, political liberty had the highest mean, followed by equality, accountability, and participation, respectively.

2) To compare political popularity based on personal factors, differences in gender, age, educational level, occupation, and income did not result in significant differences in political popularity overall.

3) Regarding the application of Buddhist principles, the study found that the Sangahavatthu IV should be integrated as follows Dana (Giving) through providing opportunities and knowledge Piyavaca (Kindly Speech) through communication to build unity Atthacariya (Useful Conduct) through serious and profound problem-solving and Samanattata (Consistency) through promoting equality and accessibility

Keywords: Application of Buddhist Principles, Political Popularity, Local Politicians, Sangahavatthu IV

บทนำ

ระบอบการปกครองประชาธิปไตยนั้นหลายคนได้ให้ความจำกัดความเกี่ยวกับการปกครองในรูปแบบนี้อย่างกว้างขวาง หลายแนวคิดในการให้ได้นำซึ่งอำนาจในการบริหารบ้านเมืองชุมชนที่อยู่ หรือในระดับประเทศนั้นคือการได้มาซึ่งความนิยมจากประชาชนที่จะเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมที่สุดเข้ามาทำหน้าที่แทนประชาชนเหล่านั้น โดยนักวิชาการชาวออสเตรเลีย ได้ให้ความหมายของ ประชาธิปไตยในลักษณะของวิธีการเช่นกันไว้ในหนังสือ Capitalism, Socialism, and Democracy ว่า “คือวิธีจัดระบบที่มีลักษณะเป็นสถาบัน เพื่อให้ได้มาซึ่งการตัดสินใจทางการเมืองที่ผู้มีอำนาจตัดสินใจ ทางการเมืองนั้นได้อำนาจมาโดยวิธีการต่อสู้แข่งขันเพื่อให้ได้คะแนนเสียงของประชาชน” (Li, 1999) นักวิชาการชาวอเมริกัน ได้ให้ความหมายขยายความของประชาธิปไตยในหนังสือ Polyarchy: Participation and Opposition ได้อธิบายลักษณะสำคัญของประชาธิปไตย โดยระบุว่าประชาธิปไตยที่แท้จริงต้องประกอบด้วยเงื่อนไขต่อไปนี้ 1) ประชาชนมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง 2) ประชาชนมีสิทธิที่จะได้รับเลือกตั้ง 3) นักการเมืองทางการเมืองมีสิทธิแข่งขันในการเลือกตั้งเพื่อให้ได้รับการสนับสนุนจากประชาชน 4) การเลือกตั้งต้องเสรีและยุติธรรม 5) ประชาชนมีเสรีภาพในการรวมกลุ่มหรือจัดตั้งสมาคม 6) ประชาชนมีเสรีภาพในการแสดงออก เช่น การพูด การเขียน การอ่าน และการเผยแพร่ข้อมูล 7) ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจากแหล่งอื่นที่ไม่ใช่ของรัฐบาล 8) สถาบันที่มีอำนาจกำหนดนโยบายสาธารณะต้องมาจากการเลือกตั้งหรือการแสดงประชามติจากประชาชน โดยเน้นย้ำถึงการมีส่วนร่วมและเสรีภาพของประชาชนในกระบวนการประชาธิปไตย เพื่อให้การปกครองมีความโปร่งใสและยุติธรรม” (Lijphart, 1999)

ประเทศไทยนั้นได้มีการเริ่มใช้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยในขึ้นตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๗๕ จนถึงปัจจุบันนี้ ได้มีการกำหนดรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ซึ่งกฎหมายนี้ได้กำหนดระบบการบริหารปกครองโดยอยู่ในระบบของรัฐบาล ในคตินิพจน์ของการปกครอง และ มีหลักที่กล่าวว่า “อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2555) ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย พรรคการเมืองเป็นองค์กรทางการเมืองที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวแทนของประชาชน โดยพรรคการเมือง

เกิดจากการรวมตัวของกลุ่มบุคคลที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองเดียวกัน มีหน้าที่รวบรวมความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนเพื่อนำไปกำหนดนโยบายทางการเมืองและผลักดันให้กลายเป็นนโยบายสาธารณะผ่านการบริหารประเทศ ภารกิจสำคัญของพรรคการเมืองรวมถึงการรณรงค์หาเสียงเพื่อโน้มน้าวประชาชนให้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรค ตลอดจนการรักษาภาพลักษณ์ที่ดีของพรรคให้ได้รับการยอมรับจากสาธารณะอย่างต่อเนื่อง ในส่วนของการเลือกตั้งนายกเทศมนตรี เทศบาลจะมีนายกเทศมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ซึ่งดำเนินการภายใต้กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น กระบวนการดังกล่าวสะท้อนถึงการกระจายอำนาจที่มุ่งเน้นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการบริหารงานท้องถิ่นและการพัฒนาประชาธิปไตยในระดับฐานราก การส่งเสริมให้ประชาชนนั้นทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อให้เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วนนั้นมีส่วนร่วมในการพัฒนาการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยมีการอ้างอิงจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่เน้นประโยชน์และส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในทุกระดับรวมถึงระดับท้องถิ่น การที่ผู้สมัครรับการเลือกตั้งที่จะขึ้นมาเป็นนักการเมืองในต่อไป ต้องการที่จะได้รับเลือกตั้งต้องตั้งใจ และ ใส่ใจเป็นอย่างมากทั้งกำลังทรัพย์ที่พร้อมสำหรับการสร้างความนิยม รวมถึงสร้างผลงานที่เป็นประโยชน์และไม่มิจุดด่างพร้อยให้กับตัวของนักการเมืองรวมถึงการช่วยเหลือประชาชนและชุมชนเพื่อสร้างสัมพันธ์อันดีกับชุมชนและคงความนิยมต่อไป (คณิน สุวณโณ, 2565) ในยุคแห่งข้อมูลข่าวสารที่ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็น และสามารถติดตามข่าวได้อย่างทันที โดยเฉพาะการขยายตัวของสื่อมวลชน โดยเฉพาะความเจริญด้านเทคโนโลยี และ Social Media ต่างๆ จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่สำคัญ โดยประชาชนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างสะดวกมากขึ้นสามารถพูดคุย และแสดงออกทางด้านทัศนคติทางการเมืองได้เสริมมากขึ้น รวมถึงสามารถตรวจสอบการทำงานของนักการเมืองโดยเหตุการณ์นี้เรียกว่า มิติทางการเมือง โดยสิ่งนี้ถือเป็นความท้าทายอย่างยิ่งสำหรับนักการเมืองที่จะต้องสร้างความนิยมทางการเมืองโดยที่จะต้องคงความเชื่อถือของประชาชนให้ได้มากที่สุดเพื่อที่จะได้เป็นตัวเลือกตั้งในการได้รับเลือกเพื่อขึ้นเป็นนักการเมืองในการบริหารชุมชนและท้องถิ่น (กษิตศ รอดน้อย, 2566)

ในการนำ เอาหลักพุทธธรรมนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างความนิยมของนักการเมืองท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองท้องถิ่น และ การสร้างคุณลักษณะที่ดีของตัวนักการเมืองท้องถิ่นที่จะเป็นตัวแทนในการเข้าไปปฏิบัติ และเสริมประสิทธิผลในหน้าที่ในการเป็นผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นในครั้งต่อไป นอกจากนั้นแล้วประชาชนยังสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและงานบริการต่างๆได้หลากหลาย โดยในหลักสังคหวัตถุธรรม ที่ประกอบไปด้วย 1) ทาน การให้ 2) ปิยวาจา วาจาที่เป็นที่รัก 3) อตถจริยา การประพฤติประโยชน์ 4) สมานัตตตา การวางตนสม่ำเสมอ โดยกระประยุกต์หลักพุทธธรรมหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองท้องถิ่นในตำบลบ้านถ้าอำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา นักการเมืองท้องถิ่นนั้นต้องเป็นผู้ที่พร้อมให้โอกาส สามารถเข้าไปช่วยเหลือความต้องการของประชาชนได้อย่างทันที โดยที่สนับสนุนโครงการต่างๆ และพร้อมให้คำแนะนำที่มีคุณค่าแก่ประชาชน โดยผ่านการพูดที่ดี มีกาลเทศะ และสามารถสร้างสรรค์ให้เกิดการพูดคุยในเชิงบวก โดยที่พร้อมจะแก้ไขปัญหาและผ่านวิกฤติได้อย่างสันติ สามารถเสียสละเวลาส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวมสามารถไปร่วมงานของประชาชนเพื่อให้ประชาชนนั้นมีความไว้วางใจไม่รู้สึกลังเลเข้าถึงง่าย ไม่ถือตัว ไม่แบ่งชนชั้น แสดงถึงความจริงใจและความเคารพต่อศักดิ์ศรีของประชาชน สามารถเข้าถึงได้ง่ายออกแบบนโยบายที่เป็นประโยชน์ที่ตอบโจทย์ความต้องการของชุมชนและประชาชน สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง สามารถเห็นผลจับต้องได้ลงมือทำอย่างจริงจัง พร้อมรับผิดชอบต่อปัญหา และ ความผิดพลาดไม่ผลักภาระไปที่ประชาชน หรือ คนใดคนหนึ่ง

ดังนั้นผู้วิจัยสนใจศึกษาความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อนักการเมืองท้องถิ่นที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่น ตลอดจนพฤติกรรมในการเลือกนักการเมืองท้องถิ่น ทั้งนี้ยังมุ่งศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการตัดสินใจของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่น โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการขับเคลื่อนการเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อนักการเมืองท้องถิ่นใน ตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา
2. เพื่อเปรียบเทียบความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อนักการเมืองท้องถิ่นใน ตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักพุทธรธรรมในการส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของประชาชนนักการเมืองท้องถิ่นในตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ตามหลักสังคหวัตถุ 4

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ประกอบด้วย ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ จากแบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 จำนวนประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปในตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา จำนวน 6,923 คน แล้วกลุ่มตัวอย่างได้แก่ประชาชนอายุ 18 ปี ขึ้นไปจำนวน 379 คน โดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05
 - 1.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 2 รูป 7 คน โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่
 - 1) กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์และพระพุทธศาสนา 2 รูป 2คน รวมทั้งหมด 4 คน
 - 2) กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น จำนวน 3 คน
 - 3) กลุ่มผู้นำท้องที่ จำนวน 2 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็นสามตอน เพื่อให้สอดคล้องกับเรื่องการประยุกต์หลักพุทธรธรรมเพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองท้องถิ่นในตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา โดยแบ่งออกเป็นสามตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการการประยุกต์หลักพุทธรธรรม เพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองท้องถิ่นในตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา โดยได้กำหนดคำถามและให้คะแนนที่ตรงกับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม เพียงระดับเดียวจาก 5 ระดับ (Rating Scale)

ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ทาน 2) ปิยวาจา 3) อุตถจริยา 4) สมานัตตตา ผ่านระบบมาตราส่วนประเมินค่า (Likert Scale)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค พร้อมทั้งข้อเสนอแนะต่อแนวทางในการประยุกต์ใช้ประยุกต์หลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อนักการเมืองท้องถิ่นในตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา แบ่งเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้ 1) เสรีภาพทางการเมือง 2) ความเสมอภาค 3) ความรับผิดชอบ 4) การมีส่วนร่วม

1.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์การประยุกต์หลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองท้องถิ่นในตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมจากประชาชนในพื้นที่ตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป จำนวน 6,923 คน โดยใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ตามจำนวนประชากรทั้งหมด โดยใช้สูตรของ Taro Yamane จึงได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ 379 คน

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากการ สัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จำนวน 2 รูป 7 คน โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม รวม 9 รูป/คน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยคำนวณสถิติจากโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ โดย

1) **สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics)** สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อนักการเมืองท้องถิ่นในตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความหมายโดยใช้เกณฑ์ ของเบสท์(Best, 1981)

2) **สถิติอนุมาน (Inferential Statistics)** สำหรับทดสอบสมมติฐาน เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งเสริมต่อความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือการทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรอิสระสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรอิสระตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.)

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาเกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อนักการเมืองท้องถิ่นในตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

สรุปผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ระดับความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองท้องถิ่นในตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา โดยรวมทุกด้านอยู่ที่ระดับปานกลาง โดยผลรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 3.1) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านเสรีภาพทางการเมือง ($\bar{x}$ = 3.26, S.D.= 0.73) รองลงมา ได้แก่ ด้านความเสมอภาค ($\bar{x}$ = 3.17, S.D.= 0.74) รองลงมา ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{x}$ = 3.05, S.D.= 0.76) รองลงมา ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วม ($\bar{x}$ = 3.01, S.D.= 0.71) ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ระดับความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองท้องถิ่นในตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา โดยภาพรวม

ความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองท้องถิ่นใน เทศบาลตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา	ระดับความนิยมทางการเมือง		
	$\bar{x}$	S.D	แปลผล
๑. ด้านเสรีภาพทางการเมือง	3.26	0.73	ปานกลาง
๒. ด้านความเสมอภาค	3.17	0.74	ปานกลาง
๓. ด้านความรับผิดชอบ	3.05	0.76	ปานกลาง
๔. ด้านการมีส่วนร่วม	3.01	0.71	ปานกลาง
รวม	3.12	0.54	ปานกลาง

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ระดับความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองท้องถิ่น ในเทศบาลตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ตามปัจจัยส่วนบุคคล ตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 379 ด้วยการแสดงด้วยร้อยละ ได้วิเคราะห์ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ตามผลการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ในการวิเคราะห์ผลข้อมูล และกำหนดนัยสำคัญทางสถิติ p (Sig) = 0.05 โดยผลการเปรียบเทียบแสดงด้วยค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที (T-test) และค่าเอฟ (f-test) โดยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความสำคัญทางสถิติจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) พบว่าการเปรียบเทียบความนิยมทางการเมืองต่อนักการเมืองท้องถิ่นใน ตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ในภาพรวมจำแนกตามเพศ ของผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามสมมติฐานดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองท้องถิ่นใน ตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา แตกต่างกัน โดยภาพรวมของการเปรียบเทียบความนิยมทางการเมืองต่อนักการเมืองท้องถิ่นใน ตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ในภาพรวมจำแนกตามเพศ ของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ในภาพรวมจำแนกตามเพศ ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนก ตามเพศชาย 195 คน หญิง 184 คน ด้วยวิธีการทดสอบค่าที (t - test) = -0.221 และ

ค่า Sig = 0.826 เมื่อจำแนกตามเพศ ได้แก่ ชาย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.11 และหญิง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.13 พบว่าโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานข้อที่ 2 ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองท้องถิ่นใน ตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา แตกต่างกัน ในภาพรวมของการเปรียบเทียบความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองท้องถิ่นใน ตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ในภาพรวมจำแนกตามอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม โดย ภาพรวมที่มีอายุแตกต่างกัน 4 ระดับ ได้แก่ อายุ 18 - 20 ปี ($\bar{x} = 3.13$) , อายุ ๓๐ - ๔๐ ปี ($\bar{x} = 3.10$), อายุ ๔๑ - ๕๐ ปี ($\bar{x} = 3.07$) และ อายุ ๕๑ ปีขึ้นไป ($\bar{x} = 3.09$ โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one- Way Anova) ($f = 3.680$ และค่า Sig = 0.421) พบว่า ผู้ตอบ แบบสอบถามที่มีอายุแตกต่างกัน ส่งผลต่อความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองท้องถิ่นใน ตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานข้อที่ 3 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองท้องถิ่นใน ตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา แตกต่างกัน ในภาพรวมของการเปรียบเทียบความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองท้องถิ่นใน ตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ในภาพรวมจำแนกตามระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยภาพรวมมีระดับการศึกษาแตกต่างกัน 3 ระดับ ได้แก่ ต่ำกว่าปริญญาตรี ($\bar{x} = 3.10$), ปริญญาตรี ($\bar{x} = 3.07$), สูงกว่าปริญญาตรี ($\bar{x} = 3.30$) โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one- Way Anova) ($f = 3.593$ และค่า Sig = 0.228) พบว่า ผู้ตอบ แบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ส่งผลต่อความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองท้องถิ่นใน ตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานข้อที่ 4 ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองท้องถิ่นใน ตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา แตกต่างกัน ในภาพรวมของการเปรียบเทียบความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองท้องถิ่นใน ตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ในภาพรวมจำแนกตามอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดย ภาพรวมที่มีอาชีพแตกต่างกัน 5 ระดับ ได้แก่ รับจ้าง/ลูกจ้างประจำ ($\bar{x} = 3.19$) , กสิกรรม/เกษตรกรรม ($\bar{x} = 3.17$), ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ($\bar{x} = 2.86$), พนักงานราชการ/ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ ($\bar{x} = 3.12$), อื่นๆ ($\bar{x} = 3.24$) โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one- Way Anova) ($f = 5.037$ และค่า Sig = 0.417), พบว่า ผู้ตอบ แบบสอบถามที่มีอาชีพแตกต่างกัน ส่งผลต่อความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองท้องถิ่นใน ตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานข้อที่ 5 ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองท้องถิ่นใน ตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา แตกต่างกัน ในภาพรวมของการ พบว่าเปรียบเทียบความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองท้องถิ่นใน ตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ในภาพรวมจำแนกตามอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยภาพรวมมีระดับรายได้แตกต่างกัน 5 ระดับ ได้แก่ ไม่เกิน 15,000 บาท ($\bar{x} = 3.07$) , 15,001 – 20,000 บาท ($\bar{x} = 3.18$), 20,001 – 25,000 บาท ($\bar{x} = 3.30$) 25,001 บาทขึ้นไป ($\bar{x} = 3.12$), อื่นๆ ($\bar{x} = 3.04$) โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว one- Way Anova) ($f = 1.732$ และค่า Sig = 0.442), พบว่า ผู้ตอบ แบบสอบถามที่มีอาชีพแตกต่างกัน ส่งผลต่อ

ความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองท้องถิ่นใน ตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 2 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมุติฐาน	ตัวแปรต้น	สมมุติฐาน	ก า ร		Sig.	ผลการทดสอบ
			ค่า t	ค่า F		
	เพศ	ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความนิยมทางการเมืองต่อนักการเมืองท้องถิ่นใน ตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา แตกต่างกัน	.221	-	0.826	ปฏิเสธสมมติฐาน
	อายุ	ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความนิยมทางการเมืองต่อนักการเมืองท้องถิ่นใน ตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา แตกต่างกัน		3.680	0.421	ปฏิเสธสมมติฐาน
	ระดับการศึกษา	ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความนิยมทางการเมืองต่อนักการเมืองท้องถิ่นใน ตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา แตกต่างกัน		3.531	0.228	ปฏิเสธสมมติฐาน
	อาชีพ	ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความนิยมทางการเมืองต่อนักการเมืองท้องถิ่นใน ตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา แตกต่างกัน		5.037	0.417	ปฏิเสธสมมติฐาน
	รายได้	ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีความนิยมทางการเมืองต่อนักการเมืองท้องถิ่นใน ตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา แตกต่างกัน		1.732	0.442	ปฏิเสธสมมติฐาน

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองท้องถิ่นในตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ตามหลัก สังคหวัตถุ 4 ดังนี้

3.1 ทาน (การให้) ทาน หรือ การให้นั้นไม่ได้หมายถึงแค่การให้ทรัพย์สินหรือสิ่งของเท่านั้น แต่รวมถึงการให้โอกาส การให้เวลา การให้ความรู้ และการให้ความช่วยเหลือในรูปแบบต่างๆ ด้วย ซึ่งเมื่อประยุกต์ใช้ในบริบทของการเมืองแล้ว ทาน กลายเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองกับประชาชน เมื่อนักการเมืองได้มีการให้ในสิ่งที่ประชาชนต้องการ ไม่ว่าจะเป็นการ ยอมสละบางสิ่งเพื่อประโยชน์

ส่วนรวม เพื่อให้ผู้คนและชุมชนนั้นเกิดความแบ่งปัน อื้อเพื่อเผื่อแผ่ และการหวังแต่ประโยชน์ส่วนตนนั้นมีน้อยลง สังคมท้องถิ่นนั้นก็จะสามารถอยู่ได้ร่วมกันได้อย่างมีความสุข สร้างความผูกพัน สามารถเป็นที่พึ่งของประชาชนได้

3.2 สมานัตตตา (การวางตนให้เหมาะสม เสมอต้นเสมอปลาย) นอกจากการวางตัวให้เหมาะสม แล้วอีกความหมายหนึ่งคือการสร้างความสม่ำเสมอในการกระทำ ความคิด และการสื่อสาร ซึ่งจะนำมาซึ่งความเชื่อมั่นและความนิยมนอย่างเป็นธรรมชาติ โดยที่ตัวของนักการเมืองนั้นมีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน และมีจุดยืนที่แน่วแน่ ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสหรือผลประโยชน์ส่วนตัว เช่น หากเคยมีการประกาศว่าจะแก้ไขปัญหาเรื่องบางอย่างที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน ก็ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่แค่ทำในช่วงหาเสียงหรือ ก่อนการดำรงตำแหน่ง และจะต้องมีจุดยืนที่สม่ำเสมอจะทำให้ประชาชนรู้สึกว่ นักการเมืองคนนี้เป็นที่พึ่งได้และมีความน่าเชื่อถือ พวกเขาจะมอบความไว้วางใจให้กับผู้นำที่ไม่กลับกลอกไปมาหมายความว่า นักการเมืองท้องถิ่นที่ดีนั้นต้องสร้างความไว้วางใจ แสดงถึงการเป็นผู้นำที่รับผิดชอบให้กับประชาชนและสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนอย่างยั่งยืน

3.3 ปิยวาจา (การพูดจาไพเราะ) การพูดอย่างอ่อนโยน สุภาพ ไพเราะ และจริงใจ เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดียังหมายถึงการใช้คำพูดที่สร้างสรรค์และจริงใจ นอกจากนั้นแล้วการใช้ปิยวาจาในทางการเมืองนั้นนักการเมืองไม่ควรใช้ภาษาหรือศัพท์ที่ฟังดูยากเกินไปสำหรับประชาชนจะต้องภาษา หรือศัพท์ที่เข้าใจง่ายและเข้าถึงได้ทุกคน ไม่ใช่การใช้ภาษาเทคนิคที่ทำให้ประชาชนรู้สึกห่างเหิน และไม่ว่าในสถานการณ์ใดก็ตามการสื่อสารนโยบายในเชิงบวกจะสร้างความรู้สึกที่ดีและสร้างแรงบันดาลใจให้ประชาชนอยากมีส่วนร่วม ทำให้เกิดความนิยมที่มาจากความหวังและเจตจำนงร่วมกันเพื่อความสามัคคีและลดความขัดแย้งในสังคม ซึ่งจะสร้างความนิยมที่มาจากความหวังในสันติภาพและความสงบสุข และความไว้วางใจที่ดีแก่ประชาชน

3.4 อตถจริยา (การประพฤติประโยชน์) การประพฤติตนเป็นประโยชน์ ซึ่งหมายถึงการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยแรงกาย สติปัญญา และกำลังทรัพย์ตามความเหมาะสม การกระทำนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี และความสามัคคีในสังคมในการประยุกต์หลักอตถจริยาให้เข้ากับความนิยมทางการเมือง มาประยุกต์ใช้ได้หลายด้านทั้งจากในการทำงานเกี่ยวกับส่วนรวมด้วยการทำงานอย่างจริงจังเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆของประชาชน เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การจัดการระบบสาธารณสุข และการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และนักการเมืองนั้นต้องทำงานและแสดงออกถึงความซื่อสัตย์ และความโปร่งใสในการบริหารงานจะช่วยสร้างความเชื่อมั่น และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้กับประชาชน

อภิปรายผลการวิจัย

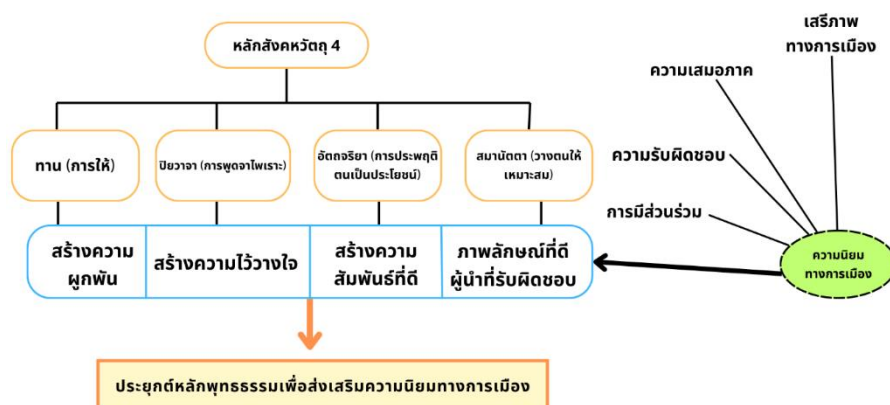
เสนอเป็นความเรียงและให้เชื่อมโยงกับผลการวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ระดับความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{x} = 3.12$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านเสรีภาพทางการเมืองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านความเสมอภาค ด้านความรับผิดชอบ และด้านการมีส่วนร่วมอยู่ในลำดับสุดท้าย ทั้งนี้เพราะ บริบททางการเมืองและสังคมในพื้นที่ ๆ ประชาชนนั้นมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองแต่ในกลไกในการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นอาจจะยังไม่เข้มแข็งพอ หรือนักการเมืองท้องถิ่นยังไม่สามารถสร้างความโดดเด่นเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนทุกกลุ่มได้อย่างเฉพาะเจาะจง ความนิยมของประชาชนจึงอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของกษิตศ รอดน้อย (2566) ที่พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบูรณ์ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้แตกต่างกัน มีความนิยมทางการเมืองต่อนักการเมืองท้องถิ่นในตำบลบ้านถ้ำ ไม่แตกต่างกัน ในภาพรวม ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะของสังคมในตำบลบ้านถ้ำมีความเป็นชุมชนที่มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติหรือระบบอุปถัมภ์ที่เข้มแข็ง ทำให้การตัดสินใจหรือความนิยมทางการเมืองมีลักษณะไปในทิศทางเดียวกันทั่วทั้งชุมชนมากกว่าจะขึ้นอยู่กับสถานะส่วนบุคคลโดยสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของพระศกลวัฒน์ จิตตปญโญ (2563) ที่พบว่าประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเทศบาลตำบลนาหนาด อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม โดยรวมไม่แตกต่างกัน

3. ผลการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของประชาชนนักการเมืองท้องถิ่นในตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ตามหลักสังคหวัตถุ 4 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{x} = 3.10$) โดยด้านที่โดดเด่นที่สุดคือ ด้านทาน และ ด้านปิยวาจา ทั้งนี้เพราะสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของหลักสังคหวัตถุ 4 นั้นสะท้อนให้เห็นการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของประชาชนดังต่อไปนี้ 1) ด้านทาน สามารถนำไปใช้ได้กับ ด้านการมีส่วนร่วม คือ การให้โอกาสต่างๆ รับฟังปัญหาอย่างทันท่วงที 2) สมานัตตา สามารถนำไปใช้ได้กับด้านความเสมอภาค คือ นักการเมืองที่ดำนั้นต้องสร้างความเที่ยมอย่างเป็นธรรมให้กับชุมชน โดยที่เป็นการมอบความใกล้ชิดให้กับประชาชน โดยเน้นไปที่ความเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติ 3) ปิยวาจา สามารถนำไปใช้ได้กับ ด้านเสรีภาพทางการเมือง นักการเมืองที่สามารถสร้างความใกล้ชิดกับประชาชนได้เท่าไร โอกาสในการที่จะรู้ถึงความต้องการของประชาชนนั้นยิ่งมากขึ้น สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆในชุมชนอย่างสันติช่วยสร้างแรงจูงใจที่ดีในการร่วมมือและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักการเมืองและชุมชน 4) อตถจริยา สามารถนำไปใช้ได้กับ ด้านความรับผิดชอบ การทำตนให้เป็นประโยชน์นั้นมีส่วนที่สำคัญอย่างมาก เพราะในบางครั้งนโยบายที่บรรเทาปัญหาของชุมชนนั้น เกิดจากการรับฟังทุกปัญหาของประชาชนอย่างตั้งใจและเป็นธรรมสามารถเข้าใจปัญหาเชิงลึกต่างๆของชุมชน เช่น ปัญหาไฟฟ้า การป้องกันรับมือจากปัญหาน้ำท่วมที่ส่งผลต่อภาคการเกษตรของชุมชน โดยจะเชื่อมโยงจากนโยบายที่สามารถใช้ได้จริง เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสามารถเห็นผลได้จากการลงพื้นที่และปฏิบัติงาน โดยผลการวิจัยนี้ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระใบฎีกาณิน สุวณโณ (2564) และ มนัสนันท์ ศิวะพร (2564) ที่พบว่าสังคหวัตถุ 4 นั้นมีส่วนช่วยในการส่งเสริมความนิยมทางการเมืองอย่างยั่งยืน นั่นคือ นักการเมืองที่ดำนั้นต้องมีความความเสียสละเพื่อส่วนรวม พร้อมอยู่เคียงข้างประชาชนมีความจริงใจไม่โกหก สามารถอยู่ร่วมกับสังคมส่วนรวมได้เป็นอย่างดี มีความน่าเชื่อถือ และพร้อมที่จะรับผิดชอบต่อสังคม สามารถเข้าถึงฟังพาได้ช่วยเหลือชุมชนทุกเมื่อ สามารถเป็นเกณฑ์สำคัญที่ประชาชนใช้ในการพิจารณาและตัดสินใจเลือกนักการเมืองท้องถิ่นของประชาชนเพื่อให้ได้นักการเมืองท้องถิ่นที่มีความพร้อมจะเข้าไปทำหน้าที่ และ กิจกรรมทางการเมืองของชุมชนต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

จากแผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ที่แสดงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ผู้วิจัยสามารถอธิบายเกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลบ้านฉ้อ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

1. การประยุกต์ใช้หลักทาน ที่ส่งผลต่อการส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในตำบลบ้านฉ้อ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา โดยใช้หลักทาน จากผลการวิเคราะห์ทั้งในข้อมูลเชิงปริมาณ และ เชิงคุณภาพแสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามแล้วผู้ให้ข้อมูลสำคัญในประเด็นที่ส่งผลต่อการส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในตำบลบ้านฉ้อ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ด้านทาน โดยจะเป็นการที่นักการเมืองนั้นได้ให้ความช่วยเหลือต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการให้ความรู้ ให้โอกาสที่ดีแก่ชุมชน หรือ การสนับสนุนโครงการต่างๆที่ส่งผลต่อความต้องการของประชาชนพร้อมประพาศิตตนเป็นแบบอย่าง และรับฟังปัญหาอย่างทันท่วงที จึงเป็นกลไกเชิงจริยธรรมที่สามารถสร้างภาพลักษณ์นักการเมืองให้มีเมตตา เอื้ออาทร และใกล้ชิดประชาชนโดยที่มีผลต่อความนิยมทางการเมืองท้องถิ่นในตำบลบ้านฉ้อ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

2. การประยุกต์ใช้ หลักสมานัตตา ส่งผลต่อการส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในตำบลบ้านฉ้อ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา โดยใช้หลักสมา นัตตาจากผลการวิเคราะห์ทั้งในข้อมูลเชิงปริมาณ และ เชิงคุณภาพแสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามแล้วผู้ให้ข้อมูลสำคัญในประเด็นที่ส่งผลต่อการส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในตำบลบ้านฉ้อ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ด้านสมานัตตา โดยนักการเมืองที่ได้ยึดและใช้หลักในข้อนี้ นักการเมืองผู้นั้นเข้าถึงง่าย เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น และ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม ทำงานเสมอต้นเสมอปลาย สื่อสารกับประชาชนอย่างไม่แบ่งแยก ไม่เลือกปฏิบัติจึงเหมือนเป็น สะพานเชื่อม ระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นกับประชาชน ทำให้เกิดความไว้วางใจและความนิยมส่งผลต่อการส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในตำบลบ้านฉ้อ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

3. การประยุกต์ใช้หลักปิยวาจา ส่งผลต่อการส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในตำบลบ้านฉ้อ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา โดยใช้หลักปิยวาจาจากผลการวิเคราะห์ทั้งในข้อมูลเชิงปริมาณ และ เชิงคุณภาพแสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามแล้วผู้ให้ข้อมูลสำคัญในประเด็นที่ส่งผลต่อการส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในตำบลบ้านฉ้อ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ด้านปิยวาจา นักการเมืองที่จะขึ้นมาเป็นผู้นำท้องถิ่นจะต้องใช้วาจาถูกต้อง เหมาะสมตามกาลเทศะ สร้าง

ความสัมพันธ์ที่ดี ลดความขัดแย้ง และสร้างแรงจูงใจให้เกิดความร่วมมือ สร้างบรรยากาศเชิงสร้างสรรค์ และทำให้ประชาชนรู้สึกใกล้ชิด จึงเป็นหลักธรรมที่สำคัญที่ส่งผลต่อการส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

4. การประยุกต์ใช้ หลักอรรถจริยา ส่งผลต่อการส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา โดยใช้หลักอรรถจริยาจากผลการวิเคราะห์ทั้งในข้อมูลเชิงปริมาณ และ เชิงคุณภาพแสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามแล้วผู้ให้ข้อมูลสำคัญในประเด็นที่ส่งผลต่อการส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ด้านอรรถจริยา โดยเห็นว่านักการเมืองให้ความสำคัญกับพัฒนาสาธารณูปโภคและสิ่งแวดล้อม สามารถช่วยเหลือประชาชนอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม สามารถออกแบบนโยบายที่สามารถแก้ปัญหาให้กับชุมชน เป็นแบบอย่างที่ดีที่มีความรับผิดชอบ และมุ่งทำเพื่อส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตนจึงมีผลต่อการส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านเสรีภาพทางการเมือง นักการเมืองท้องถิ่นควรสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารที่เปิดกว้าง ใช้ถ้อยคำไพเราะ สุภาพ และเหมาะสม เพื่อให้ประชาชนกล้าแสดงความคิดเห็นทางการเมืองอย่างอิสระ และ สนับสนุน “ช่องทางรับฟังความคิดเห็น” ที่ไม่เปิดเผยชื่อ เพื่อป้องกันความเป็นส่วนตัวในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง

2. ด้านความเสมอภาค นักการเมืองท้องถิ่นต้องปฏิบัติต่อประชาชนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม ไม่แบ่งแยกตามฐานะ เครือญาติ หรือกลุ่มการเมือง กำหนดระบบการเข้าถึงโครงการชุมชนที่ครอบคลุมทุกครัวเรือน ลดปัญหาการเลือกปฏิบัติ และรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนทุกกลุ่ม ทั้งเยาวชน ผู้สูงอายุ เกษตรกร และผู้พิการ

3. ด้านความรับผิดชอบ นักการเมืองท้องถิ่นต้องแสดงให้เห็นถึงการลงมือทำจริง โปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยการจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานต่อประชาชนอย่างสม่ำเสมอ ทั้งในรูปแบบเอกสารและการประชุมชี้แจง โดยประชาชนและชุมชนมีบทบาทในการติดตามโครงการพัฒนาต่าง ๆ

4. ด้านการมีส่วนร่วม นักการเมืองท้องถิ่น และ องค์กรทางการเมืองได้ให้โอกาสและทรัพยากรแก่ประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนออกแบบโครงการพิจารณางบประมาณ ไปจนถึงการติดตามประเมินผล

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

สำหรับนักการเมืองท้องถิ่นและผู้ปฏิบัติงานทางการเมือง ควรนำผลวิจัยไปใช้เป็น แนวปฏิบัติส่วนบุคคล เพื่อสร้างศรัทธาและความนิยมที่ยั่งยืน

1. การปฏิบัติตน ต้องรักษามาตรฐานพฤติกรรมอย่าง "เสมอต้นเสมอปลาย" (สมานัตตตา) ไม่ละทิ้งประชาชน ปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเท่าเทียม และรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ

2. การทำงาน ต้องทำงานเชิงรุกด้วยความจริงใจและต่อเนื่อง ให้โอกาสและช่วยเหลือประชาชนทุกภาคส่วน ทั้งด้านการศึกษาและการดำรงชีพ (ทาน/อรรถจริยา) โดยนโยบายที่ออกมาต้องสามารถช่วยเหลือความต้องการของประชาชนได้จริง

3. การวางตัว ต้องเป็น "แบบอย่างที่ดี" สามารถควบคุมสถานการณ์และอารมณ์ได้อย่างมีสติ ใช้กิริยา วาจาที่เหมาะสมถูกกาลเทศะ (ปิยวาจา) ซึ่งจะทำให้ประชาชนเห็นถึงความตั้งใจจริงและเกิดความเชื่อมั่นในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- กษิดิศ รอดน้อย. (2566). ความทันสมัยทางการเมืองที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในการเลือกตั้ง ผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเพชรบูรณ์. ดุษฎีนิพนธ์ : ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา.
- พระใบฎีกาณิน สุวณโณ (เร้งทอง), วัชรินทร์ ชาญศิลป์ และ อนุภูมิ ไชวเกษม. (2566). พฤติกรรมทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจของประชาชนในการเลือกตั้ง ท้องถิ่นในอำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี. วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ, 6(3), 13-26
- พระศกลวัธน์ จิตตปญโญ. (2563). บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเทศบาลตำบลนาหนาด อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม. สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา.
- มนัสนันท์ ศิวะพร. (2564). การสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองที่มีผลต่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปของประชาชนในอำเภอบ้านบึงจังหวัดชลบุรี. สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2555). ระบบงานรัฐสภา 2555. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
- Arat, Z. F. (1991). Democracy and human rights in developing countries. Boulder, CO: Lynne Rienner.
- Best, J. W. (1981). Research in education. New Jersey: Prentice Hall, Inc
- Chenyang, L. (1999). The Tao encounters the West. New York: State University of New York Press.
- Lijphart, A. (1999). Patterns of democracy. New Haven, CT: Yale University Press.

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาไฟป่าและหมอกควันในตำบลแม่เจดีย์ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

INTEGRATION OF BUDDHIST PRINCIPLES TO PROMOTE PUBLIC PARTICIPATION IN PREVENTING
AND SOLVING FOREST FIRE AND SMOG PROBLEMS IN MAE CHEDI SUBDISTRICT, WIANG PA PAO
DISTRICT, CHIANG RAI PROVINCE

ประกิจ สารพันธ์, สหัทธยา วิเศษ และ พระครูธรรมธรรมบุญเที่ยง พุทธสาวิโก

Prakit sarapun, Sahathaya Wises and Phrakhru ThammathonBunthiang Phutthasawako

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding author, e-mail: 6404504105@mcu.ac.th, Tel 0808458553

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไข
ปัญหาไฟป่าและหมอกควัน (2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหไฟป่าและ
หมอกควัน และ (3) บูรณาการหลักพุทธธรรมในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไข
ปัญหาไฟป่าและหมอกควัน เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ
ประชาชนในหมู่บ้านติดป่า จำนวน 364 คน ใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ
เชิงพรรณนาและอนุมาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์ข้อมูลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 13 คน วิเคราะห์ด้วยวิธี
วิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหไฟป่าและหมอกควันโดยภาพรวมอยู่ใน
ระดับมาก

2) เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหไฟป่าและหมอกควัน
จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน และประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วน
ร่วมการป้องกันและแก้ไขปัญหไฟป่าและหมอกควัน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ประชาชนที่มีอายุต่างกัน
และประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมการป้องกันและแก้ไขปัญหไฟป่าและหมอกควัน โดยภาพรวม
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

3) แนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไข
ปัญหไฟป่าและหมอกควัน พบว่า การจัดประชุมร่วมสมำเสมอ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การ เพิ่มภาคี
เครือข่ายการเคารพความคิดเห็นของผู้มีประสบการณ์ เปิดโอกาสให้กลุ่มสตรี มีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม การเพิ่ม
งบประมาณจากภาครัฐ การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์การปฏิบัติงานและอุปกรณ์การสื่อสาร การประเมินผลและเก็บ
ข้อมูลทางสถิติ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน, ไฟป่าและหมอกควัน, หลักอปริหานิยธรรม

Abstract

This research article aimed: (1) to study the level of public participation in preventing and solving forest fires and haze problems (2) to compare public participation in preventing and solving forest fires and haze problems by personal factors and (3) to integrate Buddhist principles to promote public participation in preventing and solving forest fires and haze problems. A mixed-method research methodology was employed. The population and sample consisted of 364 people in forest-side villages. The research instrument used was a questionnaire with reliability scores. Data were analyzed using descriptive and inferential statistics. Data from 13 key informants was analyzed using content analysis. The results of the research revealed that:

1) The overall level of public participation in preventing and solving forest fires and haze problems was high.

2) Comparing the level of public participation in preventing and solving forest fires and haze problems by personal factors, it was found that people of different genders and educational levels had similar overall participation in preventing and solving forest fires and haze problems. People of different ages and occupations had different levels of participation in preventing and solving forest fires and haze problems. Overall, participation in forest fire and haze prevention and resolution showed a significant difference at the 0.05 level.

3) Integrating Buddhist principles to promote public participation in forest fire and haze prevention and resolution revealed regular joint meetings, promoting knowledge exchange, increasing network partnerships, respecting the opinions of experienced individuals, providing equal opportunities for women's participation, increasing government budgets, supporting operational materials and communication equipment, and evaluating and collecting statistical data.

Keywords: : People Participation, Forest Fire and Smog, Aparihaniyadhamma

บทนำ

ปัจจุบันสถานการณ์ไฟป่าและหมอกควันในประเทศไทยมีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงมากขึ้นและเกิดปัญหาเป็นประจำในช่วงฤดูร้อนของทุกปี โดยส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างมาก โดยโรคที่เกิดจาก ปัญหาหมอกควันได้แก่โรคหั่วใจและโรคผิวหนังอักเสบเป็นต้นปัญหาการเกิดไฟป่าส่วนใหญ่เป็นการเผาในที่โล่ง(Open Burning) อันมีสาเหตุมาจากความต้องการเข้าไปใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าของประชาชน สาเหตุหลักๆของการเกิดไฟป่า สามารถสรุปได้ดังนี้ การจุดไฟเผาป่าเพื่อเตรียมพื้นที่ทำการเกษตรของราษฎร และเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ซึ่งเป็นวิธีชีวิตทำการเกษตรของคนในพื้นที่บนเขาและที่ราบเชิงภูเขา ด้วยเหตุนี้เองปัญหาการเกิดไฟป่าหรือการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในพื้นที่ป่าจึงแก้ไขได้ยาก โดยเฉพาะการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ซึ่งเป็นพืชที่ก่อให้เกิดเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรเป็นจำนวนมาก (รัฐกรณ์ ชูยกปิ่น, 2567) เป็นปัญหาที่สร้างความเสียหายต่อทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม ทำให้ระบบนิเวศป่าที่ไม่สามารถ

ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ก่อให้เกิดความเสียหายในบริเวณกว้าง พืชและสัตว์อาศัยอยู่ในบริเวณนั้น ถูกทำลายก่อให้เกิดปรากฏการณ์เรือนกระจก และภาวะโลกร้อน ซึ่งเป็นภาวะที่อุณหภูมิของโลกโดยเฉลี่ยสูงขึ้นขณะเดียวกันการเกิดไฟป่ายังส่งผลให้เกิดมลสาร ที่มีอนุภาคขนาดเล็กและทำให้เกิดเป็นมลพิษ เช่น หมอกควันและฝุ่นละอองขนาดเล็กเพิ่มขึ้น จนเกิดมลพิษทางอากาศซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่นๆในประเทศไทย พบว่าไฟป่าเกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงปลายเดือนเมษายน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคเหนือ ทั้งนี้สาเหตุของการเกิดไฟป่ามาจากการกระทำของมนุษย์ทั้งโดยเจตนาและไม่เจตนา

ในเขตพื้นที่ตำบลแม่เจดีย์ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงรายโดยเฉพาะ 9 หมู่บ้านที่มีเขตติดกับป่า ยังพบปัญหาเกี่ยวกับมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟป่า เนื่องจากประชาชนในพื้นที่บางส่วนมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงจากอดีต มีการเคลื่อนย้ายเข้าสู่ตัวเมืองเข้าภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น จึงละเลยต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกัน ไฟป่าในพื้นที่อยู่อาศัยดั้งเดิมของตนเอง ขณะเดียวกัน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ กับ กลุ่มประชากรรุ่นใหม่ มีความห่างเหินกันมากขึ้น ทั้งนี้ เกิดจากปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรม ของประชาชนในชุมชน คือ การยอมรับและไว้วางใจผู้นำของชุมชน การทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ

ผู้วิจัยเห็นว่าหลักอภิธานิธรรมธรรม7 (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2546) มีความสำคัญที่จะประยุกต์ในการบูรณาการเพื่อส่งเสริมกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ในตำบลแม่เจดีย์ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงรายให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นซึ่งประกอบด้วย 1) การประชุมเป็นนิตย 2) การพร้อมเพรียงกันประชุม 3) การไม่บัญญัติ หรือไม่ล้มเลิกข้อบัญญัติตามอำเภอใจ 4) การเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา 5) การให้ เกียรติ และคุ้มครองสิทธิสตรี 6) การส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม 7) การอารักขาคุ้มครอง ปกป้องอันชอบธรรมเพื่อบูรณาการกับทฤษฎีการมีส่วนร่วมทั้ง 4 ด้านได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติ 3) การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ 3) การมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล เพราะหลักอภิธานิธรรม 7 ประการจะทำให้ทราบว่าประชาชนมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมใด มีปัจจัยใดที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ในพื้นที่เขตตำบลแม่เจดีย์ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย และการปกป้องรักษาผลประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับจากป่า เพื่อใช้ตอบสนองต่อการ ดำรงชีพ และสอดคล้องต่อวิถีชีวิตอย่างเหมาะสม ผู้วิจัยจึงมีความสนใจทำการวิจัยเรื่องการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันในตำบลแม่เจดีย์ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ตำบลแม่เจดีย์ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ตำบลแม่เจดีย์ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อบูรณาการหลักพุทธธรรมในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ตำบลแม่เจดีย์ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้การวิจัยแบบผสานวิธี โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ ประชากรในพื้นที่ 9 หมู่บ้านในตำบลแม่เจดีย์ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ที่ติดป่า จำนวน 3,925 คน และกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 364 คน

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 14 คน ประกอบด้วย 1) นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์ นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา 2) เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ 3) ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ 4) ผู้นำหมู่บ้าน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ คือแบบสอบถาม ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม ได้แก่ 1) ศึกษาหลักการ และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วม 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัย 3) ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย 4) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาความเหมาะสมของภาษา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ซึ่งผลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญปรากฏว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.5 - 1.00 5) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรวมทั้งฉบับ เท่ากับ 0.814 6) ปรับปรุงแก้ไขและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวม แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันในตำบลแม่เจดีย์ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันในตำบลแม่เจดีย์ตามหลักอปปรานีธรรม 7 ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการวิจัยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันในตำบลแม่เจดีย์ ตามหลักอปปรานีธรรม ๗ ตอนที่ 3 ปัญหาอุปสรรค และ ข้อเสนอแนะการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันในตำบลแม่เจดีย์ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก คุณภาพของเครื่องมือ โดยได้ค่า IOC มากกว่า 0.8 – 1.0 หมายความว่า แบบสัมภาษณ์มีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ 2) นำข้อความมาจำแนก เรียบเรียงและแยกประเด็น เฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้อง 3) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ประกอบบริบท 4) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันในตำบลแม่เจดีย์ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย พบว่า อยู่ในระดับมากดังนี้ ด้านรับผลประโยชน์ ด้านประเมินผล ($X = 3.69$) ด้านการตัดสินใจ และด้านการปฏิบัติ รายละเอียดแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันในตำบลแม่เจดีย์ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวม

		(n=364)	
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันในตำบลแม่เจดีย์ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย	$\bar{X}$	ระดับการมีส่วนร่วม	
		S.D.	แปลผล
1. ด้านการตัดสินใจ	3.92	.74	มาก
2. ด้านการปฏิบัติ	3.91	.73	มาก
3. ด้านการรับผลประโยชน์	3.69	.95	มาก
4. ด้านการประเมินผล	3.69	.89	มาก
รวม	3.80	.73	มาก

2. ประชาชนมีส่วนร่วมการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันในตำบลแม่เจดีย์ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ตามหลักอภิธานิธรรม 7 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน โดยพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือด้านการไม่บัญญัติสิ่งไม่บุญญะติไว้ และด้านการให้ความนับถือคำกล่าวของผู้อาวุโส เท่ากันทั้งสองด้าน ด้านการให้การสงเคราะห์และอุปการะแก่สงฆ์ทั้งหลาย รองลงมาได้แก่ด้านการให้ความเคารพ และสักการะรวมถึงบูรณสถานที่ ด้านการปกป้องและคุ้มครองสตรีทั้งหลายและด้านการหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ค่าเฉลี่ยเท่ากันทั้งสองด้าน และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการพร้อมเพรียงกันประชุมและด้านการกระทำกิจที่ควร รายละเอียดแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การมีส่วนร่วมการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันในตำบลแม่เจดีย์ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ตามหลักอภิธานิธรรม 7

		(n=364)	
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันในตำบลแม่เจดีย์ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ตามหลักอภิธานิธรรม 7	$\bar{X}$	การมีส่วนร่วม	
		S.D.	แปลผล
1. ด้านการหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์	3.93	.81	มาก
2. ด้านการพร้อมเพรียงกันประชุมและกระทำกิจที่ควร	3.90	.80	มาก
3. ด้านการไม่บัญญัติสิ่งไม่บุญญะติไว้	4.04	.84	มาก
4. ด้านการให้ความนับถือคำกล่าวของผู้อาวุโส	4.04	.73	มาก
5. ด้านการปกป้องคุ้มครองบรรดาสตรีทั้งหลาย	3.93	.79	มาก
6. ด้านการให้ความเคารพ และสักการะรวมถึงบูรณสถานที่	3.97	.73	มาก
7. ด้านการให้การสงเคราะห์และอุปการะแก่สงฆ์ทั้งหลาย	3.98	.73	มาก
รวม	3.80	.73	มาก

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า .การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันในตำบลแม่เจดีย์ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า จากตารางที่ 3 พบว่า สมมุติฐานที่ 1 ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันในตำบลแม่เจดีย์ อำเภอเวียงป่าเป้าจังหวัดเชียงรายต่างกัน จึงยอมรับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ สมมุติฐานที่ 2 ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันในตำบลแม่เจดีย์ อำเภอเวียงป่าเป้าไม่ต่างกัน จึงปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้ สมมุติฐานที่ 3 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันในตำบลแม่เจดีย์ อำเภอเวียงป่าเป้าไม่ต่างกัน จึงปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้ สมมุติฐานที่ 4 ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันในตำบลแม่เจดีย์ อำเภอเวียงป่าเป้าต่างกัน จึงยอมรับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ รายละเอียดแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันในตำบลแม่เจดีย์ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (n=364)

สมมุติฐานที่	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	สถิติทดสอบ	F	ค่าsig	ผลการทดสอบสมมุติฐาน	
						ยอมรับ	ปฏิเสธ
1	เพศ	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ในตำบลแม่เจดีย์	t-test	-1.544	.005*	/	
2	อายุ	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ในตำบลแม่เจดีย์	f-test	.677	.567		/
3	การศึกษา	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ในตำบลแม่เจดีย์	f-test	1.544	.203		/
4	อาชีพ	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ในตำบลแม่เจดีย์	f-test	12.103	<.001*	/	

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันในตำบลแม่เจดีย์ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย โดยการบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม 7 พบว่า

3.1 ด้านการประชุมร่วมกันเนื่องด้วย ใช้ทุกโอกาสในการพบปะชุมชน หาโอกาสพูดคุยเรื่องไฟฟ้าในการประชุมหรืองานวัด เน้นการมีส่วนร่วม: เพื่อเตรียมความพร้อม สร้างความร่วมมือระหว่างชุมชน เครือข่าย และเจ้าหน้าที่ ประชุมเพื่อวางแผนการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟฟ้า

3.2 ด้านพร้อมเพรียงกันประชุมและเลิกประชุม สร้างแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมทำให้ทุกคนเห็นความสำคัญและรู้สึกว่าการประชุมเป็นเรื่องจำเป็นเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้แสดงความคิดเห็นและรับฟัง

ข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อให้ทุกคนรู้สึกว่ามีส่วนร่วมเน้นบทบาทของประชาชนในการแก้ไขปัญหาหมอกควัน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในหลากหลายรูปแบบ

3.3 ด้านการไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่บัญญัติไว้ เน้นการใช้แนวทางที่รอบคอบและปรับปรุงกลไกที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยอาศัยความเข้าใจในบริบททางสังคมและภูมิปัญญาชุมชน เพื่อให้การพัฒนาและการบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชน

3.4 ด้านการเคารพต่อผู้นำ เคารพผู้นำในบริบทของการจัดการไฟป่ามีความสำคัญมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเผชิญเหตุไฟป่าที่ต้องอาศัยความชำนาญ การเชื่อฟังหัวหน้าชุดช่วยเพิ่มความปลอดภัยและประสิทธิภาพการทำงาน ในระดับชุมชน ผู้นำที่ดีต้องรับฟังความคิดเห็นสมาชิก เพื่อให้การทำงานร่วมกันราบรื่น

3.5 ด้านการปกป้องคุ้มครองบรรดาสตรีทั้งหลาย การปกป้องคุ้มครองสตรีเป็นการยึดมั่นในสิทธิเสรีภาพตามหลักสากล โดยอ้างอิงจากปัญญาสาส์นว่าด้วยสิทธิมนุษยชน รวมถึงศักดิ์ศรี เกียรติยศ ของสตรีในมิติต่างๆ

3.6 ด้านการเคารพสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในหมู่บ้าน การสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในหมู่บ้านเชื่อว่าช่วยปกป้องไม่ให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในช่วงเวลาที่กำหนดการประยุกต์ใช้ ในการอนุรักษ์ และการแก้ปัญหามหาไฟป่า ชุมชนสามารถนำความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาใช้เป็นปัจจัยร่วมในการอนุรักษ์ป่า เช่น การบวชป่า หรือการบวงสรวงผีขุนน้ำ

3.7 ด้านการให้ความอารักขา ความคุ้มครอง แก่ผู้มีศีลมีธรรม การสนับสนุนบรรพชิตบำรุงด้วยปัจจัย 4 ดูแลให้บรรพชิตผู้ทรงศีลมีปัจจัยสี่ครบถ้วน เพื่อให้ท่านได้มีกำลังดำรงตนเป็นหลักใจและเป็นแบบอย่างทางศีลธรรมแก่คนในชุมชนบทบาทของผู้นำทางศาสนาเป็นผู้นำการ ปลุกจิตสำนึกให้ประชาชนมีศีลธรรมแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันการสร้างจิตสำนึกชุมชนผ่านพิธีกรรม

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผล ดังนี้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ ๑ . ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันในตำบลแม่เจดีย์ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงรายโดยภาพรวมทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสังคมของประชาชนในตำบลแม่เจดีย์ เป็นสังคมชนบทมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนและระหว่างชุมชนเป็นสังคมที่มีความยึดเกี่ยวกับผู้นำและหน่วยงานราชการ มักให้ความสำคัญต่อบทบาทหรือให้ความร่วมมือตอบสนองต่อเป้าประสงค์ของผู้นำและหน่วยงานภาครัฐมากกว่าสังคมเมือง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัฐกรณ์ ชูยกปิ่น พบว่า การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันในพื้นที่อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ ๒. ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันในตำบลแม่เจดีย์ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

ผลการเปรียบเทียบตามสมมุติฐานที่ 1 พบว่าประชาชนมีเพศต่างกันมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งอาจเป็นเพราะด้วยสภาพภูมิประเทศในการปฏิบัติงานป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันในตำบลแม่เจดีย์ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงรายเป็นพื้นที่ภูเขาสูงชัน และการปฏิบัติงานการใช้อุปกรณ์ที่ใช้ทำแนวกันไฟหรือในการดับไฟ เช่น เครื่องตัดหญ้าเครื่องเป่าลม จำเป็นต้องกำลังร่างกายสูงจำเป็นต้องใช้ผู้มีสภาพร่างกายแข็งแรงทำให้เพศชายมี

ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานสูงกว่าเพศหญิงที่ จึงทำให้ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันในตำบลแม่เจดีย์ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระกฤษฏายุทธ ธมมวโร (เตจ๊ะดี) (2562) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองในการทวงคืนผืนป่าดอยสุเทพ (ป่าแห่ง) จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่างกันภาคพลเมืองในการทวงคืนผืนป่าดอยสุเทพ (ป่าแห่ง) จังหวัดเชียงใหม่ แตกต่างกัน

ผลการเปรียบเทียบ ตามสมมติฐานที่ 2 ประชาชน ที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาไฟป่าและ หมอกควัน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะพื้นที่ทำการวิจัยเป็น สังคมชนบทประชาชนผู้ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมีคนทุกช่วงชั้นอายุการดำเนินกิจกรรมทางสังคมใดๆในหมู่บ้าน มักได้รับความร่วมมือจากทุกๆฝ่ายอยู่เสมอ ความแตกต่างระหว่างอายุจึงไม่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันในตำบลแม่เจดีย์ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัด เชียงราย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาเสกสรรค์ ปญญาวุฑฒ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองของเทศบาลตำบลศรีพนา อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีส่วนร่วมในการปกครองไม่แตกต่างกัน

ผลการเปรียบเทียบตามสมมติฐานที่ 3 ประชาชนที่มี ระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการ ป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันในตำบลแม่เจดีย์ อำเภอเวียงป่าเป้าไม่ต่างกัน จึงปฏิเสธ สมมติฐานที่ตั้งไว้ และเหตุผลเหมือนกับสมมติฐานข้อที่ 2 คือพื้นที่ทำการวิจัยเป็นสังคมชนบทประชาชนผู้ที่ อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมีคนทุกช่วงชั้นอายุการดำเนินกิจกรรมทางสังคมใดๆในหมู่บ้านมักได้รับความร่วมมือจาก ทุกๆฝ่ายอยู่เสมอ ความแตกต่างระหว่างระดับการศึกษา จึงไม่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนใน การป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันในตำบลแม่เจดีย์ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาทวีรัตน์ ขนตยาภรณ์ (2567) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการประยุกต์หลัก อภิธานียธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ต่อนโยบายด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมของเทศบาล เมืองลำพูนจังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมต่อนโยบายด้านการ อนุรักษ์วัฒนธรรม ไม่แตกต่างกันซึ่งแสดงให้เห็นว่า ระดับการศึกษา ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

ผลการเปรียบเทียบตามสมมติฐานที่ 4 ประชาชนมีอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาไฟป่าและหมอกควันต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากการวิจัยนี้บ่งชี้ว่า การมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันในพื้นที่ตำบลแม่เจดีย์ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัด เชียงราย คำนึงถึงอาชีพ อาจเป็นเพราะการเกิดไฟป่ามีผลกระทบกับการประกอบอาชีพแต่ละอาชีพต่างกัน อย่างเช่นอาชีพ รับจ้างทั่วไป อาชีพรับราชการ กับอาชีพปลูกพืชไร่ การเกิดไฟป่ามีผลกระทบต่อการประกอบ อาชีพค่อนข้างน้อยกว่าอาชีพสำสวนไม้ยืนต้น/สวนชา กาแฟ เพราะหากเกิดไฟป่าลุกลามเข้าสวนไม้ยืนต้น สวนชา กาแฟจะทำให้พืชผลเสียหายจึงทำให้ผู้มีอาชีพปลูกไม้ยืนต้น สวนชา กาแฟมีส่วนร่วมในการป้องกันไฟ ป่ามากกว่าอาชีพอื่นเพราะต้องปกป้องพื้นที่ทำกินนั่นเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ นภล แจ่มศรีพงศ์ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลทองผาภูมิอำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลทองผาภูมิ อำเภอทองผาภูมิ จังหวัด กาญจนบุรี ที่มีอาชีพต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ของเทศบาลตำบลทองผาภูมิ อำเภอทอง ผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี แตกต่างกัน

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ ๓. แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันในตำบลแม่เจดีย์ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย โดยการบูรณาการ

หลักการบริหารนิยธรรม 7 พบว่า 1) ด้านการประชุมร่วมกันเนื่องด้วย ควรประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเป็นประจำ เป็นการช่วยสนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นสร้างความเข้าใจกันได้มาก 2) ด้านพร้อมเพรียงกันประชุมควรแจ้งประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนรับทราบถึงวัน เวลา สถานที่และวัตถุประสงค์ของการจัดประชุม ควรติดต่อสื่อสารนัดหมายโดยอาศัยเทคโนโลยีการสื่อสารมาช่วย จะเกิดการกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความตื่นตัว 3) ด้านการไม่บัญญัติหรือลบล้างข้อบัญญัติตามอำเภอใจ ชุมชนควรปรับปรุงแก้ไขกฎเกณฑ์ ให้เข้ากับยุคสมัย วางระเบียบกฎเกณฑ์ร่วมกันโดยใช้หลักของประชาธิปไตย ไม่บัญญัติข้อบัญญัติใหม่ตามอำเภอใจเป็นการปฏิบัติตามกฎ ข้อบังคับเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง 4) ด้านการเคารพให้เกียรติและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนควรปลูกฝัง ให้คนในชุมชนรู้จักให้เกียรติและเคารพเชื่อฟังผู้มีอาวุโส อย่างมีเหตุผล 5) ด้านการให้เกียรติ คำนึงและให้ความสำคัญกับสตรี ได้เข้ามามีบทบาทในกิจกรรมไฟฟ้า อย่างเท่าเทียม 6) ด้านการส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม ควรมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการรักษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และมีการสนับสนุนสืบทอด องค์ความรู้ ที่จะสามารถดำเนินชีวิตอยู่กับป่าควรปลูกฝังให้อนุชนรุ่นหลังได้สืบทอดวัฒนธรรมที่ดีงาม 7) ด้านการให้ความอาทรแก่ผู้มีศีลธรรม ชุมชนควร บำรุงบรรพชิตด้วยปัจจัย 4 เพื่อดำรงตนและเป็นแบบอย่าง และปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนมีศีลธรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้จากการวิจัย พบว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันในตำบลแม่เจดีย์ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย โดยการบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม 7 สามารถนำมาเป็นแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ การเพิ่มประสิทธิภาพการประสานงานระหว่างหน่วยงานท้องถิ่น และจัดเตรียมอุปกรณ์ดับไฟฟ้าให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ เพื่อให้สามารถเข้าช่วยเหลือได้อย่างทันท่วงที โดยบูรณาการกับหลักการบริหารนิยธรรม คือ หมั่นประชุมกันเนื่องด้วย เปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น สร้างความสัมพันธ์อันดีและกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ชุมชนต้องวางระเบียบกฎเกณฑ์ร่วมกันโดยใช้หลักของประชาธิปไตย 2) การมีส่วนร่วมปฏิบัติ คนในชุมชนทุกภาคส่วนควรได้รับทราบข้อมูลข่าวสารอย่างชัดเจน ภาครัฐและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องปรับกลยุทธ์ของการจัดกิจกรรมให้เป็นเชิงรุก จัดหา ตัดแปลงอุปกรณ์ เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนอุปกรณ์ เพิ่มเครือข่ายภาคี โดยบูรณาการกับหลักการบริหารนิยธรรม คือ พร้อมเพรียงกันประชุมและเลิกประชุม สร้างความพร้อมเพรียงและความร่วมมือกันในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน ให้เกียรติ คำนึงและเด็ก ไม่ปิดกั้นเข้ามาร่วมกันพัฒนาร่วมดำเนินงาน และเสริมบทบาทพระสงฆ์สามเณรและผู้ทรงความรู้ของชุมชน 3) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ เป็นการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเสมอภาคให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การเพิ่มงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ การมีส่วนร่วมของชุมชนต้องครอบคลุมทุกขั้นตอนของโครงการ ตั้งแต่การริเริ่ม การวางแผน การตัดสินใจ การปฏิบัติ การได้รับผลประโยชน์ไปจนถึงการประเมินผล 4) การมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล คือ การเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นผู้ประเมินผล การสร้างความเข้าใจร่วมกัน การใช้เทคโนโลยีเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่อง และการประเมินผลตลอดเวลา เพื่อให้การแก้ไขปัญหาไฟฟ้าเกิดประสิทธิภาพ โดยบูรณาการกับหลักการบริหารนิยธรรม คือ เคารพให้เกียรติและรับฟังความคิดเห็นคนทุกช่วงวัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. อำเภอเวียงป่าเป้า, องค์การบริหารส่วนตำบลแม่เจดีย์, สถานีควบคุมไฟป่าขุนแจ, อุทยานแห่งชาติขุนแจ, หน่วยป้องกันและรักษาป่าที่ ชร ๓ แม่เจดีย์ใหม่ ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน

2. อำเภอเวียงป่าเป้า, องค์การบริหารส่วนตำบลแม่เจดีย์, สถานีควบคุมไฟป่าขุนแจ, อุทยานแห่งชาติขุนแจ, หน่วยป้องกันและรักษาป่าที่ ชร ๓ แม่เจดีย์ใหม่ควรนำหลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันเพื่อเป็นแนวทางการดำเนินการให้สอดคล้องต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

3.อำเภอเวียงป่าเป้า, องค์การบริหารส่วนตำบลแม่เจดีย์, สถานีควบคุมไฟป่าขุนแจ, อุทยานแห่งชาติขุนแจ, หน่วยป้องกันและรักษาป่าที่ ชร ๓ แม่เจดีย์ใหม่ ควรตระหนักถึงปัญหาและความต้องการของประชาชนเป็นสำคัญ เพื่อจะได้มีกรอบของการวางแผนกิจกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันที่ตรงประเด็นให้มากยิ่งขึ้น

4.อำเภอเวียงป่าเป้า, องค์การบริหารส่วนตำบลแม่เจดีย์, สถานีควบคุมไฟป่าขุนแจ, อุทยานแห่งชาติขุนแจ, หน่วยป้องกันและรักษาป่าที่ ชร ๓ แม่เจดีย์ใหม่ ควรสนับสนุน งบประมาณ ,เครื่องมือ,วัสดุ, อุปกรณ์ ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน เพื่อให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. องค์การบริหารส่วนตำบลแม่เจดีย์, สถานีควบคุมไฟป่าขุนแจ ควรส่งเสริมการประชุม สัมมนาอบรม บุคลากร และประชาชนทุกระดับให้มีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน

2. อำเภอเวียงป่าเป้า,องค์การบริหารส่วนตำบลแม่เจดีย์,สถานีควบคุมไฟป่าขุนแจ,อุทยานแห่งชาติขุนแจ,หน่วยป้องกันและรักษาป่าที่ ชร ๓ แม่เจดีย์ใหม่ควรจัดกิจกรรมเชิงรุกในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกกระตุ้นให้เกิดความสนใจต่อการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การสร้างบรรยากาศให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมสร้างความคุ้นเคย การปฏิบัติงาน และเข้าใจพันธกิจของหน่วยงาน เพิ่มกิจกรรมต่าง ๆ ของที่เกี่ยวข้องกับชุมชนให้มีความสอดคล้องเพื่อนำไปสู่ผู้นำชุมชน ควรสื่อสารกับประชาชนให้เกิดความชัดเจน มีช่องทางการสื่อสารประชาสัมพันธ์กับประชาชนที่หลากหลาย สะดวก และทันสมัย

3. อำเภอเวียงป่าเป้า, องค์การบริหารส่วนตำบลแม่เจดีย์, สถานีควบคุมไฟป่าขุนแจ, อุทยานแห่งชาติขุนแจ, หน่วยป้องกันและรักษาป่าที่ ชร ๓ แม่เจดีย์ใหม่ควรส่งเสริมหลักการมีส่วนร่วมในการกำหนดการตัดสินใจร่วมกัน การประเมินผล และการปฏิบัติงานรวมทั้งการแก้ไขปัญหาควรสร้างภาคีเครือข่ายที่หลากหลาย ให้เข้ามามีบูรณาการร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน

เอกสารอ้างอิง

- นภชล แจ่มศรีพงศ์. (2564). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลทองผาภูมิ อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 1(5), 11-28.
- พระกฤษฎายุทธ ธมมวโร (เต้จ๊ะดี). (2562). การมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองในการทวงคืนผืนป่าดอยสุเทพ (ป่าแห้ว) จังหวัดเชียงใหม่, สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 12, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิรัตน์ ขนดยาภรณ์ (ภูตออนตอง). (2567). การประยุกต์หลักอภิธานิยธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ต่อนโยบายด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมของเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน วารสาร มจร.ทริภูมชัยปริทรรศน์, 8(4), 230-242.
- พระมหาเสกสรรค์ ปญฺญวฑฺฒโน (จอมมะณี). (2564). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองของเทศบาลตำบลศรีพนา อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ. วารสารสถาบันวิจัยพิมลธรรม. 8(2), 95-106.
- รัฐกรณ์ ชูยกปิ่น. (2567). การประยุกต์หลักอภิธานิยธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟฟ้าและหมอกควันของที่ทำการปกครองอำเภอสองยาง จังหวัดตาก. วารสาร มจร.ทริภูมชัยปริทรรศน์, 8 (4), 297-309.

วิเคราะห์อัตถิภาวนิยมในวรรณกรรมเรื่องสิทธารถะของเฮอมานน์เฮสเส

AN ANALYSIS OF EXISTENTIALISM IN HERMANN HESSE'S SIDDHARTHA

ธีรวิชัย วงษ์วีรสุวรรณ

Theerawit Wongweerasuwan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhonratchasima Campus

Email: kherk007@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาบริบทของวรรณกรรมเรื่องสิทธารถะ (2) ศึกษาแนวคิดปรัชญาอัตถิภาวนิยม และ (3) วิเคราะห์แนวคิดอัตถิภาวนิยมในวรรณกรรมเรื่องสิทธารถะ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัยพร้อมเสนอแนะ นำเสนอโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ผลการวิจัยพบว่า

1) สิทธารถะเป็นวรรณกรรมที่สะท้อนการแสวงหาความหมายของชีวิตผ่านการเดินทางทางจิตวิญญาณของตัวละครเอก ซึ่งสอดคล้องกับแก่นสำคัญของปรัชญาอัตถิภาวนิยมที่ให้ความสำคัญกับเสรีภาพ การเลือก และความรับผิดชอบของปัจเจกบุคคล

2) แนวคิดอัตถิภาวนิยมผ่านองค์ประกอบสำคัญหลายประการ ได้แก่ การตั้งคำถามต่อความเชื่อดั้งเดิม การแสวงหาตัวตนที่แท้จริง การเผชิญหน้ากับความทุกข์และความว่างเปล่า ตลอดจนการค้นพบความหมายของชีวิตด้วยตนเอง

3) ตัวละครสิทธารถะได้เดินทางผ่านขั้นตอนสำคัญของแนวคิดอัตถิภาวนิยม เริ่มจากการตระหนักถึงความไร้แก่นสารของชีวิต (absurdity) การเผชิญหน้ากับความวิตกกังวล (anxiety) และความสิ้นหวัง (despair) จนกระทั่งพบกับบิสรภาพที่แท้จริงผ่านการยอมรับและเลือกดำเนินชีวิตด้วยตนเอง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการผสมผสานระหว่างปรัชญาตะวันตกและตะวันออกได้อย่างลงตัว

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยพบว่า สิทธารถะไม่เพียงนำเสนอแนวคิดอัตถิภาวนิยมผ่านเรื่องราวเท่านั้น แต่ยังสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นสากลของการแสวงหาความหมายในชีวิต ซึ่งเป็นประเด็นร่วมระหว่างปรัชญาตะวันตกและตะวันออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของพุทธปรัชญาและปรัชญาอัตถิภาวนิยม

คำสำคัญ: สิทธารถะ, อัตถิภาวนิยม, เฮอมานน์เฮสเส

Abstract

This research article aims to (1) examine the context of the novel Siddhartha (2) study the concept of existentialist philosophy and (3) analyze existentialist ideas as presented in Siddhartha. This study employs a qualitative research approach. Data were collected from relevant documents and previous studies, then analyzed and synthesized. The

findings are presented using descriptive analysis, together with conclusions and recommendations. The findings reveal that

1) Siddhartha is a literary work that reflects the search for life's meaning through the spiritual journey of its protagonist, which aligns with the core principles of existentialist philosophy emphasizing individual freedom, choice, and responsibility.

2) Existentialist concepts through several key elements, including questioning traditional beliefs, searching for authentic self, confronting suffering and emptiness, and discovering the meaning of life through personal experience.

3) The character Siddhartha traverses through crucial stages of existentialist thought, beginning with the recognition of life's absurdity, confronting anxiety, and experiencing despair, until ultimately finding true freedom through self-acceptance and autonomous life choices. This journey demonstrates a harmonious integration of Western and Eastern philosophical perspectives.

The study further demonstrates that Siddhartha not only presents existentialist concepts through its narrative but also reflects the universality of the search for life's meaning, which serves as a common thread between Western and Eastern philosophy, particularly in the context of Buddhist philosophy and existentialism.

Keywords: Siddhartha, Existentialist, Hermann Hesse

บทนำ

เฮอมานน์ เฮสเส (Hermann Hesse) เป็นกวี นักเขียน และจิตรกรชาวเยอรมัน เฮสเสเป็นนักประพันธ์แห่งศตวรรษที่ 20 เกิดที่เมืองคัลฟ์ในจักรวรรดิเยอรมัน ได้รับรางวัลโนเบลสาขาวรรณกรรมในปี ค.ศ. 1946 เริ่มสร้างสรรค์งานประพันธ์ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองเมื่อมีอายุได้ 21 ปี จนเมื่อมีอายุได้ 26 ปี จึงเริ่มเป็นที่รู้จักแพร่หลาย นอกจากความสามารถทางการประพันธ์แล้ว เฮสเสยังมีความสามารถทางจิตรกรรมสีน้ำอีกด้วย ผลงานการประพันธ์ของเฮสเส เช่น ปีเตอร์ คาเมนซินด์ (1904) ‘บทเรียน (1906) ‘เกอร์ทรูด’ (1910) รอสฮัลด์ (1914) ‘สิทธิธารณะ’(1922) ‘สเตปเปนวูล์ฟ’(1927) ‘นาร์ซิสซัส กับโกลด์มุนด์’ (1930) ทองตะวันออก (1932) และ ‘เกมลูกแก้ว’ (1943) โดยเฉพาะนวนิยายเรื่องสิทธิธารณะ (Siddhartha) เป็นนวนิยายที่สร้างชื่อเสียงเป็นอย่างมากและเป็นที่ยอมรับของนักอ่านทั่วโลก แปลเป็นภาษาต่างๆ 60 ภาษาพิมพ์จำหน่ายทั่วโลกกว่า 152 ล้านเล่มและยังเป็นวรรณกรรมในหลักคิดแนวปรัชญาตะวันออก นวนิยายเรื่องนี้มีเนื้อหามุ่งไปสู่การค้นหาสัจธรรมของการเวียนว่ายตายเกิด ซึ่งเฮสเส ได้สื่อถึงความเพียรที่จะไขว้คว้า "อิตตา" คือสิ่งใด ชีวิตมนุษย์เกิดขึ้นมาทำไม เพื่ออะไร (สดใส (แปล), สิทธิธารณะ, 2549)

ปรัชญาอัตถิภาวนิยมได้นำเสนอแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการดำรงอยู่ของมนุษย์ด้วย การกระตุ้นให้มนุษย์หันกลับเข้าสู่ตนเอง โดยการตระหนักรู้ว่าตัวเองเป็นอย่างไร นำไปสู่ความสามารถ ตอบปัญหาของตัวเองได้ว่าความจริงคืออะไร เมื่อรู้ความจริงนั้นแล้วจะวางตัวหรือวางท่าทีต่อความจริงนั้นอย่างไร เมื่อมนุษย์รู้จักอัตถิภาวะของตัวเอง อัตถิภาวะจะเป็นพื้นฐานของความรู้ว่าเราจะ ดำเนินชีวิตไปอย่างไร ท่ามกลางสถานการณ์ที่เป็นอยู่การกำหนดคุณค่า และเป้าหมายก็จะเหมาะสม กับความเป็นมนุษย์ผู้ที่รู้จักตัวเอง แทนที่จะแสวงหาแต่คุณค่าหรือสาร์ตถะภายนอก ซึ่งนับแต่จะห่างไกลออกไปจากความเป็นจริงที่เป็นไปไม่ได้

ปรัชญาอัตถิภาวนิยมจึงเป็นปรัชญาที่จะทำให้ชีวิต มนุษย์เป็นไปได้นานกว่าที่เป็นอยู่ เพราะการที่มนุษย์เข้าใจตัวเองว่ามีอยู่อย่างไรรันจะมีผลต่อการ เลือกและตัดสินใจด้วยตนเอง ถือเป็นจริยธรรมเบื้องต้นสำหรับมนุษย์ ปรัชญาอัตถิภาวนิยมจึงให้ ความสำคัญแก่การดำรงอยู่ของมนุษย์มาก่อนคุณค่าอื่นใด เป็นปรัชญาที่พรากอำนาจจากทฤษฎีมาไว้ในกำมือของมนุษย์ทำให้มนุษย์เป็นอิสระจากการกำหนดหรือถูกควบคุมจากอำนาจภายนอก มนุษย์จึงสามารถเลือกและตัดสินใจได้ด้วยตัวเอง และถือว่าอัตถิภาวนิยมเกิดขึ้นเนื่องมาจากความไม่พอใจ ต่อสภาพสังคมปัจจุบัน ที่มนุษย์ต้องสูญเสียตนเอง จนกระทั่งเป็นที่พึงของตนเอง อัตถิภาวนิยมได้เรียกร้องให้ มนุษย์กอบกู้ศักดิ์ศรีความเป็นคนของตนเองคืน ด้วยการนำเสรีภาพที่มีอยู่โดยธรรมชาติของตนออกมาใช้ (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), 2551)

ฌอง ปอล ซาร์ตร์ (Jean Paul Sartre) นักปรัชญาที่อัตถิภาวนิยมได้เสนอว่าการแสดงความคิดเห็นและการใช้เสรีภาพถือว่าเป็นเรื่องที่สามารถกระทำได้อย่างมีอิสระและเป็นธรรมชาติของมนุษย์ ซาร์ตร์ไม่เห็นด้วยกับหลักการที่มีความคิดหรือรูปแบบทางความคิดที่ตายตัวเพราะจะทำให้มนุษย์ขาดเสรีภาพ ซาร์ตร์เชื่อว่ามนุษย์กับเสรีภาพเป็นของคู่กัน ไม่มีสิ่งใดสามารถแยกมนุษย์และเสรีภาพออกจากกันได้ตราบเท่าที่ยังมีมนุษย์อยู่บนโลกใบนี้หรือแม้แต่การกระทำที่แสดงออกว่ามนุษย์สูญเสียเสรีภาพ การเลือกที่ได้มาซึ่งการสูญเสียเสรีภาพก็คือการใช้เสรีภาพของมนุษย์เช่นเดียวกัน มนุษย์ทุกคนมีเสรีภาพในการเลือกกระทำ และเป็นการเลือกของตนเอง มนุษย์จึงต้องความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและสังคมเพราะการเลือกแต่ละครั้ง คือการต้องยอมรับคุณค่าในสิ่งที่ตนได้เลือกแล้ว ด้วยเหตุนี้ซาร์ตร์จึงให้ความสำคัญกับเสรีภาพของมนุษย์และตราบใดที่มนุษย์ยังมีชีวิตอยู่ การมีเสรีภาพและความรับผิดชอบจะอยู่คู่กันไปเสมอเพราะการมีเสรีภาพเป็นแก่นแท้หรือเป็นสาร์ตของมนุษย์ (น. ชญาญัตม์, 2523)

ดังนั้น การเข้าใจและยอมรับตัวตนของตนเองช่วยให้เรากล้าตั้งคำถามว่า “เราเป็นใคร” และ “เราต้องการอะไรจริง ๆ” ไม่ใช่ชีวิตตามความคาดหวังของผู้อื่น เราสามารถตัดสินใจอย่างมีความหมายเมื่อรู้ว่าการเลือกเป็นความรับผิดชอบของเราเอง จะตัดสินใจอย่างรอบคอบและเห็นคุณค่าในผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ทำให้เรากล้าเผชิญความไม่แน่นอนและความทุกข์ อัตถิภาวนิยมมองว่าความทุกข์ ความว่างเปล่า และความตายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ทำให้เราเข้มแข็งและไม่หนีปัญหา เพราะเรารับผิดชอบต่อชีวิตของตนเอง ไม่โทษโชคชะตา สังคม หรือผู้อื่น แต่ยอมรับว่าตนเองเป็นผู้กำหนดทิศทางชีวิต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาบริบทวรรณกรรมเรื่องสิทธิธรรมา
- 2) เพื่อศึกษาปรัชญาอัตถิภาวนิยม
- 3) เพื่อวิเคราะห์ปรัชญาอัตถิภาวนิยมในวรรณกรรมเรื่องสิทธิธรรมา

บทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Sander H. Lee (2567) ได้เปรียบเทียบแนวคิด ความว่างเปล่าในปรัชญาอัตถิภาวนิยมของซาร์ตร์กับพุทธปรัชญาเถรวาท โดยได้วิเคราะห์ไว้ว่า สิ่งเพื่อตัวเอง (จิต) ของซาร์ตร์นั้น เป็นอัตวิสัย (subject) ที่ว่างเปล่าในตัวของมันเอง แต่เป็นสิ่งที่สามารถก่อเกิดเป็นภาวะของตัวมันเองได้ โดยการเลือกองค์ประกอบหรือสิ่งที่ต้องการ คือ ทั้งสิ่งในตัวเองและสิ่งเพื่อตัวเอง ของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตัวมัน มันเป็นสิ่งที่ผ่านกระบวนการของการปฏิเสธภาวะในตัวเอง และตระหนักถึงความอิสระและความรับผิดชอบ...พุทธปรัชญาเห็นด้วยกับหลักการนี้ การยอมรับความเป็นไปได้ของอัตวิสัย ที่ตระหนักถึงความว่างเปล่าของตัวเอง การเลือกองค์ประกอบจากความ เป็นจริงภายนอก และจากวิธีการที่เขาหรือเธอเกี่ยวข้องอยู่กับความเป็นจริงภายนอกนั้น ก็เพื่อให้ก่อเกิดภาวะ

ของอะไรบางอย่างขึ้นมา แต่พุทธปรัชญาระบุว่า ในการทาเช่นนี้ อัตวิสัยยังคงถูกหลอกและหลงยึดไปตามภาพลวงตา เพื่อที่จะได้รับอิสรภาพที่แท้จริง อันดับแรก อัตวิสัยจะต้องตระหนักถึงความไม่เที่ยง และสถานะที่แท้จริงของประสบการณ์ภายนอก เมื่อเขาหรือเธอตระหนักถึงความจริงอันนี้ไปพร้อม ๆ กันกับความสัมพันธ์ที่จำเป็น ระหว่างการติดต่อกับโลกภายนอก และประสบกับความทุกข์อยู่นั้น อัตวิสัยก็จะเข้าใจสิ่งที่เขาหรือเธอกำลังพิจารณาตัวเองอยู่ ความอิสระจากภพมายาอันสามารถนำความทุกข์ความเจ็บปวดมาให้ก็จะเกิดขึ้น

อนงค์ วิเศษสุวรรณ (2554) ได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของแนวคิดอัตถิภาวนิยมว่า แนวคิดดั้งเดิมของอัตถิภาวนิยมเน้นเรื่องข้อจำกัดและความทุกข์ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทฤษฎีนี้พัฒนาขึ้นมาเพื่อช่วยให้บุคคลที่อยู่ในสถานการณ์ที่ลำบาก เช่น โดดเดี่ยว แยกแยก หรือไร้ความหมาย โดยมีจุดเน้นคือมุ่งที่ประสบการณ์ของบุคคลที่ต้องอยู่ ตามลำพัง และมีความวิตกกังวลกับความอ้างว้างโดดเดี่ยว

อรุณี สุวรรณธาร, (2543) ได้กล่าวถึงแนวปรัชญาอัตถิภาวนิยมว่า ได้ถูกนำมาใช้และพัฒนาอย่างเด่นชัดในยุโรปภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เนื่องจากบุคคลในยุคนั้นตระหนักถึงความเลวร้ายในช่วงสงคราม ความรู้สึก พ่ายแพ้ ครอบครัแตกแยก ซึ่งนำไปสู่ความรู้สึกของการสูญเสียและหมดหวัง โดยที่ Rollo May เป็นผู้ให้นำแนวคิดอัตถิภาวนิยมจากยุโรปมาใช้ในการบำบัดในสหรัฐอเมริกาโดยเชื่อว่าคนที่คนเราจะเป็นอย่างใดนั้น ไม่ได้เป็นไปโดยอัตโนมัติ บุคคลต้องการทำทุกอย่างให้เต็มความสามารถ แต่ละบุคคลจะต้องกล้าที่จะเป็น และเลือกที่จะทำในสิ่งที่ตนต้องการ ทุกคนดิ้นรนเพื่อพัฒนาไปสู่การมีวุฒิภาวะ มีอิสระ และทุกคนรู้ว่า จะต้องประสบปัญหาและเผชิญความเจ็บปวดนอกจากนี้ยังมี บุคคลสำคัญอีก 2 คนที่นำแนวคิดอัตถิภาวนิยมมาใช้ในสหรัฐอเมริกา คือ Bugental(1987) และ Yalom (1980) ซึ่งเน้นความเข้าใจและการรับรู้โลกของบุคคล

พระมหาญญท กนตาโก (เสริมจันทร์) (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์อัตถิภาวนิยมในพุทธปรัชญาเถรวาท” สรุปได้ว่าพบว่าแนวคิดอัตถิภาวนิยมของชาร์ตร์เป็นปรากฏการณ์วิทยาสองลักษณะคือ (1) แนวคิดเชิงภววิทยากล่าวถึงภาวะสองอย่าง ได้แก่ ภาวะในตัวเอง กับภาวะเพื่อตัวเอง ภาวะสองชนิดนี้เป็นสิ่งมีอยู่ในโลก (2) แนวคิดเชิงมนุษย์นิยมกล่าวถึงความเป็นมนุษย์ว่าดำรงอยู่ก่อนสารัตถะ ข้อที่ 3 พบว่าแนวคิดอัตถิภาวนิยมในพุทธปรัชญามีอยู่สองส่วนคือ (1) แนวคิดเชิงอภิปรายกล่าวถึงความเป็นอยู่ของรูปธรรมและนามธรรมพร้อมทั้งเหตุปัจจัย (2) แนวคิดเชิงมนุษย์นิยมกล่าวถึงความเป็นมนุษย์ว่าเป็นขั้น 5 มิใช่อัตตา มีความทุกข์ ความต้องการ ข้อที่ 3 พบว่าแนวคิดในพุทธปรัชญาเป็นอัตถิภาวนิยม เพราะให้ความสำคัญในความ เป็นมนุษย์ที่มีใช้เพียงแค่มิชีวิตอยู่ แต่ให้ดำรงอยู่อย่างมีสติรู้เท่าทันปรากฏการณ์จึงชื่อว่าดำรงอยู่อย่างมีคุณค่า

เอกบุญญาวรรณ พลอยพรรณนา (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “หลักอัตถิภาวนิยมในพระพุทธศาสนา” พบว่า การนำแนวคิดอัตถิภาวนิยมที่มีอยู่ในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนามาเป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์ให้เข้าถึงเป้าหมายที่แท้จริงในระดับโลกคือการกระทำของตนให้ตั้งอยู่ในกุศลธรรม และระดับโลกุตระด้วยการละสังโยชนได้ซึ่งมีขั้นตอนการเข้าถึงเสรีภาพคือ การรักษาศีล เจริญสมาธิจนได้ฌาน แล้วยกจิตขึ้นสู่วิปัสสนาด้วยการพิจารณาเห็นไตรลักษณ์ และละสังโยชนเครื่องผูกสัตว์ไว้ในสังสารวัฏ และการจะมีเสรีภาพมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับการละสังโยชนได้ ถ้าละได้ทั้ง 10 ข้อ ก็จะบรรลุนิพพานที่ถือเป็นเสรีภาพขั้นสูงสุดในพระพุทธศาสนา

อรรถสิทธิ์ เมืองอินทร์ (2543) ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวคิดปรัชญาอัตถิภาวนิยมในวรรณกรรมของชาติ กอบจิตติ ช่วง พ.ศ. 2522-2536 พบว่า (1) เป้าหมายของความเป็นมนุษย์ คือ อิสรภาพหรือไม่ยึดติดกับวัตถุและบุคคล (2) ความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ระหว่างมนุษย์กับเพื่อนมนุษย์(3) มนุษย์มีความสำคัญกว่าวัตถุมนุษย์จึงควรให้ความสำคัญแก่เพื่อนมนุษย์มากกว่าวัตถุ เมื่อมนุษย์มีสำนึกความเป็นตัวเองที่กลวงเปล่า มี

สถานะที่ไม่แน่นอนตายตัวนั้นคือปฏิเสธความกลัวเปล่านั้นของตัวเอง โดยการนำข้ออ้างจากสิ่งภายนอกมา กำหนดความเป็นไปของตน การกระทำเช่นนี้ คือ การหลอกตัวเอง

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยเห็นว่า ปรัชญาอัตถิภาวนิยมได้นำเสนอ แนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการดำรงอยู่ของมนุษย์ด้วยการกระตุ้นให้มนุษย์หันกลับเข้าสู่ตนเอง โดยการ ตระหนักว่าตัวเองเป็นอย่างไร นำไปสู่ความสามารถตอบปัญหาของตัวเองได้ว่าความจริงคืออะไรเมื่อรู้ความ จริงนั้นแล้วจะวางตัวหรือวางท่าที่ต่อความจริงนั้นอย่างไร เมื่อมนุษย์รู้จักอัตถิภาวะของตัวเอง อัตถิภาวะจะ เป็นพื้นฐานของความรู้ว่าเขาจะดำเนินชีวิตไปอย่างไร ท่ามกลางสถานการณ์ที่เป็นอยู่ การกำหนดคุณค่า และ เป้าหมายก็จะเหมาะสมกับความเป็นมนุษย์ผู้ที่รู้จักตัวเอง แทนที่จะเสาะแสวงหาแต่คุณค่าหรือสาร์ตละ ภายนอก ซึ่งนับแต่จะห่างไกลออกไปจากความเป็นจริงที่เป็นไปไม่ได้ ปรัชญาอัตถิภาวนิยมจึงเป็นปรัชญาที่จะ ทำให้ชีวิตมนุษย์เป็นไปได้มากกว่าที่เป็นอยู่ เพราะการที่มนุษย์เข้าใจตัวเองว่ามีอยู่อย่างไรนั้นจะมีผลต่อการ เลือกลง และตัดสินใจด้วยตนเอง ถือเป็นจริยธรรมเบื้องต้นสำหรับมนุษย์ ปรัชญาอัตถิภาวนิยมจึงให้ความสำคัญ แก่การดำรงอยู่ของมนุษย์มาก่อนคุณค่าอื่นใดเกี่ยวข้อง และผู้วิจัยเห็นว่ายังไม่มีการศึกษาประเด็นวิเคราะห์ อัตถิภาวนิยมในวรรณกรรมเรื่องสิทธิธารณะของเฮอมานน์ เฮสเส จึงมีความสนใจและต้องการทราบแนวคิดอัตถิ ภาวนิยมในวรรณกรรมเรื่องสิทธิธารณะ หากมีการศึกษาจะทำให้เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์แนวคิดอัตถิภาวนิ ยมในวรรณกรรมต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจาก เอกสาร ต่อไปนี้

- 1) เอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ HESSE Herman. Siddhartha แปลจากภาษาอังกฤษโดย G Cornillieru. Ltalie : Contrejour, 1982.
- 2) เอกสารชั้นทุติยภูมิ คือ ฉบับแปลของสไต (นามแฝง), กรุงเทพฯ ฯ โรงพิมพ์ สร้างสรรค์บุ๊คส์ รวมทั้งตำราเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 3) วิเคราะห์ ข้อมูลทั้งหมดตามกรอบวัตถุประสงค์
- 4) เรียบเรียง และสรุปผลการวิจัยพร้อมเสนอแนะ
- 5) เสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

บริบทวรรณกรรมเรื่องสิทธิธารณะ

นวนิยายเรื่อง "สิทธิธารณะ" (Siddhartha) เป็นผลงานที่มีชื่อเสียงที่สุดเรื่องหนึ่งของนักเขียนชาว เยอรมันชื่อ เฮอрман เฮสเส (Hermann Hesse) ตีพิมพ์ครั้งแรกในปี ค.ศ. 1922 โดย เฮสเส เขียนเรื่องนี้ขึ้น หลังจากการเดินทางไปเยือนอินเดียในปี ค.ศ. 1911 ซึ่งทำให้เขาเกิดความหลงใหลในวัฒนธรรม ศาสนา และ ปรัชญาของอินเดียอย่างมาก เฮสเส ได้รับแรงบันดาลใจในการเขียนเรื่องนี้มาจากพระพุทธประวัติ โดยได้นำเค้าโครงเรื่องบางส่วนมาจากชีวิตของเจ้าชายสิทธัตถะ แต่ได้ปรับแต่งใหม่ในกรอบแนวคิดแบบตะวันตกและ เพิ่มเติมลักษณะนิสัยแบบชาวยุโรปสมัยใหม่ให้ผสมผสานกับคำสอนของพุทธศาสนา เพื่อให้ตัวละครเอกมี ความใกล้ชิดกับคนอ่านมากขึ้น ทำให้นวนิยายเรื่องนี้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวในการผสมผสานปรัชญาตะวันออกเข้า กับอัตลักษณ์ตะวันตกได้อย่างลงตัว เนื้อเรื่องของ "สิทธิธารณะ" บอกเล่าการเดินทางทางจิตวิญญาณของชาย

หนุ่มพราหมณ์ผู้มีชื่อเดียวกับชื่อเรื่อง ที่ออกจากบ้านเพื่อแสวงหาสัจธรรมและความหมายของการมีชีวิตอยู่ โดยท่องเที่ยวไปในดินแดนต่างๆ ได้พบกับผู้คนมากมาย ทั้งกลุ่มนักบวชส่วนเรือน พระพุทธเจ้า หญิงงามชื่อ กามลา และเพื่อนรักอย่างโควินทะ ซึ่งแต่ละคนก็มีผลต่อความคิดและวิถีชีวิตของเขาไม่มากนักน้อย สิทธารถะมีประสบการณ์ทั้งในฐานะผู้แสวงบุญ นักธุรกิจ คนรัก และคนแจวเรือ จนในที่สุดสามารถบรรลุถึงการหลุดพ้นทางจิตวิญญาณด้วยตนเองริมฝั่งแม่น้ำ แม้อะไรเรื่องหลักจะคล้ายกับพุทธประวัติ แต่สิ่งที่โดดเด่นของเรื่อง "สิทธารถะ" คือการที่เฮสเส ได้นำเสนอแง่มุมทางปรัชญา โดยเฉพาะอิทธิพลจากลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ซึ่งให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคล เสรีภาพ และการแสวงหาความหมายของชีวิต แทรกไว้ในทุกตอนของเรื่องอย่างแนบเนียน ผ่านการตัดสินใจและการกระทำของตัวละครเอก ซึ่งสะท้อนแนวคิดที่ว่ามนุษย์ต้องกำหนดเส้นทางชีวิตด้วยตนเอง รับผิดชอบต่อตัวเอง พยายามสร้างคุณค่าและความหมายจากทางเลือกต่าง ๆ โดยไม่มีสูตรสำเร็จหรือหลักประกันความสำเร็จใด ๆ

นอกจากนั้น เฮสเส ยังสอดแทรกมุมมองวิพากษ์ต่อศาสนาแบบจารีตนิยมไว้ในเรื่องนี้ด้วย โดยแสดงให้เห็นข้อจำกัดของการเชื่อฟังคำสอนตามตัวอักษรหรือพิธีกรรมที่เคร่งครัดจนเกินไป อันอาจทำให้มนุษย์ละเลยการใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง การที่สิทธารถะตัดสินใจออกจากเส้นทางแบบดั้งเดิมและออกเดินทางตามหาประสบการณ์ชีวิตจริงด้วยตัวเอง จึงเป็นสัญลักษณ์ของการแหวกคอกความเชื่อเดิม ๆ เพื่อค้นหาสัจจะที่แท้จริงในแบบของตัวเอง จุดเด่นอีกประการของเรื่องนี้คือกลวิธีการเขียนและการใช้ภาษาที่เรียบง่าย ใส เป็นธรรมชาติ สอดคล้องกับเนื้อหาแนวปรัชญาและจิตวิญญาณ ที่แม้จะลึกซึ้ง แต่ก็ถ่ายทอดออกมาได้อย่างไม่ยากต่อการทำความเข้าใจ ผู้อ่านสามารถเข้าถึงแก่นของเรื่องได้โดยไม่ต้องมีพื้นฐานความรู้ทางศาสนามากนัก ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการนำเสนอผ่านเรื่องราวและตัวละครที่เป็นมนุษย์ธรรมดาทั่วไป ทำให้อ่านแล้วรู้สึกใกล้ชิดและนำไปปรับใช้กับชีวิตได้ไม่ยาก ความเรียบง่ายแต่ลุ่มลึกนี้ นับเป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้ "สิทธารถะ" ยังคงครองใจผู้อ่านทั่วโลกมากกว่าศตวรรษ ด้วยคุณภาพการต่างๆ เหล่านี้ ทำให้นวนิยายเรื่องนี้ได้รับการยกย่องให้เป็นหนึ่งในวรรณกรรมปรัชญาชิ้นเอกของโลกตะวันตก และเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ เฮร์มาน เฮสเส ได้รับรางวัลโนเบลสาขาวรรณกรรมในปี ค.ศ. 1946 อีกทั้งยังมีการแปลออกไปนับสิบภาษา รวมถึงมีการดัดแปลงเป็นภาพยนตร์ ละครเวที และสื่ออื่นๆ อีกมากมาย กลายเป็นแรงบันดาลใจและเพื่อนคู่คิดของผู้คนรุ่นแล้วรุ่นเล่าในการค้นหาความหมายของชีวิตและความจริงที่ซ่อนอยู่ภายในจิตใจของตัวเอง

"สิทธารถะ" คืองานวรรณกรรมปรัชญาที่ทรงคุณค่า ไม่เพียงในเชิงสุนทรียะและอรรถรสในการอ่านเท่านั้น หากยังมีคุณภาพต่อโลกแห่งความคิด ในการเปิดโลกทัศน์ของผู้คนให้กว้างไกลมากขึ้น ในการชวนให้เราทุกคนย้อนกลับมาพิจารณาชีวิตของตัวเองและออกตามหาความจริงด้วยสติปัญญาและความกล้าหาญ เฝ้านการเดินทางอันยาวไกลและท้าทายของชายหนุ่มนามว่าสิทธารถะ ซึ่งเป็นตัวแทนของมนุษย์ทุกคนที่ปรารถนาจะเข้าใจความหมายของการดำรงอยู่ และพร้อมจะลุกขึ้นมาเป็นเจ้าของชีวิตที่แท้จริงของตัวเอง ดังนั้น "สิทธารถะ" จึงยังคงความเป็นอมตะในฐานะตำราแห่งชีวิตและคู่มือสร้างแรงบันดาลใจ ให้ผู้อ่านทุกยุคทุกสมัยได้เรียนรู้และนำไปปรับใช้เสมอมา เพราะเราทุกคนล้วนมีสิทธารถะอยู่ในตัว และพร้อมจะออกเดินทางได้เสมอเมื่อเราเลือกที่จะทำเช่นนั้น

แนวคิดปรัชญาอัตถิภาวนิยม

หลักการและแนวคิดสำคัญของทฤษฎีอัตถิภาวนิยม (Existentialism) การดำรงอยู่มาก่อนสารัตถะ (Existence precedes essence) อัตถิภาวนิยมเชื่อว่า การดำรงอยู่ของมนุษย์นั้นมาก่อนแก่นแท้หรือสารัตถะ กล่าวคือ มนุษย์ถูกโยนเข้ามาในโลกนี้ก่อน โดยไม่มีเป้าหมายหรือความหมายที่กำหนดไว้แต่แรก

เป็นเรื่องของมนุษย์แต่ละคนที่จะต้องสร้างความหมายให้กับชีวิตของตนเองผ่านการเลือกและการกระทำ มนุษย์ไม่ได้มีธาตุแท้ตายตัว แต่เป็นสิ่งที่ถูกหล่อหลอมขึ้นจากวิถีชีวิตที่เราดำเนินและสร้างสรรค์ขึ้นมา ความ เป็นมนุษย์จึงเป็นภาวะที่ไม่เสร็จสมบูรณ์ แต่พัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ตามแต่เราจะเลือกทำสิ่งใด เสรีภาพและความรับผิดชอบ (Freedom and responsibility) มนุษย์มีเสรีภาพอย่างสมบูรณ์ในการกำหนด ทางเลือกและการกระทำของตน เรามีอิสระที่จะเลือกกว่าจะให้ความหมายกับชีวิตของเราอย่างไร จะเป็น อย่างไร และทำสิ่งใด โดยไม่มีอะไรมาบังคับได้ แต่พร้อมกันนั้น มนุษย์ก็ต้องรับผิดชอบต่อผลของการเลือกและ การกระทำของตนเองด้วย ไม่ว่าผลจะออกมาดีหรือร้าย เป็นความสำเร็จหรือความล้มเหลว เราก็ต้องแบกรับ และเรียนรู้จากมัน เสรีภาพจึงมาพร้อมกับความรับผิดชอบที่เลี่ยงไม่ได้ เป็นของคู่กันเสมอในทัศนะของอรรถ ิภาวนิยม ความวิตกกังวลและความกลัวต่อชะตากรรม (Existential dread and angst)

เสรีภาพในการเลือกและสร้างตัวตนที่เกือบไร้ขอบเขตย่อมนำมาซึ่งภาระอันใหญ่หลวงในใจมนุษย์ นั้นคือความวิตกกังวล (Dread หรือ Angst) ต่อการที่ต้องรับผิดชอบต่อชีวิตของตนเอง ต่อความไร้สาระและไร้ ความหมายของชีวิต ความกลัวต่อความไม่แน่นอนและความตาย ความหวาดหวั่นต่อเสรีภาพที่มากเกินไป อารมณ์ความรู้สึกอัดอั้นเหล่านี้เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และเป็นหัวใจของการดำรงอยู่อย่างมนุษย์ในทัศนะ ของอรรถิภาวนิยม แต่เราสามารถเอาชนะมันได้ ด้วยการเผชิญหน้าและเรียนรู้ที่จะใช้ชีวิตอย่างกล้าหาญ ท่ามกลางความไม่แน่นอนเหล่านั้น การแสวงหาความหมายของชีวิต (Search for meaning) เมื่อมนุษย์ถูก โยนเข้ามาในโลกแล้ว ภารกิจสำคัญที่สุดของมนุษย์คือการแสวงหาคคุณค่าและความหมายให้กับชีวิตของตน ทั้ง ชีวิตของแต่ละคนและชีวิตโดยรวม ซึ่งเป็นการแสวงหาที่ไม่มีคำตอบสำเร็จรูป ไม่มีสูตรสำเร็จ มนุษย์แต่ละคน ต้องลุกขึ้นมาสร้างคุณค่าและความหมายผ่านการเลือก การกระทำ และการให้ความสำคัญกับสิ่งต่างๆ ด้วย ตนเอง เป็นสิ่งที่ต้องค้นหา ต้องลองผิดลองถูก และเรียนรู้ไปพร้อมกับประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านเข้ามา โดยไม่มี หลักประกันความสำเร็จใด ๆ นอกจากความเชื่อมั่นในตัวเอง ความเป็นของแท้ (Authenticity) มนุษย์แต่ละคนควรใช้ชีวิตอย่างมีเอกลักษณ์เป็นของตัวเองอย่างเต็มที่ ตามสิ่งที่ตัวเองเชื่อและให้คุณค่า ไม่ควรดำเนิน ชีวิตไปตามกรอบจารีตหรือความคาดหวังของคนอื่น แต่ควรเป็นไปตามที่ตัวเองเลือกและตระหนักด้วย สำนึกอย่างเต็มเปี่ยม มนุษย์ต้องกล้าเป็นตัวของตัวเอง กล้าที่จะคิด กล้าที่จะมีความเห็นแตกต่าง กล้าที่จะเป็น ตัวของตัวเองอย่างสมบูรณ์ แม้จะต้องเผชิญกับอุปสรรคหรือสายตาที่ไม่เห็นด้วยจากคนรอบข้างก็ตาม

สำหรับอรรถิภาวนิยม ชีวิตที่เป็นของแท้ (Authentic) จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อเรามีสติสัมปชัญญะ เข้าใจตัวเองอย่างถ่องแท้ มีความจริงใจต่อตนเอง และมีความกล้าหาญทางจริยธรรมที่จะเลือกในสิ่งที่ถูกต้อง ตามทัศนะของตน ไม่ใช่เพียงเพื่อทำตามคนอื่นหรือเอาใจสังคมเท่านั้น การเผชิญกับความไม่แน่นอนและ ความตาย (Facing uncertainty and death) ความไม่แน่นอนและความตายเป็นเรื่องที่เลี่ยงไม่ได้ของชีวิต เป็นสิ่งที่เราทุกคนต้องประสบพบเจอไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง มันเป็นความจริงที่บีบคั้นและอาจทำให้รู้สึกหวั่นวิตก แต่อรรถิภาวนิยมชวนให้เรากล้าที่จะเผชิญหน้ากับสิ่งเหล่านี้ โดยไม่หนีหลบหรือโกหกตัวเอง เปลี่ยนมุมมองให้ ความไม่แน่นอนและความตายกลายเป็นโอกาสในการใช้ชีวิตอย่างเต็มที่ในแต่ละขณะ และกระตุ้นให้เราเห็น คุณค่าของมันมากขึ้น เมื่อเรายอมรับว่าความตายเป็นของจริงและเข้าใจว่าชีวิตเราไม่ได้มีตลอดไป นั่นแหละคือ ตอนที่เราจะเริ่มดำรงอยู่อย่างอิสระและตื่นรู้ได้อย่างแท้จริง ศรัทธาในศักยภาพและเสรีภาพของมนุษย์ (Faith in human potential and freedom) ถึงแม้การต้องแบกรับภาระในการสร้างตัวตนและความหมายของ ชีวิตด้วยตนเองอาจดูเป็นเรื่องหนักหนาสาหัส แต่อรรถิภาวนิยมก็มีความเชื่อมั่นอย่างสูงต่อศักยภาพของมนุษย์ ที่จะสามารถเลือกและประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องได้ด้วยเจตจำนงเสรีของตน ความศรัทธาต่อเสรีภาพและ ความรับผิดชอบต่อมนุษย์นี้เอง ที่เป็นหัวใจของการกำหนดชะตาชีวิตของตนเองโดยไม่ได้อาศัยอยู่กับพลัง ภายนอก และความเชื่อว่ถึงที่สุดแล้ว เราทุกคนมีศักยภาพที่จะค้นพบความจริงและความหมายของการดำรง

อยู่ได้ด้วยตัวเอง อาจจะต้องผ่านการลองผิดลองถูก ต้องเผชิญกับความยากลำบากมากมาย แต่มนุษย์ก็มีพลังที่จะฝ่าฟันและทำสำเร็จได้ถ้าเราใช้เสรีภาพของเราอย่างสร้างสรรค์และรับผิดชอบอย่างจริงจัง นี่คือสิ่งที่อัตถิภาวนิยมเชื่อมั่นเกี่ยวกับธาตุแท้ของความเป็นมนุษย์

อัตถิภาวนิยมเป็นปรัชญาที่ให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคล เน้นเรื่องเสรีภาพ ความเป็นอิสระ และการสร้างคุณค่าให้กับชีวิตด้วยตนเอง เป็นกระแสความคิดที่ชวนให้มนุษย์ตระหนักถึงการดำรงอยู่อย่างมีสติ มีความจริงใจต่อตนเอง กล้าเผชิญกับความวิตกกังวลพื้นฐานของการมีชีวิต มุ่งมั่นที่จะแสวงหาความหมายท่ามกลางความไม่แน่นอน และใช้ชีวิตอย่างเป็นของแท้ตามครรลองที่เราเลือกเอง แม้จะเป็นเส้นทางที่ยากลำบาก แต่อัตถิภาวนิยมก็เชื่อมั่นในพลังและศักยภาพของมนุษย์ว่า เราทุกคนสามารถเลือกใช้เสรีภาพในทางที่สร้างสรรค์ และค้นพบความจริงที่มีคุณค่าสำหรับชีวิตของตัวเองได้ในที่สุด ถ้าเรากล้าพอที่จะออกเดินทางและเรียนรู้อย่างไม่หยุดนิ่งนั่นเอง

วิเคราะห์แนวคิดอัตถิภาวนิยมในวรรณกรรมเรื่องสิทธิธารณะ

แนวคิดอัตถิภาวนิยมในนวนิยายเรื่องสิทธิธารณะของเฮอรัมาน เฮสเส นวนิยายเรื่องสิทธิธารณะของเฮอรัมาน เฮสเส เป็นผลงานที่สะท้อนแนวคิดปรัชญาอัตถิภาวนิยมได้อย่างลึกซึ้งผ่านการดำเนินชีวิตของตัวละครเอก นับตั้งแต่การแสดงออกถึงเสรีภาพในการเลือกทางเดินชีวิตของตนเอง ไปจนถึงการค้นพบความหมายของการดำรงอยู่ที่แท้จริง ดังจะเห็นได้จากประเด็นสำคัญต่อไปนี้

ตลอดทั้งเรื่องสิทธิธารณะแสดงให้เห็นถึงการใช้เสรีภาพในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเองอย่างเต็มที่ ตั้งแต่การตัดสินใจออกบวชเพื่อแสวงหาโมกษธรรม การเลือกใช้ชีวิตคฤหัสถ์ และการหันมาเป็นคนแจวเรือในบ้นปลาย ทุกการเลือกล้วนเกิดจากการไตร่ตรองด้วยตนเอง แม้จะต้องขัดแย้งกับความคาดหวังของครอบครัวและสังคม สิทธิธารณะก็พร้อมจะยืนหยัดและรับผิดชอบต่อผลของการกระทำนั้นๆ สอดคล้องกับหลักอัตถิภาวนิยมเรื่องเสรีภาพและความรับผิดชอบต่อปัจเจกชน

ชีวิตของสิทธิธารณะเป็นตัวอย่างที่ดีของแนวคิดที่ว่า การดำรงอยู่นั้นมาก่อนแก่นแท้หรือสาระตะกล่าวคือ เขาถูกโยนเข้ามาในโลกนี้ก่อน แล้วจึงค่อยๆ สร้างตัวตนความเป็นสิทธิธารณะขึ้นมาภายหลัง ผ่านการกระทำและประสบการณ์ที่ได้รับ เขาไม่ได้ยอมจำนนต่อสาระตะที่คนอื่นกำหนด แต่ลุกขึ้นมาแสวงหาความหมายของชีวิตด้วยตัวเอง ทำให้ความเป็นสิทธิธารณะหลอมรวมขึ้นจากเส้นทางที่เขาเลือกเดิน ไม่ใช่สิ่งที่ถูกกำหนดไว้ล่วงหน้าตั้งแต่แรก เส้นทางชีวิตของสิทธิธารณะแสดงให้เห็นความวิตกกังวลต่อชะตากรรมของมนุษย์ซึ่งเป็นประสบการณ์พื้นฐานที่มาพร้อมกับการดำรงอยู่ ไม่ว่าจะเป็นความกังวลต่อความไร้สาระของชีวิต หรือความกลัวว่าจะไม่สามารถหลุดพ้นจากวัฏสงสารได้ แต่สิทธิธารณะไม่ได้หนีหลบความวิตกกังวลนี้ กลับใช้มันเป็นแรงผลักดันให้ออกตามหาคำตอบจนพบความสงบในบ้นปลาย สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าความวิตกกังวลคือภาวะจำเป็นที่มนุษย์ต้องเรียนรู้เผชิญ จึงจะเข้าใจชีวิตอย่างถ่องแท้ เรื่องนี้เป็นการเดินทางเพื่อแสวงหาความหมายของชีวิตที่ชัดเจนที่สุด ผ่านการลองผิดลองถูกของสิทธิธารณะในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นชีวิตนักบวช ชีวิตคฤหัสถ์ หรือชีวิตคนแจวเรือ ก่อนจะค้นพบในท้ายที่สุดว่า ความหมายที่แท้จริงนั้นไม่ได้อยู่ที่อื่นใดแต่อยู่ในการมีสติอยู่กับปัจจุบันขณะ ในการเชื่อมโยงเป็นหนึ่งเดียวกับสรรพสิ่ง ซึ่งไม่มีสูตรสำเร็จ แต่เป็นสิ่งที่แต่ละคนต้องเรียนรู้ค้นพบด้วยตนเอง ความเป็นปัจเจกชนของสิทธิธารณะที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ก็สะท้อนแนวคิดอัตถิภาวนิยมอย่างลึกซึ้ง ในแง่ของการกล้าเป็นตัวของตัวเอง ไม่ยอมสยบยอมต่ออคติสังคม กล้าตั้งคำถามท้าทายกรอบคิดต่างๆ มุ่งมั่นเลือกในสิ่งที่ตนเชื่อ และไม่หยุดที่จะแสวงหาความจริงของชีวิตในแบบฉบับของตัวเอง โดยไม่เลียนแบบหรือคล้อยตามใคร จนสามารถสร้างคุณค่าให้ชีวิตได้อย่างเป็นอิสระและเป็นของแท้ การเดินทางชีวิตของสิทธิธารณะคือภาพแทนของมนุษย์ผู้กล้าเผชิญหน้ากับความไม่แน่นอนของชีวิตได้อย่าง

องอาจ ตั้งแต่การออกแสวงหาทางธรรมโดยไม่รู้ว่าอะไรจะเจอ การเลือกชีวิตคฤหัสถ์โดยไม่หันหน้าต่อความผันผวน และการก้าวผ่านความสูญเสียโดยไม่หมดกำลังใจ ความกล้าในสิ่งที่ทำให้เขาเติบโตและค้นพบตัวเองได้ในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับหลักอัตถิภาวนิยมที่ว่า มนุษย์ควรใช้ชีวิตอย่างกล้าหาญท่ามกลางความไม่แน่นอน เพื่อจะได้มีชีวิตที่สมบูรณ์และเป็นอิสระอย่างแท้จริง เส้นทางของสิทธารถะสะท้อนศรัทธาอันยิ่งใหญ่ในเสรีภาพและศักยภาพของมนุษย์ที่จะข้ามผ่านทุกข์และความกังวลไปได้ ด้วยปัญญา ความมุ่งมั่น และความรับผิดชอบต่องานตัวเอง ต่อให้ต้องเผชิญอุปสรรคใหญ่หลวงเพียงใด ในท้ายที่สุดมนุษย์ก็มีศักยภาพที่จะเข้าถึงความจริงของการดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง และเป็นอิสระอย่างสมบูรณ์ได้ ดังที่สิทธารถะเป็นแบบอย่างสำคัญของมนุษย์ในอุดมคติแนวอัตถิภาวนิยม ผู้ไม่ย่อท้อต่อการค้นหาความหมายท่ามกลางความไม่แน่นอน และในที่สุดก็ได้พบกับอิสรภาพและความจริงอันล้ำเลิศ ณ ปลายทางแห่งการเดินทางชีวิต นั่นเอง

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

งานวิจัยนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ว่า *สิทธารถะ* ของเฮอริมาน เฮสเส มิได้เป็นเพียงวรรณกรรมเชิงอัตถิภาวนิยมแบบตะวันตก หากเป็น “พื้นที่บูรณาการทางปัญญา” ระหว่างอัตถิภาวนิยมกับพุทธปรัชญาอย่างเป็นระบบ ตัวละครสิทธารถะสะท้อนกระบวนการสร้างความหมายชีวิตผ่านประสบการณ์ตรง มิใช่ผ่านคำสอนหรือสถาบันศาสนา ทำให้เสรีภาพ ความทุกข์ และความรับผิดชอบ กลายเป็นเครื่องมือภาวนาเชิงอัตถิภาวะ การหลุดพ้นจึงถูกตีความใหม่ว่าเป็นผลของการยอมรับความจริงของชีวิต มากกว่าการบรรลุด้วยทฤษฎี องค์ความรู้นี้ชี้ให้เห็นว่าอัตถิภาวนิยมสามารถทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมตะวันตก-ตะวันออก และขยายความเข้าใจเรื่อง “การดำรงอยู่อย่างมีคุณค่า” ในบริบทสากลได้อย่างลึกซึ้ง

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1. การนำไปใช้เพื่อตนเอง ทำให้เข้าใจตนเอง ไม่ใช่ชีวิตตามความคาดหวังของผู้อื่น มีอิสระในการเลือกรับผิดชอบต่อชีวิตตนเอง ใช้ชีวิตอย่างมีความหมายมากขึ้น พัฒนาความเป็นอิสระทางความคิดไม่ยึดติดกับกรอบเดิม ๆ กล้าคิด กล้าเลือก และกล้ารับผลของการกระทำ
2. การนำไปใช้กับสังคม ช่วยสร้างสังคมที่เคารพเสรีภาพของปัจเจกชน ควบคู่กับความรับผิดชอบต่อส่งเสริมความหลากหลาย ความเข้าใจการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ การยอมรับความแตกต่างของผู้อื่นช่วยสร้างความเห็นอกเห็นใจในสังคมและพัฒนาจริยธรรมจากความรับผิดชอบต่อส่วนบุคคลเกิดความสำนึกและการเลือกทำความดีด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะเพื่อการท้าวิจัยต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการท้าวิจัยครั้งต่อไป มีดังนี้

- 1) ควรศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดอัตถิภาวนิยมในนวนิยายเรื่อง "ลิตทาเรธ" กับผลงานเรื่องอื่นๆ ของ เฮอแมนน์ เฮสเส เช่น "เดเมียน" (Demian) "ปีเตอร์ คาเมนซินด์" (Peter Camenzind) "สเตปเพนวูล์ฟ" (Steppenwolf) หรือ "จิตตาร์ตา" (The Glass Bead Game) ว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไรบ้าง เพื่อให้เห็นพัฒนาการและความลุ่มลึกของแนวคิดนี้ในผลงานของเฮสเส
- 2) เปรียบเทียบแนวคิดอัตถิภาวนิยมในนวนิยาย "ลิตทาเรธ" กับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา โดยเน้นประเด็นเรื่องการเดินทางชีวิต การค้นหาตัวตน และเป้าหมายสูงสุดทางจิตวิญญาณ ทั้งในแง่ของความเหมือนและความแตกต่าง เพื่อทำความเข้าใจความสัมพันธ์เชิงปรัชญาระหว่างตะวันออกและตะวันตก และเพื่อเห็นการบูรณาการความคิดข้ามวัฒนธรรมในผลงานของเฮสเสได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- น. ชญานุตม์. (2523). อีสราภาพ : รวมทัศนะทางปรัชญาของ นักคิด นักเขียน และนักปฎิวัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดวงกมล.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2551). เปรียบเทียบแนวคิดพุทธทาสกับชาร์ดร์. พิมพ์ครั้งที่ 6, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ.
- พระมหายงยุทธ กนฺตาโก (เสริมจันท์). (2558). วิเคราะห์อัตถิภาวนิยมในพุทธปรัชญาเถรวาท. ดุษฎีนิพนธ์ พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สดใส (แปล). (2549). ลิตทาเรธ. กรุงเทพฯ : สร้างสรรค์บุ๊คส์.
- อนงค์ วิเศษสุวรรณ. (2554). การปรึกษากลุ่ม. ชลบุรี: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อรรถสิทธิ์ เมืองอินทร์. (2536). แนวคิดปรัชญาอัตถิภาวนิยมในวรรณกรรมของชาติ กอบจิตติ. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา, คณะมนุษยศาสตร์: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อรุณี สุวรรณธาร. (2543). ทฤษฎีการให้คำปรึกษา. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ.
- เอกบุญญาวรรณ พลอยพรรณณา. (2564). การวิเคราะห์หลักอัตถิภาวนิยมในพระพุทธศาสนา. ดุษฎีนิพนธ์ พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Sander H. Lee. (2024) "Notions of Selflessness in Sartrean Existentialism and Theravadin Buddhism", Essay of Keene State College, <https://www.bu.edu/wcp/Papers>. [18 September 2024].

การประยุกต์หลักธรรม เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในเทศบาลตำบลบ้านเหล่า อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

APPLICATION OF BUDDHIST PRINCIPLES TO ENHANCE POLITICAL ETHICS OF LOCAL
POLITICIANS IN BAN LIAO SUB-DISTRICT MUNICIPALITY MAE CHAI DISTRICT PHAYAO
PROVINCE

พระพุฒิสรรค์ จารุธมโม, พระเมธีวชิรคุณ และ สหสยา วิเศษ

Phra Phutthisan Jaruthammo, Phra Methee Wachirakhun and Sahasaya Wiset

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus

Corresponding author, e-mail: nookremix223@gmail.com, Tel. 0830900893

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านเหล่า (2) เปรียบเทียบจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเขตพื้นที่ตำบลบ้านเหล่า และ (3) นำเสนอการประยุกต์หลักธรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในเขตพื้นที่ตำบลบ้านเหล่า ตามหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม ใช้สถิติเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่า t-test ค่า F-test ประชากร จำนวน 7,549 คน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 380 คน จากสูตรของทาร์โร ยามาเน่ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวนทั้งสิ้น 12 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลบ้านเหล่า อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ใน 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก

2) ผลการเปรียบเทียบการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองท้องถิ่นในพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านเหล่า อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนมีเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ แตกต่างกันในทุกด้าน

3) นำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลบ้านเหล่า อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักสังคหวัตถุ 4 มีผลดีต่อการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองท้องถิ่น เช่น ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอัตถจริยา และด้านสมานัตตตา 4 ประการนี้เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับนักการเมืองท้องถิ่นในการครองใจคนและนำไปสู่การบริหารงานที่ดีมีคุณธรรม

คำสำคัญ: การประยุกต์หลักธรรม, จริยธรรมทางการเมือง, นักการเมืองท้องถิ่น

Abstract

This research article aimed: (1) to study the level of political ethics of local politicians in the Ban Lao sub-district municipality (2) to compare the political ethics of local politicians in the Ban Lao sub-district area and (3) to present the application of principles to strengthen the political ethics of local politicians. In the area of Ban Lao sub-district, according to the principle of synthesis 4, it is an integrated research. The tools used are questionnaires. Statistics were used to analyze the data by finding the frequency, percentage, mean, and standard deviation, and hypothesis was tested by testing the t-test value of the F-test value for a population of 7,549 people, and a sample of 380 people were obtained from the formula of Taro Yamane and qualitative research. Using interviews with a total of 12 groups of important informants or people. Analyze data with descriptives. The results showed that:

1) Level of political ethics of local politicians in Ban Lao sub-district municipality Mae Jai District, Phayao Province in 4 aspects is at a high level.

2) Comparative results of the application of Buddhist principles to strengthen local political ethics in the Ban Lao Sub-district Municipality.

3) Presenting the application of Buddhist principles to strengthen local political ethics in the Ban Lao sub-district. According to the principle of Sangkha 4, it has a positive effect on strengthening local political ethics, such as almsgiving, piyawaja, Attacharya and Samanatta 4 This is a practical guideline for local politicians to win people's hearts and lead to good and moral governance.

Keywords: Application of Principles, Political Ethics, Local Politicians

บทนำ

จริยธรรมของผู้นำถือว่าเป็นสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะหากผู้นำ ขาดซึ่งคุณธรรม จริยธรรมย่อมทำให้ตน ประชาชน สังคมและประเทศชาติเกิดความเสียหายได้ มากกว่าบุคคลทั่วไป เมื่อผู้นำ ขาดคุณธรรมและจริยธรรมย่อมทำให้ไม่เป็นที่ยอมรับทั้งจากคนในองค์กรและคนในสังคม ดังนั้นการพัฒนาดน จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่สุด พระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่ช่วยให้ผู้นำพัฒนาตนเอง พัฒนาผู้รอบข้าง และ พัฒนางาน เพื่อสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนให้กับตนเอง องค์กร และประเทศชาติได้อย่างแท้จริงม การ พัฒนาอย่างแท้จริงควรเริ่มต้นจาก คน มาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้นำซึ่งเป็นบุคคลสำคัญที่มีอำนาจและบทบาทในการกำหนดทิศทาง สามารถนำพาการพัฒนาให้ก้าวไป ข้างหน้าได้อย่างถูกต้องจริยธรรมของผู้นำจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาการเมือง เพราะเป็นกลไกที่ช่วย ดึงดูดบุคลากรที่มีศักยภาพ คุณธรรม และจริยธรรมเข้าสู่ระบบการเมือง พร้อมทั้งเสริมสร้างภาวะผู้นำที่ดี และ ช่วยจัดระเบียบให้แก่ระบบการเมืองโดยรวม เพื่อให้การคัดเลือกผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและการบริหาร ราชการแผ่นดินเป็นไปอย่างชอบธรรม การสร้างผู้นำและนักการเมืองที่มีคุณธรรม ความสามารถ และความ รับผิดชอบต่อประชาชน จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมที่ชัดเจน (มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 2568)

ดังนั้นการนำหลักสังคหวัตถุ ๔ มาประยุกต์ใช้กับจริยธรรมทางการเมือง และรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างสม่ำเสมอ เพราะสังคหวัตถุ แปลว่า ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจบุคคลและประสาน หมู่ชนไว้ในความสามัคคี หมายถึง การกระทำ การสงเคราะห์ที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจ ของกันและกัน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับคนทุกคนและทุกสังคม เช่น ผู้ปกครองหรือ ผู้บริหารกับผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นรากฐานแห่งการแบ่งปันผลประโยชน์ทางวัตถุที่สิ่งตัว และความเจริญก้าวหน้าทั้งส่วนตัวและส่วนรวมและสังคมในทุก ระดับ ซึ่งประชาชนจะมีคาดหวังว่านักการเมืองที่ตนซึ่งได้ไว้วางใจมอบอำนาจให้ทำหน้าที่แทนจะต้องเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีความรับผิดชอบ พุดจริง ทำจริงตามที่ได้ให้คำมั่นสัญญาไว้กับประชาชนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน จริยธรรมนักการเมืองจึงเป็นเรื่องที่สังคมมักจะนำมาวิพากษ์วิจารณ์กันอยู่เป็นประจำ นักการเมืองหรือผู้ปฏิบัติงานทำหน้าที่ทางการเมืองถือว่าเป็นส่วนประกอบสำคัญของการพัฒนา ระบอบการเมืองและการปกครองของประเทศ (ลิขิต ธีรเวคิน, 2568)

ผู้วิจัยได้สนใจศึกษาเกี่ยวกับการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการมีมาตรฐานในทางจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ของเลขาธิการเมืองท้องถิ่นที่มีการดำรงตำแหน่งเป็นฝ่ายบริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นของ เทศบาลตำบลบ้านเหล่า อำเภอมะนัง จังหวัดพะเยา โดยนำหลักพุทธธรรม “หลักสังคหวัตถุ ๔” รวมถึงการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างหลักจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นที่ควรประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เป็นแนวทางในการพัฒนาจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นทั่วไปที่ดีและมีการพัฒนาท้องถิ่น

จริยธรรมคือเข็มทิศ ผู้นำคือทิศทาง" ปัจจุบันเราพบว่าปัญหาการเมืองมักเกิดจากตัวบุคคลที่ขาดที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ การศึกษาเรื่องการประยุกต์หลักพุทธธรรมจึงไม่ใช่เพียงการเรียนรู้ทฤษฎี แต่คือการหาทางออกให้แก่ "วิกฤตศรัทธา" ในระดับท้องถิ่น เพื่อให้ผู้นำมีธรรมะเป็นเครื่องกำกับอำนาจ ไม่ให้ลุ่มหลงในลาภยศและผลประโยชน์ส่วนตน ความคาดหวังจากการศึกษา เราคาดหวังที่จะเห็นการเปลี่ยนผ่านจาก "นักปกครอง" สู่ "นักบริหารผู้มีธรรม" โดยมีจุดหมายสำคัญคือ การประยุกต์ใช้ได้จริง เปลี่ยนหลักธรรมจาก "ตัวอักษร" ให้กลายเป็น "แนวทางปฏิบัติ" ในเทศบาลตำบลบ้านเหล่า การสร้างภูมิคุ้มกัน ให้นักการเมืองท้องถิ่นมีหิริโอตตปปะ (ความละอายและเกรงกลัวต่อบาป) เป็นเกราะป้องกันคอร์รัปชัน การเชื่อมโยงศรัทธาคืนความเชื่อมั่นให้ประชาชนผ่านการทำหน้าที่อย่างสุจริต คุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ ด้านผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับต่อตัวผู้นำพัฒนาจิตใจให้สงบ มีสติปัญญาในการแก้ปัญหา และเป็นที่เคารพรักอย่างแท้จริงต่อองค์กรเกิดวัฒนธรรมองค์กรที่ซื่อสัตย์ ลดความขัดแย้ง และเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานต่อสังคมประชาชน ได้รับสวัสดิการและงบประมาณที่เต็มเม็ดเต็มหน่วย สังคมเกิดความสงบสุขต่อประเทศสร้างรากฐานการเมืองระดับฐานรากที่เข้มแข็ง เพื่อเป็นต้นแบบให้แก่พื้นที่อื่น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเพื่อศึกษาระดับจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านเหล่า อำเภอมะนัง จังหวัดพะเยา
2. เพื่อเพื่อเปรียบเทียบจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านเหล่า อำเภอมะนัง จังหวัดพะเยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อเพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักธรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านเหล่า อำเภอมะนัง จังหวัดพะเยา

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของ “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลบ้านเหล่า อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา” โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลบ้านเหล่า อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา ตามหลักสังคัตถ์ 4 โดยได้กำหนดให้ผู้ตอบแบบสอบถาม ทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องปริมาณความคิดเห็นที่ผู้ตอบเห็นว่าตรงกับตนเองเพียงระดับเดียวจาก 5 ระดับ (Rating Scale) ทั้ง 4 ด้าน จำนวน 20 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลบ้านเหล่า อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา โดยได้กำหนดให้ผู้ตอบแบบสอบถาม ทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องปริมาณความคิดเห็นที่ผู้ตอบเห็นว่าตรงกับตนเองเพียงระดับเดียวจาก 5 ระดับ (Rating Scale) ทั้ง 4 ด้าน จำนวน 16 ข้อ

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended Questionnaire) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค พร้อมทั้งข้อเสนอแนะต่อการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลบ้านเหล่า อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา

ค่าความเชื่อมั่น

1. ศึกษาวรรณกรรม หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร ตำรา และสร้างเครื่องมือเป็นแบบบันทึกเอกสาร เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ เก็บผลการวิเคราะห์ไว้ในแบบบันทึกเอกสาร

2. นำความรู้และแนวคิดที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาประมวลผลเพื่อกำหนดโครงสร้าง ของเครื่องมือและขอบเขตเนื้อหา โดยการสร้างแบบสอบถามเพื่อใช้สอบถามเกี่ยวกับ การประยุกต์หลักธรรมในการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านเหล่า อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา โดยนำข้อมูลมาสรุปประเด็นจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์มาจัดทำเป็นข้อคำถามในแบบสอบถาม จำแนกตามตัวแปรทั้ง 10 ตัวแปร รวมข้อคำถามทั้งสิ้น 40 ข้อคำถาม ภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน จากนั้น นำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence) พิจารณาจากค่า IOC มากกว่า 0.60 ขึ้นไป วิธีการสุ่มตัวอย่าง

การสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้หลักการสุ่มแบบแบ่งชั้น ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

1. เทศบาลตำบลบ้านเหล่า อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา มีพื้นที่รับผิดชอบ จำนวน 14

หมู่บ้าน

2. ได้ประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้าน ในพื้นที่ตำบลบ้านเหล่าอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา รวม 380 คน ตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละหมู่บ้าน

ประชากร

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนทั้งหมดในพื้นที่ตำบลบ้านเหล่า อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา จากข้อมูลทะเบียนราษฎรเทศบาลตำบลบ้านเหล่า ที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปที่มีสิทธิออกเสียง จำนวน 7,549 คน จากการคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ถึงเทศบาลตำบลบ้านเหล่า และผู้นำท้องที่ในพื้นที่ตำบลบ้านเหล่า อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากประชาชนในพื้นที่

2. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับประชาชนในพื้นที่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 380 ชุด

3. รวบรวมแบบสอบถาม เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาการประยุกต์หลักธรรมในการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านเหล่า อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมายโดยใช้เกณฑ์ของเบสท์ (Best)

3.2) สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบ จริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลบ้านเหล่า อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือการทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรอิสระสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรอิสระตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสร้างด้วยวิธีการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์

2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่างๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

3) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

4) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อนำมาวิเคราะห์

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลบ้านเหล่า อำเภอมะนัง จังหวัดพะเยา จำนวน 11 รูปหรือคน โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูป กลุ่มที่ 2 นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 3 บุคลากรหน่วยงานภาครัฐและนักการเมืองท้องถิ่น จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 4 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประชาชนเขตตำบลบ้านเหล่า จำนวน 3 คน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้ ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึก บันทึกเสียง และถ่ายภาพประกอบการสัมภาษณ์นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) ตามเกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหา ดังนี้

- 1) วางเค้าโครงของข้อมูล โดยการทำรายชื่อคำหรือข้อความที่จะถูกนำมาวิเคราะห์ แล้วแบ่งไว้เป็นประเภท (Categories) เพื่อให้การวิเคราะห์มีความสม่ำเสมอ และสามารถตัดสินได้ว่าจะดึงคำหรือข้อความใดออกมาจากเอกสารหรือตัวบทและจะหาคำหรือข้อความใดออกไป
- 2) คำนึงถึงบริบท (Context) หรือสภาพแวดล้อมประกอบของข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์โดยมีการโยงเข้ากับกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลให้มีความกว้างขึ้น และนำไปสู่การอ้างอิงกับข้อมูลอื่นๆ ได้

สรุปผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่าง (n=380) เทศบาลตำบลบ้านเหล่า อำเภอมะนัง จังหวัดพะเยา เพศ ส่วนใหญ่เป็น เพศชาย (ร้อยละ 52.90) มากกว่าเพศหญิง อายุ ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 41 - 50 ปี (ร้อยละ 31.80) รองลงมาคือ 18 - 30 ปี และกลุ่มอายุ 61 ปีขึ้นไปมีสัดส่วนน้อยที่สุด การศึกษา ส่วนใหญ่จบระดับ ประถมศึกษา (ร้อยละ 48.90) รองลงมาคือ มัธยมศึกษา/ปวช. และกลุ่มที่จบสูงกว่าปริญญาตรี มีสัดส่วนน้อยที่สุด อาชีพ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ กสิกรรม/เกษตรกรรม (ร้อยละ 36.80) รองลงมาคือ รับจ้าง/ลูกจ้าง และกลุ่มค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวมีน้อยที่สุด

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า จากการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น เทศบาลตำบลบ้านเหล่า อำเภอมะนัง จังหวัดพะเยา ตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า เพศ อายุ อาชีพ และรายได้มีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ระดับการศึกษา มีความคิดเห็น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลการวิจัยการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ของนักการเมือง

ท้องถิ่นเทศบาลตำบลบ้านเหล่า อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา ผลเชิงปริมาณ ภาพรวมการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.66$) โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ด้านอัตถจริยา (3.67) ด้านปิยวาจา และสมานัตตตา (3.64) ด้านทาน (3.56)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ระดับจริยธรรมทางการเมืองท้องถิ่น ในพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านเหล่า อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า การสร้างความร่วมมือในชุมชน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.64$) รองลงมาได้แก่ การสร้างความตระหนักในจริยธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$) การสร้างความภาคภูมิใจในวิชาชีพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$) และ การสร้างความรู้ความเข้าใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$) เป็นลำดับสุดท้ายตามลำดับ สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ นายชุตินันท์ วงษ์อมรวิทย์ ได้วิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของจริยธรรมทางการเมือง นักการเมืองท้องถิ่นควรมีจริยธรรมทางการเมืองที่ประกอบด้วย 3 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านความดีงาม ยึดถือปฏิบัติเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน มีความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความถูกต้อง มีความโปร่งใส คำนึงถึงความสำเร็จของงาน ด้านความเหมาะสม ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนผลการวิจัยด้านแนวทางการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมือง แนวทางการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองที่น่าเสนอ ประกอบด้วย 4 แนวทางหลัก ได้แก่ การสร้างความภาคภูมิใจในวิชาชีพ นักการเมืองต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี การสร้างความตระหนักในจริยธรรม ปฏิบัติตนเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต การสร้างความร่วมมือในชุมชน มุ่งเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน การสร้างความรู้ความเข้าใจ ปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ก่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชนและสอดคล้องกับ งานวิจัยของ พระมหานรินทร์ สุรบุญโญ (เอมพันธ์) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธจริยธรรม เพื่อพัฒนาจริยธรรมทางการเมืองของผู้บริหารการเมืองในจังหวัดชัยภูมิ” ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำทางการเมืองในจังหวัดชัยภูมิควรมีจริยธรรมทางการเมืองที่มีความสำคัญในด้านต่างๆ ดังนี้ ยึดมั่นในสถาบันหลัก ได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยการรักษาคุณค่า, เข้าร่วมงานรัฐพิธีสำคัญ, น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต ซื่อสัตย์สุจริตและรับผิดชอบต่อหน้าที่ เข้าร่วมประชุมสภาอย่างซื่อสัตย์, ติดตามการใช้จ่ายงบประมาณให้เป็นไปตามข้อบัญญัติ, ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างและมีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง กล่าวตัดสินใจในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม กล่าวตัดสินใจและรู้คุณค่าของเวลา, มีการติดตามโครงการพัฒนาและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนให้ทันต่อสถานการณ์ คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว และมีจิตสาธารณะ เข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะประโยชน์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกต้นไม้ และการทำความสะอาดชุมชน มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน ติดตามการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนการพัฒนา โดยมุ่งเน้นผลประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ และส่งเสริมการใช้เหตุผลในการบริหาร

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การเปรียบเทียบการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองท้องถิ่น ในพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านเหล่า อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา ตามปัจจัยส่วนบุคคล อันได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ มีผลทำให้การรับรู้จริยธรรมทางการเมืองท้องถิ่น ในพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านเหล่า อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้ง 5 ตัวแปร สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ พระสุรสิทธิ์ มหาบุญโญ (เกิดสวัสดิ์) ได้วิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นทางการเมืองของประชาชนในสังคมพหุวัฒนธรรมใน

อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง” ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นทางการเมืองของประชาชนพบว่า ประชาชนที่มี เพศ แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นทางการเมืองโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลด้าน อายุ, การศึกษา, อาชีพ และรายได้ ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นทางการเมืองโดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ พระศกลวัฒน์ จิตตปัญญา (วงวิงษ์) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเทศบาลตำบลนาหวาด อำเภอ ธาตุพนม จังหวัดนครพนม” ผลการเปรียบเทียบพบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับ การศึกษา และอาชีพ มีความคิดเห็นต่อบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเทศบาลตำบลนาหวาด อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองท้องถิ่น ในพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านเหล่า อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลัก สังคหวัตถุ 4 พบว่า ทาน (การแบ่งปัน) คือ การช่วยเหลือ สนับสนุน และแบ่งปันทั้งวัตถุสิ่งของ น้ำใจ ปิยวาจา (การพูดจาไพเราะ) คือ การสร้างสัมพันธภาพที่ดีด้วยวาจาสุภาพ เว้นจากการพูดเท็จ ส่อเสียด คำหยาบ อวดจรรยา (การประพฤติให้เป็นประโยชน์) คือ การทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว เน้นความซื่อสัตย์สุจริต การรับผิดชอบ สมานัตตา (การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย) การประพฤติตนอย่างเสมอภาค เป็นผู้มี ความหนักแน่น ปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกัน สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ สุมาลี บุญเรือง และสุรพล สุยะพรหม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองในจังหวัดบุรีรัมย์” ผลการวิจัยพบว่าหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นแนวประพฤติปฏิบัติ ทาน การให้ที่ยิ่งใหญ่ ปิยวาจา การพูดอย่างสร้างสรรค์ อวดจรรยา รับผิดชอบต่อชีวิตของตนและทุกคนในชุมชนทุกคน สมานัตตา มีน้ำใจปรารถนาเพื่อประโยชน์สุขที่เกิดขึ้นต่อส่วนรวมอย่างแท้จริง สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ พระสุนทร ธมมธโร (บุญคง) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ใน ชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง” ผลจากการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ใน ชุมชนวัดหนองสนม จ.ระยอง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยชาวชุมชนโดดเด่นเรื่องการช่วยเหลือกัน (ทาน), การพูดจาดี (ปิยวาจา) และความเสมอภาคเป็นธรรม (สมานัตตา) ซึ่งอยู่ในระดับมาก ส่วนจิตอาสาช่วยเหลือสังคม (อวดจรรยา) อยู่ในระดับปานกลาง”

องค์ความรู้ใหม่

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นองค์ความรู้ใหม่สรุปว่า สังคหวัตถุ 4 คือรากฐานของ "ธรรมาภิบาลท้องถิ่นที่เข้มแข็ง" (ทาน)หลักความโปร่งใส การให้ข้อมูล และ ถ้อยแถลงอันน่าเชื่อถือ ให้ประชาชนตรวจสอบ (ปิยวาจา)หลักการมีส่วนร่วม การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจ และลดความขัดแย้งเชิงนโยบาย (อตถจริยา) หลักความรับผิดชอบ การมุ่งผลประโยชน์สาธารณะเหนือผลประโยชน์ส่วนตัวหรือพวกพ้อง (สมานัตตตา)หลักนิติธรรม หลักความเสมอภาค การวางตนเสมอตนเสมอปลาย และ ไม่เลือกปฏิบัติ ในการบังคับใช้กฎหมาย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักการเมือง และผู้นำชุมชน มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมจริยธรรมในพื้นที่โดยต้องเริ่มจากการทำความเข้าใจและเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้นำชุมชน มีหน้าที่ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนเพื่อส่งเสริมจริยธรรมทางการเมือง ในด้านต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

- สำหรับเทศบาลตำบลบ้านเหล่าและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แนวทางการใช้ ควรนำหลัก "อตถจริยา" (การมุ่งประโยชน์ส่วนรวม) ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด มาเป็นตัวตั้งต้นในการจัดทำ "ประมวลจริยธรรมของนักการเมืองและบุคลากรท้องถิ่น" โดยเน้นการสร้างระบบจิตอาสาและการเสียสละเพื่อส่วนรวม พร้อมทั้งจัดอบรมพัฒนาจิตใจเพื่อยกระดับความตระหนักในจริยธรรมวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง
- สำหรับภาคประชาชนและเครือข่ายชุมชน แนวทางการใช้ ประชาชนควรใช้หลัก "ทาน" (การให้ข้อมูล/การตรวจสอบ) เป็นเครื่องมือในการมีส่วนร่วม โดยเทศบาลต้องสนับสนุนการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร (Transparency) เพื่อให้ภาคประชาชนมีอำนาจในการตรวจสอบการทำงานของนักการเมือง ซึ่งจะช่วยสร้างความโปร่งใสและลดความขัดแย้งเชิงนโยบายตามหลัก "ปิยวาจา"
- สำหรับสถาบันการศึกษาและศูนย์ส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง แนวทางการใช้ ควรนำผลการวิจัยไปพัฒนาเป็น "หลักสูตรท้องถิ่น" หรือกิจกรรมเสริมสร้างประชาธิปไตยที่บูรณาการเข้ากับหลักพุทธธรรม โดยเฉพาะในกลุ่มที่มีระดับการศึกษาต่างกัน (ซึ่งผลวิจัยพบว่ามีความเห็นต่างกัน) เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และจริยธรรมทางการเมืองให้เหมาะสมกับคนทุกระดับ

เอกสารอ้างอิง

- ชุดิพนธ์ วงษ์อมรวิทย์. (2564). “การเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดนครราชสีมา”. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหานรินทร์ สุรพลโณ (เอมพันธ์). (2563). “การประยุกต์หลักพุทธจริยธรรมเพื่อพัฒนาจริยธรรมทางการเมืองของผู้นำทางการเมืองในจังหวัดชัยภูมิ”. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระศกลวัธน จิตตปัญญา (วงวิวงษ์). (2564). “บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเทศบาลตำบลนา
หนาด อำเภอ ธาตุพนม จังหวัดนครพนม” วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
เศรษฐศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุนทร ธรรมธโร (บุญคง). (2560). “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัด
ระยอง”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. (บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พระสุรสีห์ มหาบุญโญ (เกิดสวัสดิ์). (2564). “ความคิดเห็นทางการเมืองของประชาชนในสังคมพหุวัฒนธรรม
ในอำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง”. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์.
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
- สุมาลี บุญเรือง และสุพล สุยะพรหม. (2566). “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความนิยมทาง
การเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองในจังหวัดบุรีรัมย์”.วารสารพุทธนวัตกรรมการ
จัดการ. 6(3).

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชน ในตำบลห้วยแก้ว อำเภอภูกามยาว จังหวัดพะเยา

INTEGRATING BUDDHIST PRINCIPLES TO PROMOTE POLITICAL PARTICIPATION OF PEOPLE IN
HUAI KAEW SUBDISTRICT. PHU KAM YAO DISTRICT, PHAYAO PROVINCE

พระพงศกร กิตติวิโส (จันทเพา), สมยศ ปัญญามาก และ พระครูธรรมธรรพบุญเที่ยง พุทธสาวิโก

Phraphongsakon Kittiwangso (Chanthepha), Somyot Panyamak

and Phrakhruthammathon Bunthiang Puddhasavako

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phayao Campus

Corresponding author, e-mail: Phongsakonkaew2543@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาระดับจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนในตำบลห้วยแก้ว (2) เพื่อเปรียบเทียบจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนในตำบลห้วยแก้ว และ (3) เพื่อนำเสนอแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการส่งเสริมจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนในตำบลห้วยแก้ว อำเภอภูกามยาว จังหวัดพะเยา โดยมุ่งเน้นการใช้หลักอปริหานิยธรรม 7 ประการ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมความสามัคคี ความเคารพซึ่งกันและกัน และการมีส่วนร่วมในสังคม การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี มีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งใน ตำบลห้วยแก้ว อำเภอภูกามยาว จังหวัดพะเยา โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณผ่านแบบสอบถามจากประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่ศึกษา จำนวน 318 คน และใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 รูป/คน ได้แก่ พระสงฆ์ นักวิชาการ และผู้นำชุมชน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลใช้ทั้งสถิติพรรณนา การวิเคราะห์เปรียบเทียบ และการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพเพื่อให้เข้าใจถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนได้อย่างครอบคลุม ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคล เช่น อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยกลุ่มประชาชนที่มีระดับการศึกษาสูงและมีการติดตามข่าวสารการเมืองอย่างต่อเนื่องมักมีจิตสำนึกทางการเมืองสูงกว่า ขณะที่กลุ่มประชาชนที่ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารหรือมีการศึกษาน้อยกว่า มักมีระดับจิตสำนึกทางการเมืองต่ำ

2) เปรียบเทียบจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชน พบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนในตำบลห้วยแก้ว อำเภอภูกามยาว จังหวัดพะเยา ในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3) การบูรณาการหลักอปริหานิยธรรม ชี้ให้เห็นว่าการเสริมสร้างจิตสำนึกทางการเมืองผ่านหลักพุทธธรรมสามารถทำได้โดยการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมที่เน้นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสร้างความสามัคคี และการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ทางการเมือง ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนสามารถตัดสินใจทางการเมืองได้อย่างมีจริยธรรม และมีความรับผิดชอบมากขึ้น

คำสำคัญ: การบูรณาการ, จิตสำนึกทางการเมือง, ประชาชนในตำบลห้วยแก้ว, หลักพุทธธรรม.

Abstract

This research article aimed: (1) to study the level of political consciousness of the people in Huai Kaeo Subdistrict (2) to compare the political consciousness of the people in Huai Kaeo Subdistrict and (3) to present guidelines for integrating Buddhist principles in promoting political consciousness of the people in Huai Kaeo Subdistrict Phukamyao District Phayao Province focusing on the use of the 7 principles of Aparihaniyadhamma which are principles that promote unity mutual respect and participation in society This research uses a mixed-methods research methodology including both quantitative and qualitative research The sample group consisted of eligible voters in Huai Kaeo Subdistrict Phukamyao District Phayao Province. Quantitative data was collected through questionnaires from 318 eligible voters in the study area and in-depth interviews were conducted with 9 key informants namely monks, academics, and community leaders The research instrument was a questionnaire Data analysis used both descriptive statistics comparative analysis and qualitative content analysis to comprehensively understand the factors that affect the political consciousness of the people The research results found that:

1) The level of political awareness among citizens varies depending on personal factors such as age education level and occupation. Groups of people with higher levels of education and who regularly follow political news tend to have higher levels of political awareness while groups who receive less information or have less education tend to have lower levels of political awareness.

2) Comparing the political consciousness of the people it was found that the sample groups with different genders ages education levels occupations and incomes did not have significantly different opinions regarding the overall level of political consciousness of the people in Huai Kaeo Subdistrict Phukamyao District Phayao Province. Therefore the research hypothesis was rejected.

3) The integration of the Aparihaniyadhamma principle indicates that strengthening political awareness through Buddhist principles can be achieved by encouraging citizens to participate in activities that emphasize the exchange of ideas building unity and developing knowledge about political rights and responsibilities This will help citizens make more ethical and responsible political decisions.

Keywords: Integration, political consciousness, the people of Huai Kaeo Subdistrict, Buddhist principles.

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองและการแบ่งขั้วทางความคิดในสังคม ซึ่งส่งผลให้เกิดการลดลงของความสามัคคีและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประชาธิปไตย การมีจิตสำนึกทางการเมืองเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้ประชาชนสามารถทำหน้าที่ของตนได้อย่างมีคุณภาพ ตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเอง รวมถึงสามารถตรวจสอบและมีส่วนร่วมในการบริหารประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ปัญหาการขาดจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนยังคงเป็นประเด็นที่ต้องได้รับการแก้ไข โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นที่ประชาชนยังมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อย (สุนทร ยอมศิริ, 2560)

พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญของสังคมไทยมาอย่างยาวนาน หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าไม่ได้ครอบคลุมเพียงแค่เรื่องจริยธรรมส่วนบุคคล แต่ยังสามารถนำมาปรับใช้ในบริบททางสังคมและการเมืองได้ โดยเฉพาะหลักอปริหานิยธรรม 7 ประการ ที่เน้นเรื่องความสามัคคี การประชุมปรึกษาหารือ และการให้ความเคารพซึ่งกันและกัน ซึ่งหากสามารถนำหลักพุทธธรรมเหล่านี้มาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชน ก็จะสามารถช่วยทำให้เกิดความเป็นเอกภาพในสังคม (พระครูปลัดไพฑูรย์เมธิโก (มหาบุญ), 2562) และเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการทางการเมืองได้อย่างมีคุณภาพ

การวิจัยนี้จึงมีเป้าหมายในการศึกษาระดับจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนในตำบลห้วยแก้ว อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อจิตสำนึกทางการเมือง และนำเสนอแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชน เพื่อให้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสังคมที่มีคุณภาพและประชาธิปไตยที่เข้มแข็งขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- เพื่อศึกษาระดับจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนในตำบลห้วยแก้ว อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา
- เพื่อเปรียบเทียบจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนในตำบลห้วยแก้ว อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
- เพื่อนำเสนอแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการส่งเสริมจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนในตำบลห้วยแก้ว อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) มีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วยกระบวนการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

การวิจัยเชิงปริมาณ : ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชาชนในตำบลห้วยแก้ว จำนวน 318 คน

การวิจัยเชิงคุณภาพ : สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นักวิชาการ นักการเมือง และประชาชน จำนวน 9 รูป/คน

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ศึกษาวรรณกรรม หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร ตำรา และสร้างเครื่องมือเป็นแบบบันทึกเอกสาร เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ เก็บผลการวิเคราะห์ไว้ในแบบบันทึกเอกสาร

2. นำความรู้และแนวคิดที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาประมวลผลเพื่อกำหนดโครงสร้าง ของเครื่องมือและขอบเขตเนื้อหา โดยการสร้างแบบสอบถามเพื่อใช้สอบถามเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนในอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา โดยนำข้อมูลมาสรุป ประเด็นจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์มาจัดทำเป็นข้อคำถามในแบบสอบถาม จำแนกตามตัวแปรทั้ง 5 ตัวแปร รวมข้อคำถามทั้งสิ้น 10 ข้อคำถาม ภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน จากนั้น นำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence) พิจารณาจากค่า IOC มากกว่า 0.60 ขึ้นไป

3. นำความรู้และแนวคิดที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าและผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ มาเป็นฐาน ในการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ เพื่อหาคุณภาพ ความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ถึงนายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้ว อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากประชาชนในพื้นที่

2) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับประชาชนในพื้นที่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 318 ชุด

3) รวบรวมแบบสอบถาม เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคม ศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้

1) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนในอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมายโดยใช้เกณฑ์ของเบสท์ (Best, 1981 : 179-182.) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง อยู่ระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง อยู่ระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง อยู่ระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง อยู่ระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง อยู่ระดับน้อยที่สุด

2) สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน เปรียบเทียบจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนในตำบลห้วยแก้ว อำเภอภูพาน จังหวัดพะเยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือการทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรอิสระสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรอิสระตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลทั่วไปของประชากรกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นประชาชนในเทศบาลตำบลห้วยแก้ว อำเภอภูพาน จังหวัดพะเยา จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ พบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 56.45 มีอายุระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 32.26 มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษา จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 37.63 มีอาชีพกสิกรรม/เกษตรกรรม จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 40.86 และมีรายได้อยู่ในระดับต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน จำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 43.01 และผลการวิเคราะห์ระดับจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนในตำบลห้วยแก้ว อำเภอภูพาน จังหวัดพะเยา ทั้ง 5 ด้าน ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับพึงพอใจปานกลาง ผลรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.98 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ด้านการสนทนาทางการเมือง เป็นลำดับแรก อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.00 รองลงมา ได้แก่ ด้านการรู้จักสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.00 ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.99 ด้านการให้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.95 และด้านความเป็นพลเมือง อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.94 เป็นลำดับสุดท้าย ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลทางการเมืองของประชาชนในตำบลห้วยแก้ว อำเภอภูพาน จังหวัดพะเยา ตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า การทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ สรุปได้ว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ การศึกษา และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในเทศบาลตำบลท่าวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ผลการวิเคราะห์การบูรณาการหลักอภิธานิธรรม 7 เพื่อส่งเสริมการเมืองของประชาชน ตำบลห้วยแก้ว อำเภอภูพาน จังหวัดพะเยา ทั้ง 7 ประการ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ผลรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.10 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า พร้อมเพรียงกันประชุมพร้อมเพรียงกันเลิกประชุม เป็นลำดับแรก อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.15 รองลงมา ได้แก่ เจริญธรรมในใจ สมาธิ ภาวนา โดยไม่ละอาย อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.14 เคารพ เชื่อฟัง ปฏิบัติตามผู้อาวุโส ในธรรม อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.13 ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่บัญญัติไว้ และไม่ลบหลู่สิ่งที่บัญญัติไว้ อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.12 การประชุมพร้อมเพรียงกันเนื่องนิตย์ อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.09 รักในป่า รักในเสนาสนะวิเวก อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.07 และไม่ลืมระลึกถึงคุณธรรมของตนเอง และเพื่อนสหธรรมิก อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.00 เป็นลำดับสุดท้าย ตามลำดับ และผลการวิเคราะห์เชิงพื้นที่ชี้ให้เห็นว่า วัด ผู้นำ ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการผลักดันการบูรณาการพุทธธรรม โดยเฉพาะหลัก

อภิธานิธรรม 7 ประการ ที่สามารถส่งเสริมจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประชาชนที่ได้รับการปลูกฝังให้เข้าใจถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเองผ่านการประชุม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาและสังคม มีแนวโน้มที่จะมีจิตสำนึกทางการเมืองที่สูงขึ้น สามารถตัดสินใจทางการเมืองอย่างมีจริยธรรมมากขึ้น และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางการเมืองไปในทิศทางที่สร้างสรรค์มากขึ้น โดยเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะอย่างมีเป้าหมายร่วมและเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง และการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจิตสำนึกทางการเมืองผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ การสร้างเครือข่ายทางสังคม และการใช้ช่องทางของวัดและชุมชนในการเผยแพร่แนวคิดทางการเมืองที่มีพื้นฐานจากหลักพุทธธรรม อันจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมที่มีความเข้มแข็งและประชาธิปไตยที่ยั่งยืนในอนาคต

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนในตำบลห้วยแก้ว อำเภอภูกามยาว จังหวัดพะเยา ผลการวิเคราะห์ระดับจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนในตำบลห้วยแก้ว อำเภอภูกามยาว จังหวัดพะเยา ในภาพรวมทั้ง 5 ด้าน พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก ผลรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.98$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสนทนาทางการเมือง และ ด้านการรู้จักสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.00$) เท่ากัน รองลงมา ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.99$) ด้านการให้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.95$) และด้านความเป็นพลเมือง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.94$) เป็นลำดับสุดท้าย ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูญาณวิจักขณ์ (ชัยวัฒน์ อริยชาโย) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นในด้านความเสมอภาค อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$) รองลงมา คือ ด้านอำนาจอธิปไตย ($\bar{X} = 3.88$) และด้านสิทธิและเสรีภาพ ($\bar{X} = 3.85$) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในครั้งนี้ที่พบว่าประชาชนให้ความสำคัญกับ เรื่องสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคในระดับสูงเช่นเดียวกัน (พระครูญาณวิจักขณ์ (ชัยวัฒน์ อริยชาโย), 2556)

2. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนในตำบลห้วยแก้ว อำเภอภูกามยาว จังหวัดพะเยา ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ พบว่า ประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีจิตสำนึกทางการเมือง ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระธวัชชัย สุนติธมโม (วรรณนาวิน) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ และรายได้ต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในบริบทของชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลอาจไม่ใช่อุปสรรคหรือตัวกำหนดความแตกต่างในการมีจิตสำนึกทางการเมือง (พระธวัชชัย สุนติธมโม (วรรณนาวิน), 2561) อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยนี้ ขัดแย้งกับงานวิจัยของพระชาญชัย ติสสุวโส (ศรีแพทย์) ที่พบว่า ระดับการศึกษา และอาชีพ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน (พระชาญชัย ติสสุวโส (ศรีแพทย์), 2562) ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า สาเหตุที่ผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลไม่มีผลต่อความแตกต่าง อาจเนื่องมาจาก บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลห้วยแก้ว เป็นสังคมชนบทที่มี

ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ (Close-knit community) มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมทางศาสนาและประเพณีร่วมกันอย่างสม่ำเสมอผ่าน “วัด” และ “เวทีประชาคม” ทำให้เกิดการหล่อหลอมจิตสำนึกร่วมกัน (Collective Consciousness) กระบวนการกลมเกลียวทางสังคม (Socialization) ภายในชุมชนจึงมีอิทธิพลเหนือกว่าความแตกต่างทางสถานภาพส่วนบุคคล ทำให้ทุกคนไม่ว่าจะเพศใด วัยใด หรืออาชีพใด ต่างก็มีจิตสำนึกรักท้องถิ่นและตื่นตัวทางการเมืองในระดับที่ใกล้เคียงกัน

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนในตำบลห้วยแก้ว อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา ผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การบูรณาการ หลักอปริหานิยธรรม 7 สามารถส่งเสริมจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะในด้านการสร้างความสามัคคี การเคารพกติกา และการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ที่กล่าวว่า หลักอปริหานิยธรรม 7 เป็นธรรมเพื่อป้องกันความเสื่อมและเป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว สำหรับหมู่ชนหรือผู้บริหารบ้านเมือง โดยเน้นการถือธรรมเป็นใหญ่ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2554) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปัญญา สุจิตโต (สิงาม) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนในอำเภอมะนัง จังหวัดยะลา ซึ่งพบว่า หลักอปริหานิยธรรมเป็นหลักธรรมที่ช่วยเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมได้อย่างเป็นรูปธรรม ช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความเข้าใจในการอยู่ร่วมกัน โดยเฉพาะหลักการ “หมั่นประชุมกันเนื่องนิิตย์” และ “พร้อมเพรียงกันประชุม” ที่ทำให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนและมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อส่วนรวม (พระปัญญา สุจิตโต (สิงาม), 2564) นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า การประยุกต์ใช้หลักธรรมในการ “เคารพนับถือผู้ใหญ่” และ “ให้เกียรติสตรี” สอดคล้องกับวิถีประชาธิปไตยแบบไทยที่ผสมผสานความเคารพตามลำดับอาวุโสเข้ากับหลักสิทธิเสรีภาพ ทำให้การแสดงออกทางการเมืองในพื้นที่เป็นไปอย่างสงบเรียบร้อย (Peaceful Means) แตกต่างจากการเมืองในระดับชาติที่มีความขัดแย้งรุนแรง การมีจิตสำนึกทางการเมืองบนฐานของพุทธธรรมจึงเป็นการเมืองเชิงศีลธรรม (Moral Politics) ที่มุ่งเน้นประโยชน์สุขของชุมชนเป็นที่ตั้ง มั่นคงและยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

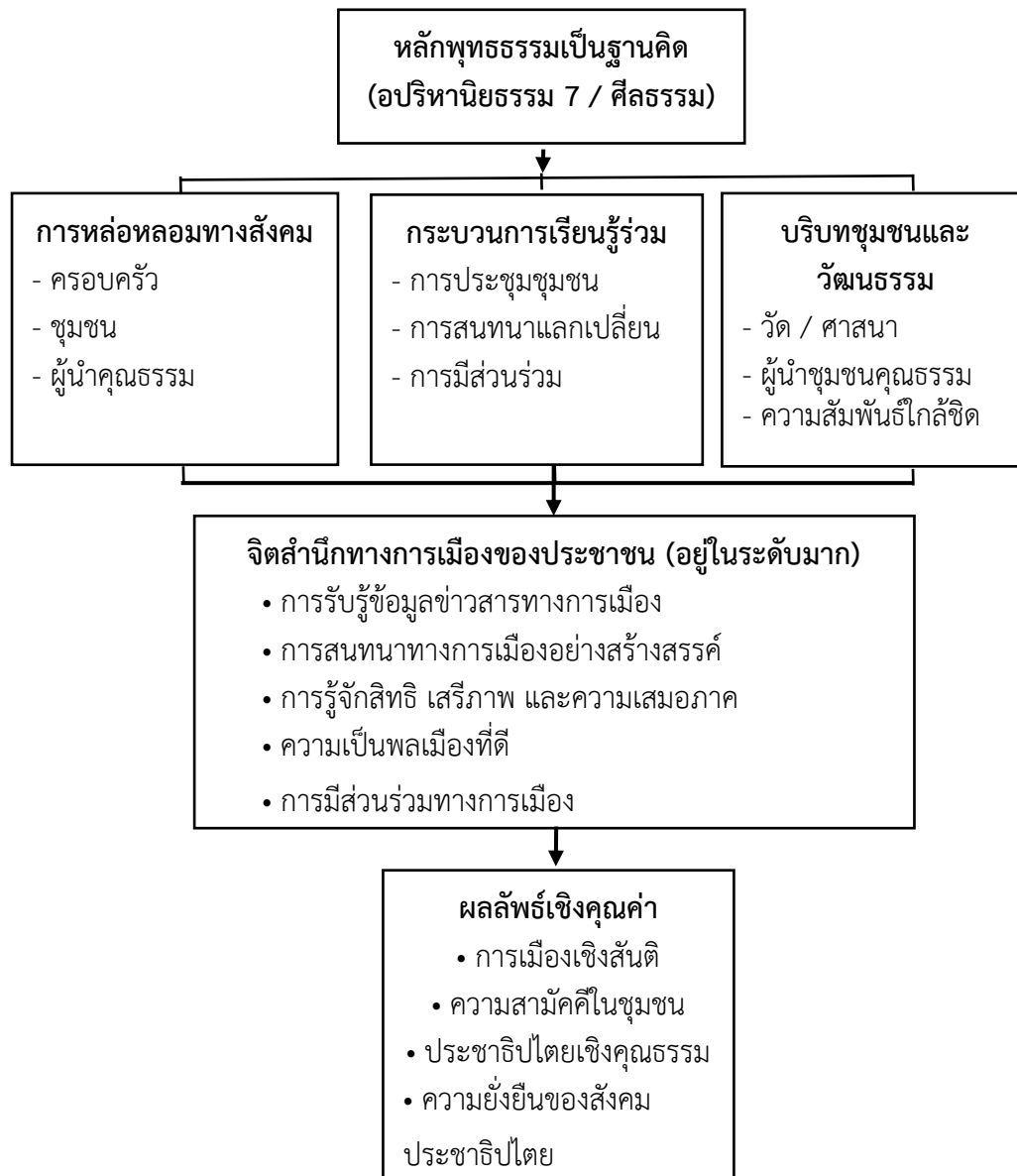
งานวิจัยนี้ ก่อให้เกิดองค์ความรู้สำคัญว่า จิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนเป็นผลจากกระบวนการเรียนรู้และการหล่อหลอมร่วมกันในชุมชน มิได้เกิดขึ้นโดยบังเอิญ ประชาชนมีระดับจิตสำนึกทางการเมืองอยู่ในระดับสูง ทั้งด้านความรู้สิทธิหน้าที่ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการมีส่วนร่วม แสดงให้เห็นว่าบริบททางสังคมที่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างเคารพกัน และมีผู้นำที่เป็นแบบอย่างทางคุณธรรม มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาทัศนคติทางการเมืองในเชิงสร้างสรรค์

ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า หลักพุทธธรรมทำหน้าที่เป็นฐานคิดในการกำกับพฤติกรรมทางการเมือง โดยช่วยให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นอย่างมีสติ สุภาพ และลดความขัดแย้ง หลักธรรม เช่น เมตตา ความซื่อสัตย์ และการเคารพกติกาส่วนรวม ทำให้การเมืองในระดับชุมชนดำเนินไปอย่างสงบ และเอื้อต่อการอยู่ร่วมกันในระบอบประชาธิปไตย

ในด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า ความรู้สึกเป็นเจ้าของและความไว้วางใจในชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทอย่างสมัครใจ การมีส่วนร่วมไม่ได้จำกัดเพียงการเลือกตั้ง แต่รวมถึงการประชุม การร่วมตัดสินใจ และการปฏิบัติตามมติของชุมชน ซึ่งสะท้อนพลังของการเมืองภาคประชาชนที่เข้มแข็ง

นอกจากนี้ ความแตกต่างด้านเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ ไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาจิตสำนึกทางการเมือง หากประชาชนได้รับการหล่อหลอมผ่านกิจกรรมชุมชน การเรียนรู้ทางศาสนา และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม จิตสำนึกทางการเมืองสามารถพัฒนาไปในทิศทางเดียวกันได้

โดยสรุปงานวิจัยเสนอว่า การเมืองเชิงพุทธเป็นรากฐานสำคัญของสังคมประชาธิปไตยที่สงบและยั่งยืน เพราะเป็นการพัฒนาทั้งโครงสร้างทางสังคมและจิตใจของประชาชนควบคู่กัน การเมืองที่ดีจึงเริ่มจากสติ ความเคารพซึ่งกันและกัน และการยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นหัวใจของประชาธิปไตยตามแนวพุทธอย่างแท้จริง ดังแสดงในแผนภาพที่ 4.1 แผนภาพแสดงองค์ความรู้

แผนภาพแสดงองค์ความรู้จากการวิจัยที่สะท้อนให้เห็นว่า จิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนในระดับชุมชนเกิดจากการบูรณาการหลักพุทธธรรม กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน และบริบททางสังคมวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งนำไปสู่การเมืองเชิงสันติ ความสามัคคี และประชาธิปไตยเชิงคุณธรรมในระดับชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้ว ควรมีนโยบายส่งเสริมธรรมาภิบาลโดยบูรณาการ หลักอปรีหานิยธรรม 7 เข้าสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรและวัฒนธรรมชุมชนที่เน้นความสามัคคี การเคารพกติกา และการรับฟังความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์

2) องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้ว ควรมีนโยบายสนับสนุนบทบาทของ “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) ในการเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ทางการเมืองเชิงพุทธ โดยกำหนดให้วัดเป็นพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) ในการจัดเวทีประชาคมที่ปราศจากความขัดแย้ง เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงการมีส่วนร่วมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรมและจริยธรรม

3) หน่วยงานภาครัฐในอำเภอกุฉินารายณ์ ควรมีนโยบายส่งเสริมบทบาทของสตรีและผู้อาวุโสในทางการเมืองท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม โดยกำหนดสัดส่วนหรือพื้นที่ให้กลุ่มคนเหล่านี้ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงนโยบาย เพื่อให้สอดคล้องกับหลักธรรมด้านการให้เกียรติสตรีและการเคารพผู้อาวุโส

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้วและผู้นำชุมชน ควรจัดโครงการ “เวทีสุนทรีสนทนาทางการเมือง” (Dialogue) โดยนิมนต์พระสงฆ์หรือผู้ทรงคุณวุฒิมาเป็นวิทยากรกระบวนการ เพื่อให้ความรู้เรื่องสิทธิหน้าที่ควบคู่กับหลักสัมมาวาจา ลดความขัดแย้งและสร้างบรรยากาศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เป็นมิตร

2) ชุมชนควรจัดกิจกรรมยกย่องเชิดชูเกียรติ “พลเมืองดีวิถีพุทธ” หรือปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นแบบอย่างในการเสียสละเพื่อส่วนรวม เพื่อสร้างแรงจูงใจและปลูกฝังจิตสำนึกทางการเมืองที่ดีงามให้แก่เยาวชนและคนในตำบลห้วยแก้ว

3) ควรมีการจัดตั้ง “สภาธรรมาภิบาลชุมชน” ที่ประกอบด้วยตัวแทนจากทุกภาคส่วนในตำบลห้วยแก้ว เพื่อทำหน้าที่เป็นกลไกกลางในการไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งและติดตามตรวจสอบการทำงานของท้องถิ่น โดยยึดหลักความพร้อมเพรียงและการเคารพมติที่ประชุมตามแนวทางอปรีหานิยธรรม

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรทำการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนในบริบทชุมชนเมืองและชุมชนชนบทในจังหวัดพะเยา ว่ามีการนำหลักพุทธธรรมมาปรับใช้แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

2) ควรทำการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อสร้างรูปแบบหรือหลักสูตรการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยตามแนวพุทธศาสตร์ สำหรับเยาวชนในสถานศึกษาเขตอำเภอกุฉินารายณ์

3) ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำหลักพุทธธรรมหมวดอื่น ๆ มาประยุกต์ใช้ทางการเมือง เช่น หลักสาราณียธรรม 6 หรือ หลักทศพิธราชธรรม เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่หลากหลายและครอบคลุมมิติการพัฒนาการเมืองไทย

เอกสารอ้างอิง

- พระครูญาณวิจักขณ์ (ชัยวัฒน์ อริยชาโน). (2556). ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
- พระครูปลัดไพฑูรย์เมธีโก (มหาบุญ). (ม.ป.ป.). หลักการอุปทานิยธรรม : สันติภาพสู่สังคมไทย. วารสาร: กระแสวัฒนธรรม.
- พระชาญชัย ดิสสวัสดิ์ (ศรีแพทย์). (2562). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง. พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธวัชชัย สุนติธมโม (วรรณานัน). (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปัญญา สุจิตโต (สิงาม). (2564). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2554). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 21, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมิกจำกัด,
- สุนทร ยอมศิริ. (2560). ความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีโดยตรง: กรณีศึกษาเทศบาลนครเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Best, John W., (1981). Research in Education. New Jersey: Prentice Hall, Inc.

การประยุกต์หลักวจีสุจริต เพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในเทศบาลตำบลปง อำเภอปง จังหวัดพะเยา

APPLICATION OF HONEST SPEECH PRINCIPLES TO PROMOTE POLITICAL COMMUNICATION OF
LOCAL POLITICIANS IN PONG SUB-DISTRICT MUNICIPALITY PONG DISTRICT, PHAYAO PROVINCE

ศรายุทธ ซื่อสัตย์, พระเมธีวชิรคุณ และ สมยศ ปัญญามาก

Sarayut Suesat1, Phramethiwachiraku and Somyot Panyamak

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus

Corresponding author, e-mail: sarayut-007@outlook.com, Tel. 081-7249736

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลปง (2) เปรียบเทียบการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลปง และ (3) นำเสนอการประยุกต์ใช้หลักวจีสุจริต เพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลปง เป็นวิจัยแบบผสานวิธี ได้แก่การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 372 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูป ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 15 รูปหรือคน โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลปง พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับพึงพอใจมาก โดยด้านสื่อมวลชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านประชาชน ด้านช่องทางการสื่อสาร ด้านองค์กรทางการเมือง ด้านสาร ด้านผู้รับสาร และด้านแหล่งสาร ตามลำดับ

2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมือง พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ และอาชีพแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองส่วนท้องถิ่นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ อย่างไรก็ตาม ประชาชนที่มีระดับการศึกษาและรายได้แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองส่วนท้องถิ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านการศึกษาและรายได้มีผลต่อความคิดเห็นของประชาชนต่อการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ศึกษา

3) การประยุกต์หลักวจีสุจริต 4 เพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมือง พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก โดยด้านสื่อนักข่าวมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านมโนทัศน์ ด้านอุปนิสัยวาจา และด้านสัจจวาจา ตามลำดับ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สะท้อนว่า การนำหลักวจีสุจริต 4 มาประยุกต์ใช้ช่วยให้การสื่อสารทางการเมืองมีความถูกต้อง สุภาพ ชัดเจน และสร้างสรรค์ ส่งผลให้ประชาชนเกิดความไว้วางใจ มีทัศนคติที่ดี และมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น อันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การสื่อสารทางการเมือง, นักการเมืองท้องถิ่น, หลักวจีสุจริต

Abstract

This research article aimed to: (1) study the level of political communication of local politicians in Pong Subdistrict Municipality (2) compare the political communication of local politicians in Pong Subdistrict Municipality and (3) propose the application of the principle of honest speech to promote political communication of local politicians in Pong Subdistrict Municipality. This is a mixed-methods research. Quantitative research collected data using questionnaires from a sample of 372 people, analyzed using statistical software. Qualitative research collected data from 15 key informants using structured interviews, analyzed using descriptive content analysis. The research findings revealed:

1) The level of political communication of local politicians in Pong Subdistrict Municipality showed that, overall, it was at a very satisfactory level. When considering each aspect individually, it was found that all aspects had a high level of satisfaction. The mass media aspect had the highest average score, followed by the public aspect, the communication channel aspect, the political organization aspect, the message aspect, the recipient of the message aspect, and the source of the message aspect, in that order.

2) The comparison of public opinion on political communication by local politicians in Pong Subdistrict Municipality, classified by personal factors such as gender, age, education level, occupation, and income, showed that people with different genders, ages, and occupations did not have significantly different opinions on political communication by local politicians at the 0.05 statistical significance level. However, people with different education levels and incomes had significantly different opinions on political communication by local politicians at the 0.05 statistical significance level. This indicates that education and income factors affect public opinion on political communication by local politicians in the study area.

3. The application of the Four Principles of Honest Speech to Promote Political Communication, showed that overall, the level of satisfaction was high. The aspect of truthful speech had the highest average score, followed by polite speech, truthful speech, and slanderous speech, in that order. Data from interviews reflected that... Applying the Four Principles of Honest Speech helps to make political communication accurate, polite, clear, and constructive. This fosters trust, positive attitudes, and increased political participation among the public, which is a crucial foundation for the sustainable development of democracy at the local level.

Keywords: The principle of honest speech; political communication; local politicians.

บทนำ

กระบวนการสื่อสารทางการเมืองในปัจจุบันสามารถพิจารณาได้จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารและโทรคมนาคม ความสำคัญการสื่อสารทางการเมืองไทยนั้นได้มีการนำเอากระบวนการสมัยใหม่มาใช้เป็นเครื่องมือในการต่อสู้กันทางการเมือง นั่นก็คือการใช้เครือข่ายบนโลกอินเทอร์เน็ต และสังคมออนไลน์ เพื่อแสดงความคิดเห็นทางการเมืองของแต่ละฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นการใช้เฟซบุ๊ก (Facebook) ทวิตเตอร์ (Twitter) ไลน์ (Line) กระดานสนทนา (Web board) และการส่งต่อจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (Forward Mail)

หรือแม้กระทั่งการส่ง คลิปวิดีโอเพื่อเผยแพร่ผ่านช่องทางเว็บไซต์ยูทูป (www.Youtube.com) ที่ต่างฝ่ายต่างก็ จะมีการนำเสนอมุมมองและข้อมูลที่สนับสนุนฝ่ายของตนเองว่ามีความถูกต้องเสมอ รวมทั้งการใช้ VDO link, Phone-in ในการต่อสู้และโต้ตอบเพื่อแย้งซึ่งพื้นที่ในการนำเสนอข้อมูลที่สนับสนุนฝ่ายของตนเอง ตลอดจน การสร้างวาทกรรมทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็น “ไพร่กับอำมาตย์” หรือศัพท์ที่สื่อความหมายทางการเมืองของ พรรคการเมือง เช่น “แลนด์สไลด์” เป็นต้น มองให้เห็นชัดด้านพื้นที่ทางการเมืองของกลุ่มการเมืองนอกจากเป็น พื้นที่บนท้องถนนแล้ว ยังมีการเปิดพื้นที่สาธารณะทางอินเทอร์เน็ตที่ทำให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชน และการแสดงความคิดเห็น เกิดเป็นชุมชนออนไลน์ที่สามารถแสดงความคิดเห็นได้ อย่างเต็มที่ มีทั้งการแสดงตัวตนที่แท้จริงที่มีสมาชิกหลากหลายทุกเพศทุกวัย ทุกเชื้อชาติ ทุกศาสนา ทุกระดับ การศึกษา ทุกสาขาอาชีพ และทุกกลุ่มสังคมย่อย เป็นต้น ซึ่งสมาชิกเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องมีการพบปะ ปฏิสัมพันธ์กันแบบซึ่งหน้าโดยตรงก็ได้เพียงแต่มีแนวความคิดหรือวัตถุประสงค์ที่เหมือนกัน และรวมตัวกันทาง ชุมชนออนไลน์ (พระสังวาล เขมปญโญ (สายเนตร) และคณะ, 2565 : 359) เทศบาลตำบลปอง อำเภอปอง จังหวัดพะเยา มีเขตพื้นที่การปกครองรวมกัน 2 ตำบล ประกอบด้วย ตำบลปอง จำนวน 5 หมู่บ้าน และ ตำบล นาปรัง จำนวน 5 หมู่บ้าน รวมกันเป็น 10 หมู่บ้าน แบ่งการปกครองออกเป็น 2 เขต และช่วยเหลือประชาชน ทุกภาคส่วนในการบริหารงาน ในการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการ ของประชาชนได้ เสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองและการเลือกตั้งเพื่อให้ การพัฒนาท้องถิ่นเป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชน การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและประชาสัมพันธ์ผลการ ดำเนินงานให้ประชาชนได้รับทราบอย่างทั่วถึง (สำนักปลัด เทศบาลตำบลปอง อำเภอปอง จังหวัดพะเยา, 2567)

ปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในสังคม การแข่งขันทางการเมืองท้องถิ่นสูง ประชาชนในพื้นที่ ทั้งสถานะ ช่วงอายุ รายได้ อาชีพ การศึกษาต่างกัน และเป็นชุมชนเมืองและชุมชนชนบท ซึ่งทำให้การสื่อสารทาง การเมืองที่แตกต่างกันออกไป ทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษา ความเข้าใจในความหมายของการสื่อสารหรือ ข้อความที่สื่อสารออกไป ดังนั้น กระบวนการสื่อสาร จึงเป็นองค์ประกอบพื้นฐานสำคัญ คือ ผู้ส่งสาร (Sender) ผู้รับสาร (Receiver หรือ Audience) สาร (Message) ช่องทางการติดต่อ (Channel) หรือสื่อ (Media) ปฏิกริยาตอบสนอง (Response) และ สิ่งรบกวน (Noise) จึงมีส่วนสำคัญในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ประชาชน

การนำหลักวจีสุจริต 4 มาช่วยในกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความคิดเห็น ค่านิยม อุดมการณ์ทางการเมือง ภายในระบบการเมืองอย่างมีเป้าหมาย ซึ่งฉายภาพให้เห็นถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่ นักการเมืองท้องถิ่นกระทำในทางการเมือง การสื่อสารทางการเมือง จึงเป็นความพยายามที่ จะใช้ประโยชน์ จากกิจกรรมพื้นฐานของมนุษย์ในสังคมที่ต้องการสื่อสารถึงกัน พุทธวิธีการสื่อสารครอบคลุมถึงเรื่องการ สื่อสารของมนุษย์ทั้งหมดซึ่งเกี่ยวข้องกับการพูด การฟัง การรับรู้ การเปิดรับการสื่อสาร การคิดและการเชื่อ ซึ่งหลักการสื่อสารตามแนวพระพุทธศาสนา (อาทิตย์ ชู ชัย และคณะ, 2565 : 180 – 491) ทำให้ประชาชน และนักการเมืองท้องถิ่นสื่อสารกันให้เข้าใจมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลปอง อำเภอปอง จังหวัดพะเยา
2. เพื่อเปรียบเทียบการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลปอง อำเภอปอง จังหวัดพะเยา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์ใช้หลักจริยธรรม 4 เพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองของ
นักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลปอง อำเภอบึง จังหวัดพะเยา

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร (Population) ได้แก่ ประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลปอง อำเภอบึง จังหวัดพะเยา จำนวน 5,415 คน (สำนักบริหารงานทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2567 : [ออนไลน์])

2) กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) และวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) ดังนี้

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลปอง อำเภอบึง จังหวัดพะเยา จำนวน 5,415 คน จากการคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973 : 726) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ จากสูตร จะได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 373 คน

วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

1. เทศบาลตำบลปอง อำเภอบึง จังหวัดพะเยา มี 2 ตำบล จำนวน 10 หมู่บ้าน สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ศึกษาเฉพาะ 10 หมู่บ้าน ประกอบด้วย ตำบลปอง บ้านดู่ บ้านดอนชัย บ้านหนอง บ้านกองแล บ้านบุญเรือง ตำบลปอง บ้านบุญยืน บ้านนาปรัง บ้านบ่อค้าง บ้านดอนแก้ว บ้านแสนสุข ตำบลนาปรัง

2. ตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละหมู่บ้าน

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีขั้นตอนการสร้าง การตรวจสอบและหาคุณภาพของเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยแบ่งออกเป็น ๔ ตอน

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคม ศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้

1) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนา สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2) สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือการทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรอิสระสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรอิสระตั้งแต่สามกลุ่ม

ขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีรายละเอียดการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 15 รูป/คน โดยแบ่งเป็นกลุ่ม จำนวน 4 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป

กลุ่มที่ 2 นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน

กลุ่มที่ 3 ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติการ จำนวน 4 คน

กลุ่มที่ 4 ประชาชน จำนวน 7 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสร้างด้วยวิธีการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์

2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่างๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

3) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

4) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อนำมาวิเคราะห์

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) ตามเกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหา ดังนี้

1) วางเค้าโครงของข้อมูล โดยการทำรายชื่อคำหรือข้อความที่จะถูกนำมาวิเคราะห์ แล้วแบ่งไว้เป็นประเภท (Categories) เพื่อให้การวิเคราะห์มีความสม่ำเสมอ และสามารถตัดสินได้ว่าคำหรือข้อความใดออกมาจากเอกสารหรือตัวบทและจะหาคำหรือข้อความใดออกไป

2) คำนึงถึงบริบท (Context) หรือสภาพแวดล้อมประกอบของข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์โดยมีการโยงเข้ากับกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลให้มีความกว้างขึ้น และนำไปสู่การอ้างอิงกับข้อมูลอื่นๆ ได้

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลปง อำเภอปง จังหวัดพะเยา

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลทั่วไปของประชากรกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นประชาชนในเทศบาลตำบลปงอำเภอปง จังหวัดพะเยา จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ พบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี และมีอายุระหว่าง ๕๑-๖๐ ปี ระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา มีอาชีพรับจ้างและลูกจ้างประจำ จำนวน ๑๒๗ คน และมีรายได้อยู่ในระดับ ๑๐,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาทต่อเดือน

1.2 ผลการวิเคราะห์ระดับการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลปง อำเภอปง จังหวัดพะเยา พบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลปง อำเภอปง จังหวัดพะเยา ทั้ง ๗ ด้านในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ผลรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.28 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า ด้านสื่อมวลชน เป็นลำดับแรก อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.31 รองลงมา ได้แก่ ด้านประชาชน อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.21 ด้านช่องทางการสื่อสาร อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.94 ด้านองค์กรทางการเมือง อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.92 ด้านสาร อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.91 ด้านผู้รับสาร อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.88 และด้านแหล่งสาร อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.87 เป็นลำดับสุดท้าย ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลตำบลปง อำเภอปง จังหวัดพะเยา ตามปัจจัยส่วนบุคคล

การเปรียบเทียบการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลตำบลปง อำเภอปง จังหวัดพะเยา ตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ แสดงด้วยค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที (t-test) และ ค่าเอฟ (f-test) โดยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความสำคัญทางสถิติจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า

1) ประชาชนที่มีเพศ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลตำบลปงอำเภอปง จังหวัดพะเยา ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยด้วยวิธีการทดสอบค่าที ค่าที (t - test) = 0.819 และค่า Sig = 0.70 ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

2) ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลตำบลปงอำเภอปง จังหวัดพะเยา ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one- Way Anova) (F = 0.902 และค่า Sig. = 0.463) ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

3) ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลตำบลปงอำเภอปง จังหวัดพะเยา ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยใช้วิธี

วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one- Way Anova) ($F = 2.020$ และค่า $Sig. = 0.04$) แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

4) ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลตำบลปอ อำเภอบึง จังหวัดพะเยา ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one- Way Anova) ($F = 0.693$ และค่า $Sig. = 0.597$) ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

5) ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลตำบลปอ อำเภอบึง จังหวัดพะเยา ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one- Way Anova) ($F = 1.895$ และค่า $Sig. = 0.04$) แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

3.นำเสนอการประยุกต์ใช้หลักวจีสุจริต เพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลตำบลปอ อำเภอบึง จังหวัดพะเยา

1) ผลการวิเคราะห์การประยุกต์หลักวจีสุจริต 4 เพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลตำบลปอ อำเภอบึง จังหวัดพะเยา พบว่า การวิเคราะห์การประยุกต์หลักวจีสุจริต 4 เพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลตำบลปอ อำเภอบึง จังหวัดพะเยา ทั้ง 4 ด้าน ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ผลรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.11 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า ด้านสันทวาจา เป็นลำดับแรก อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.28 รองลงมา ได้แก่ ด้านมัตถวาจา อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.25 ด้านอปิสุณาวาจา อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.95 และด้านสัจจวาจา อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.94 เป็นลำดับสุดท้าย ตามลำดับ

2) ผลการวิเคราะห์ การประยุกต์หลักวจีสุจริต 4 เพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลตำบลปอ อำเภอบึง จังหวัดพะเยา จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่า การประยุกต์หลักวจีสุจริต 4 เพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลตำบลปอ อำเภอบึง จังหวัดพะเยา เป็นการนำเสนอการประยุกต์ให้หลักธรรมทางพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักวจี 4 เพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน โดยมีข้อค้นพบสำคัญ คือ 1.ด้านสัจจวาจา การพูดความจริงและไม่บิดเบือนข้อเท็จจริงช่วยสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจของประชาชนต่อนักการเมืองท้องถิ่น ส่งผลให้การสื่อสารทางการเมืองมีความโปร่งใสและได้รับการยอมรับมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นพื้นฐานของความชอบธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย 2. ด้านอปิสุณาวาจา การเมืองท้องถิ่นมักเกี่ยวข้องกับความคิดเห็นที่หลากหลาย นักการเมืองควรหลีกเลี่ยงการกล่าวร้ายหรือยุยงให้เกิดความแตกแยกระหว่างกลุ่มประชาชนหรือฝ่ายการเมือง การสื่อสารที่สร้างสรรค์จะช่วยให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่น 3. ด้านสันทวาจา หรือการไม่ใช้ถ้อยคำหยาบคาย การสื่อสารด้วยถ้อยคำสุภาพช่วยลดความขัดแย้งทางการเมือง สร้างบรรยากาศแห่งความเคารพซึ่งกันและกัน และส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักการเมืองกับประชาชน ตลอดจนผู้มีความคิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่าง 4. ด้านมัตถวาจา หรือการไม่พูดเพ้อเจ้อ พบว่า การสื่อสารที่กระชับ ชัดเจน และตรงประเด็น ช่วยให้ประชาชนเข้าใจสาระสำคัญของนโยบายและการดำเนินงานของเทศบาลได้อย่างถูกต้อง ลดความสับสนและเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารทางการเมือง การประยุกต์ใช้หลักวจีสุจริต 4 ช่วยส่งเสริมการสื่อสารทาง

การเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นเทศบาลตำบลปงให้มีทั้ง ความถูกต้อง สุภาพ เป็นมิตร และมีสาระ ส่งผลให้ประชาชนเกิดความไว้วางใจ มีทัศนคติที่ดี และมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น อันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ที่ 1 ระดับการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลปง อำเภอปง จังหวัดพะเยา พบว่า พบว่า ระดับการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลปง อำเภอปง จังหวัดพะเยา ทั้ง 7 ด้านในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ผลรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.28 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า ด้านสื่อมวลชน เป็นลำดับแรก อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.31 รองลงมา ได้แก่ ด้านประชาชน อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.21 ด้านช่องทางการสื่อสาร อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.94 ด้านองค์กรทางการเมือง อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.92 ด้านสาร อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.91 ด้านผู้รับสาร อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.88 และด้านแหล่งสาร อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.87 เป็นลำดับสุดท้ายสอดคล้องกับงานวิจัยของ อธิยุทธ ชะนิล (2566) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมและการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมือง เพื่อสร้างความนิยมสำหรับการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา จากการศึกษาพบว่า ผลการวิเคราะห์การสื่อสารทางการเมืองในจังหวัดนครราชสีมาในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.55, S.D.=0.31) เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านช่องทางการสื่อสาร ($\bar{X}$ = 3.69, S.D.=0.46) รองลงมา คือ ด้านสาร และด้านผู้รับสาร มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X}$ = 3.51, S.D.=0.52, ($\bar{X}$ = 3.51, S.D.=0.46 ตามลำดับ) และผู้ส่งสาร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.50, S.D.=0.56) ตามลำดับ และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระครูธรรมธรรณบุญเที่ยง พุทธสวโก (ลักษณะพลวงค์) (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการสื่อสารทางการเมืองเพื่อเสริมสร้างความสมานฉันท์” จากการศึกษาพบว่า การสื่อสารทางการเมืองเพื่อเสริมสร้างความสมานฉันท์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.63, S.D.= 0.95) เมื่อพิจารณาโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้ ด้าน ที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านผู้รับสาร ($\bar{X}$ = 3.84, S.D.=0.98) รองลงมาได้แก่ ด้านสาร ($\bar{X}$ = 3.62, S.D.=0.98) ด้านผู้ส่งสาร ($\bar{X}$ = 3.58, S.D.=0.91) และด้านช่องทางการสื่อสาร ($\bar{X}$ = 3.51, S.D.=1.05) ตามลำดับ และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระมหาปรัชญ์ นภฏสิริ (อรรถพร) (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการสื่อสารทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จากการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมในการสื่อสารทางการเมืองตามหลักจิตวิทยาของประชาชนในเขต เทศบาลนครขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.01) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านเจตนางดเว้นจากการพูด ส่อเสียด ($\bar{X}$ = 4.11) ด้านเจตนางดเว้นจากการพูดหยาบ ($\bar{X}$ = 4.10) ด้านเจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ ($\bar{X}$ = 3.78) และด้านเจตนางดเว้นจากการพูดเพื่อแฉ ($\bar{X}$ = 3.58) ตามลำดับ

2. ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ที่ 2 การเปรียบเทียบการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลตำบลปง อำเภอปง จังหวัดพะเยา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ระดับการศึกษา (Sig.= 0.04) และรายได้ (Sig.= 0.04)

จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนผลการทดสอบสมมติฐาน ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่เพศ อายุ และอาชีพ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลปอ อำเภอบึง จังหวัดพะเยา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระศกลวัฒน์ จิตตปัญโญ (วงวิวงษ์) (2563) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเทศบาลตำบลนาหนาด อำเภอรือเสาะ จังหวัดน่าน พบว่า ประชาชนที่มีอายุ เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเทศบาลตำบลนาหนาด อำเภอรือเสาะ จังหวัดน่าน โดยรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระชาญชัย ติสสุโส (ศรีแพทย์) (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง จากการศึกษาพบว่า ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองพบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ และรายได้ต่อเดือน ต่างกัน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลด้านระดับการศึกษา และอาชีพ มีส่วนร่วมทางการเมืองโดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญตามสมมติฐานที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระบุญธง อุดตฤทธิ (เสา) (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามทัศนคติของพระสงฆ์ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี จากการศึกษาพบว่า ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า พระสงฆ์ในอำเภอบางกรวยจังหวัดนนทบุรีที่มี อายุ พรรษา วุฒิ การศึกษาทางโลก และภูมิลำเนาเดิมต่างกัน มีทัศนคติต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ด้านความรู้ ความเข้าใจหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ด้านทัศนคติทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และโดยรวมทั้ง 2 ด้าน ไม่แตกต่างกัน แต่พระสงฆ์ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ที่มีวุฒิ การศึกษาทางธรรมต่างกันมีทัศนคติต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยด้านความรู้ความเข้าใจหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และโดยรวมทั้ง 2 ด้าน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ที่ 3 นำเสนอการประยุกต์ใช้หลักวจีสุจริต 4 เพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลปอ อำเภอบึง จังหวัดพะเยา พบว่า การนำเสนอการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาโดยเฉพาะหลักวจี 4 เพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน โดยมีข้อค้นพบสำคัญ คือ 1.ด้านสัจจวาจา การพูดความจริงและไม่บิดเบือนข้อเท็จจริงช่วยสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจของประชาชนต่อนักการเมืองท้องถิ่น ส่งผลให้การสื่อสารทางการเมืองมีความโปร่งใสและได้รับการยอมรับมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นพื้นฐานของความชอบธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย 2. ด้านอภิสุนทรวาจา การเมืองท้องถิ่นมักเกี่ยวข้องกับความเห็นที่หลากหลาย นักการเมืองควรหลีกเลี่ยงการกล่าวร้ายหรือยุยงให้เกิดความแตกแยกระหว่างกลุ่มประชาชนหรือฝ่ายการเมือง การสื่อสารที่สร้างสรรค์จะช่วยให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่น 3. ด้านสันทวาจา หรือการไม่ใช้ถ้อยคำหยาบคาย การสื่อสารด้วยถ้อยคำสุภาพช่วยลดความขัดแย้งทางการเมือง สร้างบรรยากาศแห่งความเคารพซึ่งกันและกัน และส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักการเมืองกับประชาชน ตลอดจนผู้มีความคิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่าง 4. ด้านมัตถวาจา หรือการไม่พูดเพ้อเจ้อ พบว่า การสื่อสารที่กระชับ ชัดเจน และตรงประเด็น ช่วยให้ประชาชนเข้าใจสาระสำคัญของนโยบายและการดำเนินงานของเทศบาลได้อย่างถูกต้อง ลดความสับสน และเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารทางการเมือง การประยุกต์ใช้หลักวจีสุจริต 4 ช่วยส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นเทศบาลตำบลปอให้มีทั้ง ความถูกต้อง สุภาพ เป็นมิตร และมีสาระ ส่งผลให้ประชาชนเกิดความไว้วางใจ มีทัศนคติที่ดี และมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น อันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน สอดคล้องกับ

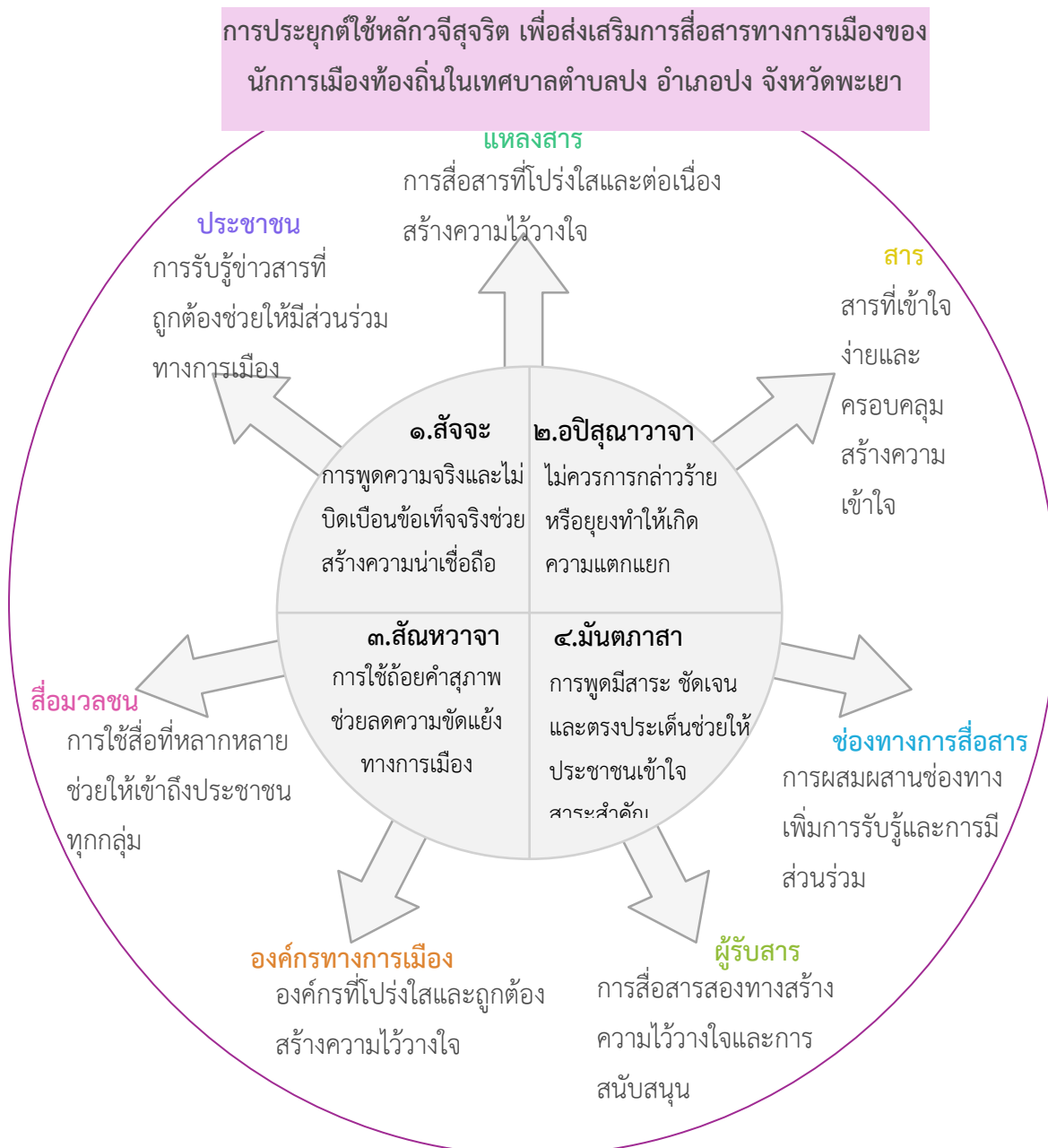
ผลการวิจัยของ พระมหาปรัชญ์ นภฏริสิริ (อรรถพร) (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการสื่อสารทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จากการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมในการสื่อสารทางการเมืองตามหลักวิถีสุจริตของ ประชาชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น ได้มีการนำ หลักวิถีสุจริตไปใช้ในการสื่อสารทางการเมือง โดยส่วนใหญ่กล่าววาทะเป็นที่น่าสนใจ พูดในสิ่งที่เกิด ประโยชน์ทั้งต่อตนเอง เพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา ไม่กล่าวคำนิทาว่าร้าย ส่อเสียดยุยง ให้แตก ความสามัคคีกัน ระหว่างเพื่อนร่วมงานหรือผู้บังคับบัญชา ไม่กล่าวคำหยาบ ไม่กล่าวคำเพ้อ ไม่กล่าวคำเท็จ กล่าวแต่คำอ่อนหวาน สุภาพอ่อนโยนเป็นที่ชอบใจของคนทั่วไปและเพื่อนร่วมงาน ในการ สื่อสารทางการเมืองอยู่เป็นประจำ และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์มนตรี ถาวโร (ศรีนอก) (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารเทศบาลตำบลแก้งคร้อ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ อภิปรายได้ว่า ด้านวิถีสุจริต ผู้บริหาร บริหารงานโดยกำกับดูแลการใช้วาทะที่เป็นจริงเพราะถูกกาลเทศะ สร้างสรรค์ประโยชน์ให้แก่ชุมชน เป็นผู้ประสานสัมพันธ์ภาพ เป็นที่ปรึกษาให้แก่ชุมชน หลีกเลี่ยงคำพูดที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง ให้ ความช่วยเหลือประชาชนด้วยการให้คำแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน อยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วย ความสามัคคี ไม่ให้เกิดความขัดแย้งกันด้วยการประพาดติติของวาทะ และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เสาวนุช ศิริมาลย์รักษ์ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง “ศึกษาความสำคัญของสุจริต 3 ต่อการปฏิบัติ วิปัสสนาภาวนา” จากการศึกษาพบว่า วิถีสุจริต 4 ประการ ได้แก่ ไม่พูดเท็จ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือในการสื่อสาร ไม่พูดส่อเสียด เพื่อรักษาความสามัคคีระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ไม่พูดคำหยาบ เพื่อแสดงความเคารพซึ่งกันและกัน ไม่พูดเพ้อเจ้อ เพื่อสื่อสารให้ตรงประเด็นและมีการพัฒนาวิสัยทัศน์ไม่เพียงแต่ช่วยให้การสื่อสารมีคุณภาพมากขึ้น แต่ยังส่งผลดีในด้านต่าง ๆ ของชีวิต ได้แก่ ด้านสังคม เศรษฐกิจ ครอบครัว และส่วนตัว เมื่อประชาชนยึดมั่นในศีลธรรมและกฎกติกาของสังคม ก็จะทำให้เกิดความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลในชุมชน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาชาติให้ก้าวหน้าอย่างยั่งยืน โดยมีพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักวิถีสุจริต เพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลปอง อำเภอปอง จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยดังกล่าวสรุปเป็นความสัมพันธ์เชิงแผนภาพ ดังต่อไปนี้

1.1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ที่ได้จากการศึกษา เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักวิถีสุจริต เพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลปอง อำเภอปอง จังหวัดพะเยาในลักษณะแผนภาพที่แสดงถึงการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลปอง อำเภอปอง จังหวัดพะเยา ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ดังแสดงในแผนภาพที่ 1.1

แผนภาพที่ 1.1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย: นายศรายุทธ ชื้อสัตย์

จากแผนภาพที่ 1.1 การวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักวจีสุจริต เพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลปอง อำเภอปอง จังหวัดพะเยา คณะผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญ หลักวจีสุจริตสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการสื่อสารทางการเมืองในระดับท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมและเป็นรูปธรรม การสื่อสารที่ยึดความจริง ความสุภาพ ความสร้างสรรค์ และความเหมาะสมกับกาลเทศะ ช่วยเสริมสร้างความน่าเชื่อถือ ความไว้วางใจ และความเข้าใจอันดีระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นกับประชาชน นอกจากนี้ การยึดหลักวจีสุจริตยังมีส่วนช่วยลดความขัดแย้งทางการเมือง เสริมสร้างจริยธรรมและธรรมาภิบาลในการบริหารงานท้องถิ่น ตลอดจนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น อันนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) เทศบาลตำบลปอง อำเภอปอง จังหวัดพะเยา ควรกำหนดแนวทางหรือกรอบนโยบายด้านการสื่อสารสาธารณะที่ยึดหลักวิถีสุจริต 4 เป็นหลักสำคัญ เพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติสำหรับนักการเมืองท้องถิ่นและผู้บริหารในการสื่อสารกับประชาชนอย่างมีคุณธรรม โปร่งใส และสร้างสรรค์

2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพะเยา ควรจัดอบรมหรือกิจกรรมพัฒนาศักยภาพนักการเมืองท้องถิ่นในด้านจริยธรรมและการสื่อสารทางการเมือง โดยบูรณาการหลักวิถีสุจริตเข้ากับทักษะการสื่อสารสมัยใหม่ เพื่อส่งเสริมการใช้ถ้อยคำที่สุภาพ ถูกต้อง และเหมาะสมกับบริบทของชุมชน

3) หน่วยงานท้องถิ่นและเทศบาลตำบลปอง อำเภอปอง จังหวัดพะเยา ควรสนับสนุนให้เกิดวัฒนธรรมการสื่อสารที่ไม่กล่าวร้ายหรือสร้างความแตกแยกทางการเมือง โดยเน้นการสื่อสารที่เคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง และมุ่งประโยชน์ส่วนรวมของชุมชนเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) การวิจัยครั้งต่อไปควรขยายพื้นที่ศึกษาไปยังเทศบาลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอื่น หรือในภูมิภาคที่มีบริบททางสังคมและการเมืองแตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบผลการประยุกต์ใช้หลักวิถีสุจริตและเพิ่มความครอบคลุมขององค์ความรู้

2) ควรศึกษามุมมองของกลุ่มตัวอย่างเพิ่มเติม เช่น ประชาชน ผู้นำชุมชน ข้าราชการท้องถิ่น หรือสื่อมวลชนท้องถิ่น เพื่อให้เห็นภาพรวมของผลกระทบจากการสื่อสารทางการเมืองที่ยึดหลักวิถีสุจริตอย่างรอบด้าน

3) ควรมีการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอื่น ๆ เช่น หลักอิทธิบาท 4 หลักพรหมวิหาร 4 หรือหลักสังคหวัตถุ 4 ร่วมกับหลักวิถีสุจริต เพื่อพัฒนาแบบจำลองการสื่อสารทางการเมืองเชิงคุณธรรมที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

งานนโยบายและแผน สำนักปลัด เทศบาลตำบลปอง อำเภอปอง จังหวัดพะเยา. (2567). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพของเทศบาลตำบลปอง (พ.ศ.2566-2570). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา, <https://www.tessabantambonpong.go.th/plan/strategic>.

ธีรยุทธ ชะนิล. (2566.) การประยุกต์หลักพุทธธรรมและการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองเพื่อสร้างความนิยมสำหรับการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูธรรมธะบุญเที่ยง พุทธสาวิโก (ลักษณะพลวงค์). (2564). การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการสื่อสารทางการเมืองเพื่อเสริมสร้างความสมานฉันท์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูสังฆรักษ์มนตรี ถาวโร (ศรีนอ). (2557). การบริหารงานตามหลักสุจริต ๓ ของผู้บริหารเทศบาล ตำบลแก้งคร้อ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระชาญชัย ตีสวัสดิ์ (ศรีแพทย์). (2562). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระบุญแรง อุดรฤทธิ (เสา). (2558). การปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามทัศนคติของพระสงฆ์อำเภอ บางกรวย จังหวัดนนทบุรี. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาปรัชญ์ นภุริสีริ (อรรถพร). (2564). การมีส่วนร่วมในการสื่อสารทางการเมืองของประชาชนใน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศกลวัฒน์ จิตตปัญญา (วงวิงษ์). (2563). บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเทศบาลตำบลนา หนอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย.
- พระสังฆาน เขมปญโญ (สายเนตร) และคณะ. (2565). การสื่อสารทางการเมือง. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์. สำนักบริหารงานทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2567). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : www.bora.dopa.go.th.
- เสาวนุช ศิริมาลัยรักษ์. (2560). ศึกษาความสำคัญของสุจริต ๓ ต่อการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย.
- อาทิตย์ ชูชัย และคณะ. (2565). พุทธวิธี : การสื่อสารทางการเมือง. วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์.
- Taro Yamane. (1973). Statistics : An Introductory Analysis, 3rd Edition. (Tokyo: Aoyama Gakuin University)

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องชาตก โดยใช้เกมเศรษฐี
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ)

THE DEVELOPMENT OF STUDENTS' LEARNING ACHIEVEMENT IN JATAKA TALES
THROUGH THE USE OF A MONOPOLY GAME FOR GRADE 3 STUDENTS
AT MUNICIPAL SCHOOL 4 (PHO CHUM)

ณิชาภรณ์ นาสุกร์ และ สายยนต์ ชาวอุบล

NICHAYAPORN NASUK and SAIYON CHAO-UBON

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Nakhon Ratchasima Rajabhat University

Corresponding author, e-mail: nichyaphrnnasukr@gmail.com, Tel. 093-5282067

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องชาตกโดยใช้เกมเศรษฐี และ (2) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องชาตกหลังเรียนโดยใช้เกมเศรษฐี กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 จำนวน 29 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้แบบใช้เกมเศรษฐี จำนวน 2 แผน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ การวิจัยใช้รูปแบบ การทดลอง แบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลัง (One Group Pretest–Posttest Design) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบ t-test สำหรับกลุ่มไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent samples) ผลการวิจัยพบว่า

1) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องชาตกโดยใช้เกมเศรษฐีที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพอยู่ในระดับดี ตามการประเมิน ของผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน

2) คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเศรษฐีช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องชาตกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้, เกมเศรษฐี, ชาตก, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

This research article aimed to (1) develop learning activity packages on Jataka Tales using a Monopoly game and (2) examine students' learning achievement in Jataka Tales after learning through the game. The sample consisted of 29 Grade 3/2 students enrolled in the first semester of the 2025 academic year, selected through purposive sampling. The research instruments included two Monopoly game-based lesson plans and a 20-item four-choice multiple-choice achievement test. The study employed a One-Group Pretest–Posttest

experimental design. Data were analyzed using mean, standard deviation, and a dependent samples t-test. The findings indicated that

1) The developed Monopoly game-based learning activity package on Jataka Tales was evaluated by three experts as being of good quality.

2) Students' post-learning achievement scores were significantly higher than their pre-learning scores at the .05 level, demonstrating that game-based learning effectively enhanced achievement in Jataka Tales.

Keywords: Learning Activity Development, Monopoly Game, Jataka Tales
Learning Achievement

บทนำ

การจัดการเรียนการสอนรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในระดับประถมศึกษา มีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน โดยเฉพาะการเรียนรู้เรื่องชาดก ซึ่งเป็นพุทธศาสนสุภาษิตและเรื่องเล่าที่แฝงข้อคิดทางศีลธรรม อย่างไรก็ตาม จากสภาพการจัดการเรียนการสอน ในปัจจุบันพบว่านักเรียนบางส่วนขาดความสนใจในการเรียน เนื่องจากเนื้อหา มีลักษณะเป็นนามธรรม ใช้วิธีการสอนแบบบรรยายเป็นหลัก ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

แนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม (Game-based Learning) เป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นความสนใจและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน โดยอาศัยหลักการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ การแข่งขันอย่างสร้างสรรค์ และการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์ตรง นอกจากนี้ การใช้เกมเศรษฐกิจเป็นสื่อการเรียนรู้ยังช่วยเชื่อมโยงเนื้อหาชาดกกับสถานการณ์ใกล้ตัว ทำให้ผู้เรียนเข้าใจง่ายและจดจำได้นานยิ่งขึ้น (บุญชม ศรีสะอาด, 2545; สุมาลี ชัยเจริญ, 2558)

การศึกษาข้อมูลเชิงพื้นที่ การศึกษาค้นคว้าดำเนินการในโรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) ซึ่งเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาล มีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีความแตกต่างด้านพื้นฐานการเรียนรู้และความสนใจ ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนได้สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ พบว่านักเรียนมีความกระตือรือร้นต่ำในการเรียนเรื่องชาดก และผลการทดสอบก่อนเรียนอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ จึงเห็นความจำเป็นในการพัฒนาวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา, 2566) จากปัญหาและบริบทดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องชาดก โดยใช้เกมเศรษฐกิจเป็นสื่อการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความสนใจ ความเข้าใจ และคุณธรรมของผู้เรียน อันจะนำไปสู่การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องชาดก โดยใช้เกมเศรษฐี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ)
2. เพื่อเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องชาดก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) หลังเรียนโดยใช้เกมเศรษฐี

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องชาดกโดยใช้เกมเศรษฐีและเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องชาดกหลังเรียนโดยใช้เกมเศรษฐีในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) สังกัดสำนักงานการศึกษาเทศบาลนครนครราชสีมา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 2 ห้องเรียน มีจำนวนทั้งหมด 55 คน

ตารางที่ 1.1 จำนวนประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ห้องเรียน	จำนวน (คน)
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1	26
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2	29

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) สังกัดสำนักงานการศึกษาเทศบาลนครนครราชสีมา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 29 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

- 2.1 แผนการจัดการเรียนรู้แบบใช้เกมเศรษฐี จำนวน 2 แผน
- 2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ชาดก เรื่อง อารามทูลงกชาดก และ มหาวาณิชชาดก แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

3. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

3.1 การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้และสื่อการสอนชาตกเรื่องอารามพุทธชาตกและมหาวาณิชชาตก

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้และสื่อประกอบการเรียนรู้โดยใช้เกมเศรษฐีตามขั้นตอนดังนี้

1.ศึกษาหลักสูตร

ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และคำอธิบายรายวิชาเพื่อกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้สาระสำคัญ ตัวชี้วัด และเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องชาตก

2.วิเคราะห์เนื้อหา

วิเคราะห์เนื้อหาจากชาตก 2 เรื่อง ได้แก่ อารามพุทธชาตก และ มหาวาณิชชาตก เพื่อจัดลำดับความรู้และคัดเลือกสาระสำคัญที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

3.ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้

กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นการใช้เกมเศรษฐีเป็นสื่อการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สร้างแรงจูงใจ และกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน

4.ออกแบบเกมเศรษฐีประกอบการเรียนรู้

ออกแบบเกมเศรษฐีให้สอดคล้องกับเนื้อหาของชาตกโดยกำหนดคำถามและกิจกรรมในแต่ละช่องของกระดานเกมให้สอดคล้องกับสาระและคุณธรรมจากชาตก เช่น ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ การใฝ่รู้ เป็นต้น

5.จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ฉบับร่าง

ร่างแผนการจัดการเรียนรู้ให้ครบตามองค์ประกอบ ได้แก่ ชื่อแผน จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระสำคัญ ตัวชี้วัด สื่อ/อุปกรณ์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล พร้อมแนบเกมเศรษฐีประกอบแผน

6.ขอความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ

ส่งแผนการจัดการเรียนรู้และสื่อเกมเศรษฐีให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาและด้านเนื้อหาชาตกจำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินความเหมาะสม ความถูกต้อง และความสอดคล้องของเนื้อหากับระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

7.ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

ปรับปรุงแผนและสื่อการสอนตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้เครื่องมือมีคุณภาพและพร้อมใช้ในการทดลอง

8.ทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้เบื้องต้น

ทดลองใช้แผนกับกลุ่มนักเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อทดสอบความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้ และประสิทธิภาพของเกมเศรษฐี

ขั้นตอนในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1.วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) และวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา

2.ศึกษาขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากขั้นตอนของนักวิชาการ
บุญชม ศรีสะอาด (2535, น. 50-59)

3.สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

4.นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินค่าดัชนีความ
สอดคล้อง IOC (Index of congruence)

5.นำแบบทดสอบที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขโดยคัดเลือกข้อที่มีดัชนี
ความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

ขั้นการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. นำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) จำนวน 26 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มทดลอง รายละเอียดการ
ตรวจสอบคุณภาพ ดังตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 รายละเอียดการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือในการวิจัย	คุณภาพที่ต้องการตรวจสอบ
1. แผนการจัดการเรียนรู้	ความเที่ยงตรง (ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ)
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	ค่าความตรงของเนื้อหา (IOC) (ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ) ความยากง่ายของข้อสอบ (Difficulty Index) (ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบแผนที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบกลุ่มเดียวมีการวัดก่อนและหลังทดลอง (One Group Pretest – Posttest Design) (พรณี ลีกิจวัฒนะ, 2555, น. 289) รายละเอียด ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 แบบแผนในการวิจัย

กลุ่มทดลอง	วัดก่อน	สิ่งทดลอง	วัดหลัง
E	T1	X	T2

ดำเนินการทดลอง กับกลุ่มตัวอย่างตามลำดับดังนี้

1.วัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน(Pretest)

ดำเนินการจัดการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการเรียนรู้ (T1) โดยใช้แบบทดสอบวัดผล
สัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 20 ข้อ กับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 จำนวน 29 คน เพื่อวัด
ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องชาดก

2.จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

ทำการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการเกมเศรษฐกิจในเรื่อง อารามทุสก
ชาดก และ มหาเวทมนตร์ชาดก เป็นเวลา 2 คาบเรียน

3.วัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน(Posttest)

ดำเนินการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจากสิ้นสุดกิจกรรมการเรียนรู้(T2)โดยใช้
แบบทดสอบชุดเดียวกับที่ใช้วัดก่อนเรียน

4.รวบรวมข้อมูลผลการเรียนรู้

เก็บรวบรวมผลคะแนนจากแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง

5. นำข้อมูลไปวิเคราะห์ทางสถิติ

วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนเพื่อหาความแตกต่างโดยใช้สถิติที่เหมาะสม เช่น ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ เกมเศรษฐี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) ผู้วิจัยดำเนินการโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติสำหรับ ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ ตามขั้นตอนดังนี้

1. ระหว่างคะแนนก่อนเรียนกับคะแนนหลังเรียน โดยหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติการทดสอบทีสำหรับข้อมูล 2 กลุ่ม ชนิดไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent samples)

6. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ค่าความเที่ยงตรง (Validity) ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence : IOC) (บุญชม ศรีสะอาด, 2535, น. 55)
2. ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach (สุชาติ สุภาพ, 2558, น. 121)
3. ค่าความยากง่าย (Difficulty) (บุญชม ศรีสะอาด, 2535, น. 59)

สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน

1. สถิติการทดสอบทีสำหรับข้อมูล 2 กลุ่ม ชนิดไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent samples) (สุชาติ สุภาพ, 2558, น. 134)

สรุปผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องชาดกโดยใช้เกมเศรษฐี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) พบว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องชาดกโดยใช้เกมเศรษฐี ที่พัฒนาขึ้น มีคุณภาพอยู่ในระดับ ดี ตามเกณฑ์ที่ผู้เชี่ยวชาญประเมิน ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องชาดกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 หลังเรียนโดยใช้เกมเศรษฐี พบว่า ผลการทดสอบเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเศรษฐีมีประสิทธิภาพในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องชาดก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2

อภิปรายผลการวิจัย

เสนอเป็นความเรียงและให้เชื่อมโยงกับผลการวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องชาดกโดยใช้เกมเศรษฐี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ชาดกหลังเรียนโดยใช้เกมเศรษฐีสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เพราะการใช้เกมเศรษฐีเป็นสื่อการเรียนรู้ช่วยกระตุ้นความสนใจและแรงจูงใจของผู้เรียน ทำให้บรรยากาศการเรียนรู้มีความสนุกสนาน ลดความตึงเครียดจากเนื้อหาที่มีลักษณะเป็นนามธรรม เช่น เรื่องชาดก ซึ่งหากจัดการเรียนรู้ด้วย

วิธีการบรรยายเพียงอย่างเดียว อาจทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายและขาดความตั้งใจเรียน การนำเกมเข้ามาประยุกต์ใช้จึงช่วยให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจและจดจำเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ สลิตา ธงภักดี (2563) ที่พบว่า การใช้กิจกรรมเชิงเกม ในการจัดการเรียนการสอนช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้น เนื่องจากผู้เรียนมีแรงจูงใจและความสนใจในการเรียนมากกว่าการเรียนด้วยวิธีการสอนแบบเดิม

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การใช้เกมเศรษฐีในการจัดการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงและการมีส่วนร่วมของนักเรียน ทั้งนี้เพราะเกมเศรษฐีเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ผ่านการเล่น เกม การตอบคำถาม และการตัดสินใจตามกติกาที่เชื่อมโยงกับเนื้อหาวิชาดกทำให้นักเรียน ได้คิด วิเคราะห์ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับเพื่อนในกลุ่ม จึงเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner-Centered Approach) ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ และเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง รวมถึงสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ จากประสบการณ์ (Experiential Learning) ที่เชื่อว่าผู้เรียนจะเกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งเมื่อได้มีส่วนร่วมกับการเรียนรู้อย่างตรง

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องชาดก โดยใช้เกมเศรษฐี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเศรษฐีมิได้เป็นเพียงสื่อเสริมความสนุกสนานเท่านั้น แต่เป็น กลไกการเรียนรู้เชิงบูรณาการ ที่ช่วยเชื่อมโยง เนื้อหาชาดกที่เป็นนามธรรม เข้ากับ ประสบการณ์การเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า เกมเศรษฐีที่ออกแบบบนฐานของเนื้อหาชาดกสามารถทำหน้าที่เป็น พื้นที่การเรียนรู้ (Learning Space) ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการ เล่น การคิด การตัดสินใจ และการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมกลุ่ม ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้นและสร้างความเข้าใจ ในสาระธรรมของชาดกอย่างมีความหมาย

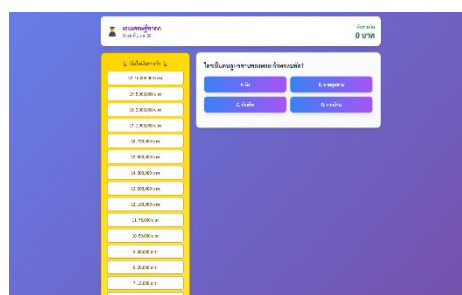
ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า เมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมเกมที่สอดคล้องกับระดับวัยและความสนใจ จะเกิดการเปลี่ยนแปลงสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1. ด้านพุทธิพิสัย นักเรียนมีความเข้าใจเนื้อเรื่องชาดกและข้อคิดทางศีลธรรมเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. ด้านจิตพิสัย นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนเรื่องชาดก มีความสนใจ สนุก และตั้งใจเรียนมากขึ้น
3. ด้านกระบวนการเรียนรู้ นักเรียนได้ฝึกการคิด วิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกับผู้อื่นผ่านสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในเกม

ดังนั้น องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษานี้คือ การยืนยันเชิงประจักษ์ว่า เกมเศรษฐีเพื่อการเรียนรู้ชาดกเป็นนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่สามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ควบคู่กับการปลูกฝังคุณธรรมได้ในเวลาเดียวกัน โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาตอนต้น ซึ่งผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีที่สุดผ่านกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมและมีปฏิสัมพันธ์

งานวิจัยนี้ยังเสนอกรอบความคิดใหม่ว่าการสอนสาระศาสนาและคุณธรรมไม่จำเป็นต้องยึดติดกับการถ่ายทอดแบบบรรยาย หากแต่สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่สอดคล้องกับบริบทผู้เรียน โดยใช้เกม เป็นสื่อกลางในการสร้างประสบการณ์เรียนรู้ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งด้านความรู้พฤติกรรมและการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างยั่งยืน

โมเดลองค์ความรู้ใหม่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด ควรส่งเสริมและสนับสนุนนโยบายการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game-based Learning) ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยเฉพาะเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรม เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน
2. สถานศึกษาในระดับประถมศึกษา ควรกำหนดแนวทางหรือแผนพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยสนับสนุนให้ครูพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ เช่น เกมเศรษฐีประกอบการสอน เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนานและเหมาะสมกับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาควรจัดอบรมหรือพัฒนาศักยภาพครูในด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงเกมและการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เข้าสู่การเรียนการสอนเพื่อให้ครูสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ครูผู้สอนในระดับประถมศึกษาสามารถนำชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเศรษฐีไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเรื่องชาดกหรือเนื้อหาอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกันเพื่อช่วยกระตุ้นความสนใจเพิ่มแรงจูงใจและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
2. สถานศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ภายในโรงเรียนโดยส่งเสริมให้ครูแลกเปลี่ยนเรียนรู้และร่วมกันพัฒนาสื่อเกมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนแต่ละระดับชั้น

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำรายงานการวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี โดยได้รับความอนุเคราะห์จากอาจารย์ที่ปรึกษาวิจัย คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สายยนต์ ชาวอุบล ตลอดจนคณาจารย์ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา อันประกอบไปด้วย อาจารย์ชินวัชร นิลเนตร, อาจารย์โยธิน มาหา และ อาจารย์มานิตย์ อรรคชาติ ที่คอยให้คำปรึกษา ให้ข้อเสนอแนะ ตรวจสอบเครื่องมือในการทำวิจัย จนกระทั่งรายงานฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยจึงอยากขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบคุนโรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) สถานที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณท่าน ผู้บริหาร คณะครู และบุคลากรทางการศึกษาทุกท่าน ตลอดไปจนถึงนักเรียนทุกคน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่ได้ให้การช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกต่าง ๆ และได้ถ่ายทอด

ความรู้ จากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในครั้งนี้ ขอขอบคุณ คุณครูธีราพร อักษรานันท์ ครูพี่เลี้ยง ที่ได้ให้ความกรุณาให้คำแนะนำ ตลอดจนถึงนักเรียนทุกคนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเป็นอย่างดีตลอดระยะเวลา ดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยขอกราบขอบขอบคุณ คุณแม่ ที่สนับสนุนให้โอกาสทางการศึกษา ให้ความรักความห่วงใยและเป็นที่กำลังใจ ที่ดีให้เสมอมา จนทำให้วิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- ทิตินา แคมมณี. (2560). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บัณฑิต ประดิษฐ์ฐานวณิช. (2556). *การออกแบบการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). *การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2542). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2558). *แนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สุมาลี ชัยเจริญ. (2558). *นวัตกรรมการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวรรณี สิริสุข. (2554). *การจัดการเรียนรู้เชิงรุก*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พุทธวิธีส่งเสริมทัศนคติทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน
ในตำบลนาปรัง อำเภอบง จังหวัดพะเยา

BUDDHIST METHODS TO PROMOTE DEMOCRATIC POLITICAL
ATTITUDES AMONG PEOPLE IN NA PRANG SUB-DISTRICT
PONG DISTRICT PHAYAO PROVINCE

พนิตพร คุสุวรรณ, สหทัยา วิเศษ และ พระเมธีวชิรคุณ

Panitporn Kusuwan, Sahathaya Wises & Phramethiwachiraku

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phayao Campus

Corresponding author, e-mail: pid_k@hotmail.com, Tel. 085-7221524, 084-0450949

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับทัศนคติทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย (2) เปรียบเทียบทัศนคติทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย และ (3) นำเสนอแนวทางการเสริมสร้างทัศนคติทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลนาปรัง อำเภอบง จังหวัดพะเยา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในตำบลนาปรัง จำนวน 367 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 รูปหรือคน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาพรรณนา สถิติที่ใช้ ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลพรรณนา การวิเคราะห์เปรียบเทียบ การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับทัศนคติทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 60 ปี มีอาชีพเกษตรกร ศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษา เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านธรรมาธิปไตย ด้านโลกาธิปไตย และด้านอัตตาธิปไตย ตามลำดับ

2) เปรียบเทียบทัศนคติทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ อายุ, ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนผลการทดสอบสมมติฐาน ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่เพศ และอาชีพ ต่างกัน ทัศนคติทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

3) แนวทางการเสริมสร้างทัศนคติทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ตามหลักอธิปไตย ได้แก่ อัตตาธิปไตย พัฒนาพลเมืองให้มีวุฒิภาวะ รู้สิทธิหน้าที่ คิดและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล โลกาธิปไตย สร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วม เคารพความเห็นต่าง และยึดประโยชน์ส่วนรวม ธรรมาธิปไตย กำกับการใช้อำนาจด้วยคุณธรรม ความยุติธรรม และความโปร่งใส ทั้งสามมิติทำงานเกื้อกูลกัน นำไปสู่การสร้างประชาธิปไตยเชิงคุณธรรมในระดับรากฐานของสังคม

คำสำคัญ: ทัศนคติ, ประชาธิปไตย, อธิปไตย

Abstract

This research article aims to: (1) study the level of political attitudes toward democracy among the public, (2) compare these political attitudes based on personal factors, and (3) propose guidelines for enhancing democratic political attitudes among the people in Na Prang Sub-district, Pong District, Phayao Province. This study employed a mixed-methods research design. For the quantitative research, data were collected via questionnaires from a sample of 367 residents in Na Prang Sub-district. Data analysis was conducted using a statistical software package. For the qualitative research, data were gathered from 9 key informants through structured interviews. The qualitative data were analyzed using descriptive content analysis. The statistics utilized in this study included descriptive statistics, comparative analysis (t-test and F-test), and content analysis.

The research findings are as follows:

1. The overall level of political attitudes toward democracy was found to be at a high level. The majority of respondents were female, aged 60 years, engaged in agriculture, and had a secondary education background. When considering individual aspects, the highest means were found in Dhamma-dipateyya (Sovereignty of Righteousness), followed by Loka-dipateyya (Sovereignty of the World), and Atta-dipateyya (Sovereignty of Self), respectively.

2. The comparative analysis revealed that residents with different ages, educational levels, and monthly incomes had significantly different political attitudes toward democracy at a 0.05 statistical significance level, thereby accepting the research hypothesis. However, differences in gender and occupation did not result in significant differences in political attitudes, leading to the rejection of those specific hypotheses.

3. Guidelines for enhancing political attitudes toward democracy based on the principle of Adhipateyya (Sovereignty) consist of three dimensions: Atta-dipateyya: Developing citizens to attain maturity, understanding their rights and duties, and making reasoned decisions. Loka-dipateyya: Cultivating a culture of participation, respecting diverse opinions, and prioritizing the public interest. Dhamma-dipateyya: Governing the use of power through morality, justice, and transparency. The integration of these three dimensions fosters a "Moral Democracy" at the fundamental level of society.

Keywords: Attitude, Democracy, Sovereignty

บทนำ

การพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยนับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ยังคงประสบปัญหาความไม่ต่อเนื่องและความเปราะบางทางการเมือง แม้เวลาจะผ่านมากกว่าเก้าทศวรรษ แต่สังคมไทยยังคงเผชิญกับวงจรความขัดแย้งทางการเมือง การรัฐประหาร และการเปลี่ยนแปลงกติกากการปกครองซ้ำแล้วซ้ำเล่า อันสะท้อนถึงภาวะด้อยพัฒนาทางการเมือง โดยเฉพาะความเข้าใจที่จำกัดต่อประชาธิปไตยซึ่งมักถูกลดทอนให้เหลือเพียงการเลือกตั้ง ประกอบกับการขาดจิตสำนึกด้านสิทธิ หน้าที่ และการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง ส่งผลให้เกิดความแตกแยกทางความคิดระหว่างกลุ่มวัยและกลุ่มการเมือง อันเป็นอุปสรรคต่อการสร้างประชาธิปไตยที่มั่นคงและยั่งยืนในสังคมไทย

ในเชิงวิชาการ การพัฒนาประชาธิปไตยอย่างยั่งยืนมิได้จำกัดอยู่เพียงโครงสร้างทางการเมือง หากแต่ต้องอาศัยการปลูกฝังทัศนคติ จิตสำนึก และวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในหมู่ประชาชน แนวคิดทางพุทธปรัชญาเถรวาทว่าด้วยหลักอริยปไต ได้แก่ อัตตาริยปไต โลกาธิปไตย และธรรมาริยปไต สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นกรอบในการส่งเสริมประชาธิปไตยเชิงคุณธรรม โดยอัตตาริยปไตมุ่งพัฒนาคุณภาพและความรับผิดชอบของปัจเจก โลกาธิปไตยเน้นการมีส่วนร่วมและการเคารพเสียงส่วนรวม ขณะที่ธรรมาริยปไตทำหน้าที่กำกับการใช้อำนาจให้ตั้งอยู่บนหลักคุณธรรม ความยุติธรรม และความโปร่งใส ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดธรรมาภิบาลและการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

ตำบลนาปรัง อำเภอบึง จังหวัดพะเยา เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางช่วงวัยและแนวคิดทางการเมือง ประชาชนมีการรับรู้ข่าวสารและแสดงออกทางทัศนคติทางการเมืองผ่านสื่อที่หลากหลาย อีกทั้งพื้นที่ดังกล่าวอยู่ภายใต้การบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสองรูปแบบ คือ เทศบาลตำบลบึงและองค์การบริหารส่วนตำบลนาปรัง ทำให้ประชาชนสามารถเปรียบเทียบความแตกต่างด้านการบริหาร สวัสดิการ และการจัดสรรงบประมาณ ซึ่งนำไปสู่การถกเถียงและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับชุมชนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ พื้นที่ดังกล่าวยังเป็นฐานเสียงของนักการเมืองจากหลากหลายพรรคการเมือง สะท้อนถึงความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่น

จากบริบทและปัญหาดังกล่าว การศึกษาทัศนคติทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลนาปรังจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งในเชิงการทำความเข้าใจความแตกต่างของทัศนคติทางการเมืองตามปัจจัยส่วนบุคคล และการแสวงหาแนวทางส่งเสริมประชาธิปไตยที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้มุ่งหวังที่จะสร้างองค์ความรู้เชิงประจักษ์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างทัศนคติทางการเมืองตามหลักอริยปไต อันจะนำไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตยเชิงคุณธรรมในระดับท้องถิ่น และเป็นฐานรากสำคัญของการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยในระยะยาว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับทัศนคติทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลนาปรัง อำเภอบึง จังหวัดพะเยา
2. เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลนาปรัง อำเภอบึง จังหวัดพะเยา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอพุทธวิธีส่งเสริมทัศนคติทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลนาปรัง อำเภอบึง จังหวัดพะเยา

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) มีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

1. การศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร ประกอบด้วยประชากรกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

2. การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีสิทธิ์เลือกตั้งอาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลนาปรัง อำเภอบึง จังหวัดพะเยา จำนวน 9 หมู่บ้าน ประชากรรวมทั้งสิ้น จำนวน 4,367 คน ได้ประชากรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 366.43 คน คิดเป็นจำนวนเต็มได้ประชากรจำนวน 367 คน คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ ทาโรยามาเน (Taro Yamane) วิธีการสุ่มตัวอย่าง (Sampling) ทำการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster sampling) ใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างเป็นส่วนโดยใช้สูตร ดังนี้

$$\text{จำนวนตัวอย่างประชากรกลุ่มตัวอย่าง} = \frac{\text{จำนวนตัวอย่างทั้งหมด} \times \text{จำนวนผู้มีสิทธิในแต่ละหมู่บ้าน}}{\text{จำนวนผู้มีสิทธิทั้งหมด}}$$

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ผู้ศึกษาได้ใช้แบบสอบถาม ซึ่งผู้ศึกษาสร้างขึ้นโดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของประชากรที่ศึกษา ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้ รวม 5 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลนาปรัง อำเภอบึง จังหวัดพะเยา ตามหลักอธิปไตย 3 โดยได้กำหนดให้ผู้ตอบแบบสอบถาม ทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องปริมาณความคิดเห็นที่ผู้ตอบเห็นว่าตรงกับตนเองเพียงระดับเดียวจาก 5 ระดับ (Rating Scale) ทั้ง 3 ด้าน จำนวน 15 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อทัศนคติทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลนาปรัง อำเภอบึง จังหวัดพะเยา โดยได้กำหนดให้ผู้ตอบแบบสอบถามทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องปริมาณความคิดเห็นที่ผู้ตอบเห็นว่าตรงกับตนเองเพียงระดับเดียวจาก 5 ระดับ (Rating Scale) ทั้ง 2 ด้าน จำนวน 20 ข้อ

ตอนที่ 4 แบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended Questionnaire) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค พร้อมทั้งข้อเสนอแนะต่อแนวทางในการส่งเสริมทัศนคติทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลนาปรัง อำเภอบึง จังหวัดพะเยา

เมื่อรวบรวมข้อมูล และแจกแจงความถี่แล้วใช้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมาพิจารณาระดับความถี่ ซึ่งมีเกณฑ์การพิจารณาดังสูตรการคำนวณระดับการให้คะแนนเฉลี่ยในแต่ละระดับชั้นโดยใช้สูตรการคำนวณช่วงความกว้างของชั้น

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1) ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ถึงผู้นำชุมชนในพื้นที่ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากประชาชนในพื้นที่

2) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับประชาชนในพื้นที่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๖๗ ชุด

3) รวบรวมแบบสอบถาม เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โดยโปรแกรม สำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

1) ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ใช้วิเคราะห์ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติทางการเมืองของประชาชนแต่ละเจเนอเรชัน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือการทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรอิสระสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรอิสระตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.)

3. การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เกี่ยวกับพุทธวิธีส่งเสริมทัศนคติทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลนาปรัง อำเภอปอง จังหวัดพะเยา จำนวน 9 รูปหรือคน โดยแบ่งเป็นกลุ่ม จำนวน 4 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป

กลุ่มที่ 2 นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน

กลุ่มที่ 3 ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติการ จำนวน 3 คน

กลุ่มที่ 4 ประชาชน จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสร้างด้วยวิธีการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์

2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่างๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

3) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

4) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อนำมาวิเคราะห์

เก็บรวบรวมข้อมูล

1) ขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

2) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

3) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึก บันทึกเสียงและถ่ายภาพประกอบการสัมภาษณ์

4) นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) ตามเกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหา ดังนี้

- 1) วางเค้าโครงของข้อมูล โดยการทำรายชื่อคำหรือข้อความที่จะถูกนำมาวิเคราะห์ แล้วแบ่งไว้เป็นประเภท (Categories) เพื่อให้การวิเคราะห์มีความสม่ำเสมอ และสามารถตัดสินได้ว่าจะดึงคำหรือข้อความใดออกมาจากเอกสารหรือตัวบทและจะหาคำหรือข้อความใดออกไป
- 2) คำนึงถึงบริบท (Context) หรือสภาพแวดล้อมประกอบของข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์โดยมีการโยงเข้ากับกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลให้มีความกว้างขึ้น และนำไปสู่การอ้างอิงกับข้อมูลอื่นๆ ได้

สรุปผลการวิจัย

1. จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของประชากรกลุ่มตัวอย่างในตำบลนาปรัง อำเภอบง จังหวัดพะเยา พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 65.39) อายุ 60 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 30.80) มีอาชีพเกษตรกร (ร้อยละ 30.80) มีระดับการศึกษามัธยมศึกษา (ร้อยละ 40.60) และมีรายได้ 10,001–20,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 45.80)

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลนาปรัง อำเภอบง จังหวัดพะเยา พบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่มี เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้ต่างกัน ทัศนคติทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลนาปรัง อำเภอบง จังหวัดพะเยา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ อายุ ($\text{Sig.} = 0.01^*$), ระดับการศึกษา ($\text{Sig.} = 0.02$) และรายได้ต่อเดือน ($\text{Sig.} = 0.00$) จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนผลการทดสอบสมมติฐาน ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่เพศ และอาชีพ ต่างกัน ทัศนคติทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลนาปรัง อำเภอบง จังหวัดพะเยา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. การนำเสนอหลักพุทธวิธี อันได้แก่ หลักอริยปทัศย์ 3 ซึ่งเป็นธรรมสำหรับผู้ปกครอง ประกอบด้วย 1) อัตตาริยปทัศย์ ตนเป็นใหญ่ หมายถึง การมีสติและปัญญาในการควบคุมตนเอง 2) โลกาธิปทัศย์ โลกเป็นใหญ่ หมายถึง การมีปัญญาในการตัดสินใจและการอยู่ร่วมกันในสังคม 3) ธรรมาริยปทัศย์ ธรรมเป็นใหญ่ หมายถึง การประพฤติตามหลักธรรมและการใช้ธรรมในการปกครองและยังพบว่าหลักพุทธวิธีในข้อนี้ยังสามารถนำมาใช้เพื่อเป็นหลักธรรมในการปกครองตนเองและผู้อื่น โดยเน้นให้ผู้นำหรือผู้มีอำนาจในการตัดสินใจยึดหลัก “ธรรมเป็นใหญ่ (ธรรมาริยปทัศย์)” เพื่อนำพาตนเองและสังคมไปสู่ความดีงาม ความถูกต้องและความมีเหตุผลแทนที่จะยึดถือความพอใจส่วนตัว (อัตตาริยปทัศย์) หรือกระแสสังคม (โลกาธิปทัศย์) ซึ่งช่วยให้การบริหารจัดการองค์กรหรือประเทศชาติเป็นไปอย่างมีคุณธรรมและเกิดประโยชน์สุขอย่างแท้จริงในการส่งเสริมทัศนคติทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยแบบเป็นทางการ 2) ด้านทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งเป็นหลักสำคัญของอริยปทัศย์ 3

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ระดับทัศนคติทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลนาปรัง อำเภอบง จังหวัดพะเยาพบว่า ทัศนคติทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลนาปรัง อำเภอบง จังหวัดพะเยา ในภาพรวมทั้ง 2 ด้าน ผลการวิเคราะห์ระดับทัศนคติทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลนาปรัง อำเภอบง จังหวัดพะเยา ทั้ง

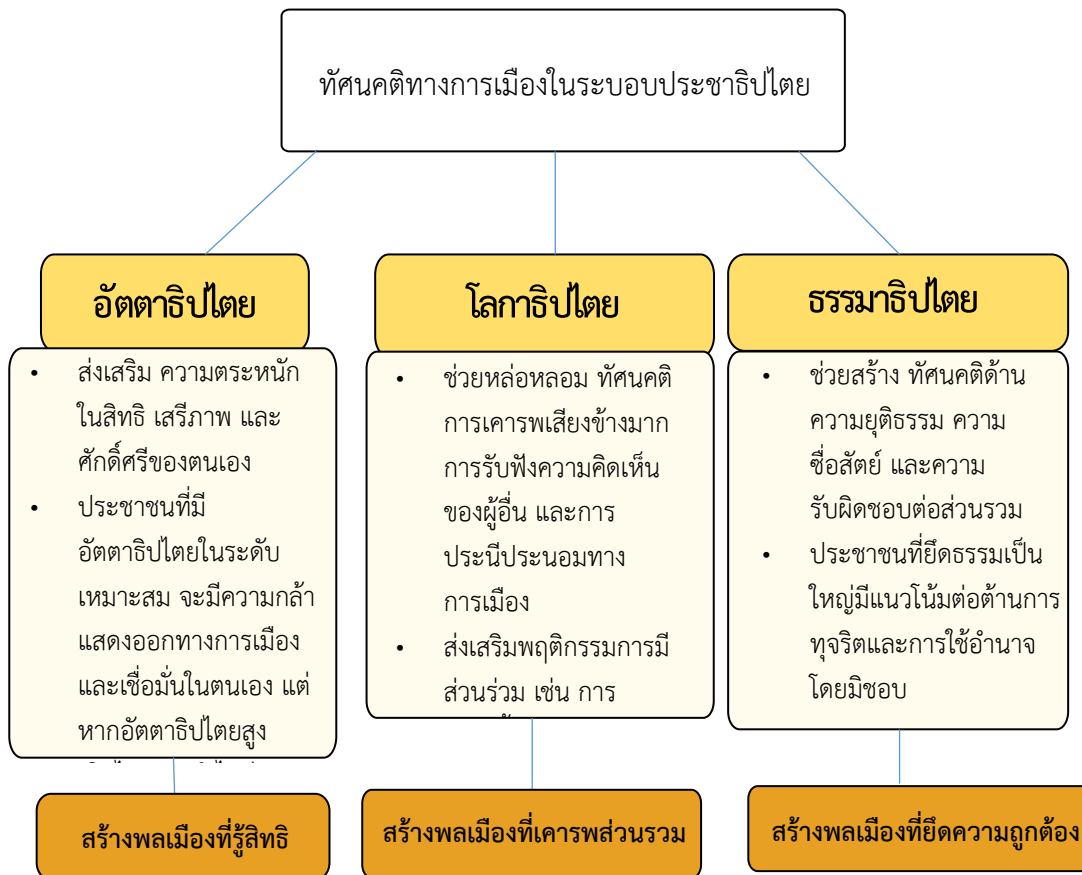
2 ด้านในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ผลรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.89 เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านประชาธิปไตยแบบไม่เป็นทางการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.90 รองลงมา คือ ด้านประชาธิปไตยแบบเป็นทางการ อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.89 ตามลำดับ สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของสุกมา จิตต์เที่ยง ที่พบว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง ส่งผลต่อความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมและการสื่อสารทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างทัศนคติที่ดีต่อประชาธิปไตย(สุกมา จิตต์เที่ยง, 2564) เช่นเดียวกับผลการวิจัยของชนิกานต์ ธรรมเจริญ ที่ชี้ให้เห็นว่า ทัศนคติทางการเมืองของประชาชนสัมพันธ์กับนโยบาย บุคลากร และบทบาทของพรรคการเมือง ซึ่งการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการให้ความรู้เรื่องประชาธิปไตย จะช่วยเสริมสร้างทัศนคติทางการเมืองที่เหมาะสม (ชนิกานต์ ธรรมเจริญ, 2564)

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าการ เปรียบเทียบทัศนคติทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลนาปรัง อำเภอปง จังหวัดพะเยา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ อายุ (Sig. = 0.01*), ระดับการศึกษา (Sig. = 0.02) และรายได้ต่อเดือน (Sig. = 0.00) จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนผลการทดสอบสมมติฐาน ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่เพศ และอาชีพ ต่างกัน ทัศนคติทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลนาปรัง อำเภอปง จังหวัดพะเยา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของพระกัณตถน สิริธมโม (ศรีขอ) ที่พบว่าประชาชนที่มีวัฒนธรรมการเมืองแตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมทางการเมืองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสนับสนุนผลการวิจัยที่ว่า บริบทและประสบการณ์ชีวิตมีผลต่อทัศนคติทางการเมืองของประชาชน(พระกัณตถน สิริธมโม (ศรีขอ), 2566) เช่นเดียวกับผลการวิจัยของศตวรรษ สุวรรณลักษณ์ ที่พบว่าปัจจัยทางคุณธรรมตามหลักสัปปุริสธรรมมีผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่าความรู้ ความเข้าใจ และฐานะทางเศรษฐกิจ-สังคม เป็นปัจจัยสำคัญที่หล่อหลอมทัศนคติทางการเมือง (ศตวรรษ สุวรรณลักษณ์, 2565)

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าการนำเสนอพุทธวิธีส่งเสริมทัศนคติทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลนาปรัง อำเภอปง จังหวัดพะเยา เป็นการผสมผสานพุทธวิธีเข้ากับทัศนคติทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะผ่านหลักอริยปทัสน์ 3 ประกอบด้วย 1) อัตตาทิปไตย ส่งเสริมความตระหนักในสิทธิ เสรีภาพและศักดิ์ศรีของตนเอง ประชาชนที่มีอัตตาทิปไตยในระดับเหมาะสม จะมีความกล้าแสดงออกทางการเมือง และเชื่อมั่นในพลังของตน สร้างพลเมืองที่รู้สิทธิ 2) โลกาธิปไตย ช่วยหล่อหลอม ทัศนคติการเคารพเสียงข้างมาก การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และการประนีประนอมทางการเมือง ส่งเสริมพฤติกรรมการมีส่วนร่วม เช่น การเลือกตั้ง การประชุมสาธารณะ และการทำงานภาคประชาชน สร้างพลเมืองที่เคารพส่วนรวม และ3) ธรรมาทิปไตย ช่วยสร้าง ทัศนคติด้านความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ประชาชนที่ยึดธรรมเป็นใหญ่มีแนวโน้มต่อต้านการทุจริตและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ธรรมาทิปไตยทำให้ประชาธิปไตยไม่เพียงกลไกเชิงรูปแบบ แต่มีคุณภาพเชิงคุณธรรม สร้างพลเมืองที่ยึดความถูกต้อง สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของพระมหาจรรยา จันทสาโร (ลินลา) ที่อธิบายว่าหลักอริยปทัสน์ตามแนวพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญของการจัดระเบียบสังคมและการตรวจสอบอำนาจรัฐ โดยเฉพาะการใช้ธรรมเป็นเครื่องกำกับอำนาจ (พระมหาจรรยา จันทสาโร (ลินลา), 2565)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยสามารถนามาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ดังแสดงในภาพดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับการวิจัย: พนิตพร คุสุวรรณ์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐควรกำหนดนโยบายส่งเสริมประชาธิปไตยเชิงคุณธรรมในระดับท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายและแผนงานที่มุ่งพัฒนาทัศนคติทางการเมืองของประชาชนโดยบูรณาการหลัก พุทธธรรม โดยเฉพาะหลักอริยสัจ 3 เป็นกรอบแนวคิดในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง การเคารพ ความคิดเห็นที่แตกต่าง และการใช้อำนาจอย่างมีคุณธรรม

2. สนับสนุนบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาพลเมืองประชาธิปไตย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรได้รับการสนับสนุนให้จัดกิจกรรมหรือโครงการที่ส่งเสริมอัตตานิธิปไตย โลกานิธิปไตย และธรรมานิธิปไตย เช่น การจัดเวทีประชาคมอย่างมีคุณภาพ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการกำหนดนโยบายระดับตำบล และการสร้างกลไกตรวจสอบการใช้อำนาจอย่างโปร่งใส

3. บูรณาการหลักพุทธวิธีในการพัฒนาผู้นำท้องถิ่นและข้าราชการ ควรกำหนดนโยบายพัฒนาผู้นำ ท้องถิ่น โดยเน้นการฝึกอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาล ตามหลักธรรมาธิปไตย เพื่อให้การ บริหารงานในระดับตำบลเป็นไปอย่างยุติธรรม โปร่งใส และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. การส่งเสริมอัตตาธิปไตยในระดับประชาชน ควรจัดกิจกรรมฝึกอบรมหรือการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อปลูกฝังความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของพลเมือง ส่งเสริมให้ประชาชนกล้าแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล และสามารถตัดสินใจทางการเมืองโดยใช้สติและปัญญา
2. การส่งเสริมโลกาธิปไตยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ควรพัฒนาเวทีประชาคมตำบลให้เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ร่วมกัน เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มได้แสดงความคิดเห็นอย่างเสมอภาค ส่งเสริมวัฒนธรรมการรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง และสร้างกระบวนการตัดสินใจร่วมกันที่ยึดเสียงส่วนรวม ควบคู่กับการเคารพเสียงส่วนน้อย
3. การส่งเสริมธรรมาธิปไตยในการบริหารจัดการท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่นควรนำหลักธรรมาธิปไตยมาใช้ในการบริหารงาน โดยยึดหลักความถูกต้อง ความยุติธรรม และความโปร่งใส เช่น การเปิดเผยข้อมูลสาธารณะ การรับฟังข้อร้องเรียนของประชาชน และการตัดสินใจโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตน
4. การใช้วัดและสถาบันทางศาสนาเป็นฐานการเรียนรู้ประชาธิปไตย ควรส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านคุณธรรมและประชาธิปไตยในระดับตำบล โดยจัดกิจกรรมสันทนาการ การอบรมจริยธรรม และการเรียนรู้พุทธวิธีที่สามารถเชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิตและการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความรู้ความกรุณาชี้แนะ และความช่วยเหลืออย่างดียิ่ง จาก ผศ.ดร.สัททยา วิเศษ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และพระเมธีวชิรคุณ, รศ.ดร.อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมขอขอบพระคุณ รศ.ดร.สุพล สุยะพรหม รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป ประธานกรรมการ และรศ.ดร.วีระ เลิศสมพร มหาวิทยาลัยพะเยา ผู้ทรงคุณวุฒิที่แนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อให้วิทยานิพนธ์นี้มีความสมบูรณ์ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดีตั้งแต่ต้นจนเสร็จเรียบร้อย ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณด้วยความเคารพอย่างสูง

ขอขอบคุณ ผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความเหมาะสมของเครื่องมือวิจัย และให้คำแนะนำปรับปรุงเนื้อหาสาระเพื่อให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นขอขอบคุณมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยที่ได้พัฒนาบัณฑิตให้มีความรู้ คู่คุณธรรม นำชุมชนพัฒนาให้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน และเป็นสถานที่ศึกษา ค้นคว้า รวบรวมความรู้ต่างๆ ตลอดระยะเวลาที่ศึกษาเล่าเรียนขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ แนะนำแนวทางการเรียน ให้ข้อคิด ให้กำลังใจในการเรียนจนประสบผลสำเร็จกราบขอบพระคุณพระเมธีวชิรคุณ รศ. ดร. คณะผู้บริหาร และพนักงานเจ้าหน้าที่ทุกท่านของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คณะผู้บริหาร และเพื่อนนักนิสิตปริญญาโท รุ่น 4 รัฐศาสตร์ทุกท่าน ที่เป็นกำลังใจ รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ ที่ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือและให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา

ขอขอบพระคุณบิดามารดา ซึ่งเป็นเสมือนครูคนแรกที่อบรมสั่งสอนบุตรมาโดยตลอด คุณค่า และประโยชน์อันพึงมีจากงานวิจัยเล่มนี้ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของบิดา มารดา บุรพาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสศึกษาจนสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

- ชนิกานต์ ธรรมเจริญ. (2564). ทักษะคติของประชาชนที่มีต่อพรรคการเมืองในอำเภอคลองหลวงจังหวัดปทุมธานี. สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พระกันตภณ สิริธมโม (ศรีขอ). (2566). วัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นกับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลนครขอนแก่น. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาจรรยา จันทสาโร (ลินลา). (2565). ศึกษาวิเคราะห์หลักอริปไตยตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาท. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศตวรรษ สุวรรณลักษณ์. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น ในเทศบาลตำบลช่อแฮ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่. สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศุภมา จิตต์เที่ยง. (2564). กระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางเมืองของประชาชนที่มีผลต่อความเชื่อมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของพรรคการเมืองในกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เกษตรผสมผสานกับเศรษฐกิจชุมชนสู่การพึ่งตนเอง
ตำบลหนองหว้า อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว

INTEGRATED AGRICULTURE AND COMMUNITY ECONOMY TOWARDS SELF – RELIANCE
NONG WA SUBDISTRICT, KHAO CHAKAN DISTRICT, SA KAEU PROVINCE

เพชรจรินทร์ จงใจหาญกล้า และ วงศ์สถิตย์ วิสุภี

Petchjarin Jongjaihankla and Wongsatit Wisupee

บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

Graduate College, Learning Institute For Everyone (Life)

e-mail: J.petchjarin@gmail.com, Tel. 086 1336451

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาปัจจัยและแนวคิดของเกษตรกรที่เลิกทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาทำเกษตรผสมผสาน (2) ศึกษาปัญหา อุปสรรคที่เกษตรกรต้องประสบในการทำเกษตรผสมผสาน รวมถึงวิธีการแก้ไขในการทำเกษตรผสมผสานที่นำไปสู่ความสำเร็จ และ (3) ศึกษาผลการทำเกษตรผสมผสานที่มีผลต่อการสร้างเศรษฐกิจครอบครัวและชุมชนที่นำไปสู่การพึ่งตนเองได้ ในตำบลหนองหว้า อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว งานวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1) ปัจจัยและแนวคิดของเกษตรกรที่เลิกทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาทำเกษตรผสมผสาน พบว่าเกษตรกรเลิกทำเกษตรเชิงเดี่ยวเพราะรายได้ไม่พอ รายจ่ายสูง ราคาผลผลิตตกต่ำ และภัยธรรมชาติ แนวคิดที่เปลี่ยนมาทำเกษตรผสมผสาน คือ ต้องการรายได้ที่เพียงพอ ลดต้นทุน ลดความเสี่ยงจากราคา และทำเกษตรที่ปลอดภัย อนุรักษ์ธรรมชาติ

2) ปัญหา อุปสรรคที่เกษตรกรต้องประสบในการทำเกษตรผสมผสาน พบว่า เกษตรกรเผชิญปัญหาหลายด้าน ทั้งขาดความรู้ สภาพพื้นที่และทุนไม่เอื้ออำนวย แรงงาน/วัสดุอุปกรณ์ขาดแคลน ราคาผลผลิตตกต่ำ และภัยธรรมชาติ แนวทางแก้ไขคือศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม จัดการทรัพยากรในพื้นที่เพื่อลดต้นทุน (ทำปุ๋ย ฮอร์โมน ฟันฟูดิน) ขุดบ่อเก็บน้ำ ปลูกพืชหลากหลายเพื่อลดความเสี่ยงจากราคา และปลูกป่าเพื่อป้องกันภัยธรรมชาติ

3) ผลการทำเกษตรผสมผสานที่มีผลต่อการสร้างเศรษฐกิจครอบครัวและชุมชนที่นำไปสู่การพึ่งตนเองได้ พบว่า เกษตรผสมผสานช่วยให้เกษตรกรมีความรู้และจัดการทรัพยากรได้ดีขึ้น พึ่งพาปัจจัยภายนอกน้อย ลดต้นทุนการผลิต มีผลผลิตหลากหลาย ลดผลกระทบจากราคาตกต่ำ ทำให้รายได้มั่นคงขึ้น นอกจากนี้ยังสร้างแหล่งอาหารปลอดภัยให้ครอบครัวและชุมชน ช่วยอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม นำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนทั้งในระดับครอบครัวและชุมชน

คำสำคัญ: การพึ่งตนเอง, เกษตรผสมผสาน, เศรษฐกิจชุมชน

Abstract

This research aimed to (1) examine the factors and perspectives of farmers who transitioned from monoculture to integrated farming, (2) investigate the problems, obstacles, and solutions leading to success in integrated farming, and (3) study the effects of integrated farming on building family and community economies toward self-reliance in Nong Wa Subdistrict, Khao Chakan District, Sa Kaeo Province. The study employed action research methodology, collecting data through observation, interviews, focus group discussions, and content analysis. The findings revealed that:

1) Factors and Concepts of Farmers Switching from Monoculture to Integrated Farming: It was found that farmers abandoned monoculture due to insufficient income, high expenses, low crop prices, and natural disasters. The concepts that led them to switch to integrated farming were the desire for sufficient income, reduced costs, reduced price risk, and safe, nature-conserving agriculture.

2) Problems and Obstacles Faced by Farmers in Integrated Farming: It was found that farmers face many challenges, including a lack of knowledge, unsuitable land conditions and capital, a shortage of labor/equipment, low crop prices, and natural disasters. Solutions include seeking further knowledge, managing local resources to reduce costs (making fertilizer, hormones, soil restoration), digging ponds for water storage, planting diverse crops to reduce price risk, and planting forests to protect against natural disasters.

3) The Impact of Integrated Farming on Building Family and Community Economies Leading to Self-Sufficiency: It was found that integrated farming helps farmers gain knowledge and manage resources better, rely less on external factors, reduce production costs, diversify produce, and reduce the impact of low prices, leading to more stable incomes. In addition, it creates a safe food source for families and communities, helps conserve and restore the natural environment, and leads to sustainable self-sufficiency at both the family and community levels.

Keywords: self-reliance, Integrated farming, community-based Economy

บทนำ

เกษตรกรรมเป็นรากฐานสำคัญของระบบเศรษฐกิจไทย แต่ในปัจจุบันเกษตรกรส่วนใหญ่นิยมทำเกษตรเชิงเดี่ยว และต้องประสบปัญหาความยากจนและหนี้สินเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ชุมชนตำบลหนองหัวอำเภอเขาค้อ จังหวัดสระแก้ว เป็นพื้นที่ที่มีสภาพภูมิประเทศเหมาะสมต่อการทำเกษตร เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมทำเกษตรเชิงเดี่ยวเพื่อการพาณิชย์ ทำให้ต้องเผชิญกับภัยทางเศรษฐกิจ ต้นทุนสูงจากการซื้อปัจจัยการผลิตราคาแพง ขายผลผลิตได้ราคาตกต่ำ จากผลผลิตล้นตลาด และกลไกตลาดที่ไม่เอื้อต่อเกษตรกรรายย่อย ที่เกษตรกรไม่สามารถกำหนดราคาขายผลผลิตของตนเองได้ ต้องขายในราคาที่พ่อค้ารับซื้อกำหนด และภัยทางธรรมชาติที่สร้างความเสียหายให้ผลผลิต ส่งผลให้เกษตรกรขาดทุน มีรายได้ไม่พอเลี้ยงชีพ และต้องกู้เงินมาลงทุนในการทำเกษตร ทำให้เกิดหนี้สินเพิ่มขึ้น ไม่สามารถพัฒนาเศรษฐกิจครอบครัวและชุมชนไปสู่การพึ่งตนเองได้ เกษตรกรจึงต้องการเลิกทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาทำเกษตรผสมผสานเพื่อแก้ไขปัญหา ลดต้นทุนการทำเกษตร เพิ่มรายได้และลดความเสียหายจากภัยธรรมชาติ เพื่อให้เศรษฐกิจครอบครัวดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ แพรวไพลิน จันทรโพธิ์ศรี, วิษณุ เอี่ยมชุม และเบญจมาภรณ์ สมบัติธีระ (2567) พบว่า เกษตรกรเป็นหนี้จากการกู้ยืมเงินเพื่อการลงทุนทำเกษตร กู้ยืมเงินเพื่อจ่ายค่าเช่าเรียน ค่าเลี้ยงดูบุตร และกู้ยืมอื่น ๆ

เพื่อการบริโภคในครอบครัว ซึ่งมีสาเหตุมาจากเกษตรกรมีอายุมาก มีค่าใช้จ่ายในครัวเรือนและต้นทุนทำเกษตรสูง และขาดที่ดินทำการเกษตรเป็นของตนเอง และงานวิจัยของโกศล สุขเกษม และคณะ (2565) พบว่า เกษตรกรเปลี่ยนมาทำเกษตรผสมผสานเพราะต้องการลดต้นทุน ลดความเสี่ยงจากราคาผลผลิต และต้องการมีรายได้ที่มั่นคง และงานวิจัยของนิษฐา ถาวรพันธ์ (2567) พบว่า เกษตรกรในชุมชนตระหนักได้ว่าการทำเกษตรเชิงเดี่ยวต้องเผชิญกับความเสี่ยงด้านราคาและต้นทุนสูง การพึ่งพาปุ๋ยเคมีและสารเคมีมากเกินไปทำให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

เกษตรผสมผสานเป็นระบบการเกษตรที่มีการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์หลายชนิดในพื้นที่เดียวกัน โดยกิจกรรมแต่ละชนิดต้องเกื้อกูลประโยชน์ต่อกันอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีความสมดุลของสภาพแวดล้อมและเพิ่มพูนความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ (สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม, 2562) เกษตรผสมผสานมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความมั่นคงด้านรายได้ ลดการพึ่งพาด้านเงินทุนและปัจจัยการผลิตจากภายนอก เพิ่มรายได้จากพื้นที่เกษตรที่จำกัด และสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม (พระศุภร์ หัยภาค, 2563) การพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการดำเนินชีวิตที่มุ่งสร้างภูมิคุ้มกัน ใช้ความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิปัญญา เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมทำเกษตรที่หลากหลายด้วยการปลูกพืชหมุนเวียน ทำเกษตรผสมผสาน เกษตรประณีต ภายใต้ระบบเกษตรปลอดภัย (GAP) และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างรายได้ และอนุรักษ์ พื้นฟูสิ่งแวดล้อม (สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง, 2565)

ตำบลหนองหว้า อำเภอเขาค้อ จังหวัดสระแก้ว มีเนื้อที่ 305.4 ตารางกิโลเมตร หรือ 190,875 ไร่ ประกอบด้วย 28 หมู่บ้าน มีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม มีแหล่งน้ำไหลผ่านเหมาะสมต่อการทำเกษตรกรรม ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำสวน และเลี้ยงสัตว์ จากการสำรวจพบว่า เกษตรกรหลายรายเริ่มหันมาทำเกษตรผสมผสาน โดยมีการปลูกข้าว ผัก ผลไม้ เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ และปลูกไม้เศรษฐกิจในพื้นที่เดียวกัน มีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ทดแทนปุ๋ยเคมี และลดการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช หน่วยงานภาครัฐได้เข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนองค์ความรู้ ให้คำแนะนำ และสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น การขุดบ่อเก็บน้ำ การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ และการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เกษตรผสมผสาน

แม้ว่าเกษตรผสมผสานจะเป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการแก้ปัญหาความยากจนของเกษตรกร แต่ยังมีคำถามที่สำคัญว่า ปัจจัยใดที่ทำให้เกษตรกรตัดสินใจเปลี่ยนจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาเป็นเกษตรผสมผสาน เกษตรกรประสบปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้างในการทำเกษตรผสมผสาน และมีวิธีการแก้ไขอย่างไรจึงจะประสบความสำเร็จ รวมถึงการทำเกษตรผสมผสานสามารถสร้างเศรษฐกิจครอบครัวและชุมชนที่นำไปสู่การพึ่งตนเองได้จริงหรือไม่ การศึกษานี้ จึงมุ่งค้นหาคำตอบเพื่อสร้างองค์ความรู้และแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม เพื่อให้เกษตรกรสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างความมั่นคงทางอาหารและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยและแนวคิดที่เกษตรกรเลิกทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาทำเกษตรผสมผสาน
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่เกษตรกรต้องประสบในการทำเกษตรผสมผสาน รวมถึงวิธีการแก้ไขปัญหาในการทำเกษตรผสมผสานที่นำไปสู่ความสำเร็จ
3. เพื่อศึกษาผลการทำเกษตรผสมผสานต่อการสร้างเศรษฐกิจครอบครัวและชุมชนที่นำไปสู่การพึ่งตนเองได้

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ประกอบด้วย การสร้างความเข้าใจแก่กลุ่มเกษตรกรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 23 คน เน้นการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำวิจัย ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมินผล และร่วมรับประโยชน์ร่วมกัน โดยการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม เพื่อสืบค้นข้อเท็จจริง และวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหา (Content Analysis) พร้อมตรวจสอบสามเส้า (Triangulation)

สรุปผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกษตรกรตัดสินใจเลิกทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาทำเกษตรผสมผสานประกอบด้วย ปัจจัยด้านบริบทชุมชน เกษตรกรส่วนใหญ่ยึดติดกับการทำเกษตรแบบดั้งเดิมตามที่บรรพบุรุษเคยทำ ส่งผลให้ขาดความรู้และทักษะใหม่ๆ ไม่สามารถบริหารจัดการทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้ ปัจจัยด้านกลไกตลาด ที่ไม่เอื้อต่อการทำเกษตรรายย่อย เกษตรกรต้องใช้ทุนในการซื้อปัจจัยการผลิตที่ราคาแพง แต่ไม่สามารถกำหนดราคาขายผลผลิตของตัวเองได้ ต้องขายในราคาที่พ่อค้ารับซื้อกำหนด ปัจจัยด้านการขาดแคลนปัจจัยการผลิต ทั้งเงินทุน ที่ดิน แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ การทำเกษตรเชิงเดี่ยวต้องใช้พื้นที่กว้างและปัจจัยการผลิตมาก ปัจจัยด้านภัยธรรมชาติ ที่ไม่มีความแน่นอน เช่น ภัยแล้ง น้ำท่วม พายุ ทำให้เกษตรกรประสบความเสียหายและขาดทุน แม้หน่วยงานภาครัฐจะพยายามส่งเสริมสนับสนุนทั้งเงินกู้และวัสดุอุปกรณ์ แต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จ เกษตรกรยังคงมีหนี้สินเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

แนวคิดของเกษตรกรที่ต้องการเลิกทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาทำเกษตรผสมผสาน ประกอบด้วย ต้องการลดต้นทุนการผลิต โดยการใช้วัสดุอุปกรณ์ภายในพื้นที่มากขึ้น ลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก ต้องการมีรายได้เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย และมีความมั่นคงตลอดทั้งปี ไม่ต้องเสี่ยงกับราคาผลผลิตตกต่ำ ต้องการลดการใช้สารเคมี เพื่อสุขภาพที่ดีของตนเองและครอบครัว ไม่ต้องเจ็บป่วยบ่อย ต้องการมีอาหารปลอดภัย สำหรับบริโภคในครอบครัว และต้องการมีความสุข สามารถดำรงชีวิตได้อย่างพอเพียง

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า เมื่อเกษตรกรเริ่มทำเกษตรผสมผสานก็พบกับปัญหาและอุปสรรคหลายประการ ได้แก่ การขาดความรู้และทักษะ ในการทำเกษตรหลายชนิดพร้อมกัน ไม่รู้จะเริ่มต้นอย่างไร จะปลูกอะไร จะเลี้ยงสัตว์อะไร จะจัดการอย่างไรให้มีความสมดุล สภาพพื้นที่ไม่เหมาะสม บางพื้นที่ดินเป็นดินเหนียว ดินเค็ม ไม่อุดมสมบูรณ์ บางแห่งขาดแคลนแหล่งน้ำ ขาดแคลนทุน ในการลงทุนเริ่มต้น เช่น การขุดบ่อเก็บน้ำ การซื้อพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ การทำคอกเลี้ยงสัตว์ ขาดแคลนแรงงาน ในครัวเรือน เนื่องจากต้องดูแลกิจกรรมหลายอย่างพร้อมกัน ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ ที่จำเป็นต่อการทำเกษตร ราคาผลผลิตตกต่ำ และภัยธรรมชาติ ที่ยังคงเป็นปัญหาอยู่

วิธีการแก้ไข เกษตรกรได้พัฒนาวิธีการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่นำไปสู่ความสำเร็จดังนี้ ด้านการเพิ่มความรู้และทักษะ เกษตรกรเข้าร่วมการอบรมที่หน่วยงานภาครัฐจัดให้ ศึกษาดูงานแปลงเกษตรผสมผสานที่ประสบความสำเร็จ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเกษตรกรต้นแบบ ด้านการปรับปรุงดิน เกษตรกรเพิ่มอินทรีย์วัตถุในดินเพื่อปรับโครงสร้างดินให้ร่วนซุย มีธาตุอาหารสำหรับพืชอุดมสมบูรณ์ ลดการใช้สารเคมี ลดการไถเปิดหน้าดิน ด้านการจัดการน้ำ ขุดบ่อเก็บน้ำ ขุดคูคลองระบายน้ำ ทำคันดินกั้นน้ำ เพื่อเก็บน้ำไว้ในฤดูแล้งและระบายน้ำออกในฤดูฝน ด้านแรงงานมีการลดขนาดพื้นที่เพาะปลูก ให้สอดคล้องกับแรงงานในครอบครัว ปลูกพืชผักผลไม้และเลี้ยงสัตว์หลายชนิดผสมกัน เน้นความหลากหลาย ด้านภัยธรรมชาติมีการสร้างระบบนิเวศ ปลูกไม้ป่าไม้ยืนต้นรอบแปลงเพื่อเป็นแนวกันลมและสร้างความชุ่มชื้น ด้านวัสดุอุปกรณ์มีการใช้ปุ๋ย

อินทรีย์ ทำปุ๋ยหมักจากเศษพืช ปุ๋ยน้ำหมัก ใช้มูลสัตว์เป็นปุ๋ย ลดการพึ่งพาปุ๋ยเคมี และ ด้านการสร้างเครือข่าย รวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ และช่วยเหลือกัน

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลการทำเกษตรผสมผสานต่อเศรษฐกิจครอบครัวและชุมชนที่ นำไปสู่การพึ่งตนเองได้ ด้านการลดต้นทุนและรายจ่าย มีการใช้ทรัพยากรในพื้นที่อย่างเกิดประโยชน์สูงสุด ลด การซื้อปุ๋ยเคมีและสารเคมีกำจัดศัตรูพืช สามารถลดต้นทุนการทำเกษตรลงได้มาก มีการปลูกพืช ผัก ผลไม้ และเลี้ยงสัตว์อาหารที่หลากหลายสำหรับจำหน่าย และบริโภค ไม่ต้องเสี่ยงกับราคาผลผลิตตกต่ำ หากพืชชนิด หนึ่งราคาตกต่ำก็ยังมีพืชชนิดอื่นที่ขายได้ ด้านการบริหารจัดการพื้นที่ มีการบริหารจัดการพื้นที่อย่างมีแบบ แผน ทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างเกิดประโยชน์สูงสุด ด้านรายได้ มีรายได้ตลอดทั้งปี และเหลือมากขึ้น เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในครอบครัว ไม่ต้องรอเก็บเกี่ยวเพียงปีละครั้ง ด้านความมั่นคงทางอาหาร มีพืช ผัก ผลไม้ ที่ปลอดภัย มั่นคง บริโภคตลอดทั้งปี ด้านสุขภาพ เกษตรกรและครอบครัวมีสุขภาพดีขึ้น เพราะไม่ต้องสัมผัส สารเคมีและได้บริโภคอาหารปลอดภัย ด้านเศรษฐกิจชุมชน เกิดการซื้อขายแลกเปลี่ยนผลผลิตภายในชุมชน มี การจ้างงานในช่วงฤดูกาลเก็บเกี่ยว สร้างรายได้กระจายในชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การทำเกษตรเชิงเดี่ยว ตามบรรพบุรุษ ด้วยการ ปลูก มันสำปะหลัง อ้อย ข้าวโพดอาหารสัตว์ ข้าว ลำไย ยูคาลิปตัส ไม่เหมาะสมกับการทำเกษตรในยุค ปัจจุบัน เกษตรกรต้องประสบปัญหาการจําหน่ายการเกษตรราคาแพง ทำให้ต้นทุนสูง ปัญหาดินเสื่อมจาก การใช้สารเคมี ปัญหาการขาดแคลนแรงงานเนื่องจากแรงงานหนุ่มสาวนิยมเข้าทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ปัญหาขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ เครื่องทุ่นแรง ปัญหาการจําหน่ายผลผลิตตกต่ำที่เกิดจากผลผลิตล้นตลาดและกลไก ตลาด มีรายได้ไม่เพียงพอในการดำรงชีวิต ปัญหาด้านสุขภาพจากใช้และสัมผัสสารเคมีในการทำเกษตร และยัง ต้องประสบกับภัยทางธรรมชาติ ที่เกิดจากการทำลายสิ่งแวดล้อมเพื่อเอาพื้นที่มาทำเกษตร ทำให้การทำเกษตร เชิงเดี่ยวไม่ประสบความสำเร็จในการทำเกษตร ยิ่งทำหนี้สินยิ่งเพิ่มขึ้น

เมื่อไม่ประสบความสำเร็จจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยว เกษตรกรจึงแนวคิดต้องการเลิกทำเกษตร เชิงเดี่ยวมาทำเกษตรผสมผสานเพราะต้องการมีรายได้ที่มั่นคงและเพียงพอต่อค่าใช้จ่าย ต้องการลด ต้นทุนการพึ่งพาปัจจัยการเกษตรจากภายนอกเพื่อลดต้นทุนการทำเกษตร ต้องการลดความเสี่ยงจากราคาผลผลิต ตกต่ำ ต้องการมีแหล่งอาหารที่ปลอดภัยและมั่นคง และต้องการทำเกษตรที่ปลอดภัยต่อตนเองและผู้บริโภค รวมถึงความต้องการฟื้นฟูและอนุรักษ์ธรรมชาติด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ โกศล สุขเกษม และคณะ (2565) ที่พบว่า เกษตรกรเปลี่ยนมาทำเกษตรผสมผสานเพราะต้องการลดต้นทุน ลดความเสี่ยงจากราคา ผลผลิต และต้องการมีรายได้ที่มั่นคง และงานวิจัยของ ยุทธนา เฉลียวชาติ (2568 : 41- 42) พบว่า ปัจจัยด้าน การผลิตที่มีผลต่อการตัดสินใจเปลี่ยนจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาทำเกษตรผสมผสาน ได้แก่ การถือครอง กรรมสิทธิ์ในที่ดิน การมีผลผลิตหลากหลาย การมีความรู้ในการบริหารจัดการการผลิต การมีความรู้ในการ แก้ไขปัญหา และการมีทุนที่เพียงพอในการทำเกษตร และงานวิจัยของนภาพร ทองแผ่น(2566 : 68-69) พบว่า คราวเรือนเกษตรกรที่มีจำนวนพื้นที่ทำเกษตรเพิ่มขึ้นหนึ่งไร่ จะทำให้ครัวเรือนเกษตรกรมีหนี้สินเพิ่มขึ้น 9,884.50 บาท เนื่องจากครัวเรือนเกษตรกร มีจำนวนพื้นที่ทำเกษตรมากขึ้น ต้นทุนในการผลิตก็จะเพิ่มมา กขึ้นตามไปด้วย ถ้าราคาปัจจัยการผลิต หรือราคาวัสดุ วัตถุดิบเพิ่มสูงขึ้น ยิ่งส่งผลให้ครัวเรือนเกษตรกร มี โอกาสก่อหนี้เพื่อการลงทุนเพิ่มขึ้น และงานวิจัยของ เอื้องฟ้า จินดานนท์ (2565 : 54 -55) พบว่า กระบวนการ เรียนรู้ที่เกษตรกรได้รับจากการอบรมการแลกเปลี่ยนความรู้ และการศึกษาดูงานในศูนย์เรียนรู้ต่าง ๆ นำไปสู่

การตระหนักถึงความสำคัญของชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม ไม่คิดเพียงเรื่องการประกอบอาชีพเกษตรเท่านั้น และการทำเกษตรที่ดีดูแลสังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อมไปด้วย

2. ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า เกษตรกรต้องประสบกับปัญหาและอุปสรรค ได้แก่

2.1 ปัญหาการขาดความรู้และทักษะในการทำเกษตรผสมผสาน ทำให้เกษตรกรไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร มีการแก้ไขปัญหาโดยการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยสืบค้นข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วยสมาร์ทโฟน มีการสมัครเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้ และฝึกทักษะที่หน่วยงานภาครัฐจัด

2.2 ปัญหาสภาพพื้นที่ไม่เหมาะสม ดินเสื่อมจากการใช้สารเคมีมานาน เกษตรกรแก้ไขด้วยการเพิ่มอินทรีย์วัตถุและปรับโครงสร้างดินให้ร่วนซุยมีแร่ธาตุอาหารอุดมสมบูรณ์ มีการขุดหลุม ขุดบ่อเพื่อขังน้ำฝนให้ซึมลงใต้ดินและปลูกต้นไม้รักษาความชื้น ส่วนที่ตื้นน้ำท่วมขังก็ขุดเป็นร่องน้ำ บ่อเก็บน้ำ เลี้ยงปลา ปลูกพืชริมน้ำ

2.3 ปัญหาการขาดแคลนทุน จากราคาปัจจัยการผลิตภายนอกสูงขึ้น และต้องใช้ปริมาณมากขึ้น เกษตรกรแก้ไขโดยการบริหารจัดการพื้นที่ การลดปริมาณการใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอกที่ราคาแพง ใช้วัสดุอุปกรณ์ในไร่ทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด และสมัครเข้าโครงการภาครัฐ ขอรับทุนสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ

2.4 ปัญหาขาดแคลนแรงงาน เกษตรกรแก้ไขโดยการลดพื้นที่ทำเกษตรให้มีขนาดที่เหมาะสมใช้เพียงแรงงานในครอบครัวก็ทำได้สำเร็จ ปรับวิธีและขั้นตอนการทำเกษตรให้มีความจำเป็นในการใช้แรงงานน้อยที่สุด

2.5 ปัญหาการขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ เกษตรกรแก้ไขโดยการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด นำเศษไม้ใบหญ้า มาทำปุ๋ยหมัก นำหน่อกล้วย หน่อไผ่มาทำสารเร่งการเจริญเติบโต นำสมุนไพรมาทำสารกำจัดแมลง เพิ่มอินทรีย์วัตถุในดินพื้นฟูสิ่งมีชีวิตในดินเพื่อปรับโครงสร้างดินให้ร่วนซุยและมีธาตุอาหารสำหรับพืชไม่ต้องใส่ปุ๋ยเคมี และไม่ต้องไถพรวน และสมัครเข้าโครงการของหน่วยงานที่สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์สำหรับทำเกษตร

2.6 อุปสรรคราคาผลผลิตตกต่ำ เกิดจากผลผลิตล้นตลาดและกลไกตลาดที่ผู้ซื้อเป็นผู้กำหนดราคา เกษตรกรแก้ไขและรับมือโดยการปลูกพืชหลายชนิด ให้มีผลผลิตหลายชนิด ชนิดหนึ่งราคาตกชนิดหนึ่งราคาดี ไม่มีผลต่อรายได้รวม มีการนำผลผลิตไปฝากขายที่ร้านค้าและตลาดนัดในชุมชน อีกทั้งยังแปรรูปผลผลิตเพื่อถนอมอาหารและเพิ่มมูลค่าด้วย นอกจากนี้ยังมีการสร้างเครือข่ายผู้ปลูกผู้รับซื้อโดยตรงตัดช่วงพ่อค้าคนกลางออกเพื่อให้เกษตรกรขายผลผลิตได้ราคาดี และผู้บริโภคไม่ต้องบริโภคในราคาที่สูงเกินไป

2.7 อุปสรรคจากภัยธรรมชาติ ด้านภัยความแห้งแล้ง เกิดจากฝนทิ้งช่วงยาวนาน เกษตรกรมีการขุดบ่อเก็บน้ำบนดิน การเจาะบ่อน้ำบาดาล ในกรณีแห้งแล้งยาวนานเกษตรกรก็มีการลดพื้นที่ทำเกษตรที่ต้องการใช้น้ำลงตามความเหมาะสม ด้านภัยน้ำท่วม เกิดจากฝนตกติดต่อกันหลายวัน เกษตรกรแก้ไขโดยการทำคันกั้นน้ำขนาดใหญ่และขุดคูคลองระบายน้ำลงสู่คลองน้ำสาธารณะ ไม่ให้น้ำหลากเข้าทำลายพืชผลการเกษตรเสียหาย เกษตรกรที่ขาดแคลนทุนดำเนินการก็สมัครเข้าร่วมโครงการภาครัฐ เพื่อรับการสนับสนุนการขุดคูคลองและทำคันดินขนาดใหญ่ ด้านภัยลมพายุ เกิดจากอากาศเปลี่ยนแปลงฉับพลัน เกษตรกรแก้ไขโดยการปลูกต้นไม้พืชผลที่ต้นพันธุ์ที่มีรากแก้ว ที่ทนแรงลมได้ และปลูกไม้ยืนต้นเป็นแนวกันลมรอบพื้นที่การทำเกษตร เป็นการปลูกป่าพื้นฟูระบบนิเวศ สร้างแหล่งอาหารธรรมชาติไปด้วย ด้านภัยโรคพืชระบาด เกิดจากบริหารจัดการพื้นที่ไม่เหมาะสม เกษตรกรแก้ไขด้วยการกำจัดวัชพืชที่เป็นแหล่งอาศัยของสัตว์พาหะนำโรค จุดที่พบมี

การระบอดำเนินการจัดการพื้นที่ให้อากาศถ่ายเทได้สะดวก ให้แสงแดดส่องถึงพื้นดิน หากพบการระบอด รุนแรงใช้สารเคมีพ่นกำจัดแมลงพาหะ หลังเก็บผลผลิตแล้วก็กำจัดต้นพืชและเปลี่ยนปลูกพืชชนิดอื่น หรือพักแปลงงดการปลูกพืชผลในพื้นที่ระบอดเพื่อตัดวงจรของแมลงพาหะนำโรคพืช

เห็นได้ว่าการทำเกษตรผสมผสานยังต้องประสบปัญหา และอุปสรรคอยู่มาก แต่สามารถเกษตรกรสามารถแก้ไขและรับมือได้ ทั้งนี้เพราะการทำเกษตรผสมผสาน สามารถบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาและรับมือกับอุปสรรคต่าง ๆ ได้ง่าย ภายในต้นทุนที่ต่ำกว่า ทำให้การทำเกษตรผสมผสานประสบความสำเร็จมากกว่าการทำเกษตรเชิงเดี่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ กุหลาบ ทิพย์สุข (2568 :16 - 17) พบว่า ปัญหา และอุปสรรคในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตรช่วงแรก ได้แก่ การขาดความรู้และทักษะ ไม่มีตลาดรับซื้อผลผลิต โรคและแมลงรบกวน ช้างป่าบุกทำลายพืชผล และขาดแรงงาน ภายหลังผ่านการฝึกอบรม การศึกษาดูงานและการช่วยเหลือจากโครงการภาครัฐ ทำให้เกษตรกรประสบความสำเร็จมีรายได้ต่อไร่เพิ่มมากขึ้น มีการขยายพื้นที่ปลูกพืชผัก มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และงานวิจัยของ ชญานนท์ มิ่งสมร และคณะ (2564 : 169) พบว่า ปัญหาและอุปสรรคของการทำเกษตรรูปแบบผสมผสาน ได้แก่ การขาดเงินทุนหมุนเวียนที่เพียงพอในการทำเกษตร การจำหน่ายผลผลิตได้ราคาต่ำทำให้ขาดทุน ช่องทางการจำหน่ายผลผลิตมีน้อยทำให้พ่อค้าคนกลางผูกขาดกดราคา ผลจากการใช้สารเคมีปริมาณมากทำให้ดินเสื่อมสภาพ ต้องพึ่งพาเจ้าหน้าที่รัฐเข้าไปสนับสนุน ส่งเสริม ให้คำแนะนำ เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้ ความสามารถ มีวัสดุอุปกรณ์ในการทำเกษตรผสมผสานให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น และงานวิจัยของ ทิวกกรณ์ ราชูธร, ธวัชชัย เอกสันติ และนรา รวาดชัย(2565 : 480) พบว่า ด้านสภาพปัญหาในการประกอบอาชีพเกษตร พบปัญหาเร่งด่วน คือ ความเหมาะสมของพื้นที่กับแหล่งน้ำ ปัญหาเรื่องแรงงาน คือ เครื่องยนต์/เครื่องทุ่นแรง ปัญหาเรื่องการตลาด คือ ราคาผลผลิตการเกษตร และจากการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า ควรส่งเสริมให้เกษตรกรใช้แนวคิดกระบวนการแก้ปัญหาและการลดความขัดแย้งในการหาแนวทางการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเกษตรกร โดยการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาความต้องการของเกษตรกร และค้นหาแนวทางการแก้ปัญหานั้นๆ ในส่วนแนวทางการส่งเสริมควรพิจารณาให้สอดคล้องกับปรัชญาการส่งเสริมการเกษตรที่ให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้ ตามแนวคิดการพึ่งพาตนเอง ส่วนสำคัญของรูปแบบ คือ การถ่ายทอดนวัตกรรมไปสู่เกษตรกรผ่านหลักการสื่อสารและการให้ความรู้เกษตรกรพอเพียงต้องต่อเนื่องและทั่วถึง เพื่อให้มีการพัฒนานวัตกรรมใหม่ๆ ที่เหมาะสมกับพื้นที่

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า เกษตรกรสามารถสร้างเศรษฐกิจที่นำไปสู่การพึ่งตนเองได้ คือ

ผลด้านการสร้างเศรษฐกิจ ดังนี้

1) ด้านรายได้ ค่าใช้จ่ายก่อนเลิกทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาทำเกษตรผสมผสาน เกษตรกรมีรายได้ปีละ 1 ครั้ง และไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิต เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายทั้งรายวัน รายเดือน รายปี มีต้นทุนการทำเกษตรสูง และขายผลผลิตได้ราคาต่ำ หลังเลิกทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาทำเกษตรผสมผสาน เกษตรกรสามารถบริหารจัดการพื้นที่ ใช้เศษไม้ใบหญ้า พืชผลในไร่ นา ทำปุ๋ย ฮอร์โมน และสารกำจัดแมลงใช้เอง ลดต้นทุนการทำเกษตรลงได้มาก ปลูกพืชหลายชนิดมีผลผลิตหลายชนิด ราคาผลผลิตตกไม่กระทบต่อรายได้ มีรายได้ทุกวัน และเพียงพอต่อการดำรงชีพ

2) ด้านการผลิต ก่อนเลิกทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาทำเกษตรผสมผสาน เกษตรกรทำเกษตรตามความเชื่อที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ใช้ปัจจัยการผลิตภายนอกที่ราคาแพงเป็นหลัก ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการผลิต หลังเลิกทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาทำเกษตรผสมผสาน เกษตรกรมีการบริหารจัดการทรัพยากรภายในอย่างเกิดประโยชน์สูงสุด การวางแผนการผลิต การดูแลรักษาและการขายผลผลิต มีการจ้างงานคนในชุมชนบ้าง

เล็กน้อย เพราะการทำเกษตรผสมผสานมีความจำเป็นในการใช้แรงงานคนน้อย มีการทำปุ๋ย ทำฮอร์โมน ทำสารไล่แมลงใช้เอง มีการสร้างเครือข่ายผู้ปลูกเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ เทคนิค และช่วยเหลือกันภายในเครือข่าย

3) ด้านการบริโภค ก่อนเลิกทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาทำเกษตรผสมผสาน เกษตรกรและครอบครัวมีการบริโภคอาหารจากตลาดนอกชุมชนที่ค่าเดินทาง ราคาแพงและอาจไม่ปลอดภัยจากสารเคมีตกค้าง หลังเลิกทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาทำเกษตรผสมผสานมีสร้างแหล่งอาหารที่มั่นคงและปลอดภัย สำหรับบริโภคเองในครอบครัว ช่วยลดค่าใช้จ่ายในครอบครัว เพราะการทำเกษตรผสมผสานคือการปลูกพืชผักผลไม้ที่เป็นอาหาร ทำให้มีผลผลิตที่เป็นอาหารที่ปลอดภัยและไม่แพง วางขายตามร้านค้าและตลาดนัดชุมชน ลดค่าเดินทางหาอาหารนอกชุมชน

4) ด้านการแปรรูป ก่อนเลิกทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาทำเกษตรผสมผสาน เกษตรกรขายผลผลิตให้เจ้าแก่ง ไม่มีการแปรรูปผลผลิตในครอบครัวและชุมชน หลังเลิกทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาทำเกษตรผสมผสานมีการแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าและถนอมอาหารให้เก็บได้นาน มีความพยายามจะพัฒนาให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมาตรฐานแต่ยังไม่เป็นที่นิยมของตลาด ต้องใช้ทุนสูง และเกษตรกรไม่มีความชำนาญในการบริหารจัดการการผลิตที่มีขั้นตอนตามมาตรฐานกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

5) ด้านการจำหน่าย ก่อนเลิกทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาทำเกษตรผสมผสาน เกษตรกรขนผลผลิตไปขายให้เจ้าแก่งที่ลานนอกชุมชน และขายผลผลิตได้ราคาต่ำกว่าราคากลาง เพราะเจ้าแก่งรับซื้อเป็นผู้กำหนดราคาจากการตรวจคุณภาพของผลผลิตของเจ้าแก่ง หลังมาทำเกษตรผสมผสาน พืชที่ปลูกเป็นพืชผักผลไม้และสัตว์ที่เป็นอาหาร มีรถรับซื้อจากตลาดมารับซื้อผลผลิตถึงไร่นาสวน เกษตรกรไม่ต้องเสียค่าขนส่ง อีกทั้งมีผลผลิตหลายชนิดจำหน่ายให้รถรับซื้อทุกวัน และยังมีการวางขายผลผลิตในร้านค้าและตลาดนัดชุมชนด้วย

6) ด้านการจ้างงาน ก่อนเลิกทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาทำเกษตรผสมผสาน มีการจ้างงานแรงงานนอกชุมชนและต่างประเทศ ที่มีต้นทุนค่าแรงและค่าดำเนินการสูง และมีความจำเป็นต้องใช้แรงงานจำนวนมาก หลังเลิกทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาทำเกษตรผสมผสาน มีการจ้างงานน้อยลง เป็นผลมาจากการบริหารจัดการพื้นที่ พืช วัสดุ และอุปกรณ์ในพื้นที่การทำเกษตร ที่มุ่งลดต้นทุน แต่ก็มีมีการจ้างงานเหมอยู่บ้างเล็กน้อย เมื่อมีความรีบเร่งต้องเก็บผลผลิตให้ทันเวลารถรับซื้อมารับซื้อผลผลิต นอกจากจะจ่ายค่าจ้างเป็นเงินแล้ว ยังแบ่งปันผลผลิตให้ไปบริโภคในครอบครัวอีกด้วย

7) ด้านการร่วมรับผลประโยชน์โดยคนในชุมชน หลังเลิกทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาทำเกษตรผสมผสาน ชุมชนได้รับผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยทางตรงชุมชนมีพืช ผัก ผลไม้และสัตว์อาหารที่ปลอดภัย บริโภคในชุมชน มีการหมุนเวียนเงินสร้างเศรษฐกิจให้กับชุมชน ทางอ้อมมีการฟื้นฟู และอนุรักษ์ธรรมชาติ ลดการใช้สารเคมี ทำให้ดิน น้ำ ลม และอากาศมีความบริสุทธิ์เป็นธรรมชาติที่ปลอดภัยกับคนในชุมชน

ด้านความสามารถในการพึ่งตนเอง 1) ความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากร ก่อนเลิกทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาทำเกษตรผสมผสาน เกษตรกรขาดความรู้และทักษะที่ถูกต้องในการจัดการกับดิน น้ำ อากาศ แร่ธาตุและสิ่งมีชีวิตในดิน เพาะปลูกตามกระแส ต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ จึงไม่ประสบความสำเร็จในการทำเกษตร หลังเลิกทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาทำเกษตรผสมผสาน เกษตรกรศึกษาและฝึกอบรม ก่อนตัดสินใจทำเกษตร จึงทำให้มีความรู้และทักษะในการบริหารจัดการทรัพยากร ดิน น้ำ อากาศ แร่ธาตุและสิ่งมีชีวิตในดิน ได้อย่างเกิดประโยชน์สูงสุด ทำให้ลดต้นทุนการทำเกษตรลงได้มาก 2) ความสามารถในการลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก ก่อนเลิกทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาทำเกษตรผสมผสาน เกษตรกรให้ความสำคัญกับการใช้ปัจจัยภายนอกในการทำเกษตร เพราะการทำเกษตรเชิงเดี่ยวใช้พื้นที่กว้างและเพาะปลูกพืชชนิดเดียวจำนวนมาก จึงไม่มีวัสดุในพื้นที่สำหรับผลิตปุ๋ยหรือฮอร์โมนใช้เองจำนวนมาก และไม่เชื่อว่าจะได้ผลดีเท่าการใช้ปุ๋ยเคมี หลังเลิกทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาทำเกษตรผสมผสาน เกษตรกรลดขนาดแปลงเกษตรทำให้มีพื้นที่เหลือในการปลูก

พืชผักผลไม้และสมุนไพรหลากหลาย จึงมีวัสดุทำปุ๋ย ฮอร์โมน และสารกำจัดแมลงใช้เอง มีการเพิ่มอินทรีย์วัตถุ ปรับโครงสร้างดินให้ร่วนซุย มีแร่ธาตุอาหารและสิ่งมีชีวิตในดินอุดมสมบูรณ์ ไม่ต้องไถพรวน ใช้แรงงานในครอบครัว มีการเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้เพาะปลูกเอง มีการขยายพันธุ์ด้วยตอนกิ่ง ทาบกิ่ง และปักชำ จากการดำเนินการดังกล่าวทำให้เกษตรกรลดการพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอกลงได้มาก 3) ความสามารถในการสร้างรายได้ที่มั่นคง ก่อนเลิกทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาทำเกษตรผสมผสานเกษตรกรมีรายได้ปีละ 1 ครั้ง ไม่เพียงพอในการดำรงชีพและลงทุนทำเกษตรในรอบปีต่อไป อีกทั้งยังไม่สอดคล้องกับค่าใช้จ่ายที่มีทั้งรายวัน รายเดือนและรายปี ต้องหารายได้พิเศษหรือลูกหลานที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมส่งเงินมาให้ใช้จ่าย จึงสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ หลังเลิกทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาทำเกษตรผสมผสาน เกษตรกรมีการสร้างรายได้ทุกวัน จากการปลูกพืชผัก ผลไม้ และเลี้ยงสัตว์อาหารหลาย ๆ อย่าง มีการบริหารจัดการทรัพยากรภายในทำให้สามารถลดต้นทุนการทำเกษตรได้มาก ทำให้รายได้ของเกษตรกรเหลือมากขึ้น อีกทั้งยังมีแหล่งอาหารไว้บริโภคเอง ลดค่าใช้จ่ายในครอบครัวลงไปได้อีก รายได้เหลือมากขึ้น ทำให้เกิดความมั่นคงทางรายได้ 4) ความสามารถในการสร้างแหล่งอาหารที่มั่นคง ก่อนเลิกทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาทำเกษตรผสมผสาน เกษตรกรใช้เงินซื้ออาหารจากภายนอกบริโภค เพราะเกษตรกรใช้พื้นที่ทั้งหมดในการทำเกษตรเชิงเดี่ยวและพืชที่เพาะปลูกไม่สามารถบริโภคเป็นอาหารได้ ยกเว้นข้าว เพราะเกษตรกรที่มีที่นา จะทำนาข้าวแล้วเก็บไว้บริโภคเอง แต่เกษตรกรที่ไม่มีที่นาต้องซื้อข้าวจากตลาดบริโภค หลังเลิกทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาทำเกษตรผสมผสาน เกษตรกรมีการสร้างแหล่งอาหารที่มั่นคงเป็นของตนเองและชุมชน เพราะการทำเกษตรผสมผสานคือการปลูกพืช ผัก ผลไม้ สมุนไพรและหรือเลี้ยงสัตว์ที่เป็นอาหาร เพื่อจำหน่ายสร้างรายได้ เกษตรกรจึงมีแหล่งอาหารที่มั่นคงไปในตัว แทบไม่ต้องจ่ายเงินซื้ออาหารจากภายนอก 5) ความสามารถในการสร้างเครือข่าย ก่อนเลิกทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาทำเกษตรผสมผสาน มีการสร้างเครือข่ายโดยการผลักดันและสนับสนุนจากภาครัฐ ให้เกษตรกรที่เพาะปลูกพืชชนิดเดียวกันมารวมตัวกันเพื่อผลิต แปรรูป และจำหน่าย แต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จ เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาโครงการสนับสนุน เกษตรกรก็หยุดดำเนินการกลุ่ม การสนับสนุนบางโครงการทำให้เกษตรกรเป็นหนี้เพิ่มขึ้นด้วย หลังเลิกทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาทำเกษตรผสมผสาน เกษตรกรมีการสร้างเครือข่ายด้วยตนเอง ระหว่างเกษตรกรกับร้านค้าหรือร้านค้าขายผลผลิต โดยร้านขายผลผลิตจะมีหน้าที่แจ้งเกษตรกรว่า ในแต่ละฤดูควรปลูกอะไร เกษตรกรก็ปลูกตามความต้องการของร้านค้า เมื่อผลผลิตออก ร้านค้าก็จัดรถมารับซื้อถึงแปลงเกษตร เกษตรกรไม่ต้องเสียค่าขนส่ง เป็นเครือข่ายที่มีอิสระ สามารถจึงเป็นการสร้างเครือข่ายที่แก้ไขปัญหาและอุปสรรคให้เกษตรกรได้จริง

จากความสามารถในการพึ่งตนเองของเกษตรกรทั้ง 2 ด้านดังกล่าว เห็นว่า การทำเกษตรผสมผสานสามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างเกิดประโยชน์สูงสุด ทำให้ลดค่าใช้จ่าย เพิ่มรายได้ การกระจายผลผลิต และรายได้สู่ชุมชน การสร้างแหล่งอาหารที่ปลอดภัยและการฟื้นฟู อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิมิตร จันทร์คุ้ม (2565) พบว่า เกษตรกรอำเภอวังน้อยเกิดศักยภาพ ตั้งอยู่บนความพอเพียงเลี้ยงตัวเองได้บนพื้นฐานของความประหยัด ขจัดการใช้จ่าย ได้ผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มมากขึ้น มีรายได้มากขึ้น ครอบครัวอบอุ่นมีความสุขมากขึ้น ในระดับหมู่บ้านและระดับสถาบัน เป็นส่งผลเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เพื่อการผลิตการตลาด รวมทั้งสวัสดิการการพัฒนาสังคม และสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพ และขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้หลากหลาย ช่วยให้มีรายได้เข้าครอบครัว และหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง สร้างความมั่นคงทางรายได้ที่ชัดเจน สามารถส่งบุตรหลานเรียนและจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับรายได้ อย่างเหมาะสม และงานวิจัยของสมภาพ เรืองสังข์ (2567: 311) พบว่า การทำเกษตรทฤษฎีใหม่มีรูปแบบการทำเกษตรแบบผสมผสานหลายกิจกรรม ทำให้เกิดความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ทั้งในระดับครัวเรือน ชุมชน และสังคม และงานวิจัยของสุกัรี สมอนา (2568) พบว่า การเปลี่ยนการทำเกษตรรูปแบบทุน

นิยมมาสู่การผลิตเพื่อเลี้ยงชีพ ทำให้ครอบครัวเกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้ในด้านแรงงาน เงินทุน ทรัพยากรการผลิต และองค์ความรู้ในการแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยครั้งนี้ได้องค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญคือ "รูปแบบการพัฒนาเกษตรผสมผสานสู่การพึ่งตนเองของชุมชน" ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่

1. การสร้างจิตสำนึกและแรงจูงใจ เกษตรกรต้องตระหนักถึงปัญหาของการทำเกษตรเชิงเดี่ยว เห็นคุณค่าของการทำเกษตรผสมผสาน และมีแรงจูงใจที่แท้จริงในการเปลี่ยนแปลง โดยไม่ได้มาจากการบังคับหรือการให้รางวัลจากภายนอกเพียงอย่างเดียว
2. การพัฒนาความรู้และทักษะอย่างต่อเนื่อง เกษตรกรต้องได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะอย่างเป็นระบบ ทั้งจากการอบรม การศึกษาดูงาน การเรียนรู้จากเกษตรกรต้นแบบ และการลงมือปฏิบัติจริงในแปลงของตนเอง โดยมีการติดตามให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด
3. การจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เกษตรกรต้องสามารถวิเคราะห์และจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเฉพาะการจัดการดิน น้ำ และพื้นที่ให้เหมาะสมกับศักยภาพของครัวเรือน มีการวางแผนการผลิตที่ชัดเจน คำนึงถึงการเกื้อกูลกันของกิจกรรมต่างๆ
4. การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ เกษตรกรต้องรวมกลุ่มสร้างเครือข่าย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ร่วมกันแก้ปัญหา และร่วมกันพัฒนาตลาด มีความเข้มแข็งในการต่อรองและการสร้างมูลค่าเพิ่ม
5. การสร้างเศรษฐกิจชุมชนที่ยั่งยืน การทำเกษตรผสมผสานต้องเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจชุมชน มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนผลผลิตภายในชุมชน สร้างงานสร้างรายได้กระจายในชุมชน ทำให้เกิดความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและนำไปสู่การพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานจังหวัด-อำเภอควรผลักดันเกษตรผสมผสานเป็นยุทธศาสตร์หลัก จัดงบประมาณ สนับสนุนโครงสร้างพื้นฐาน แหล่งน้ำ ศูนย์เรียนรู้ สร้างทีมวิทยากรต้นแบบถ่ายทอดความรู้ พัฒนาระบบติดตามประเมินผล จัดทำฐานข้อมูลเกษตรกรตัวอย่าง สนับสนุนการตลาดเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรผสมผสาน (ตลาดชุมชน ร้านค้าออนไลน์) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน
2. สำนักงานเกษตรอำเภอ-ตำบล ควรวางแผนพัฒนาเกษตรผสมผสานระดับตำบล ให้สอดคล้องกับชุมชน จัดอบรมเชิงปฏิบัติการต่อเนื่อง ให้คำปรึกษาใกล้ชิด ส่งเสริมการรวมกลุ่ม ประสานงานหาปัจจัยผลิตและตลาด จัดระบบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์-ปลอดภัย เพื่อยกระดับเกษตรผสมผสานอย่างเป็นระบบ
3. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ควรบรรจุการส่งเสริมเกษตรผสมผสานไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น จัดสรรงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สนับสนุนการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เกษตรผสมผสานในชุมชน ส่งเสริมการจัดตลาดชุมชนและการแปรรูปผลผลิตการเกษตร สนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น เกษตรฟาร์มต้นแบบ เส้นทางเรียนรู้เกษตรผสมผสาน และจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน
4. สถาบันการศึกษา ควรบูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับเกษตรผสมผสานและเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปในหลักสูตรการเรียนการสอนทุกระดับ จัดตั้งศูนย์วิจัยและพัฒนาเกษตรผสมผสาน ในพื้นที่ จัดอบรมหลักสูตร

ระยะสั้นและระยะยาวสำหรับเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ส่งนักศึกษาออกไปเรียนรู้และปฏิบัติงานในแปลงเกษตรผสมผสานจริง และทำวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

สำหรับเกษตรกร ควรเริ่มต้นจากการศึกษาเรียนรู้และทำความเข้าใจหลักการของเกษตรผสมผสาน เข้าร่วมกลุ่มเกษตรกรและเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เริ่มต้นทำในพื้นที่เล็กๆ ก่อนแล้วค่อยขยายเมื่อมีความมั่นใจ วางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับทรัพยากรที่มีและความต้องการของครัวเรือน จัดบันทึกข้อมูลการผลิตและต้นทุนรายได้อย่างสม่ำเสมอ ไม่หวังผลสำเร็จในระยะสั้น ต้องใช้เวลาอย่างน้อย 2-3 ปีในการปรับเปลี่ยน มุ่งมั่นและอดทนในการแก้ไขปัญหา ไม่ย่อท้อเมื่อเจอความล้มเหลว และสร้างความร่วมมือกับเกษตรกรรายอื่นในการแก้ปัญหาและพัฒนาตลาด

สำหรับชุมชน ควรส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์หรือกองทุนชุมชนเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนสำหรับเกษตรกร จัดตลาดนัดชุมชนหรือร้านค้าชุมชนเพื่อเป็นช่องทางจำหน่ายผลผลิต ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนแรงงานและการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และศึกษาดูงานภายในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ บันทึกภูมิปัญญาท้องถิ่นและเผยแพร่สู่คนรุ่นหลัง และสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนอื่นๆ เพื่อขยายผลและพัฒนาาร่วมกัน

สำหรับนักวิจัยและนักวิชาการ ควรทำวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับรูปแบบเกษตรผสมผสานที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ต่างๆ ศึกษาผลกระทบระยะยาวของการทำเกษตรผสมผสานต่อสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพ พัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับเกษตรกรรายย่อย ศึกษารูปแบบการตลาดและการสร้างมูลค่าเพิ่มสำหรับผลผลิตจากเกษตรผสมผสาน และเผยแพร่องค์ความรู้ในรูปแบบที่เกษตรกรเข้าใจง่าย และนำไปปฏิบัติได้จริง

สำหรับผู้กำหนดนโยบาย ควรกำหนดนโยบายและมาตรการสนับสนุนที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม จัดสรรงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอและต่อเนื่อง ลดการพึ่งพาเกษตรเชิงเดี่ยวและส่งเสริมความหลากหลายทางการเกษตร ปรับปรุงกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการทำเกษตรผสมผสาน เช่น ระเบียบการรับรองมาตรฐานที่ซับซ้อนและมีค่าใช้จ่ายสูง สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสม และติดตามประเมินผลนโยบายอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กุหลาบ ทิพย์สุข. (2568). เกษตรกรต้นแบบการปรับเปลี่ยนพืชตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก. ระยอง : กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาการผลิต, สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 3 จังหวัดระยอง.
- โกศล สุขเกษม และคณะ. (2565). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำเกษตรผสมผสานของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารเกษตรและพัฒนา, 9(4), 260-277.
- ชยานนท์ มิ่งสมร และคณะ. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามรูปแบบเกษตรผสมผสานของเกษตรกรในตำบลแจ้ห่ม อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง. วารสารวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร, 40(1), 167-171.
- ทิวากรณ์ ราชูธร, ธวัชชัย เอกสันติและนรา ระวาดชัย. (2565). แนวทางการส่งเสริมเกษตรกรให้พึ่งพาตนเองตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงกรณีศึกษา : กลุ่มผู้ปลูกข้าวและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในเขตจังหวัดนครชัยบุรีนทร์. การประชุมวิชาการระดับชาติ, วิทยาลัยนครราชสีมา ครั้งที่ 9 ประจำปี พ.ศ.2565 หัวข้อ : งานวิจัยทางสุขภาพและการบริการ เพื่อพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ 14 พฤษภาคม 2565, 480-496.

- นภาพรรณ ทองแผ่น. (2566). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นหนี้ครัวเรือนเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต), สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นิมิตร จันทร์คุ้ม. (2565). การสร้างศักยภาพเกษตรกรยุคใหม่ด้วยเกษตรแบบผสมผสาน : กรณีศึกษาบ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา. วารสาร มจร พัฒนาสังคม, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 7(2), 1-12.
- นิษฐา ถาวรพันธ์ . (2567). การพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรผ่านธุรกิจสังคม กรณีศึกษาเครือข่ายกลุ่มปลูกผักปลอดภัยมิตรร่วมพัฒนา อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดชัยภูมิ. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) สาขาวิชาการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์, วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระศุภร์ หัยภาค. (2563). การจัดการเกษตรแบบผสมผสานตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษานายสายัญมุงเขตกลาง จังหวัดอุทัยธานี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) แขนงวิชาการจัดการทรัพยากรเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- แพรวไพลิน จันทร์โพธิ์ศรี, วิษนี เอี่ยมชุ่ม และเบญจมาภรณ์ สมบัติธีระ. (2567). ปัจจัยที่มีอิทธิพล ต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือนเกษตรกร กรณีศึกษาอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม. วารสารการจัดการและการพัฒนา, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 11(1), 227-240.
- ยุทธนา เฉลียวชาติ และคณะ. (2568). การศึกษาการทำเกษตรแบบผสมผสานของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลโนนแดง อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ. วารสารวิชาการ, มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น, 22(1), 32-46.
- สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง. (2565). การปรับเปลี่ยนระบบเกษตรเพื่อลดปัญหาการปลูกพืชเชิงเดี่ยวบนพื้นที่สูง.บทความองค์ความรู้, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://hkm.hrdi.or.th/Knowledge/detail/554>. {5 กันยายน 2567}
- สมาพร เรืองสังข์. (2567). เกษตรทฤษฎีใหม่บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและชุมชน. วารสาร มจร บาลีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 10(2), 311.
- สำนักพัฒนาและถ่ายทอด เทคโนโลยีสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม. (2562). หลักการและรูปแบบเกษตรกรรมยั่งยืน. เอกสารเผยแพร่.
- สุภีร์ สมอนา. (2568). การพึ่งตนเองของครอบครัวอารยะเกษตร. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปริทัศน์ (JGSSR), มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง. 13(1), 100.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้รูปแบบโมเดลชิปปา (CIPPA Model)
เรื่อง ขาดการศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสุรนารีวิทยา 2
อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

DEVELOPING ACADEMIC ACHIEVEMENT USING THE CIPPA MODEL
JATAKA STUDIES BY 4TH GRADE STUDENTS AT SURANAREE WITTHAYA 2 SCHOOL MUEANG
NAKHON RATCHASIMA DISTRICT, NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

รัชชานนท์ เชิดเกาะ¹ และ ชินวัชร นิลเนตร²

Ratchanon Cherdkoh¹ and Chinawat Nilnetr²

หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา¹
Undergraduate Student, Bachelor of Educational Program in Buddhist Studies¹,
Nakhon Ratchasima Rajabhat University¹

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา²
Academic Lecturer, Faculty of Humanities and Social Science²,
Nakhon Ratchasima Rajabhat University²

Corresponding author, e-mail: ratchanon.ck25@gmail.com, Tel. 0913513531

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้รูปแบบโมเดลชิปปา (CIPPA Model) เรื่อง ขาดการศึกษา และ (2) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบโมเดลชิปปา (CIPPA Model) เรื่อง ขาดการศึกษา การวิจัยครั้งนี้รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 และ 4/2 จำนวน 43 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้การจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบโมเดลชิปปา (CIPPA Model) เรื่อง ขาดการศึกษา 2) แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำนวน 15 ข้อ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้รูปแบบโมเดลชิปปา (CIPPA Model) มีประสิทธิภาพเท่ากับ 46.05/74.57 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 70/70

2) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบโมเดลชิปปา CIPPA Model พบว่า ภาพรวมของนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าความคิดเห็นเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.90 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.30 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความพึงพอใจระดับมากที่สุด ต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบโมเดลชิปปา CIPPA Model

คำสำคัญ: การจัดการเรียนการสอนแบบโมเดลชิปปา (CIPPA Model), ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

This research aimed to (1) develop students' learning achievement using the CIPPA Model on Jataka Studies, and (2) to investigate students' satisfaction toward the learning management using the CIPPA Model on Jataka Studies. The research design was a preliminary experimental study. The sample consisted of 43 the Mathayomsuksa 4 students from classes 4/1 and 4/2 at Suranaree Witthaya 2 School. The research instruments included: 1) lesson plans using the CIPPA Model on Jataka Studies, 2) a learning achievement test consisting of 15 items, and 3) a student satisfaction questionnaire. The data were analyzed using percentage, mean, and standard deviation. The results revealed that:

1) The efficiency of learning management using the CIPPA Model on Jataka Studies was 46.05/74.57, which met the established criterion of 70/70.

2) The overall satisfaction of the learning management using the CIPPA Model on Jataka Studies was at the highest level, with a mean score of ($\bar{X}$) 4.90 and a standard deviation of (S.D.) 0.30 All items were rated at the highest level, indicating that students were highly satisfied with learning through the CIPPA Model.

Keywords: CIPPA Model, Academic Achievement

บทนำ

ปัจจุบันปัญหาของเด็กที่ไม่สนใจในการเรียนมีมากขึ้นเพราะ ขาดแรงจูงใจในการเรียน หนีเรียน ไม่เอาใจใส่กับการเรียน กลุ่มเพื่อน สำหรับผลการประเมินคุณภาพการศึกษา ระดับประเทศ ปีงบประมาณ 2557 พบว่า อยู่ในระดับพอใช้ เท่ากับ 13.76 คะแนน จากคะแนนเต็ม 24 คะแนน โดยตัวชี้วัดที่เป็นจุดแข็ง หรือมีคะแนนสูงที่สุด คือ ร้อยละ ของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่มีผลการ ประเมินคุณภาพภายนอกอยู่ในระดับดีขึ้นไป เท่ากับ 4.00 คะแนน รองลงมา คือ อัตราการเรียนต่อ ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (17-19 ปี) เท่ากับ 3.58 คะแนน และปีการศึกษาเฉลี่ยของ ประชากรวัยแรงงาน (15-59 ปี) เท่ากับ 3.41 คะแนน และตัวชี้วัดที่เป็นจุดอ่อน หรือมีคะแนนน้อย ที่สุด คือ ร้อยละ ของประชากรอายุ 6-14 ปี สามารถอ่าน/เขียน/คำนวณได้ เท่ากับ 0.00 คะแนน ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่ไม่มีประสิทธิภาพมากนัก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2567)

รูปแบบการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง : โมเดลซีปปา (CIPPA Model) ซึ่งเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะที่ให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วย ตนเอง เสนอแนวคิดโดย รองศาสตราจารย์ ดร. ทิศนา ขัมมณี อาจารย์ประจำภาควิชา ประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประกอบด้วย ขั้นตอนการดำเนินการ 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1. การทบทวนความรู้เดิม 2. การแสวงหาความรู้ใหม่ 3. การศึกษาทำความเข้าใจข้อมูล/ความรู้ใหม่ และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม 4. การแลกเปลี่ยนความรู้ ความเข้าใจกับกลุ่ม 5. การ สรุปและการจัดระเบียบความรู้ 6. การปฏิบัติ และ/หรือการแสดงผลงาน 7. การ ประยุกต์ใช้ความรู้ (ทิศนา ขัมมณี, 2556) การจัดการเรียนการสอนโมเดลซีปปา (CIPPA Model) เหมาะสมเป็นอย่างมากสำหรับการจัดการเรียนการสอนในยุคปัจจุบันอีกทั้งยังสามารถให้ปฏิสัมพันธ์ กับผู้เรียนและเพื่อนร่วมชั้นเรียนได้อย่างดี เพราะการที่จะเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพได้มิใช่เพียง เรียนรู้ไปด้วยตนเองคนเดียวแต่ควรมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้นสามารถเป็นตัวช่วยส่งเสริมในการ คิด วิเคราะห์ ของผู้เรียนในการ

เรียนการสอนให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นในการจัดการเรียนการสอน ในยุคปัจจุบันมีการให้ความสำคัญกับผู้เรียนมากขึ้นและมีการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือวิธีการสอนที่เปลี่ยนจุดสนใจจากครูไปสู่ผู้เรียน โดยมุ่งสร้างความสัมพันธ์ที่มีความหมายและสร้างสรรค์กับความสนใจของผู้เรียน พร้อมทั้งกระตุ้นให้พวกเขามีส่วนร่วมและมีแรงจูงใจจากกล่าวได้ว่าเป็นวิธีการสอนที่ตรงกันข้ามกับวิธีการสอนแบบดั้งเดิมหรือที่เรียกว่าการเรียนรู้แบบเน้นครูเป็นศูนย์กลาง ซึ่งยังคงถูกนำมาใช้โดยครูส่วนใหญ่ในปัจจุบันตลอดศตวรรษที่ 20 การเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางค่อยๆ ได้รับความนิยมและได้รับการยอมรับมากขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากส่งเสริมความเป็นอิสระและการเรียนรู้เชิงรุกโดยทำให้ผู้เรียนเป็นผู้นำกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง (Europass Teacher Academy, 2024)

โรงเรียนสุรนารีวิทยา 2 เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมาที่มีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานสู่ระดับมาตรฐานสากลบนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และมีปรัชญาการศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิต อีกทั้งปัญหาที่เกี่ยวกับผู้เรียนในเรื่องของการไม่สนใจเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 4 ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาการศึกษาของโรงเรียนสุรนารีวิทยา 2 เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนในเรื่อง ชาติศึกษา ในรายวิชาสังคมศึกษา

ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตรสถานศึกษา มาตรฐานและสาระการเรียนรู้ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และงานวิจัยของ (จันทร์เพ็ญ นันทะ บุตร, เจริญวิชัย สมพงษ์ธรรม, นวรัตน์วดี ชินอัครวัฒน์ และสิริมา บุรณกุล, 2564) ได้ศึกษาผล จัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบซิปปา ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการเรียนรู้ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ได้แก่ ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ สูงกว่าเกณฑ์ที่ร้อยละของคะแนนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 2) ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนรู้ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำวิจัยในครั้งนี้ และการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ จากนั้นนำมาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการสอนโมเดลซิปปา (CIPPA Model) ในเรื่อง ชาติศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในทางที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยใช้รูปแบบโมเดลซิปปา (CIPPA Model) เรื่อง ชาติศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นไปตามเกณฑ์ร้อยละ 70
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบโมเดลซิปปา (CIPPA Model) เรื่อง ชาติศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยมีขั้นตอนดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากประชากรคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนสุรนารีวิทยา 2 จำนวน 5 ห้องเรียน รวมนักเรียนทั้งหมด 114 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนสุรนารีวิทยา 2 จำนวน 2 ห้องเรียน คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 และ 4/2 จำนวน 43 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้วิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลและขั้นตอนการพัฒนาเครื่องมือในการทำวิจัยในครั้งนี้ คือ

2.1.1 แผนการจัดการเรียนรู้การจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบโมเดลชิปปา (CIPPA Model) เรื่อง ชาดกศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสุรนารีวิทยา 2 จำนวน 1 แผน เวลา 2 ชั่วโมง

2.1.2 แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำนวน 15 ข้อ

2.1.3 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนสุรนารีวิทยา 2

3. วิธีการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือทางการวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทางผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้การจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบโมเดลชิปปา (CIPPA Model) เรื่อง ชาดกศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสุรนารีวิทยา 2 จำนวน 1 แผน เวลา 2 ชั่วโมง

3.1.1 ศึกษาความเข้าใจของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) ในด้านเนื้อหา สาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

3.1.2 ศึกษาโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสุรนารีวิทยา 2 เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำเนื้อหาให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา

3.1.3 ศึกษางานวิจัย และวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ แบบ CIPPA Model (โมเดลชิปปา) ขั้นตอนการดำเนินการ 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1. การทบทวนความรู้เดิม 2. การแสวงหาความรู้ใหม่ 3. การศึกษาทำความเข้าใจข้อมูล/ความรู้ใหม่ และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม 4. การแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม 5. การสรุปและการจัดระเบียบความรู้ 6. การปฏิบัติและ/หรือการแสดงผลงาน และ 7. การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ เพื่อเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้

3.1.4 จัดทำแผนการเรียนการสอน โดยมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

3.1.4.1 มาตรฐานการเรียนรู้

3.1.4.2 ตัวชี้วัด

3.1.4.3 สาระสำคัญ

3.1.4.4 จุดประสงค์การเรียนรู้

3.1.4.5 สาระการเรียนรู้

3.1.4.6 คุณลักษณะอันพึงประสงค์

3.1.4.7 กิจกรรมการเรียนรู้ (รูปแบบการสอนแบบโมเดลชิปปา (CIPPA Model))

3.1.4.8 สื่อและแหล่งเรียนรู้

3.1.4.9 ชิ้นงาน

3.1.4.10 การวัดและประเมินผล

3.1.4.11 บันทึกหลังการสอน

3.1.5 นำแผนการจัดการเรียนการสอน เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม ในด้านเนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล เพื่อนำปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

3.1.6 นำคะแนนการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาเฉลี่ยเพื่อเปรียบเทียบเกณฑ์คุณภาพ และความเหมาะสมแบบมาตราส่วนโดยออกแบบการประเมินโดยใช้แบบมาตรวัดความคิดเห็นของลิเคิร์ต (Likert Scale) โดยมี 5 ระดับดังนี้ (ชิตชนก เสงี่ยมาว, 2539)

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ได้	5	คะแนน
เห็นด้วย	ได้	4	คะแนน
ไม่มีความเห็น	ได้	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ได้	2	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ได้	1	คะแนน

และนำค่าที่ได้จาก Likert Scale มาหาค่า จะสามารถแปลผลความพึงพอใจหรือ ความเห็นด้วยของผู้ตอบแบบสอบถาม ตามแนวคิด Likert Rating Scales ได้ดังนี้ (Greedisgoods, 2018)

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายความว่า มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด หรือ มีความเห็นด้วยในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายความว่า มีความพึงพอใจในระดับมาก หรือ มีความเห็นด้วยในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายความว่า มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง หรือ มีความเห็นด้วยในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายความว่า มีความพึงพอใจในระดับน้อย หรือ มีความเห็นด้วยในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายความว่า มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด หรือ มีความเห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด

3.1.7 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะเรียบร้อยแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบพิจารณาอีกครั้ง แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เรียบร้อยเพื่อนำไปใช้ในการวิจัยกับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสุรนารีวิทยา 2 จำนวน 43 คน

3.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา รายวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ชาดกศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสุรนารีวิทยา 2 แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 15 ข้อ

การออกแบบทดสอบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ชาดกศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสุรนารีวิทยา 2 แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 15 ข้อ ทางผู้วิจัยได้ทำตามขั้นตอนดังนี้

3.2.1 ศึกษาความเข้าใจของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) ในด้านเนื้อหา สารการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

3.2.2 ศึกษาโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสุรนารีวิทยา 2 เพื่อเป็นแนวทางใน การจัดทำเนื้อหาให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา

3.2.3 ศึกษางานวิจัย และวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ

3.2.4 ทำการออกแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา รายวิชาสังคมศึกษา
เรื่อง ชาตศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสุนรรวิทยา 2 แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน
15 ข้อ

3.2.5 กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ โดยกำหนดเกณฑ์
การให้ คะแนน คือ ให้ 1 คะแนน สำหรับข้อที่นักเรียนตอบถูก และให้ 0 คะแนนสำหรับนักเรียนที่ตอบผิด

3.2.6 นำแบบทดสอบเสนอและประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญทางการสอน 3 ท่าน
เพื่อตรวจสอบเครื่องมือแบบทดสอบโดยหาความเที่ยงตรงของเครื่องมือ โดยใช้ค่า IOC โดยใช้วิธีของโรวินลลี
(Rovinelli) และแฮมเบอร์ตัน (R.K. Hambleton) มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

ให้คะแนน +1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ตามที่ระบุไว้
ให้คะแนน 0 ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ตามที่ระบุไว้
ให้คะแนน -1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ตามที่ระบุไว้

หลังจากผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเสร็จแล้ว นำมาหาค่าเฉลี่ยเทียบกับเกณฑ์ดังนี้
ค่าเฉลี่ย มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 เป็นแบบทดสอบที่เที่ยงตรงเพราะวัดตาม จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่
ต้องการจริง ค่าเฉลี่ย น้อยกว่าหรือเท่ากับ 0.5 เป็นข้อสอบที่ต้องตัดทิ้งหรือแก้ไข เพราะไม่ได้วัด ตามความ
ประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ต้องการ

3.2.7 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านการปรับปรุงแก้ไขตาม
ข้อเสนอแนะ เรียบร้อยแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบพิจารณาอีกครั้ง แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้
เรียบร้อยเพื่อนำไปใช้ ทดสอบในการวิจัยกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสุนรรวิทยา 2 จำนวน 43
คน

3.3 แบบสอบถามความพึงพอใจ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียน
การสอนโดยใช้รูปแบบ การสอนแบบโมเดลชิปปา CIPPA Model นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็น
แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ในแบบของลิซิ่งแบ่งระดับความพึงพอใจเป็น 5 ระดับ
คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่มีความเห็น ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 20 ข้อ มีวิธีการสร้างและ
หา ประสิทธิภาพ ดังนี้

3.3.1 ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวกับการวัดความพึงพอใจ กำหนดรูปแบบของ
แบบสอบถาม ความพึงพอใจจำนวน 20 ข้อ เป็นแบบสอบถาม มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่ง
ระดับความพึงพอใจ เป็น 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่มีความเห็น ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่าง
ยิ่ง ซึ่งกำหนดเกณฑ์การ แปลความหมายค่าเฉลี่ยความพึงพอใจไว้แบบวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale) โดยการ
ประมาณค่าได้ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ดังนี้

ระดับความพึงพอใจ

ระดับ 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ระดับ 4 หมายถึง เห็นด้วย

ระดับ 3 หมายถึง ไม่แน่ใจ

ระดับ 2 หมายถึง ไม่เห็นด้วย

ระดับ 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

และนำค่าที่ได้จาก Likert Scale มาหาค่า $\bar{X}$ จะสามารถแปลผลความพึงพอใจ หรือ ความเห็นด้วยของผู้ตอบแบบสอบถาม ตามแนวคิด Likert Rating Scales ได้ดังนี้ (Greedisgoods, 2018)

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายความว่า มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด หรือ มีความเห็นด้วยในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายความว่า มีความพึงพอใจในระดับมาก หรือ มีความเห็นด้วยในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายความว่า มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง หรือ มีความเห็นด้วยในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายความว่า มีความพึงพอใจในระดับน้อย หรือ มีความเห็นด้วยในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายความว่า มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด หรือ มีความเห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด

3.3.2 สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจจำนวน 20 ข้อ และนำไปใช้สำหรับ นักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 43 คน

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้รูปแบบโมเดลชิปปา (CIPPA Model) เรื่อง ชาติศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสุรนารีวิทยา 2 อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมาทางผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ระยะในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้คือ ระยะเวลาระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสิ้นจำนวน 2 เดือน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 ซึ่งมีระยะในการเรียน 2 ชั่วโมง ต่อสัปดาห์ ในการทดลองและเก็บข้อมูล

2. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

2.1.1 ทดสอบก่อนเรียนกับนักเรียนชั้น ม.4/1 และ 4/2 ทดสอบก่อนเรียน เรื่อง ชาติศึกษา

2.1.2 ดำเนินการสอน 2 ชั่วโมง ต่อสัปดาห์ มีระยะเวลารวมทั้งสิ้น 2 ชั่วโมง

2.1.3 ทดสอบหลังเรียนกับกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบวัดทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อนำคะแนนมาวิเคราะห์และ ดูผลต่อไป

2.1.4 นำแบบสอบถามความพึงพอใจกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำคะแนนมาวิเคราะห์และดูผลต่อไป

สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยใช้รูปแบบโมเดลชิปปา (CIPPA Model) เรื่อง ชาดกศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นไปตามเกณฑ์ร้อยละ 70 พบว่า มีประสิทธิภาพเท่ากับ 46.05/74.57 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 70/70 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงประสิทธิภาพพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยใช้รูปแบบโมเดลชิปปา (CIPPA Model) เรื่อง ชาดกศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 และ 4/2 เป็นไปตามเกณฑ์ 70/70

คะแนนระหว่างเรียน					คะแนนหลังเรียน				
คะแนนเต็ม	จำนวนนักเรียน	คะแนนทั้งหมด	คะแนนที่ได้	E ₁	คะแนนเต็ม	จำนวนนักเรียน	คะแนนทั้งหมด	คะแนนที่ได้	E ₂
15	43	645	297	46.05	15	43	645	481	74.57

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบโมเดลชิปปา (CIPPA Model) เรื่อง ชาดกศึกษา พบว่า การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 และ 4/2 จำนวน 43 คนที่มีต่อการจัดการจัดการเรียนการสอน เรื่อง ชาดกศึกษา โดยใช้การสอนรูปแบบโมเดลชิปปา CIIPA Model พบว่า ภาพรวมของนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการจัดการเรียนการสอน เรื่อง ชาดกศึกษา โดยใช้การสอนรูปแบบ CIIPA Model (โมเดลชิปปา) อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าความคิดเห็นเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.90 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.30 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความพึงพอใจระดับมากที่สุด เรื่อง ชาดกศึกษา โดยใช้การสอนรูปแบบ CIIPA Model (โมเดลชิปปา) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 และ 4/2 ได้รับการจัดการเรียนการสอน CIPPA Model เรื่อง ชาดกศึกษา

ประเด็นการประเมิน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ครูมีการเตรียมการสอน	4.93	0.26	มากที่สุด
การจัดบรรยากาศห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนการสอน	4.91	0.29	มากที่สุด
เนื้อหาที่สอนทันสมัยนำไปใช้ได้จริง	4.86	0.41	มากที่สุด
ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ชัดเจน	4.95	0.21	มากที่สุด
กิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนการสอน	4.91	0.29	มากที่สุด
ครูส่งเสริมให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม และรายบุคคล	4.95	0.21	มากที่สุด
ครูส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และร่วมกันอภิปราย	4.86	0.35	มากที่สุด
กิจกรรมการเรียนสนุกและน่าสนใจ	4.91	0.29	มากที่สุด
ครูให้โอกาสนักเรียนซักถามปัญหา	4.88	0.32	มากที่สุด
ครูใช้วิธีการสอนและใช้สื่ออย่างหลากหลาย	4.88	0.32	มากที่สุด
ครูยอมรับความคิดเห็นของนักเรียน	4.88	0.32	มากที่สุด
ครูให้ความสนใจแก่นักเรียนอย่างทั่วถึงขณะสอน	4.95	0.21	มากที่สุด

ครูส่งเสริมให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้จากห้องสมุด อินเทอร์เน็ตหรือแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ	4.91	0.29	มากที่สุด
ครูตั้งใจสอน ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกแก่นักเรียนในการทำกิจกรรม	4.91	0.29	มากที่สุด
ครูมีบุคลิกภาพ การแต่งกายและการพูดจาเหมาะสม	4.93	0.26	มากที่สุด
ครูเข้าสอนและออกตรงเวลา	4.86	0.35	มากที่สุด
นักเรียนทราบเกณฑ์การประเมินผลล่วงหน้า	4.77	0.43	มากที่สุด
นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียน	4.91	0.29	มากที่สุด
ครูประเมินผลอย่างยุติธรรม	4.91	0.29	มากที่สุด
นักเรียนเรียนอย่างมีความสุข	4.88	0.32	มากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยใช้รูปแบบโมเดลซิปปา (CIPPA Model) เรื่อง ชาติศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นไปตามเกณฑ์ร้อยละ 70 พบว่า มีประสิทธิภาพเท่ากับ 46.05/74.57 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 70/70 ทั้งนี้เพราะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสุรนารีวิทยา 2 ใช้ หลักการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ โดยจัดกิจกรรมการเรียน การสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติการทดลองด้วยตนเอง มีการใช้กระบวนการทาง สติปัญญา และมีส่วนร่วมในการเรียนทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ซึ่งมีขั้นตอนการสอน ทั้งหมด 7 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การทบทวนความรู้เดิม เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนทบทวนองค์ ความรู้ต่าง ๆ ดั้งเดิมของผู้เรียนพร้อมสอดแทรกองค์ความรู้ใหม่ ขั้นที่ 2 การแสวงหาความรู้ใหม่ เป็น ขั้นตอนให้ผู้เรียนหาองค์ความรู้ใหม่ ๆ จากแหล่งหลากหลายแหล่งข้อมูล อีกทั้งผู้สอนสามารถให้คำแนะนำในการจัดการเรียนรู้ได้ ขั้นที่ 3 การศึกษาทำความเข้าใจข้อมูล/ความรู้ใหม่ และเชื่อมโยง ความรู้ใหม่กับความรู้เดิมเป็นขั้นที่ผู้เรียนศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลในสิ่งที่ตนเองได้หามา จากแหล่งข้อมูลอื่น และเรียบเรียงองค์ความรู้ใหม่ โดยใช้กระบวนการต่าง ๆ เช่น การใช้ กระบวนการคิด การใช้กระบวนการกลุ่มในการอภิปรายหาข้อสรุปโดยคงความรู้เดิมไว้ ขั้นที่ 4 การ แลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม เป็นขั้นที่ผู้เรียนอาศัยกระบวนการกลุ่มเป็นเครื่องมือในการ ตรวจสอบองค์ความรู้ของตนเอง รวมทั้งขยายความรู้ความเข้าใจของตนเองให้กว้างมากขึ้นสำหรับ สมาชิกในกลุ่มขั้นที่ 5 การสรุปและจัดระเบียบความรู้ เป็นขั้นตอนสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับ ทั้งความรู้ เดิมและความรู้ที่ได้มาใหม่ นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์รายละเอียดของข้อมูลเพื่อจัดระเบียบองค์ ความรู้นั้น ขั้นที่ 6 การปฏิบัติ และ/หรือการแสดงผลงาน เป็นขั้นที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงผลงาน จากองค์ความรู้ของตนเองให้แก่ผู้อื่น เพื่อตรวจสอบความเข้าใจของตนเองและช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียน มีความคิดสร้างสรรค์ในผลงานของตนเอง ขั้นที่ 7 การประยุกต์ใช้ความรู้ เป็นขั้นของการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนความรู้ความเข้าใจของ ตนเองไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ช่วยเพิ่มความเข้าใจความสามารถในการแก้ไขปัญหาในเรื่องนั้น ๆ ตามแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี (2559: 282 - 284) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ CIPPA Model มุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่เรียนอย่างแท้จริง โดยให้ผู้เรียนสร้างองค์ ความรู้ด้วยตนเองโดยอาศัยความร่วมมือจากกลุ่ม ทั้งนี้เพราะนอกจากนั้นยังช่วยพัฒนาทักษะกระบวนการต่าง ๆ เช่น กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม กระบวนการสร้างปฏิสัมพันธ์ และกระบวนการแสวงหา ความรู้ ซึ่งผู้วิจัยได้ ทดสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 และ 4/2 ซึ่งมีการ

ทดสอบก่อนเรียนที่ต่ำกว่าเกณฑ์และเมื่อทำการสอน โดยใช้การจัดการเรียนรู้โมเดลชิปปา (CIPPA) และหลังการจัดการสอนเมื่อทดสอบหลังเรียน นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ (จารุพัทธ์ จำจันทิก, ตฤณ กิตติการอำพล, วิมลรัตน์ จตุรานนท์, 2020) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบโมเดลชิปปา (CIPPA Model) เรื่อง ชาดกศึกษา พบว่า การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 และ 4/2 จำนวน 43 คนที่มีต่อการจัดการจัดการเรียนการสอน เรื่อง ชาดกศึกษา โดยใช้การสอนรูปแบบโมเดลชิปปา CIIPA Model พบว่า ภาพรวมของนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการจัดการเรียนการสอน เรื่อง ชาดกศึกษา โดยใช้การสอนรูปแบบ CIIPA Model (โมเดลชิปปา) อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าความคิดเห็นเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.90 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.30 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความพึงพอใจระดับมากที่สุด เรื่อง ชาดกศึกษา โดยใช้การสอนรูปแบบ CIIPA Model (โมเดลชิปปา) ทั้งนี้เพราะ การจัดการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบโมเดลชิปปา (CIPPA Model) เป็นการจัดการเรียนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และทำให้นักเรียนช่วยผ่อนคลายความเครียด และใน เนื้อหาผู้สอนได้เสนอเนื้อหาที่ง่ายไปสู่ขั้นตอนที่ยากขึ้น ท าให้นักเรียนมีความสนใจในเนื้อหาที่ เรียนและเกิดความสนุกสนาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (วรุณี อารีย์, เจริญวิชัย สมพงษ์ธรรม, นวรัตน์วีดิ ชินอัครวัฒน์, ประภาศิลป์ ญาติเจริญ, 2021) ซึ่งผลวิจัยพบว่า ผลการ จัดการการเรียนรู้ โดยการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA มีผลการเรียนรู้ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนมีผลการเรียนอยู่ในระดับต่ำและหลังเรียนอยู่ในระดับปานกลางผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน อยู่ในระดับมากที่สุดและความพึงพอใจของนักเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

ผลการเรียนรู้ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ชาดกศึกษา โดยใช้การสอนรูปแบบ CIIPA Model (โมเดลชิปปา) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 อยู่ในระดับเป็นไปตามเกณฑ์ และมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การสอนรูปแบบ CIIPA Model (โมเดลชิปปา) อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ผู้สอนควรชี้แจงจุดประสงค์ของการเรียน และกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ ระหว่างการจัดการเรียนรู้ครูผู้สอนควรให้คำแนะนำและความช่วยเหลือแก่ผู้เรียน บทบาทของครูผู้สอนต้องเป็นผู้คอยให้การสนับสนุน ช่วยเหลือให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการปฏิบัติกิจกรรมให้สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียน ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรมีการสรุปบทเรียนร่วมกันกับนักเรียนในแต่ละเรื่อง การปรับปรุงพัฒนา ประสิทธิภาพการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA Model ไปใช้ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ นำรูปแบบ CIPPA Model ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนควบคู่กับการพัฒนาทักษะการคิด วิเคราะห์ และการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบโมเดลชิปปา (CIPPA Model) เรื่อง ชาดกศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ครูผู้สอนควรเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยครูผู้สอนคอยทำหน้าที่ให้คำแนะนำ เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และต้องให้กำลังใจช่วยเหลือ การฝึกฝนของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะ และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชั้นที่สูงขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้เป็นผลจากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบโมเดลชิปปา เนื่องจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 และ 4/2 เป็นห้องเรียนที่ชอบเรียนรู้โดยวิธีการเรียนรู้แบบกลุ่ม โดยเฉพาะ การทำแผนภาพความคิด ผู้วิจัยจึงได้เห็นความสำคัญของการเรียนรู้และได้พัฒนาการเรียนการสอนโดยใช้การจัดการเรียนการสอนแบบโมเดลชิปปาเพื่อช่วยให้นักเรียนได้มีการแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่ม

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือจากอาจารย์ชินวัตร นิลเนตร ที่ปรึกษางานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณครูปิยะนันท์ นพนิยม เป็นที่ปรึกษาเรื่องของการจัดการเรียนการสอนในปี การศึกษานี้ และอีกทั้งยังมีส่วนช่วยในการพัฒนาบุคลากร และจิตวิญญาณความเป็นครู

ผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณครูสุรางค์ นิลผาย เป็นที่ปรึกษาเรื่องงานวิจัยในชั้นเรียน และเกี่ยวกับ แผนการเรียนรู้อย่างตลอดจนหลักสูตรสถานศึกษา

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้จะนำไปสู่การนำไปใช้ในการวางแผนในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ให้นักเรียนได้มีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนรู้ที่ดีขึ้นต่อไป สุดท้ายนี้ขอขอบคุณคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ที่ส่งเสริมและสนับสนุนในการทำวิจัยครั้งนี้ คุณค่าของงานวิจัยฉบับนี้ขอมอบเป็นเครื่องบูชาแก่ บิดา มารดา ตลอดจนครูอาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

จันทร์เพ็ญ นันทะบุตร, เจริญวิทย์ สมพงษ์ธรรม, นวรัตน์ วัฒนวิทย์ และสิริมา บุญกุล. (2564).

ผลจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบชิปปา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วารสาร มจร อุบลราชธานี. 7(1). น. 89-100. [ออนไลน์], แหล่งที่มา, <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/mcjou/article/view/255134>.

จารุพัทธ์ จำจันทิก, ตฤณ กิตติการอำพล, วิมลรัตน์ จตุรานนท์. (2020). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ CIPPA และการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. e-Journal of Education Studies, Burapha University. 2(2). 1–15. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/ejes/article/view/240190>

ชิดชนก เชิงเขาว. (2539). วิธีวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 3). ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

ทิตินา แคมณี. (2566). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.

(พิมพ์ครั้งที่ 26). กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- วรุณี อารีย์, เจริญวิทย์ สมพงษ์ธรรม, นวรัตน์วดี ชินอัครวัฒน์, ประภาศิลป์ ญาติเจริญ. (2021). การศึกษาผลการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง สังคมคุณกับข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้ แบบ CIPPA. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์. 6(3). 183-192. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/mcjou/article/view/249636/170325>.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2567). การจัดทำตัวชี้วัดทางการศึกษาระดับจังหวัดของประเทศไทย ปีงบประมาณ 2566. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.onec.go.th/th.php/book/BookView/2086>
- Europass Teacher Academy. (2024). Student-Centered Learning: The Ultimate Guidebook. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.teacheracademy.eu/blog/student-centered-learning/>.
- Greedisgoods. (2018). Likert Scale คืออะไร? (มาตรวัดของลิเคิร์ท). [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://greedisgoods.com/likert-scale> %E0%B8%84%E0%B8%B7%E0%B8%AD/.

รูปแบบเกษตรปลอดภัยของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์เรียนรู้ทุ่งหัวเมืองฟาร์ม

SAFE AGRICULTURE MODEL OF THE COMMUNITY ENTERPRISE GROUP:

THUNG HUA MUEANG FARM LEARNING CENTER

ถาวร ศรีสุวรรณ และ ไมตรี อินทรีย์

Thavorn Srisuvan and Mitree Intreia

บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

Graduate College, Learning Institute for Everyone(Life)

Corresponding author, e-mail:Thavornsri505@gmail.com Tel. 081-189-8742

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาบริบทของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์เรียนรู้ทุ่งหัวเมืองฟาร์ม (2) ศึกษาแบบการจัดการระบบการผลิต และ (3) ศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1) บริบทของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์เรียนรู้ทุ่งหัวเมืองฟาร์ม ตั้งอยู่ในพื้นที่ป่าชุมชน ลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบสลับเนินเขา แต่พื้นที่เพาะปลูกส่วนใหญ่เป็นดินทราย มีสระน้ำขนาดใหญ่เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติ จึงแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาเกษตรปลอดภัยภายใต้ข้อจำกัดเชิงพื้นที่และทรัพยากร โดยอาศัยความร่วมมือภายในกลุ่ม การปรับตัวเชิงนวัตกรรม และการเชื่อมโยงกับหน่วยงานภายนอก

2) รูปแบบการจัดการระบบการผลิต เป็นการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม การใช้เทคโนโลยีพื้นฐาน การผลิตสารชีวภัณฑ์ การทำปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง และการสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรในพื้นที่

3) ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหา ด้านการจัดการ แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการปรับตัวอย่างสร้างสรรค์ภายใต้ข้อจำกัด โดยอาศัยความร่วมมือภายในกลุ่ม และการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า โดยสรุปองค์ความรู้ใหม่คือ ได้รูปแบบการทำเกษตรปลอดภัย กระบวนการเริ่มตั้งแต่วิธีการปลูก การดูแลรักษา และการเก็บผลผลิต

คำสำคัญ: รูปแบบเกษตรปลอดภัย, วิสาหกิจชุมชน, ศูนย์เรียนรู้ทุ่งหัวเมืองฟาร์ม

Abstract

The purpose of this research article is to (1) Study the context of the community enterprise group, Thung Hua Muang Farm Learning Center. (2) To study the production management system, and (3) Study the problems and solutions in managing. This is a qualitative research study with a population of 20 key informants. The research tools used included interviews and focus group discussions. Data was analyzed using content analysis. The research findings revealed that:

1) Context of the Thung Hua Muang Farm Learning Center Community Enterprise Group. Located within a community forest area, the landscape consists of plains interspersed

with hills, but most of the cultivated land is sandy soil. A large pond serves as a natural water source. This demonstrates the development of safe agriculture under spatial and resource limitations, relying on collaboration within the group, innovative adaptation, and linkages with external agencies.

2) The production system management model. It is a participatory management approach that utilizes basic technology, produces bio-fertilizers, makes its own organic fertilizer, and creates added value from local resources.

3) Problems and solutions in the management. It demonstrates the ability to adapt creatively under constraints, relying on collaboration within the group and the judicious use of resources. In summary, the new knowledge includes a model for safe agricultural practices, with processes beginning from planting methods, maintenance, and harvesting.

Keywords : Safe agricultural model, community enterprise, Thung Hua Mueang Farm Learning Center

บทนำ

เกษตรอินทรีย์เป็นแนวทางการผลิตที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพและความปลอดภัยอาหารของผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้ผลิต ผู้บริโภค รวมทั้งเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับกระแสโลกในปัจจุบัน รัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญในการผลักดันเกษตรอินทรีย์เป็นวาระแห่งชาติ โดยคณะรัฐมนตรีมีมติมอบหมายให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นหน่วยงานหลักในการกำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง) เพื่อผลักดันและขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของประเทศ โดยคณะทำงานจัดทำแผนปฏิบัติการด้านเกษตรอินทรีย์ พ.ศ. 2566-2570 ทำหน้าที่ในการจัดทำแผนปฏิบัติการด้านเกษตรอินทรีย์ พ.ศ. 2566-2570 เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทย โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ประกอบการจัดทำแผนงาน/โครงการนำไปสู่การจัดทำคำของบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทยให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง มีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ (คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ, 2565: 3)

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติมีแผนย่อยที่เกี่ยวข้องคือ เกษตรปลอดภัย ซึ่งแนวทางการพัฒนา คือ (1) สนับสนุนการบริหารจัดการฐานทรัพยากรทางการเกษตรและระบบการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนส่งเสริมการผลิตในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน (2) พัฒนาระบบคุณภาพมาตรฐานความปลอดภัยและระบบการตรวจรับรองคุณภาพจากสถาบันที่มีความน่าเชื่อถือในระดับต่าง ๆ รวมถึงการพัฒนาคุณค่าทางโภชนาการของสินค้าเกษตรและอาหาร (3) ส่งเสริมและสนับสนุนเกษตรกร ชุมชน ท้องถิ่น รวมถึงผู้ประกอบการให้สามารถผลิตสินค้าเกษตรและอาหารที่มีคุณภาพมาตรฐาน ทั้งมาตรฐานที่เป็นขั้นพื้นฐานตามหลักการปฏิบัติที่ดีและพัฒนาต่อยอดไปจนถึงมาตรฐานขั้นสูง ตลอดจนส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาสินค้า รวมทั้งดูแลการผลิตอาหารภายใต้มาตรฐานความปลอดภัย และการคุ้มครองผู้บริโภคและการค้าระดับสากล (4) สร้างความตระหนักรู้ของผู้ผลิตและผู้บริโภคถึงความสำคัญของความปลอดภัยเพื่อสุขภาพและโภชนาการที่เหมาะสม และส่งเสริมด้านการขยายตลาดการบริโภคสินค้าเกษตรและอาหารปลอดภัย และ (5) สนับสนุน

การทำเกษตรอินทรีย์วิถีชาวบ้าน เพื่อต่อยอดสู่เกษตรอินทรีย์เชิงพาณิชย์ควบคู่กับการขยายตลาดเกษตรอินทรีย์ทั้งในและต่างประเทศ (กรมพัฒนาที่ดิน, 2565: 3)

ในปัจจุบันมีการกล่าวถึงเกษตรปลอดภัยกันมากขึ้น อาจเป็นเพราะประชากรโลกมีความใส่ใจเรื่องสุขภาพมากขึ้น จึงมองไปที่อาหารปลอดภัย (Food Safety) และระบบการผลิตที่เรียกว่า “เกษตรปลอดภัย” ซึ่งระบบการผลิตนั้นจะต้องปลอดภัยกับสิ่งแวดล้อม และเกษตรกรผู้ผลิตด้วย เช่นเดียวกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์เรียนรู้ทุ่งหัวเมืองฟาร์ม ตำบลท่าประดู่ อำเภอนาหวี จังหวัดสงขลา เป็นศูนย์เรียนรู้ที่ใช้ระบบเกษตรอินทรีย์มาให้กับกลุ่ม แต่เนื่องจากบริเวณโดยรอบเป็นสวนยางพารา ไม่สามารถเข้าระบบเกษตรอินทรีย์แบบร้อยเปอร์เซ็นต์ได้ จึงใช้ระบบเกษตรปลอดภัยและกลุ่มมีการพัฒนาเป็นลำดับมาตั้งแต่ พ.ศ. 2559 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์เรียนรู้ทุ่งหัวเมืองฟาร์มมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มเพื่อให้สมาชิกได้บริโภคพืชผักปลอดสารพิษ มีสุขภาพที่ดีขึ้น มีแหล่งผลิตอาหาร เพื่อลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน มีรายได้เพิ่มขึ้น และเป็นศูนย์ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ชุมชนอื่น ๆ และได้รับการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร (GAP) มกษ.9001-2556 เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2566

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษารูปแบบการทำเกษตรปลอดภัยของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์เรียนรู้ทุ่งหัวเมืองฟาร์ม ตำบลท่าประดู่ อำเภอนาหวี จังหวัดสงขลา เพื่อส่งเสริมและพัฒนาสมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้ทำเกษตรปลอดภัย และนำไปใช้ประโยชน์แก่ตนเอง ชุมชนในอำเภอนาหวี และชุมชนอื่น ๆ ที่สนใจต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์เรียนรู้ทุ่งหัวเมืองฟาร์ม ตำบลท่าประดู่ อำเภอนาหวี จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษารูปแบบการผลิตเกษตรปลอดภัยของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์เรียนรู้ทุ่งหัวเมืองฟาร์ม ตำบลท่าประดู่ อำเภอนาหวี จังหวัดสงขลา
3. เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาของเกษตรปลอดภัยของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์เรียนรู้ทุ่งหัวเมืองฟาร์ม ตำบลท่าประดู่ อำเภอนาหวี จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

1. เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง และประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ/ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ เป็นการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้จำนวน 20 คน ดังนี้ (1) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ สมาชิกวิสาหกิจชุมชน 8 คนและผู้บริโภค 6 คน (2) ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน 1 คน บัณฑิตอาสา 1 คน และประธานวิสาหกิจชุมชน 1 คน รวมจำนวน 4 คน และ (3) ผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ เจ้าหน้าที่เกษตร 1 คน และนักวิชาการกรมส่งเสริมการเกษตรจังหวัด 1 คน รวมจำนวน 2 คน
3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ (1) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) จากเอกสาร หนังสือ ตำรา บทความวิชาการ บทความวิจัย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดรูปแบบ แนวคิดเกษตรปลอดภัย

แนวคิดวิสาหกิจชุมชน บริบทพื้นที่ที่ศึกษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (2) ข้อมูลปฐมภูมิ(Primary data) เก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม ได้แก่ การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิทั้งหมด เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ตามปรากฏการณ์ที่เป็นจริง โดยจัดหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 3 ข้อ และนำข้อมูลไปตรวจสอบสามเส้า (Triangulation)

สรุปผลการวิจัย

1.วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า บริบทของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์เรียนรู้ทุ่งหัวเมืองฟาร์ม ตำบลท่าประดู่ อำเภอนาหวี จังหวัดสงขลา ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 4 ตำบลท่าประดู่ อำเภอนาหวี จังหวัดสงขลา เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะป่าชุมชนที่มีพันธุ์ไม้เศรษฐกิจและพืชตามฤดูกาล ด้านภูมิประเทศ พื้นที่ตั้งอยู่บริเวณป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์และเหมาะแก่การทำเกษตรกรรมมีสระน้ำขนาดใหญ่ที่ใช้เป็นแหล่งน้ำหลักในการเกษตรและเลี้ยงสัตว์ รวมถึงเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการจัดการน้ำ ลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบสลับเนินเขา มีคลองธรรมชาติหลายสาย ด้านสังคมและวิถีชีวิตชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพหลักคือทำสวนยางพารา ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของพื้นที่ ใช้วิถีชีวิตเรียบง่ายยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้ด้านเกษตร ในด้านการอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์เพื่อการเรียนรู้และสร้างรายได้ และมีการจัดกิจกรรมอบรมและถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับเยาวชนและผู้สนใจทั่วไป เช่น การทำปุ๋ยอินทรีย์และการเลี้ยงสัตว์ ด้านเศรษฐกิจ นอกจากสวนยางพารา ยังมีการทำเกษตรผสมผสาน เช่น ปลูกผักอินทรีย์ และผลิตปุ๋ยชีวภาพ ผลผลิตจากกลุ่มถูกนำมาแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า เช่น น้ำหมักชีวภาพ ปุ๋ยอินทรีย์ สารชีวภัณฑ์ ฮอโมนไข่ จุลินทรีย์สังเคราะห์แสง และผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร อีกทั้งยังเป็นแหล่งสร้างรายได้เสริมให้กับชุมชน โดยมีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทั้งในพื้นที่และผ่านเครือข่ายภายนอก

2.วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การจัดการระบบการผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์เรียนรู้ทุ่งหัวเมืองฟาร์ม ตำบลท่าประดู่ อำเภอนาหวี จังหวัดสงขลา สรุปได้ดังนี้:

2.1 สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์เรียนรู้ทุ่งหัวเมืองฟาร์ม ตำบลท่าประดู่ อำเภอนาหวี จังหวัดสงขลา สรุปได้ดังนี้

1) ด้านการจัดการศัตรูพืช: สมาชิกกลุ่มทั้งหมดมีแนวคิดร่วมกันในการเลือกใช้สารชีวภัณฑ์แทนสารเคมี เพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบต่อสุขภาพและลดการปนเปื้อนในผลผลิต โดยผลิตสารชีวภัณฑ์เองในชุมชน ผลิตน้ำหมักชีวภาพจากพืชสมุนไพร และจุลินทรีย์ธรรมชาติ เพื่อใช้ควบคุมแมลงและโรคพืช ใช้วิธีผสมผสาน

2) การจัดการน้ำ: กลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์เรียนรู้ทุ่งหัวเมืองฟาร์มมีแนวทางการจัดการน้ำที่เน้นความปลอดภัยและความยั่งยืน โดยใช้แหล่งน้ำจากธรรมชาติในพื้นที่ป่าชุมชน ซึ่งแหล่งน้ำหลักมาจากป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง ซึ่งเป็นพื้นที่อนุรักษ์ที่ชาวบ้านร่วมกันดูแล ทำให้แหล่งน้ำมีความสะอาดและปลอดภัย ไม่มีสารเคมีเจือปน

3) การเตรียมความพร้อมแปลงเพื่อรับรองมาตรฐานปลอดภัยและการขอรับรองด้านการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP): สมาชิกกลุ่มมีการเตรียมความพร้อมแปลงเกษตรเพื่อขอรับรองมาตรฐานปลอดภัยและการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โดยยึดหลักการผลิตที่ปลอดภัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอย่างเคร่งครัด

4) การนำความรู้ไปเผยแพร่และถ่ายทอดความรู้สู่บุคคลอื่น

5) การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพและใช้ในชีวิตประจำวัน

2.2 กลุ่มที่มีบทบาทในการส่งเสริมการพัฒนาภูมิวิสาหกิจชุมชนศูนย์เรียนรู้ทุ่งหัวเมืองฟาร์ม สรุปได้ดังนี้ 1) การสนับสนุนองค์ความรู้และเทคโนโลยี: โดยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐและชุมชนเพื่อส่งเสริมเกษตรปลอดภัยอย่างเป็นระบบ ผ่านการอบรมด้านการผลิต การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และชีวภัณฑ์ รวมถึงการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ 2) ด้านการส่งเสริมการตลาดและช่องทางจำหน่าย: มีการผลักดันให้จัดตั้งตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัยเพื่อให้เกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตโดยตรงถึงผู้บริโภค 3) ด้านการสนับสนุนงบประมาณและโครงการพัฒนา: องค์การบริหารส่วนตำบลท่าประดู่มีบทบาทในการจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนโครงการเกษตรปลอดภัย และหน่วยงานต่างๆ ได้ให้การสนับสนุนด้านวิชาการเพื่อให้องค์ความรู้ด้านเกษตร ขณะที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเองได้จัดทำแผนโครงการและเอกสาร เพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาโรงเรียน ระบบน้ำอัจฉริยะ และเงินทุนหมุนเวียนสำหรับจัดซื้อวัสดุและพัฒนาผลิตภัณฑ์ 4) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร: โดยได้รับการสนับสนุนจากหลายภาคส่วน โดยมีการผลักดันให้ศูนย์เรียนรู้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สร้างรายได้ให้กับชุมชน 5) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ: โดยมีการจัดตั้งเครือข่ายอย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านเกษตรปลอดภัย

2.3 กลุ่มผู้บริโภคผลผลิตจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์เรียนรู้ทุ่งหัวเมืองฟาร์ม สรุปได้ดังนี้:

1) ด้านความพึงพอใจและประสบการณ์การบริโภค: ผู้บริโภคมีความพึงพอใจในคุณภาพของผลผลิตเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในด้านความสดใหม่ ความปลอดภัยจากสารเคมี และรสชาติที่ดี ซึ่งเป็นจุดเด่นที่ทำให้ผลผลิตของกลุ่มได้รับการตอบรับอย่างดีจากทั้งผู้บริโภคในพื้นที่และนอกพื้นที่ 2) ด้านคุณภาพและมาตรฐานของผลผลิต: ผู้บริโภคมีความเชื่อมั่นในคุณภาพของผลผลิตจากศูนย์เรียนรู้ โดยเฉพาะความปลอดภัยจากสารเคมี และการได้รับการรับรองมาตรฐาน Good Agricultural Practices (GAP) 3) ด้านการเข้าถึงและช่องทางจำหน่าย: ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงผลผลิตได้ผ่านช่องทางต่างๆ เช่น การซื้อโดยตรงจากศูนย์เรียนรู้ ตลาดชุมชน หรือการจัดส่งตามคำสั่งซื้อ โดยใช้แอปพลิเคชันไลน์เป็นช่องทางติดต่อหลัก 4) ด้านการส่งเสริมและการตลาด: ผู้บริโภคเห็นว่าการประชาสัมพันธ์ของศูนย์เรียนรู้อยู่ในวงจำกัด และเสนอให้ใช้สื่อสังคมออนไลน์มากขึ้น 5) ด้านความคาดหวังและแนวทางพัฒนา: ผู้บริโภคคาดหวังให้ศูนย์เรียนรู้พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานความปลอดภัยของผลผลิตอย่างต่อเนื่อง พร้อมเสนอให้มีผลิตภัณฑ์แปรรูปจากพืชผักปลอดสาร เช่น น้ำผักสกัดเย็น แยมผลไม้ สมุนไพรอบแห้ง และของใช้ในครัวเรือนจากวัสดุธรรมชาติ

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหาของเกษตรปลอดภัยของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์เรียนรู้ทุ่งหัวเมืองฟาร์ม สรุปได้ดังนี้ 1) ด้านแรงงานและเวลา: สมาชิกส่วนใหญ่มีอาชีพหลักอื่น ทำให้มีเวลาจำกัดในการดูแลแปลงเกษตร ส่งผลต่อคุณภาพผลผลิต และการรักษามาตรฐาน Good Agricultural Practices (GAP) กลุ่มจึงปรับตัวด้วยการแบ่งหน้าที่ตามเวลาว่าง และนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วย 2) ด้านพื้นที่จำกัดและทรัพยากรไม่เพียงพอ: การใช้พื้นที่ป่าชุมชนมีข้อจำกัดด้านขนาดและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กลุ่มจึงปรับรูปแบบการปลูกให้เหมาะสม จัดทำแปลงสาธิต และใช้พื้นที่หมุนเวียนตามฤดูกาล พร้อมขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกในด้านวัสดุ และองค์ความรู้ 3) ด้านราคาผลผลิตผันผวนและตลาดไม่แน่นอน: แม้มีมาตรฐาน Good Agricultural Practices (GAP) แต่ราคาผลผลิตยังไม่มั่นคงและขาดช่องทางจำหน่ายที่ชัดเจน กลุ่มจึงหาช่องทางการตลาดที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะตลาดออนไลน์

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์เรียนรู้ทุ่งหัวเมืองฟาร์มมีบริบทที่สะท้อนถึงการพัฒนเกษตรปลอดภัยในพื้นที่อนุรักษ์ โดยมีการปรับตัวอย่างสร้างสรรค์ภายใต้ข้อจำกัดด้านแรงงาน พื้นที่ และตลาด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในพื้นที่ภาคใต้ที่เน้นการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อแข่งขันอย่างยั่งยืน กลุ่มมีลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นในด้านการจัดการเกษตรปลอดภัยภายใต้ข้อจำกัดของพื้นที่ป่าชุมชนและทรัพยากรที่จำกัด สมาชิกส่วนใหญ่ มีอาชีพหลักอื่นและใช้เวลาว่างในการทำเกษตร ส่งผลให้การจัดการแปลงต้องอาศัยความร่วมมือและการแบ่งหน้าที่อย่างยืดหยุ่น ซึ่งสะท้อนถึงการปรับตัวเชิงบริหารจัดการภายในกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของชมพูนุท ศรีพงษ์ และคณะ (2564) ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูปในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ความสามารถในการปรับตัวของกลุ่มต่อข้อจำกัดด้านทรัพยากรและการสร้างความร่วมมือภายในชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของกลุ่มทุ่งหัวเมืองฟาร์ม ตำบลท่าประดู่ อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ที่เน้นการใช้พื้นที่อย่างรู้คุณค่า การปลูกพืชแบบผสมผสาน และการจัดกิจกรรมเรียนรู้ในแปลงสาธิตด้านการตลาดกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์เรียนรู้ทุ่งหัวเมืองฟาร์ม ตำบลท่าประดู่ อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ยังเผชิญกับความไม่แน่นอนของราคาผลผลิตและช่องทาง จำหน่ายที่จำกัด แต่มีความพยายามในการสร้างแบรนด์และพัฒนาช่องทางออนไลน์ เช่น การใช้เฟซบุ๊กและไลน์ในการประชาสัมพันธ์และจำหน่ายสินค้า สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของทักษญา ส่งาโยธิน (2563) การพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนในภาคใต้ชายแดนผ่านการยกระดับการตลาดดิจิทัลและการสร้างเครือข่ายผู้บริโภค พบว่า การพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนในภาคใต้ชายแดนผ่านการยกระดับการตลาดดิจิทัลและการสร้างเครือข่ายผู้บริโภค นอกจากนี้ การเข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรมยังเป็นข้อจำกัดที่สำคัญ กลุ่มจึงใช้แนวทางการเรียนรู้ร่วมกับหน่วยงานภายนอกและการทดลองใช้เทคโนโลยีในแปลงสาธิต และยังสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยของปิยะดา มณีนิล และคณะ (2566) การพัฒนาการจัดการธุรกิจของวิสาหกิจชุมชน ในสามจังหวัดชายแดนใต้ผ่านการใช้เทคโนโลยีและการบริหารจัดการร่วมกับเครือข่ายวิชาการ พบว่า ได้เสนอให้วิสาหกิจชุมชนในสามจังหวัดชายแดนใต้พัฒนาการจัดการธุรกิจผ่านการใช้เทคโนโลยีและการบริหารจัดการร่วมกับเครือข่ายวิชาการ

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การจัดการระบบการผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์เรียนรู้ทุ่งหัวเมืองฟาร์ม ตำบลท่าประดู่ อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา สะท้อนถึงการปรับตัวอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้ข้อจำกัดด้านแรงงาน พื้นที่ และทรัพยากร โดยเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิก การใช้เทคโนโลยีพื้นฐาน และการวางแผนร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาระบบการผลิตในงานวิจัยอื่น ๆ ที่เน้นความยั่งยืนและการสร้างมูลค่าเพิ่มในชุมชน การจัดการระบบการผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์เรียนรู้ทุ่งหัวเมืองฟาร์ม มีลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นในด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม โดยสมาชิกส่วนใหญ่มีอาชีพหลักอื่นและใช้เวลาว่างในการทำเกษตรปลอดภัย ส่งผลให้กลุ่มต้องวางแผนการผลิตอย่างยืดหยุ่น เช่น การแบ่งแปลงตามความสะดวก การจัดเวรดูแลแปลงในวันหยุด และการเลือกปลูกพืชที่ดูแลง่ายและให้ผลผลิตเร็ว ทั้งนี้ยังมีการใช้เทคโนโลยีพื้นฐาน เช่น ระบบรดน้ำอัตโนมัติ และการสื่อสารผ่านแอปพลิเคชัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการ แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยของปิยวรรณ สิริประเสริฐศิลป์ และคณะ (2565) การพัฒนาระบบผลิตและการจัดการผลผลิตเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพสู่มาตรฐานคุณภาพและความปลอดภัย พบว่า การจัดการระบบการผลิตที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการวางแผนร่วมกัน การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม และการมีส่วนร่วมของสมาชิกในทุกขั้นตอน งานวิจัยนี้ยังเสนอว่าการจัดการผลผลิตควรมีการบันทึกข้อมูลและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อรักษามาตรฐานและปรับปรุง

กระบวนการผลิตให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ และยังสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของอัจฉราวรรณ สุขเกิด และคณะ (2564) การจัดการวิสาหกิจชุมชนแบบเกษตรสร้างมูลค่าอำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี พบว่า การสร้างมูลค่าเพิ่มในระบบการผลิตของวิสาหกิจชุมชนต้องอาศัยการจัดการที่เชื่อมโยงระหว่างการผลิต การแปรรูป และการตลาดโดยใช้ทรัพยากรในพื้นที่อย่างรู้คุณค่า ซึ่งตรงกับแนวทางของกลุ่มทุ่งหัวเมืองฟาร์มที่มีการจัดทำแปลงสาธิต การผลิตปุ๋ยอินทรีย์จากวัสดุธรรมชาติ และการพัฒนาบรรจุภัณฑ์เพื่อสร้างแบรนด์ชุมชน

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์เรียนรู้ทุ่งหัวเมืองฟาร์ม ตำบลท่าประดู่ อำเภอนาหว้า จังหวัดสกลนคร เผชิญกับปัญหาหลายด้านในการดำเนินเกษตรปลอดภัย ทั้งด้านแรงงาน พื้นที่ ทรัพยากร เทคโนโลยี และตลาด แต่สามารถพัฒนาแนวทางแก้ไข ที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบจากงานวิจัยในพื้นที่ภาคใต้ที่เน้นการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมและยั่งยืน ซึ่งจากการศึกษาพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์เรียนรู้ทุ่งหัวเมืองฟาร์ม ประสบกับ ข้อจำกัดด้านแรงงานและเวลา เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่มีอาชีพหลักอื่น ทำให้การดูแลแปลงเกษตรไม่ต่อเนื่อง ส่งผลต่อคุณภาพผลผลิตและการรักษามาตรฐาน Good Agricultural Practices (GAP) กลุ่มจึงใช้แนวทางการแบ่งหน้าที่ตามเวลาว่าง จัดเวรหมุนเวียน และใช้เทคโนโลยีพื้นฐาน เช่น ระบบรดน้ำอัตโนมัติ และการสื่อสารผ่านไลน์ สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยของทักษญา สง่าโยธิน (2564) การพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนในภาคใต้ ชายแดนผ่านการยกระดับการตลาดดิจิทัลและการสร้างเครือข่ายผู้บริโภค พบว่า การบริหารจัดการภายในกลุ่มอย่างยืดหยุ่นและการใช้เทคโนโลยีพื้นฐานช่วยลดภาระงานและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ในด้านข้อจำกัดด้านพื้นที่และทรัพยากร กลุ่มใช้พื้นที่ป่าชุมชนที่มีข้อกำหนดด้านการอนุรักษ์ จึงไม่สามารถขยายพื้นที่ได้ตามต้องการ กลุ่มจึงปรับปรุงแบบการผลิตให้เหมาะสม เช่น การปลูกพืชผสมผสาน การใช้พื้นที่หมุนเวียน และการผลิตปุ๋ยอินทรีย์จากวัสดุธรรมชาติ สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยของทิพย์วรรณ จันทรา (2564) ที่เสนอว่า การใช้ทรัพยากรในพื้นที่อย่างรู้คุณค่าและการจัดการแบบหมุนเวียนเป็นหัวใจของการพัฒนาเกษตรในพื้นที่อนุรักษ์ ในด้านตลาดและราคาผลผลิตที่ผันผวน กลุ่มยังขาดช่องทางจำหน่ายที่แน่นอน และไม่สามารถแสดงจุดเด่นของผลผลิตปลอดภัยได้อย่างเต็มที่ จึงได้พัฒนาช่องทางจำหน่ายตรง เช่น ตลาดนัดเกษตรปลอดภัยการขายผ่านเฟซบุ๊กและไลน์ รวมถึงการสร้างแบรนด์และพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และยังสอดคล้องกับข้อเสนอในงานวิจัยของ ทักษญา สง่าโยธิน (2564) พบว่า การสร้างแบรนด์และการตลาดดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มมูลค่าและขยายตลาดของวิสาหกิจชุมชน” สุดท้ายในด้าน การเข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรม กลุ่มยังมีข้อจำกัดด้านความรู้และงบประมาณ แต่ได้เริ่มปรับตัวโดยการจัดอบรมร่วมกับหน่วยงานภายนอก และรวมกลุ่มจัดซื้ออุปกรณ์ร่วมกัน และสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยของกัญธิมา พิมพ์สุวรรณ (2566) ที่เสนอว่า การส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกับหน่วยงานภายนอกและการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาเกษตรปลอดภัย

องค์ความรู้ใหม่

1. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์เรียนรู้ทุ่งหัวเมืองฟาร์ม แสดงให้เห็นถึงการพัฒนากฎเกณฑ์ปลอดภัยภายใต้ข้อจำกัดเชิงพื้นที่และทรัพยากร โดยอาศัยความร่วมมือภายในกลุ่ม การปรับตัวเชิงนวัตกรรม และการเชื่อมโยงกับหน่วยงานภายนอก ซึ่งเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับงานวิจัยในพื้นที่ภาคใต้ที่เน้นการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อความยั่งยืนและการแข่งขันในตลาดที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

2. การจัดการระบบการผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์เรียนรู้ทุ่งหัวเมืองฟาร์ม เป็นตัวอย่างของการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมที่เน้นความยั่งยืน การใช้เทคโนโลยีพื้นฐาน และการสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรในพื้นที่

3. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์เรียนรู้ทุ่งหัวเมืองฟาร์ม แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการปรับตัวอย่างสร้างสรรค์ภายใต้ข้อจำกัด โดยอาศัยความร่วมมือภายในกลุ่ม การใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า และการเชื่อมโยงกับหน่วยงานภายนอก

4. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์เรียนรู้ทุ่งหัวเมืองฟาร์ม ได้รูปแบบการทำเกษตรปลอดภัย กระบวนการเริ่มตั้งแต่วิธีการปลูก การดูแลรักษา และการเก็บผลผลิต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ ควรสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในด้านเทคโนโลยีการผลิต การแปรรูป และการตลาด เพื่อให้กลุ่มสามารถพัฒนารูปแบบเกษตรปลอดภัยได้อย่างยั่งยืน

2. ควรมีการผลักดันให้เกิดนโยบายสนับสนุนการใช้พื้นที่ป่าชุมชนอย่างยั่งยืน โดยไม่ขัดต่อหลักการอนุรักษ์ และส่งเสริมการใช้พื้นที่เพื่อการเรียนรู้และผลิตอาหารปลอดภัย

3. ควรส่งเสริมการขึ้นทะเบียนมาตรฐาน Good Agricultural Practices (GAP) และ Organic Thailand อย่างเป็นระบบ พร้อมจัดตั้งกลไกติดตามและประเมินผลในระดับชุมชน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรพัฒนาศักยภาพของสมาชิกกลุ่มในด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การตลาดออนไลน์ การจัดการข้อมูลผลผลิต และการสื่อสารกับผู้บริโภค

2. ควรส่งเสริมการจัดทำแผนการผลิตร่วมกันภายในกลุ่ม เพื่อให้สามารถบริหารจัดการแรงงาน พื้นที่ และเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ควรมีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ และแนวทางการจัดการเกษตรปลอดภัยที่ประสบความสำเร็จ

4. 2. ควรเสนอให้มีการพัฒนาโมเดล “ระบบการผลิตเกษตรปลอดภัยแบบชุมชนมีส่วนร่วม” ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นที่มีบริบทคล้ายกัน

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาที่ดิน. (2565). (ร่าง) แผนปฏิบัติการด้านเกษตรอินทรีย์ พ.ศ.2566-2570. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://saraban.ddd.go.th/archive/openAttachFileServlet?attSeq=625941&sid.>

{20 มิถุนายน 2568}.

กัญธัชมา พิมพ์สุวรรณ. (2566). แนวทางการส่งเสริมการเกษตรเพื่อการปรับตัวของเกษตรกรต่อสถานการณ์ปัญหาภัยแล้งในอำเภอดาพระยา จังหวัดสระแก้ว. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต), บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ. (2565). แผนปฏิบัติการด้านเกษตรอินทรีย์ พ.ศ.2566-2570. (ม.ป.ท.) : (ม.ป.พ.).

- ชมพูนุท ศรีพงษ์ และคณะ. (2564). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูปในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. รายงานการวิจัย, คณะเศรษฐศาสตร์: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ทักษญา สง่าโยธิน. (2563). การพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนในภาคใต้ชายแดนผ่านการยกระดับการตลาดดิจิทัลและการสร้างเครือข่ายผู้บริโภค. รายงานการวิจัย, คณะวิทยาการจัดการ : มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ทิพย์วรรณ จันทรา. (2564). การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต), บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปิยะดา มณีนิล และคณะ. (2566). การพัฒนาการจัดการธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนในสามจังหวัดชายแดนใต้ผ่านการใช้เทคโนโลยีและการบริหารจัดการร่วมกับเครือข่ายวิชาการ. รายงานการวิจัย, คณะวิทยาการจัดการ: มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์.
- อัจฉรวรรณ สุขเกิด และคณะ. (2564). การจัดการวิสาหกิจชุมชนแบบเกษตรสร้างมูลค่า อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 7(4), 552-564.

การบริหารจัดการมวยไทย เพื่อสร้างเศรษฐกิจให้แก่ชุมชน
MUAY THAI MANAGEMENT FOR COMMUNITY ECONOMIC DEVELOPMENT
IN NONG BUA LAMPHU PROVINCE

เชาว์เพชร ชูประจง และ เดชรัตน์ สุขกำเนิด
Chaophetr Chuprachong and Decharat Sukkhamnerd
บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน
Graduate College, Learning Institute For Everyone(Life)
Corresponding author, e-mail: addy2522@gmail.com, Tel. 082-1868794

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันเกี่ยวกับมวยไทยในจังหวัดหนองบัวลำภู (2) ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการมวยไทย และ (3) ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการมวยไทยสู่การสร้างเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 36 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1) สถานการณ์ปัจจุบันเกี่ยวกับมวยไทยในจังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า หน่วยงานภาครัฐได้ส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณโครงการ Soke Power มวยไทย เช่น พ.ศ.2567 โครงการส่งเสริมการใช้ศิลปะแม่ไม้มวยไทย และพ.ศ.2568 เช่น โครงการส่งเสริมSoft Power ศิลปะการป้องกันตัวแบบไทยหรือมวยไทยรายการ “ศึกมวยดีที่นาวัง” และ “ศึกนากลางรุ่งเรือง” เป็นต้น

2) สภาพปัญหาการบริหารจัดการมวยไทย พบว่า (1) ด้านคน ขาดแคลนนักมวยและครูมวยที่มีคุณภาพ (2) ด้านเงิน ค่ายมวยขาดแคลนงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ โดยค่ายมวยพึ่งตนเองเป็นหลัก (3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ ขาดแคลนอุปกรณ์ที่ทันสมัยและครบครัน ขาดการนำวิทยาศาสตร์การกีฬามาปรับใช้ (4) ด้านการจัดการ ค่ายมวยยังจัดการไม่เป็นระบบมาตรฐาน และ (5) ด้านการตลาด ขาดการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย และมีงบประมาณจำกัด

3) แนวทางการบริหารจัดการมวยไทยสู่การสร้างเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น พบว่า (1) ด้านคน ควรทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ดีที่สุด (2) ด้านเงิน ควรทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายให้เป็นระบบ ควรมีสวัสดิการที่เหมาะสม และหน่วยงานควรสนับสนุนงบประมาณ (3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ ควรจัดหาอุปกรณ์ให้ครบครัน ควรนำเอาวิทยาศาสตร์การกีฬามาปรับใช้ (4) ด้านการจัดการ ควรปฏิบัติตามพระราชบัญญัติกีฬามวย พ.ศ.2542 อย่างเคร่งครัด และ (5) ด้านการตลาด ควรประชาสัมพันธ์ให้หลากหลายและส่งเสริมโครงการ Soke Power มวยไทยต่อไป

คำสำคัญ : การบริหารจัดการ, มวยไทย, เศรษฐกิจชุมชน

Abstract

This research aims to (1) study the current situation of Muay Thai in Nong Bua Lamphu province, (2) study the problems of Muay Thai management and 3) study the solutions to improve Muay Thai management for community economic development.

This research used qualitative research study with 36 key informants by interviews, observation, and focus group discussions. Data was analyzed using content analysis. The research revealed that:

1) The current situation of Muay Thai in Nong Bua Lamphu province shows that government agencies have promoted and supported Soft Power Muay Thai projects, such as the 2024 projects to promote the practice of Muay Thai martial arts, and in 2025, projects to promote Soft Power of Thai martial arts or Muay Thai, such as the "Good Boxing Tournament at Na Wang" and "Naklang Rung Rueang Tournament," etc.

2) The problems which the research found in managing Muay Thai : (1) Personnel: the lack of quality boxers and boxing instructors; (2) Capital: the boxing camps lack government funding resulting of relying mainly on their funds; (3) Equipment: lack of modern and complete set of equipment, lack of application of sports science; (4) Management: boxing camps are not managed systematically and up to a standard; and (5) Marketing: lack of diverse public relations as a result of limited budget.

3) The solutions for managing Muay Thai to create local community economy were found that (1) regarding personnel, they should do their assigned duties as best as possible; (2) regarding capital, they should keep a systematic record of income and expenses with appropriate welfare, and the agency should support this budget; (3) regarding materials and equipment, they should provide complete equipment and apply sports science to Muay Thai practitioners; (4) regarding management, they should strictly adhere to the Muay Thai Sports Act of 1999; and (5) regarding marketing, they should promote in various ways and continue to promote the Soft Power of Muay Thai project. In summary.

Keywords : Management, Muay Thai, Community Economy

บทนำ

มวยไทยจึงถือเป็นรากเหง้าทางวัฒนธรรมด้านศิลปะการป้องกันตัวแบบไทย (Fighting) ที่มีอัตลักษณ์โดดเด่น ก่อให้เกิดจากการหลอมรวม และความหลากหลายจนกลายเป็นทุนทางวัฒนธรรม ที่เกิดจากวิถีชีวิต และภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทย กำลังเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายทั้งในระดับชาติ และนานาชาติ โดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม (สวธ.) สังกัดกระทรวงวัฒนธรรม (วธ.) ได้ประกาศขึ้นทะเบียนมวยไทยเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ สาขากีฬามวยไทย เมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ.2553 เพื่อส่งเสริมให้คนในชาติ ตระหนักในคุณค่า ยกย่ององค์ความรู้ และภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทย เนื่องจากมวยไทยเป็นศิลปะการป้องกันตัวที่ไม่แพ้ชาติใดในโลกการดำรงอยู่ของทุนทางวัฒนธรรมมวยไทยเมืองลุมจะสะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของสังคมไทยและเป็นทุนสำคัญที่ส่งเสริมเพื่อเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากเพื่อให้มีศักยภาพในการแข่งขันสามารถพึ่งพาตนเองและกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่นรวมทั้งการสร้างแรงกระตุ้นเพื่อเป็นกีฬา ที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ไทยสู่กลุ่มเยาวชน จึงจำเป็นต้องอาศัยแรงขับเคลื่อนแบบองค์รวม (การันต์ภาส ลิ้มสุวรรณ, 2567)

ด้วยเหตุนี้มวยไทยได้รับความนิยมไปอย่างแพร่หลายไม่ว่าจะเป็นทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะภายในประเทศ ต่างประเทศและต่างจังหวัดก็ได้รับความนิยมเช่นกันซึ่งมวยไทยในต่างจังหวัดนั้นจะจัดในงานประเพณีของแต่ละท้องถิ่นเพื่อเป็นการสนทนากการให้แก่ผู้ไปเที่ยวงานได้รับชมบ้างก็มีการพนันมีเดิมพันเพื่อเป็นความสนุกสนานของการชมมวยไทยในจังหวัดหนองบัวลำภูเป็นกีฬาที่ได้รับความนิยมมาจากชาวต่างชาติซึ่งสร้างรายได้แก่คนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดีรวมถึงคนในพื้นที่บางคนก็สนใจก็สามารถเรียนมวยไทยได้กับโรงเรียนหรือค่ายมวยต่าง ๆ ซึ่งค่ายมวยจะต้องจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติกีฬามวยพ.ศ.2542 ส่วนบุคคลใดสนใจที่จะเป็นนักมวยหรือประกอบอาชีพมวยก็ต้องมีสัญชาติไทยและจดทะเบียนเป็นนักมวยตามพระราชบัญญัติกีฬามวยพ.ศ.2542 เป็นเพศชายหรือหญิงตามลำดับ เช่นกับค่ายมวยในจังหวัดหนองบัวลำภูมีมากกว่า 20 ค่ายกระจายไปตามอำเภอต่าง ๆ ภายในจังหวัดหนองบัวลำภูสร้างรายได้สร้างอาชีพให้กับคนในชุมชนจำนวนมากอีกทั้งเป็นส่งเสริมการท่องเที่ยวซึ่งเป็นการเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทำให้ต่างชาติรู้จักวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ไทยผ่านการท่องเที่ยวผ่านการเรียนมวยไทยจากการที่มวยไทยเป็นศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวที่อยู่คู่กับคนไทยมาอย่างยาวนานและเป็นวัฒนธรรมไทยที่ควรได้รับการรักษาและพัฒนา ให้ดียิ่งขึ้นไปอีกทั้งได้รับความนิยมมากขึ้นทั้งภายในประเทศและต่างประเทศบริหารจัดการมวยไทยเพื่อสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนในจังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ตั้งแต่ในอดีต ที่ผ่านมามีการจัดกิจกรรมโครงการที่เกี่ยวกับมวยทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งค่อนข้างมีหลากหลายแต่ก็ยังไม่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นระบบที่ชัดเจนโดยเฉพาะการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการเกี่ยวกับมวยไทยเพื่อสร้างประโยชน์ให้กับสังคมชุมชนและประเทศชาติด้วย

จากสภาพปัญหาในปัจจุบันการบริหารจัดการมวยไทยในจังหวัดหนองบัวลำภู ยังคงประสบปัญหาและอุปสรรคหลายด้าน ดังนี้ ด้านนักมวย พบว่า มีนักมวยบางคนที่ไม่ขระเบียบวินัยในการฝึกซ้อมมวย และขาดแคลนนักมวย ด้านค่ายมวย พบว่า ต้นทุนค่าใช้จ่ายสูง โดยใช้ทุนตัวเอง ในการบริหารจัดการ เช่น การเดินทางไปชกต่างจังหวัด ขาดแคลนครูมวยหรือผู้ฝึกสอนที่คุณภาพ และด้านผู้จัดการรายการแข่งขันมวยหรือโปรโมเตอร์ มีต้นทุนในการจัดงานค่อนข้างสูง ภาครัฐและเอกชนให้การสนับสนุนโครงการ Soft Power มวยไทย เพื่อการท่องเที่ยว แต่ยังขาดงบประมาณสนับสนุนอย่างทั่วถึง (สมบัติ โชคตระกูล, 2568) ดังนั้น ในการทำวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีการบริหารจัดการ 5 M. เป็นปัจจัยหลักมาเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ด้านคน (Man), เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material), การจัดการ (Management), และการตลาด (Marketing) (สุดารัตน์ พิมพ์รัตนกานต์, 2564)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะหัวหน้าค่ายมวย ช.เพชร เมืองคอน จึงต้องการศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารจัดการมวยไทยเพื่อสร้างเศรษฐกิจให้กับชุมชนในจังหวัดหนองบัวลำภู โดยส่งเสริมให้ผู้มีส่วนร่วมกับกิจกรรมมวยไทย ได้แก่ นักมวย, ผู้ฝึกสอน, หัวหน้าค่ายมวย, ผู้จัดการรายการแข่งขันมวย, ผู้ตัดสิน, แพทย์สนาม, นักพากษ์มวย, ผู้ชม, พ่อค้าแม่ค้าและภาคบริการในชุมชนจังหวัดหนองบัวลำภู เพื่อมีรายได้เพิ่มขึ้น และเป็น การส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนได้สืบสานตำนานมวยไทยให้คงอยู่ และรักในศิลปะการป้องกันตัว ส่งเสริมสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง ทำให้มีอาชีพมีรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัว นอกจากนี้ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐและเอกชน สถาบันการศึกษาผู้ที่ประกอบกิจการที่เกี่ยวข้องกับมวยไทยค่ายมวยในชุมชนจังหวัดหนองบัวลำภู

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันเกี่ยวกับมวยไทยในจังหวัดหนองบัวลำภู
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการมวยไทยในจังหวัดหนองบัวลำภู
3. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการมวยไทยสู่การสร้างเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภู

วิธีดำเนินการวิจัย

- บทความวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดังนี้
1. เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ (1) แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (2) แบบสังเกต (Observation Form) เป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และ (3) การสนทนากลุ่ม (Focus Group)
 2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ/ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ เป็นการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้จำนวน 36 คน ดังนี้ (1) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นักมวย 3 คน, หัวหน้าค่ายมวย 3 คน, ผู้ฝึกสอน 3 คน, ผู้จัดการรายการแข่งขันมวย 2 คน ผู้ตัดสิน 3 คน, แพทย์สนาม 1 คน นักพากษ์มวย 1 คน, สื่อมวลชน 1 คน, ผู้ชม 2 คน และ พ่อค้าแม่ค้า 2 คน รวม 21 คน (2) ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้นำชุมชน และผู้นำท้องถิ่น จำนวน 14 คน และ (3) ผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ เจ้าหน้าที่สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดหนองบัวลำภู 1 คน
 3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ (1) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) จากเอกสาร หนังสือ ตำรา บทความวิชาการ บทความวิจัย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดการบริหารจัดการ, มวยไทย, เศรษฐกิจชุมชน, พระราชบัญญัติกีฬามวยพ.ศ.2542 และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (2) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่ภาคสนาม ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และการสนทนากลุ่ม
 4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิทั้งหมด โดยนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) จัดหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 3 ข้อ และนำข้อมูลไปตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและสมบูรณ์

สรุปผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สถานการณ์ปัจจุบันเกี่ยวกับมวยไทยในจังหวัดหนองบัวลำภู ผู้วิจัยได้จำแนกข้อมูลออกเป็น 2 ประการ ดังนี้
 - 1.1 สถานการณ์การจัดการจัดการแข่งขันมวยไทยในจังหวัดหนองบัวลำภูสรุปได้ดังนี้ จังหวัดหนองบัวลำภูสนับสนุนกีฬามวยไทย หนองบัวลำภูซูเปอร์ไฟต์ 2026 จำนวนเงิน 5,668,400 บาท ระยะแผน 5 ปี พ.ศ. 2566-2570 ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์แผนพัฒนาจังหวัดหนองบัวลำภู โดยสนับสนุนการแข่งขันมวยไทย Soft Power ได้ดังนี้ 1) พ.ศ.2567 โครงการส่งเสริมการใช้ศิลปะแม่ไม้มวยไทย จังหวัดหนองบัวลำภู ประจำปีงบประมาณ 2567 ร่วมสร้างวัฒนธรรมสรรค์ สร้างคนดี สร้างรายได้ เนื่องในวันมวยไทย นำความสุขสู่ชุมชนอย่างยั่งยืนโดยมีรองผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานในพิธี 2) พ.ศ.2568 กิจกรรมส่งเสริม Soft Power ศิลปะการป้องกันตัว แบบไทยหรือมวยไทย (Fighting) วันที่ 14 เมษายน พ.ศ.2568 รองผู้ว่าราชการจังหวัดหนองบัวลำภู เป็นประธาน ในพิธีเปิดโครงการส่งเสริม Soft Power ด้านการท่องเที่ยว 3) พ.ศ.2568 มหกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว และอนุรักษ์ศิลปะการต่อสู้ “ศึกกลางทุ่งเรือง” ประจำปีงบประมาณ 2568

ผู้ว่าราชการจังหวัดหนองบัวลำภู เป็นประธาน และนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองบัวลำภูให้เกียรติมาร่วมงานด้วยเป็นต้น

1.2 สถานการณ์ปัจจุบันการบริหารจัดการค่ายมวยไทยในจังหวัดหนองบัวลำภูดังนี้

1) สภาพปัจจุบันด้านคนบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับค่ายมวยและการจัดการรายการแข่งขันมวย มีหน้าที่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติกีฬามวย พ.ศ.2542 ได้แก่ หัวหน้าค่ายมวยมีหน้าที่บริหารจัดการค่ายมวยให้มีประสิทธิภาพ นักมวย มีหน้าที่เข้าแข่งขันมวย และปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบวินัย กฎกติกาและมารยาท ผู้ฝึกสอน มีหน้าที่ถ่ายทอดศิลปะมวยไทยให้แก่ลูกศิษย์และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ผู้จัดการรายการแข่งขันมวย มีหน้าที่บริหารจัดการรายการแข่งขันมวยให้มีมาตรฐาน ผู้ตัดสิน มีหน้าที่ผู้ห้ามมวยบนเวที และผู้ให้คะแนนแข่งขันมวย แพทย์สนาม มีหน้าที่ปฐมพยาบาลเบื้องต้นและตรวจเช็คอาการของนักมวย นักพากษ์ เป็นผู้บรรยายการแข่งขันมวยให้สนุกสนาน สื่อมวลชน ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ ผู้ชม มีหน้าที่ชมและเชียร์มวยให้สนุก ไม่เล่นการพนันและทะเลาะเบาะแว้ง สปอนเซอร์ ผู้ให้การสนับสนุนเงินรางวัลและสินค้าบริการแก่นักมวย พ่อค้าแม่ค้า มาจำหน่ายสินค้าแก่นักท่องเที่ยว และบุคคลอื่นๆ 2) สภาพปัจจุบันด้านเงินสรุปได้ว่า การจัดการเงินในค่ายมวย มีรายรับมาจากการแข่งขันมวยและสปอนเซอร์สนับสนุน มีรายจ่ายต่อเดือน 15,000 - 20,000 บาท การจัดการเงินของผู้จัดการรายการแข่งขันมวย มีค่าใช้จ่ายสูงขึ้นต่ำ 80,000 บาทและหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนหนองบัวลำภูซูเปอร์ไฟต์ 2026 จำนวนเงิน 5,668,400 บาท ระยะแผน 5 ปี พ.ศ. 2566-2570 3) สภาพปัจจุบันด้านวัสดุอุปกรณ์สรุปได้ว่า วัสดุอุปกรณ์ในค่ายมวย ได้แก่ เวทีมวยนวมชกมวย เป้าล่อ กระสอบทราย ผ้าพันมือ มงคูลและประเจียด ฟันยาง กระจับ และอุปกรณ์ออกกำลังกาย เช่น เชือก กระโดด จักรยานลูไฟฟ้า คานเหล็กยกน้ำหนัก และนั้มเบล เป็นต้น 4) สภาพปัจจุบันด้านการจัดการสรุปได้ว่า การจัดการค่ายมวยยังไม่เป็นมาตรฐานเท่าที่ควร ขาดงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัยและการจัดการรายการแข่งขันมวย โดยโปรโมเตอร์ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมดกรณีจัดด้วยตนเอง นอกจากนี้การจัดการด้านผู้ชม และการประชาสัมพันธ์ และ 5) สภาพปัจจุบันด้านการตลาดสรุปได้ว่า มีการวางแผนการแข่งขัน มีการประชาสัมพันธ์ถึงภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ชม

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า สภาพปัญหาการบริหารจัดการมวยไทยในจังหวัดหนองบัวลำภู สรุปได้ดังนี้ 1) สภาพปัญหาด้านคน นักมวยบางคนขาดระเบียบวินัยและขาดแคลนนักมวย ขาดแคลนผู้ฝึกสอนที่มีคุณภาพ ผู้ตัดสินบางครั้งตัดสินค้านสายตา ทำให้ผู้ชมไม่ยอมรับ คำตัดสิน เกิดการประท้วงกันเกิดขึ้น 2) สภาพปัญหาด้านเงิน ค่ายมวยต้องรับภาระค่าใช้จ่ายที่สูง 15,000-20,000 บาทต่อเดือน เพราะไม่มีงบประมาณดูแลส่วนการจัดการรายการแข่งขันมวยแต่ละครั้ง ต้องใช้ค่าใช้จ่ายขึ้นต่ำ 80,000 บาทขึ้นไป 3) สภาพปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์ ค่ายมวยขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัยมาฝึกซ้อมมวยและอุปกรณ์ที่มีอยู่เริ่มชำรุดเสียหาย ส่วนรายการแข่งขันมวย มีอุปกรณ์พร้อมตามมาตรฐาน 4) สภาพปัญหาด้านการจัดการ โดยภาพรวมค่ายมวยยังบริหารจัดการไม่เป็นระบบและยังไม่ผ่านมาตรฐาน ขาดการนำวิทยาศาสตร์การกีฬามาปรับใช้ ส่วนการจัดการแข่งขันมวย ต้องใช้งบประมาณค่อนข้างสูง 5) สภาพปัญหาการบริหารจัดการ ค่ายมวยและการแข่งขันมวยโดยการจัดการยังไม่มีมาตรฐานเท่าที่ควร และ 6) สภาพปัญหาด้านตลาด การประชาสัมพันธ์อาจจะยังไม่ทั่วถึง เพราะมีงบประมาณจำนวนจำกัด

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า แนวทางการบริหารจัดการมวยไทยเพื่อการสร้างเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนในจังหวัดหนองบัวลำภู สรุปได้ดังนี้ 1) แนวทางการบริหารจัดการด้านคน ส่งเสริมกิจชุมชนท้องถิ่น ควรสร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่หันมาสนใจในกีฬามวยไทยมากขึ้น ควรจัดทำหลักสูตรมวยไทยพื้นฐานในสถาบันการศึกษา ควรดูแลสวัสดิการของนักมวยและผู้ฝึกสอนให้ดีกว่านี้ และทุกคนควรทำหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุดตามมาตรฐานพระราชบัญญัติกีฬามวยไทย พ.ศ.2542 2) แนวทางการบริหารจัดการด้านเงิน โดยภาครัฐ

ควรจัดสรรงบประมาณให้มากกว่านี้ ในการดูแลค่ายมวยและการจัดการการแข่งขันมวย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ควรบรรจุไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนด้านงบประมาณและภาคเอกชน เช่น บอสชาตรี ศิษย์ยอดธง ประธานและซีอีโอของ ONE บริจาคเงิน 40 ล้านบาท เพื่อบริจาคมอบให้ค่ายมวยทั่วประเทศ จังหวัดหนองบัวลำภู มี 2 ค่ายมวยที่ได้รับ คือ ค่ายมวยลูกนเรศวร และค่ายมวย ว.มณีวรรณ 3) แนวทางการบริหารจัดการด้านวัสดุอุปกรณ์ โดยค่ายมวยควรเก็บรักษาอุปกรณ์ที่ใช้เสร็จแล้วให้ดีที่สุด และหาทุนจัดซื้ออุปกรณ์ใหม่ให้เพียงพอ ควรนำอุปกรณ์ที่ทันสมัยมาใช้ฝึกซ้อมมวย และขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชน 4) แนวทางด้านการบริหารจัดการ ควรบริหารจัดการค่ายมวยและรายการแข่งขันมวย ให้มีมาตรฐานตามพระราชบัญญัติกีฬามวย พ.ศ.2542 อย่างเคร่งครัด และ 5) แนวทางการบริหารจัดการด้านการตลาด ควรจัดสรรงบประมาณในการประชาสัมพันธ์ มวยไทย Soft Power ให้เพียงพอ โดยการประชาสัมพันธ์ให้หลากหลายถึงทุกกลุ่ม เพื่อให้ทุกคนเห็นความสำคัญของมวยไทย และเป็นอัตลักษณ์ของคนไทย

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สภาพปัญหาการบริหารจัดการมวยไทยในจังหวัดหนองบัวลำภู สรุปได้ดังนี้

1.1 สภาพปัญหาการบริหารจัดการมวยไทย ด้านคน โดยค่ายมวยเริ่มขาดแคลนนักมวย เนื่องจากเยาวชนคนรุ่นใหม่สนใจมวยไทยลดลง จึงสมควรส่งเสริมและบรรจุวิชามวยไทยพื้นฐานไว้ในหลักสูตรของสถานศึกษา และนักมวยบางคนขาดระเบียบวินัยในการฝึกซ้อมและการดำเนินชีวิต ควรมีมาตรการที่เด็ดขาดเข้มงวด นอกจากนี้ นักมวยมีปัญหาเรื่องน้ำหนักตัว สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของศราวุธ สิงห์มณี และคณะ(2563) วิถีมวยไทย: เส้นทางชีวิตของนักกีฬามวยไทยอาชีพ กรณีศึกษา ค่ายมวย ช.สุขมายิมส์ หมู่ที่ 9 ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า เส้นทางชีวิตของนักกีฬามวยไทยอาชีพคือ มีแบบแผนเส้นทางชีวิตของนักกีฬามวยไทยอาชีพ ได้แก่ การฝึกซ้อมตามตารางการฝึก ความมีระเบียบวินัยการใช้ทักษะเทคนิคในการฝึกมวย และการคุมน้ำหนักส่วนอีกประเด็นหนึ่ง คือ การขาดแคลนผู้ฝึกสอนที่มีคุณภาพ เนื่องจากสวัสดิการไม่มีอะไรให้ และขาดการเข้าอบรมเพื่อพัฒนามาตรฐานวิชาชีพของผู้ฝึกสอน ค่ายมวยส่วนใหญ่ประสบปัญหาตรงนี้ และยังสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยของพระมหาสมเกียรติ พวงใย(2558) ค่ายมวยไทย : รูปแบบการพัฒนาการจัดการศิลปะการต่อสู้เพื่ออนุรักษ์และสืบสานมวยไทยในกรุงเทพมหานคร พบว่า ค่ายมวยไทยมีสภาพการขาดครูมวยที่มีความสามารถในการฝึกสอน และขาดการจัดการที่ดี

1.2 สภาพปัญหาการบริหารจัดการมวยไทย ด้านเงินการจัดแข่งมวยระดับชุมชนในจังหวัดหนองบัวลำภูต้องจ่ายเงินจำนวนมาก เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายในการเตรียมงานและจัดการแข่งขัน ดังนี้ 1) ค่าสถานที่การเช่าสถานที่จัดการแข่งขัน เช่น สนามกีฬาากลาง หรือสถานที่อื่น ๆ ที่มีขนาดเหมาะสมและมีระบบสาธารณูปโภคครบถ้วน 2) ค่าตัวนักมวยเป็นค่าใช้จ่ายหลักในการจัดการแข่งขัน โดยค่าตัวนักมวยจะแตกต่างกันไปตามชื่อเสียงและระดับฝีมือ 3) ค่าอุปกรณ์ เป็นอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับจัดการแข่งขัน เช่น เวทีมวย อุปกรณ์ป้องกัน อุปกรณ์ทางการแพทย์ และอุปกรณ์อำนวยความสะดวกอื่นๆ เช่น เต็นท์ โต๊ะ เก้าอี้ 4) ค่าประชาสัมพันธ์ เป็นค่าใช้จ่ายในการประชาสัมพันธ์และโปรโมทการแข่งขัน เพื่อดึงดูดผู้ชมและผู้สนับสนุน และ 5) ค่าใช้จ่ายอื่นๆยังมีค่าใช้จ่ายอื่นๆ อีก เช่น ค่าจ้างพนักงานจัดการแข่งขัน ค่าอาหารและเครื่องดื่ม ค่ารักษาพยาบาล และค่าใช้จ่ายในการรักษาความปลอดภัย

1.3 สภาพปัญหาการบริหารจัดการมวยไทย ด้านวัสดุอุปกรณ์ 1) การขาดแคลนอุปกรณ์ พื้นฐานพบว่า ค่ายมวยบางแห่งโดยเฉพาะค่ายมวยขนาดเล็กในจังหวัดหนองบัวลำภู อาจมีจำนวนอุปกรณ์ใน ค่ายมวยที่จำเป็นสำหรับฝึกซ้อมมวย ซึ่งมีไม่เพียงพอสำหรับนักมวยทุกคน เช่น นวม, เป้าฝึก, กระสอบทราย, กางเกงมวย, ดัมเบล เป็นต้น ทำให้เกิดปัญหาในการใช้งาน เช่น ต้องรอต่อคิว หรือต้องใช้อุปกรณ์ร่วมกัน 2) อุปกรณ์ชำรุดทรุดโทรม ปัญหาที่พบบ่อยคือการเสื่อมสภาพของอุปกรณ์ โดยเฉพาะอุปกรณ์ที่ทำจากหนัง 3) การขาดการดูแลรักษาที่ไม่เหมาะสมหากไม่ดูแลรักษาให้ถูกวิธี เช่น นวม, เป้าล่อ ด้วยการผึ่งแดดที่ร้อนจัด เกินไป ทำให้หนังเสื่อมสภาพเร็วขึ้น

1.4 สภาพปัญหาการบริหารจัดการมวยไทย ด้านการจัดการการฝึกสอนโดยส่วนมากยังไม่ เป็นระบบมาตรฐาน ซึ่งละเลยการนำหลักการทางวิทยาศาสตร์การกีฬามาปรับใช้ในการฝึกซ้อม ค่ายมวยส่วนใหญ่ยังขาดการนำหลักวิทยาศาสตร์การกีฬามาใช้ในการพัฒนาความแข็งแรงและทักษะของนักมวยส่วนการจัด รายการแข่งขันมวย ในบางครั้งกรรมการให้คะแนนอาจจะค้านสายตาผู้ชม ทำให้เกิดการประท้วงเกิดขึ้น และการจัดรายการแข่งขันมวยในอำเภอบางแห่งยังมีการแข่งขันกันน้อยเพราะขาดงบประมาณในการจัดการ แข่งขัน

1.5 สภาพปัญหาการบริหารจัดการมวยไทย ด้านการตลาดการประชาสัมพันธ์ยังไม่ทั่วถึง โดยประชาชนอาจจะยังไม่ทั่วถึงทราบว่ามีการแข่งขันมวยไทยในอำเภอต่างๆมีการประชาสัมพันธ์ไปยังภาคเอกชน ขอรับการสนับสนุนเป็นสปอนเซอร์ และประชาสัมพันธ์ไปยังพี่น้องประชาชนทั่วไปให้ได้รับทราบ ผ่านเอกสาร ผ่านช่องทางออนไลน์ และป้ายไว้นิลโฆษณา ตลอดถึงจากปากต่อปาก แต่การประชาสัมพันธ์อาจจะยังไม่ทั่วถึง ด้วยงบประมาณที่มีจำนวนจำกัด

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า แนวทางการบริหารจัดการมวยไทยในจังหวัด หนองบัวลำภู สู่เศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น สรุปได้ดังนี้

2.1 แนวทางการบริหารจัดการมวยไทย ด้านคนอภิปรายผลได้ว่าการขาดแคลนนักมวย ปัจจุบันนักมวยในค่ายมวยจังหวัดหนองบัวลำภูมีจำนวนลดลง สาเหตุที่จำนวนนักมวยในค่ายมวยลดลงอาจเกิด จากหลายปัจจัย เช่น การเปลี่ยนแปลงของความนิยมในกีฬามวย การที่นักมวยมีรายได้น้อยกว่าที่คาดหวัง การ ที่หลายคนหันไปเลือกอาชีพอื่น หรือการที่ค่ายมวยไม่สามารถสร้างหรือดึงดูดนักมวยใหม่ๆ ได้ สอดคล้องกับ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยของพระมหาสมเกียรติ พวงใย(2558) ค่ายมวยไทย : รูปแบบการพัฒนาการ จัดการศิลปะการต่อสู้เพื่ออนุรักษ์และสืบสานมวยไทยในกรุงเทพมหานคร พบว่า ค่ายมวยต้องสร้างนักมวย ใหม่มาแทนมวยเก่า ให้มีรุ่นต่อรุ่นมาฝึกศิลปะแม่ไม้มวยไทย โดยมีภาครัฐเข้ามาสนับสนุน รวมทั้งบรรจุมวย ไทยเป็นหลักสูตรให้นักเรียนได้ศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นประถม มัธยม และชั้นอุดมศึกษาเพื่อสร้างพื้นฐานและจูง ใจในการเรียนศิลปะมวยไทย นอกจากนี้ นักมวยบางคนขาดแคลนระเบียบวินัย ดังนั้นนักมวยจะประสบ ความสำเร็จต้องมีระเบียบวินัย และองค์ประกอบอื่นๆ และยังซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยของ อนุรักษ์ภพ มิตรน(2564) การพัฒนาโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของนักกีฬามวยไทยที่ กำลังศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา พบว่า ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพล ต่อความสำเร็จของนักกีฬามวยไทยที่กำลังศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ได้แก่ องค์ประกอบปัจจัยด้านผู้ฝึกสอน ด้านแรงจูงใจ ด้านสมรรถภาพทางจิตใจ ด้านการฝึกซ้อม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการจัดการตนเอง

2.2 แนวทางการบริหารจัดการมวยไทย ด้านเงิน อภิปรายผลได้ว่า ค่ายมวย ควรจัดทำ บัญชีรายรับรายจ่ายให้เป็นระบบ ควรมีการบรรจุแผนงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งเทศบาล และ อบต. สนับสนุนค่ายมวย และผู้จัดรายการแข่งขันมวย ควรจัดทำแผนการเงินอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้

มีการจัดการเงินอย่างเป็นระบบ และภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณให้มากที่สุด เพื่อสนับสนุนมวยไทย Soft Power สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของธัญลักษณ์ หงส์โต, ธีระวัฒน์จันทิกและพิทักษ์ ศิริวงศ์ (2561) แนวทางการพัฒนาเกณฑ์การประเมินการจัดการคุณภาพมาตรฐานของค่ายมวยไทย พบว่า แนวโน้มขององค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยในประเด็นแนวทางการพัฒนาเกณฑ์การประเมินการจัดการคุณภาพมาตรฐานของค่ายมวยไทย ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบหลัก 15 องค์ประกอบย่อย (FS2PHE) ได้แก่ 1) ด้านการจัดการทางการเงิน มี 2 องค์ประกอบย่อยคือ การวางแผนทางการเงินของค่ายมวย และการจัดการผลประโยชน์ของนักมวย

2.3 แนวทางการบริหารจัดการมวยไทย ด้านวัสดุอุปกรณ์ อภิปรายผลดังนี้ 1) การจัดการอุปกรณ์ค่ายมวย โดยเน้นการทำความสะอาดและดูแลรักษาหลังใช้งานแต่ละครั้ง เพื่อยืดอายุการใช้งานและคงประสิทธิภาพ และควรนำอุปกรณ์ที่ทันสมัยและนำวิทยาศาสตร์การกีฬามาปรับใช้ในค่ายมวย 2) การจัดการอุปกรณ์รายการแข่งขันให้มีความพร้อมได้มาตรฐานตามพระราชบัญญัติกีฬามวย พ.ศ.2542

2.4 แนวทางการบริหารจัดการมวยไทย ด้านการจัดการ อภิปรายผลดังนี้ 1) การจดทะเบียน โดยจัดตั้งค่ายมวยให้ชัดเจน และจดทะเบียนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2) คุณสมบัติบุคลากร หัวหน้าค่ายมวย ผู้ฝึกสอน และนักมวย ต้องมีคุณสมบัติตามที่กฎหมายและหน่วยงานกำหนด เช่น ต้องไม่เป็นโรคพิษสุราหรือติดยาเสพติด 3) การวางแผน ควรวางแผนการแข่งขัน การฝึกซ้อม การควบคุมอาหาร และค่าตัวนักมวยอย่างเป็นระบบ 4) ระบบบัญชี ควรทำบัญชีรายรับรายจ่าย และมีระบบบัญชีที่โปร่งใสตรวจสอบได้ 5) ความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อม ควรดูแลสภาพแวดล้อมและความปลอดภัยในค่ายมวย

2.5 แนวทางการบริหารจัดการมวยไทย ด้านการตลาด ควรการประชาสัมพันธ์มวยไทยให้เป็น Soft Power ด้วยการส่งเสริมมวยไทยในชุมชนเป็นซอฟต์แวร์ สามารถทำได้โดยการสร้างเวทีการแข่งขันและกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักมวยรุ่นใหม่ได้แสดงศักยภาพ เพื่อต่อยอดสู่ระดับที่สูงขึ้น ผ่านการส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ซึ่งจะช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดหนองบัวลำภู โดยผ่านการสร้างงานและรายได้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันมวยไทย ได้แก่ หัวหน้าค่ายมวย, ผู้ฝึกสอน, นักมวย, และบุคคลอื่นๆ ส่วนรายการจัดการแข่งขัน ได้แก่ ผู้ตัดสิน, แพทย์สนาม, นักพากษ์มวย, พ่อค้าแม่ค้า, สื่อมวลชน, และภาคบริการในชุมชน ได้แก่ โรงแรม รีสอร์ท ร้านอาหาร ร้านคาเฟ่กาแฟ บั๊มน้ำมัน และอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของชินพรรณ อธิชัยวรานนท์ และคณะ (2568) ซอฟต์แวร์มวยไทย : การขับเคลื่อนนโยบายภาครัฐโดยใช้สิทธิพลทางวัฒนธรรม พบว่า แนวทางและจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการใช้สิทธิพลทางวัฒนธรรมของมวยไทย สู่ความเป็นซอฟต์แวร์ที่ยั่งยืนนั้น ภาครัฐควรให้สนับสนุนงบประมาณสำหรับค่ายมวยขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกลให้นักกีฬามวยไทยมีโอกาสพัฒนาศักยภาพ ในด้านการฝึกสอนและจัดการบริหาร การจัดงานระดับโลกที่เน้นโชว์วัฒนธรรมมวยไทย พร้อมทั้งเชิญชวนนักท่องเที่ยวให้มาชม และศึกษามวยไทย สร้างรายได้ให้ประเทศ อันจะนำไปสู่ความเป็นซอฟต์แวร์มวยไทยที่ยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

สรุปองค์ความรู้ใหม่ที่ได้ คือ แนวทางการบริหารจัดการมวยไทยให้มีประสิทธิภาพ ทั้งค่ายมวยและการจัดการแข่งขันมวย เพื่อสร้างเศรษฐกิจให้กับชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภู สามารถสรุปจำแนกออกเป็น 3 ประการ ดังนี้

1. การบริหารจัดการค่ายมวยให้มีประสิทธิภาพ โดยนำหลักการจัดการ 5 M. มาปรับใช้ในค่ายมวยในจังหวัดหนองบัวลำภู ประกอบด้วย 1) ด้านคน(Man) โดยทุกคนทำหน้าที่ตนเองให้ดีที่สุดตาม

พระราชบัญญัติกีฬามวยพ.ศ.2542 2) ด้านเงิน(Money) การจัดการอย่างเป็นระบบ โปร่งใสตรวจสอบได้ และ
ควรทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย 3) ด้านวัสดุอุปกรณ์(Material) ควรดูแลรักษาอุปกรณ์ให้ดีและใช้ให้คุ้มค่า และ
ควรนำอุปกรณ์วิทยาศาสตร์การกีฬาการปรับใช้ 4) ด้านการจัดการ (Management) ควรบริหารจัดการให้เป็น
ระบบ และ 5) ด้านการตลาด(Marketing) ควรประชาสัมพันธ์ให้หลากหลายและทั่วถึง

2. การบริหารจัดการรายการแข่งขันมวยให้มีประสิทธิภาพ โดยผู้จัดรายการแข่งขันมวยในชุมชน
ควรบริหารจัดการตามพระราชบัญญัติการกีฬา พ.ศ.2542 อย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะ ผู้ตัดสิน ต้องตัดสินอย่าง
เป็นธรรมแบบตรงไปตรงมา

3. การบริหารจัดการรายการแข่งขันมวยไทย เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดหนองบัวลำภู
เมื่อมีรายการแข่งขันมวยในชุมชนเพิ่มมากขึ้น ประโยชน์ด้านเศรษฐกิจย่อมเกิดแก่คนในชุมชนหลากหลาย
ได้แก่ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันมวย ได้แก่ หัวหน้าค่ายมวย, นักมวย,ผู้ฝึกสอน, ผู้ตัดสิน, แพทย์สนาม,
ผู้จัดรายการแข่งขันมวย, ผู้ชม, พ่อค้าแม่ค้า, สื่อมวลชน,ร้านอาหาร,โรงแรม,รีสอร์ท,ปั้มน้ำมัน ฯลฯ ชุมชนมี
รายได้เสริมเข้ามาจากการแข่งขันมวยไทย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คณะกรรมการกีฬาจังหวัดหนองบัวลำภู และสมาคมกีฬาแห่งจังหวัดหนองบัวลำภู ควรนำ
ผลการวิจัยไปเป็นนโยบายในการส่งเสริมการกีฬามวยไทยในจังหวัดต่อไป

2. หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด และนายอำเภอ ควรนำผลการวิจัยไปเป็นนโยบายใน
การส่งเสริม และสนับสนุนการกีฬามวยไทยในจังหวัดต่อไป

3.หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด,นายกเทศมนตรี และ
นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ควรนำผลการวิจัยไปเป็นนโยบายในการส่งเสริมและสนับสนุนการกีฬามวย
ไทยในจังหวัดต่อไป

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

สำหรับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและสนับสนุนค่ายมวยและการจัดการ
แข่งขันมวยในจังหวัดหนองบัวลำภู ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด, นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด,นายอำเภอ
นายกเทศมนตรี, นายกองค์การบริหารส่วนตำบล และภาคเอกชน ตลอดจน ค่ายมวยต่างๆ ที่สนใจนำ
ผลการวิจัยไปปรับใช้ในบริบทของพื้นที่ตนเอง ควรพิจารณาถึงความเหมาะสมกับสภาพบริบทพื้นที่ วัฒนธรรม
และวิถีชีวิตของพื้นที่นั้น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- การณียภาส ลิ้มสุวรรณ. (2567). จุฬาฯ ชูหมัดสั่ง ภาพยนตร์สารคดีฟื้นจิตวิญญาณมวยไทยบนสังเวียนโลก. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.chula.ac.th/highlight/196176>. {30 มิถุนายน 2568}
- ชินพรรธน์ อธิชัยวานนท์ และคณะ. (2568). ซอฟต์แวร์มวยไทย : การขับเคลื่อนนโยบายภาครัฐโดยใช้อิทธิพลทางวัฒนธรรม. *Journal of Spatial Development and Policy*, 3(3), 101-110.
- ธัญลักษณ์ หงส์โต, ธีระวัฒน์ จันทิก และพิทักษ์ ศิริวงศ์. (2561). แนวทางการพัฒนาเกณฑ์การประเมินการจัดการคุณภาพมาตรฐานของค่ายมวยไทย. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*, 12(3), 315-333.
- พระมหาสมเกียรติ พงษ์ไย. (2558). ค่ายมวยไทย : รูปแบบการพัฒนาการจัดการศิลปะการต่อสู้เพื่ออนุรักษ์และสืบสานมวยไทยในกรุงเทพมหานคร (ดุชนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาสารคาม : สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์, คณะวัฒนธรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศราวุธ สิงห์มณี และคณะ. (2563). วิถีมวยไทย: เส้นทางชีวิตของนักกีฬามวยไทยอาชีพ กรณีศึกษา ค่ายมวยช. สุขมายิมส์ หมู่ที่ 9 ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 4(2), 64-80.
- สุดาร์ตน์ พิมรัตน์กานต์. (2564). องค์การและการจัดการสมัยใหม่. ตำราวิชาการและการจัดการสมัยใหม่. วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- อนุรักษปภพ มีตน. (2564). การพัฒนาโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของนักกีฬามวยไทยที่กำลังศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความโดยใช้วิธีการสอนอ่านแบบ SQ4R สำหรับนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดท่าพุด (นครผลประชานุกูล)

DEVELOPMENT OF READING COMPREHENSION SKILLS USING THE SQ4R INSTRUCTIONAL
METHOD FOR GRADE 5 STUDENTS AT WAT THA PHUT SCHOOL
(NAKHON PHON PRACHANUKUL)

วรณัฐ แพสะอาด, พระครูวินัยธรสุขุม สุขวาทโก และ รัชชวี เกาโต
Woranut phaesaaart, Phra Khru Winaithon Sukhum Sukhavaddhako
and Raktawee Taoto
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
Corresponding author, e-mail : Woranut9729@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ โดยใช้วิธีการสอนอ่านแบบ SQ4R และ (2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านจับใจความก่อนและหลังเรียนด้วยวิธีการสอนแบบ SQ4R กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/3 โรงเรียนวัดท่าพุด (นครผลประชานุกูล) จำนวน 37 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากมีผลการประเมินการอ่านจับใจความต่ำกว่าร้อยละ 80 เครื่องมือที่ใช้การวิจัยได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้การอ่านจับใจความที่ใช้วิธีการสอนแบบ SQ4R จำนวน 4 แผน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านจับใจความ จำนวน 20 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละ t-test แบบ Dependent Samples หาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความโดยใช้วิธีการสอนอ่านแบบ SQ4R สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดท่าพุด (นครผลประชานุกูล) โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า

- 1) การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความของนักเรียน โดยใช้วิธีการสอนอ่านแบบ SQ4R ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80
- 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านจับใจความก่อนและหลังเรียนด้วยวิธีการสอนแบบ SQ4R ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การอ่านจับใจความ, เทคนิค SQ4R, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

This research aimed : (1) to develop the reading comprehension skills by using the sq4r, and (2) to compare the reading comprehension achievement of the students before and after learning with the sq4r method. The sample group for this research consisted of 37 students from grade 5/3 at wat tha phut school (nakhon phon prachanukul), obtained through purposive sampling due to their previous reading comprehension assessment scores being lower than 80 percent. The research instruments included 4 reading comprehension lesson plans based on the sq4r method and a 20-item reading comprehension achievement test. Data were analyzed using mean, percentage, standard deviation, and t-test for dependent samples. The research results found that:

1) the development of reading comprehension skills using the sq4r method met the 80 percent criterion.

2) the comparison of reading comprehension achievement before and after learning with the sq4r method showed that the post-test mean scores were significantly different from the pre-test scores at the .05 level.

Keywords: reading comprehension, SQ4R technique, Academic Achievement

บทนำ

การอ่านถือเป็นกลไกพื้นฐานสำคัญในการแสวงหาความรู้ของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอ่านจับใจความ ซึ่งถือเป็นรากฐานของทักษะการอ่านทั้งหมด จูไรรัตน์ ลักษณะศิริ (2552 : 45) ได้ชี้ให้เห็นว่า ผู้เรียนที่มีความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญจะพัฒนาไปเป็นผู้ที่มีทักษะการเรียนรู้ที่ดี และสามารถเข้าถึงความรู้ได้ด้วยตนเองจากการอ่าน ดังนั้น การสร้างนิสัยรักการอ่านจึงเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการเรียนรู้

แม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 51) ได้กำหนดคุณภาพที่คาดหวังสำหรับผู้เรียนที่สำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ไว้หลายประการ เช่น ความสามารถในการอ่านออกเสียงบทประพันธ์ร้อยแก้วและร้อยกรอง การทำความเข้าใจความหมายของคำและสำนวน การตอบคำถาม การแยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น ตลอดจนการสรุปความรู้จากเรื่องที่อ่านเพื่อประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ทว่า ในความเป็นจริง มักพบปัญหาที่ทำให้การอ่านไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ เช่น นักเรียนมีปัญหาในการอ่าน อ่านได้ช้า หรืออ่านแล้วไม่สามารถทำความเข้าใจเนื้อเรื่องและจับใจความสำคัญได้

สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันที่โรงเรียนวัดท่าพูด (นครผล ประชานุกูล) ซึ่งพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในปีการศึกษา 2568 มีค่าต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด สาเหตุสำคัญประการหนึ่งของผลการเรียนที่ต่ำกว่าเกณฑ์นี้คือ การที่นักเรียนขาดการพัฒนาทักษะการอ่าน ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการขาดการฝึกฝน ไม่ให้ความสนใจการอ่าน ไม่แสวงหาความรู้ หรือไม่เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการอ่าน

การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดนั้น ผู้สอนจำเป็นต้องสรรหาวิธีการสอน และกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม พร้อมทั้งเอาใจใส่ให้ผู้เรียนได้รับการฝึกอ่านอย่างสม่ำเสมอ เมื่อผู้เรียนมีทักษะแล้ว การฝึกเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับระดับชั้นก็สำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนกลายเป็นนักอ่านที่ชาญฉลาดและใช้เหตุผล (วันเพ็ญ คุณพิริยะทวี, 2548 : 8) นอกจากนี้ การอ่านจับใจความยังมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศชาติในยุคข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการศึกษา เศรษฐกิจ การเมือง และสังคม เนื่องจากข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้ถูกถ่ายทอดอย่างรวดเร็วผ่านสื่อหลากหลายประเภท ไม่ว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ผู้ที่มีความสามารถในการอ่านจึงสามารถนำความรู้ที่เป็นประโยชน์มาใช้ในการพัฒนาตนเองและสังคมได้ทันทั่วทั้งที่ (สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์, 2547: 159-161)

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาแนวทางและเทคนิคการจัดการเรียนการสอนที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้และทักษะการอ่านจับใจความได้ดียิ่งขึ้น และพบว่า วิธีการสอนแบบ SQ4R เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการกระตุ้นศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน วิธีการ SQ4R เป็นเทคนิคการสอนอ่านเพื่อค้นหาจุดสำคัญของเรื่องตามลำดับขั้นตอน ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ การสำรวจ (อ่านอย่างคร่าว ๆ) การตั้งคำถาม การอ่านอย่างละเอียด การบันทึก การสรุป และการทบทวนพร้อมแสดงความคิดเห็น โดยงานวิจัยของ อภัยพร สิลารักษ์ (2564) ซึ่งเป็นการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนอ่านแบบ SQ4R เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้แสดงผลลัพธ์ที่น่าสนใจ ผลการวิจัยพบว่า ชุดกิจกรรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด (77.50/79.56) ยิ่งไปกว่านั้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนด้วยชุดกิจกรรมของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมในระดับสูงสุด

ด้วยเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการใช้วิธีการสอนแบบ SQ4R ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดท่าพูด (นครผลประชานุกูล) เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

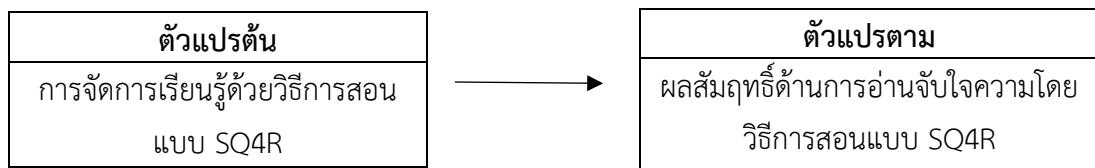
1. เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัด ท่าพูด (นครผลประชานุกูล) โดยใช้วิธีการสอนอ่านแบบ SQ4R ให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านจับใจความก่อนและหลังเรียนด้วยวิธีการสอนแบบ SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดท่าพูด (นครผลประชานุกูล)

สมมติฐานของการวิจัย

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดท่าพูด (นครผลประชานุกูล) มีทักษะการอ่านจับใจความหลังใช้วิธีการสอนอ่านแบบ SQ4R ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80
2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดท่าพูด (นครผลประชานุกูล) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านจับใจความ ด้วยวิธีการสอนอ่านแบบ SQ4R สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ทบทวนวรรณกรรมเพื่อสร้างเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ SQ4R ซึ่งพัฒนาโดย Pauk (1984) (อ้างถึงใน Eanes, 1997; สุนทร อุทุมหาราช, 2547) เพื่อใช้เป็นกลยุทธ์หลักในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทักษะการอ่าน โดยมีลำดับขั้นตอนการปฏิบัติที่เป็นระบบรวม 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1. ขั้นการสำรวจ (Survey - S) ผู้เรียนกวาดสายตาดำเนินหาในภาพรวมอย่างรวดเร็ว เพื่อค้นหาประเด็นสำคัญหรือโครงสร้างหลักของเรื่องที่อ่าน 2. ขั้นการตั้งคำถาม (Question - Q) ผู้เรียนวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้รับจากการสำรวจ แล้วนำมาตั้งจุดประสงค์ในการอ่านผ่านการสร้างคำถาม เพื่อกระตุ้นความสนใจและกำหนดทิศทางในการค้นหาคำตอบ 3. ขั้นการอ่าน (Read - R1) ผู้เรียนลงมืออ่านเนื้อหาอย่างละเอียดถี่ถ้วน โดยมุ่งเน้นการค้นหาคำตอบหรือข้อมูลสำคัญตามประเด็นคำถามที่ตั้งไว้ในขั้นก่อนหน้า 4. ขั้นการบันทึก (Record - R2) ผู้เรียนทำการรวบรวมและจดบันทึกข้อมูลสำคัญ หรือสรุปประเด็นที่ค้นพบจากการอ่านลงในสมุดบันทึกอย่างเป็นระบบ 5. ขั้นการสรุปใจความ (Recite - R3) ผู้เรียนเรียบเรียงและถ่ายทอดเนื้อหาที่ได้จากการศึกษาด้วยภาษาของตนเอง เพื่อทบทวนความเข้าใจในข้อมูลที่บันทึกไว้ 6. ขั้นการสะท้อนคิด (Reflect - R4) ผู้เรียนวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นต่อสิ่งที่อ่าน ตลอดจนเชื่อมโยงประสบการณ์หรือความรู้เดิมเข้ากับข้อมูลใหม่ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในระดับที่ลึกซึ้งขึ้นแผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

รูปภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดท่าพูด (นครผลประชานุกูล) ปีการศึกษา 2568 จำนวน 110 คน

กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/3 โรงเรียนวัดท่าพูด (นครผลประชานุกูล) จำนวน 37 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากมีผลการประเมินการอ่านจับใจความต่ำกว่าร้อยละ 80

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยวิธีการสอนแบบ SQ4R ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านจับใจความโดยวิธีการสอนแบบ SQ4R

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้การอ่านจับใจความที่ใช้วิธีการสอนแบบ SQ4R จำนวน 4 แผน ๆ ละ 2 ชั่วโมง รวมจำนวน 8 ชั่วโมง มีรายละเอียดดังนี้ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ข่าว แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 บทความ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 นิทาน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 บทร้อยกรอง

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านจับใจความ ประเมินชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67-1.00 ค่าความยาก (p) ระหว่าง 0.35-0.75 และค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.25-0.65

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยอย่างเป็นระบบ เริ่มจากการกำหนดระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลรวมทั้งสิ้น 10 ชั่วโมง ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) ซึ่งใช้เวลา 1 ชั่วโมง โดยให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านจับใจความที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 20 ข้อ และบันทึกผลไว้เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน หลังจากนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการอ่านจับใจความด้วยวิธีการสอนแบบ SQ4R ที่สร้างขึ้น จำนวน 4 แผน โดยใช้เวลาในการสอนรวม 8 ชั่วโมง และเมื่อสิ้นสุดกระบวนการทดลอง ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบหลังเรียน (Post-test) โดยให้นักเรียนทำแบบทดสอบชุดเดียวกับที่ใช้ในการทดสอบก่อนเรียน จำนวน 20 ข้ออีกครั้ง โดยใช้เวลา 1 ชั่วโมง เพื่อนำผลที่ได้มาเปรียบเทียบและประเมินผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก t-test แบบ Dependent Samples เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียน ค่าความเที่ยงตรงของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยการหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับตัวชี้วัด (Index of item - Objective Congruence หรือ IOC)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผลพัฒนาทักษะด้านการอ่านจับใจความแบบ SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดท่าพูด (นครผลประชานุกุล) แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลพัฒนาทักษะด้านการอ่านจับใจความแบบ SQ4R (n = 37)

กลุ่มตัวอย่าง	การพัฒนาทักษะ	คะแนนเต็ม 15	คะแนนที่ได้	$\bar{x}$	S.D.	เปรียบเทียบเกณฑ์ร้อยละ 80
37 คน (กลุ่มตัวอย่าง)	อ่านจับใจความช้า	15	394	10.64	2.52	70.99
	อ่านจับใจความบทความ	15	423	11.43	1.97	76.21
	อ่านจับใจความนิทาน	15	453	12.24	2.03	81.62
	อ่านจับใจความบทร้อยกรอง	15	464	12.54	2.14	83.60
	รวม	60	1734	11.71	2.16	83.08

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลพัฒนาทักษะด้านการอ่านจับใจความแบบ SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดท่าพูด (นครผลประชานุกุล) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 46.85 คิดเป็นร้อยละ 83.08 และคะแนนจากแบบทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.91 คิดเป็นร้อยละ 84.59 นั่นคือผลการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดท่าพูด (นครผลประชานุกุล) มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านจับใจความก่อนและหลังเรียนด้วยวิธีการสอนแบบ SQ4R

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้
(n = 37)

การทดสอบ	จำนวนนักเรียน (n)	$\bar{x}$	SD.	t	Df.	Sig.
ทดสอบก่อนเรียน	37	7.27	1.79	1.69	35	0.00**
ทดสอบหลังเรียน	37	16.91	1.06	2.03		

*P < .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนการอ่านจับใจความของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ ($\bar{x}$ = 16.91, S.D. = 1.06) สูงกว่าค่าเฉลี่ยก่อนการจัดการเรียนรู้ ($\bar{x}$ = 7.27, S.D. = 1.79) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความโดยใช้วิธีการสอนอ่านแบบ SQ4R สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดท่าพูด (นครผลประชานุกูล) โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ พบว่า ผลการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดท่าพูด (นครผลประชานุกูล) โดยใช้วิธีการสอนอ่านแบบ SQ4R ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ว่าการที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดนั้นทั้งนี้เนื่องจาก การใช้วิธีสอนแบบ SQ4R มีขั้นตอนในการอ่านจับใจความที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย ผู้วิจัยได้นำขั้นตอนดังกล่าวมาใช้ในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ อย่างครบถ้วน โดยก่อนนำไปทดลองผู้วิจัยได้มีแผนเตรียม 1 แผน เพื่อให้นักเรียนเข้าใจขั้นตอนการสอนดังกล่าว แล้วจึงเริ่มทำการทดลอง โดยในการวิจัยจะเริ่มจากให้นักเรียนฝึกร่วมกันโดยเป็นกลุ่ม เพื่อให้นักเรียนทำตั้งแต่ต้นจนจบการทดลอง จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับแนวคิดของ เซวณันต์ อ้นนอก , ัญญลักษณ์ เขจรภักดิ์ , สมาน เอกพิมพ์ (2567 : บทคัดย่อ) ได้ทำ งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านจับใจความภาษาไทยโดยการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับแผนผังความคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดย เซวณันต์ อ้นนอก, ัญญลักษณ์ เขจรภักดิ์, และ สมาน เอกพิมพ์ (2567: บทคัดย่อ) ได้สรุปผลการศึกษาที่สำคัญไว้สามประการ ประการแรก พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ที่ผสมผสานระหว่างวิธีสอนแบบ SQ4R กับการใช้แผนผังความคิดสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 75/75 โดยมีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 82.14/81.50 ประการที่สอง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนภายหลังการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และประการสุดท้าย นักเรียนแสดงความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับแผนผังความคิดเพื่อส่งเสริมการอ่านจับใจความในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดนอกจากนี้ เสาวลักษณ์ สาสิ, ชัยวัฒน์ สุภัทรวงศ์ และ ดร.ณนา นาชัยฤทธิ์ (2566: บทคัดย่อ) ที่มุ่งเน้นการพัฒนากิจกรรมการอ่านจับใจความภาษาไทยโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบ SQ4R สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ได้สรุปผลการวิจัยที่สำคัญไว้สามประเด็นหลัก

ประเด็นแรก กิจกรรมการอ่านจับใจความภาษาไทยที่พัฒนาขึ้นตามแนวคิด SQ4R นั้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80 โดยมีค่าประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 85.47/85.51 ประเด็นที่สอง ความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 85.51 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และประเด็นสุดท้าย นักเรียนแสดงความพึงพอใจต่อกิจกรรมการอ่านจับใจความตามแนวคิด SQ4R โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($x = 4.33$, S.D. = 0.58) 2) ความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนหลังเรียน เท่ากับร้อยละ 85.51 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการอ่านจับใจความตามแนวคิดการเรียนรู้แบบ SQ4R โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.58)

2. จากการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านจับใจความก่อนและหลังเรียนด้วยวิธีการสอนแบบ SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดท่าพุด (นครผลประชานุกุล) ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.5 โดยคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เนื่องจากมีการคัดเลือกเนื้อหาทำแบบทดสอบ มีการสร้างคำถามเพื่อวัดความสามารถในการอ่านจับใจความ โดยมีคำถามที่วัดความจำ และการนำไปใช้ และคำถามที่วัดการวิเคราะห์ สังเคราะห์ จำนวน 20 ข้อ ทั้งนี้มีการนำข้อสอบดังกล่าวไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุง จากนั้นจึงนำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มทดลองเพื่อหาค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเที่ยงให้เป็นไปตามหลักการสร้างแบบทดสอบที่ดีด้วยเหตุนี้จึงทำให้แบบทดสอบดังกล่าวสามารถวัดการอ่านจับใจความของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับ กฤติญา พินธุรักษ และ เจริญวิชัย สมพงษ์ธรรม (2565: บทคัดย่อ) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถการอ่านจับใจความวิชาภาษาไทยด้วยเทคนิค SQ4R สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้สรุปผลการศึกษาที่สำคัญไว้หลายประการ ประการแรก พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้เทคนิค SQ4R เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านจับใจความนั้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ โดยมีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 81.29/82.88 ประการที่สอง ค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) ของแผนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวอยู่ที่ 0.7091 ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 70.91 ประการที่สาม ความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภายหลังการเรียนด้วยเทคนิค SQ4R สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และประการสุดท้าย นักเรียนแสดงความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R โดยรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด นอกจากนี้ มีนาพลสุวรรณ, อัญชลี แสงอาวุธ และ กฤษณ์ สงสวัสดิ์ (2566: บทคัดย่อ) มุ่งเน้นการพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านจับใจความภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดแสงประดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยประยุกต์ใช้วิธีการสอนอ่านแบบ SQ4R ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ชุดฝึกทักษะที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 84.33/82.10 และมีประสิทธิผล (E.I.) เท่ากับ 0.69 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ ผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนภายหลังการเรียนมีค่าเฉลี่ย 24.07 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยก่อนเรียนที่มีค่า 9.71 อย่างมีนัยสำคัญ และในส่วนของทักษะการอ่านจับใจความ โดยเฉพาะ ก็พบว่าค่าเฉลี่ยหลังเรียนอยู่ที่ 15.07 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยก่อนเรียนที่ 6.36 เช่นกัน ส่วนด้านความรู้สึกรักของผู้เรียน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ที่ใช้วิธีการสอนอ่านแบบ SQ4R ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดในระดับมาก ($\mu = 4.48$, $\sigma = 0.60$)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรศึกษาขั้นตอนในแบบทดสอบให้เข้าใจและเตรียมเอกสารให้พร้อมสำหรับการฝึกเพื่อการพัฒนาจะได้เป็นไปตามลำดับขั้น
2. ควรฝึกให้นักเรียนเข้าใจขั้นตอนของการสอนแบบ SQ4R ให้ชัดเจน เพื่อให้ให้นักเรียนได้ฝึกอ่านอย่างมีประสิทธิภาพ
3. การเรียงลำดับบทอ่าน ควรจะเรียงลำดับแบบคละประเภทของเรื่องที่อ่านเพื่อให้ให้นักเรียนได้อ่านเรื่องไม่ซ้ำประเภทกัน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ขยายขอบเขตกลุ่มตัวอย่าง ศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลายมากขึ้น เช่น นักเรียนจากโรงเรียนอื่นหรือระดับชั้นอื่น เพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์ในบริบทที่แตกต่างกัน
2. เปรียบเทียบวิธีการฝึกทักษะที่แตกต่างกัน ทดลองเปรียบเทียบการใช้เทคนิค SQ4R การเป็นวิธีการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น การใช้สื่อดิจิทัล เกมการเรียนรู้ หรือการเรียนรู้แบบโต้ตอบวิเคราะห์ว่าแบบฝึกทักษะจากนิทานเหมาะกับนักเรียนกลุ่มใดมากที่สุด
3. พัฒนาเครื่องมือวัดผลที่หลากหลายขึ้น นอกจากแบบทดสอบ ควรใช้เครื่องมืออื่น ๆ เช่น การสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์ หรือการให้ผู้เรียนเล่าเรื่องหรือเขียนสรุปเองใช้แบบวัดเจตคติต่อการอ่านของนักเรียนเพื่อดูว่าการใช้เทคนิค SQ4R ส่งผลต่อทัศนคติในการอ่านหรือไม่
4. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ วิเคราะห์ปัจจัยอื่นที่อาจมีผลต่อความสามารถในการอ่านจับใจความ เช่น พื้นฐานการอ่านของนักเรียน สภาพแวดล้อมในการเรียน หรือแรงจูงใจของผู้เรียนศึกษาผลของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองหรือครูในการส่งเสริมการอ่าน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กฤติญา พินธุรักษ์, และเจริญวิทย์ สมพงษ์ธรรม. (2565). การพัฒนาความสามารถการอ่านจับใจความวิชาภาษาไทยด้วยเทคนิค SQ4R สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 8(3), 245-258. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/mcjou/article/view/270053>
- จุไรรัตน์ ลักษณะศิริและบาหยัน อิมสำราญ. (2552). การใช้ภาษาไทย. นครปฐม :โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เชาวนนต์ อันนอก, ธัญญลักษณ์ เขจรภักดิ์, และสมาน เอกพิมพ์. (2567). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านจับใจความภาษาไทยโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับแผนผังความคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารการบริหารการศึกษา มจร.วิทยาเขตร้อยเอ็ด*, 4(1), 1-12. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://ojs.mbu.ac.th/index.php/RJGE/article/view/2499>

- มีนา พลสุวรรณ, อัญชลี แสงอาวุธ, และกฤษณี สงสวัสดิ์. (2566). การพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านจับใจความ โดยใช้วิธีการสอนอ่านแบบ SQ4R ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยสำหรับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. *วารสารราชพฤกษ์*, 21(2), 142-155. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/267886>
- วันเพ็ญ คุณพิริยะทวี. (2548) การพัฒนาแบบฝึกการอ่านจับใจความ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 . มหาวิทยาลัยศิลปากร/นครปฐม. [ออนไลน์], แหล่งที่มา : https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_DOI=10.14457/SU.the.2005.127
- สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์. (2547). การอ่านและพัฒนาการทางการอ่าน. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- เสาวลักษณ์ สาลี, ชัยวัฒน์ สุภัทวรกุล, และดรณนภา นาชัยฤทธิ์. (2566). การพัฒนากิจกรรมการอ่านจับใจความภาษาไทยตามแนวคิดการเรียนรู้แบบ SQ4R สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. *วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร*, 13(2), 15-28.
- อภัยพร สิลารักษ์. (2564). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนอ่านแบบ SQ4R เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท], มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

DEVELOPMENT OF ONLINE INSTRUCTIONAL MODEL FOR BACHELOR'S DEGREE STUDENTS,
FACULTY OF EDUCATION, MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

พระครูศรีธรรมวุฒิ

Phra Khru Sri Tham Wut

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University

Corresponding author, e-mail : Khanawat.bam@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์สำหรับนักศึกษา (2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา และ (3) ศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์สำหรับนักศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ปีการศึกษา 2564 จำนวน 150 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2) แบบสอบถามความคิดเห็น วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที (t-test) และวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1) รูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) การเตรียมตัวของผู้เรียน (2) กิจกรรมการเรียนรู้ (3) ปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียน และ (4) การวัดและประเมินผล

2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ พบว่า หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และ

3) นักศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบในการเรียนการสอนออนไลน์ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การเรียนการสอนออนไลน์

ABSTRACT

This research aimed: (1) to development online instructional model for undergraduate students (2) to compare the academic achievement of undergraduate students and (3) to Study of satisfaction towards online teaching model of undergraduate students. The sampling group consisted of 150 from academic year 2021 undergraduate students at Mahamakut Buddhist University. The research instruments were 1) a learning achievement test and 2) questionnaire and the statistical used in this research were means, standard deviation, t-test and content analysis. The results of study showed that

1) the development online instructional model for undergraduate students comprised four components: (1) student preparation, (2) learning activities, (3) student interaction, and (4) assessment and evaluation.

2) to compare the academic achievement in online teaching management found that after learning was higher than before learning and

3) students are highly satisfied with the overall online teaching format.

Keywords: Development model, Online teaching

บทนำ

ปัจจุบันโลกถูกหลอมรวมด้วยวิทยาการด้านการสื่อสารโทรคมนาคมและคอมพิวเตอร์ในยุคของเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information and Communication Technology: ICT) ที่มีความเจริญอย่างสูงสุด การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทำให้เกิดเทคโนโลยีรูปแบบใหม่ ๆ ขึ้นมากมายและกลายเป็นปัจจัยสำคัญของวิถีชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547: 2, ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2554) ซึ่ง สุวิทย์ ธีระโคตร (2554: 9) กล่าวว่า เมื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) เช่น Facebook, Twitter, Google, Apple, Youtube, web blog เกิดขึ้นได้เปิดมิติแห่งการเรียนรู้ของมนุษย์ขยายไปทั่วโลกอย่างไร้พรมแดน (Globalization) นำไปสู่การปฏิรูปการเรียนรู้ของมนุษย์โดยทุกคนมีโอกาเข้าถึงความรู้และสิ่งใหม่ ๆ ได้อย่างเท่าเทียมกัน สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หมวดที่ 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษามาตรา 66 กล่าวว่า “ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ทำได้ เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยี เพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต”

สังคมออนไลน์ มักปรากฏให้เห็นในลักษณะของการนำมาใช้เพื่อดำเนินงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีตัวบุคคลหรือหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมกันเป็นเครือข่าย เพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรร่วมกัน แลกเปลี่ยนแบ่งปันทรัพยากร ข้อมูลข่าวสาร ฯลฯ แต่ปัจจุบันคำว่า สังคมออนไลน์ หมายถึง ระบบ เครือข่ายบนโลกออนไลน์ หรือ การติดต่อสื่อสารถึงกันผ่านอินเทอร์เน็ตนั่นเอง Wikipedia (2022) ให้ความหมายของเครือข่ายสังคมออนไลน์ว่า เป็นโครงสร้างสังคมที่ประกอบด้วยนอต (Node) ต่าง ๆ เชื่อมต่อกัน ซึ่งแต่ละนอตที่เชื่อมโยงกันก็อาจมีความสัมพันธ์กับนอตอื่น ๆ ด้วย โดยอาจมีระดับของ ความสัมพันธ์กัน มีความซับซ้อน มีเป้าหมาย สังคมออนไลน์ หมายถึง การที่มนุษย์สามารถเชื่อมโยงถึงกันทำความรู้จักกัน สื่อสารถึงกันได้ ผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต ซึ่งหากเป็นเว็บไซต์ที่เรียกว่าเป็น เว็บสังคมออนไลน์ ก็คือเว็บไซต์ที่เชื่อมโยงผู้คนไว้ด้วยกันนั่นเอง โดยเว็บไซต์เหล่านี้จะมีพื้นที่ให้ผู้คน เข้ามารู้จักกัน มีการให้พื้นที่บริการเครื่องมือต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในการสร้างเครือข่าย สร้างเนื้อหาตามความสนใจของผู้ใช้ ปัจจุบันมีเว็บไซต์ประเภทสังคมออนไลน์ เกิดขึ้นจำนวนมาก ทั้งที่มีเป้าหมายเชิงพาณิชย์และไม่แสวงหากำไร เช่น Wikipedia โดย 10 อันดับสุดยอด Social Media ที่ได้รับความนิยมในประเทศไทย คือ Facebook, Youtube, Google Plus, Pantip, MThai, Manager, Blogger, exteen, Twitter, multiply นอกจากนี้ Social Rank (2013) เว็บไซต์เก็บข้อมูลสถิติต่าง ๆ เกี่ยวกับ Social Network ได้ออกมาเปิดเผยถึงสถิติการใช้งาน Social Network ของคนไทยในช่วงหนึ่งปีที่ผ่านมา ซึ่งพบว่าประเทศไทยมีประชากรประมาณ 77 ล้านคนมีผู้ใช้ อินเทอร์เน็ต 25 ล้านคน ใช้ Social Network 18 ล้านคน เมื่อไปดูข้อมูลผู้ใช้ Social Network 18 ล้านคน พบว่าผู้ใช้ Facebook คิดเป็น 85%, Twitter 10% และ Instagram 5% การเข้าใช้งาน Social network นั้นแบ่งออกเป็นการใช้งานจาก

โทรศัพท์และอุปกรณ์เคลื่อนที่ 64% และจากการใช้งานผ่านคอมพิวเตอร์ 36% และสถิติทางด้านช่วงเวลาที่ใช้
งานมากที่สุดมี คือ มีการใช้งานมากที่สุดตอน 22.00 น. ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีสังคมออนไลน์จำนวนมากที่ผู้ใช้งาน
สามารถเข้าใช้บริการได้ หลากหลาย จึงเป็นเรื่องที่ง่ายสำหรับการจะใช้สังคมออนไลน์ในการทำกิจกรรม
ร่วมกันรวมถึงการจัดการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแผนแม่บทดังกล่าวจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำ
เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology: ICT)
มาประยุกต์ใช้เพื่อสนับสนุนในการจัดการศึกษาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารหรือไอซีที (ICT)
ประกอบด้วยเทคโนโลยีสำคัญ ได้แก่ เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีการสื่อสาร สามารถนำมา
ประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้หลากหลายรูปแบบ เช่น การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer
Assisted Instruction: CAI) การเรียนการสอนผ่านเว็บ (Web 3 Based Instruction: WBI) การเรียนรู้ผ่าน
สื่ออิเล็กทรอนิกส์และอินเทอร์เน็ต (Internet) ที่เรียกว่า อีเลิร์นนิง (Electronic Learning: e-Learning)
การเรียนการสอนผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่ (Mobile Learning: m-Learning) (มนต์ชัย เทียนทอง, 2547: 3-11)
และการนำเทคโนโลยีทางการศึกษามาใช้ในวงการศึกษาโดยนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในหลากหลายรูปแบบที่
เรียกว่า เทคโนโลยีการศึกษา (Educational technology) ด้วยการนำมาใช้ในการเรียนการสอน ทั้งใน
รูปแบบของเทคนิค วิธีการ เครื่องมือต่าง ๆ เช่น วิดีทัศน์ วิดยูโททัศน์ คอมพิวเตอร์ ฯลฯ และเทคโนโลยี
การศึกษาสมัยใหม่ เช่น การเรียนการสอนผ่านระบบอีเลิร์นนิง (e-Learning) การเรียนการสอนผ่านเว็บ (Web
Based Instruction : WBI) การเรียนการสอนระบบเปิด (massive open online course : MOOC) ฯลฯ
เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากเทคโนโลยีการศึกษาดังกล่าว การจัดการศึกษาในปัจจุบันมีการนำนวัตกรรม
และเทคโนโลยีทางการศึกษามาใช้เพื่อเพิ่มทางเลือกในการเรียนรู้ของผู้เรียน การเลือกใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่
เช่น อินเทอร์เน็ต เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนนอกจากจะเป็นการเพิ่มทางเลือกในการเรียนรู้ที่
สอดคล้องกับผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันแล้วยังเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้แบบต่อเนื่องตลอดชีวิตอีกด้วย
(ฐาปณีย์ ธรรมเมธา, 2558: 1)

การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่สนองต่อแนวคิดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น สำคัญ
ซึ่งสัมพันธ์กับผลการเรียนรู้ที่มุ่งหมายให้เกิดขึ้นแก่นักศึกษาในระดับอุดมศึกษา 5 ด้าน ตาม กรอบมาตรฐาน
คุณวุฒิระดับอุดมศึกษา คือ ผู้เรียนจะต้องเกิดคุณธรรมจริยธรรม ความรู้ทักษะทาง ปัญญา ทักษะ
ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้
เทคโนโลยีสารสนเทศในระหว่างการบ่มเพาะตนเป็นบัณฑิต ซึ่งการจัดการศึกษาในอนาคตยิ่งต้องเน้นพัฒนาคน
ให้มีความสามารถในการคิดและมีทักษะการคิดวิเคราะห์คิด สร้างสรรค์ และมีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถ
ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่ถือ
ว่าเป็นการจัดการศึกษาในระดับที่สำคัญ เนื่องจากการศึกษาที่เตรียมบุคคลเข้าสู่อาชีพ โดยนิสิตนักศึกษาที่
จบการศึกษาในระดับนี้แล้ว จะเข้าสู่การประกอบอาชีพ ดังนั้น การจบการศึกษาแล้วมีอาชีพหรือมีงานทำจึง
เป็นเป้าหมายของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครอง นักศึกษา และรัฐบาล ซึ่งการที่นิสิตนักศึกษาที่จบ
การศึกษาแล้วมีอาชีพทันที จะต้องเป็นนักศึกษาที่มีคุณลักษณะตามที่เจ้าของสถานประกอบการยอมรับ
ซึ่งโดยทั่ว ๆ ไปเราเรียกว่า นักศึกษาที่มีคุณภาพ ทำให้สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งพยายามทำทุกวิถีทางที่จะให้
นิสิตนักศึกษาของตนมีคุณภาพ ซึ่งเราเรียกว่า การบริหาร ในการบริหารสถาบันให้มีคุณภาพจึงเป็นหัวใจสำคัญ
ยิ่งในปัจจุบันนั้น เป็นยุคการแข่งขันที่มีความจำเป็นที่ต้องเน้นคุณภาพของบัณฑิตเพื่อการแข่งขัน คงไม่ใช่
เฉพาะภายในประเทศเท่านั้นแต่รวมถึงต่างประเทศด้วยเช่นกัน (เทือน ทองแก้ว, 2550)

การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เน้นให้ผู้เรียนก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลก เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ โดยผู้เรียนต้องมีความรู้ ทักษะ ความสามารถ และสมรรถนะที่เกิดจากการเรียนรู้ ทั้งในห้องเรียนและการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยเหตุนี้ การจัดการเรียนรู้ออนไลน์เป็นวิธีการรูปแบบการเรียนรู้รูปแบบใหม่ อาศัยความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร เป็นลักษณะการถ่ายทอดเป็นรูปภาพ วิดีโอ เนื้อหาจะมีการใช้สื่อที่หลากหลาย (Multimedia) สามารถแลกเปลี่ยนหรือสนทนาระหว่างบุคคลโดยการใช้อุปกรณ์ทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นสื่อกลาง ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลการเรียนรู้ที่ทันสมัยและหลากหลาย การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามความสนใจ ผู้เรียนจำเป็นต้องมีทักษะการใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงการสื่อสาร โดยใช้เทคโนโลยีในสถานการณ์การแพร่ระบาด COVID-19 ด้วยมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) การปรับวิธีการเรียนการสอนเป็นรูปแบบออนไลน์มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะบุคคลไม่สามารถทำกิจกรรมในลักษณะแบบ Face to Face ได้ การจัดการเรียนการสอนออนไลน์เป็นหนึ่งตัวช่วยในการทำให้บุคคลสามารถทำกิจกรรมเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ภายใต้สถานการณ์ข้อจำกัด (วิทยา วาโย, อภิรติ เจริญกุล, ฉัตรสุตา กานกายนต์ และ จรรยา คนใหญ่, 2563) ในที่นี้ต้องอาศัย Google Classroom ในการจัดสภาพแวดล้อมการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมแบบมีปฏิสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน

ดังนั้น การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ เพื่อส่งเสริมแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ควรมีรูปแบบการออกแบบการสอนออนไลน์ที่เหมาะสม เนื่องจากการออกแบบการสอนออนไลน์ เป็นกระบวนการวางแผนอย่างเป็นระบบ โดยมีการวิเคราะห์องค์ประกอบการเรียนรู้ ทฤษฎีการเรียนการสอน สื่อกิจกรรมการเรียน และการประเมินผล เพื่อให้การสื่อสารการเรียนการสอนออนไลน์สามารถถ่ายทอดถึงผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน เช่นเดียวกับการเรียนการสอนในห้องเรียน ดังนั้นรูปแบบการสอนออนไลน์นั้น ควรจะมีการออกแบบวิธีสอนที่มีความเหมาะสมกับรูปแบบของการจัดการเรียนรู้และเนื้อหาวิชา ซึ่งการเรียนรู้ร่วมกันเป็นวิธีการเรียนที่มุ่งให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่เกิดจากผลของการทำงานร่วมกัน ซึ่งจะมีปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นในกระบวนการเรียนรู้ คือปฏิสัมพันธ์ด้านสังคม (Social Interaction) และ ปฏิสัมพันธ์ด้านความคิด (Intellectual Interaction) นอกจากนี้ยังเพิ่มปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และระหว่างผู้เรียนด้วยกันได้มากขึ้นอย่างเป็นอิสระและมีความเป็นส่วนตัว ด้วยเหตุนี้ผู้เรียนจึงต้องแสวงหาความรู้ด้วยตนเองมากขึ้น เป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ส่งผลให้เกิดความคิดอย่างเป็นระบบ (High-order Thinking Skills) และการคิดเชิงวิเคราะห์ (Critical Thinking) เนื่องจากต้องมีการแยกแยะข้อมูลอยู่ตลอดเวลา และสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความสามารถในการสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ขึ้นตามหลักการ Constructivist (Zhao, 1988) นอกจากนี้การที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนผู้สอน และผู้เรียนด้วยกัน รวมทั้งจากแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ ทำให้เกิดการคิดร่วมกัน (Think-pair-share) การส่งรายงาน (One-minute-paper) และการทบทวนข้อมูล เนื้อหาจากกลุ่มเพื่อนบนเครือข่าย (Peer Review Technique)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์สำหรับนักศึกษาศาสตร ระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ เพื่อให้สอดคล้องกับยุคปัจจุบันอันจะส่งผลให้นักศึกษาได้เรียนรู้ ค้นหาความรู้ สรุปลองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง และสามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง ตลอดจนผู้เรียนสามารถลงมือทำด้วยตัวเอง (Learning by doing) จากการเรียนการสอนออนไลน์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ได้ฝึกทักษะและทบทวนความรู้ได้ต่อเนื่อง และเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ตลอดจนต้องการให้นักศึกษาเรียนรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจริงและรู้จักวิธีการแก้ไขปัญหาได้ถูกต้อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เมื่อจัดกระบวนการเรียนการสอนแบบออนไลน์
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์สำหรับนักศึกษาศาสตร์ระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวางแผนและออกแบบการดำเนินการวิจัยเพื่อให้ได้รูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์สำหรับนักศึกษา ระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์อาจารย์ นักวิชาการ หรือผู้เชี่ยวชาญในสถาบันอุดมศึกษามีคุณวุฒิ ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา หรือเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อสรุปหาองค์ประกอบรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ขั้นตอนที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาศาสตร์ ระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ เมื่อจัดกระบวนการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้จัดทำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนออนไลน์ของนักศึกษาศาสตร์ ระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ เพื่อวัดประเมินผลการเรียนออนไลน์ของนักศึกษาศาสตร์ ระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ ให้นักเรียนที่ทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน (pre-test) ซึ่งเป็น แบบทดสอบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ เพื่อวัดความรู้พื้นฐานในการเรียนออนไลน์ โดยทำแบบทดสอบในเอกสารออนไลน์ และเมื่อสิ้นสุดการวิจัย ให้นักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนออนไลน์หลังเรียน (post-test) ซึ่งเป็นแบบทดสอบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ที่เป็นฉบับเดียวกันกับแบบทดสอบก่อนเรียน เพื่อวัดความรู้ในการเรียนหลังเรียน โดยทำแบบทดสอบในเอกสารออนไลน์

ขั้นตอนที่ 3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ โดยผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามความพึงพอใจในการเรียนการสอนออนไลน์ของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ แบบสอบถามความพึงพอใจปลายปิด (20 ข้อ) และแบบสอบถามความพึงพอใจปลายเปิดเพื่อสอบถามความคิดเห็นอื่น ๆ

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์สำหรับนักศึกษา ระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 255 รูป/คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 150 รูป/คน โดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่ม (Simple Random Sampling) ด้วยการจับสลาก และใช้นักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์เป็นหน่วยวิเคราะห์ (Unit of Analysis) โดยให้นักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์เป็นหน่วยสุ่ม

(Sample Unit) ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) และจากการแจกแบบสอบถามได้
กลับคืนมา ร้อยละ 100 สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์สำหรับนักศึกษา ระดับปริญญาตรี
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย พบว่า การพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์
สำหรับนักศึกษา ระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย จากการวิเคราะห์
สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้องค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ ประกอบไปด้วย
1) การเตรียมตัวนักศึกษา 2) กิจกรรมการเรียนการสอน 3) ปฏิสัมพันธ์ของนักศึกษา และ 4) การวัดผลและ
ประเมินผล

2. ผลศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษานักศึกษา ระดับปริญญาตรี
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย เมื่อจัดกระบวนการเรียนการสอนแบบออนไลน์ จากการ
วิเคราะห์ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน จากการใช้แบบทดสอบ
วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ออนไลน์) เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ปีการศึกษา 2564 พบว่า
นักศึกษามีคะแนนการทำให้แบบทดสอบก่อนเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 12.32 และคะแนนการทำให้แบบทดสอบหลังเรียน
เฉลี่ยเท่ากับ 18.91 คะแนนการทำให้แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนการทำให้แบบทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน กล่าวได้ว่า แบบทดสอบวัด
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ออนไลน์) เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์มีประสิทธิภาพในการพัฒนา
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาให้สูงขึ้น

3. ผลศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์สำหรับนักศึกษานักศึกษา ระดับ
ปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย จากการวิเคราะห์ความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการ
เรียนการสอนออนไลน์ พบว่า ด้านเนื้อหาที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ ($\bar{x}$ = 4.32, S.D. = 0.68) และภาพรวม
นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.16, S.D. = 0.75) ในแต่ละด้านมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ความพึงพอใจด้านเนื้อหา จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจที่มีต่อ
รูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ด้านเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.32, S.D. = 0.68) โดยข้อที่
นักศึกษามีความพึงพอใจมากที่สุด คือ เป็นการเพิ่มช่องทางการเรียนที่ทันสมัยและ สามารถเรียนรู้ เนื้อหา
ได้ตลอดเวลา ($\bar{x}$ = 4.45, S.D. = 0.76) รองลงมาได้แก่ การเข้าถึงเนื้อหาบทเรียนออนไลน์ ($\bar{x}$ = 4.37, S.D. =
0.63) และเป็นการเพิ่มช่องทางการเรียนที่ทันสมัยและสามารถเรียนรู้เนื้อหาได้ตลอดเวลา ($\bar{x}$ = 4.19, S.D. =
0.68) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

3.2 ความพึงพอใจด้านการเรียนการสอน จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจที่มี
ต่อรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ด้านการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.17, S.D. =
0.75) โดยข้อที่นักศึกษามีความพึงพอใจมากที่สุด คือ การจัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ช่วยให้
นักศึกษาเกิดความเข้าใจในบทเรียนมากขึ้น ($\bar{x}$ = 4.35, S.D. = 0.67) รองลงมาได้แก่ การจัดการเรียนการสอน
ผ่านระบบออนไลน์ สามารถสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้น่าสนใจ ($\bar{x}$ = 4.21, S.D. = 0.79) และการเรียนการ
สอนผ่านระบบออนไลน์ทำให้มีความรับผิดชอบมากขึ้น เพราะต้องติดตามการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ตลอดเวลา
($\bar{x}$ = 4.05, S.D. = 0.73) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

3.3 ความพึงพอใจด้านพฤติกรรมเกี่ยวกับความตั้งใจเรียน จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า นักศึกษามี
ความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ด้านพฤติกรรมเกี่ยวกับความตั้งใจเรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ใน
ระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.02, S.D. = 0.79) โดยข้อที่นักศึกษามีความพึงพอใจมากที่สุด คือ ผู้เรียนมีความตั้งใจเพิ่มขึ้น

ทุกครั้งที่จะเข้าชั้นเรียนระบบออนไลน์ ($\bar{x} = 4.21$, S.D. = 0.70) รองลงมาได้แก่ ผู้เรียนสามารถนำสื่อการสอนในบทเรียนออนไลน์มาใช้ประโยชน์ได้ในอนาคต ($\bar{x} = 4.08$, S.D. = 0.77) และการกระตุ้นจากผู้สอนมีผลต่อการตัดสินใจในการเรียนในระบบออนไลน์ของผู้เรียน ($\bar{x} = 3.76$, S.D. = 0.98) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

3.4 ความพึงพอใจด้านวัดผลประเมินผล จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ด้านวัดผลประเมินผล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.15$, S.D. = 0.76) โดยข้อที่นักศึกษามีความพึงพอใจมากที่สุด คือ ท่านได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง ($\bar{x} = 4.25$, S.D. = 0.78) รองลงมาได้แก่ ท่านได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับการใช้การวัดผลที่หลากหลายในการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ($\bar{x} = 4.20$, S.D. = 0.79) และท่านได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผล ($\bar{x} = 4.05$, S.D. = 0.69) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์สำหรับนักศึกษา ระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ ผู้วิจัยได้อภิปรายผลในแต่ละองค์ประกอบ รายละเอียดมีดังนี้

1. การเตรียมตัวของนักศึกษา ในการเตรียมนักศึกษาก่อนเรียนรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์นั้น นักศึกษาจะต้องมีความพร้อมด้วยการศึกษาคู่มือ การใช้งานระบบ การเข้าสู่ระบบวิธีการศึกษา ข้อมูลบทเรียน การปฐมนิเทศ การทำกิจกรรมการเรียน การรับ-ส่งไฟล์ การทำแบบทดสอบออนไลน์ ซึ่งเป็นขั้นตอนในการเตรียมความพร้อมในการเรียนการสอนออนไลน์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เพื่อให้นักศึกษามีความรู้พื้นฐานในการเรียน หากนักศึกษาที่มีทักษะไม่เพียงพอให้ศึกษาเพิ่มเติมในเว็บเพจเรียนเสริม และอนุญาตให้นักศึกษาถ่ายโอนข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ที่เชื่อมโยงไว้ในระบบออนไลน์ไปศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเองได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Khan (2016) ได้กล่าวถึง ด้านวิธีเตรียมการสอน (Pedagogical) เป็นกระบวนการสอน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เนื้อหา วิเคราะห์ผู้เรียน กิจกรรมและสื่อการสอน การออกแบบวิธีการสอน รวมทั้งการกำหนดกลยุทธ์การสอนในสภาพแวดล้อมแบบออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติพงษ์ พุ่มพวง (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนอีเลิร์นนิ่งด้วยการเรียนรู้ร่วมกันผ่านสังคมออนไลน์ เพื่อพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศสำหรับผู้เรียนระดับปริญญาตรี ผลการวิจัย พบว่า 1) รูปแบบการเรียนการสอน อีเลิร์นนิ่งด้วยการเรียนรู้ร่วมกันผ่านสังคมออนไลน์ เพื่อพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศ มีองค์ประกอบหลัก คือ (1) การเตรียมตัวผู้เรียน (2) กิจกรรมการเรียน (3) ปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียน และ (4) การถ่ายโยงความรู้ของผู้เรียน ซึ่งในขั้นตอนนี้เป็นการบูรณาการแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันด้านการเข้าถึงเพื่อสร้างแรงจูงใจ และบูรณาการแนวคิดสื่อออนไลน์ด้านการเรียนรู้ด้วยตนเอง รายบุคคล เพื่อให้นักศึกษาเกิดทักษะการเรียนรู้สารสนเทศในด้านการเข้าถึงสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. กิจกรรมการเรียนการสอน ในขั้นตอนนี้ผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษา โดยให้นักศึกษาได้ศึกษาเนื้อหาบทเรียน การนำเสนอเนื้อหาบนออนไลน์เป็นการนำเสนอเนื้อหาโดยการนำเสนอเนื้อหาที่สัมพันธ์กันเข้าด้วยกัน ผู้สอนสร้างความยืดหยุ่นให้กับนักศึกษาในการเข้าสู่เนื้อหาตามความสะดวกของนักศึกษา และมีอิสระในการเข้าสู่เนื้อหา โดยเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมบนเครือข่าย โดยเน้นให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็น อภิปราย ช่วยเหลือ ร่วมกันสืบค้นหรือค้นคว้าข้อมูล

เพิ่มเติม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เนื้อหาที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่นำเสนอ มีภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว ภาพยนตร์ เสียง ข้อความ และเครื่องมือต่าง ๆ และสามารถเข้าถึงเนื้อหาของรายวิชาได้ง่าย สอดคล้องกับแนวคิดของ กิดานันท์ มลิทอง, (2548) กล่าวว่า เนื้อหาและวิธีการสอนออนไลน์จะใช้สื่อผสม อิเล็กทรอนิกส์ (Electronics Multimedia) ได้แก่ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว ภาพยนตร์ เสียง ข้อความ และเครื่องมือต่าง ๆ ที่ระบบบริหารจัดการการเรียนรู้ได้จัดเตรียมไว้ให้มาประยุกต์ใช้ร่วมกันอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรพร อุณหเศรษฐ์ (2554) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความใฝ่รู้จากการบูรณาการอีเลิร์นนิ่งในการเรียนของนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การทำกิจกรรมกลุ่มระหว่างผู้เรียนแบบพบหน้า การสอนการคิดวิเคราะห์ เว็บไซต์ที่เสริมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาการเรียน การให้ศึกษาเนื้อหาบทเรียนจากหนังสือตำรา การทดสอบ โดยใช้แบบทดสอบอัตนัย (เติมคำและบรรยาย) และการศึกษาเนื้อหาบทเรียนออนไลน์ โดยตัวแปรที่พบในแต่ละชั้นสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความใฝ่รู้ได้เท่ากับร้อยละ 21.3

3. ปฏิสัมพันธ์ของนักศึกษา ในด้านนี้ควรเปิดโอกาสให้นักศึกษามีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน โดยการเรียนรู้ด้วยตนเองรายบุคคล การเรียนรู้จากสื่อออนไลน์ 3) การเรียนรู้จากปฏิสัมพันธ์กับครู เพื่อน และชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์ ซึ่งขั้นตอนนี้ได้บูรณาการวิธีการเรียนและการใช้เครื่องมือการเรียนรู้ เพื่อการเรียนรู้ร่วมกันด้านการสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ และบูรณาการแนวคิดสื่อออนไลน์ด้านการเรียนรู้จากปฏิสัมพันธ์กับครู เพื่อน และชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์และการเรียนรู้จากสื่อออนไลน์ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการรู้สารสนเทศด้านการใช้สารสนเทศในการแก้ปัญหาาร่วมกันได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Ally (2006) ได้กล่าวว่า การจัดปฏิสัมพันธ์ในการออกแบบการเรียนการสอนอีเลิร์นนิ่งนั้น ควรออกแบบส่วนต่อประสานที่ให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับตนเอง และกับเนื้อหาสาระ โดยออกแบบให้ง่ายต่อการรับรู้ของประสาทสัมผัส และคำนึงถึงการจัดให้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และผู้เรียนกับผู้เรียนอื่นด้วย โดยผ่านรูปแบบการเรียนการสอน เช่น การเรียนแบบร่วมมือ การเรียนแบบเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐิตยา เนตรวงษ์ (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ร่วมเพื่อสร้างชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต ซึ่งผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเรียนรู้ร่วมเพื่อสร้างชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ซึ่งมีกิจกรรมการเรียนรู้ร่วม เทคโนโลยี ชุมชน การดำเนินกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์ และเครือข่ายชุมชน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ และนักศึกษาปริญญาบัณฑิตที่เรียนตามรูปแบบการเรียนรู้ร่วมที่พัฒนาขึ้นมีความเป็นชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 โดยมีความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับค่อนข้างสูง

4. การวัดผลประเมินผล ในขั้นตอนนี้ผู้สอนควรมีการพัฒนาความรู้นักศึกษาด้วยการประเมินผลงานผู้เรียนและให้ข้อเสนอแนะนักศึกษาให้พัฒนาความรู้ร่วมกันด้วยการรับรู้ผลการประเมินชิ้นงานหรือผลทดสอบทางการเรียน โดยนักศึกษารับรู้ผลการประเมินแล้วนำไปพัฒนาความรู้ของตนเอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นักศึกษาได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับการใช้การวัดผลที่หลากหลายในการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ซึ่งนักศึกษาสามารถควบคุมการเรียนรู้แบบออนไลน์ของนักศึกษาได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Khan (2005) กล่าวว่า นักศึกษาสามารถควบคุมการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Learner Control) ซึ่งการเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิ่งผู้เรียนจะต้องมีความพร้อมและมีความสามารถที่แตกต่างกัน คือสามารถเลือกเรียนเนื้อหาที่แตกต่างกันในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน และให้ผลย้อนกลับที่แตกต่างกันสำหรับผู้เรียนแต่ละคน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐพล บัวอุไร (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ตามทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองวิชาการสร้างงานสื่อผสม เรื่องคอมพิวเตอร์

และอินเทอร์เน็ต ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ลำลูกกา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ความสามารถในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองของนักเรียนและความสามารถในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอน โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์อยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ก่อนเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์สำหรับนักศึกษา ระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นักศึกษาควรเตรียมความพร้อมในการใช้งานสื่อออนไลน์เพื่อให้นักศึกษาใช้งานสื่อออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ผู้สอนควรชี้แจงรูปแบบลักษณะขั้นตอนของรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์สำหรับนักศึกษา ระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้กับนักศึกษาอย่างละเอียด เพื่อให้ นักศึกษาเข้าใจและทำการศึกษารูปแบบการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้อง
3. รูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีคณะวิชาอื่น ๆ ในมหาวิทยาลัยอื่น โดยปรับเปลี่ยนกระบวนการหรือขั้นตอนการเรียนการสอนให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทการเรียนการสอนของคณะวิชานั้น ๆ ตามความเหมาะสม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ร่วมกับการ เรียนรู้รูปแบบอื่น เช่น ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (constructivist) เป็นต้น
2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อออนไลน์เพื่อใช้ในการพัฒนาทักษะด้านอื่น ในรายวิชาต่าง ๆ สาขาวิชาอื่น เช่น ทักษะการคิด การอ่าน และการเขียน
3. ควรมีการศึกษสาเหตุของการแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เรียนผ่านเครือข่ายออนไลน์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมหรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียน
4. ควรมีการศึกษาเรื่องรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ด้วยการเรียนรู้ร่วมกันผ่านสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศ สำหรับผู้เรียนระดับปริญญาตรีในคณะอื่น ๆ ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยอื่น ๆ
5. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ด้วยการเรียนรู้ร่วมกันผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะการเรียนรู้สารสนเทศ สำหรับผู้เรียนคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ กับนักศึกษาคณะอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณา ศักดิ์ศรี. (2540). การผลิตชุดสื่อประสมระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง การแต่งคำประพันธ์. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน.
- กาญจนา อรุณสุขจุฑา. (2546). ความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์ต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ การเกษตรไชยปราการ จำกัด อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- กิตานันท์ มลิทอง. (2548). เทคโนโลยีและการสื่อสารเพื่อการศึกษา. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์.
- กิตติพงษ์ พุ่มพวง. (2558). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนอิเล็กทรอนิกส์นึ่งด้วยการเรียนรู้ร่วมกันผ่านสังคมออนไลน์ เพื่อพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศสำหรับผู้เรียนระดับปริญญาตรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีนิพนธ์. สาขาวิชาหลักสูตรการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร. กรุงเทพมหานคร.
- ชวลิต ชูกำแพง. (2551). การประเมินการเรียนรู้. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ฐิตยา เนตรวงษ์. (2553). การพัฒนารูปแบบการเรียนร่วมเพื่อสร้างชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐพล บัวไร่. (2555). ผลการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ตามทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง วิชาการสร้างงานสื่อผสม เรื่องคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ลำลูกกา. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ถนอมพร เลหาจรัสแสง. (2545). Designing e-Learning: หลักการออกแบบและการสร้างเว็บเพื่อการเรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 1. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2543). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- บุปผชาติ ทิพพรรณ. (2541). เครื่องมือในการสร้างความรู้ การประชุมวิชาการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เรื่องการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ : สมาคมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทางการศึกษาไทย.
- พรินต์ติ้งเพรส.สุธรรม
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2538). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภพ เลหาไฟบูลย์. (2542). แนวการสอนวิทยาศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- เยาวดี วิบูลย์ศรี. (2540). การวัดผลและการสร้างแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2545). เทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ). กรุงเทพฯ : สุธรรม จันทรหอม. (2541). การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน. กรุงเทพฯ : อารีย์ วชิรวารการ. (2542). การวัดและการประเมินผลการเรียน. กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏราชบุรี.
- Ally. (2006). <https://apps.apple.com/us/app/learning-ally-audiobooks/id1131235021>
- Ganesan, R., Edmond, G., and Spector M.J. (2002). "The Changing nature of instructional design for networked learning." Networked Learning: Perspectives and Issues. 6, 3 (December): 93-109.
- Good, Carter V. (1973). Dictionary of Education. New York : McGraw-Hill Book Company.
- Google Trends. 2008. Google Trends Homepage. Retrieved April 052010., from <http://www.google.com/tre>.
- Hiltz, S.R. and Harasim, L. (2005). "The Online Interaction Learning Model: An Integrated Theoretical Framework for Learning Networks." Learning Together Online Research on Asynchronous Learning Networks 10, 3 (March): 54-62.

- Hunnum, W. (1988). Web-based Instruction Lesson. Retrieved from http://www.soe.unc.edu/edci111/8-98/index_wbi2.html
- Joosten, T. (2012). Social Media for Educators: Strategies and Best Practices. USA.
- Khan, B.H. (2016). Revolutionizing Modern Education Through Meaningful E-Learning Implementation. USA: Information Science.
- Krutus. (2000). E-Learning. Form <http://www.nectec.or.th/courseware/cai/0018.Html> (11 april 2007)
- Mayer, R.E. (2005). The Cambridge Handbook of Multimedia Learning. New York, USA.: Cambridge University Press.

ผลกระทบของเทคโนโลยีต่อวัฒนธรรมและประเพณีการเฉลิมฉลองปีใหม่

THE IMPACT OF TECHNOLOGY ON THE CULTURE AND TRADITIONS OF NEW YEAR CELEBRATIONS

มนัสวี มนต์ปัญญาวัฒนา

Manatsawee Monpannawattana

สถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล

Institute for Innovative Learning Mahidol University

ญาณิศา แก้วภา, ชันญชิตา ละลอบ, ชนกานต์ เชื้อสายสิทธิ์, พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ
และ พระมหาเกรียงไกร สิริวิฑฒโน

Yanisa Kaewpa, Chananchida Lalop, Chonnakan Chueasaisit

Phrakhrupaladsuwatthanawisutthisarakun and Phramaha Kriangkrai Sirivaddhano

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University

Corresponding author, e-mail : bav7@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ศึกษาผลกระทบของเทคโนโลยีต่อวัฒนธรรมและประเพณีการเฉลิมฉลองปีใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) สำรวจและวิเคราะห์ผลกระทบของเทคโนโลยีต่อการรักษาประเพณีดั้งเดิม และ (2) เสนอแนะแนวทางการใช้เทคโนโลยีอย่างมีสติเพื่อรักษาสมดุลระหว่างการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและคุณค่าทางวัฒนธรรม การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงผสมผสาน ซึ่งรวมทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยจัดทำแบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมกิจกรรมเฉลิมฉลองปีใหม่เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ พร้อมทั้งศึกษาเอกสารทางวัฒนธรรมและรายงานการใช้เทคโนโลยีในการจัดงานเฉลิมฉลองปีใหม่ นำมาวิเคราะห์เชิงสถิติ สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณจากการสำรวจ เพื่อหาความสัมพันธ์และแนวโน้ม และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์และการวิเคราะห์เอกสาร ผลการวิจัยพบว่า

1) เทคโนโลยีมีผลกระทบทั้งทางบวก เช่น การเชื่อมต่อผู้คนจากทั่วโลกและการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดงาน และทางลบ เช่น การลดทอนความเป็นดั้งเดิมและการพึ่งพาเทคโนโลยีมากเกินไป และ

2) การใช้เทคโนโลยีอย่างมีสติ การผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีและประเพณี และการสร้างสมดุลในการใช้เทคโนโลยีเป็นแนวทางสำคัญในการรักษาวัฒนธรรมและประเพณีในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: การเฉลิมฉลองปีใหม่, การอนุรักษ์ประเพณี, เทคโนโลยีสมัยใหม่, ผลกระทบทางวัฒนธรรม

ABSTRACT

This article examines the impact of technology on the culture and traditions of New Year celebrations. It aims to (1) explore and analyze the effects of technology on preserving traditional customs, and (2) propose guidelines for the mindful use of technology to maintain a balance between technological change and cultural values. This research employs a mixed-methods approach, integrating both quantitative and qualitative research methods. Questionnaires were used to survey participants in New Year celebration activities regarding their technology usage, and experts were interviewed. Additionally, cultural documents and reports on technology use in New Year celebrations were studied. Statistical analysis was conducted on the quantitative survey data to identify relationships and trends, while content analysis was applied to the qualitative data from interviews and document analysis. The research findings indicate that:

1) technology has both positive impacts, such as connecting people from around the world and increasing the efficiency of event organization, and negative impacts, such as diminishing traditional authenticity and over-reliance on technology.

(2) the mindful use of technology, the integration of technology and tradition, and creating a balance in technology usage are key approaches to preserving culture and traditions in the digital age.

Keywords: New Year Celebrations, Modern Technology, Cultural Impact, Tradition Preservation

บทนำ

การเฉลิมฉลองปีใหม่เป็นหนึ่งในประเพณีที่มีความสำคัญและมีการปฏิบัติอย่างแพร่หลายในวัฒนธรรมต่าง ๆ ทั่วโลก เป็นช่วงเวลาที่ผู้คนมักจะรวมตัวกันเพื่อสังสรรค์ ร่วมกิจกรรม และแสดงความปรารถนาดีสำหรับปีใหม่ที่มาถึง ในยุคปัจจุบัน เทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของมนุษย์อย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การใช้แอปพลิเคชันในการวางแผนกิจกรรม หรือการนำเทคโนโลยีเสมือนจริง (VR/AR) มาใช้ในการสร้างประสบการณ์เฉลิมฉลอง

การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเฉลิมฉลองปีใหม่ไม่เพียงแต่เพิ่มความสะดวกสบายและความน่าสนใจให้กับกิจกรรมต่าง ๆ เท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมและประเพณีที่มีมาแต่เดิม ซึ่งบางครั้งอาจทำให้ประเพณีดั้งเดิมสูญหายหรือเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่แตกต่างออกไป การเปลี่ยนแปลงนี้จึงทำให้เกิดความจำเป็นในการศึกษาและวิเคราะห์ผลกระทบของเทคโนโลยีต่อวัฒนธรรมและประเพณีการเฉลิมฉลองปีใหม่อย่างละเอียดและเป็นระบบ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. สำรวจและวิเคราะห์ผลกระทบของเทคโนโลยีต่อการรักษาประเพณีดั้งเดิม
2. เสนอแนะแนวทางการใช้เทคโนโลยีอย่างมีสติเพื่อรักษาสมดุลระหว่างการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและคุณค่าทางวัฒนธรรม

คำถามการวิจัย

1. เพื่อให้การวิจัยเป็นไปอย่างมีเป้าหมายและชัดเจน คำถามการวิจัยที่นำมาศึกษามีดังนี้
2. เทคโนโลยีมีผลกระทบอย่างไรต่อการรักษาประเพณีการเฉลิมฉลองปีใหม่ในสังคมปัจจุบัน?
3. การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเฉลิมฉลองปีใหม่ได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบและวิธีการเฉลิมฉลองอย่างไร?
4. ผลกระทบทางบวกและทางลบของการใช้เทคโนโลยีในการเฉลิมฉลองปีใหม่มีอะไรบ้าง?
5. แนวทางใดบ้างที่สามารถนำมาใช้เพื่อรักษาวัฒนธรรมและประเพณีการเฉลิมฉลองปีใหม่ให้คงอยู่ในยุคเทคโนโลยี?

ทบทวนวรรณกรรม

ความหมายของวัฒนธรรมและประเพณีการเฉลิมฉลองปีใหม่

วัฒนธรรมคือชุดของความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี และพฤติกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มคนหนึ่ง ๆ ซึ่งถูกส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น (Geertz, 1973) ประเพณีการเฉลิมฉลองปีใหม่เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่แสดงถึงการเริ่มต้นใหม่ การเฉลิมฉลองนี้มีความหลากหลายในแต่ละวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นการจุดพลุ การจัดงานเลี้ยง การประดับไฟ หรือการใช้สัญลักษณ์เฉพาะตัวในการเฉลิมฉลอง (Smith, 2020; Jakkraphan, 2021)

บทบาทของเทคโนโลยีในสังคมปัจจุบัน

เทคโนโลยีเป็นส่วนสำคัญที่ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในสังคมสมัยใหม่ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ได้ทำให้การสื่อสารเป็นไปได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Castells, 1996) นอกจากนี้ เทคโนโลยีเช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI), เทคโนโลยีเสมือนจริง (VR/AR) และ Internet of Things (IoT) ได้เปิดโอกาสใหม่ ๆ ในการสร้างประสบการณ์และการจัดการกิจกรรมต่าง ๆ (Katz & Rice, 2002; Bell & Waters, 2006)

ผลกระทบของเทคโนโลยีต่อวัฒนธรรมทั่วไป

การนำเทคโนโลยีมาใช้ในชีวิตประจำวันมีผลกระทบต่อวัฒนธรรมในหลายด้าน เช่น การเปลี่ยนแปลงวิธีการสื่อสาร การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงาน และการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต (Turkle, 2011; Nakamura, 2002) เทคโนโลยีสามารถช่วยเสริมสร้างความเชื่อมโยงระหว่างผู้คน แต่ในขณะเดียวกันก็อาจทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมสูญเสียความหมายบางประการ (Carr, 2010)

การเฉลิมฉลองปีใหม่ในยุคดิจิทัล

ในยุคดิจิทัล การเฉลิมฉลองปีใหม่ได้รับการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ด้วยการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการแชร์ภาพและวิดีโอการเฉลิมฉลอง การจัดงานผ่านเทคโนโลยีเสมือนจริง (VR/AR) เพื่อให้ผู้คนที่อยู่ไกลกันสามารถร่วมฉลองได้ และการใช้แอปพลิเคชันในการวางแผนและจัดกิจกรรมต่าง ๆ (Lee, 2018; Huang & Benyoucef, 2013) การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ทำให้การเฉลิมฉลองปีใหม่นี้มีความหลากหลายและเข้าถึงได้ง่าย

ขึ้น แต่ก็มาพร้อมกับความท้าทายในการรักษาความเป็นดั้งเดิมของประเพณี (Williams, 2012; Johnson, 2015)

บทบาทของสื่อดิจิทัลในการเปลี่ยนแปลงประเพณีการเฉลิมฉลองปีใหม่

สื่อดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงวิธีการเฉลิมฉลองปีใหม่ โดยเฉพาะการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่ทำให้ผู้คนสามารถแชร์ประสบการณ์การเฉลิมฉลองได้แบบเรียลไทม์และขยายขอบเขตของการเฉลิมฉลองให้กว้างขึ้น (Bell & Waters, 2006). การใช้แพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น Facebook, Instagram และ Twitter ช่วยให้การเฉลิมฉลองปีใหม่เป็นที่รู้จักและเข้าถึงได้มากขึ้น แต่ก็อาจทำให้เกิดการเปรียบเทียบและความคาดหวังที่ไม่สมจริงระหว่างผู้คน (Marwick, 2013).

อิทธิพลของเทคโนโลยีมือถือในการสร้างปฏิสัมพันธ์สังคมในงานเฉลิมฉลองปีใหม่

เทคโนโลยีมือถือมีบทบาทในการสร้างและเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์สังคมในงานเฉลิมฉลองปีใหม่ ผู้คนสามารถสื่อสารกันได้อย่างต่อเนื่องผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ เช่น LINE, WhatsApp และ Messenger ซึ่งช่วยให้การจัดงานมีความสะดวกและรวดเร็วมากขึ้น (Wellman & Gulia, 1999). อย่างไรก็ตาม การพึ่งพาเทคโนโลยีมือถืออาจทำให้การปฏิสัมพันธ์แบบตัวต่อตัวลดลง และลดความสำคัญของการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่ลึกซึ้ง (Turkle, 2011).

การใช้ Big Data และ AI ในการวางแผนและปรับแต่งการเฉลิมฉลองปีใหม่

การใช้ Big Data และปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการวางแผนและปรับแต่งการเฉลิมฉลองปีใหม่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เข้าร่วมได้ดียิ่งขึ้น (Huang & Benyoucef, 2013). AI สามารถช่วยในการคาดการณ์จำนวนผู้เข้าร่วมงาน การจัดการทรัพยากร และการสร้างประสบการณ์เฉลิมฉลองที่เป็นส่วนตัว (Chen & Wellman, 2004). อย่างไรก็ตาม การใช้ AI อาจทำให้เกิดความเป็นส่วนตัวและปัญหาด้านจริยธรรมในการจัดการข้อมูลผู้เข้าร่วมงาน (Creswell, 2014).

ผลกระทบของเทคโนโลยีต่อการถ่ายทอดประเพณีระหว่างรุ่น

เทคโนโลยีมีผลกระทบต่อการถ่ายทอดประเพณีระหว่างรุ่น โดยเฉพาะในครอบครัวที่มีการใช้เทคโนโลยีในการจัดงานเฉลิมฉลองปีใหม่ (Nakamura, 2002). ผู้สูงอายุอาจมีความยากลำบากในการปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ซึ่งอาจส่งผลให้การถ่ายทอดประเพณีลดลง ในขณะที่เยาวชนมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีได้อย่างคล่องแคล่ว ทำให้ประเพณีมีการปรับเปลี่ยนและสร้างสรรค์รูปแบบใหม่ ๆ ที่อิงกับเทคโนโลยี (Ito et al., 2009).

การตลาดและการค้าในงานเฉลิมฉลองปีใหม่ผ่านเทคโนโลยี

การใช้เทคโนโลยีในการตลาดและการค้าในงานเฉลิมฉลองปีใหม่ช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่กว้างขึ้นผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ (Williams, 2012). การใช้โฆษณาออนไลน์ การสร้างเนื้อหาเชิงสร้างสรรค์ และการใช้ Influencer Marketing ช่วยส่งเสริมการขายสินค้าหรือบริการที่เกี่ยวข้องกับการเฉลิมฉลองปีใหม่ (Huang & Benyoucef, 2013). อย่างไรก็ตาม การตลาดผ่านเทคโนโลยีอาจทำให้เกิดการบริโภคที่เกินความจำเป็นและลดความสำคัญของการเฉลิมฉลองแบบดั้งเดิม (Carr, 2010).

ผลกระทบของเทคโนโลยีต่อการสร้างประสบการณ์ส่วนบุคคลในงานเฉลิมฉลองปีใหม่

เทคโนโลยีช่วยให้การสร้างประสบการณ์เฉลิมฉลองปีใหม่เป็นไปอย่างส่วนบุคคลมากขึ้นผ่านการใช้อแอปพลิเคชันที่ปรับแต่งกิจกรรมตามความต้องการของผู้ใช้ (Lee, 2018). ผู้เข้าร่วมสามารถเลือกกิจกรรมที่ตรงกับความชอบและสร้างประสบการณ์เฉลิมฉลองที่ไม่ซ้ำใครได้ (Johnson, 2015). อย่างไรก็ตาม การสร้างประสบการณ์ส่วนบุคคลผ่านเทคโนโลยีอาจทำให้เกิดการแยกตัวออกจากกลุ่มสังคมและลดการมีปฏิสัมพันธ์ที่เป็นธรรมชาติระหว่างผู้คน (Turkle, 2011).

หลักคำสอนในพุทธศาสนากับการใช้เทคโนโลยีหรือ AI ในช่วงปีใหม่

พุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีอิทธิพลอย่างลึกซึ้งต่อวัฒนธรรมและประเพณีของคนไทย หลักคำสอนในพุทธศาสนาเน้นการพัฒนาจิตใจ ความเมตตา ความมีสติ และการดำเนินชีวิตอย่างสมดุล ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการใช้เทคโนโลยีและปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการเฉลิมฉลองปีใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับค่านิยมทางจิตวิญญาณของสังคมไทย

1. การมีสติและการใช้เทคโนโลยีอย่างรู้ตัว

หลักคำสอนเรื่องการมีสติ (Mindfulness) ในพุทธศาสนาเน้นการตระหนักรู้และการอยู่กับปัจจุบันอย่างเต็มที่ (Rahula, 1974). การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเฉลิมฉลองปีใหม่ เช่น การใช้แอปพลิเคชันเพื่อจัดกิจกรรม หรือการใช้ VR/AR เพื่อสร้างประสบการณ์เฉลิมฉลอง ควรทำอย่างมีสติรู้ตัว เพื่อไม่ให้เทคโนโลยีเข้ามาควบคุมหรือรบกวนการมีปฏิสัมพันธ์แบบมนุษย์ การใช้เทคโนโลยีควรเป็นเครื่องมือที่ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่า ไม่ใช่ทำให้เกิดความวุ่นวายหรือความเครียด

2. ความเมตตาและการใช้เทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างความสามัคคี

พุทธศาสนาสอนให้มีความเมตตา (Metta) และความรักที่ไม่หวังผลตอบแทน (Karuna) ซึ่งเป็นพื้นฐานของความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม (Dalai Lama, 1999). การใช้เทคโนโลยีในการเฉลิมฉลองปีใหม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้คน ตัวอย่างเช่น การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเชื่อมต่อผู้ที่อยู่ห่างไกล หรือการใช้ AI ในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการแบ่งปันประสบการณ์ร่วมกัน

3. การพึ่งพาเทคโนโลยีอย่างไม่ยึดติด

หลักคำสอนเรื่องการไม่ยึดติด (Anatta) ในพุทธศาสนาสอนให้หลีกเลี่ยงการยึดติดกับสิ่งต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงเทคโนโลยี (Nagarjuna, 1950). ในการเฉลิมฉลองปีใหม่ การใช้เทคโนโลยีควรทำอย่างมีสติและไม่ให้เกิดการพึ่งพาเทคโนโลยีมากเกินไปจนทำให้ผู้คนละทิ้งการมีปฏิสัมพันธ์แบบตัวต่อตัวหรือการรักษาประเพณีดั้งเดิม การใช้เทคโนโลยีควรเป็นเครื่องมือที่ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์เฉลิมฉลอง ไม่ใช่แทนที่ประเพณีที่มีอยู่

4. การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้และการถ่ายทอดประเพณี

พุทธศาสนาให้ความสำคัญกับการศึกษาหาความรู้และการถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่น (Venerable Ajahn Chah, 2000). เทคโนโลยีและ AI สามารถนำมาใช้ในการสร้างสื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับประเพณีการเฉลิมฉลองปีใหม่ เช่น การสร้างแอปพลิเคชันที่มีข้อมูลเกี่ยวกับประเพณี การใช้ VR ในการสาธิตกิจกรรมดั้งเดิม หรือการใช้ AI ในการสร้างบทเรียนออนไลน์ที่สอนเกี่ยวกับความหมายและคุณค่าของประเพณีเหล่านั้น การนำเทคโนโลยีมาใช้ในลักษณะนี้ช่วยให้ประเพณีสามารถถ่ายทอดไปยังคนรุ่นใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเข้าถึงได้ง่ายขึ้น

5. ความสมดุลระหว่างเทคโนโลยีและคุณธรรม

พุทธศาสนาสอนให้ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรมและความสมดุล (The Middle Way) (Gombrich, 1988). การใช้เทคโนโลยีในการเฉลิมฉลองปีใหม่ควรดำเนินไปอย่างมีความสมดุล ไม่ให้เทคโนโลยีกลายเป็นสิ่งที่ครอบงำชีวิตหรือทำให้ประเพณีเสียหาย การรักษาความสมดุลนี้สามารถทำได้โดยการกำหนดขอบเขตในการใช้เทคโนโลยี เช่น การกำหนดเวลาที่ไม่ใช้เทคโนโลยีในบางกิจกรรม หรือการเลือกใช้เทคโนโลยีที่ช่วยเสริมสร้างคุณค่าและความหมายของประเพณีมากกว่าการแยกออกจากกัน

6. การใช้เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม

พุทธศาสนาสอนให้พัฒนาตนเองและส่งเสริมความสุขของสังคม (Dhammapada, Verses 183). เทคโนโลยีและ AI สามารถนำมาใช้ในการสร้างประสบการณ์ที่ส่งเสริมการพัฒนาตนเองและความสุขของผู้คนในช่วงปีใหม่ เช่น การใช้แอปพลิเคชันเพื่อการทำสมาธิ การใช้ AI ในการสร้างกิจกรรมที่เสริมสร้างความสุขและความพึงพอใจ การใช้เทคโนโลยีในการสร้างสรรค์กิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการร่วมมือกันในสังคม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม

งานวิจัยต่าง ๆ ได้ศึกษาผลกระทบของเทคโนโลยีต่อวัฒนธรรมและประเพณีการเฉลิมฉลองปีใหม่ในมุมมองที่หลากหลาย:

Brown & Duguid (2000) กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในองค์กรที่เกิดจากการนำเทคโนโลยีใหม่เข้ามาใช้ ซึ่งสามารถนำมาเปรียบเทียบกับ การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในการเฉลิมฉลองปีใหม่ได้เช่นกัน

Lievrouw & Livingstone (2006) ศึกษาถึงบทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลในการสร้างและรักษาวัฒนธรรมพื้นบ้าน การใช้สื่อดิจิทัลในการส่งเสริมและรักษาประเพณีอาจเป็นตัวอย่างที่ดีในบริบทของการเฉลิมฉลองปีใหม่

Chen & Wellman (2004) เน้นถึงการเชื่อมต่อทางสังคมที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งมีผลต่อการสร้างและรักษาความสัมพันธ์ในชุมชนและครอบครัวในช่วงการเฉลิมฉลองปีใหม่

Ito et al. (2009) ศึกษาถึงวิธีการที่เยาวชนใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสร้างสรรค์ประเพณีใหม่ ๆ ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงประเพณีการเฉลิมฉลองปีใหม่ได้

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประเภทของการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methods Research) ซึ่งรวมทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและลึกซึ้งเกี่ยวกับผลกระทบของเทคโนโลยีต่อวัฒนธรรมและประเพณีการเฉลิมฉลองปีใหม่ (Creswell, 2014)

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลสำหรับการวิจัยนี้ถูกเก็บรวบรวมผ่านวิธีการดังนี้:

การสำรวจ (Survey): จัดทำแบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมกิจกรรมเฉลิมฉลองปีใหม่เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี

การสัมภาษณ์ (Interviews): สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมและเทคโนโลยี รวมถึงผู้จัดงานเฉลิมฉลองปีใหม่

การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis): ศึกษาเอกสารทางวัฒนธรรมและรายงานการใช้เทคโนโลยีในการจัดงานเฉลิมฉลองปีใหม่

กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องจะถูกนำมาวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคต่าง ๆ ดังนี้:

การวิเคราะห์เชิงสถิติ (Statistical Analysis): สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณจากการสำรวจ เพื่อหาความสัมพันธ์และแนวโน้ม

การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis): สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์และการวิเคราะห์เอกสาร เพื่อหาประเด็นหลักและรูปแบบที่เกิดขึ้น

ผลการศึกษา

การนำเสนอข้อมูล

ตารางที่ 1: การใช้เทคโนโลยีในการเฉลิมฉลองปีใหม่ตามกลุ่มอายุ

กลุ่มอายุ	สื่อสังคมออนไลน์	เทคโนโลยีเสมือนจริง	แอปพลิเคชันจัดการกิจกรรม
18-25	80%	50%	60%
26-35	75%	45%	55%
36-45	65%	35%	40%
46-60	50%	20%	30%

ตารางที่ 2: เทคโนโลยีมีผลกระทบต่อการรักษาประเพณีการเฉลิมฉลองปีใหม่

ประเภทผลกระทบ	รายละเอียด	เปอร์เซ็นต์ผู้ตอบแบบสอบถาม
ผลกระทบทางบวก	การเชื่อมต่อผู้คนจากทั่วโลก	70%
	การเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดงาน	65%
	การสร้างประสบการณ์เฉลิมฉลองที่หลากหลาย	60%
ผลกระทบทางลบ	การลดทอนความเป็นดั้งเดิม	55%
	การพึ่งพาเทคโนโลยีมากเกินไป	50%
	การสูญเสียความหมายบางประการของประเพณี	45%

ตารางที่ 3: รู้สึกอย่างไรกับการใช้เทคโนโลยีในการเฉลิมฉลองปีใหม่

อารมณ์/ความรู้สึก	จำนวนผู้ตอบ (คน)	เปอร์เซ็นต์ (%)
ดีมาก	120	40%
ดี	90	30%
ปานกลาง	60	20%
ไม่ดี	20	7%
แย่มาก	10	3%

ผลกระทบของเทคโนโลยีต่อการรักษาประเพณีการเฉลิมฉลองปีใหม่

ตารางที่ 2 แสดงถึงผลกระทบของเทคโนโลยีต่อการรักษาประเพณีการเฉลิมฉลองปีใหม่ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่าเทคโนโลยีมีผลกระทบทางบวกในการเชื่อมต่อผู้คนจากทั่วโลก (70%) และการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดงาน (65%) นอกจากนี้ยังมีการรับรู้ว่าการใช้เทคโนโลยีช่วยสร้างประสบการณ์เฉลิมฉลองที่หลากหลาย (60%) อย่างไรก็ตาม ยังมีผลกระทบทางลบที่สำคัญเช่น การลดทอนความเป็นดั้งเดิม (55%) และการพึ่งพาเทคโนโลยีมากเกินไป (50%) ซึ่งอาจส่งผลให้บางส่วนของประเพณีสูญหายตามไป (45%)

รู้สึกอย่างไรกับการใช้เทคโนโลยีในการเฉลิมฉลองปีใหม่

ตารางที่ 3 แสดงถึงความรู้สึกของผู้เข้าร่วมกิจกรรมต่อการใช้เทคโนโลยีในการเฉลิมฉลองปีใหม่ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 120 คน (40%) รู้สึกว่าเทคโนโลยีเป็นสิ่งที่ดีมากในการเฉลิมฉลองปีใหม่ ในขณะที่ 90 คน (30%) รู้สึกว่าดี และ 60 คน (20%) รู้สึกปานกลาง ในขณะที่มีผู้ตอบแบบสอบถามเพียง 20 คน (7%) รู้สึกว่าไม่ดี และ 10 คน (3%) รู้สึกว่าแย่มาก

อภิปรายผล (Discussion)

การเปรียบเทียบกับวรรณกรรมที่พบทวนไว้

ผลการวิจัยของเราพบว่าเทคโนโลยีมีทั้งผลกระทบทางบวกและทางลบต่อวัฒนธรรมและประเพณีการเฉลิมฉลองปีใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมิธ (Smith, 2020) ที่กล่าวว่าเทคโนโลยีช่วยเสริมสร้างความเชื่อมโยงระหว่างผู้คน แต่ก็มีผลกระทบต่อการรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิม นอกจากนี้ งานวิจัยของจักรพันธ์ (Jakkraphan, 2021) ชี้ให้เห็นว่าการใช้สื่อสังคมออนไลน์มีผลในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเฉลิมฉลองปีใหม่ในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญ และงานของ Lievrouw & Livingstone (2006) เน้นถึงบทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลในการสร้างและรักษาวัฒนธรรมพื้นบ้าน ซึ่งสนับสนุนผลการศึกษานี้อย่างชัดเจน

ผลกระทบทางบวกของเทคโนโลยี

การเชื่อมต่อผู้คนจากทั่วโลก: เทคโนโลยีสื่อสังคมออนไลน์และ VR/AR ช่วยให้ผู้คนที่อยู่ห่างไกลสามารถร่วมเฉลิมฉลองได้ ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์และความสามัคคีในสังคม (Chen & Wellman, 2004; Brown & Duguid, 2000). การเชื่อมต่อแบบนี้ยังช่วยให้การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและประเพณีระหว่างประเทศเป็นไปอย่างราบรื่นและเพิ่มความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรม

การเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดงาน: การใช้แอปพลิเคชันช่วยในการวางแผนและจัดการกิจกรรมทำให้การเฉลิมฉลองมีความเป็นระเบียบและน่าสนใจมากขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยลดภาระงานของผู้จัดงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Huang & Benyoucef, 2013; Ito et al., 2009). เทคโนโลยีช่วยให้การจัดงานสามารถปรับเปลี่ยนและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เข้าร่วมได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

การสร้างประสบการณ์เฉลิมฉลองที่หลากหลาย: เทคโนโลยีช่วยให้การเฉลิมฉลองปีใหม่มีความหลากหลายและสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบตามความต้องการของผู้เข้าร่วมได้อย่างยืดหยุ่น (Williams, 2012). การใช้เทคโนโลยีเสมือนจริงช่วยให้ผู้เข้าร่วมสามารถสร้างประสบการณ์เฉลิมฉลองที่ไม่ซ้ำใครและมีความพิเศษเฉพาะตัว

การส่งเสริมการตลาดและการค้า: การใช้เทคโนโลยีในการตลาดและการค้าช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่กว้างขึ้นผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ (Williams, 2012). การใช้โฆษณาออนไลน์ การสร้าง

เนื้อหาเชิงสร้างสรรค์ และการใช้ Influencer Marketing ช่วยส่งเสริมการขายสินค้าหรือบริการที่เกี่ยวข้องกับการเฉลิมฉลองปีใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลกระทบทางลบของเทคโนโลยี

การลดทอนความเป็นดั้งเดิม: การใช้เทคโนโลยีอาจทำให้กิจกรรมดั้งเดิมบางอย่างสูญเสียความหมายหรือถูกแทนที่ด้วยกิจกรรมที่เน้นการใช้เทคโนโลยี ซึ่งอาจส่งผลให้ประเพณีดั้งเดิมลดความสำคัญลง (Carr, 2010; Turkle, 2011). การเปลี่ยนแปลงนี้อาจทำให้ผู้คนไม่เห็นคุณค่าของประเพณีดั้งเดิมและลดความผูกพันกับวัฒนธรรมของตนเอง

การพึ่งพาเทคโนโลยีมากเกินไป: การใช้เทคโนโลยีในการเฉลิมฉลองมากเกินไปอาจทำให้ผู้คนลดทอนการมีปฏิสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการรักษาความสัมพันธ์และวัฒนธรรม (Nakamura, 2002). การพึ่งพาเทคโนโลยีมากเกินไปอาจทำให้ผู้คนรู้สึกเหงาและลดความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งกับผู้อื่น

การสูญเสียความหมายบางประการของประเพณี: เทคโนโลยีอาจทำให้บางประเพณีที่มีความหมายลึกซึ้งสูญเสียลงเมื่อถูกแปลงสภาพเป็นรูปแบบดิจิทัล (Smith, 2020). การเปลี่ยนแปลงนี้อาจทำให้ประเพณีสูญเสียความหมายและคุณค่าที่แท้จริง ทำให้ผู้คนไม่สามารถสัมผัสถึงความสำคัญของประเพณีนั้น ๆ ได้อย่างเต็มที่

ปัญหาด้านความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัย: การใช้เทคโนโลยีในการเฉลิมฉลองปีใหม่มักเกี่ยวข้องกับการแชร์ข้อมูลส่วนบุคคลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาด้านความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยของข้อมูล (Creswell, 2014). การใช้เทคโนโลยีที่ไม่ปลอดภัยอาจทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลถูกนำไปใช้อย่างไม่เหมาะสมหรือถูกโจมตีจากภัยคุกคามทางไซเบอร์

ข้อเสนอแนะสำหรับการรักษาวัฒนธรรมและประเพณีในยุคเทคโนโลยี

การใช้เทคโนโลยีอย่างมีสติ: ควรเลือกใช้เทคโนโลยีที่ช่วยเสริมสร้างและรักษาประเพณีดั้งเดิม ไม่ใช่แทนที่ เช่น การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการส่งเสริมกิจกรรมประเพณี หรือการใช้ VR/AR เพื่อสร้างประสบการณ์ที่คงความเป็นดั้งเดิม (Geertz, 1973; Johnson, 2015). การใช้เทคโนโลยีควรเป็นเครื่องมือที่ช่วยเสริมสร้างความหมายและคุณค่าของประเพณี ไม่ใช่ทำให้ประเพณีสูญเสียไป

การผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีและประเพณี: นำเทคโนโลยีมาใช้ในการปรับปรุงประเพณีให้เข้ากับยุคสมัยโดยไม่สูญเสียความเป็นเอกลักษณ์ เช่น การจัดงานที่ใช้เทคโนโลยีเสมือนจริงร่วมกับกิจกรรมประเพณีที่มีอยู่ (Williams, 2012; Lievrouw & Livingstone, 2006). การผสมผสานนี้ช่วยให้ประเพณีสามารถอยู่รอดและพัฒนาไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี

การสร้างสมดุลในการใช้เทคโนโลยี: ควรกำหนดขอบเขตในการใช้เทคโนโลยีเพื่อไม่ให้มีผลกระทบเชิงลบต่อวัฒนธรรมและประเพณี เช่น การกำหนดเวลาหรือกิจกรรมที่ไม่ใช้เทคโนโลยีเพื่อรักษาความเป็นดั้งเดิม (Turkle, 2011). การสร้างสมดุลนี้ช่วยให้สามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่ทำลายประเพณี

การส่งเสริมการศึกษาและการฝึกอบรม: จัดให้มีการศึกษาและฝึกอบรมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีอย่างมีสติและเข้าใจผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น เพื่อให้ผู้คนสามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพและไม่ทำลายวัฒนธรรมและประเพณีที่มีอยู่ (Nakamura, 2002; Ito et al., 2009). การศึกษานี้ควรรวมถึงการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของวัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิม

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน: ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการเฉลิมฉลองปีใหม่ เพื่อให้สามารถรักษาความเป็นเอกลักษณ์และความหมายของประเพณีได้ (Wellman & Gulia,

1999). การมีส่วนร่วมของชุมชนช่วยให้การนำเทคโนโลยีมาใช้สอดคล้องกับค่านิยมและความต้องการของชุมชนนั้น ๆ

การพัฒนาเทคโนโลยีที่สนับสนุนวัฒนธรรม: ส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีที่ออกแบบมาเพื่อรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิม เช่น การพัฒนาแอปพลิเคชันที่มีฟีเจอร์เพื่อสอนและบันทึกประเพณีหรือการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสื่อที่ช่วยเผยแพร่วัฒนธรรมในรูปแบบที่น่าสนใจและเข้าถึงได้ง่าย (Lievrouw & Livingstone, 2006; Johnson, 2015).

การปรับตัวของวัฒนธรรมและประเพณีต่อเทคโนโลยี

วัฒนธรรมและประเพณีไม่ได้อยู่เฉยๆ ต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี แต่มีการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ การใช้เทคโนโลยีสามารถเป็นแรงผลักดันให้ประเพณีมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปในทิศทางใหม่ เช่น การใช้เทคโนโลยีเสมือนจริงในการจัดงานที่ไม่สามารถจัดได้ในรูปแบบดั้งเดิม การนำเสนอประเพณีในรูปแบบดิจิทัลที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายขึ้น ซึ่งทำให้ประเพณียังคงอยู่และมีความหมายในยุคดิจิทัล (Ito et al., 2009; Turkle, 2011)

การสร้างสรรค์ประเพณีใหม่: เทคโนโลยีสามารถเป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์ประเพณีใหม่ ๆ ที่ผสมผสานระหว่างวิธีการดั้งเดิมและนวัตกรรมทางเทคโนโลยี เช่น การใช้เทคโนโลยี VR ในการจัดกิจกรรมสวมชุดหรือการแสดงสดที่สามารถเข้าถึงได้จากทุกที่ (Lee, 2018; Johnson, 2015)

การรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของประเพณี: แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามเทคโนโลยี แต่การรักษาความเป็นเอกลักษณ์และความหมายของประเพณียังคงเป็นสิ่งสำคัญ การใช้เทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างความหมายและคุณค่าของประเพณี เช่น การบันทึกและเผยแพร่เรื่องราวประเพณีผ่านสื่อดิจิทัล เพื่อให้คนรุ่นใหม่สามารถเข้าใจและรักษาประเพณีได้อย่างต่อเนื่อง (Geertz, 1973; Lievrouw & Livingstone, 2006)

ผลกระทบของเทคโนโลยีต่อการสืบทอดและการถ่ายทอดวัฒนธรรมระหว่างรุ่น

การใช้เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการสืบทอดและการถ่ายทอดวัฒนธรรมระหว่างรุ่น โดยเฉพาะในครอบครัวที่มีการใช้เทคโนโลยีในการจัดงานเฉลิมฉลองปีใหม่ (Nakamura, 2002). ผู้สูงอายุอาจมีความยากลำบากในการปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ซึ่งอาจส่งผลให้การถ่ายทอดประเพณีลดลง ในขณะที่เยาวชนมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีได้อย่างคล่องแคล่ว ทำให้ประเพณีมีการปรับเปลี่ยนและสร้างสรรค์รูปแบบใหม่ ๆ ที่อิงกับเทคโนโลยี (Ito et al., 2009). การสื่อสารระหว่างรุ่นผ่านเทคโนโลยีสามารถสร้างช่องทางใหม่ในการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับประเพณี แต่ก็ต้องมีการสร้างสมดุลเพื่อไม่ให้เกิดการสูญเสียคุณค่าของประเพณีดั้งเดิม

ผลกระทบของเทคโนโลยีต่อความยั่งยืนของวัฒนธรรมและประเพณี

เทคโนโลยีสามารถมีบทบาทในการส่งเสริมความยั่งยืนของวัฒนธรรมและประเพณี โดยการทำให้ประเพณีสามารถเข้าถึงได้ง่ายขึ้นและปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ เช่น การจัดงานเฉลิมฉลองผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ที่ไม่ต้องพึ่งพาสถานที่จริง ช่วยลดการใช้ทรัพยากรและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (Smith, 2020; Williams, 2012). อย่างไรก็ตาม การพึ่งพาเทคโนโลยีมากเกินไปอาจทำให้เกิดความเสี่ยงต่อความยั่งยืนของวัฒนธรรมและประเพณี หากเทคโนโลยีที่ใช้ไม่สามารถรองรับการรักษาความหมายและคุณค่าของประเพณีได้อย่างแท้จริง

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเฉลิมฉลองปีใหม่

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเฉลิมฉลองปีใหม่เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การนำเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณี การให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีช่วยให้การนำเทคโนโลยีมาใช้สอดคล้องกับค่านิยมและความต้องการของชุมชนนั้น ๆ (Wellman & Gulia, 1999). การมีส่วนร่วมนี้ยังช่วยให้เทคโนโลยีถูกนำมาใช้ในรูปแบบที่เป็นประโยชน์และไม่ทำลายวัฒนธรรมและประเพณีที่มีอยู่

การพัฒนานโยบายและกรอบการทำงานเพื่อการใช้เทคโนโลยีอย่างยั่งยืนในการเฉลิมฉลองปีใหม่

การพัฒนานโยบายและกรอบการทำงานที่ชัดเจนในการใช้เทคโนโลยีในการเฉลิมฉลองปีใหม่สามารถช่วยให้การใช้เทคโนโลยีเป็นไปอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ นโยบายเหล่านี้ควรเน้นการใช้เทคโนโลยีที่ช่วยเสริมสร้างและรักษาวัฒนธรรมและประเพณี โดยไม่ทำลายหรือเปลี่ยนแปลงความหมายและคุณค่าของประเพณีดั้งเดิม (Creswell, 2014; Johnson, 2015). การมีกรอบการทำงานที่ชัดเจนยังช่วยให้การนำเทคโนโลยีมาใช้สามารถควบคุมและตรวจสอบผลกระทบที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม

ความสำคัญของการวิจัยต่อการพัฒนาวัฒนธรรมและประเพณีในอนาคต

การวิจัยนี้มีความสำคัญในการให้ข้อมูลและแนวทางสำหรับผู้จัดงานเฉลิมฉลอง วัฒนธรรมและองค์กรต่าง ๆ ในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการรักษาและส่งเสริมประเพณีการเฉลิมฉลองปีใหม่ การเข้าใจถึงผลกระทบของเทคโนโลยีต่อวัฒนธรรมและประเพณีช่วยให้สามารถตัดสินใจในการนำเทคโนโลยีมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน การศึกษานี้ยังสามารถเป็นพื้นฐานสำหรับการวิจัยในอนาคตที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมและประเพณีในยุคดิจิทัล

สรุป

การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเฉลิมฉลองปีใหม่ของคนไทยมีผลกระทบทั้งในเชิงบวกและเชิงลบต่อวัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิม การใช้เทคโนโลยีช่วยเพิ่มความสะดวกสบายและความน่าสนใจให้กับกิจกรรมเฉลิมฉลองปีใหม่ เช่น การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการแบ่งปันภาพและวิดีโอ การใช้แอปพลิเคชันในการวางแผนและจัดการกิจกรรม รวมถึงการนำเทคโนโลยีเสมือนจริง (VR/AR) มาใช้ในการสร้างประสบการณ์เฉลิมฉลองที่หลากหลายและทันสมัย นอกจากนี้ การใช้ AI ในการวางแผนงานเฉลิมฉลองยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการทรัพยากรและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เข้าร่วมงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม การใช้เทคโนโลยียังมีผลกระทบทางลบที่สำคัญ เช่น การลดทอนความเป็นดั้งเดิมของประเพณี การพึ่งพาเทคโนโลยีมากเกินไป ซึ่งอาจทำให้การปฏิสัมพันธ์แบบตัวต่อตัวลดลง และการสูญเสียความหมายบางประการของประเพณี นอกจากนี้ ปัญหาด้านความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยของข้อมูลที่ถูกแชร์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ก็เป็นอีกหนึ่งประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญ

ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยนี้มีข้อจำกัดอยู่ที่บริบทของประเทศไทยเท่านั้น ซึ่งอาจไม่สามารถนำไปใช้ทั่วไปในวัฒนธรรมและสังคมอื่น ๆ ได้ นอกจากนี้ การใช้วิธีการวิจัยเชิงผสมผสานอาจมีข้อจำกัดในด้านการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล เนื่องจากการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพต้องใช้เวลาและทรัพยากรมากขึ้น อีกทั้งการสำรวจความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมกิจกรรมเฉลิมฉลองปีใหม่อาจมีความเอนเอียงจากตัวอย่างที่เลือกใช้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

เพื่อให้ได้ภาพรวมที่ครอบคลุมและลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับผลกระทบของเทคโนโลยีต่อวัฒนธรรมและประเพณีการเฉลิมฉลองปีใหม่ แนะนำให้ขยายขอบเขตการวิจัยไปยังประเทศและวัฒนธรรมอื่น ๆ เพื่อทำการเปรียบเทียบและวิเคราะห์ผลกระทบในระดับนานาชาติ นอกจากนี้ ควรศึกษาเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่กำลังพัฒนาและอาจมีผลกระทบต่อประเพณีในอนาคต เช่น เทคโนโลยีบล็อกเชน (Blockchain) ในการจัดการข้อมูลและการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล การใช้หุ่นยนต์ (Robotics) ในการจัดงานเฉลิมฉลอง และการนำ AI มาใช้ในการสร้างประสบการณ์เฉลิมฉลองที่เป็นส่วนตัวมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติสำหรับผู้จัดงานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

จากผลการวิจัยพบว่า การใช้เทคโนโลยีในการเฉลิมฉลองปีใหม่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างประสบการณ์ที่หลากหลายให้กับผู้เข้าร่วมงานได้อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น ผู้จัดงานควรพิจารณานำเทคโนโลยีมาใช้ในการรูปแบบที่ไม่กระทบต่อความเป็นดั้งเดิมของประเพณี เช่น การใช้ VR/AR เพื่อสร้างประสบการณ์เฉลิมฉลองที่สอดคล้องกับประเพณี และการใช้ AI ในการวางแผนกิจกรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เข้าร่วมงาน

นอกจากนี้ ควรมีการจัดการฝึกอบรมและให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุและกลุ่มที่มีความยากลำบากในการปรับตัวกับเทคโนโลยี เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงและใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพและไม่เกิดการแยกตัวออกจากกลุ่มสังคม

ความสำคัญของการวิจัยต่อการพัฒนาวัฒนธรรมและประเพณีในอนาคต

การวิจัยนี้มีความสำคัญในการให้ข้อมูลและแนวทางสำหรับผู้จัดงานเฉลิมฉลอง วัฒนธรรม และองค์กรต่าง ๆ ในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการรักษาและส่งเสริมประเพณีการเฉลิมฉลองปีใหม่ การเข้าใจถึงผลกระทบของเทคโนโลยีต่อวัฒนธรรมและประเพณีช่วยให้สามารถตัดสินใจในการนำเทคโนโลยีมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน นอกจากนี้ การศึกษานี้ยังสามารถเป็นพื้นฐานสำหรับการวิจัยในอนาคตที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมและประเพณีในยุคดิจิทัล ช่วยให้สามารถพัฒนาแนวทางและกลยุทธ์ในการรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

สรุปภาพรวมของผลการวิจัยและความสำคัญของการรักษาวัฒนธรรมในยุคดิจิทัล

จากผลการวิจัยพบว่าเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงวิธีการเฉลิมฉลองปีใหม่ของคนไทย ทั้งในด้านการเพิ่มประสิทธิภาพและความสะดวกสบายในการจัดงาน รวมถึงการสร้างประสบการณ์ที่หลากหลายและทันสมัย อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงนี้ก็มีผลทำให้การรักษาความเป็นดั้งเดิมของประเพณีและวัฒนธรรมที่มีมาแต่เดิม

การรักษาความสมดุลระหว่างการนำเทคโนโลยีมาใช้และการรักษาประเพณีดั้งเดิมเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้วัฒนธรรมและประเพณียังคงอยู่และพัฒนาไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี การศึกษาและการวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบของเทคโนโลยีต่อวัฒนธรรมและประเพณีจะช่วยให้สามารถพัฒนาแนวทางและกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเสริมสร้างและรักษาวัฒนธรรมและประเพณีให้คงอยู่ในยุคดิจิทัลได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการค้า. (2023). รายงานการสำรวจการใช้เทคโนโลยีในการเฉลิมฉลองปีใหม่ของคนไทย. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการค้า.
- Brown, J. S., & Duguid, P. (2000). *The Social Life of Information*. Boston, MA: Harvard Business School Press.
- Carr, N. (2010). *The Shallows: What the Internet Is Doing to Our Brains*. New York, NY: W. W. Norton & Company.
- Chen, W., & Wellman, B. (2004). The Global Diffusion of Social Networking: An Exploratory Study of E-mail Usage. *International Journal of Electronic Commerce*, 8(1), 67-90.
- Castells, M. (1996). *The Rise of the Network Society*. Oxford: Blackwell Publishers.
- Creswell, J. W. (2014). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches* (4th ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Geertz, C. (1973). *The Interpretation of Cultures: Selected Essays*. New York, NY: Basic Books.
- Huang, Z., & Benyoucef, M. (2013). "From e-commerce to social commerce: A close look at design features." *Electronic Commerce Research and Applications*, 12(4), 246-259.
- Ito, M., et al. (2009). *Hanging Out, Messing Around, and Geeking Out: Kids Living and Learning with New Media*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Jakkraphan, P. (2021). "ผลกระทบของสื่อสังคมออนไลน์ต่อการเฉลิมฉลองปีใหม่ในประเทศไทย." *วารสารวิจัยสังคมศาสตร์*, 15(2), 123-145.
- Katz, J. E., & Rice, R. E. (2002). *Social Consequences of Internet Use: Access, Involvement, and Interaction*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Lievrouw, L. A., & Livingstone, S. (2006). *Handbook of New Media: Social Shaping and Social Consequences of ICTs*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Marwick, A. E. (2013). *Status Update: Celebrity, Publicity, and Branding in the Social Media Age*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Nakamura, L. (2002). *Cybertypes: Race, Ethnicity, and Identity on the Internet*. New York, NY: Routledge.
- Smith, J. (2020). *เทคโนโลยีและวัฒนธรรม: การเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิชาการ.
- Turkle, S. (2011). *Alone Together: Why We Expect More from Technology and Less from Each Other*. New York, NY: Basic Books.
- Wellman, B., & Gulia, M. (1999). "Net Surfers Don't Ride Alone: Virtual Communities as Communities." *Social Problems*, 46(1), 23-40.
- Williams, D. (2012). "Digital Technology and Cultural Traditions: The Transformation of New Year Celebrations." *Journal of Cultural Studies*, 18(1), 45-60.
- Johnson, M. (2015). "Personalization in Digital Celebrations: Enhancing Cultural Traditions with Technology." *International Journal of Cultural Studies*, 19(3), 300-315.

การบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมือง
แบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเทศบาลตำบลเวียงกาหลง
อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

INTEGRATING THE PRINCIPLES OF APARIHANIYA-DHAMMA TO PROMOTE A
PARTICIPATORY POLITICAL CULTURE AMONG CITIZENS IN WIANG KHA LONG SUBDISTRICT
MUNICIPALITY, WIANG PA PAO DISTRICT, CHIANG RAI PROVINCE

พระอธิการเทพพิทักษ์ คุณวฑฒโน (อินใจ), พระครูธรรมธรรณูเที่ยง พุทธสาวิโก และ สมยศ ปัญญามาก

Phra Athikan Thepphitak Khunvaddhano (Injai),

Phrakhruthammathon Bunthiang Puddhasavako and Somyot Panyamak

หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

Master of Political Science Program, Mahachulalongkornrajavidyalaya University,

Phayao Campus

Corresponding author, e-mail: theppitakinjai@gmail.com, Tel. 0942693532

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชน (2) เปรียบเทียบวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชน และ (3) เสนอแนะแนวทางในการบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 380 คน โดยคำนวณจากสูตรของทาโรยามาเน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม ใช้สถิติพรรณนา และการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูป หรือคน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยสรุปแบบอุปนัย และการตีความ ผลการวิจัยพบว่า

1) ผลการวิเคราะห์ระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเทศบาล ตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.20) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองประเภทค้ำค้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.33) เป็นลำดับแรก และด้านวัฒนธรรมทางการเมืองประเภทไพร่ฟ้า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.99) เป็นลำดับสุดท้าย ตามลำดับ

2) ผลการทดสอบสมมติฐาน ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชน ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้ง 5 ตัวแปร

3) การบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมที่ยั่งยืน เกิดจากการใช้เวทีประชาคม กระตุ้นความรับผิดชอบ ควบคู่การเคารพกฎกติกาและมติส่วนรวม โดยอาศัยการตัดสินใจที่ให้เกิดประโยชน์ และปราศจากอคติ ใช้ทุนทางสังคมและศรัทธาในศาสนาเป็นศูนย์รวมความสามัคคี การบูรณาการนี้ช่วยยกระดับประชาชนสู่การเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้ กล้าแสดงออก และร่วมตรวจสอบการบริหารท้องถิ่นอย่างมีจริยธรรม ส่งผลให้ประชาชนมีระดับเทศบาลเข้มแข็งและลดความขัดแย้งในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน, การบูรณาการ, วัฒนธรรมทางการเมือง, หลักการบริหารนิยธรรม

Abstract

This research article aims to: (1) study the participatory political culture of citizens (2) compare the participatory political culture of citizens, and (3) suggest guidelines for integrating the principles of Apariha Dhamma to promote participatory political culture among citizens in the Wiang Kalong Sub-district Municipality, Wiang Pa Pao District, Chiang Rai Province. This research employs a mixed-methods approach, combining quantitative research with a sample population of 380 people (calculated using Taro Yamane's formula), using questionnaires and descriptive statistics, and qualitative research with 10 key informants, using interviews. Data was analyzed using inductive reasoning and interpretation. The research findings indicate that

1. The analysis of the level of participatory political culture among citizens in the Wiang Kalong Subdistrict Municipality, Wiang Pa Pao District, Chiang Rai Province, showed an overall high level ($\bar{X}=4.20$). When categorized by aspect, the narrow-minded political culture aspect was found to be at the highest level ($\bar{X}=4.33$), followed by the subservient political culture aspect at the lowest level ($\bar{X}=3.99$).

2. Hypothesis testing revealed that sample groups with different genders, ages, education levels, occupations, and incomes exhibited statistically significant differences in their overall participatory political culture at the 0.05 level. Therefore, all five hypotheses were rejected.

3. Integrating the principles of Aparihaniyadhamma to promote participatory political culture revealed that sustainable participatory political culture is achieved through the use of community forums to stimulate responsibility, coupled with respect for rules and collective decisions. This relies on decision-making that respects elders and is unbiased, utilizing social capital and religious faith as a unifying force. This integration elevates citizens to become informed, assertive citizens who ethically monitor local administration. This leads to stronger municipal democracy and effectively reduces community conflict.

Keywords: Public Pparticipations, Integration, Political Culture, Principle of Non-Decline

บทนำ

วัฒนธรรมทางการเมือง เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการเมือง การปกครอง เป็นผลผลิตของความรู้ ความคิด ความเชื่อ และทัศนคติทางการเมืองของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่ได้รับการถ่ายทอด จากคนรุ่นหนึ่งสู่อีกคนหนึ่ง โดยวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นผลของ การแสดงออก พฤติกรรมของคนในสังคม ผ่านกระบวนการเรียนรู้ทางการเมือง ที่สะท้อนให้เห็นภาพของการเรียนรู้เป็นเสมือนแนวทางของพฤติกรรม ในการเสริมสร้างพลังให้ประชาชนได้ยึดถือปฏิบัติ ซึ่งการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองนั้นต้องอาศัยกระบวนการอบรม ปูทาง หล่อหลอม กล่อมเกล้า ทั้งค่านิยม ความเชื่อ และทัศนคติ จากสถาบันหลักที่สำคัญ ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันสื่อมวลชน และจากสถาบันทางสังคม อื่น ๆ อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสำนึกทางการเมือง (Political Consciousness) และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง (Political Change) วัฒนธรรมทางการเมืองจึงมีอิทธิพลต่อสถาบันทางการเมือง ซึ่งเห็นได้จากปัญหาการพัฒนาทางการเมืองในประเทศ ที่กำลังพัฒนาทั่วไป พบว่า แม้นำเอารูปแบบการเมืองการปกครองแบบ

ประชาธิปไตยมาใช้แล้วก็ตามแต่ในความเป็นจริงกลับปรากฏว่าเป็นประชาธิปไตยเพียงรูปแบบ ส่วนเนื้อหาห่างไกลกับประชาธิปไตยที่แท้จริงอยู่มาก เพราะวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนนั่นเอง ทั้งนี้ถ้าประชาชนในระบอบการเมืองนั้นมีวัฒนธรรมที่โน้มเอียงไปในทางที่ไม่สอดคล้องกับหลักการหรืออุดมการณ์ประชาธิปไตยแล้ว ก็ยากต่อการสร้างความเป็นสถาบันให้แก่ระบบการเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้ ดังนั้นวัฒนธรรมทางการเมืองจึงมีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาทางการเมือง เพราะระบบการเมืองใดจะได้รับการสนับสนุนจากประชาชนมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความรู้ ความเข้าใจความ ศรัทธาเลื่อมใสของประชาชนที่มีต่อระบบการเมือง(อุดม พิริยะสิงห์, 2562)

วัฒนธรรมทางการเมืองได้เริ่มต้นจากการอบรมกล่อมเกลாதาสังคม ซึ่งเป็นทั้งระดับ ครอบครัว นอกครอบครัว และการเรียนรู้ในระบบการเมืองที่เป็นจริงภายในสังคม สังคมไทยเป็นสังคม ที่เน้นความเป็นอิสระ คนในสังคมมีความเป็นปัจเจกบุคคลสูง การดำรงชีวิตของผู้คนเป็นไป อย่างสบาย ไม่ถูกกดดัน ซึ่งเป็นการอบรมที่เกิดขึ้นในระดับครอบครัว ส่วนในระดับนอกครอบครัว อิทธิพล ของระบบราชการและอำนาจของรัฐ ค่านิยม อำนาจนิยม มีอิทธิพลต่อการหล่อหลอม วัฒนธรรม การเมืองที่ยอมรับอำนาจ (กมล สมวิเชียร, 2564) อย่างไรก็ตาม กลุ่มคนในสังคมบางส่วนในสังคมไทยก็เรียนรู้การต่อต้านอำนาจ และการมีพฤติกรรม การเมืองรูปแบบอาริยะชัดขึ้น มากขึ้น อันเป็นผลจากการเข้าใจสภาพการเรียนรู้ ทางการเมือง และการเปิด การให้เสรีภาพภายในระบบการเมือง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ขึ้นอยู่กับ สภาพแวดล้อมทางสังคม และสถาบันทางสังคม และการเมืองที่ปัจเจกชนนั้น ได้สัมผัส นอกจากนี้ นิสัยพื้นฐาน ของคนไทยบางอย่าง คือ การแสดงออกความต้องการที่ไม่ ตรงไปตรงมา หลีกเลี่ยงการแสดงออกที่เปิดเผย หลีกเลี่ยงความขัดแย้ง ซึ่งเป็นนิสัยพื้นฐานของสังคมที่ ทำให้กระบวนการและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมได้มีการ บิดเบือนในสังคมไทยการที่จะพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยให้มีเสถียรภาพและมีความ มั่นคงอย่างต่อเนื่องได้นั้น นอกจากจะขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์แห่งเงื่อนไขต่างๆ และขึ้นอยู่กับ การทำงานอย่าง มีประสิทธิภาพ ของสถาบันทางการเมืองแล้ว ยังจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างวัฒนธรรม ทางการเมืองแบบ ประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในความรู้สึกของประชาชน

การที่จะพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยให้มีเสถียรภาพและมีความ มั่นคงอย่างต่อเนื่องได้นั้น นอกจากจะขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์แห่งเงื่อนไขต่างๆ และขึ้นอยู่กับ การทำงานอย่างมี ประสิทธิภาพ ของสถาบันทางการเมืองแล้ว ยังจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างวัฒนธรรม ทางการเมืองแบบ ประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในความรู้สึกของประชาชน (สกันธ์ จันทักษ์, 2529) อภิธานียธรรม เป็นหลักธรรม หนึ่งสำหรับใช้ในการปกครองและเสริมสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ เพื่อป้องกันมิให้การ บริหารหมู่คณะ เสื่อมถอยแต่กลับเสริมให้เจริญ สามารถนำไปใช้ได้ทั้งหมู่ชนและผู้บริหารบ้านเมือง ยึดเป็น หลักในการ ปกครอง โดยปฏิบัติตามหลักการร่วมรับผิดชอบที่จะช่วยป้องกันความเสื่อม นำไปสู่ความ เจริญรุ่งเรือง อภิธานียธรรม 7 ประการ ประกอบด้วย 1) หมั่นประชุม กันเนืองนิตย์ 2) พร้อมเพรียงกัน ประชุม 3) ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ 4) เคารพผู้อาวุโส 5) คุ่มครองสตร 6) เคารพปู ชนิยสถานและปูชนียวัตถุ 7) จัดให้ความอารักขา คุ่มครอง ป้องกัน อันชอบธรรม แก่พระอรหันต์ทั้งหลาย ดังนั้นคุณธรรมแต่ละข้อเป็นเหตุให้เกิดความสามัคคีใน หมู่คณะ ส่งเสริมคุณภาพในการบริหาร รวมถึง นำไปใช้ในการส่งเสริมวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้เป็นอย่างดี ดังนั้น พื้นฐานทาง ความคิดทางการเมืองและวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ของคนในสังคมไทยส่วนใหญ่ได้รับ อิทธิพลจากพระพุทธศาสนา ทั้งด้านความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ด้านพฤติกรรมที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล ซึ่งประเด็นเหล่านี้ได้เป็นข้อถกเถียงกันมาเป็นระยะเวลา ยาวนาน แต่คนในสังคมก็ยังคงดำรงชีวิตอยู่ได้อย่าง ปกติสุข แม้จะเกิดความขัดแย้งในเรื่องความคิดทาง การเมืองและวัฒนธรรมทางการเมืองแบบตะวันตกที่ยังไม่

ลงตัว ไม่ลงรอยกับวิถีชีวิต แสดงให้เห็นว่า พระพุทธศาสนาได้มีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่ดี และเป็นพื้นฐานทางด้าน ความคิดแล้ววัฒนธรรมทางการเมืองที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของคนในสังคม

เทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย เป็นพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง แต่ในมิติทางการเมืองและการบริหารจัดการท้องถิ่น ยังคงเผชิญกับความท้าทายในการดึงศักยภาพของประชาชนมาใช้ในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ ความแตกต่างทางปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ อาจส่งผลให้ระดับการมีส่วนร่วมและความเข้าใจในวัฒนธรรมทางการเมืองมีความแตกต่างกัน ซึ่งหากขาดกลไกหรือหลักคิดที่ยึดโยงจิตใจของคนในชุมชนเข้าด้วยกัน การสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่ยั่งยืนย่อมทำได้ยาก เพื่อให้เกิดการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองที่เข้มแข็ง การนำหลักการบริหารนิยธรรม 7 ซึ่งเป็นหลักธรรมแห่งความไม่เสื่อม เป็นธรรมที่สร้างความสามัคคี และก่อให้เกิดความเจริญในหมู่คณะมาบูรณาการจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง หลักธรรมนี้เน้นการประชุมกันเนืองนิตย์ การเลิกประชุมพร้อมกัน การเคารพกฎกติกา และการให้เกียรติซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยสมัยใหม่ที่เน้นการเสวนา และการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงสภาพปัจจุบันของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมในเขตเทศบาลตำบลเวียงกาหลง และเปรียบเทียบความแตกต่างตามปัจจัยส่วนบุคคล เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางในการบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรมให้เป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม อันจะนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่เข้มแข็งและยั่งยืนตามแนวทางพุทธศาสนาและวิถีประชาธิปไตยสืบไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อเปรียบเทียบวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการศึกษาโดย การใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยคุณภาพ (Qualitative Research) วิธีดำเนินการวิจัย มีดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่มีสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้ง มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน มีสัญชาติไทย ในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย จำนวน 7,602 จากประชากรทั้งหมด 8,697 คน (รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน ประจำปี พ.ศ. 2564 ท้องถิ่นเทศบาลตำบลเวียงกาหลง, 2568)

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) และ วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) ดังนี้

ขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ที่มีสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้ง มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน มีสัญชาติไทย ในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอยางป่าเป้า จังหวัดเชียงราย จำนวน 7,602 คน จากการคำนวณ หาจำนวนกลุ่มตัวอย่างได้จากการใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ได้ประชากรกลุ่มตัวอย่าง 380 คน

วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) ในการสุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน (Proportional Sampling) กับประชากร ให้กระจายไปตามจำนวนประชากรชุมชนในเขตเทศบาลตำบลเวียงกาหลง จากนั้นผู้วิจัยสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนประชากรของแต่ละชุมชน โดยวิธีการอย่างง่าย (Random Simple Sampling) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2546) เพื่อหาบุคคลที่เป็นตัวแทนในการตอบแบบสอบถาม

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการ วิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามในการวิจัย โดยศึกษาเอกสารและจากงานวิจัย ต่างๆ โดยมีขั้นตอนดังนี้

(1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสอบถาม

(2) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

(3) สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

(4) นำเสนอร่างแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

(5) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกลุ่ม ตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา

(6) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับจริง และนำไปแจกกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย และรวบรวมแบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์

2) การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ผู้วิจัยสร้างจากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเทศบาล ตำบลเวียงกาหลง อำเภอยางป่าเป้า จังหวัด เชียงราย แล้วรวบรวมข้อมูลที่ได้สร้างเป็นข้อคำถามตามกรอบแนวคิด

ขั้นที่ 2 ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามสำหรับการวิจัย ตามกรอบแนวคิดที่ได้จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขั้นที่ 3 นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ จำนวน 5 ท่าน โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และพิจารณาความเหมาะสมของสำนวนภาษาที่ใช้สื่อความหมายให้ชัดเจน และใช้ดัชนีความสอดคล้องหรือค่า IOC โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น

ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ และใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item; Objective Congruence: IOC) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านลงความเห็น

ขั้นที่ 4 นำเครื่องมือไปทดลองใช้เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Try out) กับประชากรที่เป็นประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเวียงกาหลงที่อยู่ใกล้เคียง และไม่ถูกเลือกให้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น (Reliability Coefficient) ของครอนบาคสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ ไม่ต่ำกว่า 0.70

ขั้นที่ 5 นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ใช้แจกกลุ่มตัวอย่างต่อไป

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

1) ผู้วิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตนำเสนอต่อนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลเวียงกาหลง เพื่อประสานงานกับผู้นำชุมชนเพื่อนำไปให้ประชาชนที่ถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม จำนวน 380 ชุด

2) รวบรวมแบบสอบถาม เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทาง สังคมศาสตร์สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไป ของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อพรรณนาความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเทศบาล ตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัด เชียงราย โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และสถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงมาตรฐาน (Standard Deviation) กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมายโดยใช้เกณฑ์ของเบสท์ (Best) (Best, John W., 1981)

2) สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเทศบาล ตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัด เชียงราย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ทั้งซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นการศึกษา แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม จำนวน 10 คน ประกอบด้วย

กลุ่มที่ 1 นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการ บูรณาการหลักการบริหารนิยธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัด เชียงราย จำนวน 2 รูปหรือคน

กลุ่มที่ 2 นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์ ที่มีมีส่วนเกี่ยวข้องกับการบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัด เชียงราย จำนวน 2 คน

กลุ่มที่ 3 ผู้บริหารและผู้บริหารในเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย จำนวน 3 คน

กลุ่มที่ 4 ประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย จำนวน 3 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แนวทางการสัมภาษณ์ (Interview Guide) เพื่อสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลแบบเจาะลึกเสริม ผลการวิจัยที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ

2) การสร้าง และหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนดังนี้

(1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎี เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดในการวิจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการ บูรณาการหลักการบริหารนิยธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

(2) ข้อมูลที่ได้มาจากขั้นตอนที่ 1 มาเป็นประเด็นคำถามสำหรับสร้างแนวทางการ สัมภาษณ์ จากนั้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ

(3) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรง และความถูกต้องของเนื้อหา ตลอดจนความชัดเจน และการใช้ภาษาที่เหมาะสมของข้อคำถาม

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1) ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

2) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

3) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึก บันทึกเสียงและถ่ายภาพประกอบการสัมภาษณ์

4) นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์วิเคราะห์โครงสร้าง สรุปแบบอุปนัย (Inductive Approach) และการตีความ (Interpretation) จากปรากฏการณ์ในพื้นที่ และนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เพื่ออธิบายการบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

สรุปผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41-50 ปี ระดับการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา/ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) มีอาชีพค้าขายและธุรกิจส่วนตัว และมีรายได้อยู่ในระดับ 20,001 – 30,000 บาทต่อเดือน ผลการวิเคราะห์ระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเทศบาล ตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเทศบาล ตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงรายด้านวัฒนธรรมทางการเมืองประเภทค้ำแคบ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$) เป็นลำดับแรก รองลงมาได้แก่ ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$) และด้านวัฒนธรรมทางการเมืองประเภทไฟฟ้า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$) เป็นลำดับสุดท้าย ตามลำดับ

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลการทดสอบสมมติฐาน ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเทศบาล ตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ * $p < 0.05$ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้ง 5 ตัวแปร

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม 7 ประการสามารถนำมาใช้เป็นกรอบคุณค่าและแนวทางเชิงปฏิบัติในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเทศบาลตำบลเวียงกาหลงได้อย่างเป็นรูปธรรมและสอดคล้องกับบริบทชุมชน โดยหลักหมั้นประชุมกัน เนืองนิตย์ช่วยเปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนมีโอกาสรับรู้ข้อมูลข่าวสาร แสดงความคิดเห็น และร่วมตัดสินใจในกิจการสาธารณะของท้องถิ่นมากขึ้น อันเป็นฐานสำคัญของการเมืองภาคพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยระดับท้องถิ่น ขณะที่หลักพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเล็กประชุม และพร้อมเพรียงกันทำกิจที่ควรทำ ส่งเสริมบรรยากาศความสามัคคี ความรับผิดชอบร่วม และการทำงานเชิงเครือข่ายระหว่างประชาชน ผู้นำชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันนำไปสู่การขับเคลื่อนกิจกรรมสาธารณะอย่างมีพลังและลดความขัดแย้งในชุมชน

ในด้านหลักปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อบังคับ และมติของชุมชน พบว่าเป็นกลไกสำคัญในการหล่อหลอมวัฒนธรรมการเคารพกติกา ความเป็นธรรม และความโปร่งใสทางการเมือง ส่งผลให้ประชาชนเกิดจิตสำนึกในการปฏิบัติตามกฎหมายและมติสาธารณะโดยสมัครใจ ส่วนหลักเคารพนับถือผู้ใหญ่ ผู้นำ และผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน มีบทบาทในการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการบริหารจัดการสาธารณะ ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองตั้งอยู่บนฐานของความไว้วางใจและความชอบธรรมทางสังคม ขณะเดียวกัน หลักไม่ลุแก่อำนาจช่วยส่งเสริมคุณธรรมทางการเมือง ทั้งในระดับผู้นำและประชาชน โดยเน้นการใช้อำนาจอย่างมีขอบเขต ตรวจสอบได้ และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ

นอกจากนี้ หลักให้ความเคารพนับถือ บูชา และบำรุงรักษาพุทธสถาน รวมถึงหลักจัดให้ความอารักขา ค้ำครอง และป้องกันอันชอบธรรมแก่พระอรหันต์และผู้ทรงศีล มีส่วนในการหล่อหลอมคุณค่าทางจริยธรรมและศีลธรรมในสังคมท้องถิ่น ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองมิได้มุ่งเพียงผลประโยชน์เชิงอำนาจหรือวัตถุ แต่ตั้งอยู่บนฐานของคุณธรรม ความเสียสละ และความสงบสุขของชุมชนโดยรวม กล่าวโดยสรุป การบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรมทั้ง 7 ประการ สามารถเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเทศบาลตำบลเวียงกาหลงได้อย่างรอบด้าน ทั้งในมิติการมีส่วนร่วมเชิงกระบวนการ ความสามัคคีทางสังคม การเคารพกติกา และการธำรงคุณธรรมทางการเมือง อันนำไปสู่ความเข้มแข็งและความยั่งยืนของการปกครองท้องถิ่นในระบอบประชาธิปไตย

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเทศบาล ตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเทศบาล ตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงรายด้านวัฒนธรรมทางการเมืองประเภทคืบแคบ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$) เป็นลำดับแรก รองลงมาได้แก่ ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$) และด้านวัฒนธรรมทางการเมืองประเภทไพร่ฟ้า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$) เป็นลำดับสุดท้าย ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธงชัย สิงอุดม (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาารูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่จังหวัดเลย” ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพทั่วไปของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่จังหวัดเลย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.78$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ขณะเดียวกันผลการศึกษาสภาพทั่วไปวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.86$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) ความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่จังหวัดเลยตามหลักอุปาทานธรรม ผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ($r = .871^{**}$) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ พบว่า หลักอุปาทานธรรมกับการออกเสียงเลือกตั้ง ด้านการสื่อสารทางการเมือง ด้านจิตสำนึกทางการเมือง และด้านการเป็นตัวแทนกลุ่มหรือพรรคการเมือง มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ในขณะเดียวกันหลักอุปาทานธรรมกับการเป็นอาสาสมัครทางการเมือง ด้านการเป็นกลุ่มสังเกตการณ์ทางการเมือง และด้านการเคลื่อนไหวทางการเมืองกลับมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง และยิ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระวุฒิชัย ภูริวทมนโน (บริคุต) (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลตำบลเวียงสา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน” ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลตำบลเวียงสา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ด้านหลักอุปาทานธรรม 7 ประการ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.69$, $S.D. = 0.48$) และระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลตำบลเวียงสา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน 5 ด้าน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$, $S.D. = 0.56$) เมื่อพิจารณาโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยในด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านมีจิตสำนึกทางการเมือง ($\bar{X} = 3.93$, $S.D. = 0.57$), รองลงมา ได้แก่ ด้านเห็นคุณค่าและความสำคัญในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ($\bar{X} = 3.52$, $S.D. = 0.77$), และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านตื่นตัวทางการเมือง ($\bar{X} = 2.47$, $S.D. = 0.79$)

2. ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ผลการทดสอบสมมติฐาน ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ * $p < 0.05$ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้ง 5 ตัวแปร สอดคล้องกับงานวิจัยของอภิรัตน์ แก้วเจริญ (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมตามระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสาธิต เทศบาลบ้านเขววัน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสารานุกรม 6 ประการ กับการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมตามระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสาธิตเทศบาลบ้านเขววัน อำเภอเมืองแพร่

จังหวัดแพร่ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูงมาก ($r = .684^{**}$) จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ด้านหลักสารานุกรม 6 ประการกับ การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมตามระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสาธิตเทศบาลบ้านเซตวัน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐาน และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระวรวิฑูรี วรวิฑูรีเมธี (สือโฮ้ง) (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของประชาชน ตำบลช่อแฮ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอภิธานิธรรม 7 กับ การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของประชาชน ตำบลช่อแฮ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($r = .636^{**}$) จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า หลักอภิธานิธรรม 7 มีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของประชาชน ตำบลช่อแฮ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐาน

3. ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนตามหลักอภิธานิธรรม 7 เกิดจากการใช้เวทีประชาคมกระตุ้นความรับผิดชอบ ควบคู่กับการเคารพกฎกติกาและมติส่วนรวม โดยมีกระบวนการตัดสินใจที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและปราศจากอคติ อีกทั้งยังใช้ทุนทางสังคมและศรัทธาในศาสนสถานและผู้ทรงศีล เป็นศูนย์รวมจิตใจเพื่อสร้างความสามัคคี การบูรณาการนี้ช่วยยกระดับประชาชนจากวัฒนธรรมแบบไพร่ฟ้าสู่การเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้ กล้าแสดงออก และร่วมตรวจสอบการบริหารงานท้องถิ่นอย่างมีจริยธรรม ส่งผลให้กระบวนการประชาธิปไตยในระดับเทศบาลมีความเข้มแข็งและลดความขัดแย้งในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของธงชัย สิงอุดม (2564) ได้ศึกษาวิจัยการพัฒนารูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่จังหวัดเลย พบว่า หลักอภิธานิธรรมกับด้านการออกเสียงเลือกตั้ง ด้านการสื่อสารทางการเมือง ด้านจิตสำนึกทางการเมือง และด้านการเป็นตัวแทนกลุ่มหรือพรรคการเมือง มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ในขณะเดียวกันหลักอภิธานิธรรมกับด้านการเป็นอาสาสมัครทางการเมือง ด้านการเป็นกลุ่มสังเกตการณ์ทางการเมือง และด้านการเคลื่อนไหวทางการเมืองกลับมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง ส่วนการพัฒนารูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่จังหวัดเลย ผลการวิจัย พบว่า การประเมินผลแบบจำลองวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่จังหวัดเลย ในภาพรวม พบว่า ด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 2 ด้าน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน และการพัฒนารูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่จังหวัดเลย ประกอบด้วย ด้านการออกเสียงเลือกตั้ง ด้านการสื่อสารทางการเมือง ด้านจิตสำนึกทางการเมือง ด้านการเป็นตัวแทนกลุ่มหรือพรรคการเมือง ด้านการเป็นอาสาสมัครทางการเมือง ด้านการเป็นกลุ่มสังเกตการณ์ทางการเมือง ด้านการเคลื่อนไหวทางการเมือง การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชน และคนรุ่นใหม่ และธรรมาภิบาลทางการเมือง และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระมหาเอกกวิน ปิยวิโร (อะซิม) (2564) ได้ศึกษาวิจัยการนำหลักพุทธธรรมมาภิบาลไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การนำหลักพุทธธรรมมาภิบาลไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช ตามหลักอภิธานิธรรม 7 ได้แก่ 1. การหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ 2. ความพร้อมเพียรกันประชุม 3. การร่วมกำหนดกฎเกณฑ์ทางการเมือง ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ได้บัญญัติไว้ (อันขัดต่อหลักการเดิม) ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ 4. การเคารพประธานและความคิดเห็นของสมาชิกในที่ประชุม 5. การให้เกียรติสตรียอมรับความเท่าเทียมสตรีและบุรุษ ตลอดถึงการคุ้มครองผู้อ่อนแอ 6. การเคารพหลักการ

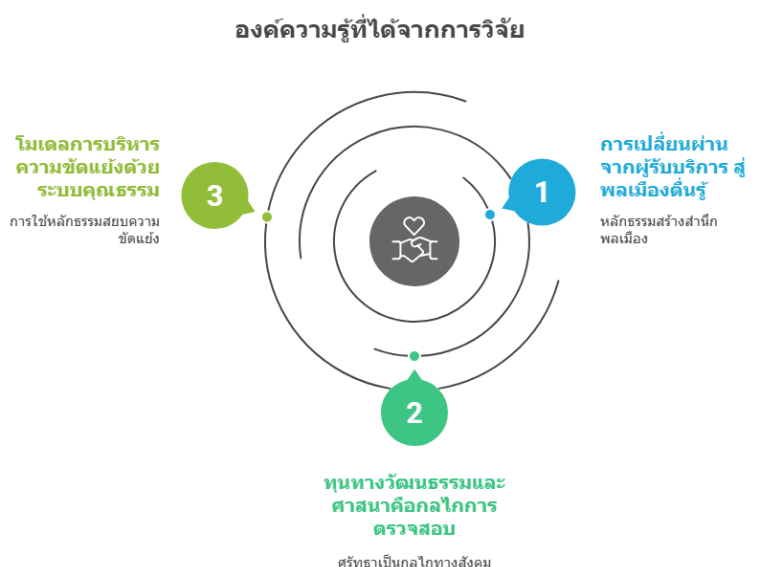
สถานของประเทศชาติบ้านเมือง 7. การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาตลอดถึงบรรพชิตในศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.91$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาตลอดถึงบรรพชิตในศาสนา มีระดับความคิดเห็นสูงที่สุด ($\bar{x} = 3.99$) รองลงมาคือ ด้านการให้เกียรติสตรียอมรับความเท่าเทียมสุภาพสตรีและสุภาพบุรุษ ($\bar{x} = 3.98$) และต่ำที่สุด คือ ด้านการหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ ($\bar{x} = 3.05$) การประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนนั้นเป็นการสะท้อนให้เห็นกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประยุกต์ระหว่างพุทธจักรและอาณาจักรให้มีความสอดคล้องกันอย่างลงตัว

องค์ความรู้ใหม่

1. การเปลี่ยนผ่านจากผู้รับบริการ สู่พลเมืองตื่นรู้ งานวิจัยนี้ค้นพบว่า หลักธรรมไม่ได้มีไว้เพียงเพื่อความสงบทางจิตใจ แต่เป็นเครื่องมือสร้างสำนึกพลเมือง โดยเฉพาะการบูรณาการหลักธรรมข้อที่ 1 และ 2 (การประชุมเนื่องนิตย์และพร้อมเพรียง) เปลี่ยนสถานะของประชาชนจากแบบไพร่ฟ้า ที่รอรับสวัสดิการเพียงอย่างเดียว ให้กลายเป็นผู้ที่ตระหนักในสิทธิและหน้าที่ทางการเมืองผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงพุทธ

2. ทูตทางวัฒนธรรมและศาสนาคือกลไกการตรวจสอบ องค์ความรู้ใหม่ชี้ให้เห็นว่า ในบริบทเวียงกาหลง ศรัทธาในศาสนสถานและผู้ทรงศีล (หลักที่ 6-7) ไม่ใช่เรื่องงมงาย แต่เป็นกลไกทางสังคมที่แข็งแกร่งกว่ากฎหมายทางการเมือง ประชาชนใช้พื้นที่ทางศาสนาเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและสร้างจริยธรรมทางการเมือง ทำให้การตรวจสอบการบริหารงานท้องถิ่นมีความเข้มแข็งเพราะมีฐานมาจากหิริโอตตปละ และความรับผิดชอบต่อชุมชน

3. โมเดลการบริหารความขัดแย้งด้วยระบบคุณธรรม งานวิจัยชี้ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมมักนำมาซึ่งความเห็นต่าง แต่การใช้หลักธรรมข้อที่ 4 และ 5 (เคารพผู้อาวุโสและไม่ลุแก่อำนาจ) คือองค์ความรู้ในการสยบความขัดแย้งทางการเมืองด้วยจารีตประเพณี ทำให้การมีส่วนร่วมในเทศบาลตำบลเวียงกาหลงมีลักษณะพิเศษ คือ เป็นการวิพากษ์วิจารณ์เชิงสร้างสรรค์ภายใต้ระบบเคารพอาวุโสและปราศจากอคติส่วนตัว

แผนภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย: เวียงกาหลงโมเดล

จากแผนภาพสรุปได้ว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงลึกที่ใช้หลักอภิธานิธรรม 7 เป็นซอฟต์แวร์ (Soft Power) ในการเชื่อมโยงโครงสร้างส่วนบน (กฎหมาย/นโยบายเทศบาล) เข้ากับโครงสร้างส่วนล่าง (วิถีชีวิต/ศรัทธาของประชาชน) เกิดเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมเพียงเพราะหน้าที่ตามกฎหมาย แต่มีส่วนร่วมด้วยคือ สำนักแห่งความรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อความเจริญของท้องถิ่นอย่างไม่เสื่อมถอย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เทศบาลตำบลเวียงกาหลง ควรบรรจุแผนการส่งเสริมวิถีพลเมืองตามหลักอภิธานิธรรม ไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยเน้นการสร้างพื้นที่ส่วนกลางที่เชื่อมโยงระหว่างวัด โรงเรียน และชุมชน (บวร) เพื่อใช้เป็นกลไกสร้างความร่วมมือทางการเมือง
2. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (สอ.) ควรนำรูปแบบ "เวียงกาหลงโมเดล" ไปศึกษาเพื่อเป็นแนวทางนโยบายระดับจังหวัด ในการใช้ต้นทุนทางจริยธรรมมาเสริมสร้างธรรมาภิบาลในท้องถิ่นที่มีอัตลักษณ์วัฒนธรรมสูง
3. คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ควรบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับหลักสูตรพลเมืองดีวิถีประชาธิปไตย โดยใช้สถาบันทางศาสนา เป็นเครือข่ายในการรณรงค์การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ปราศจากอคติ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผู้นำชุมชนและประชาชน ควรนำผลการวิจัยไปจัดทำธรรมนูญตำบลเวียงกาหลง " เพื่อเป็นข้อตกลงร่วมกันในการอยู่ร่วมกันตามหลักจริยธรรมและเมตตาของชุมชน
2. กองสวัสดิการสังคม ควรใช้ผลการวิจัยเป็นฐานข้อมูลในการระบุกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อดึงเข้ามาเป็นที่ปรึกษาในการพัฒนาโครงการที่เปราะบางหรือเสี่ยงต่อความขัดแย้ง
3. สื่อท้องถิ่นและประชาสัมพันธ์เทศบาล ควรนำองค์ความรู้ใหม่เรื่อง พลเมืองตื่นรู้ในวิถีพุทธ ไปผลิตสื่อสร้างสรรค์ เพื่อสร้างกระแสการเมืองเชิงบวกและสร้างความภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นให้กับประชาชน

เอกสารอ้างอิง

- กมล สมวิเชียร. (2564). วัฒนธรรมการเมืองไทยกับการพัฒนาการเมือง. กรุงเทพมหานคร: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- กัลยา วาณิชยปัญญา. (2546). นโยบายสาธารณะด้านสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธงชัย สิงอุดม. (2564). การพัฒนารูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่จังหวัดเลย. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธงชัย สิงอุดม. (2564). การพัฒนารูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่จังหวัดเลย. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร (อะซิม). (2564). การนำหลักพุทธธรรมาภิบาลไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระวรุฒิ วรุฒิเมธี (ลือไธ้). (2564). การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของประชาชน ตำบลช่อแฮ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่. รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระวุฒิชัย ภูริวฑฒโน (บริคุต). (2565). วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลตำบลเวียงสา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน. รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน ประจำปี พ.ศ. 2564 ท้องถิ่นเทศบาลตำบลเวียงกาหลง. (2568).
- สกนธ์ จันทักษ์. (2529). ผลของการเรียนรู้ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิรัตน์ แก้วเจริญ. (2564). การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมตามระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสาธิต เทศบาลบ้านเขววัน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่. รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อุดม พิริยะสิงห์. (2562). การเมืองเบื้องต้น. มหาสารคาม : ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- Best, John W.. (1981). Research in Education. New Jersey: Prentice Hall, Inc..

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูป่าชายเลนของชุมชนบ้านบางบ่อล่าง

PARTICIPATION IN MANGROVE FORESTS CONSERVATION AND RESTORATION IN BAN BANG BO LANG COMMUNITY

ณรงค์ ญาณศิริ และ วงศ์สถิตย์ วิสุภี

Narong Yansiri and Wongsatit Wisupee

บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

Graduate College, Learning Institute for Everyone (Life)

Corresponding author, e-mail: L.narinphorn@gmail.com, Tel. 081 9440713

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสถานการณ์อดีตจนถึงปัจจุบันของป่าชายเลนชุมชนบ้านบางบ่อล่าง (2) ศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรค พร้อมด้วยแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน และ (3) ศึกษาผลการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูป่าชายเลน ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 35 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1) สถานการณ์อดีตจนถึงปัจจุบันของป่าชายเลน พบว่า ชุมชนบางบ่อล่างประสบปัญหาจากการกัดเซาะชายฝั่ง ชาวบ้านต้องย้ายบ้านหนีกว่า 10 หลังคาเรือน อดีตผู้ใหญ่แดง เป็นแกนนำร่วมกับชาวบ้านแก้ไขปัญหาด้วยการปักไม้ไผ่ชะลอคลื่น และปลูกป่าชายเลน โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ และภาคเอกชน ก่อตั้งโรงเรียนธรรมชาติป่าชายเลน ซึ่งมีกิจกรรม ได้แก่ การอบรม การปักไม้ไผ่ชะลอคลื่น ปลูกป่าชายเลน พายเรือคายัค และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2) สภาพปัญหาและอุปสรรค พบว่า ชาวบ้านบางส่วนขาดการมีส่วนร่วมในโรงเรียนธรรมชาติป่าชายเลน ได้แก่ ขาดความรู้กฎหมายป่าชายเลน ขาดจิตสำนึกและตระหนักรู้ป่าชายเลน โดยเฉพาะเยาวชน ส่วนแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วม ควรอบรมให้ความรู้แก่ชาวบ้านและเยาวชน ควรจัดตั้งกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มเยาวชนพิทักษ์ป่าชายเลน เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น

3) ผลการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูป่าชายเลน พบว่า การติดตามและประเมินผล โดยชาวบ้านและเยาวชนได้ผ่านการอบรมให้ความรู้ การรณรงค์จิตอาสาและจิตสำนึกที่ดี ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมกิจกรรมมากยิ่งขึ้น ได้แก่ การปลูกป่าชายเลน เก็บขยะทะเล พายเรือคายัค และเพาะต้นกล้าป่าชายเลน สำหรับประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ ชาวบ้านและชุมชน มีรายได้เพิ่มขึ้น ด้านสังคม เห็นคุณค่า มีความรักหวงแหนในป่าชายเลนมากยิ่งขึ้น และด้านสิ่งแวดล้อม โดยช่วยกันเพิ่มป่าชายเลนให้ระบบนิเวศกลับมา มีความอุดมสมบูรณ์ และยั่งยืน โดยสรุปเกิดองค์ความรู้ใหม่ เยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม, การอนุรักษ์และฟื้นฟู, ป่าชายเลน

Abstract

This research had the objective to (1) study the past and present situation of the mangrove forest in Bang Bo Lang village, (2) study the problems and obstacles, along with the solution for developing community participation in mangrove forest conservation and restoration, and (3) study the results of developing community which participation in mangrove forest conservation and restoration. This research used action research methodology with 35 key informants. The research tools were included observation, interviews, and focus group discussions. Data was analyzed using content analysis. The research results revealed that:

1) Regarding the past and present situation of the mangrove forest, Bang Bo Lang village experienced coastal erosion, forcing more than 10 households to relocate. Former village chief Daeng led the villagers in solving the problem by planting bamboo wave-breaking stakes and initiating mangrove forestation, with the support from both government and private sectors. The community established a Mangrove Nature School, which included activities such as training, planting bamboo wave-breaking stakes, mangrove planting, kayaking, and ecotourism.

2) Regarding the problems and obstacles, some villagers lacked participation in the Mangrove Nature School, including a lack of knowledge of mangrove forest laws and a lack of awareness and consciousness about mangrove forests, especially among of the youth. Regarding the approach to developing participation, training and education should be provided to villagers and youth while various groups among the community should be established, such as a Youth Mangrove Forest Protection Group, to encourage greater participation of the society.

3) Results of developing participation in mangrove forest conservation and restoration showed that monitoring and evaluation of villagers and youth, who have received training and education, and who have participated in volunteer activities and developed a positive awareness, have led to the increase of villager participation in activities such as mangrove planting, marine debris collecting, kayaking, and mangrove seedling cultivation. For the economically benefits, villagers and communities have experienced the increase of income. For the socially benefits, the villagers appreciate and cherish mangrove forests more. In addition, for the environmentally benefits, they have helped the mangrove forests reforestation, restoring the ecosystem to a state of abundance and sustainability. In summary, the new knowledge which gained from this research is that youth who participated these activities become more involved in the conservation and restoration of mangrove forests.

Keywords: Participation, Conservation and Restoration, Mangrove Forest

บทนำ

ในอดีตจังหวัดสมุทรสงครามเคยมีพื้นที่ป่าชายเลนถึง 83,900 ไร่ ชายฝั่งทะเลบริเวณปากอ่าวแม่กลองจึงมีแต่ความอุดมสมบูรณ์ ต่อมาทางราชการได้เปิดพื้นที่ป่าดังกล่าวให้ประชาชน ได้เข้ามาอาศัยจับจองเป็นกรรมสิทธิ์ ป่าชายเลนจึงถูกทำลายอย่างรวดเร็วจนหมดสิ้นไป เมื่อประชาชนเปลี่ยนพื้นที่ป่าให้เป็นบ่อเลี้ยงกุ้งกุลาดำ ในปีพ.ศ.2527 และชั่วระยะเวลาเพียง 5 ปีการเลี้ยงกุ้งกุลาดำต้องล้มเลิกไปโดยสิ้นเชิง เมื่อเกิดมลภาวะทางทะเลอันเกิดจากบ่อเลี้ยงกุ้งดังกล่าว พื้นที่กว่า 8 หมื่นไร่ถูกทิ้งให้เป็นบ่อร้างไม่สามารถทำประโยชน์อื่นใดได้ นับตั้งแต่ปีพ.ศ.2532 เป็นต้นมารวมทั้งปัญหาเกี่ยวกับธรรมชาติคลื่นและลมกัดเซาะแนวฝั่ง ส่งผลกระทบต่อชาวบ้าน ที่อาศัยตามแนวชายฝั่งต้องย้ายบ้านเรือนไปอยู่ที่อื่น (ศศิณี โสรินทร์, 2553 : 84-85)

พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ.2558 มีการจัดการทรัพยากรภายใต้หลัก 3 ประสาน ได้แก่ “หน้าที่ พื้นที่ และการมีส่วนร่วม” คำว่า หน้าที่ คือการประสานความร่วมมือ บูรณาการแผนงานและกิจกรรมของหน่วยงานต่างๆ เพื่ออนุรักษ์ พื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ทั้งในระดับชาติและระดับจังหวัด หน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่นี้ คือ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ส่วนคำว่า พื้นที่ คือกฎหมายได้กำหนดพื้นที่เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และสุดท้ายคำว่า การมีส่วนร่วม คือ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมสนับสนุนชุมชนชายฝั่ง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการ การปลูก การบำรุง และการฟื้นฟู รวมถึงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเล และชายฝั่ง ทั้งหมดนี้ส่งผลให้ภาครัฐมีส่วนต่อการจัดการทรัพยากรร่วมกับชุมชน (กรมทรัพยากรทางทะเล และชายฝั่ง,2564) สำหรับแนวทางการปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหา กล่าวคือ การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วนเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ทุกขั้นตอน เริ่มตั้งแต่ด้านการคิดตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับประโยชน์ ร่วมติดตามและประเมินผล ซึ่งประชาชนมีส่วนได้ส่วนเสียในการดำเนินงานและเพื่อสนองตอบต่อปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของประชาชน ดังนั้น การให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง (นฤมล อนุสนธิ์พัฒน์, 2561 : 89)

ชุมชนบ้านบางบ่อล่าง ตำบลบางแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู มีพื้นที่ป่าชายเลนแนวชายฝั่งยาวประมาณ 3 กิโลเมตร มีชาวบ้านอาศัยอยู่ประมาณ 80 หลังคาเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมง บ้านบางบ่อล่าง เป็นหมู่บ้านหนึ่งที่มีปัญหาเกี่ยวกับการสูญเสียป่าชายเลนเช่นเดียวกัน แต่ปัญหาไม่ได้มีอยู่แค่การทำบ่อเลี้ยงเหมือนตำบลอื่นๆ แต่บ้านบางบ่อล่างนั้น ประสบปัญหาเกี่ยวกับธรรมชาติ กล่าวคือ การกัดเซาะริมชายฝั่งของคลื่นและลมทะเลในช่วงเวลา 20 ปี ริมชายฝั่งได้ถูกกัดเซาะไปถึง 2 กิโลเมตร ชาวบ้านได้ย้ายถอนเสาเรือนหนีไปแล้วกว่า 10 หลังคาเรือน (ศศิณี โสรินทร์, 2553 : 84-85) เมื่อนายวิสูตร นวมศิริหรือผู้ใหญ่แดง เข้ามาเป็นผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ.2551 ได้คิดหาแนวทางและวิธีการแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง จากการศึกษาด้วยตนเอง และศึกษาดูงาน จนตกผลึกได้วิธีการแก้ไขปัญหามาที่ประหยัดที่สุดและประโยชน์สูง ได้แก่ การปักไม้ไผ่ชะลอคลื่นจากนั้นปลูกป่าชายเลน “ชาวบ้านลงมือทำ ภาครัฐช่วย เอกชนร่วม” จากเงินร้อยละกลายเป็นเงินล้าน ได้รับงบประมาณจัดสรรซื้อไม้ไผ่ปักชะลอคลื่นเพื่อปลูกป่าชายเลน ก่อตั้งโรงเรียนธรรมชาติป่าชายเลน โดยมีกิจกรรม ได้แก่ การอบรมให้ความรู้ป่าชายเลน, การปักไม้ไผ่ชะลอคลื่น,การปลูกป่าชายเลน, การพายเรือคายัค, เก็บขยะทะเล,กลุ่มหมักน้ำปลาตราผู้ใหญ่แดง และกองทุนธนาคารกล้าไม้ ส่งผลทำให้ปลูกป่าชายเลนมีพื้นที่กลับมาไม่น้อยกว่า 200 ไร่ และชาวบ้านไม่ต้องอพยพหนีไปอีก ปัจจุบันชุมชนขาดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน โดยเฉพาะเยาวชน ซึ่งเป็นกำลังหลักสำคัญในการพัฒนาในอนาคต จึง

ต้องการส่งเสริมและสนับสนุนให้ชาวบ้านและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมโรงเรียนธรรมชาติป่าชายเลน เป็นการสำนึกรักบ้านเกิดและช่วยกันอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนของชุมชนบางบ่อล่างให้อุดมสมบูรณ์ต่อไป (วิสูตร นวมศิริ, 2568)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนชุมชนบ้านบางบ่อล่าง ตำบลบางแก้ว อำเภอมือง จังหวัดหนองบัวลำภู เพื่อเป็นการรณรงค์ปลูกจิตสำนึกให้ชาวบ้าน โดยเฉพาะเยาวชนคนรุ่นใหม่ได้เข้ามามีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมติดตามและประเมินผล ตลอดถึงร่วมรับประโยชน์ เมื่อป่าชายเลนมีความอุดมสมบูรณ์กลับคืนมา ชาวบ้านย่อมได้รับประโยชน์โดยตรงจากการประกอบอาชีพประมง ออกท่องเที่ยวเพื่อจับกุ้ง หอย ปู และปลา มาประกอบอาหารและจำหน่ายในชุมชน มีอาชีพมีรายได้ และชุมชนได้รับประโยชน์จากนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวป่าชายเลนเชิงนิเวศ ได้แก่ ร้านอาหาร รีสอร์ท/โรงแรม เป็นต้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์อดีตจนถึงปัจจุบันของป่าชายเลนชุมชนบ้านบางบ่อล่าง ตำบลบางแก้ว อำเภอมือง จังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรค พร้อมด้วยแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนชุมชนบ้านบางบ่อล่าง ตำบลบางแก้ว อำเภอมือง จังหวัดสมุทรสงคราม
3. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูป่าชายเลนชุมชนบ้านบางบ่อล่าง ตำบลบางแก้ว อำเภอมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้เกี่ยวข้องทุกขั้นตอน เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนร่วมกัน ตั้งแต่การร่วมกันระบุปัญหา, วางแผน, ลงมือปฏิบัติ, ติดตามและประเมินผล เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการปฏิบัติจริง

1. เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ (1) แบบสังเกต (Observation Form) เป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม (2) แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง และ (3) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากตัวแทนประชากร จำนวน 12 คน
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ/ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ เป็นการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้จำนวน 35 คน ดังนี้ (1) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ชาวบ้าน เยาวชน และนักท่องเที่ยว จำนวน 23 คน (2) ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้นำชุมชน 5 คน เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 4 คน และภาคเอกชนจำนวน 2 คน (3) ผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์บริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลจังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 1 คน
3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ (1) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) จากเอกสาร หนังสือ ตำรา บทความวิชาการ บทความวิจัย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดการมีส่วนร่วมป่าชายเลน, การอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน, การจัดการทะเลและชายฝั่ง, บริบทพื้นที่ที่ศึกษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ (2) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม ได้แก่ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิทั้งหมด เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ตามปรากฏการณ์ที่เป็นจริง โดยจัดหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 3 ข้อ และนำข้อมูลไปตรวจสอบสามเส้า (Triangulation)

สรุปผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สถานการณ์ในอดีตจนถึงปัจจุบันของป่าชายเลนชุมชนบ้านบางบ่อล่าง ตำบลบางแก้ว อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรสงคราม กล่าวคือปัญหาของชุมชนที่ประสบภัยทางธรรมชาติ คือ การกัดเซาะชายฝั่งทะเลหายไปเรื่อยๆ ส่งผลกระทบต่อชาวบ้านต้องย้ายบ้านไปอยู่ที่อื่น จำนวน 10 หลังคาเรือน เมื่อนายวิสูตร นวมศิริ หรือผู้ใหญ่แดง ได้รับคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน เมื่อปีพ.ศ.2551 ได้เข้ามาเป็นผู้นำชุมชนแล้ว ปัญหาทุกข์ร้อนของชาวบ้านต้องรีบแก้ไข ผู้ใหญ่แดง พยายามศึกษาหาแนวทางแก้ไข ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง ในตลิ่งลึกและเป็นทางเลือกประหยัดสุดประโยชน์สูง ได้แก่ การปักไม้ไผ่ชะลอคลื่น หลังจากนั้นปลูกป่าชายเลนให้เต็มพื้นที่ เริ่มแรกจากเงินเดือนผู้ใหญ่บ้านและได้รับการช่วยเหลือจากอดีตผู้ว่าราชการจังหวัด มอบเงินงบประมาณให้ 50,000 บาท นำเงินไปซื้อไม้ไผ่ตงมาปักชะลอคลื่นและเริ่มปลูกป่าชายเลนจากจุดเริ่มต้น “ชาวบ้านเริ่มทำ ภาครัฐเข้าช่วย เอกชนเข้าร่วม” ได้จัดสรรงบประมาณปีละหลายล้านบาทในการซื้อไม้ไผ่เพื่อปักชะลอคลื่นและการปลูกป่าชายเลน รวมประมาณ 2 กิโลเมตร ภาคเอกชนทำกิจกรรม CSR ปลูกป่าชายเลน และหน่วยงานต่างๆ ไหลมาเทมาเพื่อทำกิจกรรม ผู้ใหญ่แดง ได้ก่อตั้งโรงเรียนธรรมชาติป่าชายเลนขึ้นมา เพื่อเป็นศูนย์อบรมให้ความรู้ และแหล่งศึกษาทางธรรมชาติ กิจกรรมของโรงเรียนฯ ได้แก่ การปักไม้ไผ่ชะลอคลื่น การปลูกป่าชายเลน การพายเรือคายัค การเก็บขยะทะเล ฐานเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การหมักน้ำปลา ตราผู้ใหญ่แดง และกองทุนธนาคารต้นไม้ และการเพาะพันธุ์กล้าไม้โกงกางและแสม จากนั้นจนถึงวันนี้ ป่าชายเลน มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จำนวนมากกว่า 200 ไร่ นับเป็นความสำเร็จของการอนุรักษ์ และฟื้นฟูป่าชายเลนชุมชนบางบ่อล่างแห่งนี้ ชุมชนเรียนรู้ ชุมชนเข้มแข็ง และพึ่งตนเองได้

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า สภาพปัญหาและอุปสรรค พร้อมด้วยแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนชุมชนบ้านบางบ่อล่าง ตำบลบางแก้ว อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรสงคราม สรุปได้ดังนี้

2.1 การร่วมคิด วิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรค พร้อมแนวทางการพัฒนาชาวบ้านขาดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูป่าชายเลน 1) การขาดองค์ความรู้ด้านวิชาการและการเข้าถึงข้อมูล โดยชาวบ้านส่วนมากยังขาดความรู้ความเข้าใจความสำคัญของป่าชายเลน จึงไม่เกิดความรู้สึกตระหนักรู้ และจิตสำนึก ส่วนแนวทางการพัฒนา ควรจัดอบรมให้ความรู้เรื่อง ความสำคัญของป่าชายเลน เพราะ ป่าชายเลนมีประโยชน์อย่างมากต่อมนุษย์ สัตว์ และระบบนิเวศ และให้ความรู้เรื่อง กฎหมายของ ป่าชายเลน 2) การขาดจิตสำนึก และจิตอาสา ชาวบ้านบางส่วนที่ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมโรงเรียนฯ โดยเฉพาะเยาวชนที่เป็นกำลังหลักสำคัญในอนาคต เมื่อชาวบ้านขาดจิตสำนึกต่อป่าชายเลน ไม่เห็นความสำคัญของป่าชายเลน โอกาสที่จะทำลายป่าชายเลนมีโอกาสมาก ดังนั้นแนวทางการพัฒนา ควรจัดการอบรม ประชาสัมพันธ์และรณรงค์ให้กระตุ้นเตือนจิตสำนึกแก่ชาวบ้าน โดยเฉพาะเยาวชน 3) การขาดเป็นสมาชิกภาพ ชาวบ้านบางส่วนมีความรู้สึกน้อยใจว่าตนเองไม่มีรายชื่อในกลุ่มต่างๆ จึงไม่กล้าเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน ควรจัดตั้งกลุ่มโครงการป่าชายเลนสำหรับชุมชน ของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และควรจัดตั้งกลุ่มเยาวชนพิทักษ์ป่าชายเลน เพื่อให้ชาวบ้านและเยาวชนได้มีส่วนร่วมมากกิจกรรมมากยิ่งขึ้น 4) ความจำเป็นทางเศรษฐกิจและการดำรงชีพ ชาวบ้านบางส่วนที่ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม มีความเห็นว่า ไม่มีเวลาว่างพอที่จะมีจิตอาสาไปช่วยชุมชน เพราะต้องหาท้องทะเลหากุ้ง หอย ปูและปลา การ

ประกอบอาชีพเรื่องปากท้องสำคัญกว่า แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วม ควรเชิญชาวบ้านเข้าร่วมอบรม เพื่อให้เห็นความสำคัญป่าชายเลนมีความเกี่ยวข้องกับอาชีพประมงอย่างไร ถ้ามีป่าชายเลน ทำให้มีกุ้ง หอย ปู และปลามาอาศัยอยู่ 5) การขาดการมีส่วนร่วมวางรากฐานในการพัฒนารุ่นต่อไป โรงเรียนธรรมชาติป่าชายเลน ยังไม่มีการวางรากฐานในการพัฒนารุ่นต่อไป โดยเฉพาะเยาวชนคนรุ่นใหม่ แนวทางการพัฒนา ควรจัดตั้ง “กลุ่มเยาวชนพิทักษ์ป่าชายเลน” ประกอบด้วยประธาน รองประธาน ที่ปรึกษา เลขานุการ เหรัญญิก ฝ่ายประสานงาน ฝ่ายการประชาสัมพันธ์ และสมาชิกประมาณ 20 คน 6) ไม้ไผ่ที่ปักเอาไว้ผูกพันหมด ส่งผลทำให้ป่าชายเลนที่ปลูกเอาไว้ล้มตายเกือบหมด แนวทางการพัฒนา ปลูกป่าชายเลนกันต่อไป เพราะที่รอดตายยังมีแต่น้อย ไม่ต้องรอนงบประมาณปักไม้ไผ่ชะลอคลื่น 7) ขยะทะเล พบขยะทะเลในป่าชายเลน แนวทางการพัฒนา ควรอบรมให้ความรู้แก่ชาวบ้านเรื่อง ผลกระทบต่อระบบนิเวศ และช่วยกันเก็บขยะทะเล 8) ไม้ไผ่ปักชะลอคลื่นมีปัญหา พบว่า ผู้ประมงไม้ไผ่ได้ นำไม้ไผ่มาส่งที่โรงเรียนฯ พบปัญหาไม้ไผ่ปะปนกันมา ไม้ไผ่อ่อนหรือแก่เกินไป และไม้ไผ่ขนาดเล็กเกินไป แนวทางการพัฒนา ควรตรวจเช็คให้ละเอียด นับจำนวนให้ครบและกำชับผู้ประมงไม้ไผ่ให้ดีขึ้น

2.2 การร่วมปฏิบัติ กิจกรรมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูป่าชายเลน

1) ภาคทฤษฎี โดยจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้ เรื่อง ความสำคัญของป่าชายเลน, กฎหมายป่าชายเลน และขยะทะเล โดยเชิญวิทยากรบรรยาย/สาธิต ได้แก่ อดีตผู้ใหญ่แดง และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ เพื่อให้ชาวบ้านและเยาวชนมีความรู้ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของป่าชายเลนที่มีต่อวิถีชีวิตของชาวประมงในชุมชนบางบ่อล่าง

2) ภาคปฏิบัติ ดำเนินการดังนี้ การจัดตั้งกลุ่มเยาวชนพิทักษ์ป่าชายเลน เพื่อให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมโรงเรียนธรรมชาติป่าชายเลน ประกอบด้วยประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก ฝ่ายประสานงาน ฝ่ายประชาสัมพันธ์ และสมาชิก 20 คน และจัดตั้งโครงการ ป่าชายเลนสำหรับชุมชน ของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง นอกจากนี้มีการปลูกป่าชายเลน การเก็บขยะทะเล การพายเรือคายัค การเพาะพันธุ์กล้าไม้โกงกางและแสม กิจกรรมการผลิตน้ำปลาตราผู้ใหญ่แดง และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอื่นๆ

3. วัดดูประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูป่าชายเลน ชุมชนบ้านบางบ่อล่าง ตำบลบางแก้ว อำเภอบึงฉลือ จังหวัดสมุทรสงคราม สรุปได้ดังนี้

3.1 การร่วมติดตาม และประเมินผล

การเน้นภาคปฏิบัติ ดังนี้ 1) การจัดตั้งกลุ่มเยาวชนพิทักษ์ทะเล ผลการดำเนินงานเป็นไปได้ด้วยความเรียบร้อย มีเยาวชนที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนธรรมชาติป่าชายเลน ในนามกลุ่มเยาวชนพิทักษ์ป่าชายเลน โดยเยาวชนได้กล้าแสดงออกความรู้ความสามารถ ผ่านการอบรมยุวมัคคุเทศก์ 2) การจัดตั้งโครงการป่าชายเลนสำหรับชุมชนสรุปได้ว่า โครงการป่าชายเลนสำหรับชุมชน โดยทางชุมชนได้จัดเตรียมรายชื่อไว้เรียบร้อยแล้วและกำลังเตรียมยื่นเอกสารไปยังศูนย์บริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อดำเนินการในขั้นตอนต่อไป 3) กิจกรรมการปลูกป่าชายเลน โดยป่าชายเลนด้านนอกล้มตายเกือบหมด รอดเพียงไม่กี่ต้น ส่วนโซนด้านในรอดตายกันส่วนมาก 4) การเก็บขยะทะเล โดยกลุ่มเยาวชนพิทักษ์ทะเล ร่วมด้วยช่วยกันจิตอาสาทำความดีให้ผู้ใหญ่แดง โดยจัดกิจกรรมการเก็บขยะในป่าชายทะเล 5) กองทุนธนาคารต้นไม้ กลุ่มเยาวชนพิทักษ์ทะเล ไปศึกษาดูงานการเพาะพันธุ์ต้นกล้าไม้โกงกาง และไม้แสมของกองทุนธนาคารต้นไม้ ทำให้เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรม มีรายได้ต้นละ 5 บาท

3.2 การร่วมรับประโยชน์ สรุปได้ดังนี้

1) ประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ ดังนี้ (1) ชุมชนบางบ่อล่างได้รับประโยชน์ เป็นแหล่งอาหารและมีรายได้จากป่าชายเลนและท้องทะเล ประกอบอาชีพประมง สำหรับสมุนไพรและไม้จากป่าชายเลน(ต้องขออนุญาตจากเจ้าหน้าที่ก่อนเสมอ) (2) ชุมชนบางบ่อแก้วได้รับประโยชน์ ผู้ประกอบการชุมชนทำนากุ้ง นาเกลือ และเลี้ยงสัตว์น้ำ โดยนำน้ำจากป่าชายเลนมาใช้ประโยชน์ และภาคบริการ ร้านอาหาร ร้านค้า รีสอร์ท/โรงแรม มีรายได้จากนักท่องเที่ยว (3) จังหวัดสมุทรสงคราม มีป่าชายเลนเพิ่มขึ้น ส่งเสริมการท่องเที่ยว ทำให้มีเงินสะพัดในชุมชนและจังหวัดมากยิ่งขึ้น (4) ประเทศชาติได้รับประโยชน์ เพิ่มป่าชายเลนและออกซิเจนแก่ประเทศ/โลก

2) ประโยชน์ด้านสังคม ดังนี้ (1) ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมโรงเรียนธรรมชาติป่าชายเลนมากยิ่งขึ้น เช่น การปลูกป่าชายเลน,การเก็บขยะทะเล, การอบรม, การเพาะพันธุ์กล้าไม้ ฯลฯ (2) การเพิ่มป่าชายเลน ทำให้ชาวบ้านไม่ต้องย้ายบ้านหนีจากการกัดเซาะชายฝั่ง (3) ชุมชนเกิดจิตสำนึกและจิตอาสารักชุมชนท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเยาวชนคนรุ่นใหม่ (4) เป็นสถานที่ท่องเที่ยวของชุมชน และพักผ่อนหย่อนใจ

3) ประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม ดังนี้ เป็นการเพิ่มป่าชายเลน เพื่อให้ระบบนิเวศกลับมาอุดมสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ป่าดี น้ำดี เสนดี สัตว์ทะเลมีจำนวนเพิ่มขึ้น เพิ่มออกซิเจนแก่สิ่งมีชีวิตป่าชายเลนเป็นปราการป้องกันภัยทางธรรมชาติจากการกัดเซาะชายฝั่งที่ดีที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สถานการณ์ในอดีตจนถึงปัจจุบันของป่า ชายเลนชุมชนบ้านบางบ่อล่าง ตำบลบางแก้ว อำเภอมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

1.1 สถานการณ์ในอดีตป่าชายเลนของชุมชนบางบ่อล่าง ในอดีตป่าชายเลนชายฝั่งทะเลบริเวณปากอ่าวแม่กลอง จังหวัดสมุทรสงครามเคยมีความอุดมสมบูรณ์อย่างมาก มีพื้นที่ป่าชายเลนจำนวนมากหลายหมื่นไร่ แต่ได้ถูกบุกรุกอย่างหนักเพื่อการทำนา ในช่วงที่ภาครัฐได้เปิดป่าเพื่อให้ชาวบ้านได้เข้าไปจับจองเป็นกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกินทำให้พื้นที่ลดลงจากหลายหมื่นไร่ เหลือเพียงประมาณ 600 ไร่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและการประมงชายฝั่งหนึ่งในจำนวนนั้น คือ ชุมชนบางบ่อล่าง หมู่ที่ 10 ตำบลบางแก้ว ได้รับผลกระทบอย่างหนักเมื่อป่าชายเลนถูกทำลายไป กล่าวคือ ประสบปัญหาเกิดภัยทางธรรมชาติจากการกัดเซาะชายฝั่ง ชาวบ้านที่อยู่ริมชายฝั่งต้องอพยพไปอยู่ที่อื่น จำนวน 10 หลังคาเรือน สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยของศศิณี ไสรินทร์ (2553) การจัดการโดยฐานชุมชนพื้นที่กัดเซาะป่าชายเลนบ้านบางบ่อล่าง ตำบลบางแก้ว อำเภอมือง จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ในอดีตจังหวัดสมุทรสงครามเคยมีพื้นที่ป่าชายเลนถึง 83,900 ไร่ ชายฝั่งทะเลบริเวณปากอ่าวแม่กลองจึงมีแต่ความอุดมสมบูรณ์ต่อมาทางราชการได้เปิดพื้นที่ป่าดังกล่าวให้ประชาชนได้เข้ามาอาศัยจับจองเป็นกรรมสิทธิ์ ป่าชายเลนจึงถูกทำลายอย่างรวดเร็วรุนแรงจนหมดสิ้นไปเมื่อประชาชนเปลี่ยนพื้นที่ป่าให้เป็นบ่อเลี้ยงกุ้งกุลาดำ ในปีพ.ศ.2527 และชั่วระยะเวลาเพียง 5 ปีการเลี้ยงกุ้งกุลาดำต้องล้มเลิกไปโดยสิ้นเชิง เมื่อเกิดมลภาวะทางทะเลอันเกิดจากบ่อเลี้ยงกุ้งดังกล่าว พื้นที่กว่า 8 หมื่นไร่ถูกทิ้งให้เป็นบ่อร้างไม่สามารถทำประโยชน์อื่นใดได้ นับตั้งแต่ปีพ.ศ. 2532 เป็นต้นมารวมทั้งปัญหาเกี่ยวกับธรรมชาติคลื่นและลมกัดเซาะแนวฝั่งดังนั้น บ้านบางบ่อล่าง ตำบลบางแก้ว อำเภอมืองจังหวัดสมุทรสงคราม มีพื้นที่ป่าชายเลนชายฝั่งยาวประมาณ 3 กิโลเมตร มีชาวบ้านอาศัยอยู่ประมาณ 80 หลังคาเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมง บ้านบางบ่อล่าง เป็นหมู่บ้านหนึ่งที่มีปัญหาเกี่ยวกับการสูญเสียป่าชายเลนเช่นเดียวกัน แต่ปัญหาไม่ได้มีอยู่แค่การทำบ่อเลี้ยงเหมือนตำบลอื่นๆ แต่บ้านบางบ่อล่างนั้น ประสบปัญหา

เกี่ยวกับธรรมชาติ กล่าวคือ การกีดเซาะริมชายฝั่งของคลื่นและลมทะเลในช่วงเวลา 20 ปี ริมชายฝั่งได้ถูกกัดเซาะไปถึง 2 กิโลเมตร ชาวบ้านได้ย้ายถอนเสาเรือนหนีไปแล้วกว่า 10 หลังคาเรือน

1.2 สถานการณ์ในปัจจุบันของป่าชายเลนชุมชนบางบ่อล่าง ปัจจุบันมีหน่วยงานภาครัฐได้จัดสรรงบประมาณในการปลูกป่าชายเลนเป็นประจำทุกปี เช่น ท่านผู้ว่าราชการจังหวัด ได้ปล่อยปุ๋ยทะเลจำนวน 300 กิโลกรัม นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด สำนักงานทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งสมุทรสงคราม และบุคคลที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ เช่น นายมงคลกิตติ์ สุขสินธารานนท์ ที่ปรึกษาหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์พร้อมคณะ ร่วมกิจกรรมปลูกป่าชายเลน เนื่องในวันป่าชายเลนแห่งชาติประจำปีพ.ศ.2568 และกรมทะเล ร่วมเครือข่ายภาคเอกชน ร่วมปลูกป่าชายเลน ภายใต้กิจกรรม “นำเราหัวใจ คืบคลานหายใจให้ธรรมชาติ” ของบริษัท นำเรา(ประเทศไทย) จำกัด ณ พื้นที่โครงการป่าในเมืองจังหวัดสมุทรสงคราม แห่งที่ 2 ตำบลบางแก้ว อำเภอมือเืองฯ จังหวัดสมุทรสงคราม โดยปลูกต้นโกงกางใบใหญ่ จำนวน 2,000 ต้นเป็นต้น ส่วนภาคเอกชนจำนวนมากได้ลงพื้นที่เพื่อทำกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม(CSR) เพื่อปลูกป่าชายเลนและเรือเจริญโกภณัท (CP)มีโครงการธนาคารสัตว์น้ำ เช่น ธนาคารปูม้า มอบแก่โรงเรียนธรรมชาติป่าชายเลน

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า สภาพปัญหาและอุปสรรค พร้อมด้วย แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนชุมชนบางบ่อล่าง ตำบลบางแก้ว อำเภอมือเือง จังหวัดสมุทรสงคราม

2.1 การร่วมคิด วิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรค พร้อมด้วยแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนชุมชนบางบ่อล่าง โดยสรุปภาพรวม ชาวบ้านโดยส่วนมาก ขาดความรู้ ความเข้าใจความสำคัญของป่าชายเลน และกฎหมายของป่าชายเลน การขาดจิตสำนึก การตระหนักรู้ ขาดการเป็นสมาชิกภาพของกลุ่มต่างๆ ขาดจิตอาสารักษ์ป่าชายเลน และการเข้าถึงองค์ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของป่าชายเลน นำไปสู่ทำให้ป่าชายเลนเสื่อมโทรมลงได้ สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของศิริพร พรหมพัฒนกุล(2556) การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการ ป้องกันและแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเลอ่าวไทยฝั่งตะวันตกในพื้นที่ตำบลแหลมใหญ่ อำเภอมือเือง จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการโครงการนั้น เกิดจาก 1) ชาวบ้านส่วนหนึ่งไม่เห็นความสำคัญของการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่ง 2)การมีส่วนร่วมในการปกป้องเพื่อต้องการรายได้ มากกว่าการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง 3) มีกลุ่มทางการเมืองในชุมชนเกิดขึ้น และ4) การขาดประสบการณ์ในการบริหารจัดการโครงการ ถึงแม้จะทำให้โครงการประสบผลสำเร็จ แต่อาจดำเนินการต่อไปอย่างไม่ยั่งยืน ส่วนแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วม เพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจแก่ชาวบ้าน ได้แก่ ประการแรกจัดอบรมให้ความรู้ โดยจัดกิจกรรมการอบรมให้ความรู้ และเวิร์กช็อป เพื่อให้ชาวบ้านเข้าใจถึงความสำคัญของป่าชายเลนและระบบนิเวศ ประการที่สอง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมเปิดโอกาสให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในกิจกรรมอนุรักษ์ป่าชายเลนและฟื้นฟูป่าชายเลน เช่น การปลูกป่าชายเลน การเก็บขยะทะเลพายเรือคายัค กองทุนธนาคารต้นไม้ การผลิตน้ำปลาตราผู้ใหญ่แดงหรือการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร ประการที่สามประชาสัมพันธ์ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับป่าชายเลนผ่านช่องทางต่างๆ เพื่อให้เข้าถึงได้ง่าย เช่น การใช้สื่อท้องถิ่น เว็บไซต์ หรือการจัดทำเอกสาร สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของกมลชนก บัวบาน,ภมรรัตน์ สุธรรม และจตุพล ชูจันทร์ (2559) ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของประชาชนตำบลกะแต อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ผลการพัฒนายุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของประชาชน พบว่า ได้ยุทธศาสตร์การฝึกอบรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนซึ่งมีโครงการดังนี้ โครงการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนรักป่าชายเลนโครงการให้ความรู้ในเรื่องการอนุรักษ์ป่าชายเลนแก่เยาวชนและสร้างเยาวชนในพื้นที่ให้เป็นนักอนุรักษ์ใน

อนาคต และโครงการทำสื่อในการประชาสัมพันธ์แนวทางในการอนุรักษ์ป่าชายเลนให้กับคนในและนอกชุมชน ได้รับความรู้ความสนใจเกี่ยวกับป่าชายเลน ส่วนสภาพปัญหาและอุปสรรค พร้อมด้วยแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมโรงเรียนธรรมชาติป่าชายเลนของชุมชนบางบ่อล่าง ดังนี้

1) สภาพปัญหาไม้ไผ่ที่ปักชะลอคลื่นผู้พังหมด เนื่องจากไม้ไผ่มีอายุการใช้งานประมาณ 4-5 ปี เท่านั้น เป็นโครงสร้างชั่วคราวเพื่อชะลอคลื่นลมและให้ตะกอนทรายตกทับถม ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการฟื้นฟูป่าชายเลน

2) ป่าชายเลนปลูกเอาไว้ด้านหน้าล้มตายเกือบหมด แต่ยังมีรอดอยู่ส่วนน้อย ปลูก 100 ต้น รอดตาย 1-2 ต้น ผู้ใหญ่แดงกล่าวว่า ถือว่าประสบความสำเร็จ เพราะไม่มีกำแพงจากไม้ไผ่แล้ว

3) ขยะทะเล เป็นปัญหาและอุปสรรคของการเจริญเติบโตของป่าชายเลน ส่งผลกระทบต่อสัตว์ ระบบนิเวศและมนุษย์

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนชุมชนบ้านบางบ่อล่างตำบลบางแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

3.1 การร่วมติดตามและประเมินผล

1) ภาคทฤษฎี พบว่าชาวบ้านและเยาวชนที่เข้ารับการอบรมให้ความรู้ เรื่องความสำคัญของป่าชายเลนและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ชาวบ้านมีความรู้ความเข้าใจมากยิ่งขึ้นว่า ป่าชายเลนมีความสำคัญแก่มนุษย์สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศเพียงใด ทุกคนต้องเป็นหูเป็นตาช่วยกันดูแลรักษา และฟื้นฟูป่าชายเลนให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ ทำงานด้วยความรักสามัคคี มีจิตอาสา มีจิตสำนึกต่อส่วนร่วม ไม่เห็นแก่ตัว ทำลายทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน “การทำลายป่าชายเลน คือการทุบหม้อข้าวของตนเอง” นี่คือการกล่าวของอดีตผู้ใหญ่แดง ซึ่งเป็นแกนนำคนสำคัญของโรงเรียนธรรมชาติป่าชายเลน โดยป่าชายเลนเป็นสมบัติของชุมชน และเป็นสมบัติของประเทศไทย ไม่ใช่เป็นสมบัติของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เมื่อเป็นสมบัติของส่วนรวมแล้วหน้าที่ทุกคนต้องมีจิตสำนึกรักบ้านเกิด ตอบแทนคุณของแผ่นดิน ด้วยการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนธรรมชาติป่าชายเลน สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของชเนตตี มลินีทางกูร(2556) การสร้างเสริมศักยภาพชุมชนในการแก้ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน พบว่า ผลจากการดำเนินโครงการแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของชุมชนในการมีส่วนร่วม ในการตรวจสอบติดตามและประเมินผลความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง รวมถึงการสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจที่ชุมชนได้รับมีส่วนอย่างยิ่งในการเพิ่มแรงบันดาลใจให้ชุมชนเห็นความสำคัญของการแก้ไขปัญหาด้วยตัวชุมชนเอง

2) ภาคปฏิบัติ ดังนี้

(1) การจัดตั้งกลุ่มเยาวชนพิทักษ์ป่าชายเลน เป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นจากกระบวนการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนของโรงเรียนธรรมชาติป่าชายเลนหรือศูนย์เรียนรู้การพัฒนาป่าชายเลน ผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การปลูกป่าชายเลน การเก็บขยะทะเลการร่วมกิจกรรมการเพาะพันธุ์ต้นกล้าป่าชายเลน ของกองทุนธนาคารต้นไม้การให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของป่าชายเลน เพื่อปกป้องระบบนิเวศ ช่วยลดภัยธรรมชาติ และสร้างความสามัคคีในชุมชน การส่งเสริมเป็นยุวมัคคุเทศก์ เพื่อแนะนำความรู้ต่างๆ แก่นักท่องเที่ยว พาเที่ยวพาทัวร์โรงเรียนธรรมชาติป่าชายเลน สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของจักรกฤษณ์ จันทรแฉล้ม (2558) กระบวนการฟื้นฟูพื้นที่ป่าชายเลนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนกรณีศึกษาชุมชนต้นแบบบ้านเป็ดในตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด พบว่าแนวทางการฟื้นฟูระบบนิเวศป่าชายเลนชุมชน 3 ด้านประกอบด้วย การจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเป็ดในการก่อตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนเพื่อขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับป่าชายเลน สู่ชาวบ้านในชุมชนและ

ผู้สนใจ และแสวงหาความร่วมมือเพื่อนำองค์ความรู้ใหม่มาปรับใช้ให้เกิดการบูรณาการร่วมกับชุมชนผ่านการประชุม การจัดเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และผ่านการเรียนการสอน เพื่อสร้างจิตสำนึกและความอยู่ดีกินดีของชาวบ้านชุมชนต้นแบบบ้านเป็ดในและเป็นต้นแบบแห่งการมีวิถีชีวิตร่วมกับระบบนิเวศธรรมชาติอย่างยั่งยืน

(2) การมีส่วนร่วมกิจกรรมโรงเรียนธรรมชาติป่าชายเลน สามารถทำได้หลายวิธีทั้งการเข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์โดยตรง เช่น การปลูกป่าชายเลน, การดูแลรักษา, กิจกรรมการพายเรือคายัค การเก็บขยะทะเล การเรียนรู้การเพาะพันธุ์กล้าไม้ป่าชายเลน การเรียนรู้ฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นการหมักน้ำปลา “ตราผู้ใหญ่แดง”และการให้ความรู้แก่ชุมชน รวมถึงการร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้ที่ยั่งยืน และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของสุทธิ เสริฐศรี(2557) แนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนคลองโคกนอ อำเภอมือง จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า กระบวนการจัดการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม ได้แก่ ชีตความสามารถในการรองรับพื้นที่และส่งเสริมให้ชุมชนคลองโคกนอเป็นศูนย์การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว และกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ได้แก่ กิจกรรมการปลูกป่าชายเลน กิจกรรมนั่งเรือชมวิถีชีวิตริมน้ำ กิจกรรมพายเรือคายัค และกิจกรรมอื่นๆ อาทิ กิจกรรมถักกระดานเก็บหอยแครง และกิจกรรมล่องเรือให้อาหารสัตว์ในท้องถิ่น

3.2 การร่วมรับประโยชน์ ดังนี้

1) ประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ ดังนี้

(1) ชุมชนบางบ่อล่างได้รับประโยชน์ ดังนี้ ประการแรกเป็นแหล่งและรายได้จากอาหาร กุ้ง หอย ปูและปลา, วัตถุดิบ ได้แก่ ไม้ ถ่าน สมุนไพร ประการที่สองเป็นปราการธรรมชาติที่สำคัญช่วยป้องกันภัยจากคลื่นลมและพายุ จากการกัดเซาะชายฝั่ง ประการที่สามแหล่งรายได้จากการท่องเที่ยวป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทำให้เกิดรายได้จากกิจกรรม เช่น การดูนก พายเรือคายัค และการท่องเที่ยว ประการสุดท้ายเป็นแหล่งท่องเที่ยวและเรียนรู้เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจและศึกษาธรรมชาติที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของศิริพร พรหมพัฒนกุล (2556) การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการ ป้องกันและแก้ไขปัญหการกัดเซาะชายฝั่งทะเลอ่าวไทยฝั่งตะวันตกในพื้นที่ตำบลแหลมใหญ่ อำเภอมือง จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในตำบลแหลมใหญ่ในการเข้าร่วมปักไม้ไผ่ชะลอคลื่นในโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหการกัดเซาะชายฝั่งทะเลอ่าวไทยฝั่งตะวันตกก พื้นที่ตำบลแหลมใหญ่ อำเภอมือง จังหวัดสมุทรสงคราม เงื่อนไขที่สำคัญ คือ 1) ชาวบ้านเห็นความสำคัญของการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งทะเลจากการทำงานวิจัยชุมชน 2)ต้องการปกป้องที่ดินทำกินและวิถีการประกอบอาชีพด้วย 3)ชาวบ้านมีความสัมพันธ์ภายในชุมชนที่ดีต่อกัน 4)ได้รับการสนับสนุนงบประมาณและองค์ความรู้จากองค์กรภายนอก 5)ตามข้อกำหนดตามกฎหมายและนโยบายของภาครัฐ ในการให้ประชาชนในพื้นที่ดำเนินการเข้ามามีส่วนร่วมโดยมี 6) กลุ่มผู้นำที่กระตือรือร้นและสนับสนุนให้ชาวบ้านร่วมดำเนินการส่งผลให้ และ 7) ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มจากการปักไม้ไผ่นอกเหนือจากรายได้จากการทำประมงเป็นอาชีพหลัก

(2) ชุมชนตำบลบางแก้วได้รับประโยชน์ ผู้ประกอบการชุมชน ชาวบ้านที่ทำนาเกลือ ทำนากุ้ง และเพาะเลี้ยงสัตว์ทะเล เช่น หอยแครง ปูม้า เป็นต้น ประโยชน์จากป่าชายเลน ได้น้ำที่สะอาดไปประกอบอาชีพของตนเอง ส่วนภาคบริการในชุมชนเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวป่าชายเลน และดอนหอยหลอด ผู้ประกอบการร้านอาหาร ร้านค้า รีสอร์ท/โรงแรม และบ้านพักตากอากาศมีรายได้จากการจับจ่ายใช้สอยของนักท่องเที่ยว มีร้านอาหารทะเลจำนวนมากตามชายฝั่งดอนหอยหลอดไว้บริการลูกค้า และนักท่องเที่ยวยังได้กราบไหว้สักการะศาลกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ พร้อมนั่งเรือชมวิวทะเล ให้อาหารนก

นางนวล และเที่ยวป่าชายเลนอีกด้วย สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของร่มภาภัก ฤกษ์วีระวัฒนา (2562) การศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติดอนหอยหลอด จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า โดยมากนักท่องเที่ยวเดินทางมาในช่วงวันหยุดเทศกาล และร่วมเดินทางมากับเพื่อนและครอบครัว นักท่องเที่ยวส่วนมากมาทำกิจกรรมการถวายเป็นความเคารพศรัทธา หลวงพ่อบุญรอดคุณครู คุณครู และคุณครู ชื้ออาหารทะเลสด ชื้อหอยหลอดแห้ง ปลาพูนึ่ง ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า คะแนนความพึงพอใจส่วนประสมตลาด การเดินชมป่าชายเลน การซื้อของที่ระลึก การซื้อขนมจากภูมิปัญญา ของนักท่องเที่ยวส่งผลต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยว

2) ประโยชน์ด้านสังคม ดังนี้ ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมโรงเรียนธรรมชาติป่าชายเลนมากยิ่งขึ้น จากผลการวิจัยได้จัดตั้งกลุ่มเยาวชนพิทักษ์ป่าชายเลนขึ้นมีกรรมการและสมาชิก 27 คน และเตรียมนำเสนอโครงการป่าชายเลนสำหรับชุมชน ของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบต่อไป จากการสังเกตและการสัมภาษณ์เยาวชนและชาวบ้านที่เข้ามามีส่วนร่วมในครั้งนี้ รู้สึกได้ว่า เยาวชนและชาวบ้านมีความสุขจากรอยยิ้มที่แสดงออกมา และการกระทำ เหมือนได้ตอบแทนคุณของแผ่นดินเกิด ตอบแทนป่าชายเลนและทะเลที่ให้อาหารเลี้ยงดูชาวประมงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยทุกคนต้องช่วยกันอนุรักษ์ และฟื้นฟูป่าชายเลนให้กลับมาอุดมสมบูรณ์เหมือนเดิม โดยเฉพาะเยาวชนคนรุ่นใหม่ ที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า ต้องสืบทอดเจตนารมณ์อันดีงามของผู้ใหญ่แดง และทีมงาน เพื่อรักษาป่าชายเลนให้คงอยู่ชั่วลูกชั่วหลานสืบต่อไป ประโยชน์อีกด้าน คือ การป้องกันภัยธรรมชาติโดยป่าชายเลนป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งโดยใช้ระบบรากที่แข็งแรงกักเก็บตะกอนไว้ ป้องกันคลื่นลม และช่วยเพิ่มมวลของดิน ทำให้ชายฝั่งมีความมั่นคงมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ชุมชนบางบ่อล่างยังมีวิธีการปักไม้ไผ่ เพื่อชะลอคลื่น ซึ่งเป็นการเสริมให้ตะกอนทรายและดินสามารถตกตะกอนได้มากขึ้น และเมื่อมีตะกอนสะสมมากพอ ก็สามารถปลูกป่าชายเลนเพิ่มขึ้นได้ และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของชุมชน ป่าชายเลนถือเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่ยอดเยี่ยม เพราะเป็นแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพรรณไม้ สัตว์น้ำ และนกนานาชนิด และมีอากาศบริสุทธิ์ นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การพายเรือคายัคชมระบบนิเวศป่าชายเลน หรือการร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น การปลูกป่าชายเลน การเก็บขยะทะเล และการรับประทานอาหารพื้นบ้าน

3) ประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม การปลูกป่าชายเลนเป็นการเพิ่มทรัพยากรธรรมชาติให้กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีประโยชน์มากมาย เช่น การป้องกันชายฝั่งจากการกัดเซาะ การเป็นแหล่งอนุบาลและที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ การดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เพื่อช่วยลดโลกร้อน และการเป็นปราการธรรมชาติที่ช่วยลดความรุนแรงของคลื่นลมและพายุ ประโยชน์ของการปลูกป่าชายเลนต่อสิ่งแวดล้อมได้แก่ ประการแรก ป้องกันชายฝั่ง เพราะต้นและรากของป่าชายเลนจะช่วยยึดเหนี่ยวดิน ป้องกันการกัดเซาะจากคลื่นและลม รวมถึงช่วยลดความรุนแรงของคลื่นลมและพายุ ประการที่สองแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย แหล่งอาหาร และแหล่งหลบภัยที่สำคัญสำหรับสัตว์น้ำวัยอ่อนก่อนที่จะออกสู่ทะเล ประการที่สามลดโลกร้อนป่าชายเลนช่วยดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO₂) จากบรรยากาศ ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งของภาวะโลกร้อน ประการที่สามปรับปรุงคุณภาพน้ำเป็นระบบกรองตามธรรมชาติ ช่วยดูดซับของเสียและสิ่งปนเปื้อนจากแหล่งต่างๆ ก่อนที่จะไหลลงสู่ทะเล ประการที่สี่รักษาความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตนานาชนิด และช่วยรักษาความสมดุลของระบบนิเวศชายฝั่ง และประการสุดท้ายสร้างความยืดหยุ่นให้ชุมชน ช่วยลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ กระแสลมพายุ และการกัดเซาะชายฝั่ง ทำให้ชุมชนชายฝั่งมีความมั่นคงมากขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ผลการวิจัย สามารถนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ สรุปได้ดังนี้

1. ชุมชนบางบ่อล่าง มีส่วนร่วมในกิจกรรมโรงเรียนธรรมชาติปายายเลนมากยิ่งขึ้น ได้แก่ ร่วมคิดร่วมปฏิบัติ ร่วมติดตามและประเมินผล และร่วมรับประโยชน์โดยตรงและทางอ้อม
2. เกิดการจัดตั้งกลุ่ม “เยาวชนพิทักษ์ปายายเลน” เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมโรงเรียนธรรมชาติปายายเลน เช่น การปลูกปายายเลน, การเก็บขยะทะเล, ยุวมัคคุเทศก์, การเพาะต้นกล้าโกงกางและแสม เป็นต้น
3. ชุมชนบางบ่อล่าง มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น จากการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน
4. ชุมชนบางบ่อล่าง มีจิตสำนึกมากยิ่งขึ้น ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูปายายเลนของชุมชน
5. ชุมชนบางบ่อล่าง เป็นชุมชนแบบอย่างที่ดี ด้านการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูปายายเลน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรกระจายอำนาจให้ชุมชนมากขึ้น ส่งเสริมให้ชุมชนเข้าถึงข้อมูลและมีส่วนร่วม ในกระบวนการตัดสินใจโครงการตั้งแต่เริ่มต้น นอกจากนี้ ควรสนับสนุนการพัฒนาผู้นำชุมชนและเยาวชน สร้างความตระหนักในคุณค่าของปายายเลนผ่านการประชาสัมพันธ์และกิจกรรมต่างๆ รวมถึงสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และการร่วมมือกับชุมชนอื่น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการอนุรักษ์และฟื้นฟูปายายเลนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป ตลอดจนผลการวิจัยสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลปายายเลน ได้นำเอาผลการวิจัยไปเป็นแนวทางการปฏิบัติในเชิงนโยบายของชุมชนชายฝั่งต่อไป

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ควรเน้นที่การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยมีข้อเสนอแนะเชิงวิชาการและปฏิบัติการ เพื่อให้การจัดการปายายเลน มีประสิทธิภาพมากขึ้น ครอบคลุมทั้งการสร้างความรู้ จิตอาสา การกระจายอำนาจการส่งเสริมความร่วมมือ และการพัฒนาองค์ความรู้ ให้ชุมชน และหน่วยงานและหรือชุมชนที่อนุรักษ์ และฟื้นฟูปายายเลน การนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางการพัฒนาและปรับใช้ตามความเหมาะสม ควรพิจารณาถึงสภาพบริบทชุมชน วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมแต่ละพื้นที่ เพราะมีความแตกต่างกันออกไป

เอกสารอ้างอิง

- กมลชนก บัวบาน, ภูมิรัตน์ สุธรรม และจุฑาล ชูจันทร์. (2559). ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ปายายเลนของประชาชนตำบลกะแดะ อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 3(2), 179-191.
- กรมทรัพยากรทางทะเล และชายฝั่ง. (2564). เกี่ยวกับเรา กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. สืบค้น 25 กรกฎาคม 2567. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.dmcr.go.th/aboutus/ab>.

- จักรกฤษณ์ จันทรแฉล้ม. (2558). กระบวนการฟื้นฟูพื้นที่ป่าชายเลนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนกรณีศึกษาชุมชนต้นแบบบ้านเป็ดในตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอมะนัง จังหวัดตรัง (วิทยานิพนธ์ปริญญา หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์พื้นฐานทางการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชนคดี มิลินทางกูร. (2556). การสร้างเสริมศักยภาพชุมชนในการแก้ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. *Journal of Community Development Research* 2013, 6(1), 94-107.
- นฤมล อนุสรณ์พัฒน์. (2561). การพัฒนาเครือข่ายชุมชนและประชาสังคม. กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พรี้นตึงเฮ้าส์.
- รัมภาภัก ฤกษ์วีระวัฒนา. (2562). การศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติดอนหอยหลอด จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารสังคมวิจัยและพัฒนา*, 1(1), 29-54.
- ศศิณี โสรินทร์. (2553). การจัดการโดยฐานชุมชนพื้นที่กัดเซาะป่าชายเลนบ้านบางป่อล่าง ตำบลบางแก้ว อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรสงคราม (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษา, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศิริพร พรหมพัฒนกุล. (2556). การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการ ป้องกันและแก้ไขปัญหา การกัดเซาะชายฝั่งทะเลอ่าวไทยฝั่งตะวันตกในพื้นที่ตำบลแหลมใหญ่ อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรสงคราม (การค้นคว้าอิสระ ปริญญาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุธี เสริฐศรี. (2557). แนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนคลองโคกน อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรสงคราม, (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะบุคลิกภาพแบบ MBTI กับความเครียดในการสอบ และกลยุทธ์การจัดการอารมณ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

THE RELATIONSHIP BETWEEN MBTI PERSONALITY TYPES, TEST ANXIETY, AND EMOTIONAL
REGULATION STRATEGIES AMONG UPPER SECONDARY SCHOOL STUDENTS

กัณตภณ ศรีนนท์

Kantapon Srinont

โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี)

Bodindecha School (Sing Singhaseni)

มนัสวี มนต์ปัญญาวัฒนา

Manatsawee Monpannawatthana

สถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล

Institute for Innovative learning Mahidol University

Corresponding author, e-mail : 44446@bodind.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะบุคลิกภาพแบบ MBTI กับความเครียดในการสอบ และกลยุทธ์การจัดการอารมณ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับความเครียดในการสอบของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีลักษณะบุคลิกภาพตามแบบ MBTI ต่างกัน (2) ศึกษาพฤติกรรมการจัดการอารมณ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีลักษณะบุคลิกภาพตามแบบ MBTI ต่างกัน (3) เปรียบเทียบระดับความเครียดในการสอบระหว่างนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบ MBTI แตกต่างกัน และ (4) เปรียบเทียบกลยุทธ์การจัดการอารมณ์ของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบ MBTI แตกต่างกัน โดยกลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) จำนวน 95 คน ซึ่งได้มาจากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามลักษณะบุคลิกภาพตามกรอบแนวคิด MBTI ในมิติ Extrovert-Introvert และแบบประเมินความเครียดในการสอบ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และการวิเคราะห์เชิงพรรณนาเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

- 1) นักเรียนส่วนใหญ่มีลักษณะบุคลิกภาพแบบ Introvert
- 2) นักเรียนมีระดับความเครียดในการสอบอยู่ในระดับปานกลางถึงสูง โดยแสดงออกทั้งด้านอารมณ์ร่างกาย และพฤติกรรม เช่น ความกังวล ความเหนื่อยล้า และการขาดสมาธิ
- 3) นักเรียนมีแนวโน้มใช้กลยุทธ์การจัดการอารมณ์ด้วยตนเอง เช่น การพักผ่อนและการทำกิจกรรมที่ผ่อนคลาย มากกว่าการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น
- 4) ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่คำนึงถึงความแตกต่างด้านบุคลิกภาพ เพื่อส่งเสริมสุขภาวะทางจิตใจของผู้เรียน

คำสำคัญ: การจัดการอารมณ์, ความเครียดในการสอบ, บุคลิกภาพ MBTI

ABSTRACT

This research article examines the relationship between MBTI personality types, test anxiety, and emotional regulation strategies among upper secondary school students. The objectives of the study were: (1) to investigate the levels of test anxiety among upper secondary students with different MBTI personality types; (2) to examine the emotional regulation strategies used by students with different MBTI personality types; (3) to compare levels of test anxiety among students with differing MBTI personality types; and (4) to compare emotional regulation strategies among students with differing MBTI personality types. The sample consisted of 95 Grade 12 students from Bodindecha (Sing Singhaseni) School, selected using Taro Yamane's formula for sample size determination. The research instruments included a personality questionnaire based on the MBTI framework focusing on the Extraversion-Introversion dimension and a test anxiety assessment scale. Data were analyzed using descriptive statistics, including frequency and percentage, along with descriptive content analysis. The findings revealed that:

- 1) Most students have introvert personality traits.
- 2) Students experience moderate to high levels of stress during exams, manifesting emotionally, physically, and behaviorally, such as anxiety, fatigue, and lack of concentration.
- 3) Students tend to use self-regulation emotion management strategies, such as relaxation and engaging in relaxing activities, rather than seeking help from others.
- 4) The research findings highlight the importance of teaching management and student care that considers personality differences to promote students' mental well-being.

Keywords: Emotional regulation, Test anxiety, MBTI personality

บทนำ

ความเครียดจากการสอบเป็นปัญหาที่พบได้อย่างแพร่หลายในระบบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยเฉพาะในช่วงเปลี่ยนผ่านสู่การศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งผู้เรียนต้องเผชิญทั้งการแข่งขันทางวิชาการ ความคาดหวังจากครอบครัว และแรงกดดันจากระบบการคัดเลือกที่ใช้คะแนนสอบเป็นเกณฑ์หลัก งานวิจัยด้านจิตวิทยาการศึกษาได้ชี้ให้เห็นว่า ความเครียดในการสอบไม่เพียงส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเท่านั้น แต่ยังสัมพันธ์กับปัญหาสุขภาพจิต เช่น ความวิตกกังวล ภาวะซึมเศร้า และการลดลงของความเชื่อมั่นในตนเอง (Putwain, 2007) ปัญหาดังกล่าวจึงถือเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องได้รับการศึกษาอย่างเป็นระบบ

นักวิชาการจำนวนมากเสนอว่า การรับรู้และการตอบสนองต่อความเครียดของผู้เรียนไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกเพียงอย่างเดียว แต่เกี่ยวข้องกับอย่างใกล้ชิดกับลักษณะบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล บุคลิกภาพมีบทบาทในการกำหนดวิธีที่บุคคลประเมินสถานการณ์กดดัน เลือกใช้กลยุทธ์เผชิญปัญหา และจัดการอารมณ์ของตนเอง งานวิจัยเชิงประจักษ์พบว่าผู้เรียนที่มีลักษณะบุคลิกภาพแตกต่างกันมีระดับความเครียดและรูปแบบการจัดการความเครียดที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ (Zeidner, 1998; Matthews et al., 2006) การทำความเข้าใจบุคลิกภาพจึงเป็นกุญแจสำคัญในการอธิบายความแตกต่างระหว่างบุคคลในบริบทของความเครียดจากการสอบ

กรอบแนวคิดบุคลิกภาพแบบ Myers–Briggs Type Indicator (MBTI) ซึ่งพัฒนาจากทฤษฎีจิตวิทยาวิเคราะห์ของ Carl Jung เป็นเครื่องมือที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางในการอธิบายความแตกต่างของบุคคลในด้านการรับรู้ การตัดสินใจ และการตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะมิติ Introversion–Extraversion ซึ่งสะท้อนแหล่งพลังงานทางจิตใจและรูปแบบการเผชิญสถานการณ์กดดัน งานวิจัยหลายชิ้นพบว่าผู้ที่ มีลักษณะ Introvert มักประสบความสำเร็จต่ำกว่าในสถานการณ์ที่มีแรงกดดันทางสังคม ขณะที่ผู้ที่มีลักษณะ Extravert มีแนวโน้มใช้การสนับสนุนทางสังคมเป็นกลไกการเผชิญปัญหา (McCrae & Costa, 1989) อย่างไรก็ตาม การนำกรอบ MBTI มาใช้ศึกษาความเครียดในการสอบยังคงต้องพิจารณาในบริบทเชิงวัฒนธรรมและการศึกษาเฉพาะพื้นที่

แม้ว่าจะมีงานวิจัยในต่างประเทศที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพกับความเครียดจากการสอบอย่างต่อเนื่อง แต่ในบริบทของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในประเทศไทย งานวิจัยเชิงประจักษ์ในประเด็นนี้ยังมีจำนวนจำกัด โดยเฉพาะการศึกษาที่เชื่อมโยงลักษณะบุคลิกภาพแบบ MBTI กับระดับความเครียดและกลยุทธ์การจัดการอารมณ์ของผู้เรียน การศึกษานี้จึงมีเป้าหมายเพื่อเติมเต็มช่องว่างทางองค์ความรู้ดังกล่าว โดยมุ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพ ความเครียดในการสอบ และการจัดการอารมณ์ เพื่อเป็นฐานข้อมูลเชิงวิชาการสำหรับการออกแบบแนวทางการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและส่งเสริมสุขภาพทางจิตใจในสถานศึกษาอย่างเหมาะสมและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับความเครียดในการสอบของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีลักษณะบุคลิกภาพตามแบบ MBTI
- 2) เพื่อศึกษากลยุทธ์การจัดการอารมณ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีลักษณะบุคลิกภาพตามแบบ MBTI
- 3) เพื่อเปรียบเทียบระดับความเครียดในการสอบระหว่างนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบ MBTI
- (4) เพื่อเปรียบเทียบกลยุทธ์การจัดการอารมณ์ของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบ MBTI

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะบุคลิกภาพตามกรอบแนวคิด MBTI กับระดับความเครียดจากการสอบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ปีการศึกษาที่ทำการวิจัย จำนวนทั้งสิ้น 680 คน การกำหนดกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการคำนวณตามสูตรของ Taro Yamane โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ร้อยละ 10 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 95 คน ซึ่งถือเป็นขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์เชิงพรรณนาและสะท้อนลักษณะของประชากรได้ในระดับหนึ่ง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ (1) แบบสอบถามบุคลิกภาพตามแนวคิด Myers–Briggs Type Indicator (MBTI) ฉบับย่อ โดยพิจารณาเฉพาะมิติ Introversion–Extraversion ซึ่งสะท้อนแหล่งพลังงานทางจิตใจและรูปแบบการตอบสนองต่อสิ่งเร้า และ (2) แบบประเมินความเครียดจากการสอบ จำนวน 20 ข้อ ซึ่งครอบคลุมด้านอารมณ์ ความคิด และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเครียด เครื่องมือทั้งสองชุดได้รับการปรับภาษาให้เหมาะสมกับบริบทของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย และผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้มั่นใจว่าสามารถวัดตัวแปรตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ระดับความเครียดจากการสอบ และการกระจายตัวของบุคลิกภาพในมิติ Introversion-Extraversion นอกจากนี้ ยังใช้การสังเคราะห์เชิงเนื้อหา (content synthesis) เพื่ออธิบายรูปแบบความเครียดและแนวโน้มการจัดการอารมณ์ของผู้เรียนในแต่ละกลุ่มบุคลิกภาพ การนำเสนอผลการวิจัยมุ่งเน้นการตีความเชิงอธิบาย เพื่อให้เห็นภาพรวมของความแตกต่างระหว่างบุคคล และนำไปสู่ข้อเสนอเชิงการศึกษาและการแนะแนวที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยด้านลักษณะบุคลิกภาพของกลุ่มตัวอย่างพบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 ส่วนใหญ่มีลักษณะบุคลิกภาพแบบ Introvert คิดเป็นร้อยละ 61.10 ขณะที่กลุ่มบุคลิกภาพแบบ Extravert มีสัดส่วนรองลงมา ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนส่วนใหญ่มีแนวโน้มใช้พลังงานทางจิตใจจากโลกภายในให้ความสำคัญกับการคิดใคร่ครวญและการจัดการประสบการณ์ส่วนบุคคลมากกว่าการแสดงออกทางสังคม เมื่อพิจารณาระดับความเครียดจากการสอบ พบว่าผู้เรียนส่วนใหญ่มีความเครียดอยู่ในระดับปานกลางถึงสูง ซึ่งบ่งชี้ถึงแรงกดดันจากระบบการเรียนการสอนและการสอบแข่งขันในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

เมื่อพิจารณาอาการของความเครียดที่เกิดขึ้นบ่อย พบว่าอาการที่นักเรียนรายงานในระดับสูง ได้แก่ ความเหนื่อยล้าทางร่างกาย ความกังวลเกี่ยวกับผลการสอบ การนอนไม่หลับ และการขาดสมาธิในการเรียน อาการดังกล่าวสะท้อนถึงผลกระทบของความเครียดที่ครอบคลุมทั้งมิติทางกาย จิตใจ และกระบวนการรับรู้ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้และการเตรียมตัวสอบในระยะยาว ทั้งนี้ ความเครียดจากการสอบมิได้เป็นเพียงประสบการณ์เฉพาะบุคคล แต่เชื่อมโยงกับบริบททางการศึกษา เช่น ความคาดหวังจากครอบครัว การแข่งขันเพื่อเข้าศึกษาต่อ และการประเมินผลที่เน้นผลสัมฤทธิ์เป็นสำคัญ

ในด้านกลยุทธ์การจัดการอารมณ์ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีแนวโน้มเลือกใช้วิธีการจัดการอารมณ์ด้วยตนเองมากกว่าการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น กลยุทธ์ที่ถูกใช้บ่อย ได้แก่ การพักผ่อน การฟังเพลง การอยู่ตามลำพัง และการทำกิจกรรมที่ช่วยผ่อนคลายความคิด วิธีการดังกล่าวสะท้อนรูปแบบการเผชิญปัญหาที่เน้นการปรับตัวภายใน ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของบุคลิกภาพแบบ Introvert ที่มักจัดการอารมณ์และความเครียดผ่านกระบวนการคิด การทบทวนตนเอง และการลดสิ่งรบกวนจากภายนอก

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า การจัดการอารมณ์ด้วยตนเองเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอสำหรับผู้เรียนบางกลุ่ม โดยเฉพาะผู้ที่มีระดับความเครียดสูงอย่างต่อเนื่อง การขาดการสื่อสารหรือการขอความช่วยเหลือจากครู ผู้ปกครอง หรือเพื่อน อาจทำให้ความเครียดสะสมและส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตในระยะยาว ผลการวิจัยในส่วนนี้จึงสะท้อนความจำเป็นในการพัฒนาระบบสนับสนุนด้านจิตสังคมในโรงเรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างด้านบุคลิกภาพของผู้เรียน เพื่อส่งเสริมการจัดการความเครียดที่เหมาะสมและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยในบทนี้สอดคล้องกับแนวคิดด้านบุคลิกภาพและความเครียดที่รายงานในวรรณกรรมวิชาการ เช่น งานของ Zeidner (1998) ที่ชี้ว่าบุคลิกภาพส่งผลต่อการรับรู้สถานการณ์กดดันและรูปแบบการเผชิญปัญหาอย่างชัดเจน โดยเฉพาะผู้ที่มีลักษณะ Introvert มักมีแนวโน้มสะสมประสบการณ์เครียดภายใน และให้ความสำคัญกับการประมวลผลเชิงปัจเจกบุคคลมากกว่าการระบายทางสังคม ผลของการศึกษาพบว่าผู้เรียนที่มีบุคลิกภาพ Introvert มีแนวโน้มเลือกใช้กลยุทธ์การจัดการอารมณ์แบบภายใน เช่น การพักผ่อน การฟังเพลง และการอยู่คนเดียว มากกว่าการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น ซึ่งอาจทำให้ความเครียดสะสมและเปลี่ยนเป็นความเครียดเรื้อรังได้หากไม่มีการดูแลที่เหมาะสม (McCrae & Costa, 1989)

นอกจากนี้ ผลการศึกษานี้สนับสนุนกรอบทฤษฎีที่กล่าวว่า การจัดการความเครียดอย่างมีประสิทธิภาพไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพียงพฤติกรรมเฉพาะหน้าเท่านั้น แต่เกี่ยวข้องกับการใช้กลยุทธ์เผชิญปัญหาที่สอดคล้องกับลักษณะบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล (Matthews et al., 2006). กล่าวคือ นักเรียนที่พยายามจัดการอารมณ์ผ่านกิจกรรมภายในตนเองแม้จะช่วยลดอาการเครียดเฉพาะหน้าได้บ้าง แต่หากไม่สามารถเข้าถึง การสนับสนุนจากครูหรือที่ปรึกษาทางจิตวิทยา ก็อาจไม่เพียงพอสำหรับความเครียดเรื้อรังที่แสดงอาการอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การมีระบบสนับสนุนที่ยึดตามความแตกต่างของบุคลิกภาพจึงมีความสำคัญต่อการส่งเสริมสุขภาวะทางจิตใจของนักเรียนมากขึ้น (Putwain, 2007)

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติที่สอดคล้องกับผลการวิจัยคือ สถานศึกษาควรพัฒนากิจกรรมแนะแนวและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่คำนึงถึงความแตกต่างด้านบุคลิกภาพเป็นสำคัญ ซึ่งรวมถึงการพัฒนาทักษะการจัดการอารมณ์อย่างเป็นระบบ เช่น การจัดอบรมเรื่องการจัดการความเครียด การฝึกฝนเทคนิคการผ่อนคลาย และการสร้างพื้นที่ปลอดภัยสำหรับการระบายอารมณ์ นอกจากนี้ ควรมีการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาด้านการสังเกตสัญญาณความเครียด และการสร้างเครือข่ายสนับสนุนที่รวมถึงผู้ปกครอง เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการด้านจิตใจของนักเรียนได้อย่างทันทั่วทั้งที่ (Putwain, 2007; Zeidner, 1998)

ในระยะยาว ผลการวิจัยชี้ว่า การนำแนวคิดด้านบุคลิกภาพและการจัดการอารมณ์มารวมกับนโยบายการดูแลนักเรียนของสถานศึกษาจะช่วยลดความเสี่ยงของผลกระทบเชิงลบต่อสุขภาพจิต นอกจากนี้ยังสามารถสนับสนุนพัฒนาการด้านการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างยั่งยืน โรงเรียนควรพิจารณาระบบประเมินความเครียดเป็นระยะ เพื่อติดตามสัญญาณเริ่มต้นของความเครียดเรื้อรัง พร้อมกับออกแบบโปรแกรมสนับสนุนที่เหมาะสมกับความต้องการเฉพาะของนักเรียนแต่ละคน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการดูแลเชิงรุก (proactive care) ในงานวิจัยด้านจิตวิทยาการศึกษา (Zeidner, 1998)

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2568). ข้อมูลสุขภาพจิต. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.thaimentalhealth.com/> {7 สิงหาคม 2568}.
- กาญจนา วงศ์ษา, และ ชิตชไม วิสตุกุล. (2565). การสร้างชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาทักษะการกำกับอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, 9(2), 72–85. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/ssajournal/article/view/256658>.
- ชัยพงษ์ แสงวดี. (2562). การจัดการอารมณ์กับความเครียดในการสอบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 10(1), 125–136. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/pnujr/article/view/176178>.
- ทรูปลูกปัญญา. (2568). แบบทดสอบบุคลิกภาพ. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.truelookpanya.com/quiz/play/159> {2 มิถุนายน 2568}.
- ศศิธร จันทรแจ้. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพแบบเอ็มบีไทป์อินดิเคเตอร์กับความเครียดในการสอบของนักเรียนมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://dspace.bru.ac.th/xmlui/handle/123456789/5453>
- สุภารัตน์ พัฒนแหว. (2564). การเสริมสร้างการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการให้คำปรึกษากลุ่ม. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 22(2), 206–220. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/edj/article/view/253002>.

- Alseitova, A. (2024). The relationship between students' Myers-Briggs Type Indicator and their behavior within educational systems. *Educational Technology Journal*.
Source: ResearchGate.
- Arizona State University. (2025). How personality types affect how you learn in class. ASU Global Launch Blog. Source: <https://asuonline.asu.edu/>.
- Bughi, S. A., et al. (2017). Using a personality inventory to identify risk of distress: Differences between extraversion and introversion. *Educational Health* (Abingdon).
- Butler, E. A., Egloff, B., Wilhelm, F. H., Smith, N. C., Erickson, E. A., & Gross, J. J. (2003). The social consequences of expressive suppression. *Emotion*, 3(1), 48–67.
<https://doi.org/10.1037/1528-3542.3.1.48>.
- Chamorro-Premuzic, T., & Furnham, A. (2003). Personality traits and academic examination performance. *European Journal of Personality*, 17(3), 237–250.
<https://doi.org/10.1002/per.473>.
- Cohen, J. J. (2008). Learning styles of Myers-Briggs Type Indicators (Doctoral dissertation). Indiana State University. Source: <https://scholars.indstate.edu>.
- Cutuli, D. (2014). Cognitive reappraisal and expressive suppression strategies role in emotion regulation. *Frontiers in Systems Neuroscience*, 8, 175.
<https://doi.org/10.3389/fnsys.2014.00175>.
- Folkman, S., & Moskowitz, J. T. (2004). Coping: Pitfalls and promise. *Annual Review of Psychology*, 55, 745–774. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.55.090902.141456>.
- Gross, J. J. (1998). The emerging field of emotion regulation. *Review of General Psychology*, 2(3), 271–299.
- Gross, J. J., & John, O. P. (2003). Individual differences in emotion regulation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85(2), 348–362.
- Matthews, G., Deary, I. J., & Whiteman, M. C. (2006). *Personality traits* (2nd ed.). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511812736>.
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (1989). Reinterpreting the Myers-Briggs Type Indicator from the perspective of the five-factor model of personality. *Journal of Personality*, 57(1), 17–40. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1989.tb00759.x>.
- Putwain, D. W. (2007). Test anxiety in UK schoolchildren: Prevalence and demographic patterns. *British Journal of Educational Psychology*, 77(3), 579–593.
<https://doi.org/10.1348/000709906X161704>.
- Zeidner, M. (1998). *Test anxiety: The state of the art*. Springer.
<https://doi.org/10.1007/978-1-4612-4118-9>.

ผลการจัดการเรียนรู้ เรื่อง วัฒนธรรมไทย สารหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต ในสังคม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการสอนแบบร่วมมือและบทบาทสมมติ

THE EFFECTS OF COOPERATIVE LEARNING AND ROLE-PLAYING ON SOCIAL STUDIES LEARNING OUTCOMES: A CASE STUDY OF THAI CULTURE FOR GRADE 6 STUDENTS

ชยา มาขุมเหล็ก, พีรวัส อินทวิ และ ประทวน วันนิจ

Chaya Makhumleg, Peerawat Intawee and Pratuwan Wannit

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Surin Rajabhat University

e-mail: obcheynarak@gmail.com, Tel. 0821014120

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนาประสิทธิภาพการจัดการ (2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์
การจัดการเรียนรู้ และ (3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียน เรื่อง วัฒนธรรมไทย สารหน้าที่
พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการสอนแบบร่วมมือ
ร่วมกับบทบาทสมมติ กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านโคกสิงห์ จำนวน 13 คน
ได้จากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบก่อนและหลัง
เรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน ใช้การทดสอบ (T-test) และแบบสอบถามความพึงพอใจ
โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

1) ผลการจัดการเรียนรู้ ด้วยวิธีการสอนแบบร่วมมือและบทบาทสมมติ ประสบความสำเร็จมี
ประสิทธิภาพ

2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ
.05

3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง วัฒนธรรมไทย ด้วยวิธีการสอนแบบ
ร่วมมือและบทบาทสมมติ

คำสำคัญ : การเรียนรู้แบบร่วมมือ, ความพึงพอใจของผู้เรียน, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

This research article aimed to: (1) develop the instructional efficiency of learning management; (2) compare students' learning achievement; and (3) examine students' satisfaction toward learning Thai Culture under the Civics, Culture, and Social Living strand for Grade 6 students through cooperative learning integrated with role-playing activities. The sample consisted of 13 Grade 6 students from Ban Khok Sing School, selected by purposive sampling. The research instruments included lesson plans, pre-test and post-test assessments, and a student satisfaction questionnaire. Data were analyzed using a t-test and basic statistical measures, including mean and standard deviation.

The findings revealed that:

(1) The learning management using cooperative learning combined with role-playing activities was effective and successful.

(2) Students' post-test scores were significantly higher than their pre-test scores at the .05 level of statistical significance.

(3) Students reported satisfaction with the learning activities on Thai Culture implemented through cooperative learning and role-playing methods.

Keywords: Cooperative Learning, Student Satisfaction, Learning Achievement

บทนำ

ในโลกปัจจุบันคงไม่มีใครอาจปฏิเสธได้ว่าทุกสิ่งทุกอย่างในโลกมีการเปลี่ยนแปลง เพราะสภาพสังคมโลกปัจจุบัน มีลักษณะที่เปิดกว้างมากยิ่งขึ้นในทุกมิติ การเชื่อมต่อกันทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมจึงเกิดขึ้นได้โดยง่ายในลักษณะเป็นเครือข่าย ความเจริญแบบก้าวกระโดดของเทคโนโลยีสารสนเทศได้ นำพาสังคมในยุคปัจจุบันให้ตกอยู่ในกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้น (ณัฐวุฒิ ทรัพย์อุปถัมภ์, 2558); (ณรงค์วรรษ บุญมา, 2566) ทำให้การเปลี่ยนแปลงในเศรษฐกิจโลกมีผลต่อการทำงานและอาชีพ อาจส่งผลกระทบ ต่อรายได้และความเคลื่อนไหวของประชากร อีกทั้งความเชื่อมั่นในเศรษฐกิจและอนาคตอาจมีผลต่อแนวโน้มทาง สังคมและวัฒนธรรมไทย นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงในเทคโนโลยีและสื่อสารจึงมีผลต่อวัฒนธรรมและการสื่อสาร ระหว่างคนต่อการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารและการเรียนรู้มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตและสังคมของคนไทย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้ เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งทางร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองและพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีความรู้และ ทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษต่อการประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ โดยมีจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขมีศักยภาพ ในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ นอกจากนี้ในจุดมุ่งหมายหลักของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ตั้งจุดมุ่งหมายหลักในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามข้อ 4 ว่ามีความรักชาติ มีจิตสำนึก ในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขการ

การสอนแบบร่วมมือและบทบาทสมมติจึงเป็นวิธีการสอนที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองเป็นสิ่งที่ช่วย ให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ ได้ข้อมูลได้องค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์เป็นวิธีหนึ่งที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แบบมีส่วนร่วมซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับ ประสบการณ์ที่สัมพันธ์ กับชีวิตจริงได้รับการฝึกฝนทักษะกระบวนการแสวงหาความรู้ ทักษะการ บันทึกความรู้ ทักษะการคิด ทักษะการจัดการกับความรู้ ทักษะการแสดงออกทักษะการสร้างความรู้ ใหม่และทักษะการทำงานเป็นกลุ่มจัดว่า เป็นวิธีเรียนที่สามารถนำมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับการ เรียนการสอนที่มีคุณภาพได้อีกวิธีหนึ่ง

สำหรับการสอนเรื่อง วัฒนธรรมไทย สำหรับนักเรียนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านโคกลิงหิ้งมีเนื้อหาเกี่ยว วัฒนธรรมของไทย ที่แสดงให้เห็นถึงแบบแผนการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ที่ปฏิบัติสืบ

ทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบันและวัฒนธรรมไทยยังเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย ที่หล่อหลอม ให้คนไทยมีความสามัคคีกัน และเป็นวิถีชีวิตที่ปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม ที่ยังขาดแผน และวิธีการสอนเพื่อให้ นักเรียนเกิดความเข้าใจในเรื่องดังกล่าว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ และบทบาทสมมติ เรื่อง วัฒนธรรมไทย สำหรับนักเรียนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านโคกสิงห์ เพื่อจะมาทำการเรียนการสอนแก่ นักเรียนเพื่อพัฒนาสติปัญญา รวมถึงการอบรมนักเรียนให้รู้จักรักใน วัฒนธรรมไทย การประพฤติตนให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น การเป็นบุคคลที่สม่ำเสมอเพื่อประโยชน์ และความสุขของนักเรียน และครอบครัวรวมถึงประเทศชาติเป็นแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและมี จิตสำนึกที่ดีในเรื่อง ความเป็นไทย อีกแนวทางหนึ่งให้คงอยู่คู่ประเทศไทยตลอดไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ เรื่อง วัฒนธรรมไทย สารหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการสอนแบบร่วมมือเทคนิคร่วมกับบทบาทสมมติให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนรู้ เรื่อง วัฒนธรรมไทย สารหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการสอนแบบร่วมมือและบทบาทสมมติ
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียน เรื่อง วัฒนธรรมไทย สารหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการสอนแบบร่วมมือร่วมกับบทบาทสมมติ

วิธีดำเนินการวิจัย

ผลการจัดการเรียนรู้ เรื่อง วัฒนธรรมไทย สารหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการสอนแบบร่วมมือและบทบาทสมมติ ซึ่งทางผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบ การวิจัยเป็นงานวิจัยแบบเชิงทดลองขั้นต้น (Pre-Experimental Research) โดยใช้วิจัยแบบหนึ่งกลุ่มทดลองก่อน เรียน – หลังเรียน ประกอบด้วย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ประกอบด้วย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชาย-หญิง ที่กำลังเรียนอยู่ใน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านโคกสิงห์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 3 ชนิด ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามวัดความพึงพอใจ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองสอนด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

3.1 ระยะเวลาที่ดำเนินการทดลองสอน ระยะเวลาในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โดยการสอนสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง รวม 8 ชั่วโมง

3.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียนจำนวน 30 ข้อ เพื่อวัดความรู้ความเข้าใจเดิม เกี่ยวกับการเรียนรู้จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา

ศาสนา และวัฒนธรรม สารที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ช่วงชั้นที่ 2 (ประถมศึกษาปีที่ 4-6) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3.3 ให้กลุ่มเป้าหมายได้เรียนตามแผนการจัดการจัดการการเรียนรู้โดยใช้ผู้วิจัยได้ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือและบทบาทสมมติ ให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียนกับหลังเรียน และตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลไว้เพื่อทำการวิเคราะห์จนครบทุกแผน

3.4 หลังจากการสอนครบทุกแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือและบทบาทสมมติแล้วนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ชุดเดิมมาทดสอบหลังเรียนกับนักเรียนทดลองอีกครั้ง และตรวจให้คะแนนเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.5 นักเรียนตอบแบบสอบถามการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือและบทบาทสมมติ

3.6 นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ 3.6 นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองทั้งก่อนเรียนและหลังจากที่ได้เรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือและบทบาทสมมติ รายวิชา หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

2. วิเคราะห์แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนกับหลังเรียนโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป(Excel) ซึ่งมีการหาค่าเฉลี่ย, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน, และค่า T-Test

3. วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ เรื่อง วัฒนธรรมไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเปรียบเทียบกับเกณฑ์

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

5.1 หาประสิทธิภาพในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือและบทบาทสมมติ โดยการใช้สูตรหาประสิทธิภาพ E1/E2

5.2 วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือและบทบาทสมมติ โดยใช้ t-test for Dependent และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์

5.3 วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือและบทบาทสมมติโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการจัดการเรียนรู้ เรื่องวัฒนธรรมไทย สารหน้าที่พลเมืองวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคมนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการสอนแบบร่วมมือและบทบาทสมมติ ประสบความสำเร็จมีประสิทธิภาพ (E1 / E2) เท่ากับ 82.05/87.69 ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

2. ผลการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง วัฒนธรรมไทย มีคะแนนก่อนเรียนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 19.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 1.93 และผลการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีคะแนนหลังเรียนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 26.15 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 2.35 เมื่อทดสอบความแตกต่างของคะแนนทั้งสองกลุ่ม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 พบว่า นักเรียนที่เรียนเรื่องวัฒนธรรมไทย สารหน้าที่พลเมืองวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคมนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการสอนแบบร่วมมือและบทบาทสมมติ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียน เรื่อง วัฒนธรรมไทย สารหน้าที่พลเมืองวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคมนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการสอนแบบร่วมมือและบทบาทสมมติ นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.47 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.61 คะแนน

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รายวิชาหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม กับ การดำเนินชีวิตในสังคม เรื่อง วัฒนธรรมไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านโคกสิงห์ พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือและบทบาทสมมติ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการทำงานและเรียนรู้เป็นกลุ่ม ซึ่งในระหว่างกิจกรรมการเรียนนั้นผู้เรียนแต่ละคนต้องรู้จักแบ่งหน้าที่ และมีความรับผิดชอบในงานที่เป็นส่วนของตน ผู้เรียนต้องเรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเป็นการปลูกฝังนักเรียนให้เรียนรู้การเข้าสังคม การเห็นใจผู้อื่น เป็นการเรียนรู้ที่จะอยู่ในสังคม ผ่านกิจกรรมการทำงานกลุ่มโดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย ทำให้นักเรียนได้เรียนทั้งสาระเนื้อหา และได้ฝึกทักษะการทำงานกลุ่ม ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาวิชามากขึ้น และมีความสุขในการเรียน ผู้เรียนสามารถนำทักษะที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนมีสมาธิในการเรียน มีระเบียบวินัยทั้งทางกาย และ วาจา นักเรียนมีนิสัยในการทำงานเป็นกลุ่ม มีการแบ่งการทำงานกันอย่างเป็นระบบ รู้จักทำหน้าที่ของตนเองได้เป็นอย่างดี และรักษาเวลาในการทำงานอย่างตรงเวลาตามที่คุณสอนกำหนด มีความสามัคคีกันในการทำงาน รักษากฎระเบียบของกลุ่ม ศึกษาค้นคว้า และแสวงหาความรู้ด้วยความตั้งใจ นักเรียนสามารถลงมือปฏิบัติด้วยตัวเองได้ในการแสวงหาความรู้ นักเรียนแต่ละกลุ่มกล้าพูด กล้าคิด กล้าแสดงออก ทำให้นักเรียนสามารถบรรลุผลตามเป้าหมายของการเรียนรู้ที่คุณสอนได้กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานที่ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไป เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับกรมวิชาการ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง การจัด กิจกรรมการเรียนการสอนที่ แบ่งนักเรียน ออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ ส่งเสริมให้นักเรียนทำงานร่วมกันโดย ในกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความสามารถแตกต่างกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการ ช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน และมีความรับผิดชอบร่วมกันทั้งในส่วนตนและส่วนรวม เพื่อให้ตนเอง และสมาชิกทุกคนในกลุ่มประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวมีความหมายตรงกันข้ามกับการเรียนที่เน้นการแข่งขัน (Competitive Learning) และการเรียนเป็นรายบุคคล (Individualized Learning) และสอดคล้องกับ อารมณ์ ใจเที่ยง (2550: 121) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือหรือแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถต่างกัน ได้ร่วมมือกันทำงานกลุ่มด้วยความตั้งใจและเต็มใจรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ในกลุ่มของตน ทำให้งานของกลุ่มดำเนินไปสู่เป้าหมายของงานได้

สอดคล้องกับประกายแก้ว แปรโคสูง (2541: 33) ได้สรุปไว้ว่า การเรียนแบบร่วมมือ หมายถึง การจัดกิจกรรม การเรียนการสอน โดยครูแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มเล็ก กลุ่มละ 3 - 6 คน ภายในกลุ่มผู้เรียนจะมีระดับความสามารถที่ต่างกันทางด้านการเรียน ผู้เรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สมาชิกทุกคนจะต้องรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตน และรับผิดชอบ ของกลุ่มโดยที่สมาชิกกลุ่มจะได้รับผลประโยชน์จากการทำงานร่วมกันเท่า ๆ กันซึ่งสอดคล้องกับบุญชม ศรีสะอาด (2541: 122) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ เป็นวิธีการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนร่วมมือ กันในการเรียนซึ่งมีวิธีการดังนี้

1. ครูสอนบทเรียน
2. นักเรียน จำนวน 4 คน ทำงานร่วมกันตามที่ครูกำหนด มีการเปรียบเทียบ คำตอบ ซักถาม ตรวจสอบกัน
3. แนะนำให้คนเก่งในกลุ่มอธิบายแบบฝึกหัดให้เพื่อน
4. เมื่อเรียนจบบทเรียนให้นักเรียนทุกคนทำแบบทดสอบสั้นๆ ด้วยตนเอง
5. ตรวจสอบผลการทดลอง หาค่าเฉลี่ยของแต่ละกลุ่ม
6. นักเรียนคนใดทำได้ดีขึ้น ครูจะชมเชย และกลุ่มใดที่ได้ดีขึ้นก็จะได้รับคำชมเชย ซึ่งสอดคล้องกับ

จันทรา ดินดีพจนานุกรมกล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นวิธีการจัดการเรียน การสอน รูปแบบหนึ่งที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้นักเรียนลงมือปฏิบัติงานเป็นกลุ่มย่อย ๆ เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพ การเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคน สนับสนุนให้มีการช่วยเหลือ กันจนบรรลุผล ตามเป้าหมายตลอดจนส่งเสริมให้ ทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะหรือทีมตามระบอบประชาธิปไตยซึ่ง สอดคล้องกับหลักการจัดการเรียนการสอน ของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 - 2544) ที่ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทำงานเป็นทีม เพื่อ พัฒนาความเฉลียวฉลาดทาง อารมณ์ การทำงานร่วมกันด้วยความสุขและสร้างสรรค์

สรุป การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึงการจัดการเรียนการสอน ที่มีการแบ่งนักเรียน ออกเป็นกลุ่มเล็ก กลุ่มละ 3 – 6 คน โดยมีครูเป็นโค้ชคอยแนะนำ แต่นักเรียนจะมีการแบ่งหน้าที่ แบ่งงาน และความรับผิดชอบ ทำให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มที่มีความสามารถแตกต่างกัน ได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น ผู้เรียนมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งกันและกัน สมาชิกทุกคนต้องรับผิดชอบในงานส่วนของตน และ ส่วนของกลุ่มโดยที่สมาชิกในกลุ่มจะได้ประโยชน์จากการทำงานเท่าๆ กัน

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน และหลังเรียน โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคบทบาทสมมติ รายวิชา หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เรื่อง วัฒนธรรมไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านโคกสิงห์ พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนมีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผลจากการเรียนการสอนแบบร่วมมือและบทบาทสมมติ ในนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 กระบวนการสอนดังกล่าวทำให้ผู้เรียนมีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการทำงานและเรียนรู้เป็น กลุ่ม ซึ่งในระหว่างกิจกรรมการเรียนนั้นผู้เรียนแต่ละคนรู้จักแบ่งหน้าที่ และมีความรับผิดชอบในงานที่เป็นส่วน ของตน ผู้เรียนเรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเป็นการปลูกฝังให้เรียนรู้การเข้าสังคม เห็นใจผู้อื่น เรียนรู้ที่จะ อยู่ในสังคม ผ่านกิจกรรมการทำงานกลุ่มโดยมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ทำให้นักเรียนได้ เรียนทั้งสาระเนื้อหา และได้ฝึกทักษะการทำงานกลุ่มเรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาวิชามากขึ้น และมีความสุขใน การเรียน ผู้เรียนสามารถนำทักษะที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้แบบ ร่วมมือ สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนมีสมาธิในการเรียน มีระเบียบวินัย ทั้งทางกาย และ วาจา นักเรียนมีนิสัยใน

การทำงานเป็นกลุ่ม มีการแบ่งการทำงานกันอย่างเป็นระบบ รู้จักทำหน้าที่ของตนเองได้เป็นอย่างดี และรักษาเวลาในการทำงานอย่างตรงเวลาตามที่ผู้สอนกำหนด มีความสามัคคีกันในการทำงาน รักษากฎระเบียบของกลุ่ม

ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานที่ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไป เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอำนาจ เน้นอุดร ที่ได้กล่าวว่าการใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มและ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบการสอนแบบร่วมมือแบบ STAD โรงเรียน บ้านกุดจิก อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานีพบว่า ทักษะกระบวนการกลุ่มของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบการสอนแบบร่วมมือแบบ STAD โดยภาพรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก รายชื่อดังานบพทบาทการเป็นสมาชิกกลุ่ม มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70 คิดเป็นร้อยละ 81.25 ซึ่งสูงกว่า เกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับพุทธพร มอญขาม ศึกษาแผนการจัดการจัดการเรียนรู้อยู่แบบร่วมมือ เรื่องพลเมืองดีกลุ่ม สาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า แผนการจัดการจัดการเรียนรู้อยู่ที่ ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 82.72 83.07 แสดงว่าแผนการจัดการจัดการเรียนรู้อยู่มีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ 80/80 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนมีนัยสำคัญทาง สถิติระดับ 0.5 มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.6872 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนคิดเป็นร้อยละ 68.72 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเรื่อง พลเมืองดีอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยวิธีการสอนแบบร่วมมือและบทบาทสมมติ โดยภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้อยู่ เรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้อยู่ เรื่อง วัฒนธรรมไทย สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการสอนแบบร่วมมือและบทบาทสมมติ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 4.47 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61 สอดคล้องกับการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสำหรับนักเรียน ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนยอแซฟอุปถัมภ์อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ณัฐชญา บุปผาชาติ (2561 : 78) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมบทบาทสมมติเพื่อพัฒนา ทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในทุกด้านแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด (Mean = 4.75, S. D. = 0.41)

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนควบคู่กับทักษะทางสังคมและการสื่อสารผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าวิธีการสอนดังกล่าวไม่เพียงส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเท่านั้น แต่ยังช่วยพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม การสื่อสาร การแสดงบทบาท และการเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งเป็นทักษะสำคัญสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมประชาธิปไตย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ส่งเสริมการบูรณาการวิธีการสอนแบบร่วมมือและบทบาทสมมติในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้สถานศึกษานำวิธีการสอนแบบร่วมมือร่วมกับบทบาทสมมติไปบูรณาการในหลักสูตร โดยเฉพาะกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะทางสังคม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนให้สอดคล้องกับบริบทการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน
2. พัฒนาศักยภาพครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ควรจัดให้มีการอบรมและพัฒนารูปแบบอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับการออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนแบบร่วมมือและบทบาทสมมติ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ
3. สนับสนุนทรัพยากรและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบร่วมมือหน่วยงานต้นสังกัดควรสนับสนุนสื่อ อุปกรณ์ และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมแบบร่วมมือและบทบาทสมมติ เช่น สื่อการเรียนรู้ สถานที่ และเวลาในการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และเพิ่มระดับความพึงพอใจต่อการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. การนำการเรียนรู้แบบร่วมมือและบทบาทสมมติไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนนั้น ควรเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือเน้นให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มและให้นักเรียนสามารถลงมือปฏิบัติจริงได้ด้วยตนเอง มีการแบ่งหน้าที่ แบ่งส่วนงาน และมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน อันจะเป็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นโดยตรงกับตัวนักเรียนเองในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และเป็นการสร้างความรู้ที่คงทนให้เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียน
2. ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับนักเรียนเท่า ๆ กัน คือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือและบทบาทสมตินั้น ต้องให้ผู้เรียนทุกคนได้แสดงออกถึงความสามารถของนักเรียนที่แตกต่างกันออกไปโดยอาศัยการทำงานกลุ่มนั้น มีการรับฟังและการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ที่มีความหลากหลายเป็นต้น และต้องสร้างผู้เรียนให้เป็นคนที่เห็นคุณค่าความสำคัญของผู้อื่น และตัวนักเรียนเอง โดยครูคอยให้คำแนะนำ และเป็นที่ปรึกษาที่ดี
3. การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือและบทบาทสมตินั้น ครูผู้สอนต้องจัดทำคู่มือครู เพื่อเป็นการศึกษาและวางแผนในการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษา และตัวนักเรียน เช่น การจัดเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ของนักเรียน การตรวจเช็คอุปกรณ์สื่อการสอนให้มีความเหมาะสม และเพียงพอต่อนักเรียน เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการทำกิจกรรม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: ชุมชนมหาวิทยาลัยการเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- ณรงค์วรรณ บุญมา. (2566). การศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ปรากฏในอัครคัมภีร์. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 11(2), 711-722.
- ณัฐวุฒิ ทรัพย์อุปถัมภ์. (2558). ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. จันทบุรี: สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยี.
- ณัฐชญา บุปผาชาติ. (2561). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้การแสดงบทบาทสมมติร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการสื่อสาร และเจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาญี่ปุ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา, (วิทยานิพนธ์/รายงานการวิจัย).
- ทิตนา แคมณี. (2551). รูปแบบการเรียนการสอน: ทางเลือกที่หลากหลาย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิทย์ มูลคำ, และ อรทัย มูลคำ. (2546). 19 วิธีการจัดการเรียนรู้: เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.

**การบูรณาการหลักปาปนิกรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมือง
ของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลเมืองดอกคำใต้ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา**

INTEGRATING THE PRINCIPLES OF PAPANIKADHAMMA TO PROMOTE POLITICAL LEADERSHIP
OF LOCAL POLITICIANS IN DOK KHAM TAI MUNICIPALITY,
DOK KHAM TAI DISTRICT, PHAYAO PROVINCE

กานต์สินี เลิศรัตนภิรมณ์, สหัทธยา วิเศษ และ พระเมธีวชิรคุณ

Kansinee Loetrattanapirom, Sahathaya Wises and Phra Metheewachirakhun
หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
Master of Political Science Program, Mahachulalongkornrajavidyalaya University,
Phayao Campus

Corresponding author, e-mail: kansinee.py@gmail.com, Tel. 0887623457

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น (2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น และ (3) นำเสนอพุทธภาวะผู้นำเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลเมืองดอกคำใต้ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา วิจัยดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 4 กลุ่ม รวม 9 รูปหรือคน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองรวมทุกด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.09) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า ด้านทักษะในการจูงใจ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.13) รองลงมา ได้แก่ ด้านทักษะของการใช้อิทธิพล มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.08) และด้านทักษะในการมอบหมายงาน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.07) เป็นลำดับสุดท้าย ตามลำดับ

2) การเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการเมือง ในภาพรวมจำแนกตามรายได้ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยภาพรวมที่มีรายได้แตกต่างกัน 5 ระดับ โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

3) หลักปาปนิกรรม 3 ด้านจักขุมา คือ การส่งเสริมนักการเมืองในการกำหนดวิสัยทัศน์ให้ตอบโจทย์ความต้องการของคนในพื้นที่ ด้านวิริย คือ การส่งเสริมนักการเมืองให้วางแผนการทำงานอย่างมีระบบ และเป้าหมายให้ชัดเจน นิสสยสัมปันโน คือ การส่งเสริมนักการเมืองให้มีความพร้อมที่จะเป็นสิ่งที่พึง

คำสำคัญ: การบูรณาการ, ภาวะผู้นำ, หลักปาปนิกรรม

Abstract

This research aimed to (1) examine the level of political leadership among local politicians (2) compare political leadership levels based on personal factors and (3) propose a Buddhist leadership framework to enhance political leadership among local politicians. A mixed methods approach was employed, combining quantitative survey research-analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation-with qualitative in-depth interviews involving three key informant groups totaling nine individuals, selected through purposive sampling. The findings revealed that:

1) The overall analysis of political leadership levels across all aspects showed a high level, with a total average ($\bar{X} = 4.09$). When broken down by item, motivational skills had the highest average ($\bar{X} = 4.13$), followed by influence skills ($\bar{X} = 4.08$), and finally delegation skills ($\bar{X} = 4.07$).

2) The analysis comparing political leadership levels across five income levels showed overall differences, thus accepting the hypothesis.

3) The three aspects of the principles of political leadership Chakkhuma (encouraging politicians to define a vision that addresses the needs of the local community), Vithuro (encouraging politicians to plan their work systematically and with clear goals), and Nissayasampanno (encouraging politicians to be reliable and dependable)—were also found to be highly effective.

Keywords: Integration, leadership, Moral principles

บทนำ

ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบการปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ปัจจุบันประเทศไทยมีการปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยมีการรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และสนับสนุนให้ประชาชนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการปกครอง ตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตยอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งมีการกำหนดกลไกสถาบันทางการเมืองทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารให้มีดุลยภาพและประสิทธิภาพ กำหนดให้สถาบันศาลและองค์กรอิสระอื่นสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยสุจริตเที่ยงธรรม การพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยต้องพัฒนาโครงสร้างทางการเมืองการปกครองให้เป็นประชาธิปไตย การพัฒนาระบอบประชาธิปไตยจึงต้องดำเนินไปทั้งในเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรมทางการเมือง โดยโครงสร้างการเมืองต้องสอดคล้องกับปรัชญาและหลักการประชาธิปไตยอย่างครบถ้วน ส่วนวัฒนธรรมทางการเมือง หมายถึง แบบแผนทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองและองค์กรการเมืองซึ่งเป็นผลมาจากกระบวนการหล่อหลอมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองที่ถ่ายทอดสืบเนื่องกันมาทั้งทางตรงและทางอ้อม (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรแห่งราชอาณาจักรไทย, 2557 : 7)

การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น รัฐบาลได้ดำเนินการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการของตนเองได้มากขึ้น โดยปรับบทบาทและภารกิจของราชการบริหาร

ส่วนกลางและราชการบริหารส่วนภูมิภาครวมทั้งเพิ่มบทบาทให้ส่วนท้องถิ่นเข้าดำเนินการแทน เพื่อให้ราชการบริหารส่วนกลางและราชการบริหารส่วนภูมิภาคและภารกิจที่เกินกว่าขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะดำเนินการได้โดยกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านนโยบายและด้านกฎหมายเท่าที่จำเป็น เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณะที่ดีขึ้นหรือไม่ต่ำกว่าเดิม มีคุณภาพมาตรฐาน การบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และรับผิดชอบต่อผู้ใช้บริการให้มากขึ้นรวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนภาคประชาสังคมและชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมดำเนินการและติดตามตรวจสอบ จะเห็นว่าภายใต้ความเป็นรัฐสมัยใหม่ มีบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเมืองที่หลากหลาย ผู้สนใจทางการเมือง ผู้แสวงหาอำนาจและผู้นำในสังคมการเมืองหนึ่ง ๆ มีบุคคลบางคนพยายามแสวงหาอำนาจมากกว่าคนอื่น ๆ ซึ่งทำให้เขามีอำนาจหรืออิทธิพลทางการเมืองมากกว่า จึงพบได้ว่าการเมือง คือผู้แสวงหาอำนาจและผู้นำทางการเมืองจึงเป็นกลุ่มบุคคล ซึ่งคงมีอำนาจในสังคมใดสังคมหนึ่ง โดยมีตำแหน่งหน้าที่สำคัญและมีชื่อเสียงอาจรวมถึงบุคคลหลายอาชีพด้วยกันเป็นบุคคลที่มีตำแหน่งสูงมีอำนาจหน้าที่ราชการ ซึ่งยังเป็นบุคคลส่วนน้อยในสังคมและเป็นผู้ควบคุมทรัพย์สินส่วนใหญ่หรือมีสถานภาพสังคมในระดับสูงหรือเป็นผู้มีอิทธิพลไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในกระบวนการตัดสินใจที่มีผลต่อสมาชิกในสังคม ยุคใดที่ประเทศชาติมีผู้นำที่เข้มแข็งประเทศชาติก็จะเจริญรุ่งเรืองแผ่อำนาจบารมีไปทั่วทุกทิศทาง (นิธย์ สัมมาพันธ์, 2546 : 7)

ในส่วนของผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จ หรือความล้มเหลวขององค์กร มีอำนาจมีอิทธิพลในการบังคับบัญชา มอบหมายงานในกำกับดูแลให้เป็นไปตามเป้าหมายขององค์การประสานความต้องการของบุคคล และยังเป็นความต้องการของงานและความต้องการขององค์การเข้าด้วยกัน ผู้บริหารจึงต้องมี “ภาวะผู้นำ” ที่สามารถสร้างค่านิยมที่ชัดเจนให้เป็นกรอบพฤติกรรมของบุคคลต่าง ๆ ในองค์การได้ดี ทำให้ผู้ร่วมงานมองเห็นตนเองและมองเห็นงานในกระบวนการทัศนวิสัย (Awareness) ส่วนในเรื่องวิสัยทัศน์ขององค์การพัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานไปสู่ระดับความสามารถที่สูงขึ้น มีศักยภาพมากขึ้นจึงทำให้เกิดแรงบันดาลใจในการทำงาน การสร้างเจตคติและกระตุ้นวิสัยทัศน์เพื่อให้เกิดการสร้างสรรคสิ่งใหม่ ๆ ปฏิบัติตนเอาใจใส่ดูแลคำนึงถึงความต้องการและความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการแนะนำและการมอบหมายงาน มีความยืดหยุ่นเปิดกว้างให้ทุกคนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ มีทักษะด้านความคิดมีความเชื่อในวิสัยทัศน์การวิเคราะห์ปัญหา และเป็นนักวิสัยทัศน์ที่สามารถมองปัญหาต่าง ๆ ได้ทุกมุมมองผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะใช้อำนาจเพื่อการมีอิทธิพลที่มีโดยผ่านภาวะผู้นำซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (นิธิตา บุรณจันทร์, 2550 : 5)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลเมืองดอกคำใต้ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลเมืองดอกคำใต้ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอการบูรณาการหลักปณิธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลเมืองดอกคำใต้ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการศึกษาโดย การใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ใช้การสัมภาษณ์แบบมี

โครงสร้าง (Structure Interview) โดยมีโครงสร้างการสัมภาษณ์ในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่มีสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้ง มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน มีสัญชาติไทย ในพื้นที่เขตเทศบาลเมืองดอกคำใต้ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา จำนวนประชากร 10,532 คน (รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน ประจำปี พ.ศ. 2564 ท้องถิ่นเทศบาลตำบลเวียงกาหลง, 2568)

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) และ วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) ดังนี้

ขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ที่มีสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้ง มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน มีสัญชาติไทย ในพื้นที่เทศบาลเมืองดอกคำใต้ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา จำนวน 10,532 คน จากการคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างได้จากการใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ได้ประชากรกลุ่มตัวอย่าง 385 คน

วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) ในการสุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน (Proportional Sampling) กับประชากร ให้กระจายไปตามจำนวนประชากรชุมชนในเขตเทศบาลตำบลเวียงกาหลง จากนั้นผู้วิจัยสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนประชากรของแต่ละชุมชน โดยวิธีการอย่างง่าย (Random Simple Sampling) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2546) เพื่อหาบุคคลที่เป็นตัวแทนในการตอบแบบสอบถาม

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการ วิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามในการวิจัย โดยศึกษาเอกสารและจากงานวิจัย ต่างๆ โดยมีขั้นตอนดังนี้

(1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสอบถาม

(2) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

(3) สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการ เก็บรวบรวมข้อมูล

(4) นำเสนอร่างแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

(5) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกลุ่ม ตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา

(6) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับจริง และนำไปแจกกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย และรวบรวมแบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์

2) การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ผู้วิจัยสร้างจากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการหลักปาณิธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลเมืองดอกคำใต้ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา แล้วรวบรวมข้อมูลที่ได้สร้างเป็นข้อคำถามตามกรอบแนวคิด

ขั้นที่ 2 ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามสำหรับการวิจัย ตามกรอบแนวคิดที่ได้จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขั้นที่ 3 นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ จำนวน 5 ท่าน โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และพิจารณาความเหมาะสมของสำนวนภาษาที่ใช้สื่อความหมายให้ชัดเจน และใช้ดัชนีความสอดคล้องหรือค่า IOC โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ และใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item; Objective Congruence: IOC) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านลงความเห็น

ขั้นที่ 4 นำเครื่องมือไปทดลองใช้เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Try out) กับประชากรที่เป็นประชาชนในเขตเทศบาลเมืองพะเยา ซึ่งเป็นพื้นที่อยู่ใกล้เคียง และไม่ถูกเลือกให้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น (Reliability Coefficient) ของครอนบาคสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ ไม่ต่ำกว่า 0.75

ขั้นที่ 5 นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ใช้แจกกลุ่มตัวอย่างต่อไป

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

1) ผู้วิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตนำเสนอายนายกเทศมนตรีเมืองดอกคำใต้ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ประสานงานกับผู้นำชุมชนเพื่อนำไปให้ประชาชนที่ถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามจำนวน 385 ชุด

2) รวบรวมแบบสอบถาม เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทาง สังคมศาสตร์สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไป ของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อพรรณนาความคิดเห็นการบูรณาการหลักปาณิธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลเมืองดอกคำใต้ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และสถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงมาตรฐาน

(Standard Deviation) กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมายโดยใช้เกณฑ์ของเบสท์ (Best) (Best, John W., 1981)

2) สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบ ความคิดเห็นของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนในการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลเมืองดอกคำใต้ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยาจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือการทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ทั้งซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นการศึกษา แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม จำนวน 9 คน ประกอบด้วย

กลุ่มที่ 1 กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ ประกอบด้วยนักรัฐศาสตร์ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเทศบาลเมืองดอกคำใต้ จำนวน 2 คน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป

กลุ่มที่ 3 กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น เทศบาลเมืองดอกคำใต้ จำนวน 3 คน

กลุ่มที่ 4 กลุ่มผู้นำชุมชนเทศบาลเมืองดอกคำใต้ จำนวน 2 คน จำนวน 3 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แนวทางการสัมภาษณ์ (Interview Guide) เพื่อสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลแบบเจาะลึกเสริม ผลการวิจัยที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ

2) การสร้าง และหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนดังนี้

(1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎี เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดในการวิจัย เกี่ยวกับการบูรณาการหลักปาณิกธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลเมืองดอกคำใต้ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

(2) ข้อมูลที่ได้มาจากขั้นตอนที่ 1 มาเป็นประเด็นคำถามสำหรับสร้างแนวทางการ สัมภาษณ์ จากนั้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ

(3) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรง และความถูกต้องของเนื้อหา ตลอดจนความชัดเจน และการใช้ภาษาที่เหมาะสมของข้อคำถาม

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอน ดังนี้

- 1) ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์
- 2) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ ตามที่กำหนดไว้
- 3) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึก บันทึกเสียงและถ่ายภาพประกอบการสัมภาษณ์
- 4) นำข้อมูลที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์วิเคราะห์โครงสร้าง สรุปแบบอุปนัย (Inductive Approach) และการตีความ (Interpretation) จากปรากฏการณ์ในพื้นที่ และนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เพื่ออธิบายการบูรณาการหลักป้าปณิธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลเมืองดอกคำใต้ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

สรุปผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 31-40 ปี ระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี มีอาชีพรับจ้าง/ลูกจ้างประจำ และมีรายได้อยู่ในระดับ 10,001 – 20,000 บาทต่อเดือน ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลเมืองดอกคำใต้ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ทั้ง 4 ด้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านทักษะในการจูงใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$) เป็นลำดับแรก รองลงมาได้แก่ ด้านทักษะของการใช้อิทธิพล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$) และด้านทักษะในการมอบหมายงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$) เป็นลำดับสุดท้าย ตามลำดับ

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ประชาชนที่มีเพศ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลเมืองดอกคำใต้ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา แตกต่างกัน ($t - test$) = 2.638 ค่า Sig = 0.009 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีอายุ ($f = 0.734$ ค่า Sig = 0.695) ระดับการศึกษา ($f = 2.482$ ค่า Sig = 0.053) อาชีพ ($f = 2.630$ ค่า Sig = 0.634) และรายได้ ($f = 2.723$ ค่า Sig = 0.059) แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลเมืองดอกคำใต้ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้ง 4 ตัวแปร

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า 1) จากผลการวิเคราะห์ตามหลักป้าปณิธธรรม 3 ประกอบด้วย (1) ด้านจักษุมา การมีวิสัยทัศน์ (2) ด้านวิรุโร การจัดการงานดี และ (3) ด้านนิสสยสัมปันโน การมีมนุษยสัมพันธ์ รวมทุกด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.16$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวิรุโร การจัดการงานดี อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.20$) รองลงมา ได้แก่ ด้านจักษุมา การมีวิสัยทัศน์ และด้านนิสสยสัมปันโน การมีมนุษยสัมพันธ์ อยู่ในระดับมากเท่ากัน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.15$) ตามลำดับ 2) การนำเสนอการบูรณาการตามหลักป้าปณิธธรรม 3 ข้อมูลที่นำเสนอได้มาจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key

Informants) โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 9 รูป/คน สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ 1) ด้านจักษุมหา การมีวิสัยทัศน์ คือ การส่งเสริมให้นักการเมืองให้สามารถกำหนดวิสัยทัศน์ที่ตอบสนองต้องการของประชาชนในพื้นที่ โดยคำนึงถึงบริบทของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญ เพื่อให้การดำเนินงานทางการเมืองมีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความคาดหวังของสังคม 2) ด้านวิธวิธี การจัดการงานดี คือ การส่งเสริมให้นักการเมืองให้มีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายที่ชัดเจน รวมทั้งการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนชุมชนในเขตเทศบาล และ 3) นิสสัยสัมพันธ์ การมีมนุษยสัมพันธ์ คือ การส่งเสริมให้นักการเมืองให้มีความพร้อมที่จะเป็นที่พึ่งพิงแก่ประชาชน ทั้งในด้านความคิดและจิตใจที่ โดยมีความมั่นคง หนักแน่น และสามารถสร้างความไว้วางใจ รวมถึงความสัมพันธ์ที่ตราบหว่างนักการเมืองกับประชาชน เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำที่มีคุณภาพและยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

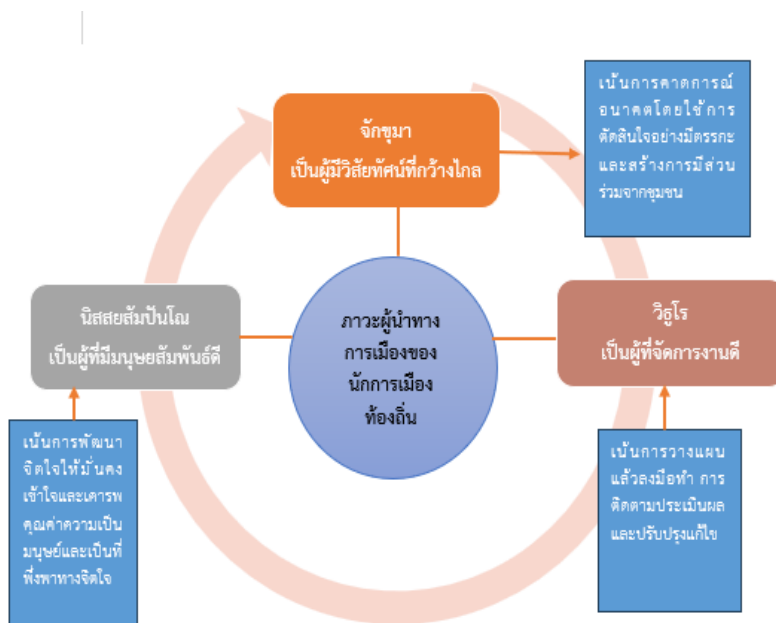
1. ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลเมืองดอกคำใต้ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ทั้ง 4 ด้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านทักษะในการจูงใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$) เป็นลำดับแรก รองลงมาได้แก่ ด้านทักษะของการใช้อิทธิพล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$) และด้านทักษะในการมอบหมายงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$) เป็นลำดับสุดท้าย ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพิมล แก้วอ่อน (2564) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎีปาณิกสูตรของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนฟ้าอุดม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สวรรค์เขต 3 โดยพบว่า 1) ทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ครอบคลุมทั้ง ด้านทักษะวิสัยทัศน์ ด้านทักษะความร่วมมือ ด้านทักษะการสื่อสาร และด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์ อีกทั้งยังเสนอแนวทางการพัฒนาผู้บริหารให้มีวิสัยทัศน์ คือ ผู้บริหารควรมองภาพในอนาคตที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับองค์กร สร้างแรงจูงใจให้สมาชิกในองค์กรมองไปที่เป้าหมายเดียวกันมีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกัน มีความสมัครสมานสามัคคีกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดวัชรพงษ์ วชิรปัญญา (ปล้องขัน), (2563) ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำเชิงพุทธเพื่อบูรณาการการพัฒนาชุมชนในจังหวัดน่าน โดยเน้น การเสริมสร้างขีดความสามารถการบริหารงานชุมชน คือ ให้มีการพัฒนากลไกการบริหารจัดการชุมชนและส่งเสริมแผนพัฒนาชุมชนสู่นโยบายระดับชาติการเสริมสร้างองค์กรให้มีขีดสมรรถนะสูง คือ การบริหารยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนให้คุณภาพอย่างต่อเนื่อง และจัดการระบบข้อมูลเพื่อสนับสนุนข้อมูลและองค์ความรู้ที่จำเป็นต่อการพัฒนาการทำงาน และรวมถึงงานวิจัยของ พระมหาอภิวิชร์ อภวิชโร (โภคสวัสดิ์), (2566) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธเพื่อการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำบริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี จากการศึกษาพบว่า ด้านความเป็นประชาธิปไตย คือ 1) ยอมรับความคิดเห็น 2) ปลุกฝังสำนึกประชาธิปไตย 3) มีความซื่อสัตย์ 4) ร่วมกิจกรรมกับประชาชน 5) ทุ่เมเทศิตจิตใจให้กับชุมชนอย่างมั่งรู้จักเห็นดเห็น้อย 6) มีความซื่อสัตย์ สุจริต โปร่งใสและตรวจสอบได้ ด้านวิสัยทัศน์ คือ 1) ตอบสนองความต้องการของประชาชน 2) มุ่งแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน 3) นโยบายสามารถทำได้จริง 4) มุ่งผลสำเร็จในการบริหารจัดการ 5) สามารถบอกแนวทางในการดำเนินบทบาทภารกิจของหน่วยงานได้ และ 6) มีจุดแข็งของ หน่วยงานคือ “การให้บริการที่มีคุณภาพแก่ชุมชน”

2. ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ประชาชนที่มีเพศ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลเมืองดอกคำใต้ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลเมืองดอกคำใต้ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ทั้ง 4 ตัวแปรซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของคมกริช สุขพัตร (2566) ได้ศึกษาเรื่อง “ภาวะผู้นำทางการเมืองของคณะผู้บริหารเทศบาลเมืองปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา” จากการศึกษาพบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของคณะผู้บริหารเทศบาลเมืองปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีอายุระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเนื่อง ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของคณะผู้บริหารเทศบาลเมืองปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มี เพศ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของคณะผู้บริหารเทศบาลเมืองปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย และยังพบว่าไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระมหาอนุวัฒน์ สุวทุพนกิตติ (นาคพรมพะเนา) (2566) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของนักการเมืองท้องถิ่น ในการส่งเสริมวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น จากการศึกษาพบว่า นักการเมืองท้องถิ่นที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเนื่อง ต่างกัน มีส่วนร่วมในการส่งเสริมวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

3. ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ที่ 3 จากการศึกษาชี้ให้เห็นว่า 1) ด้านจักษุมา การมีวิสัยทัศน์ คือ การส่งเสริมให้นักการเมืองให้สามารถกำหนดวิสัยทัศน์ที่ตอบสนองต้องการของประชาชนในพื้นที่ โดยคำนึงถึงบริบทของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญ เพื่อให้การดำเนินงานทางการเมืองมีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความคาดหวังของสังคม 2) ด้านวิธูโร การจัดการงานดี คือ การส่งเสริมให้นักการเมืองให้มีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายที่ชัดเจน รวมทั้งการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนชุมชนในเขตเทศบาล และ 3) นิสสัยสัมปโน การมีมนุษยสัมพันธ์ คือ การส่งเสริมให้นักการเมืองมีความพร้อมที่จะเป็นที่พึ่งพิงแก่ประชาชน ทั้งในด้านความคิดและจิตใจ โดยมีความมั่นคง หนักแน่น และสามารถสร้างความไว้วางใจ รวมถึงความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักการเมืองกับประชาชน เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำที่มีคุณภาพและยั่งยืน สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระปลัดเอกชัย จันทโชโต (คงชีวะ) (2565) ที่ศึกษาเรื่อง พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี การศึกษาพบว่า การนำหลักปาณิธรรม มาบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำ ด้านจักษุมา นักการเมืองท้องถิ่นมีความสามารถฉลาดวางนโยบาย ด้านวิธูโร นักการเมืองต้องคิดไกล โปร่งใสให้ประชาชนมีส่วนร่วมสร้างอาชีพให้คนในพื้นที่ ด้านนิสสัยสัมปโน นักการเมืองจะต้องเข้าถึงประชาชน มีเครือข่ายภายนอกสร้างความอยู่ดีมีกินของประชาชน มีความโปร่งใสและยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระมหาธีรุต ญาณวฑฺฒโน (พยนต์ย์) (2566) ที่ศึกษาเรื่อง พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสงคราม การศึกษาพบว่า พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองตามหลักพุทธปาณิธรรม ด้านจักษุมา นักการเมืองท้องถิ่นควรเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ด้านวิธูโร นักการเมืองท้องถิ่นเป็นผู้เชี่ยวชาญชำนาญในงานส่วนตนงานส่วนรวม นักการเมืองท้องถิ่นต้องเป็นผู้มีความรู้รอบด้าน รู้ลึก รู้จริง รู้กว้าง ละเอียดชัดเจน นิสสัยสัมปโน นักการเมือง

ท้องถิ่นเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี เป็นนักประสานงานที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส ใส่ใจบริการประชาชน พูดจาไพเราะ เป็นนักสื่อสารที่ดี

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 การบูรณาการหลักปณิธานเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลเมืองดอกคำใต้ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

จากแผนภาพอธิบายได้ว่า การบูรณาการหลักปณิธานเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลเมืองดอกคำใต้ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ประกอบด้วย

- 1) จักขุมา การมีวิสัยทัศน์กว้างไกล หลักการนี้เน้นการพัฒนาผู้นำให้มีวิสัยทัศน์ที่ตรงกับความต้องการของชุมชน และสามารถสื่อสารวิสัยทัศน์นั้นให้ประชาชนเข้าใจได้อย่างชัดเจน
- 2) วิธูโร การจัดการงานดี ผู้นำต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ และบริหารงานอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ และ
- 3) นิสสัยสัมปันโน การมีมนุษยสัมพันธ์ดี ผู้นำต้องเป็นผู้ที่ฟังพาได้ทั้งจากคนภายในและภายนอกองค์กร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เทศบาลเมืองดอกคำใต้ ควรส่งเสริมให้ผู้นำท้องถิ่นมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน รวมถึงส่งเสริมการสื่อสารวิสัยทัศน์ดังกล่าวให้ประชาชนเข้าใจอย่างชัดเจน เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่น

2) เทศบาลเมืองดอกคำใต้ ควรเน้นให้ผู้มีอำนาจบริหารจัดการงานที่ดีและเป็นระบบ มีการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีมาช่วยแก้ปัญหา ที่สำคัญคือต้องมีการบริหารงานอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นจากประชาชน

3) เทศบาลเมืองดอกคำใต้ ควรส่งเสริมให้ผู้พัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ โดยสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร และเปิดรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง เพื่อให้เกิดความร่วมมือและความสามัคคีในการทำงาน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. นักการเมืองท้องถิ่น ควรกำหนดวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และสื่อสารวิสัยทัศน์นั้นให้ประชาชนเข้าใจได้อย่างชัดเจน การทำเช่นนี้จะสร้างแรงบันดาลใจและความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการพัฒนาท้องถิ่น

2) นักการเมืองท้องถิ่น ควรเน้นการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ และบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

3) นักการเมืองท้องถิ่น ควรส่งเสริมการบริหารงานอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ เพื่อป้องกันการทุจริต และสร้างความเชื่อมั่นจากประชาชน. การนำเทคโนโลยีมาช่วยแก้ปัญหา ก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2546). นโยบายสาธารณะด้านสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คมกริช สุขพัตร. (2566). ภาวะผู้นำทางการเมืองของคณะผู้บริหารเทศบาลเมืองปากซ่อง จังหวัดนครราชสีมา. รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นิตย สัมมาพันธ์. (2546). ภาวะผู้นำพลังขับเคลื่อนองค์กรสู่ความเป็นเลิศ, กรุงเทพมหานคร: อินโนกราฟฟิกส์.
- นิธิดา บุณจันทร. (2550). ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลองค์กรของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์.
- พระมหานูวัฒน์ สุวพัฒนกิตติ (นาคพรหมพะเนาว์). (2566). การมีส่วนร่วมของนักการเมืองท้องถิ่น ในการส่งเสริมวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น. รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดเอกชัย จันทโชโต (คงชีวะ). (2565). พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดสระบุรี. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหานิรุต ญาณวุฑโฒ (พยนต์ย์ม). (2566). พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสงคราม. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูปลัดวัชรพงษ์ วชิรปัญญา (ปล้องขัน). (2563). ภาวะผู้นำเชิงพุทธเพื่อบูรณาการพัฒนารวมชนใน จังหวัด
น่าน. คุษณินพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.

พระมหาอภิวัชร อภวชโร (โกศสวัสดิ์). (2566). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมภาวะผู้นำทาง
การเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี. คุษณินพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พรพิมล แก้วอ่อน. (2564). แนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลัก ทศตียปาปณิกสูตร
ของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนฟ้าอุทุม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
นครสวรรค์ เขต 3. ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรแห่งราชอาณาจักรไทย. (2557). การพัฒนาการเมืองการปกครองใน
ระบอบประชาธิปไตย. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร: สำนักการพิมพ์

Best, John W.. (1981). Research in Education. New Jersey: Prentice Hall, Inc..

การยกระดับคุณภาพสินค้าผ้าขาวม้าทอมือและการบริการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้สูงอายุ บ้านหลวงศิริ ตำบลหนองบัวแดง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

ENHANCING THE QUALITY OF HANDWOVEN WHITE CLOTH PRODUCTS AND SERVICES OF THE
BAN LUANG SIRI ELDERLY COMMUNITY ENTERPRISE GROUP, NONG BUA DAENG SUBDISTRICT,
NONG BUA DAENG DISTRICT, CHAIYAPHUM PROVINCE

หทัยภัตรา ปุระกัน, พระสมพร สมจิตโต และ พระมหาอัศวรัตน์ กิตติยาโน

Hathaiphatra Purakan, Phra Somporn Somjitto and PhraMahaAkkarawat Kittiyano

คณะกรรมการจัดการเชิงพุทธ วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of College of Buddhism, Chaiyaphum, Mahachulalongkornrajavidyalaya University,

Thailand Corresponding author, e-mail: Pol25666@gmail.com Tel. 093-5624818

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาวิธีการทอผ้าขาวม้าทอมือและการบริการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้สูงอายุบ้านหลวงศิริ (2) ออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าทอมือและการบริการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้สูงอายุบ้านหลวงศิริ และ (3) ผลितสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าทอมือและการบริการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้สูงอายุบ้านหลวงศิริ รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับหัตถกรรม แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น แนวคิดและทฤษฎีนวัตกรรม เป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัย คือ บ้านหลวงศิริ ตำบลหนองบัวแดง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้สูงอายุบ้านหลวงศิริ จำนวน 40 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ชนิด คือ 1) แบบสัมภาษณ์ 2) แบบสำรวจ 3) แบบสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิเคราะห์เนื้อหา แล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า

1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้สูงอายุบ้านหลวงศิริมีการทอผ้าขาวม้าทอมือโดยใช้เครื่องทอมือแบบดั้งเดิม และผสมผสานเทคนิคการทอที่สืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น เพื่อให้ได้ผ้าที่มีคุณภาพและความละเอียดลออ กระบวนการทอผ้าเริ่มต้นจากการเลือกเส้นด้ายที่มีคุณภาพ มาตรฐานสีที่เหมาะสม และลวดลายที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่น การทอผ้าขาวม้านั้นต้องใช้ทักษะสูงและความพิถีพิถันในทุกขั้นตอน ทั้งนี้ การบริการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้แก่ การรับสั่งผลิตผ้าขาวม้าตามความต้องการของลูกค้า รวมถึงการจัดกิจกรรมอบรมทอผ้าเพื่อถ่ายทอดความรู้ให้แก่คนในชุมชน

2) การออกแบบผลิตภัณฑ์ ผ้าขาวม้าทอมือได้รับการออกแบบในรูปแบบต่างๆ ที่ทันสมัยแต่ยังคงเอกลักษณ์ดั้งเดิม โดยเน้นลวดลายที่มีความหลากหลายและความสวยงาม ตอบโจทย์การใช้งานของลูกค้าในปัจจุบันมากขึ้น การออกแบบนี้ยังคำนึงถึงความสวยงามและความเป็นเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการตลาดและสร้างความจดจำในตัวผลิตภัณฑ์

(3) การผลิตสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์นั้น กลุ่มได้ผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ทั้งในรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มลูกค้าในหลากหลายช่องทาง โดยใช้สื่อที่มีความน่าสนใจและดึงดูด เช่น การทำวิดีโอสั้นๆ และโฆษณาผ่านโซเชียลมีเดีย ซึ่งช่วยเพิ่มการรับรู้และความนิยมในผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าทอมือของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจากผลการวิจัยนี้จะเห็นได้ว่าการส่งเสริมและพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้สูงอายุบ้านหลวงศิริไม่เพียงแต่ช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจในท้องถิ่น แต่ยังเป็นการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชนให้คงอยู่ต่อไป

คำสำคัญ : การยกระดับคุณภาพสินค้า, กลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ผ้าขาวม้าทอมือ, ผู้สูงอายุ

Abstract

This research article aimed to: (1) study the handwoven *pha khao ma* weaving methods and service operations of the Ban Luang Siri Elderly Community Enterprise Group, (2) design handwoven *pha khao ma* products and related services of the Ban Luang Siri Elderly Community Enterprise Group, and (3) produce advertising and public relations media for the handwoven *pha khao ma* products and services of the Ban Luang Siri Elderly Community Enterprise Group. This study employed a qualitative research approach, using concepts of community enterprises, handicrafts, local wisdom, and innovation concepts and theories as the research framework. The research area was Ban Luang Siri, Nong Bua Daeng Subdistrict, Nong Bua Daeng District, Chaiyaphum Province. The key informants consisted of 40 members of the Ban Luang Siri Elderly Community Enterprise Group, selected through purposive sampling. The research instruments included three types: (1) interviews, (2) questionnaires, and (3) focus group discussions. Data were analyzed using content analysis and presented in descriptive narrative form. The research findings revealed that:

1) The Ban Luang Siri Elderly Community Enterprise Group produces handwoven *pha khao ma* using traditional handlooms, integrating weaving techniques passed down through generations to achieve high-quality and finely detailed fabrics. The weaving process begins with the selection of high-quality yarns, appropriate color standards, and patterns that reflect local identity. Weaving *pha khao ma* requires high levels of skill and meticulous attention at every stage. In terms of services, the group offers made-to-order *pha khao ma* according to customer requirements, as well as organizing weaving training activities to transfer knowledge to community members.

2) In product design, handwoven *pha khao ma* fabrics are designed in various modern styles while maintaining their traditional identity. Emphasis is placed on diverse and aesthetically pleasing patterns that better meet contemporary customer needs. The designs also consider visual appeal and product uniqueness, which help enhance marketing potential and create strong product recognition.

3) Regarding the production of advertising and public relations media, the group has developed both online and offline promotional materials to reach customers through multiple channels. Engaging and attractive media are used, such as short video clips and social media advertisements, which help increase awareness and popularity of the group's handwoven *pha khao ma* products.

Keywords: Product quality enhancement, Community enterprise group, handwoven fabric, Elderly.

บทนำ

การยกระดับประเทศไทยให้พ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการรายย่อยในระดับท้องถิ่น รัฐบาลจึงจัดตั้งโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) เพื่อส่งเสริมการสร้างงาน สร้างรายได้ และความเข้มแข็งของชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ตลอดระยะเวลากว่า 20 ปีที่ผ่านมา OTOP ยังประสบทั้งความสำเร็จและความล้มเหลว เนื่องจากข้อจำกัดด้านทักษะผู้ประกอบการ การออกแบบผลิตภัณฑ์ การตลาด และการเข้าถึงแหล่งทุน ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยมุ่งพัฒนาทักษะผู้ประกอบการ เพิ่มผลิตภาพ นวัตกรรมมาใช้ และเสริมสร้างการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน ควบคู่กับการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างความเข้มแข็ง ความยั่งยืน และลดความเหลื่อมล้ำในระดับชุมชนอย่างสมดุล พิชัยน์ ยอดพฤติกุล (2555)

ปัจจุบันผลิตภัณฑ์ชุมชนยังประสบปัญหาด้านศักยภาพการผลิตที่ไม่ได้มาตรฐาน ผู้ผลิตขาดความรู้ อุปกรณ์ที่ทันสมัย การบริหารจัดการ และการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ทำให้สินค้าไม่มีเอกลักษณ์และขาดความแตกต่าง อีกทั้งปัญหาด้านการตลาดจากการขาดการวางแผนกลยุทธ์และความเข้าใจความต้องการของลูกค้า ส่งผลให้ไม่สามารถแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะงานหัตถกรรมจักสานเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชุมชน สามารถพัฒนาเป็นอาชีพและสร้างรายได้ แม้ปัจจุบันบทบาทการใช้งานในชีวิตประจำวันจะลดลง แต่ได้มีการปรับรูปแบบให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและความต้องการของตลาดมากขึ้น กรณีการ สายเทพ และพิชญา เพิ่มไทย (2563) ซึ่งหากได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม จะช่วยเพิ่มมูลค่าและความยั่งยืนให้แก่ผลิตภัณฑ์ชุมชนได้ อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ มีสภาพพื้นที่เหมาะแก่การเกษตรและเป็นชุมชนชนบทที่มีการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านงานหัตถกรรมจากรุ่นสู่รุ่น โดยใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติและมีมือชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ อย่างไรก็ตาม การขาดการสืบสานทำให้งานหัตถกรรมบางประเภทสูญหายไป อีกทั้งวิสาหกิจชุมชนยังประสบปัญหาด้านการตลาด การโฆษณาคุณภาพมาตรฐานสินค้า และทักษะการบริหารจัดการ รวมถึงการขาดคนรุ่นใหม่เข้ามาพัฒนา ส่งผลให้เกิดความเสี่ยงทางธุรกิจ รายได้ต่ำ และไม่คุ้มค่ากับต้นทุนและระยะเวลาในการผลิต

จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยต้องการพัฒนาศักยภาพในการประกอบธุรกิจให้แก่วิสาหกิจชุมชนให้สามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างเข้มแข็ง ยั่งยืน และแข่งขันทางการค้าได้ เนื่องจากกลุ่มฯ ไม่เชี่ยวชาญด้านการทำตลาดออนไลน์ เมื่อได้เข้าร่วมโครงการทำให้สมาชิกมี ความรู้มากยิ่งขึ้น และเห็นความสำคัญของการทำตลาดออนไลน์ ในโลกที่มีความแข่งขันสูง และทุกสิ่งทุกอย่าง สามารถเชื่อมต่อ สื่อสารกันได้อย่างรวดเร็ว การตลาดออนไลน์จึงเป็นทางเลือกใหม่ที่ใช้ช่วยในการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ เนื่องจากสามารถเข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้ใน

เวลาอันรวดเร็ว สามารถเข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้แบบเฉพาะเจาะจง สามารถเข้าถึงลูกค้าได้ทั่วโลก แล้วที่สำคัญ ราคาค่าโฆษณาเมื่อเทียบกับการโฆษณา ประชาสัมพันธ์แบบอื่นๆ แล้ว การตลาดออนไลน์นั้นเป็นอะไรที่ถูกที่สุดเมื่อเทียบกับการทำการตลาดแบบอื่น ดังนั้นการสร้างสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้าผ้าขาวม้าทอมือและการบริการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้สูงอายุบ้านหลวงศิริ ตำบลหนองบัวแดง อำเภอนางรองบุรีรัมย์ จังหวัดชัยภูมิ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการทอผ้าขาวม้าทอมือและการบริการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้สูงอายุบ้านหลวงศิริ ตำบลหนองบัวแดง อำเภอนางรองบุรีรัมย์ จังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าทอมือและการบริการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้สูงอายุบ้านหลวงศิริ ตำบลหนองบัวแดง อำเภอนางรองบุรีรัมย์ จังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อผลิตสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าทอมือและการบริการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้สูงอายุบ้านหลวงศิริ ตำบลหนองบัวแดง อำเภอนางรองบุรีรัมย์ จังหวัดชัยภูมิ

การทบทวนวรรณกรรม

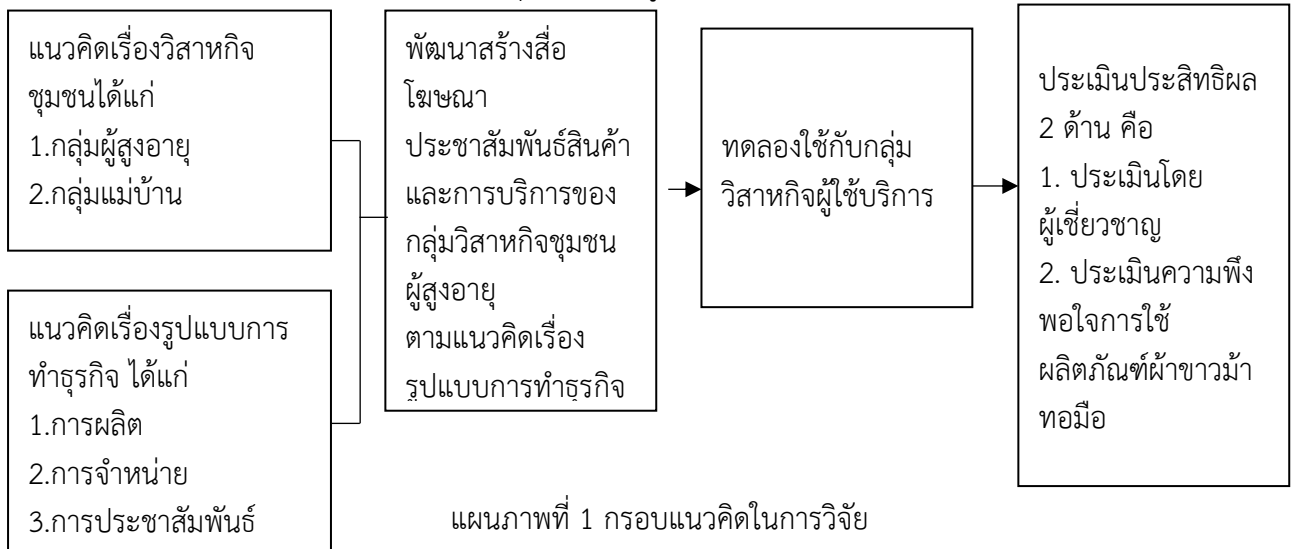
วาสนา คำไทย (2561: 149) ได้ศึกษาเรื่องผลกระทบของการรับรู้ตรานวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ และการมุ่งเน้นการแข่งขันที่มีต่อประสิทธิภาพการสร้างสรรคนวัตกรรมของวิสาหกิจขนาดกลาง และ ขนาดย่อม (SMEs) ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย พบว่า การรับรู้ตรานวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ด้านการรับรู้นวัตกรรม ด้านการรับรู้ ตัวกระตุ้น ด้านการมุ่งเน้นการแข่งขัน ด้านการบริหารนวัตกรรม ด้านคุณภาพสินค้าและบริการ และด้านการตอบสนองต่อลูกค้า มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการสร้างสรรคนวัตกรรมในทางบวก ส่วน ด้านการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้ามีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการสร้างสรรคนวัตกรรมในทางลบ

อนุรัตน์ อนันทนาธร (2562: 18) ได้ทำการศึกษาเรื่องการจัดการความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชน ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า 1. สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มี ความเห็นว่าวิสาหกิจชุมชนมีการระดับการจัดการความมั่นคง ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมนั้นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2. ปัจจัยองค์กรที่มีผลต่อการจัดการความมั่นคงของวิสาหกิจ ชุมชน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า วิสาหกิจชุมชนที่มีระดับตลาด ประเภทวิสาหกิจ ชุมชน ลักษณะการดำเนินวิสาหกิจชุมชน ระยะเวลาในการดำเนินวิสาหกิจชุมชน จำนวนเงินลงทุน ของวิสาหกิจชุมชน แหล่งเงินทุน จำนวนสมาชิกของวิสาหกิจชุมชน และจังหวัดของวิสาหกิจชุมชน ต่างกันมีระดับการจัดการความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชน ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สรุปผลการทบทวนวรรณกรรมพบว่าการรับรู้ตรานวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงการมุ่งเน้นการแข่งขัน ส่งผลบวกต่อประสิทธิภาพการสร้างสรรคนวัตกรรมของ SMEs ในภาคอีสาน ขณะที่การรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้ามีผลลบ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีการจัดการความมั่นคงตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับสูง ปัจจัยองค์กร เช่น ประเภทวิสาหกิจ ระยะเวลา ด้านการลงทุน จำนวนสมาชิก และจังหวัด มีผลต่อระดับการจัดการความมั่นคงแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดการวิจัย (ทฤษฎี)

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการยกระดับคุณภาพสินค้าผ้าขาวม้าทอมือ และการบริการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้สูงอายุบ้านหลวงศิริ ตำบลหนองบัวแดง อำเภอนางรอง จังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บ รวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าโดยมีขั้นตอนดำเนินงานดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาบริบทพื้นที่ที่มีความประสงค์จะเข้าร่วมดำเนินกิจกรรม

ระยะที่ 2 การออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าทอมือ

ระยะที่ 3 จัดกิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ และระบบกลไกการผลิตสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ (1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชน (2) กลุ่มผู้นำชุมชน (3) กลุ่มผู้ใช้สินค้าจำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การสัมภาษณ์ (Interview) 2.2 การสังเกต (Observation) 2.3 การสนทนากลุ่ม

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการยกระดับคุณภาพสินค้าผ้าขาวม้าทอมือ และการบริการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้สูงอายุบ้านหลวงศิริ ตำบลหนองบัวแดง อำเภอนางรอง จังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ บทความ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่ายและเอกสาร

คั่นคว้า/สืบค้น

ผู้วิจัยดำเนินการค้นคว้าและสืบค้นข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับคุณภาพสินค้าผ้าขาวม้าทอมือและการบริการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้สูงอายุบ้านหลวงศิริ โดยศึกษาจากหนังสือ บทความวิชาการ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม เอกสารทางราชการ และภาพถ่ายที่

เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลจากฐานข้อมูลออนไลน์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนอย่างเหมาะสม

สรุป/รวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสรุปและรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าเอกสาร หนังสือ บทความวิชาการ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพสินค้าผ้าขาวม้าทอมือและการบริการของวิสาหกิจชุมชนผู้สูงอายุบ้านหลวงศิริ โดยนำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่ วิเคราะห์ประเด็นสำคัญ และสังเคราะห์สาระที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการศึกษาแนวทางการยกระดับคุณภาพสินค้าและการบริการให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนต่อไป

วิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากเอกสาร งานวิจัย และข้อมูลภาคสนามมาทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยพิจารณาความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยในด้านการยกระดับคุณภาพสินค้าผ้าขาวม้าทอมือและการบริการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้สูงอายุบ้านหลวงศิริ จากนั้นจำแนกประเด็นสำคัญ ได้แก่ คุณภาพวัตถุดิบ กระบวนการทอ ลวดลาย การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การบริการ และการตลาด แล้วสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาแนวทางพัฒนา ปรับปรุง และเพิ่มคุณค่าให้กับสินค้าและบริการให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนอย่างยั่งยืน

ผลการวิจัย

1.จากการศึกษาการยกระดับคุณภาพสินค้าผ้าขาวม้าทอมือและการบริการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้สูงอายุบ้านหลวงศิริ ตำบลหนองบัวแดง อำเภอนางรอง จังหวัดชัยภูมิ พบว่ากลุ่มมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าขาวม้า ควบคู่กับการสร้างรายได้และคุณค่าให้กับผู้สูงอายุในชุมชน กระบวนการทอผ้าใช้กี่ทอมือแบบดั้งเดิม เริ่มตั้งแต่การคัดเลือกเส้นด้าย การย้อมสี การตั้งเส้นยืน และการทออย่างประณีต ส่งผลให้ผ้าขาวม้ามีความแข็งแรง ทนทาน และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว

2.ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ กลุ่มได้พัฒนาผ้าขาวม้าให้มีความร่วมสมัย โดยผสมผสานลวดลายดั้งเดิมกับสีสันทันสมัยและรูปแบบที่ตอบโจทย์ตลาดปัจจุบัน รวมถึงการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์หลากหลาย เช่น ผ้าพันคอ กระเป๋า และของที่ระลึก พร้อมออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่สวยงามและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

3.การผลิตสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อดิจิทัล ช่วยสร้างการรับรู้ ถ่ายทอดเรื่องราวของชุมชน และขยายช่องทางการตลาดอย่างมีประสิทธิภาพ โดยรวมแล้ว การพัฒนาด้านการผลิต การออกแบบ และการสื่อสารการตลาด ช่วยเพิ่มมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์ เสริมสร้างความเข้มแข็ง และความยั่งยืนให้กับชุมชนผู้สูงอายุบ้านหลวงศิริ อย่างเป็นรูปธรรม

สรุปได้ว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้สูงอายุบ้านหลวงศิริมีการทอผ้าขาวม้าทอมือด้วยภูมิปัญญาดั้งเดิม ควบคู่กับการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์และการบริการให้ทันสมัย มีการแปรรูปสินค้า ออกแบบบรรจุภัณฑ์ และใช้สื่อประชาสัมพันธ์เพื่อเพิ่มมูลค่า สร้างรายได้ และเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาการยกระดับคุณภาพสินค้าผ้าขาวม้าทอมือและการบริการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้สูงอายุบ้านหลวงศิริ ตำบลหนองบัวแดง อำเภอนางรอง จังหวัดชัยภูมิ พบองค์ความรู้ที่สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้ (แผนภาพที่ 2)

แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 2 แสดงให้เห็นถึงองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับเรื่องการยกระดับคุณภาพสินค้าผ้าขาวม้าทอมือและการบริการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้สูงอายุบ้านหลวงศิริ ตำบลหนองบัวแดง อำเภอนางรอง จังหวัดชัยภูมิ จะเห็นได้ว่า (1) การผลิตและคุณภาพสินค้า การทอผ้าด้วยมือรักษาเอกลักษณ์และคุณค่า จัดอบรมเทคนิคการทอร่วมสมัย พัฒนาหรือปรับปรุงเครื่องมือการผลิต (2) ความต้องการและพฤติกรรมลูกค้า เป็นองค์ความรู้ที่สำคัญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการ ซึ่งช่วยให้ผู้ผลิตเข้าใจความต้องการ ความคาดหวัง และรูปแบบการตัดสินใจซื้อของลูกค้า ลูกค้าอาจให้ความสำคัญกับคุณภาพ ความสวยงาม ราคา ความสะดวกในการใช้งาน และเรื่องราวหรือเอกลักษณ์ของสินค้า พฤติกรรมการซื้อรวมถึงช่องทางการเข้าถึงสินค้า เช่น การซื้อหน้าร้าน ออนไลน์ หรือผ่านกิจกรรมเวิร์กช็อป การศึกษาองค์ความรู้นี้ช่วยให้กลุ่มผู้ผลิตสามารถปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ การออกแบบ และการบริการให้ตรงใจลูกค้า เพิ่มความพึงพอใจ และสร้างความยั่งยืนทางธุรกิจได้ (3) การประชาสัมพันธ์และการตลาด เป็นกระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้ ส่งเสริมภาพลักษณ์ และเพิ่มยอดขายให้กับผลิตภัณฑ์หรือบริการ กลยุทธ์สำคัญ ได้แก่ การเล่าเรื่อง (Storytelling) ถ่ายทอดคุณค่าและความเป็นเอกลักษณ์ของสินค้า การใช้สื่อสิ่งพิมพ์และสื่อดิจิทัล รวมถึงการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างตรงจุด การตลาดที่มีประสิทธิภาพช่วยสร้างความผูกพันกับลูกค้า ขยายช่องทางจำหน่าย และเพิ่มมูลค่าให้สินค้า อีกทั้งยังช่วยสร้างความน่าเชื่อถือและความยั่งยืนให้กับชุมชนหรือธุรกิจผู้ผลิตอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 วิธีการทอผ้าขาวม้าทอมือและการบริการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้สูงอายุบ้านหลวงศิริ ตำบลหนองบัวแดง อำเภอนางรอง จังหวัดชัยภูมิ พบว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้สูงอายุบ้านหลวงศิริ เป็นกลุ่มที่รวมตัวกันของผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าขาวม้าทอมือ ซึ่งเป็นผ้าพื้นบ้านที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนอีสานมาอย่างยาวนาน การดำเนินงานของกลุ่มไม่เพียงมุ่งเน้นการผลิตผ้าเท่านั้นสอดคล้องกับงานวิจัยของชัชชรีญา ไบลิ (2560) ได้ศึกษาเรื่องแผนวิจัยและพัฒนาสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย เพื่อค้นหา แผนวิจัยและพัฒนาสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย และเพื่อสร้างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา

สิ่งทอพื้นบ้าน จังหวัดเลย พบว่าแผนวิจัยและพัฒนาสำหรับกลุ่ม ผู้ผลิตสิ่งทอพื้นบ้านจำนวน ๒๕ โครงการ และ ๓) แผนวิจัยและพัฒนาสำหรับกลุ่มผู้ประกอบการ จำหน่ายสิ่งทอพื้นบ้าน จำนวน ๑๓ โครงการได้แผน ยุทธศาสตร์การพัฒนาสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าทอมือและการบริการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้สูงอายุนบ้านหลวงศิริ ตำบลหนองบัวแดง อำเภอนางรอง จังหวัดชัยภูมิ พบว่า การออกแบบผลิตภัณฑ์ ผ้าขาวม้าทอมือของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้สูงอายุนบ้านหลวงศิริ มีแนวคิดสำคัญคือการผสมผสานภูมิปัญญา ท้องถิ่นดั้งเดิมเข้ากับความต้องการของตลาดในปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของนพวรรณ พิงพา (2563) ได้ ศึกษาเรื่องการจัดการเชิงนวัตกรรมของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ระยองเศรษฐกิจภาคตะวันออกของประเทศ ไทยพบว่า การปรับปรุงโครงสร้างองค์การปรับปรุงยุทธศาสตร์ ระบบและการบริหารบุคคล รวมถึงการสร้าง วัฒนธรรมการทำงานใหม่ๆ เช่นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิด การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นใหม่ๆ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การผลิตสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าทอมือและการบริการของ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้สูงอายุนบ้านหลวงศิริ ตำบลหนองบัวแดง อำเภอนางรอง จังหวัดชัยภูมิ พบว่าการ ผลิตสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้สูงอายุนบ้านหลวงศิริ มีบทบาทสำคัญในการสร้างการ รับรู้ เพิ่มคุณค่า และขยายช่องทางการตลาดให้กับผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าทอมือ รวมถึงการบริการของกลุ่ม โดยมี แนวคิดหลักคือการถ่ายทอดเรื่องราวของภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิตของผู้สูงอายุ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิศา หมดมลธิล (2563) ได้ศึกษาเรื่องยกระดับฐานรากด้วยสินค้าชุมชน พบว่าบุคลากรที่ต้องมีใจที่มุ่งพัฒนาและ ยกระดับผลิตภัณฑ์ของชุมชน ซึ่งภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงควรทำความรู้จักกับชุมชนเพื่อให้ทราบถึง ความต้องการและศักยภาพที่แท้จริงที่มีอยู่ของชุมชน บางชุมชนอาจมีความต้องการขยายช่องทางการขาย แต่ ในขณะที่บางชุมชนต้องการที่จะพัฒนาแปรรูปหรือพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของสินค้า เป็นต้น ซึ่งการรู้จักและเข้าใจ ชุมชน จะทำให้สามารถพัฒนาตามแนวทางการยกระดับสินค้าชุมชนได้อย่างตรงจุด และเป็นประโยชน์ต่อ ชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องดังนี้

1. ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้สูงอายุนบ้านหลวงศิริสามารถทอผ้าขาวม้า ทอมือได้อย่างมีคุณภาพ มีเอกลักษณ์ และสะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนา ผลิตภัณฑ์และการบริการแก่สมาชิกกลุ่มผู้สูงอายุและผู้สนใจในงานหัตถกรรมท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพ สินค้า เพิ่มมูลค่า สร้างรายได้ และส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชุมชน

2. ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้สูงอายุนบ้านหลวงศิริมีการออกแบบ ผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าทอมือที่ผสมผสานลวดลายดั้งเดิมกับความร่วมสมัย สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการ พัฒนาผลิตภัณฑ์และรูปแบบการออกแบบแก่สมาชิกกลุ่มผู้สูงอายุ นักออกแบบท้องถิ่น และหน่วยงานที่ สนับสนุนงานหัตถกรรม เพื่อสร้างความหลากหลายของสินค้า ตอบสนองความต้องการตลาด เพิ่มมูลค่า และ ส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นควบคู่ไปกับการพัฒนาอาชีพ

3. ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้สูงอายุนบ้านหลวงศิริมีการผลิตสื่อ โฆษณาและประชาสัมพันธ์ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการ

จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์แก่สมาชิกกลุ่มผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่หน่วยงานส่งเสริมชุมชน และผู้ประกอบการท้องถิ่น เพื่อสร้างการรับรู้ของผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าทอมือ เพิ่มช่องทางการตลาด สร้างความน่าเชื่อถือ และเสริมสร้างภาพลักษณ์ของชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาแนวทางการตลาดและพฤติกรรมผู้บริโภคในวงกว้าง เพื่อให้สามารถปรับผลิตภัณฑ์และบริการให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. ควรมีการพัฒนานวัตกรรมและรูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าทอมือ รวมถึงบรรจุภัณฑ์และสื่อประชาสัมพันธ์ ให้ทันสมัยและตอบโจทย์การใช้งานหลากหลาย เพื่อเพิ่มมูลค่าและขยายตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ สายเทพ และพิชญา เพิ่มไทย. (2563) แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อการส่งออกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนดอกไม้ประดิษฐ์ ตำบลแม่ทะ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง. วารสารวิทยาการจัดการสมัยใหม่, ปีที่ 10 ฉบับที่ 2.
- ชัชจริยา ใบลี. (2560) แผนวิจัยและพัฒนาสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย. สารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, ปีที่ 17 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม.
- นพวรรณ พึ่งพา. (2563). การจัดการเชิงนวัตกรรมของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ระยองเศรษฐกิจภาคตะวันออกของประเทศไทย. รายงานการวิจัย. คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์ (2555). CSR กับการพัฒนาที่ยั่งยืน. วารสารเศรษฐศาสตร์สุโขทัยธรรมมาธิราชปีที่ 6 ฉบับที่ 2 มีนาคม 2555.
- วาสนา คำไทย.(2561). ผลกระทบของการรับรู้ตำนานวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ และการมุ่งเน้นการแข่งขันที่มีต่อประสิทธิภาพการสร้างสรรค์นวัตกรรมของวิสาหกิจขนาดกลางและ ขนาดย่อม (SMEs) ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย.วารสารการจัดการสมัยใหม่. ปีที่ 16 ฉบับที่ 2.
- ศศิชา หมดมลทิล. (2563). ยกระดับฐานรากด้วยสินค้าชุมชน. หน่วยวิเคราะห์เศรษฐกิจฐานรากส่วนเศรษฐกิจฐานราก ศูนย์วิจัยธนาคารออมสิน.
- อนรรตน์ อนันทนารถ. (2562). การจัดการความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. รายงานการวิจัย. ชลบุรี: คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์

THE DEVELOPMENT OF LEARNING ACHIEVEMENT IN BUDDHIST STUDIES ON BUDDHIST DOCTRINES OF GRADE 7 STUDENTS THROUGH THE JIGSAW TECHNIQUE

นภาพรรณ บาดตาสาว และ สุทธิดา จันทรดวง

Napawan Badtasaw and Sutthida Chanduang

สาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Department of Buddhist Studies, Faculty of Education, Udon Thani Rajabhat University

e-mail: 65040107117@udru.ac.th, Tel. 0963721613

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์รายวิชาพระพุทธศาสนา (2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอุดรพิชัยรักษ์พิทยา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 30 คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้มาโดยได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และประสิทธิภาพของนวัตกรรม 75/75 ผลการวิจัยพบว่า

- 1) การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ
- 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

คำสำคัญ: เทคนิคจิ๊กซอว์, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, รายวิชาพระพุทธศาสนา

Abstract

This research article aims to: (1) develop learning achievement in the Buddhist Studies course through the Jigsaw, and (2) compare the students' learning achievement before and after the intervention. The research sample consisted of 30 Grade 7 students at Udonpichairakpittaya School during the first semester of the 2025 academic year, selected through simple random sampling. The research instruments included lesson plans and a learning achievement test. The data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and innovation efficiency 75/75. The research findings were as follows:

1) The development of learning achievement using the Jigsaw technique demonstrated an efficiency level that exceeded the specified criteria.

2) The students' learning achievement in the Buddhist Studies course after the lesson was significantly higher than before the lesson, which was in accordance with the research hypothesis.

Keywords: Jigsaw Technique, Academic Achievement, Buddhist Studies

บทนำ

การศึกษาถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพคนเพื่อสร้างพลเมืองที่สมบูรณ์ ทั้งในด้านสติปัญญา คุณธรรม และจริยธรรม ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งมุ่งเน้นการจัดการศึกษาที่พัฒนาคนไทยให้สามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่างเท่าทัน สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่กำหนดให้ผู้เรียนต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถวิเคราะห์หลักธรรมคำสอน เพื่อนำไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเองและอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข

อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน คือการที่ผู้เรียนมักมีทัศนคติเชิงลบต่อรายวิชา เนื่องจากรูปแบบการสอนที่เน้นการบรรยายเพียงอย่างเดียว ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายขาดความกระตือรือร้นและไม่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้(พิทักษ์ ลีนาลาด,2548) นอกจากนี้ปัจจัยด้านเทคนิคการสอนและความเหมาะสมของกิจกรรมยังเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาโดยตรง ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้ถ่ายทอดเนื้อหามาเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้คิด ลงมือปฏิบัติ และมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันผ่านเทคนิควิธีการสอนที่ทันสมัย

เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วย เทคนิคจิ๊กซอว์ (Jigsaw) จึงเป็นนวัตกรรมทางการสอนที่น่าสนใจ เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็นส่วนย่อยให้แต่ละคนรับผิดชอบศึกษาจนเป็นผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำความรู้กลับมาถ่ายทอดให้เพื่อนสมาชิกในกลุ่ม กระบวนการนี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจหลักธรรมคำสอนที่มีความซับซ้อนได้ง่ายขึ้น แต่ยังช่วยสร้างทักษะทางสังคม ความรับผิดชอบ และการทำงานเป็นทีม ซึ่งสอดคล้องกับมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่เน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิดและการจัดการสถานการณ์ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ เพื่อเป็นแนวทางในการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพตามเป้าหมายของหลักสูตรสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้เทคนิคจิกซอร์รายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้เทคนิคจิกซอร์ ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยประเภทกึ่งทดลอง(Quasi-Experimental Research) ประกอบด้วย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบ One Group Pretest-Posttest Design 1. เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้เทคนิคจิกซอร์รายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้เทคนิคจิกซอร์ ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 มีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนอุดรพิชัยรักษ์พิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี จำนวนทั้งหมด 15 ห้อง 628 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/8 โรงเรียนอุดรพิชัยรักษ์พิทยา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 30 คน จากนักเรียนจำนวน 15 ห้อง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเครื่องมือที่ใช้ในการสืบศึกษาผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ประกอบด้วย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยเทคนิคจิกซอร์ จำนวน 5 แผน ใช้เวลาแผน 1 ชั่วโมง/แผน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 3 ท่าน พบว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีค่าความสอดคล้องอยู่ในระดับ 0.89

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเป็นแบบทดสอบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ โดยวัดความรู้ ความเข้าใจ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ค่า IOC อยู่ในระดับ 0.67 ขึ้นไป เมื่อทดลองใช้แบบทดสอบกับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน พบว่า ค่าอำนาจจำแนกอยู่ในระดับ 1

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ขั้นก่อนทดลอง: จัดเตรียมกลุ่มตัวอย่างและเครื่องมือทดสอบ

3.2 ขั้นทดลอง: ดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) แล้วจึงจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิกซอร์ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

3.3 ขั้นหลังทดลอง: ดำเนินการทดสอบหลังเรียน (Posttest) ทันทีหลังสิ้นสุดการเรียนรู้ โดยใช้แบบทดสอบฉบับเดิมที่มีการสลับข้อสอบ

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การหาคุณภาพเครื่องมือ: หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ค่าความยากง่าย (p), ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่นด้วยสูตร KR-20 = 0.82 และ Cronbach's Alpha = 0.88

สถิติพื้นฐาน: ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

การวิเคราะห์ข้อมูล: การทดสอบสมมติฐาน เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนด้วย t-test for Dependent Samples และเปรียบเทียบคะแนนหลังเรียนกับเกณฑ์ที่กำหนดด้วย One Sample t-test ด้วยโปรแกรม JAMOV

5. การนำเสนอผลการวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์

1. เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์รายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 ดังนี้

ตารางที่ 1 คะแนนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและร้อยละ การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

One Sample T-Test

One Sample T-Test						
		Statistic	df	p	Effect Size	
Posttest	Student's t	113.12	29.00	<.001	Cohen's d	20.65
Pretest	Student's t	33.40	29.00	<.001	Cohen's d	6.10

Note. $H_0: \mu \neq 0$

Normality Test (Shapiro-Wilk)		
	W	p
Posttest	0.85	<.001
Pretest	0.93	0.038

Note. A low p-value suggests a violation of the assumption of normality

จากตารางที่ 1 พบว่าจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ นักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน มีคะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียนเท่ากับ 40.03 คะแนน จากคะแนนเต็ม 50 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 80.00 และมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 19.90 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 89.50 ส่งผลให้ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ ($\$E\_1/E\_2\$$) มีค่าเท่ากับ 80.00/89.50 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 75/75

2. จากการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ดังนี้

จากตารางที่ 2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ ก่อนเรียนและหลังเรียน

Paired Samples T-Test

Paired Samples T-Test

			statistic	df	p	Effect Size	
Posttest	Pretest	Student's t	33.29	29.00	<.001	Cohen's d	6.08

Note. H₀: $\mu_{\text{Measure 1}} - \mu_{\text{Measure 2}} \neq 0$

จากตารางที่ 2 พบว่าผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่าก่อนเรียนนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 9.56 คะแนน ($S.D. = 1.56$) หรือคิดเป็นร้อยละ 47.8 และภายหลังจากการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเพิ่มขึ้นเป็น 19.90 คะแนน ($S.D. = 2.28$) หรือคิดเป็นร้อยละ 75.3 เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยสถิติ Paired Samples T-Test พบว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($t = 33.29$, $df = 29$, $p < .001$) โดยมีค่าขนาดอิทธิพล (Effect Size: Cohen's d) เท่ากับ 6.08 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ส่งผลต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญยิ่ง

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการศึกษาด้านการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.00/89.50 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 75/75

ทั้งนี้เพราะ เทคนิคจิ๊กซอว์เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยแบ่งเนื้อหาเป็นส่วนย่อย ๆ ให้แต่ละคนรับผิดชอบศึกษาจนเป็นผู้เชี่ยวชาญแล้วนำกลับมาสอนเพื่อนในกลุ่มบ้าน ทำให้เกิดความเข้าใจและรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองเพื่อความสำเร็จของกลุ่ม กระบวนการนี้ช่วยให้คะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียนสูงถึงร้อยละ 80.00 และคะแนนหลังเรียนสูงถึงร้อยละ 89.50 สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ กัลยาณี พลศักดิ์ (2543) ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้แบบ Jigsaw II มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 80 และสอดคล้องกับแนวคิดของ วัชรรา เล่าเรียนดี (2554) ที่ระบุว่าเป็นการสอนให้นักเรียนร่วมมือกันเรียนรู้เพื่อบรรลุเป้าหมายกลุ่ม

2. ผลการศึกษาด้านการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 9.56 (ร้อยละ 47.8) และเพิ่มขึ้นเป็น 15.06 (ร้อยละ 75.3) หลังเรียน ทั้งนี้เพราะ การเรียนแบบจิ๊กซอว์ช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผ่านการปฏิสัมพันธ์ที่หลากหลายทิศทาง นักเรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและฝึกทักษะการ

สื่อสารเพื่อนำความรู้อาจารย์ถ่ายทอดให้เพื่อนสมาชิกในกลุ่มบ้าน ส่งผลให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาหลักธรรมได้ดีขึ้น มากกว่าการเรียนรู้แบบบรรยายตามปกติเพียงอย่างเดียว สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ บรรณาน เกษน้อย (2540) ที่พบว่านักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนแบบร่วมมือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่า กลุ่มที่เรียนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และระดับศิลป์ ชากำนัน (2556) ที่พบว่าผลสัมฤทธิ์หลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากการเรียนแบบร่วมมือ

ทั้งนี้เพราะ กระบวนการจิ๊กซอว์เปิดโอกาสให้นักเรียนช่วยเหลือพึ่งพากันและใช้ทักษะต่าง ๆ ในการ ทำงานกลุ่ม มีการตรวจสอบผลการเรียนรู้เป็นรายบุคคลทำให้ทุกคนต้องตื่นตัว อีกทั้งยังช่วยลดความเบื่อหน่าย จากปัญหาการที่ครูขาดเทคนิคการสอนหรือสอนแบบบรรยายมากเกินไป สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และ งานวิจัยของ Johnson and Johnson (1990) ที่กล่าวว่าข้อดีของเทคนิคจิ๊กซอว์คือนักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อ วิชาที่เรียนและมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้นและสอดคล้องกับ Ninomiya & Pusri (2015) ที่พบว่านักเรียน มีความสุข สนุกสนานกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง และช่วยปรับปรุงทักษะการสื่อสาร

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้ได้แสดงให้เห็นว่า การใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ (Jigsaw Technique) ในการจัดการเรียนรู้ คือ เครื่องมือที่ทรงพลังในการแก้ปัญหา 'ทัศนคติเชิงลบ' และ 'ความน่าเบื่อหน่าย' ในรายวิชาพระพุทธศาสนา โดย การสร้างสมดุลระหว่างการเรียนรู้ส่วนบุคคล (Individual Accountability) และการร่วมมือกันของกลุ่ม (Group Collaboration) ส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการอยู่ ร่วมกันในสังคมยุคโลกาภิวัตน์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. **ครูผู้สอน** ควรมีการวางแผนการแบ่งเนื้อหาหัวข้อย่อยให้ชัดเจนและมีปริมาณที่เหมาะสมกับ จำนวนสมาชิกในกลุ่มพื้นฐาน (Home Group) เพื่อให้ "ผู้เชี่ยวชาญ" (Expert Group) สามารถทำความเข้าใจ เนื้อหาได้ครบถ้วนภายในเวลาที่กำหนดและนำกลับไปถ่ายทอดได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. **ครูผู้สอน** ควรใช้ระบบการเสริมแรงหรือการให้รางวัล (Reward) แก่กลุ่มที่มีคะแนนพัฒนาการ สูงสุด เพื่อสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นให้นักเรียนในกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างเต็มที่ ซึ่งจะช่วยให้ ประสิทธิภาพของการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้
3. **สถานศึกษา** ควรนำผลการวิจัยไปขยายผลโดยการสร้างเป็น "คู่มือการจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์" หรือใช้เป็นต้นแบบในการทำชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อให้ครูท่านอื่นสามารถนำขั้นตอนทั้ง 5 ขั้นไปประยุกต์ใช้กับรายวิชาอื่น ๆ ซึ่งจะช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในภาพรวมของโรงเรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างเทคนิคจิ๊กซอว์ (Jigsaw) กับเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบอื่น ๆ เช่น เทคนิค STAD หรือเทคนิค LT เพื่อศึกษาว่ารูปแบบใดส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนใน รายวิชาพระพุทธศาสนาได้มีประสิทธิภาพสูงสุด
2. ควรเพิ่มการศึกษาตัวแปรด้านทักษะทางสังคมและพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม โดยใช้เครื่องมือวัดที่ เป็นแบบสังเกตพฤติกรรมหรือแบบประเมินตนเอง เพื่อให้เห็นความก้าวหน้าของผู้เรียนในด้านเจตคติและการ อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเป็นรูปธรรม ตามแนวคิดของ Johnson and Johnson

3. ควรนำเทคนิคจิ๊กซอว์ไปประยุกต์ใช้ร่วมกับสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น บทเรียนบนเครือข่าย (Web-based Instruction) หรือแอปพลิเคชันสำหรับการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มความน่าสนใจและช่วยให้ผู้เชี่ยวชาญ (Expert Group) สามารถสืบค้นข้อมูลหัวข้อย่อยได้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น 4. ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังระดับชั้นอื่น ๆ หรือกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ต่างออกไป เพื่อทดสอบความคงทนของความรู้และดูความเหมาะสมของเนื้อหาที่นำมาแบ่งเป็นส่วนย่อยตามขั้นตอนของจิ๊กซอว์ ว่าใช้ได้ผลดีกับเนื้อหาประเภทใดบ้าง นอกเหนือจากหลักสูตรทางศาสนา

5. ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์เจาะลึกนักเรียนที่มีระดับความสามารถต่างกัน (เก่ง กลาง อ่อน) เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงกระบวนการจัดกลุ่มพื้นฐาน (Home Group) ให้เกิดการช่วยเหลือพึ่งพากันอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดตามทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล

เอกสารอ้างอิง

- กัลยาณี พลศักดิ์. (2543). ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน กลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการใช้รูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ โดยเน้นการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้แบบ Jigsaw II [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต].
- บุญเกื้อ ควรหาเวช. (2542). นวัตกรรมทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 5). เอส อาร์ พรินติ้ง.
- ประดับศิลป์ ชากำนัน. (2556). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้อย่างร่วมมือเทคนิค LT ประกอบหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านหนองหิน.
- ปรารธนา เกษน้อย. (2540). การเปรียบเทียบผลของการเรียนแบบร่วมมือแบบการแบ่งกลุ่มสัมฤทธิ์กับการเรียน ตามวิธีปกติในวิชาสังคมศึกษา และความสามารถในการวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต].
- พิทักษ์ สีนาลาด. (2548). วิเคราะห์ปัญหาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน.
- พิลาศลักษณ์ อาคมศิลป์. (2556). การพัฒนาบทเรียนบนเครือข่าย โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือรูปแบบ LT รายวิชาสังคมศึกษา สำหรับผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน, จุฬาลงกรณราชวิทยาลัยบุรีรัมย์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2551). พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน.
- วัชรวิภา เล่าเรียนดี. (2554). รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2545). 21 วิธีจัดการเรียนรู้: เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ. ภาพพิมพ์.
- Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (1990). Cooperative learning in the classroom. Interaction Book Company.
- Lin, E. (2006). Cooperative learning in the science classroom. The Science Teacher, 73(5), 34-39.
- Ninomiya, S., & Pusri, S. (2015). Jigsaw activities for mathematical open-ended problems.
- Slavin, R. E. (1990). Cooperative learning: Theory, research, and practice. Prentice – Hall.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง มรรยาทของพุทธศาสนิกชน ที่ดี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้เกมเป็นฐาน

THE DEVELOPMENT OF LEARNING ACHIEVEMENT IN BUDDHIST STUDIES ON PROPER CONDUCT
OF BUDDHISTS AMONG GRADE 8 STUDENTS (MATTAYOM SUKSA 2)
GAME-BASED LEARNING ACTIVITIES

โชคพิทักษ์ ดวนโคกสูง และ สุทธิดา จันทรดวง

Chokpitak Duankoksug and Sutthida Chanduang

สาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Department of Buddhist Studies, Faculty of Education, Udon Thani Rajabhat University

e-mail: ballchokpitak@gmail.com, Tel. 0638135958

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์การเพื่อ (1) พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง มรรยาทของพุทธศาสนิกชนที่ดี (2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง มรรยาทของพุทธศาสนิกชนที่ดี ก่อนเรียนและหลังเรียน และ (3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game-based Learning) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนอุดรพิชัยรักษ์พิทยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 28 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และประสิทธิภาพของนวัตกรรม 75/75 และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม JAMOV ผลการวิจัยพบว่า

1) การจัดการเรียนรู้กิจกรรมการเรียนรู้เกมเป็นฐาน ในรายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง มรรยาทของพุทธศาสนิกชนที่ดี มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ซึ่งผลการวิจัยอยู่ในระดับ 77.56/78.55

2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง มรรยาทของพุทธศาสนิกชนที่ดี โดยใช้รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้เกมเป็นฐานมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game-based Learning) วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง มรรยาทของพุทธศาสนิกชนที่ดี โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การเรียนรู้เกมเป็นฐาน, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, วิชาพระพุทธศาสนา

Abstract

The objectives of this research were: (1) to develop a Game-Based Learning (GBL) model for enhancing academic achievement in Buddhist Studies on the topic of "Proper Buddhist Etiquette", (2) to compare students' academic achievement before and after the

implementation of the GBL model, and (3) to study students' satisfaction towards the GBL model. The sample consisted of 28 Grade 8 students (Mattayom Suksa 2) at Udonpichairakpittaya School during the second semester of the 2025 academic year, selected through simple random sampling. The research instruments comprised lesson plans, an academic achievement test, and a satisfaction questionnaire. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and the 75/75 efficiency formula, processed through the JAMOWI program. The research findings revealed that:

1) The Game-Based Learning model for Buddhist Studies achieved an efficiency of 77.56/78.55, which exceeded the established 75/75 criterion.

2) The academic achievement of the students after participating in the GBL model was significantly higher than before at the .05 level.

3) Overall, the students' satisfaction towards the Game-Based Learning model was at a high level.

Keywords: Game-Based Learning (GBL), Learning Achievement, Buddhist Studies

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะการสร้างผู้เรียนให้มีทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 ที่ต้องการคนไทยที่มีวินัย มีความรู้ และคุณธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จึงเป็นกลไกสำคัญในการหล่อหลอมเยาวชนให้มีความเข้าใจในหลักธรรมและมรรยาทางสังคม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน โดยเฉพาะเรื่อง "มรรยาทของพุทธศาสนิกชนที่ดี" มักเผชิญกับความท้าทาย เนื่องจากเนื้อหา มีลักษณะเป็นนามธรรมและระเบียบปฏิบัติที่ซับซ้อน ประกอบกับวิธีการสอนแบบดั้งเดิมที่เน้นการบรรยาย ส่งผลให้ผู้เรียนมองว่าเป็นเรื่องไกลตัว ขาดความสนใจ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

จากการวิเคราะห์บริบทของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่านักเรียนในยุคดิจิทัลมีความคุ้นเคยกับเทคโนโลยีและต้องการการเรียนรู้ที่มีปฏิสัมพันธ์สูง ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าการนำ การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game-Based Learning: GBL) มาประยุกต์ใช้ จะเป็นทางเลือกที่มีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาดังกล่าว เนื่องจาก การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน เป็นนวัตกรรมที่เปลี่ยนบทบาทผู้เรียนจาก "ผู้รับข้อมูล" เป็น "ผู้เล่น" ที่ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองผ่านกฎกติกาที่ท้าทาย (ทิศนา ขวมนิธิ, 2557) การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น Kahoot, Quizizz และ Zep Quiz ไม่เพียงแต่ช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนานและผ่อนคลาย แต่ยังส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้และการจดจำเนื้อหาที่คงทนกว่าการเรียนรู้ในรูปแบบปกติ (สมาคมเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์ฯ, 2565)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เรื่องมรรยาทของพุทธศาสนิกชนที่ดี โดยใช้รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้เกมเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมการสอนที่สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียนในปัจจุบัน โดยมุ่งหวังว่า

นวัตกรรมนี้จะเป็ต้นแบบที่มีประสิทธิภาพ (75/75) ในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสร้างความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาพฤติกรรมและวินัยที่ดีของผู้เรียนในระยะยาว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง มรรยาทของพุทธศาสนิกชนที่ดี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้เกมเป็นฐาน ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง มรรยาทของพุทธศาสนิกชนที่ดี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้เกมเป็นฐาน
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game-based Learning) วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง มรรยาทของพุทธศาสนิกชนที่ดี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง มรรยาทของพุทธศาสนิกชนที่ดี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้เกมเป็นฐาน (Game-Based Learning) มีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากร: นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนอุดรพิชัยรักษ์พิทยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 15 ห้องเรียน จำนวน 509 คน
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 จำนวน 28 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลากเพื่อหาห้องเรียนกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเครื่องมือที่ใช้ในการสืบศึกษาผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ประกอบด้วย
 - 2.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน จำนวน 6 แผน ใช้เวลาแผนละ 2 ชั่วโมง รวม 12 ชั่วโมง โดยใช้เกมดิจิทัล 3 ชนิด ได้แก่
 - 2.1.1 Kahoot ใช้ในการทบทวนความรู้และประเมินผลระหว่างเรียน (แผนที่ 1, 3, 5)
 - 2.1.2 Quizizz ใช้ในการฝึกปฏิบัติและทำแบบฝึกหัด (แผนที่ 2, 4)
 - 2.1.3 Zep Quiz ใช้ในการสรุปทเรียนและประเมินผลรวม (แผนที่ 6)
 - แผนการจัดการเรียนรู้จากการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 3 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.87
- 2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน: เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป (เฉลี่ย 0.89) นำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน พบว่ามีค่าความยาก (p) ระหว่าง 0.67–1.00 ค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.37 ขึ้นไป และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับด้วยวิธี KR-20 เท่ากับ 0.82
- 2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจ: เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบของ Likert ประกอบด้วย 10 ข้อคำถาม ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีค่า IOC เท่ากับ 0.93 และมีค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha) เท่ากับ 0.88

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามขั้นตอน ดังนี้
 - 3.1 ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 3.2 จัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเกมเป็นฐาน เรื่อง มรณาทของพุทธศาสนิกชนที่ดี
 - 3.3 ทำการทดสอบหลังเรียน (Posttest) ด้วยแบบทดสอบฉบับเดิม (สลับข้อ) และประเมินความพึงพอใจ
4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
 - 4.1 สถิติพื้นฐาน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 - 4.2 การทดสอบสมมติฐาน เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนด้วย t-test for Dependent Samples และเปรียบเทียบคะแนนหลังเรียนกับเกณฑ์ที่กำหนดด้วย One Sample t-test
5. การนำเสนอผลการวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง มรณาทของพุทธศาสนิกชนที่ดี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้เกมเป็นฐาน ผู้วิจัยนำเสนอผล ดังประเด็นต่อไปนี้

1. ด้านการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง มรณาทของพุทธศาสนิกชนที่ดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้เกมเป็นฐาน ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 ผลการศึกษามีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 1.1 คะแนนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและร้อยละ การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game-based Learning) วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง มรณาทของพุทธศาสนิกชนที่ดี ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

One Sample T-Test						
		Statistic	df	p		Effect Size
Posttest	Student's t	70.36	27.00	<.001	Cohen's d	13.30
Pretest	Student's t	65.54	27.00	<.001	Cohen's d	12.39
Note. $H_a: \mu \neq 0$						

จากตารางที่ 1.1 ผลการวิเคราะห์ด้วย One Sample t-test จากการพัฒนาและหาประสิทธิภาพของรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้เกมเป็นฐาน (Game-Based Learning: GBL) พบว่า นวัตกรรมมีประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 77.56/78.55 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 75/75 แสดงให้เห็นว่านวัตกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเพียงพอในการช่วยให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ ทั้งในส่วนของกระบวนการปฏิบัติกิจกรรมระหว่างเรียนและการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ตารางที่ 1.2 แสดงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75

รายการประเมิน	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย	ร้อยละ	เกณฑ์
E1 ประสิทธิภาพของกระบวนการ (คะแนนระหว่างเรียนจากแบบฝึกหัด และกิจกรรมในเกม)	100	77.56	77.56	75
E2 ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (คะแนนแบบทดสอบหลังเรียน)	20	15.71	78.55	75
ประสิทธิภาพรวม (E1/E2)	77.56/78.55			75/75

จากตารางที่ 1.2 พบว่า การทดสอบหาประสิทธิภาพของการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชา พระพุทธศาสนา เรื่อง มรรยาทของพุทธศาสนิกชนที่ดี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้รูปแบบ กิจกรรมการเรียนรู้เกมเป็นฐาน ปรากฏผลดังนี้ ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1) มีค่าเท่ากับ 77.56 ซึ่ง คำนวณจากคะแนนระหว่างเรียนของนักเรียนประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) มีค่าเท่ากับ 78.55 ซึ่งคำนวณจาก คะแนนแบบทดสอบหลังเรียนแสดงว่าประสิทธิภาพของรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน มีค่า เท่ากับ 77.56/78.55 ซึ่ง สูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่ตั้งไว้ เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนด

2. จากการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง มรรยาทของ พุทธศาสนิกชนที่ดี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้รูปแบบกิจกรรมการ เรียนรู้เกมเป็นฐาน ผลการศึกษามีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง มรรยาทของพุทธศาสนิกชนที่ดี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้เกมเป็นฐาน ก่อนเรียนและหลังเรียน

Paired Samples T-Test							
			statistic	df	p		Effect Size
Posttest	Pretest	Student's t	13.89	27.00	<.001	Cohen's d	2.63
Note. $H_a: \mu_{\text{Measure 1}} - \mu_{\text{Measure 2}} \neq 0$							

จากตารางที่ 2 พบว่า การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่า $t = 13.89$, $p < .001$ และมีขนาดอิทธิพล (Effect Size) อยู่ใน ระดับสูงมาก (Cohen's $d = 2.63$) รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้เกมเป็นฐานมีประสิทธิภาพในการพัฒนา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

3. จากการศึกษาด้านความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game-based Learning) วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง มรรยาทของพุทธศาสนิกชนที่ดี ผลการศึกษามีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game-based Learning) วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง มรณาทของพุทธศาสนิกชนที่ดี

ที่	รายการประเมินความพึงพอใจ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1	เกมสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	4.36	0.68	มาก
2	เกมสอดคล้องกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้	4.39	0.57	มาก
3	เกมมีรูปแบบที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียน	4.07	0.81	มาก
4	เกมมีความหลากหลาย	4.04	0.88	มาก
5	เกมมีความสนุกสนานและน่าสนใจ	4.21	0.74	มาก
6	เกมกระตุ้นให้นักเรียนมีความต้องการที่จะเรียนรู้	4.29	0.85	มาก
7	เกมช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาบทเรียน	3.57	0.84	มาก
8	เกมทำให้นักเรียนเรียนอย่างมีความสุข	3.21	1.17	ปานกลาง
9	ระยะเวลาเหมาะสม	3.71	1.05	มาก
10	ประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนการสอน	3.96	0.96	มาก
เฉลี่ยรวม		3.98	0.27	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game-based Learning) วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง มรณาทของพุทธศาสนิกชนที่ดี โดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$, S.D.= 0.27) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยสามารถเรียงลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสี่ลำดับแรกได้ ดังนี้ เกมสอดคล้องกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.39$, S.D.=0.57) เกมสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.36$, S.D.= 0.68) เกมกระตุ้นให้นักเรียนมีความต้องการที่จะเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.29$, S.D.= 0.85) และเกมมีความสนุกสนานและน่าสนใจ ($\bar{X} = 4.21$, S.D.=0.74) ตามลำดับ ส่วนข้อที่ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ เกมทำให้นักเรียนเรียนอย่างมีความสุข ($\bar{X} = 3.21$, S.D.=1.17)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 (หาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75) พบว่า รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้เกมเป็นฐาน รายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง มรรยาของพุทธศาสนิกชนที่ดี มีประสิทธิภาพเท่ากับ 77.56/78.55 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนานวัตกรรมอย่างเป็นระบบ ผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญ (IOC) และมีการทดลองใช้ตามขั้นตอนเพื่อปรับปรุงข้อบกพร่อง การสอดแทรกเนื้อหาลงในเกม (Kahoot, Quizizz, Zep Quiz) ช่วยให้เนื้อหาเรื่องมรรยาฯ ที่เป็นภาคทฤษฎีดูน่าสนใจและเข้าใจง่ายขึ้นสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ รัตนะ บัวสนธ์ (2554) ที่กล่าวถึงการประเมินประสิทธิภาพนวัตกรรมเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมก่อนนำไปใช้จริง และสอดคล้องกับแนวคิดของ กฤตนิยม ชุมพูนิต์ศักดิ์ ที่อธิบายว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานเป็นนวัตกรรมที่ออกแบบโดยสอดแทรกเนื้อหาลงในเกมเพื่อให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 (เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ ก่อนและหลังเรียน) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 15.60 คะแนน (จากคะแนนเต็ม 20) และก่อนเรียนเท่ากับ 9.03 คะแนน ทั้งนี้เพราะ: รูปแบบการเรียนรู้ด้วยเกมช่วยเปลี่ยนบทบาทผู้เรียนให้เป็นผู้เล่น (Active Learner) ได้รับประสบการณ์ตรงผ่านการเล่นตามกฎกติกาทำให้เกิดความจำที่คงทนกว่าการเรียนแบบบรรยายเพียงอย่างเดียว สถานการณ์จำลองในเกมช่วยกระตุ้นการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาในเรื่องมรรยาพุทธศาสนิกชนได้อย่างเป็นรูปธรรมสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยของทศนา แคมมณี (2557) ที่ระบุว่าวิธีสอนโดยใช้เกมช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ประจักษ์แจ้งด้วยตนเอง ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และตรงกับผลการศึกษาของ ธนัญญ์ ศรีเนธิยวสิน (2564) ที่พบว่า GBL มุ่งหวังให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้นและเกิดความสุขในการเรียนรู้

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 (ศึกษาความพึงพอใจ)พบว่า: นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับ "มาก" ($\bar{X} = 3.98$, S.D.= 0.27) ทั้งนี้เพราะการใช้เกม Kahoot, Quizizz และ Zep Quiz สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ทำนาย สนุกสนาน และลดความตึงเครียดในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา นักเรียนรู้สึกมีส่วนร่วมและกระตือรือร้นในการแข่งขันที่ยุติธรรมภายใต้กติกา ทำให้เกิดทัศนคติเชิงบวกต่อเนื้อหาและวิธีการสอนของครูสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยของรูปนันท สุวรรณนิษฐ์ (2564) ที่ชี้เห็นจุดเด่นของ การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานในการสร้างความสนุกสนานผ่อนคลายซึ่งส่งผลดีต่อจิตใจและการรับรู้ และสอดคล้องกับ สมาคมเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์ฯ (2565) ที่สรุปว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานช่วยให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และเกิดความผูกพันในการเรียนรู้ (Engagement)

ทั้งนี้ ความพึงพอใจด้าน "เกมทำให้นักเรียนเรียนอย่างมีความสุข" ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.21$, S.D. = 1.17) ซึ่งต่ำกว่าข้อคำถามอื่น ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าอาจเกิดจากสาเหตุดังต่อไปนี้

ประการแรก ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่สูง (S.D. = 1.17) แสดงว่านักเรียนมีความเห็นที่แตกต่างกันมาก บางคนอาจรู้สึกสนุกกับการแข่งขันในเกม ในขณะที่บางคนอาจรู้สึกกดดันหรือวิตกกังวลเกี่ยวกับคะแนนและการจัดอันดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Plass et al. (2015) ที่พบว่านักเรียนที่มีความวิตกกังวลสูงอาจไม่รู้สึกสนุกกับเกมที่มีการแข่งขัน

ประการที่สอง รูปแบบเกมที่ใช้ (Kahoot, Quizizz) เน้นความรวดเร็วและการแข่งขันมากกว่าความสนุกสนานผ่อนคลาย ซึ่งอาจทำให้นักเรียนบางคนรู้สึกเครียดมากกว่าความสุข โดยเฉพาะนักเรียนที่มีความสามารถปานกลางหรือต่ำ

ประการที่สาม ข้อจำกัดด้านเวลา (แผนละ 2 ชั่วโมง) อาจทำให้นักเรียนรู้สึกรีบเร่งและไม่มีเวลาพักผ่อนระหว่างเล่นเกม

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้ได้สร้างองค์ความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาเชิงรุก โดยพิสูจน์ให้เห็นว่า การใช้เกมดิจิทัลเป็นฐานตามกระบวนการวิจัย ช่วยยกระดับทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของผู้เรียน ผ่านการสร้างสภาวะการเรียนรู้ที่ผ่อนคลายแต่ท้าทาย ซึ่งเป็นโมเดลสำคัญในการพัฒนามรรยาทและจริยธรรมในศตวรรษที่ 21

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สถานศึกษาและฝ่ายวิชาการควรส่งเสริมการใช้ Digital Pedagogy ควรมีนโยบายสนับสนุนให้ครูผู้สอนบูรณาการแพลตฟอร์มเกมดิจิทัล (เช่น Kahoot, Quizizz) เข้ากับวิชาสายสังคมศาสตร์และจริยธรรม เพื่อเปลี่ยนภาพลักษณ์รายวิชาจากแบบแผนเดิมสู่การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)
2. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดสรรทรัพยากรด้านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและอุปกรณ์สมาร์ตดีไวซ์ให้เพียงพอต่อการจัดกิจกรรม การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานเพื่อลดอุปสรรคในการเข้าถึงกิจกรรมของผู้เรียนและสร้างความเท่าเทียมในการเรียนรู้
3. การส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) โรงเรียนควรมีนโยบายสร้างพื้นที่ให้ครูผู้สอนได้แลกเปลี่ยน "คลังเกม" หรือไอเดียการสร้างสถานการณ์จำลองในวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างฐานข้อมูลนวัตกรรมที่หลากหลายและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ความสำคัญของขั้นตอนการสรุปบทเรียน (Debriefing) ผู้สอนที่นำรูปแบบ การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานไปใช้ ไม่ควรเน้นเพียงความสนุกในเกม แต่ต้องให้ความสำคัญกับขั้นตอน "หลังใช้เกม" (Post-Game) เพื่อสะท้อนคิดและเชื่อมโยงผลคะแนนเข้ากับพฤติกรรมมรรยาทพุทธศาสนิกชนในชีวิตจริงตามผลการวิจัยที่ค้นพบ
2. การปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับระดับความยากของเกม ในการนำไปใช้ ครูควรวิเคราะห์เนื้อหาบทเรียนก่อนจัดทำเกม โดยเนื้อหาที่มีรายละเอียดซับซ้อนควรใช้เกมประเภทที่มีเวลาให้คิด (เช่น Zep Quiz) ส่วนเนื้อหาที่เน้นความแม่นยำและรวดเร็วควรใช้เกมประเภทแข่งขัน (เช่น Kahoot) เพื่อรักษาความสุขในการเรียนรู้ของผู้เรียน
3. การขยายผลสู่เนื้อหาจริยธรรมอื่นๆ ครูผู้สอนสามารถนำรูปแบบกิจกรรมนี้ไปประยุกต์ใช้กับเนื้อหาด้านศีลธรรม กฎหมาย หรือหน้าที่พลเมือง ซึ่งเป็นเนื้อหาเชิงทฤษฎีที่ต้องการการดึงดูใจสูง เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความจำที่คงทนและมีเจตคติที่ดีต่อรายวิชา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กฤตยา ชุมวุฒิสักดิ์. (2563). การออกแบบการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน: แนวคิดและการประยุกต์ใช้. วารสาร นวัตกรรมการศึกษา, 5(1), 23-38.
- เกสร สีหา. (2558). การพัฒนาเกมคอมพิวเตอร์เพื่อการเรียนรู้ เรื่อง มรรยาทไทย สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 2 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี]. คลังปัญญา มทร.ธัญบุรี.
- ฐปนันท สุวรรณนิษฐ์. (2564). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์. ัญญา วัฒนา. (2564). การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในยุคชีวิตวิถีใหม่. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์, 8(2), 1-13.
- ทศนา แหมมณี. (2557). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 18). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธัญญภัทร์ ศรีเนธิยวาทิน. (2564). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับเกมดิจิทัล. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- นฤมล แสงพรหม. (2563). สถิติเพื่อการวิจัยทางการศึกษา. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- รัตน์ บัวสนธิ์. (2554). การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา. คำสมัยและความสุขในการเรียนรู้. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 23(3), 112-125.
- ศิริปราน จรรย์สืบศรี และ นัฐจิรา บุศย์ดี. (2563). การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game-based Learning) เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. วารสารนวัตกรรมการเรียนรู้และเทคโนโลยี การศึกษา, 3(2), 45-58.
- สมาคมเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์และองค์กรระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย. (2565). แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game-Based Learning) เพื่อส่งเสริมสมรรถนะผู้เรียน. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- อุทัย สงวนพงศ์. (2553). การใช้เกมประกอบการสอนวิชาพลศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Bado, N. (2019). Game-based learning: It is about the pedagogy, not the software. Instructional Technology and Educational Technology, 16(3), 1-15.
- Plass, J. L., Homer, B. D., & Kinzer, C. K. (2015). Foundations of game-based learning. Educational Psychologist, 50(4), 258-283.

รูปแบบการจัดการสวนสมรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

THE MANAGEMENT MODEL OF THE MULTIPLE CROPPING GARDENS FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

จำนง ประทุมทอง และ ศุภการ สิริไพศาล

Chamong pratumthong and Supakan Siripaisan

บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

Graduate School, Learning Institute for Everyone

E-Mail: s_siripaisan@hotmail.com Tel. 094-046-9644

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาบริบทด้านการจัดการพื้นที่ชุมชนที่มีผลต่อการจัดสวนสมรม (2) ศึกษาแบบการบริหารจัดการและแนวทางการพัฒนาสวนสมรมที่ยั่งยืน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ เจ้าของสวนสมรมจำนวน 11 ราย ซึ่งอยู่ในตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา และพื้นที่ใกล้เคียง โดยการเก็บข้อมูลภาคสนามรายบุคคล เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และการสังเกต ทำการวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า

1) การจัดการพื้นที่ชุมชนที่มีผลต่อการจัดสวนสมรม มี 4 รูปแบบ ได้แก่ (1) การจัดการสวนสมรมแบบดั้งเดิม (2) การจัดการสวนสมรมรุ่นลูกหลานที่เน้นการใช้ประโยชน์จากไม้ป่า (3) การจัดการสวนสมรมแบบประยุกต์ที่คาดหวังผลผลิตเพื่อการค้า และ (4) การจัดการสวนสมรมเพื่อเพิ่มมูลค่าตามยุคโลกาภิวัตน์

2) การบริหารจัดการและแนวทางการพัฒนาสวนสมรมที่ยั่งยืน มีการนำสวนสมรมมาพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร แหล่งเรียนรู้ โฮมสเตย์ หรือร้านอาหารเพื่อสุขภาพ การจัดการสวนสมรมทั้ง 4 รูปแบบดังกล่าว นำไปสู่ความยั่งยืนของปัจจัยสี่ และสร้างประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติ สังคม และสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: การพัฒนาที่ยั่งยืน, รูปแบบการจัดการ, สวนสมรม

Abstract

This research aims to: (1) study the context of community area management that affects the organization of Somrom gardens; (2) study the management models and approaches for sustainable Somrom garden development. This is a qualitative research study. The population and sample group are 11 Somrom garden owners located in Koh Yo Subdistrict, Mueang District, Songkhla Province, and nearby areas. Data was collected through individual field surveys. The tools used were questionnaires, interviews, and observation. The research results were analyzed and presented using descriptive analysis. The study found that:

1) Community area management that affects Somrom garden organization has four forms: (1) traditional Somrom garden management, (2) descendant-generation Somrom garden

management that focuses on utilizing forest wood, (3) applied Somrom garden management that expects produce for trade, and (4) Somrom garden management for value enhancement in the era of globalization.

2) The management and approaches for sustainable Somrom garden development involve developing Somrom gardens into agricultural tourist attractions, learning centers, homestays, or health food restaurants. The aforementioned four forms of Somrom garden management lead to the sustainability of the four necessities of life and benefit practitioners, society, and the environment.

Keywords: Sustainable Development, Management Model, Somrom garden

บทนำ

สวนสมรมเป็นรูปแบบการจัดการอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการปลูกพืชพรรณในสวนของชาวบ้านที่มีหลากหลายผสมผสาน แต่เดิมมีลักษณะเป็นสวนสมรมทั้งสี่ข้างท้องที่ภาคใต้เรียกสวนแบบนี้ว่า “สวนพ่อเฒ่า” เป็นสวนที่บรรพบุรุษทำมาารับสืบทอดกันมาแต่โบราณ ปลูกพืชอย่างละต้นสองต้นไม่ได้ดูแลมากนัก ปล่อยให้พืชรักษาสมดุลตามระบบนิเวศ จึงเน้นการศึกษาข้อมูลภูมิปัญญาด้านเกษตรกรรมจากผู้รู้ และผู้ทำสวนในอดีตว่าเขามีรูปแบบบริหารจัดการสวนสมรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างไร ที่มีผลผลิตจากสวนตลอดทั้งปี จากการสอบถาม เจ้าของสวนสมรมในพื้นที่ตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองจังหวัดสงขลา ได้ให้ข้อมูลที่สมบูรณ์ที่สุด และนำมาเป็นข้อมูลปฐมภูมิจัดระบบฐานข้อมูลแล้วสังเคราะห์เป็นความรู้ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าวิจัยเชิงลึกในโอกาสต่อไป ทั้งยังเป็นพื้นฐานเพื่อนำไปพัฒนาใช้ประโยชน์ในการจัดรูปแบบบริหารจัดการสวนสมรมเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อดำรงไว้แห่งสวนสมรมต่อไป และเป็นการดำรงภูมิปัญญาด้านนี้ไว้ให้คงอยู่เป็นมรดกตราบนานเท่านาน

การจัดการสวนสมรม มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของผู้คนตลอดมาทุกยุคทุกสมัย เพราะภูมิปัญญาของมนุษย์มิได้เกิดขึ้นมาลอย ๆ หากแต่เกิดขึ้นจากผลการบ่มเพาะความรู้ ความคิด ประสบการณ์ การลองปฏิบัติ และถ่ายทอดโดยชุมชน สังคม เป็นเวลาต่อเนื่องกันมายาวนาน ตามที่ เอกวิทย์ ณ ถลาง (2540) ได้กล่าวไว้ว่า ภูมิปัญญาของมนุษย์เกิดจากต้องเรียนรู้และต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเพื่อความอยู่รอด ปรับความสัมพันธ์ระหว่างกันและกันตลอดเวลา เพื่อให้ความราบรื่นในการดำรงชีวิต พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้มีพระราชดำรัสไว้ว่า เรื่องเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน ประชาชนมีความรู้ เขาทำงานมาหลายชั่วอายุคนแล้ว เขาทำกันกันอย่างต่อเนื่องเขามีความเฉลียวฉลาดเขารู้ว่าตรงไหนควรทำกิจกรรมเขารู้ว่าตรงไหนควรเก็บรักษาไว้ (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2549) จากพระราชดำรัสนี้ จะเห็นได้ว่าพระองค์ตระหนักเป็นอย่างยิ่ง และภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นสิ่งที่ชาวบ้านมีอยู่ และใช้ประโยชน์กันมายาวนาน นับว่าพระองค์มีความเข้าใจพระทัยอย่างลึกซึ้ง และมีส่วนสำคัญทำให้มีผู้สนใจด้านการพัฒนาเกิดการยอมรับนับถือภูมิปัญญาชาวบ้าน และคิดหาทางแสวงหาสืบค้นภูมิปัญญาชาวบ้าน และนำมาอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ และพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม

ด้วยเหตุผลตามกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการจัดการสวนสมรม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อนำความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับปัจจุบัน เป็นมิตรกับ

สิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับกระแสด้านความต้องการของการแก้ปัญหาความเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ รวมทั้งการอนุรักษ์ และการนำภูมิปัญญามาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบริบทด้านจัดการพื้นที่ชุมชนวัฒนธรรม ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ที่มีผลต่อการจัดสวนสมรม
2. เพื่อศึกษารูปแบบ การบริหารจัดการและแนวทางการพัฒนาสวนสมรมที่ยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลภาคสนามรายบุคคลและกลุ่ม โดยมีแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ทำการวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์โดยมีวิธีการและแนวทางนำข้อมูลมาประกอบการศึกษา ดังนี้

1. ข้อมูลทฤษฎีภูมิ

เป็นข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบเอกสารวิชาการภูมิทัศน์วัฒนธรรมและการพัฒนาชุมชน ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จากอินเทอร์เน็ตและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเอกสารจากภาครัฐ เช่น เอกสารจากองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ วีดีโอ ยูทูบซึ่งในส่วนนี้จะเน้นบทบาทของผู้วิจัยในการทบทวนเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นวิจัยหลักที่ได้กำหนดขึ้น

2. ข้อมูลปฐมภูมิ

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการลงในพื้นที่ศึกษาตำบลเกาะยอและพื้นที่ใกล้เคียง พร้อมทั้งการเก็บข้อมูลประเด็นภายใต้บริบทการเรียนรู้ของพื้นที่ในภาพรวม

3. การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยได้เรียบเรียงข้อมูลที่ได้ให้ถูกต้อง และเลือกส่วนที่เห็นว่าเป็นประโยชน์กับพื้นที่ โดยนำมาข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ร่วมกัน และใช้กระบวนการในการพัฒนาเครื่องมือการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเน้นการใช้กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันกับเจ้าของสวนสมรม เช่น ก่อนทำ ระหว่างทำ และหลังทำตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้การวิเคราะห์มีระบบและมีการพัฒนาระบบความคิดไปด้วยกัน

ประชากรเป้าหมาย

ประชากรเป้าหมายในการศึกษานี้ คือ เจ้าของสวนสมรมเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 11 ราย ซึ่งอยู่ในตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา และพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อศึกษาความเข้าใจในบริบทของผู้ที่เป็นเจ้าของสวนและวิถีจัดการสวนของเขาตั้งแต่ ระดับต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ และนำเอาปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ มาเป็นข้อมูลร่วมทำการวิเคราะห์ การพัฒนาสวนสมรม ตลอดจนกลไกวิธีการพัฒนา และการดำเนินกิจกรรมในระดับปฏิบัติการ เพื่อค้นหาองค์ความรู้ของ ผู้ประกอบการ และรูปแบบการบริหารสวนสมรม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ในขณะเดียวกันผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ทำความเข้าใจสภาพภูมิศาสตร์ และลักษณะทั่วไปของชุมชนตำบลเกาะยอ ก่อนที่จะเข้าไปทำการเก็บข้อมูล เพราะจะเป็นผลให้การเข้าพื้นที่ เพื่อเลือกสวนตัวแทนตามเป้าหมายได้ตรงประเด็น และเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นทางการ โดยดำเนินการร่วมกับการสังเกต และเสวนากลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในระดับหนึ่ง โดยผู้วิจัยได้พิจารณาและเลือกอย่าง

เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ และมีการสัมภาษณ์เฉพาะเจาะจง โดยเน้นเจาะลึกเรื่องการทำสวนสมรมที่สอดคล้อง และเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลาและบริเวณใกล้เคียงของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 11 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การสัมภาษณ์ โดยใช้คำถามในการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เป็นคำถามกระตุ้นให้เป้าหมายเกิดความคิด ประเด็นคำถามที่ได้กำหนดไว้แนวกว้างๆ ไร้ล่วงหน้า ผู้วิจัยสามารถตัดออก เพิ่มเติม หรือปรับเปลี่ยน ประเด็นคำถามใหม่ได้ตามสถานการณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก โดยทำการสัมภาษณ์ ทั้งนี้ในวิธีดังกล่าวอยู่ในกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้เข้าใจในบริบทของเครื่องมือการวิจัย และการจัดข้อมูลเพื่อตั้งคำถามในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 11 ราย

2. วิธีการสังเกต โดยสังเกตแบบมีส่วนร่วม คือในขณะที่สัมภาษณ์ข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้มีโอกาสร่วมกิจกรรมสังเกตร่วมกันกับผู้ร่วมวิจัย และผู้ให้ข้อมูลร่วมไปด้วยและสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยสังเกตที่ไม่มีให้ ผู้วิจัยรู้ว่าการสังเกตพฤติกรรมและปรากฏการณ์ต่างๆ ของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งวิธีการนี้ต้องใช้ความอดทน รอบคอบ เพื่อมิให้เกิดความระแวงโดยสังเกตผ่านปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากขั้นตอนการสัมภาษณ์อาศัยการเรียนรู้สองระดับทั้ง ในระดับผู้วิจัยที่มองในภาพรวม และในระดับปฏิบัติการจะอาศัยการจัดการข้อมูลเป็นฐานในการสังเกต

3. บันทึกข้อมูลภาคสนาม เป็นการจดบันทึกย่อ ในสมุดสนามแล้วนำมาวิเคราะห์โดยการแยกประเด็น เป็นหมวดหมู่ที่กำหนดไว้ในกรอบความคิดในการวิจัย เพื่อให้สามารถทบทวนเหตุการณ์นำมาใช้ในการเขียนรายงาน

4. การจัดเวทีแสดงความคิดเห็น โดยผู้วิจัยเป็นตัวกระตุ้น และเป็นผู้ตั้งคำถามให้เกิดความคิดในกลุ่มงานวิจัย และให้ผู้แทนคณะกรรมการมีส่วนร่วมสะท้อนความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะต่อชุมชน โดยที่ผู้วิจัยมีผู้ช่วยจดบันทึก

การตรวจสอบเครื่องมือ

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับ บริบททางกายภาพในระดับพื้นที่ โดยมีการเก็บข้อมูล และพัฒนาการบริหารสวนสมรมคู่ไปกับการออกแบบเครื่องมือ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมชาวบ้านเจ้าของสวน เน้นการเรียนรู้ และใช้วิธีวิจัยเป็นพื้นที่เรียนรู้ในการพัฒนาความรู้ให้ชุมชน สังคม เพื่อให้ผลการวิจัยเป็นประโยชน์ต่อชุมชน และสังคม โดยมีวิธีการจัดการข้อมูล แบ่งเป็นข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการเก็บข้อมูล โดยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และแบบไม่มีส่วนร่วม การจัดสนทนากลุ่ม และ ผู้วิจัยได้มีการจดบันทึก และเก็บข้อมูลโดยละเอียด ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กับเรื่องที่ทำการศึกษา เก็บรวบรวมจากรายงานเอกสาร ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าจากเอกสาร หนังสือ และจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่ตามประเด็นหลักที่วางไว้ แล้วจึงนำไปวิเคราะห์เพื่อนำไปสรุปรายงานผลการวิจัยต่อไป

สรุปผลการวิจัย

การศึกษารูปแบบการจัดการสวนสมรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. การศึกษารูปแบบที่นำไปด้านพื้นที่ชุมชนวัฒนธรรมตำบลเกาะยอ

ปัจจุบันที่ตำบลเกาะยอมีความเจริญก้าวหน้าไปมากต่างจากสมัยอดีต ที่เดินทางเข้าถึงได้ทางเดียว คือทางเรือ แต่ในปัจจุบันเกาะยอได้มีสะพานดินสู่ลานนท์เชื่อมติดกับพื้นดิน 2 สะพาน ด้านอำเภอเมืองจังหวัดสงขลา และอำเภอสิงหนคร ทำให้การเดินทางสะดวกสบาย ตำบลเกาะยอจึงกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งหนึ่งของจังหวัดสงขลา ซึ่งแต่ก่อนในอดีตในตำบลเกาะยอ มีการทำสวนเกษตรและทำอาชีพประมง แต่ตำบลเกาะยอ ยังรักษาเรื่องราวอดีตไว้คงอยู่จนถึงทุกวันนี้ เช่น ภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการประกอบอาชีพทำการเกษตรผสมผสานอยู่เป็นส่วนใหญ่ นอกจากนั้น ยังมีอาชีพรับราชการ และรับจ้างนอกพื้นที่ เป็นต้น

2. การศึกษารูปแบบการจัดการสวนสมรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ศึกษารูปแบบการจัดการสวนสมรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน กรณีศึกษา 11 ตัวแทน การทำสวนสมรม ที่ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา และสวนสมรมพื้นที่ใกล้เคียงในจังหวัดสงขลา พบว่ามีการจัดรูปแบบสวนสมรมออกเป็น 3 รูปแบบคือ 1) รูปแบบภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) รูปแบบธุรกิจสวนสมรม 3) รูปแบบครบวงจร

2.1 รูปแบบภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น

เป็นรูปแบบการทำเกษตรแบบผสมผสาน ปลูกจำปาตะ ขนุนเป็นพืชหลัก พืชรอง ปลูกลองกอง มังคุด และพืชอื่นๆ เสริม เช่น ผักเหียง เสาวรส มะพร้าว พริกขี้หนู ตะไคร้ มะกรูด เป็นต้น ในส่วนของพืชหลักมีการออกผลผลิต และส่งขาย ได้ปีละ 3 ครั้ง และพืชรองมีการออกผลผลิตส่งขาย ได้ปีละ 1 ครั้ง และส่วนผักพื้นบ้านอื่น ๆ มีขายได้ตลอดทั้งปี ผลผลิตนำมาใช้เพื่อการยังชีพในครัวเรือนเป็นหลักและที่เหลือก็ขายสร้างรายได้(เชิดชัย อ่องสกุล และ พิทยา บุชรรัตน์,2549)

2.2 รูปแบบธุรกิจสวนสมรม

เป็นรูปแบบการเก็บเกี่ยวผลผลิตเพื่อส่งขายให้พ่อค้าคนกลาง หรือพ่อค้าคนกลางเข้ามารับซื้อถึงที่สวน และเกษตรกรบางราย ได้นำเอาผลผลิต เช่น จำปาตะ และขนุน ไปแปรรูปเป็นเค้กจำปาตะ และเปิดเป็นร้านกาแฟชื่อ “โคโคโระ” ขายกาแฟสดคู่ไปกับเค้ก และน้ำผลไม้ ขายได้ดี และมีการขยายร้านกาแฟสดออกไปอีก 3 สาขา หลายอำเภอ เช่น อำเภอนาหม่อม อำเภอหาดใหญ่ และที่อำเภอบางกล่ำ ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่หรือคนเดินทาง และนักท่องเที่ยว จึงเห็นได้ว่าการทำสวนสมรมสามารถพัฒนาให้มีความยั่งยืนได้

2.3 รูปแบบครบวงจร

เป็นลักษณะการนำเอาภูมิปัญญาชาวบ้านมาประยุกต์กับรูปแบบธุรกิจการแปรรูปผลผลิต การจำหน่ายผลผลิต และการนำผลผลิตมารวมกันเป็นรูปแบบครบวงจร ส่วนบางราย ผู้วิจัยได้ศึกษาสวนสมรมผสมผสานพื้นที่ศึกษา พบว่ามีการจัดรูปแบบสวนสมรมอยู่ในรูปแบบคล้ายคลึงกัน มีการจัดเก็บผลผลิตส่งขาย ซึ่งปัจจุบันเป็นการประยุกต์ภูมิปัญญาชาวบ้าน ร่วมในกระบวนการประกอบการแบบธุรกิจ สวนสมรมบางสวนได้มีการจัดการให้รองรับกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ซึ่งเป็นการพัฒนาแบบต่อยอดทำให้เกิดรายได้เพิ่มต่อครอบครัวและดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างไม่เดือดร้อน จึงทำให้เชื่อว่าสวนสมรมสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืน และควรที่จะอนุรักษ์มิให้สูญหายไป แต่ความหลากหลายอาจแตกต่างจากสวนสมรมสมัย ปู่ ย่า ตา ยายและพบว่าสวนสมรมที่ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ยังคงมีอยู่มากแต่ขนาดพื้นที่จะเล็กลง กรณีสวนสมรมของตระกูลธรมนารักษ์ ที่ตำบลบ้านพรุ บ้านคลองป้อม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ที่ชื่อว่า “สวนตก” มี

อายุ 150 ปี และมีการจัดรูปแบบสวนแบบดั้งเดิม ได้ในพื้นที่ขนาดใหญ่ เพราะเจ้าของสวนไม่มีความเดือดร้อนเรื่องการเงิน และผลผลิตที่ออกมาจากสวนมีทั้งเพื่อ กิน ขาย และแจกจ่ายแบ่งปัน (นิธิ เอียวศรีวงศ์,2539)

ตารางที่ 1 สรุปรูปแบบภูมิปัญญาที่สามารถทำธุรกิจครบวงจรจากสวนสมรม

ที่	ชื่อเกษตรกร	รูปแบบ	ความหลากหลาย	รายได้
1	ร.ต. ทวี ชატะ วิทยากุล	ทำเค้กจำปาตะ, ทำน้ำปั่น, ขายสดเช่น ผักสวนครัว	1) จำปาตะ 2) มะพร้าว น้ำหอม 3) ส้มแขก 4) เสาวรส 5) ผักเหริ่ง 6) พริกชี้ฟ้า	
2	นาย หมดยู่โซบ หลงอาหลี	เก็บส่งขายตลาด, แบ่งปัน เครือญาติ	1) มังคุด 2) จำปาตะ 3) สะตอ 4) ละม 5) สับปะรส 6) เงาะ 7) ไข่ 8) สะละอินโด 9) กลั้ว 10) มะพร้าว 11) สับปะรด	-รายวัน 400 บาท - รายเดือน 800 บาท -รายฤดู 150,000 บาท
3	นายหมดฉา หนู หมาน	เก็บไปขายเองในตลาด	1) ยางพารา 2) อาโวคาโด 2) ไข่ 3) สะละ 4) ลองกอง 5) สะตอ 6) ขนุน 7) จำปาตะ 8) มะพร้าว 9) ผักเหมีย ยง 10) ไม้ป่าหลายชนิด	-รายวัน 300 บาท -รายเดือน 10,000 บาท -รายฤดู 20,000 บาท
4	น า ย อ รุ ณ พรหมจรรย์	เก็บขายเองและขายตาม สั่ง	1) สะละสุมาลี ผักสวนครัว2) สัตว์ เลี้ยง เป็ด ไก่ เพาะ3) ขายผลไม้ตาม ฤดูกาล เช่น ทุเรียน ลองกอง มังคุด	-รายวัน 1,000 บาท -รายเดือน 15,000 บาท -รายปี 100,000 บาท
5	นายนิวัต เนตร ทองคำ	เก็บขายเอง ขายส่ง	1) รายได้ประจำวัน ขายผักกูด ผัก เหริ่ง 2) ขายหมาก ขายปลา 3) ผลไม้ตาม ฤดูกาล ทุเรียน ลองกอง	-รายได้วันละ 1,000 บาท -รายได้เดือนละ 4,000 บาท -รายได้ปีละ 30,000 บาท
6	นายไพจิต ปริ ศววงศ์	เก็บของขาย และการ ท่องเที่ยว	1) ขายผลไม้ตามฤดูกาล2) รายได้ จากการท่องเที่ยว	-รายได้รายวัน -รายได้รายเดือน -รายได้ปีละ 100,000 บาท
7	นายสำราญ พันธนี ยะ	เก็บของขาย	1) ขายละมุดสีดา2) ขายผลไม้ตาม ฤดูกาล จำปาตะ มังคุด สะตอ	-รายได้รายวัน – -รายได้เดือนละ 3,000 บาท -รายได้ปีละ 40,000 บาท
8	นายเจีละะ บินอา หลี	เก็บของขาย	1) ผักเหริ่ง ดาหลา มะนาว ผักยอด 2) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ3) ขาย ผลไม้ตามฤดูกาล เช่น ทุเรียน มังคุด ลองกอง	-รายได้วันละ 500 บาท -รายได้เดือนละ 30,000 บาท รายได้ปีละ 300,000 บาท
9	นายอภินัน หมด หลี	เก็บของของขาย	1) ยายผักเหริ่ง ดอกดาหลา ผัก สวนครัว	-รายได้วันละ 200 บาท -รายได้เดือนละ 3,000 บาท

			2) บรรยายให้ผู้ที่มาเรียนรู้ในสวน3) ขยายผลไม่ตามฤดูกาล	รายได้รายปี 50,000 บาท
10	นายหมาน บินอาหลี	เก็บของขาย	1) ดอกดาหลา ผักกูด กล้วย ผักเหริยง โหระพา 2) ขยมะพร้าว สับปะรด 3) ขยายผลไม่ตามฤดูกาล ทุเรียน มังคุด ลองกอง	-รายได้วันละ 2,600 บาท -รายได้เดือนละ 1,500 บาท -รายได้ปีละ 100,000 บาท
11	นาย ประ โชติ ไกรดิษฐ์	อยู่ในรูปแบบ แบ่งปัน	การแบ่งปันกันในเครือญาติ และผู้มาเยี่ยมเยือน	-รายได้รายวัน - -รายได้รายเดือน - -รายได้รายปี -

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดสวนสมรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการค้นหารูปแบบการจัดการสวนสมรมในปัจจุบัน และนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับในอดีต จากการวิจัยพบว่าปัจจุบันมีการจัดการรูปแบบไปในเชิงธุรกิจมากขึ้น โดยสาเหตุหลักมาจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งในปัจจุบันชาวสวนสมรมมีภาระการใช้จ่ายมากขึ้น คนในสังคมเมืองกลับสู่ชนบทมากขึ้น จึงทำให้คนในชนบท เช่น คนในตำบลเกาะยอ และพื้นที่ใกล้เคียงที่ทำสวนสมรมเห็นถึงความสำคัญ และอยากเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาสของครอบครัวตัวเองมากขึ้นดังเช่นปราโมทย์ แก้ววงศ์ศรี (2555)ได้กล่าวว่า หากทำสวนสมรมในรูปแบบเดิม อาจจะมีรายได้เพื่อเลี้ยงครอบครัวน้อย และอาจไม่ได้ช่วยให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมเลยชาวสวนสมรมจึงหันมาจัดรูปแบบสวนสมรมแบบพัฒนาเพื่อให้เกิดความยั่งยืน โดยการบริหารจัดการในรูปแบบเชิงธุรกิจด้านต่างๆ เช่น การเก็บเกี่ยวผลผลิตในสวนออกมาจำหน่ายในตลาด เพื่อเป็นวัตถุดิบทางอาหารที่ปลอดภัยหรือพัฒนาการจัดรูปแบบในพื้นที่สวนสมรมให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ และจัดที่พักแบบโฮมสเตย์ เปิดเป็นร้านอาหารเปิดเป็นร้านกาแฟสด ขึ้นในสวนสมรม เพื่อให้มีรายได้และรักษาพื้นที่สวนสมรมให้ยั่งยืนตลอดไป

ทั้งนี้ จากการศึกษารณีสวนสมรมของ ภายในหมู่ที่ 3 บ้านนอก ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา มีการจัดรูปแบบสวนสมรมแบบครบวงจร โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีการวางแผนจัดการที่ต่างไปจากสวนสมรมอื่นๆ โดยมีรูปแบบการบริหารจัดการตั้งแต่ ต้นน้ำ กลางน้ำ ไปจนถึงปลายน้ำ โดยผลผลิตที่ได้จากสวนสมรมมีความเสียหายน้อย หรือแทบจะไม่เสียหายเลย เพราะหากขยายผลผลิตโดยตรงไม่ได้ ก็มีกระบวนการนำผลผลิตมาแปรรูปเป็นสินค้าต่างๆ มากมายจึงทำให้สามารถเพิ่มมูลค่าของผลผลิตได้ และยังมีสวนสมรมอีกหลายสวน ที่ผู้วิจัยได้ไปสอบถามกับเจ้าของสวนโดยตรงทำให้ทราบว่าเกิดการรับรู้ และอยู่ระหว่างการพัฒนารูปแบบให้เป็นแบบครบวงจร ซึ่งอาจจะคล้ายคลึงกับสวนสมรมในหมู่ที่ 3 เพื่อให้เกิดความยั่งยืนตลอดไป

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการสวนสมรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ผลลัพธ์ทางวิชาการเชิงองค์ความรู้ใหม่ในด้านการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ตกทอดสืบเนื่องต่อกันมาบูรณาการเข้ากับองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการสมัยใหม่ที่สอดคล้องทรัพยากรและปัจจัยของพื้นที่ที่มีความเหมาะสมก่อให้เกิดเป็นรูปแบบความรู้ของการเพิ่มมูลค่าทรัพยากรการเกษตรท้องถิ่นดั้งเดิมสู่การเป็นทรัพยากรการเกษตรเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์

และประยุกต์ไปสู่การเป็นศูนย์เรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยวชุมชน เป็นองค์ความรู้จากการผสมผสานภูมิปัญญาดั้งเดิมกับภูมิปัญญาสากลที่มีนวัตกรรมสมัยใหม่เข้ามาเพิ่มมูลค่าและยกระดับสวนสมรมสู่การเป็นอาชีพต้นแบบและศูนย์เรียนรู้ที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการกำหนดนโยบายทางการศึกษา โดยจัดให้มีการเรียนการสอนในรายวิชาเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการทำสวนสมรม
2. หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านนโยบาย และแผนการดำเนินงานด้านวัฒนธรรม ควรกำหนดแนวทางการอนุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่ด้วยการสนับสนุนด้านบุคลากรงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์อย่างจริงจัง
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งเครือข่ายอย่างชัดเจน และประสานเครือข่ายอื่นๆ เพื่อดำเนินกิจกรรมอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง
4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนการทำสวนสมรมในเชิงวิชาการ เพื่อให้ผู้ประกอบการสวนสมรมดำรงอยู่ได้ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลง ในภาวะปัจจุบันให้สวนสมรมอยู่ได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- เชิดชัย อ่องสกุล และ พิทยา บุขรรรัตน์. (2549). พันธุ์ไม้พื้นเมืองเกาะยอ: ความหลากหลายและคุณค่าภูมิปัญญาไทย. สงขลา: สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2539). ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดทรัพยากรธรรมชาติ. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการเผยแพร่และส่งเสริมการพัฒนา.
- ปราโมทย์ แก้ววงศรี. (2555). หลักวนเกษตร. สงขลา: สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ คณะทรัพยากรธรรมชาติ, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2549). หลักธรรม หลักทำตามรอยพระยุคลบาท. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2540). ภูมิปัญญาชาวบ้านสี่ภาค. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง.

การพัฒนารูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูเพื่อส่งเสริมความสามารถ
ในการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2

DEVELOPING A TEACHER-BASED ACTIVE LEARNING SUPERVISION MODEL TO ENHANCE ENGLISH
WRITING ABILITY OF SIXTH-GRADE STUDENTS, PRACHUAP KHIRI KHAN
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

อารยา ช่ออังชัย

Araya Choangchan

กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2

Educational Supervision monitoring and Evaluation Unit, Prachuap Khiri Khan Primary

Educational Service Area Office 2, Thailand.

Corresponding author, e-mail: bonaekuka@gmail.com, Tel. 062 446 9289

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนารูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูเพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษ และ (2) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูเพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษ รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยใช้แนวคิดการนิเทศแบบชี้แนะ การนิเทศแบบพี่เลี้ยงและการนิเทศแบบสนับสนุนเป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัยคือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ปีการศึกษา 2565 คือ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 4 คน ครูภาษาอังกฤษ ชั้น ป.6 จำนวน 4 คน อาสาสมัครตัวแทน 4 อำเภอ กลุ่มตัวอย่าง ปีการศึกษา 2566 คือ ผู้บริหารจำนวน 8 คน และครูภาษาอังกฤษ ชั้น ป.6 จำนวน 8 คน กลุ่มโรงเรียนตะนาวศรี ปีการศึกษา 2567 คือ ผู้บริหารจำนวน 76 คน และครูภาษาอังกฤษ ชั้น ป.6 จำนวน 76 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบอาสาสมัคร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 10 ชนิด คือ 1) แบบทดสอบ 2) แบบสอบถาม 3) แบบบันทึกสนทนากลุ่ม 4) แบบสัมภาษณ์ 5) แบบสอบถามความต้องการจำเป็น 6) แบบประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 7) คู่มือการนิเทศการสอน 8) แบบประเมินสมรรถภาพครู 9) แบบประเมินทักษะการนิเทศการสอน 10) แบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการสอน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณสถิติวิเคราะห์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ค่าร้อยละ ส่วนที่เป็นค่าถ้อยคำส่วนประมาณค่า วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัยพบว่า

(1) รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูเพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษ ประกอบด้วยหลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการ วัดผล-ประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ

(2) ผลการใช้รูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกหลังการใช้รูปแบบการนิเทศสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการนิเทศ ครูผู้นิเทศมีสมรรถนะในการนิเทศเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับสูงมาก ครูมีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการนิเทศ นักเรียนมีความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ .05 ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศพึงพอใจเกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้ปกครอง นักเรียนพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้เชิงรุก, ความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษ, รูปแบบการนิเทศ

Abstract

This research article aims to (1) develop a model for teachers' active learning management supervision to promote the English writing ability, and (2) educate the results of using the model for teachers' active learning management supervision to promote the English writing ability. The research design is a mixed-methods research using the concepts of guiding supervision, mentoring supervision, and supportive supervision as the research framework. The research area is Prachuap Khiri Khan Primary Educational Service Area Office 2. The sample group for the academic year 2022 is 4 school administrators, 4 sixth-grade English teachers, and volunteer representatives from 4 districts. The sample group for the academic year 2023 is 8 school administrators and 8 sixth-grade English teachers from Tanawsri School Group. The sample group for the academic year 2024 is 76 school administrators and 76 sixth-grade English teachers. The selection method is volunteer. Ten types of research instruments were used: 1) tests, 2) questionnaires, 3) focus group discussion records, 4) interviews, 5) needs assessment questionnaires, 6) active learning skills assessment forms, 7) teaching supervision manuals, 8) teacher competency assessment forms, 9) teaching supervision skills assessment forms, and 10) a test measuring knowledge of teaching supervision. Quantitative data was analyzed using descriptive statistics, including percentages. For questions on rating scales, the mean and standard deviation were calculated. Qualitative data was analyzed using content analysis. The results of the study found that:

(1) The model for supervising active learning by teachers to promote English writing ability consists of principles, objectives, processes, measurement - evaluation, and conditions for success.

(2) The results of using the supervision model to promote active learning management showed that teachers had a higher level of knowledge and understanding about active learning management after using the supervision model than before using the supervision model. Supervising teachers had a very high level of competence in supervising to promote active learning management. Teachers had a higher level of competence in active learning management than before using the supervision model. Students had significantly higher English writing ability after learning than before learning at the .05 statistical significance level. Supervisors and those being supervised were most satisfied with the supervision model to promote active learning management. Parents and students were most satisfied with active learning management.

Keywords: Active learning, English writing proficiency, Supervision Model

บทนำ

ผลการดำเนินงานประเมินภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา และข้อค้นพบของสถานศึกษาสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานปีงบประมาณ พ.ศ.2565 (นนทา หงวนดัด, 2565) พบว่า มาตรฐานด้านคุณภาพของผู้เรียน ควรมีการประเมินพัฒนาการก่อนและหลัง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องโดยใช้กระบวนการวิจัยหรืออื่น ๆ ควรเน้นการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้ ปฏิบัติจริง มาตรฐานด้าน กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งเน้นการจัดการเรียน การสอนแบบ Active Learning มากขึ้น สอดคล้องกับณัฐวงศ์ วังแก้ว (2567) ที่ศึกษาปัญหาและ ข้อเสนอแนะการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านน้อยห้วยรินวิทยา จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ครูมีปัญหาการบูรณาการรายวิชาที่มุ่งการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ขาดวิธีการสอนที่ หลากหลาย กิจกรรมไม่ได้เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ให้แก่ผู้เรียน สื่อและเทคโนโลยีที่ใช้ในการสอนยังไม่ ตอบสนองต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบยังขาด รูปแบบ เทคนิค วิธีการในการนิเทศที่ มุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อที่จะนำผลข้อมูลไปสะท้อนผลแก่ผู้รับการนิเทศในการปรับปรุงครั้งต่อไป ครูขาดการวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนว่า ครูสอนมีปัญหอะไรเกิดขึ้นบ้างและวางแผนการดำเนินการ เพื่อวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหานั้น และ ครูขาดการออกแบบและสร้างเครื่องมือวัด ประเมินผลการเรียนที่ครอบคลุมและหลากหลายที่มุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567) ผลทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 มีแนวโน้มลดต่ำลงตั้งแต่ ปีการศึกษา 2563-2564 อันเป็นผลเนื่องมาจากภาวะถดถอยในสถานการณ์โควิด 19 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการเขียนภาษาอังกฤษ เนื่องจากเป็นทักษะที่ยากที่สุด อีกทั้งสถาบันทดสอบทาง การศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน, 2564) กล่าวว่า การทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ช่วยสะท้อน คุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ว่ามีความรู้และทักษะตามมาตรฐานและตัวชี้วัดที่ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กำหนดไว้หรือไม่ใช้เป็นข้อมูลประกอบการพัฒนาคุณภาพ การจัดการศึกษา ทั้งนี้พบว่า ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2563-2564 ของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 มาตรฐาน ต 1.2 มีทักษะการสื่อสารทางภาษาในการแลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสารแสดงความรู้สึก ประกอบด้วย ต 1.2 ป.6/1 พูด/เขียนโต้ตอบในการสื่อสารระหว่างบุคคล ต 1.2 ป.6/2 ใช้คำสั่ง คำขอร้อง คำขออนุญาตและให้คำแนะนำประกอบ ต 1.2 ป.6/3 พูด/เขียนแสดงความต้องการ ขอความช่วยเหลือตอบรับและปฏิเสธการให้ความช่วยเหลือในสถานการณ์ง่าย ๆ ต 1.2 ป.6/4 พูดและเขียน เพื่อขอและให้ข้อมูลเกี่ยวกับตนเองเพื่อน ครอบครัว และเรื่องใกล้ตัว ต 1.2 ป.6/5 พูด/เขียนแสดงความรู้สึก ของตนเองเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ใกล้ตัว กิจกรรมต่าง ๆ พร้อมทั้งให้เหตุผลสั้น ๆ และความคิดเห็นอย่างมี ประสิทธิภาพ มีผลคะแนนปีการศึกษา 2563 ค่าเฉลี่ย 29.05 และปีการศึกษา 2564 ค่าเฉลี่ย 29.02 ซึ่งให้เห็น ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติที่เกิดขึ้น และจากผลการสอบถามความคิดเห็นของครูภาษาอังกฤษ ปี การศึกษา 2563 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 (กลุ่มนิเทศ ติดตามและ ประเมินผลการจัดการศึกษา, 2563) ซึ่งอยู่ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 ใช้การนิเทศ Online เป็นส่วนใหญ่ พบว่า ครูภาษาอังกฤษมีความต้องการในการพัฒนาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) อยู่ใน ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.75) อันดับต่อมา คือ การสื่อสารภาษาอังกฤษ อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.55) และจากข้อเสนอแนะ พบว่า ครูต้องการรับการนิเทศและพัฒนาความเข้าใจในการนิเทศเพื่อส่งเสริมการ

จัดการเรียนรู้เชิงรุกในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนให้มากขึ้น เนื่องจากสอดคล้องกับการประเมิน วPA ที่ครูต้องมีความรู้ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสามารถจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้ถูกต้อง ทำให้ต้องมีผู้ให้คำแนะนำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการนิเทศของกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ปี 2564 ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาอังกฤษยังไม่ถูกต้อง ครูเน้นตนเองเป็นสำคัญ ครูยังมีบทบาทเป็นผู้สอนมากกว่าผู้ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน นักเรียนไม่สามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง นักเรียนคิดไม่ได้ ครูเขียนแผนการสอนไม่ถูกต้อง ไม่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การวัด ประเมินผลไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ นอกจากนี้ ทักษะที่ครูต้องการพัฒนาให้กับนักเรียนมากที่สุด คือ การเขียนเพราะนักเรียนส่วนใหญ่ยังเขียนคำศัพท์ไม่ถูกต้องและการเขียนเป็นทักษะที่ยากที่สุด

ผลการทดสอบความสามารถในการเขียนคำของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 (กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา, 2564) ซึ่งทดสอบความสามารถนักเรียนช่วงเปิดเรียน On-site ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด เพื่อฟื้นฟูภาวะถดถอยของนักเรียนจากสถานการณ์โควิด 19 ทั้งนี้ผลการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนหลังจากสถานการณ์โควิด 19 คลี่คลายมีปัญหามาก นักเรียนเขียนคำผิด แต่งประโยคผิด สื่อสารภาษาอังกฤษผิด ครูต้องมาฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของนักเรียนที่เกิดจากการเรียนออนไลน์และการใช้ใบงานในการจัดการเรียนรู้โดยปราศจากการดูแลอย่างใกล้ชิดของครูผู้สอน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 เห็นความสำคัญดังกล่าวจึงส่งเสริมการพัฒนารูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูเพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษสื่อสารได้อย่างมีคุณภาพสอดคล้องกับที่ตั้งของเขตพื้นที่ที่มีบริบทติดทะเล มีแหล่งท่องเที่ยวเป็นที่นิยมของชาวต่างชาติจำเป็นต้องสื่อสารภาษาอังกฤษได้ถูกต้อง

จากปัญหาดังกล่าวสามารถสรุปเป็นปัญหาการวิจัยได้ว่า ครูภาษาอังกฤษที่สอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ขาดสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จะเป็นอย่างไรถ้าปัญหานี้ไม่ได้รับการแก้ไขจะเกิดผลเสียต่อการเขียนภาษาอังกฤษ ซึ่งสอดคล้องกับนักวิชาการ เราจะใช้รูปแบบการนิเทศโดยพัฒนารูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูเพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 เพื่อให้สามารถใช้ได้เหมาะสมกับบริบทของครูในสังกัด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูเพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2
2. เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูเพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2

การทบทวนวรรณกรรม

หลักการแนวคิดการนิเทศแบบชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring)

การนิเทศแบบชี้แนะ (Coaching) และการเป็นพี่เลี้ยง (Mentoring) เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาวิชาชีพครูในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นกระบวนการทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้นิเทศและครูเพื่อพัฒนาศักยภาพของครูในรูปแบบที่เป็นมิตร เกิดความไว้วางใจและมีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องดังที่นักการศึกษาได้กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

กิตติภพ กุลลิตีโชติ (2563) และวิจิตรา วรธาดาสวัสดิ์ (2566) กล่าวว่า หลักการของการนิเทศแบบชี้แนะ (Coaching) เป็นรูปแบบนิเทศการสอนที่มีเป้าหมายให้ผู้เรียนเกิดทักษะและพฤติกรรมตามที่กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ โดยผู้เรียนสามารถปฏิบัติตามลำดับขั้นตอนตามความยากง่ายของทักษะนั้น ๆ เกิดการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องโดยมีผู้ชี้แนะ และผู้เรียนได้รับการฝึกฝนและได้รับความรู้จากผู้ชี้แนะ ความรู้อาจเป็นความรู้ใหม่หรือเป็นความรู้เดิมที่ผู้เรียนมีอยู่ก่อนแล้ว โดยการชี้แนะนั้นทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ทำให้ได้จุดประสงค์ตามที่กำหนดไว้และเกิดการมองย้อนกลับของกระบวนการทำงานที่ทำสำเร็จลุล่วงไป ซึ่งหลักการนิเทศแบบชี้แนะ (Coaching) และการเป็นพี่เลี้ยง (Mentoring) เป็นวิธีการนิเทศที่ผู้นิเทศการสอนใช้นิเทศในระดับห้องเรียนเพื่อช่วยเหลือครูผู้สอน เป็นกระบวนการที่ช่วยให้ครูได้ค้นพบพลัง หรือวิธีการทำงานของตนเอง มีการทำงานอย่างเป็นระบบ การพัฒนาที่ต่อเนื่อง การทบทวนและสะท้อนผลการดำเนินงานเป็นวิธีการที่ช่วยให้ครูได้คิดทบทวน การทำงานที่ผ่านมาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ณัฐชา มะลิวัน (2566) และดลฤดี มาแก้ว (2566) กล่าวว่า การนิเทศแบบชี้แนะ (Coaching) จะช่วยส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในงานเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประสิทธิภาพให้บรรลุตามเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น การนิเทศแบบชี้แนะ (Coaching) ยังถือได้ว่าเป็นรูปแบบของการสื่อสารอย่างหนึ่งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการระหว่างหัวหน้าและลูกน้อง หรือเรียกว่าการสื่อสารแบบสองทาง (Two Way Communication) ที่เป็นโอกาสอันดีที่หัวหน้างาน และลูกน้องร่วมกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการทำงาน ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญที่มีส่วนร่วมในการรับรู้ถึงเป้าหมายและกลยุทธ์ในการดำเนินงาน

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับหลักการแนวคิดการนิเทศแบบชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) ของนักการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การนิเทศแบบชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) พัฒนาศักยภาพของครูในรูปแบบที่เป็นมิตร เกิดความไว้วางใจและมีการเรียนรู้ร่วมกัน
2. การนิเทศแบบชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) มีเป้าหมายให้ผู้เรียนเกิดทักษะและพฤติกรรมตามที่กำหนดวัตถุประสงค์
3. การนิเทศแบบชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) เป็นกระบวนการที่ช่วยให้ครูได้ค้นพบพลัง หรือวิธีการทำงานของตนเอง มีการทำงานอย่างเป็นระบบ
4. การนิเทศแบบชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) การทบทวนและสะท้อนผลการดำเนินงาน เป็นวิธีการที่ช่วยให้ครูได้คิดทบทวน การทำงานที่ผ่านมาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น
5. การนิเทศแบบชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) ใช้การสื่อสารแบบสองทาง (Two Way Communication) ที่เป็นโอกาสอันดีที่หัวหน้างาน และลูกน้องร่วมกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการทำงาน

หลักการสำคัญของการนิเทศแบบสนับสนุน

จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปหลักการสำคัญของการนิเทศแบบสนับสนุนได้ดังนี้ (กัลยากร พรหมนาไร่, 2564, อรอนงค์ โกษา และคณะ, 2567)

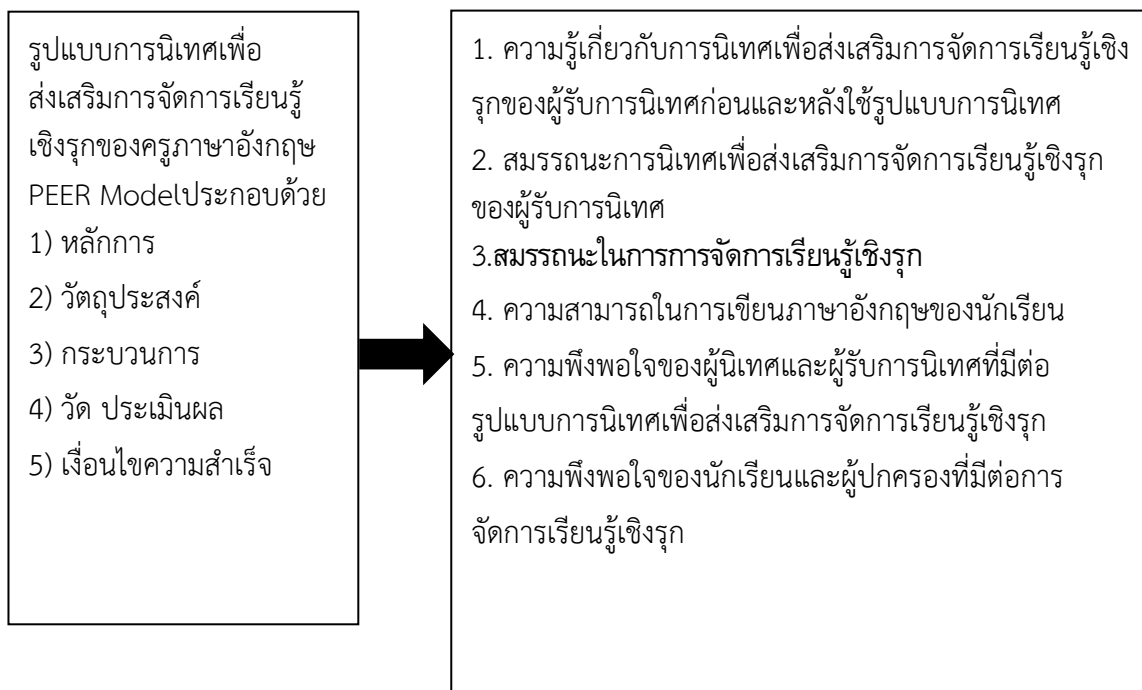
1. การสร้างความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร (Rapport Building): สร้างบรรยากาศที่ไว้วางใจ ปลอดภัย และเป็นประชาธิปไตย ให้เกียรติซึ่งกันและกัน
2. การทำงานร่วมกัน (Collaboration): ร่วมกันวางแผน กำหนดเป้าหมาย วิเคราะห์ปัญหา และแสวงหาแนวทางแก้ไข โดยผู้รับการนิเทศมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทุกขั้นตอน
3. การมุ่งพัฒนาวิชาชีพ (Professional Development Focus): เน้นการพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานของผู้รับการนิเทศโดยตรง
4. การเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment): สนับสนุนให้ผู้รับการนิเทศมีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ และสามารถกำกับการเรียนรู้ของตนเองได้
5. การสื่อสารเชิงบวกและการสะท้อนคิด (Positive Communication & Reflection): ใช้การสื่อสารสองทาง ให้ข้อมูลป้อนกลับที่สร้างสรรค์ และใช้กระบวนการสะท้อนคิด (Reflection) เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

กรอบแนวคิดการวิจัย (ทฤษฎี)

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mix Method) โดยผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยไว้ดังนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินงานวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าโดยมีขั้นตอนดำเนินงานดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ปีการศึกษา 2565-2567 คือ ผู้บริหาร จำนวน 87 คน ครูภาษาอังกฤษชั้น ป.6 จำนวน 87 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ปีการศึกษา 2565 คือ ผู้บริหาร จำนวน 4 คน ครูภาษาอังกฤษชั้น ป.6 จำนวน 4 คน ซึ่งได้มาโดยสุ่มอย่างง่าย อำเอนละ 1 คน ปีการศึกษา 2566 คือ ผู้บริหารจำนวน 8 คน และครูภาษาอังกฤษชั้น ป.6 จำนวน 8 คน กลุ่มโรงเรียนตะนาวศรีซึ่งได้มาโดยสุ่มอย่างง่าย ปีการศึกษา 2567 คือ ผู้บริหารจำนวน 76 คน และครูภาษาอังกฤษชั้น ป.6 จำนวน 76 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล 3.1 ประสานงานกับผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นโรงเรียนทดลองเกี่ยวกับการทดลอง 3.2 จัดทำและส่งหนังสือจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ที่เป็นโรงเรียนทดลองเพื่อขอความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการทดลอง 3.3 ทดลองกับโรงเรียนทดลองแล้วเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ภายในระยะเวลาที่กำหนดด้วยตนเอง 3.4 วิเคราะห์ข้อมูลและเขียนรายงานการวิจัย

3. การวิเคราะห์ข้อมูล 4.1 ค่าร้อยละ 4.2 ค่าเฉลี่ย 4.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.4 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis)

4. สถิติที่ใช้ในการวิจัย 4.1 t-test 4.2 ค่าร้อยละ 4.3 ค่าเฉลี่ย 4.4 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูเพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 มีชื่อว่า เพียร์โมเดล (PEER Model) ประกอบด้วยหลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการ วัดและประเมินผล เงื่อนไขความสำเร็จ

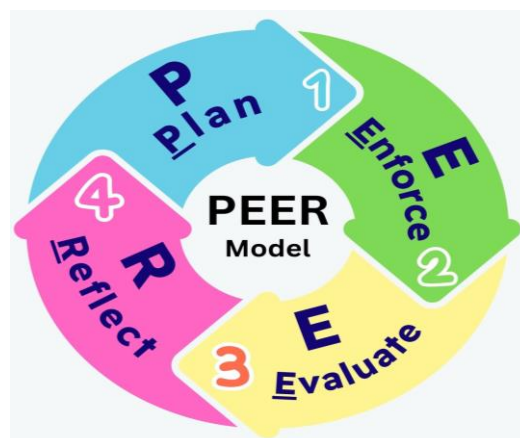
ภาพที่ 1 รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูเพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2

จากรูปภาพที่ 1 พบว่า เพียร์โมเดล (PEER Model) ประกอบด้วยหลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการ วัด และประเมินผล เงื่อนไขความสำเร็จ เป็นรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูเพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ผลการใช้รูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกพบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศหลังการใช้รูปแบบการนิเทศสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการนิเทศ ครูผู้นิเทศมีสมรรถนะในการนิเทศเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับสูงมาก ครูมีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการนิเทศ นักเรียนมีความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศพึงพอใจเกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้ปกครอง นักเรียนพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎี พบองค์ความรู้ที่สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้ (แผนภาพที่ 2)

แผนภาพที่ 2 กระบวนการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูเพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2

จากแผนภาพที่ 2 แสดงให้เห็นถึงองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับเรื่องรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูเพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 จะเห็นได้ว่า เพียร์โมเดล (PEER Model) ,กระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ P : Plan วางแผนการนิเทศ E : Enforce ดำเนินการนิเทศ E : Evaluate ประเมินผล R : Reflect สะท้อนผลและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูเพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลตามลำดับของวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อพัฒนาแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูเพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 พบว่า แบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูเพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ประกอบด้วยหลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการ วัดและประเมินผล เงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งมีกระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ P : Plan วางแผนการนิเทศ E : Enforce ดำเนินการนิเทศ E : Evaluate ประเมินผล R : Reflect สะท้อนผลและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบการนิเทศมีการพัฒนาตามหลักวิชาการ กระบวนการวิจัยที่ถูกต้องทำให้มีองค์ประกอบที่เหมาะสมสามารถนำไปใช้ได้จริงสอดคล้องกับอำนาจ พุทธชาติ (2564) ที่พัฒนาแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในการพัฒนาทักษะ อาชีพและการมีงานทำสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานพัฒนาแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในการพัฒนาทักษะ อาชีพ และการมีงานทำสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า แบบการนิเทศที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการนิเทศจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ประกอบ คือ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) เป้าหมายของรูปแบบ 4) กระบวนการนิเทศ (CORE Model) 5) การประเมินรูปแบบ และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูเพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 พบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศหลังการใช้รูปแบบการนิเทศสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการนิเทศ ครูผู้นิเทศมีสมรรถนะในการนิเทศเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับสูงมาก ครูมีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการนิเทศ นักเรียนมีความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศพึงพอใจเกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้ปกครอง นักเรียนพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบการนิเทศที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมกับบริบทและความต้องการของครูในสังกัด มีการหาความต้องการจำเป็นมาก่อนในขั้นตอนการพัฒนาและรูปแบบการนิเทศสามารถพัฒนาครูให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้ถูกต้องและเหมาะสมสอดคล้องกับทฤษฎี ท้าวโรชิต (2564) ที่พัฒนาแบบการนิเทศด้วยเครือข่ายความร่วมมือเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ผลการวิจัย พบว่า แบบการนิเทศด้วยเครือข่ายความร่วมมือเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มีผลการประเมินความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ พบว่า ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องดังนี้

1. ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่ารูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูเพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ประกอบด้วยหลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการ วัดและประเมินผล เงื่อนไขความสำเร็จ สามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์แก่ผู้บริหาร ครูในการนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนอย่างเป็นระบบดังนั้นในการนำผลการวิจัยไปใช้ต้องสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศให้ชัดเจนถูกต้อง

2. ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ครูมีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการนิเทศ สามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์แก่ครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนดังนั้นในการนำรูปแบบการนิเทศไปใช้ควรมีการติดตามสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูเป็นระยะอย่างต่อเนื่องและมีการแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานร่วมกับครู

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างต่อเนื่อง วัด ประเมินเป็นระยะศึกษาการพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

2. ควรมีการพัฒนาแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุกกับครูภาษาอังกฤษเพิ่มเติม ต่อยอดเพื่อให้สามารถนำไปใช้กับระดับชั้นอื่น

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา โพธิ์ชัยรัตน์. (2564). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในที่เสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัย.
- จำลอง ไชยยา. (2564). การพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบพัฒนาการร่วมกับการชี้แนะทางปัญญาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดประสบการณ์แบบสมดุลทางภาษา สำหรับครูผู้สอนเด็กปฐมวัย กลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัย.
- ชาติรี เจริญสุข. (2564). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในด้วยการปฏิบัติตามแนวจิตตปัญญาเพื่อเสริมสร้างความสามารถทางอารมณ์ของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออก. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัย.
- ณัฐวงศ์ วังแก้ว. (2567). ปัญหาและข้อเสนอแนะการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านน้อยห้วยรินวิทยา จังหวัดเชียงใหม่. รายงานการวิจัย, หน่วยงานต้นสังกัด.
- ทิพวรรณ ถาวรโชติ. (2564). การพัฒนารูปแบบการนิเทศด้วยเครือข่ายความร่วมมือเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัย.
- นันทา หงวนตต์. (2565). ผลการดำเนินงานการประเมินภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา และข้อค้นพบของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565. สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).

- รุ่งฤดี บุญจันทร์. (2567). การพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบเสริมพลังเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัย.
- วรลักษณ์ อาวุธชัย. (2565). การพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัย.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2564). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินักเรียน (O-NET) ปีการศึกษา 2563–2564.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). ผลการทดสอบระดับชาตินักเรียน (O-NET) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. สำนักทดสอบทางการศึกษา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2. (2563). รายงานผลการสอบถามความคิดเห็นครูภาษาอังกฤษเกี่ยวกับความต้องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานการณ์โควิด 19. กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2. (2564). รายงานผลการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาอังกฤษ. กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา.
- อำนวย พุทธชาติ. (2564). การพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในการพัฒนาทักษะอาชีพและการมีงานทำสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัย.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ศาสดาและคัมภีร์ของศาสนา โดยใช้จัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน

IMPROVING ACADEMIC ACHIEVEMENT ON THE TOPIC OF PROPHETS AND SCRIPTURES OF
RELIGIONS USING A GAME-BASED LEARNING DESIGNED

ศศินิภา ลมไธสง และ สุชาติ พิมพ์พันธ์

Sasinipa Lomthaisong and Suchart Pimpan

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Nakhon Ratchasima Rajabhat University

Corresponding author, e-mail: 6540117116@nrru.ac.th Tel.0615355772

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ประเมินประสิทธิภาพของนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน เรื่อง ศาสดาและคัมภีร์ของศาสนา และ (2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ศาสดาและคัมภีร์ของศาสนาโดยใช้เกมเป็นฐานก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/8 โรงเรียนสุขานารี การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน ใช้รูปแบบการทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลัง กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนจำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานจำนวน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบปรนัยซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญและมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 วิเคราะห์ข้อมูลโดยร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ t-test ผลการวิจัยพบว่า

1) การประเมินประสิทธิภาพของนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน เรื่อง ศาสดาและคัมภีร์ของศาสนามีคุณภาพดีให้ใช้สอนได้

2) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องศาสดาและคัมภีร์ของศาสนาอื่น ๆ เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งชั้นเรียนรวมและแยกเพศ

คำสำคัญ: การเรียนรู้, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ศาสดาและคัมภีร์

Abstract

This research aimed to (1) evaluate the effectiveness of a Game-based Learning (GBL) instructional innovation on the topic of Prophets and Religious Scriptures, and (2) compare students' learning achievement on this topic before and after the implementation of the GBL intervention. The study employed a classroom action research approach with a one-group pretest-posttest experimental design. The participants were 30 students from Class 2/8 at Sukanaree School. The research instruments comprised GBL-based lesson plans and an objective achievement test. Content validity was examined by experts, yielding an Index of

Item-Objective Congruence (IOC) of 1.00. Descriptive statistics (percentage and mean) and paired-samples t-test were used for data analysis. The findings demonstrated that:

1) The GBL instructional innovation was of good quality and appropriate for classroom implementation.

2) The comparison of pretest and posttest scores indicated a substantial improvement in students' knowledge and understanding of prophets and religious scriptures of other religions. The results of posttest scores were significantly higher than pretest scores at the .05 level of statistical significance, both for the overall sample and when disaggregated by gender.

Keywords: Game-Based Learning, Learning Achievement, Prophets and Scriptures

บทนำ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เป็นโครงสร้างการเรียนรู้ 12 ปี มีเป้าหมายหลักในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มุ่งเน้นการเป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีศักยภาพในการแข่งขันในระดับสูง ส่งเสริมการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นภายใต้ความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล รวมทั้งเตรียมความพร้อมด้านอาชีพและการศึกษาต่อตามความถนัดของรายบุคคล กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นวิชาบังคับทุกระดับชั้น เนื่องจากเป็นสาระที่สอนให้ผู้เรียนเข้าใจการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของโลกยุคใหม่ ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมและระบบเศรษฐกิจที่หลากหลาย มุ่งสร้างพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ มีทักษะทางสังคม และมีคุณธรรมที่เหมาะสม จากการวิเคราะห์แนวการจัดการเรียนรู้ พบว่าการพัฒนาทักษะการคิดเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะในช่วงชั้นที่ 1 หรือระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 การจัดการเรียนการสอนจะเน้นไปที่การฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ควบคู่ไปกับการฝึกทักษะการคิดคำนวณที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในแต่ละวัน อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับการปลูกฝังและพัฒนาลักษณะนิสัยที่ดีงามให้กับเด็ก เพื่อเป็นรากฐานสำคัญในการเติบโตเป็นประชากรที่มีคุณภาพของประเทศต่อไป

ปัจจุบันการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในสาระพระพุทธศาสนาในระดับประถมศึกษา (ป.1-6) ยังคงประสบปัญหาสำคัญเนื่องจากขอบข่ายเนื้อหาที่กว้างขวางและหลากหลายเกินไป ส่งผลให้ครูผู้สอนส่วนใหญ่จำเป็นต้องเน้นการถ่ายทอดข้อมูลผ่านวิธีการบรรยายเป็นหลัก จนผู้เรียนขาดทักษะในการแยกแยะ บทบาทของศาสนา ความสำคัญของคัมภีร์ และความแตกต่างของหลักธรรมในแต่ละศาสนาได้อย่างชัดเจน ความสับสนที่เกิดขึ้นนี้ไม่เพียงแต่จะสร้างความเข้าใจผิดเกี่ยวกับความเชื่อและวิถีปฏิบัติของผู้อื่นเท่านั้น แต่ยังเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการสร้างความปรองดองและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมพหุวัฒนธรรมอีกด้วย ซึ่งหากการศึกษาในช่วงวัยเริ่มต้นนี้ขาดประสิทธิภาพ ย่อมส่งผลกระทบบั่นทอนต่อการพัฒนาด้านศีลธรรม จริยธรรม และการบ่มเพาะจิตสาธารณะซึ่งเป็นหัวใจหลักของการสร้างพลเมืองดีในอนาคต ดังนั้นการปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ให้ก้าวพ้นจากการบรรยายเพียงอย่างเดียวจึงเป็นเรื่องเร่งด่วนตามทัศนะของ ปวีณา บุญรอด และ เกียรติวาท บุญปรการ (2024) เพื่อให้เด็กไทยเติบโตขึ้นพร้อมความเข้าใจในความหลากหลายอย่างแท้จริง

การสอนแบบใช้เกมเป็นฐานเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้และทักษะ ในศตวรรษที่ 21 ทั้งการคิดวิเคราะห์และการสื่อสาร อีกทั้งยังช่วยสร้างรากฐานการอยู่ร่วมกันในสังคมผ่านการเคารพกติกาและการทำงานร่วมกันตามแนวคิดของสุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ (2554) ผู้สอนสามารถใช้สื่อ

รูปภาพหรือการดัดแปลงเกมเพื่อช่วยในการจดจำและทบทวนความรู้เดิม โดยเฉพาะในวิชาที่ขาดแคลนอุปกรณ์จริงอย่างดนตรี สามารถใช้วิธีการทำภารกิจ การสะสมแต้ม หรือการแข่งขันเพื่อเพิ่มความสนุกสนานควบคู่ไปกับการสอดแทรกเนื้อหาสาระอย่างแนบเนียน การให้รางวัลและการปรับบริบทของเกมให้เข้ากับตัวผู้เรียนจะช่วยกระตุ้นแรงจูงใจและสร้างเจตคติที่ดีต่อวิชาที่เรียนได้อย่างดียิ่ง อย่างไรก็ตาม สิ่งสำคัญที่สุดในการประยุกต์ใช้เกมคือต้องคำนึงถึงจุดประสงค์การเรียนรู้และความเหมาะสมของเนื้อหาในแต่ละบทเรียนเป็นหลัก เพื่อให้ผู้เรียนสามารถจดจำ อธิบาย และเชื่อมโยงความรู้เก่าเข้ากับความรู้ใหม่ผ่านกระบวนการคิดที่ผู้สอนจัดทำขึ้นในรูปแบบของเกม ผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากที่สุดในกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งตามแนวทางของสมิตา เมืองเกษม (2567) ซึ่งเทคนิคเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ยังช่วยพัฒนาทักษะทางสังคมที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตอย่างสงบสุข สรุปได้ว่าเกมเป็นฐานจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยเปลี่ยนการเรียนรู้แบบบรรยายให้เป็นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและมีความหมาย

จากการสังเกตการจัดการเรียนการสอนก่อนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ณ โรงเรียนสุขานารี พบว่าการจัดการเรียนการสอนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ใช้การสอนปกติคือการบรรยายประกอบสื่อและทำกิจกรรมใบงาน ที่ขาดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสนุกสนานและความตื่นตัว รวมถึงขาดการใช้สื่อการเรียนรู้แบบประติมากรรมหรือสื่อทำมือ ส่งผลให้นักเรียนขาดความสนใจและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ นอกจากนี้จากการสังเกตยังพบว่านักเรียนมีความสับสนเรื่องของศาสนาและศาสดา องค์ประกอบต่างๆอีกด้วย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ออกแบบและพัฒนาเกมการเรียนรู้เรื่อง ศาสดาและคัมภีร์ของศาสนาต่าง ๆ โดยเปลี่ยนรูปแบบจากการฟังบรรยายมาเป็นสื่อประกอบการจัดการเรียนการสอนแบบจำแนกภาพ โดยเน้นการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นผ่านเกมที่ออกแบบมาให้สอดคล้องกับเนื้อหา กระบวนการนี้ช่วยให้เกมทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และการสื่อสารอย่างเป็นระบบ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่ส่งเสริมความสนุกสนาน ความตื่นตัว และการมีส่วนร่วม เพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียน และเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับช่วงวัยของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 2

วัตถุประสงค์

1. เพื่อประเมินประสิทธิภาพของนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน เรื่อง ศาสดาและคัมภีร์ของศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/8 โรงเรียนสุขานารี
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ศาสดาและคัมภีร์ของศาสนาโดยใช้เกมเป็นฐานก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/8 โรงเรียนสุขานารี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการการวิจัยชั้นเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/8 โรงเรียนสุขานารี จำนวน 30 คน แบ่งเป็น นักเรียนชาย 15 คน นักเรียนหญิง 15 คน ใช้การศึกษาค้นคว้ามีแบบแผนการทดลอง (Experimental Design) กลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังการทดลอง One Group Pretest-Posttest Design (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540, น. 60-61)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ประเภท คือ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้เกมเป็นฐาน (Game-Based Learning) รายสังคัมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเรื่อง ศาสดาและศาสนาอื่นๆ สำหรับนักเรียนชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 1 แผนรวม 1 ชั่วโมง ประเมินประสิทธิภาพโดยผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำ ผลการประเมินให้ใช้ได้ 2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษารายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง ศาสดาและศาสนาอื่นๆ แบบปรนัย 3 ตัวเลือก จำนวน 15 ข้อ ประเมินประสิทธิภาพค่า IOC โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ผลการประเมินมีค่า 1.00 ทุกข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างและการประเมินประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ศาสดาและคัมภีร์ของศาสนาอื่นๆ โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/8 โรงเรียนสุขานารี 2) การทดสอบก่อนเรียน 3) การจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมา 4) ทดสอบหลังเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ใช้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (μ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบ t-Test (t-Test Dependent) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการประเมินประสิทธิภาพของนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน เรื่อง ศาสดาและคัมภีร์ของศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/8 โรงเรียนสุขานารี แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game-Based Learning) โดยผู้เชี่ยวชาญให้ประเมินผลให้ข้อเสนอแนะ ผลการประเมินระดับดีให้ใช้ทำการสอนได้

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ศาสดาและคัมภีร์ของศาสนาโดยใช้เกมเป็นฐานก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/8 โรงเรียนสุขานารี มีผลดังนี้

2.1. ผลคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/8 มีผลคะแนนเพิ่มขึ้น ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/8 โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ก่อนเรียนและหลังเรียน

เลขที่	เพศ	คะแนนก่อนเรียน (15)	ร้อยละ	คะแนนหลังเรียน (15)	ร้อยละ
1	ชาย	12	80.00	14	93.33
2	ชาย	14	93.33	15	100.00
3	ชาย	10	66.67	12	80.00
4	ชาย	14	93.33	15	100.00
5	ชาย	11	73.33	12	80.00
5	ชาย	11	73.33	12	80.00
6	ชาย	13	86.67	14	93.33
7	ชาย	10	66.67	12	80.00
8	ชาย	12	80.00	15	100.00
9	ชาย	10	66.67	13	86.67
10	ชาย	11	73.33	14	93.33
11	ชาย	13	86.67	14	93.33

เลขที่	เพศ	คะแนนก่อนเรียน (15)	ร้อยละ	คะแนนหลังเรียน (15)	ร้อยละ
12	ชาย	12	80.00	13	86.67
13	ชาย	12	80.00	15	100.00
14	ชาย	10	66.67	13	86.67
15	ชาย	11	73.33	12	80.00
16	หญิง	14	93.33	15	100.00
17	หญิง	10	66.67	14	93.33
18	หญิง	14	93.33	15	100.00
19	หญิง	10	66.67	12	80.00
20	หญิง	11	73.33	14	93.33
21	หญิง	13	86.67	14	93.33
22	หญิง	10	66.67	13	86.67
23	หญิง	12	80.00	15	100.00
24	หญิง	11	73.33	12	80.00
25	หญิง	13	86.67	14	93.33
26	หญิง	11	73.33	12	80.00
27	หญิง	13	86.67	14	93.33
28	หญิง	10	66.67	12	80.00
29	หญิง	12	80.00	15	100.00
30	หญิง	10	66.67	13	86.67
μ		11.62	(E1)=77.47	13.55	(E2)=90.33
S.D.		1.39	-	1.18	-

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนของนักเรียนเท่ากับ 11.62 คิดเป็น ร้อยละ 77.47 ส่วนคะแนนค่าเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 13.55 คิดเป็นร้อยละ 90.33 แสดงให้เห็นว่า ผลการเรียนรู้มีคะแนนเพิ่มขึ้น

2.2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/8 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ดังตารางที่ 2 ถึง 4 ดังนี้

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/8 ทั้งหมด 30 คน ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน

การทดสอบ	N	μ	S.D.	df	t	p
ก่อนเรียน	30	11.6	1.90	29	10.46	0.00
หลังเรียน	30	13.5	1.50	29		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < 0.05$

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนของนักเรียน 30 คน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างชัดเจน เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยสถิติ t-test แบบกลุ่มตัวอย่างสัมพันธ์กัน พบว่า $t = 10.80$ $df = 29$

และมีค่า Sig. (P(T ≤ t) two-tail) เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า .05 แสดงว่าคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/8 เพศชาย 15 คน ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน

การทดสอบ	N	μ	S.D.	df	t	p
ก่อนเรียน	15	11.6	1.39	13	7.4	0.00
หลังเรียน	15	13.5	1.18	13		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < 0.05$

จากตารางที่ 3 พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนของนักเรียนชาย 15 คน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างชัดเจน เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยสถิติ t-test แบบกลุ่มตัวอย่างสัมพันธ์กัน พบว่า $t = 7.4$ $df = 13$ และมีค่า Sig. (P(T ≤ t) two-tail) เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า .05 แสดงว่าคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/8 เพศหญิง 15 คน ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน

การทดสอบ	N	μ	S.D.	df	t	p
ก่อนเรียน	15	11.4	1.50	13	7.23	0.00
หลังเรียน	15	13.5	1.18	13		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < 0.05$

จากตารางที่ 4 พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนของนักเรียนหญิง 15 คน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างชัดเจน เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยสถิติ t-test แบบกลุ่มตัวอย่างสัมพันธ์กัน พบว่า $t = 7.23$ $df = 13$ และมีค่า Sig. (P(T ≤ t) two-tail) เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า .05 แสดงว่าคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้เกมเป็นฐาน ระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/8 โรงเรียนสุขานารี พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียนของนักเรียนเท่ากับ 11.6 คิดเป็นร้อยละ 77.47 แสดงว่าก่อนเรียน นักเรียนส่วนใหญ่มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับศาสนาและคัมภีร์ของศาสนาอื่นๆ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนค่าเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 13.5 คิดเป็นร้อยละ 90.33 แสดงว่าหลังจากการเรียนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน นักเรียนมีความเข้าใจเนื้อหาและสามารถทำแบบทดสอบได้ดียิ่งขึ้นอย่างชัดเจนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ก่อนเรียนเท่ากับ 1.39 และหลังเรียนเท่ากับ 1.18 แสดงให้เห็นว่ามีความแตกต่างระหว่างนักเรียนหลังเรียนมากขึ้นเล็กน้อย แต่ในภาพรวมผลสัมฤทธิ์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของสาโรช โคลีรักษ์ (2546) และเอกสิทธิ์ ชินินทรภูมิ (2559) จุดมุ่งหมายการเล่นเกมการศึกษา

ยังคงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์การสอน ผลสำเร็จจากการเรียนควรจะได้จากการฝึกฝนจนมีความชำนาญ หรือจากความรู้ที่ได้รับไป ซึ่งการศึกษาเรื่องเป้าหมายจะส่งเสริมให้เกิดความก้าวหน้าขึ้นอย่างทันทีถ้าผู้เรียนเหล่านี้เกิดความเข้าใจจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายก่อน และอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญ คือ เรื่องกฎเกณฑ์ (Rules) กฎเกณฑ์ในการเล่นสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความจำเป็น เกมมักจะถูกรวบรวมกฎเกณฑ์ให้เหมาะสมแต่ละสถานการณ์ จึงมีการแบ่งกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ไว้ได้แก่ 1) ผู้เล่น (Player) จะมีการกำหนดกฎเกณฑ์ของผู้เล่น 2) อุปกรณ์ (Equipment) กฎเกณฑ์มักจะกำหนดเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่จะใช้เล่นเกม เช่น แป้นคีย์บอร์ด 3) วิธีการเล่น (Procedure) เป็นการบอกรายละเอียดของวิธีการเตรียมเกมเพื่อจะเริ่มเล่น วิธีการเล่น 4) ข้อบังคับ (Constraints) มีไว้เพื่อเป็นการเพิ่มรายละเอียดของวิธีการเล่น และ 5) คำแนะนำในการใช้ (Direction for Use) จะบอกวิธีการเล่น (ณัฐฐา ผิวมา, 2563: 4)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบใช้เกมเป็นฐานมีประโยชน์และได้ผลเป็นอย่างมาก เห็นได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เพิ่มขึ้น และนักเรียนเรียนรู้เรื่อง ศาสนาและคัมภีร์ของศาสนาอื่น ๆ ที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด สามารถนำวิธีการจัดการเรียนรู้ที่น่าสนใจดังกล่าวไปประยุกต์ใช้กับบทเรียนหรือบูรณาการกับเนื้อหาอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยในครั้งนี้ยังสามารถอธิบายได้ด้วยกรอบแนวคิดของทฤษฎีคอนสตรัคติวิซึม (Constructivism) ที่มองว่าผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเองจากประสบการณ์ตรง การเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner-Centered) ทำให้นักเรียนได้คิดแก้ปัญหา ทดลองผิดพลาด และสร้างองค์ความรู้ใหม่ขึ้นจากสิ่งที่ค้นพบผ่านกิจกรรมเกม อีกทั้งยังสอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจ (Motivation Theory) ของ Deci และ Ryan (2000) ที่เน้นว่าผู้เรียนต้องการความรู้สึกถึงการมีอิสระ (Autonomy) ความสามารถ (Competence) และการมีส่วนร่วมทางสังคม (Relatedness) ซึ่งทั้งหมดนี้สามารถเกิดขึ้นได้ภายในกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีเกมเป็นฐาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การสนับสนุนทรัพยากรและงบประมาณ:ผู้บริหารโรงเรียนควรจัดสรรงบประมาณสำหรับการจัดซื้อหรือผลิตสื่อการสอนประเภทเกม (Educational Games) ทั้งในรูปแบบบอร์ดเกมและสื่อมัลติมีเดีย เพื่อสร้างคลังสื่อที่ทันสมัยให้กับกลุ่มสาระสังคมศึกษา
2. การส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC): โรงเรียนควรจัดตั้งกลุ่ม PLC สำหรับครูที่สนใจนวัตกรรมการสอนแบบ Active Learning เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเทคนิคการสร้างเกมและการแก้ปัญหาที่พบในชั้นเรียนอย่างเป็นรูปธรรม
3. การพัฒนาศักยภาพครูผู้สอน: ควรมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เรื่องการออกแบบเกมเพื่อการเรียนรู้ (Game Design for Learning) อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ครูสามารถพัฒนาสื่อที่ตอบโจทย์ตัวชี้วัดและสมรรถนะของผู้เรียนได้จริง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. การชี้แจงกติกาและบทบาทหน้าที่: ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ครูต้องอธิบายกติกาให้ชัดเจนง่ายต่อการเข้าใจ และควรกำหนดบทบาทภายในทีมให้ชัดเจน เพื่อป้องกันความสับสนและลดความขัดแย้งขณะดำเนินกิจกรรม

2. การปรับบริบทของเกมให้เข้ากับผู้เล่น: ครูควรสำรวจความสนใจหรือสิ่งที่กำลังเป็นที่นิยมของนักเรียนในขณะนั้น แล้วนำมาปรับใช้เป็นเนื้อหา (Theme) ของเกม (เช่น เกมตามหาขุมทรัพย์คัมภีร์) เพื่อเพิ่มแรงจูงใจและทำให้เนื้อหาเรื่องศาสนาอื่น ๆ ดูใกล้ตัวและน่าสนใจมากขึ้น

3. การเตรียมความพร้อมด้านสื่อและอุปกรณ์: ควรตรวจสอบความพร้อมของอุปกรณ์การเล่นเกม (เช่น บอร์ดเกม, การ์ดภาพศาสนา, หรือสื่อดิจิทัล) ให้เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน เพื่อให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและไม่สะดุด

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษางานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยความเรียบร้อย โดยมีคุณครูชัชชญา เครื่องกลาง เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ ในการดำเนินงานกำหนดหัวข้องานวิจัย เนื้อหา และสรุปเล่มเป็นอย่างดี คุณครูชัชชญา เครื่องกลาง และคุณครูศกดิ์ ห้วยเมือง ที่ปรึกษาด้านวิชาการที่ได้ให้คำแนะนำ คำปรึกษาเกี่ยวกับขอบเขตเนื้อหา แผนการสอน และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นอย่างดี จนการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เสร็จสมบูรณ์ ผู้จัดทำขอขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ขอขอบคุณ คณะผู้บริหาร คณาจารย์ และครูผู้สอน โรงเรียนสุขานารี ที่ให้การส่งเสริมสนับสนุนให้คำแนะนำและชี้แนะแนวทางการดำเนินงาน พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ขอขอบคุณ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/8 ทุก ๆ คน ที่ตั้งใจและให้ความร่วมมือเข้าร่วมกิจกรรมเพื่องานวิจัย จนกระทั่งการศึกษาวิจัยในครั้งนี้สำเร็จไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐรา ผิวนา. (2563). การใช้เกมคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา. กรุงเทพฯ, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ปวีณา บุญรอด และ เกียรติภา บุญปรากฏ. (2024). แนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาในระดับประถมศึกษา. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- สมिता เมืองเกษม. (2567). นวัตกรรมจัดการเรียนรู้แบบใช้เกมเป็นฐานในศตวรรษที่ 21. นครปฐม, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สาโรช โคกกริช. (2546). นวัตกรรมการศึกษาและการสอนร่วมสมัย. กรุงเทพฯ: บัค พอยท์.
- สุคนธ์ สิ้นธพานนท์ และคณะ. (2554). วิธีสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน. กรุงเทพฯ, เลียงเชียง.
- เอกสิทธิ์ ชินทรภูมิ. (2559). การออกแบบและพัฒนาเกมเพื่อการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions. New York: Academic Press.

การพัฒนาการเรียนรู้เด็กภาวะสมาธิสั้นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

โรงเรียนโคราชพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

LEARNING DEVELOPMENT FOR CHILDREN WITH ADHD IN THE SECONDARY SCHOOL YEAR 2

KORAT PITTAYAKHOM SCHOOL, MUEANG DISTRICT, NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

รัชฎาภรณ์ พรหมภักดี และ สายยนต์ ชาวอุบล

Ratchadaporn Prompak and Saiyon Chawubon

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Nakhon Ratchasima Rajabhat University

Corresponding author, e-mail: 6540117114@nrru.ac.th Tel. 0951919892

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาภาวะสมาธิสั้นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่มีภาวะสมาธิสั้น จำนวน 10 คน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจงจากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ และแบบสังเกตพฤติกรรม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ร้อยละและค่าเฉลี่ย ผลการวิจัยพบว่า

นักเรียนที่มีภาวะสมาธิสั้นส่วนใหญ่เป็นเพศชาย และมีลักษณะอาการทั้งแบบชน/วู่วามและขาดสมาธิ ร่วมกันมากที่สุด การจัดกิจกรรมเสริมสร้างพัฒนาการ ได้แก่ การนั่งสมาธิ การต่อจิ๊กซอว์ และกิจกรรมจับคู่ภาพปริศนาอักษรไขว้ ช่วยให้นักเรียนมีสมาธิและความสามารถในการจดจ่อเพิ่มขึ้น ส่งผลให้พฤติกรรมในชั้นเรียนดีขึ้น

คำสำคัญ: กิจกรรมเสริมสร้างการเรียนรู้, สมาธิสั้น

Abstract

This research article aimed to develop attention abilities in Grade 8 students with Attention Deficit Hyperactivity Disorder (ADHD) through learning enhancement activities. The study employed a classroom action research design. The sample consisted of 10 students with ADHD, purposively selected from Grade 8 students in the first semester of the 2025 academic year. The research instruments included a learning development activity plan and a behavioral observation form. Data were analyzed using descriptive statistics, including percentages and mean scores. The findings revealed that

The majority of students with ADHD are male, most commonly exhibiting a combination of hyperactivity/impulsivity and inattention. Developmental enhancement activities, including meditation, jigsaw puzzles, and matching games such as crossword puzzles,

help increase students' concentration and attention span, leading to improved classroom behavior.

Keywords: ADHD, Learning Development Activities,

บทนำ

จากการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน รายวิชา สังคมศึกษา รหัสวิชา ส 22101 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนโคราชพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พบว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 บางคนมีภาวะสมาธิสั้น ไม่จดจ่อกับสิ่งที่ครูสอน นักเรียนบางคนอยู่นิ่งๆกับที่นั่งของตัวเอง ไม่ได้ลุกออกจากที่นั่งของตัวเองไปหยอกล้อกับเพื่อน นักเรียนบางคนนั่งนิ่งๆอยู่กับที่แต่มีอาการเหม่อลอยไม่จดจ่อในสิ่งที่กำลังทำอยู่ มองออกไปข้างนอกห้องเรียนหรือมองสิ่งต่างๆที่มีการเคลื่อนไหวนอกห้องเรียนมากกว่าสิ่งที่อยู่ภายในห้องเรียน เมื่อให้ทำกิจกรรมหรืองานในห้องเรียนร่วมกับนักเรียนคนอื่นก็ไม่สามารถเข้าใจในสิ่งที่ครูสั่งให้ทำหรือทำไม่ได้ ทำให้มีคะแนนงานที่น้อยมากหรือไม่ผ่านเกณฑ์ตามที่ครูผู้สอนกำหนด เมื่อมีการสอบวัดความรู้เก็บคะแนนท้ายหน่วยการเรียนรู้ นักเรียนที่มีภาวะสมาธิสั้นบางคนจึงไม่สามารถทำแบบทดสอบให้มีคะแนนผ่านเกณฑ์ได้ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 5 ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่ได้ตั้งไว้ จากการสังเกตและตรวจงานนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนโคราชพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ที่ได้เรียนในรายวิชา สังคมศึกษา มีภาวะสมาธิสั้น ส่งผลให้สัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ จึงได้จัดทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาส่งเสริมให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น

อย่างไรก็ตามเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้บางคนนอกจากจะมีภาวะสมาธิสั้นร่วมด้วย ซึ่งภาวะสมาธิสั้นเป็นกลุ่มอาการที่เกิดจากความผิดปกติของสมองบางส่วน ส่งผลกระทบต่อการเรียน พฤติกรรม อารมณ์ และการเข้าสังคมกับผู้อื่น เด็กที่มีภาวะสมาธิสั้นจะไม่สามารถควบคุมตนเองให้มีความสนใจหรือมีสมาธิในสิ่งที่กำลังกระทำภายในระยะเวลาที่กำหนด และมีพฤติกรรมที่อยู่ไม่นิ่ง กลุ่มอาการสมาธิสั้นประกอบด้วย 3 กลุ่มอาการใหญ่ๆ ได้แก่ ขาดสมาธิ (Attention deficit) ขน/อยู่ไม่นิ่ง (Hyperactivity) และ หุนหันพลันแล่น/วู่วาม (Impulsivity) กลุ่มอาการสมาธิสั้นนี้เกิดขึ้นตั้งแต่วัยเด็กก่อนอายุ 7 ปี เด็กที่อยู่ในกลุ่มอาการขาดสมาธิจะมีลักษณะวอกแวกง่าย ขาดความตั้งใจในการทำงาน "มีอาการเหม่อลอย ฝันกลางวัน ทำงานไม่เสร็จ ผลงานไม่เรียบร้อย ขี้ลืม ทำของใช้ส่วนตัวหายบ่อยๆ ลักษณะเหมือนไม่ฟังเวลาพูดด้วยและสั่งให้ทำงานอะไรมักจะลืมทำ หรือทำครึ่งๆ กลางๆ สำหรับเด็กที่มีอาการหุนหันพลันแล่น จะมีลักษณะวู่วามใจร้อนอารมณ์หุนหันพลันแล่น ทำก่อนคิด ไม่คิดถึงผลที่ตามมา ขาดความระมัดระวัง ชุ่มช้ำ รอคอยไม่ได้ พูดโพล่ง พูดแทรก มักตอบคำถามที่ยังถามไม่จบ หรือเข้าร่วมวงเล่นกับผู้อื่นโดยไม่ขอก่อน ส่วนเด็กที่มีอาการซน จะมีลักษณะอยู่ไม่นิ่ง ยุกยิกตลอดเวลา นั่งนิ่งไม่ค่อยได้ ต้องถูกเดินหรือขยับตัวไปมาเล่นเสียงดัง พูดไม่หยุด ขอบเล่นหรือแหย่ผู้อื่น ขอบเล่นผาดโผน และมักประสพอุบัติเหตุบ่อยจากความไม่ระมัดระวัง (ดารณี อุทัยรัตนกิจ, ชาญวิทย์ พรนภดลและคณะ, 2550, น 14)

เด็กที่มีสภาวะสมาธิสั้นร่วมด้วยจะทำให้ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ อีกทั้งการช่วยเหลือ การจัดการเรียนการสอนก็ต้องปรับให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละคน ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้เด็กที่มีภาวะสมาธิสั้น จะสามารถแก้ปัญหาและและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน และเป็นข้อมูลทางวิชาการที่จะนำไปใช้ประโยชน์อย่างยิ่งแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องกับเด็กกลุ่มนี้ และหน่วยนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาเด็กมีภาวะสมาธิสั้นกลุ่มนี้ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาภาวะสมาธิสันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนโคราชพิทยาคม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยเป็นการวิจัยในชั้นเรียน กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคือนักเรียนที่มีภาวะสมาธิสันระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนโคราชพิทยาคม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 เลือกโดยใช้วิธีเจาะจง (Purposive Sampling) ได้นักเรียนจำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) เครื่องมือทดลองคือแผนพัฒนาการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเสริมสร้างพัฒนาการเพิ่มทักษะการเรียนรู้ได้กสมาธิสัน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิดการพัฒนาเด็กสมาธิสัน ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญคือที่ปรึกษาและครูพี่เลี้ยง มีผลประเมินตรวจสอบให้ใช้ได้ 2) เครื่องเก็บข้อมูลใช้แบบสังเกตพฤติกรรม ตรวจสอบคุณภาพโดยการให้ข้อเสนอแนะโดยการผู้เชี่ยวชาญคือที่ปรึกษาและครูพี่เลี้ยง มีผลประเมินตรวจสอบให้ใช้ได้ และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา คือร้อยละ และค่าเฉลี่ย

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการคัดกรองกลุ่มเป้าหมาย โดยให้นักเรียนทำแบบประเมินอาการของโรคสมาธิสัน กำหนดกลุ่มเป้าหมาย จัดการเรียนรู้นักเรียนในห้องเรียน โดยให้นักเรียนทำกิจกรรมเสริมสร้างพัฒนาการเพิ่มทักษะการเรียนรู้ คือ กิจกรรมการนั่งสมาธิ กิจกรรมการต่อจิ๊กซอว์ กิจกรรมจับคู่ภาพปริศนาอักษรไขว้ สังเกตความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและบันทึกผล แล้วจึงสรุปผลและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนรู้

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาการแก้ปัญหาภาวะสมาธิสันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนโคราชพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์นักเรียนที่มีภาวะสมาธิสัน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 ตามตาราง 1 ดังนี้ ตาราง 1 แสดงจำนวนนักเรียนที่มีภาวะสมาธิสัน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1

เพศ	จำนวนนักเรียนทั้งหมด (คน)	คิดเป็น ร้อยละ	จำนวนนักเรียนที่มีภาวะสมาธิ สัน (คน)	คิดเป็น ร้อยละ
ชาย	15	60.00	3	20.00
หญิง	10	40.00	0	0.00
รวม	25	100.00	3	12.00

จากตาราง 1 พบว่า นักเรียนที่มีภาวะสมาธิสัน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 เพศชาย จำนวน 15 คน เป็นเด็กที่มีภาวะสมาธิสัน จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 เพศหญิง จำนวน 10 คน เป็นเด็กที่มีภาวะสมาธิสัน จำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 00.00 รวมมีนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 เพศชาย-เพศหญิง จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 เป็นนักเรียนที่มีภาวะสมาธิสัน จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00

2. ผลการวิเคราะห์นักเรียนที่มีภาวะสมาธิสั้น ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 ตามตาราง 2 ดังนี้
ตาราง 2 แสดงจำนวนนักเรียนที่มีภาวะสมาธิสั้น ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2

เพศ	จำนวนนักเรียนทั้งหมด (คน)	คิดเป็น ร้อยละ	จำนวนนักเรียนที่มีภาวะสมาธิ สั้น (คน)	คิดเป็น ร้อยละ
ชาย	20	74.08	6	30.00
หญิง	7	25.92	1	14.29
รวม	27	100.00	7	25.92

จากตาราง 2 พบว่า นักเรียนที่มีภาวะสมาธิสั้น ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 เพศชาย จำนวน 20 คน เป็นเด็กที่มีภาวะสมาธิสั้น จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 เพศหญิง จำนวน 7 คน เป็นเด็กที่มีภาวะสมาธิสั้น จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29 รวมมีนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 เพศชาย-เพศหญิง จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 เป็นนักเรียนที่มีภาวะสมาธิสั้น จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 25.92

2. ผลการวิเคราะห์นักเรียนที่มีภาวะสมาธิสั้นจำแนกตามลักษณะอาการ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 และ 2/2 ตามตาราง 3 ดังนี้

ตาราง 3 แสดงจำนวนนักเรียนที่มีภาวะสมาธิสั้นจำแนกตามลักษณะอาการ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 และ 2/2

ระดับชั้น	ภาวะสมาธิสั้น ที่ส่งผล ให้ผล สัมฤทธิ์ ทางการ เรียนรู้ต่ำ (คน)	คิดเป็น ร้อยละ	ลักษณะอาการ					
			ชน/วู่วาม		ขาดสมาธิ		ชน/วู่วาม และ ขาดสมาธิ	
			จำนวน (คน)	คิดเป็น ร้อยละ	จำนวน (คน)	คิดเป็น ร้อยละ	จำนวน (คน)	คิดเป็น ร้อยละ
ม.2/1	3	30.00	0	00.00	1	33.33	2	66.67
ม.2/2	7	70.00	1	14.28	3	42.86	3	42.86
รวม	10	100.00	1	10.00	4	40.00	5	50.00

จากตาราง 3 พบว่า นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 เป็นนักเรียนที่มีภาวะสมาธิสั้น ที่ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ต่ำ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 มีลักษณะชนวู่วาม จำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 00.00 ขาดสมาธิ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 ทั้งชนวู่วามและขาดสมาธิ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67

นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 เป็นนักเรียนที่มีภาวะสมาธิสั้นที่ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ต่ำ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 มีลักษณะชนวู่วาม จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 14.28 ขาดสมาธิ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 42.86 ทั้งชนวู่วามและขาดสมาธิ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 42.86

4. ผลการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีภาวะสมาธิสั้น ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 และ 2/2 ตารางที่ 4 ดังนี้

ตาราง 4. ผลการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีภาวะสมาธิสั้น ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 และ 2/2

ลักษณะอาการ ภาวะ สมาธิสั้น	ระดับชั้น	จำนวน (คน)	ค่าเฉลี่ย ก่อนเรียน	ค่าเฉลี่ย หลังเรียน	ผลการพัฒนา
ขาดสมาธิ	ม.2/1	3	53.00	71.00	ดีขึ้น
	ม.2/2	2	54.50	72.50	ดีขึ้น
อยู่ไม่นิ่ง	ม.2/1	2	52.00	70.50	ดีขึ้น
	ม.2/2	1	55.00	73.00	ดีขึ้น
หุนหันพลันแล่น	ม.2/1	1	56.00	74.00	ดีขึ้น
	ม.2/2	1	55.50	73.50	ดีขึ้น
รวม		10	54.20	72.60	ดีขึ้น

จากตาราง 4 พบว่า นักเรียนที่มีภาวะสมาธิสั้นทุกกลุ่มลักษณะอาการมีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนทุกระดับชั้นแสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมเสริมสร้างพัฒนาการช่วยพัฒนาสมาธิและความสามารถในการจดจำของผู้เรียน ส่งผลให้ผลการเรียนรู้ดีขึ้นอย่างชัดเจน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษามีประเด็นการอภิปราย ดังนี้

1. เด็กที่มีภาวะสมาธิสั้น ส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง และเด็กที่มีภาวะสมาธิสั้นทั้งเพศชายและเพศหญิง พบว่ามีจำนวนร้อยละ 19.23 ซึ่งสอดคล้องกับชาญวิทย์ พรนภดล และพนม เกตุมาน ที่ศึกษาความชุกของโรคสมาธิสั้นในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนโคราชพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พบสมาธิสั้นในกลุ่มนักเรียนชายมากกว่ากลุ่มเด็กนักเรียนหญิง (ชาญวิทย์ พรนภดล และ พนมเกตุมาน, 2556.) นอกจากนี้ซึ่งสอดคล้องกับ ผดุง อารยะวิญญู ที่ระบุว่า เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้บางคนมีปัญหาเกี่ยวกับสมาธิ เด็กอาจเสียสมาธิง่าย หันเหความสนใจสู่ภายนอกห้องเรียนเสมอ (ผดุง อารยะวิญญู, 2544, น. 5)

2. นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 เป็นเด็กที่มีภาวะสมาธิสั้นมากที่สุด รองลงมาเป็นระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากปัจจัยหลายด้าน ได้แก่ วุฒิภาวะของนักเรียน ซึ่งนักเรียนจะมีความสนใจจำกัด เมื่ออายุมากขึ้นช่วงความสนใจก็จะยาวนานมากขึ้น การเปลี่ยนระดับชั้นจากนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เด็กจะต้องค่อยๆ ปรับตัวจากที่เคยทำกิจกรรมเคลื่อนไหวเป็นส่วนใหญ่มาเป็นการนั่งฟังครูผู้สอนอธิบายเนื้อหาสาระต่างๆ บางคนอาจได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์และได้รับยา หรือนักเรียนบางคนที่มีปัญหาเรื่องสมาธิเพียงเล็กน้อยอาจจะได้รับการช่วยเหลือตั้งแต่แรก จึงทำให้ปัญหาเรื่องสมาธิสั้นเบาบางลงไป

3. นักเรียนที่มีภาวะสมาธิสั้นเพศชายมีลักษณะซน/วู่วาม และลักษณะขาดสมาธิ มากกว่าเพศหญิง ส่วนเพศหญิงมีลักษณะทั้งซน/วู่วามร่วมกับขาดสมาธิ มากกว่าเพศชาย ซึ่งสอดคล้องกับที่ชมรมผู้ปกครอง

สมาธิสั้นแห่งประเทศไทย ให้ข้อมูลไว้ว่า นักเรียนชายมีภาวะสมาธิสั้นมากกว่านักเรียนหญิง นอกจากนี้นักเรียนส่วนใหญ่มักมีอาการผสม คือทั้งสมาธิสั้น ขนมากผิดปกติและวู่วาม หุนหันพลันแล่น รอคอยไม่เป็น หงุดหงิดง่าย (ชมรมผู้ปกครองสมาธิสั้นแห่งประเทศไทย, 2556)

4. นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 เป็นนักเรียนที่มีลักษณะทั้งซน/วู่วามร่วมกับขาดสมาธิ มากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักเรียนมีจำนวนนักเรียนภายในห้องที่เยอะกว่านักเรียนห้องอื่น มีจำนวนนักเรียนชายที่เยอะกว่าจำนวนนักเรียนที่เป็นนักเรียนหญิง ทำให้เป็นห้องที่มีความซุกซนไม่อยู่นิ่ง มีการหยอกล้อกันกับเพื่อนภายในห้องเรียน ลูกออกจากที่นั่งของตนเองเดินไปมา ส่งเสียงดังรบกวนเพื่อนภายในห้องเรียน นักเรียนเป็นกลุ่มที่เพิ่งจะเปลี่ยนจากการเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอาจจะมีการติดเล่นมากกว่าเรียน ในการจัดการเรียนการสอนในบางกลุ่มสาระมีลักษณะของการบรรยาย ครูจึงเห็นลักษณะของการซน/วู่วามและขาดสมาธิเด่นชัดขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยพบว่า การแก้ปัญหาภาวะสมาธิสั้น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

โรงเรียนโคราชพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีสมาธิและผลการเรียนรู้ที่สูงขึ้น เมื่อเปรียบเทียบผลการทดสอบก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

โรงเรียนโคราชพิทยาคม แสดงให้เห็นว่าการใช้กิจกรรมเสริมสร้างพัฒนาการเพิ่มทักษะการเรียนรู้การนั่งสมาธิ การต่อจิ๊กซอว์ และจับคู่ภาพปริศนาอักษรไขว้ เป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

ทั้งนี้การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเสริมสร้างพัฒนาการเพิ่มทักษะการเรียนรู้ช่วยกระตุ้นแรงจูงใจ เพิ่มความสนใจส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียน ทำให้ผู้เรียนมีสมาธิ จดจ่อ ให้ความสนใจในการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้นเกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง ส่งผลให้เข้าใจเนื้อหาได้ดีกว่าการเรียนรู้แบบบรรยายเพียงอย่างเดียว และส่งผลให้ผลการเรียนรู้ของนักเรียนดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับเด็กที่มีภาวะสมาธิสั้น ในระดับโรงเรียน
2. ควรมีการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับเด็กที่มีภาวะสมาธิสั้น ของแต่ละห้องเรียน
3. ควรมีการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับเด็กที่มีภาวะสมาธิสั้น ของโรงเรียนโคราชพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ในการวางแผนเพื่อให้การช่วยเหลือนักเรียนต่อไป
2. ผู้ที่เกี่ยวข้องในระดับนโยบายสามารถนำข้อมูลนี้ไปใช้ในการวางแผนป้องกันและจัดการศึกษาที่เหมาะสมให้แก่เด็กนักเรียนที่มีภาวะสมาธิสั้นต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือจากอาจารย์สายยนต์ ชาวอุบล ที่ปรึกษางานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยขอขอบคุณคุณครูรัชดาวัลย์ ศิริรินทร์ ที่มีส่วนร่วมในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ขอขอบคุณผู้บริหาร คณะครูอาจารย์ของโรงเรียนโคราชพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้จะนำไปสู่การนำไปใช้ในการวางแผนและช่วยเหลือนักเรียนที่มีภาวะสมาธิสั้น ให้นักเรียนได้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ที่ดีขึ้นต่อไป สุดท้ายนี้ขอขอบคุณคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ที่ส่งเสริมและสนับสนุนในการทำวิจัยครั้งนี้ คุณค่าของงานวิจัยฉบับนี้ขอมอบเป็นเครื่องบูชาแก่ บิดา มารดา ตลอดจนครูอาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

- ชาญวิทย์ พรนภดล; และพนม เกตุมาน. (2556). โรคสมาธิสั้น. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.psyclin.co.th/myweb1.htm>. {6 ธันวาคม 2568}.
- ชมรมผู้ปกครองสมาธิสั้นแห่งประเทศไทย. (2556). บทความที่ควรอ่าน. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.adhdthai.com/autistic/c/catalog_php?category=11. {6 ธันวาคม 2568}.
- ดารณี อุทัยรัตนกิจ, ชาญวิทย์ พรนภดลและคณะ. (2550). แบบคัดกรองนักเรียนที่มีภาวะสมาธิสั้นบกพร่องทางการเรียนรู้และออทิซึม. ศูนย์วิจัยการศึกษาเพื่อเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษ. กรุงเทพฯ: บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด.
- ผดุง อารยะวิญญู. (2544). เด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: แวนแก้ว.

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมือง เรื่อง วัฒนธรรมไทย
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน
โรงเรียนสุขานารี สพ.นครราชสีมา เขต 1

A STUDY OF THE LEARNING ACHIEVEMENT IN THE CIVIC DUTY SUBJECT ON THE TOPIC OF
THAI CULTURE OF GRADE 5 STUDENTS USING GAME-BASED LEARNING AT SUKANAREE
SCHOOL, NAKHON RATCHASIMA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ประกายกาญจน์ โชติวิวัฒน์กิจ และ สุชาติ พิมพ์พันธ์
Prakaikan Chotiwiwathnakij and Suchart Pimphan
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
Nakhon Ratchasima Rajabhat University

Corresponding author, e-mail: 6540117108@nrru.ac.th, Tel. 0624574875

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้วัตถุประสงค์เพื่อ (1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมือง เรื่อง วัฒนธรรมไทย โดยใช้เกมเป็นฐาน (2) พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมือง เรื่อง วัฒนธรรมไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน ใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลัง กลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/3 จำนวน 36 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน เรื่องวัฒนธรรมไทย และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำนวน 20 ข้อ สถิติที่ใช้คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า

1) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมือง เรื่อง วัฒนธรรมไทย พบว่าหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 8.11 คะแนน และหลังเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 14.08 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน เมื่อคำนวณเป็นร้อยละ พบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 70.40 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 70 แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การเรียนรู้, วัฒนธรรมไทย, หน้าที่พลเมือง

Abstract

This research article aims to (1) compare the pre-test and post-test learning achievement in the Civic Duty course on the topic of "Thai Culture" using Game-Based Learning and (2) improve the academic achievement in Civics, specifically on the topic of Thai Culture

using game-based learning. The research employed classroom action research with a one-group pretest–posttest design. The sample consisted of 36 Grade 5/3 students in the first semester of the 2025 academic year. The research instruments included a game-based learning lesson plan on Thai culture and a 20 item achievement test. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and dependent t-Test. The results revealed that

1) A comparison of students' pre-test and post-test achievement in the civic duty course on the topic of Thai culture revealed that the post-test scores were significantly higher than the pre-test scores at a statistical significance level of .05.

2) The development of learning achievement showed an average pre-test score of 8.11 points and an average post-test score of 14.08 points out of a total of 20 points. When calculated as a percentage, the average post-test score was 70.40%, which is higher than the set criterion of 70%, indicating that game-based learning management can effectively improve students' learning achievement.

Keywords: Learning, Civic Duty, Thai Culture

บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดให้การจัดการศึกษาแบ่งออกเป็น 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม ศาสนา วัฒนธรรม และหน้าที่พลเมือง ควบคู่กับการเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ คุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างสันติสุข และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกได้อย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) สาระหน้าที่พลเมืองถูกจัดอยู่ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีเป้าหมายเพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในความเป็นไทย รักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ปฏิบัติตนตามกฎหมาย ระเบียบ และจารีตประเพณีของสังคม รวมทั้งมีคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ เคารพความแตกต่าง เห็นคุณค่าและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และอัตลักษณ์ท้องถิ่น อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างพลเมืองตื่นรู้และการพัฒนาประเทศให้ก้าวต่อไป (นิซาร์ เรียงรุ่งโรจน์, 2565)

ระบบการศึกษาไทยในปัจจุบันยังคงเน้นการเรียนรู้แบบท่องจำเป็นหลัก ส่งผลให้ผู้เรียนขาดความสามารถในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง และทำให้ทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ การตั้งคำถาม และการคิดวิพากษ์ลดลง (Waragorn Keeranan, 2561) จากการสังเกตการสอน การสัมภาษณ์ครูพี่เลี้ยงในชั้นเรียน และการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบคำถามของผู้เรียนในใบกิจกรรม แบบฝึกหัด และแบบทดสอบ พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/3 โรงเรียนสุขานารี มีปัญหาด้านการเรียนรู้หลายประการ ได้แก่ นักเรียนขาดความกระตือรือร้นในการเรียน ไม่สนใจแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ขาดทักษะการคิดแก้ปัญหา และไม่สามารถตอบคำถามหรือแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่กำหนดได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

การเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน คือการนำเกมมาประยุกต์ใช้ในการสอน เพื่อกระตุ้นความสนใจ สร้างความสนุก ช่วยส่งเสริมการจดจำและความเข้าใจของผู้เรียน ทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (สมิตา เมืองเกษม, 2567) เริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ให้ชัดเจน โดยมุ่งพัฒนาความรู้และทักษะการคิดแก้ปัญหาของผู้เรียนให้สอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตร จากนั้นผู้สอนเลือกเกมที่เหมาะสมกับเนื้อหา ความสนใจ และบริบทของผู้เรียน เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ท้าทายและน่าสนใจ ต่อมาดำเนินการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามเกม โดยกำหนดขั้นตอน วิธีการเล่น กติกา และภารกิจที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้ คิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา และเชื่อมโยงความรู้เป็นลำดับขั้น พร้อมทั้งจัดเตรียมคำแนะนำและสื่อสนับสนุนอย่างเหมาะสม ตลอดกระบวนการผู้สอนทำหน้าที่ให้คำแนะนำ สนับสนุน และอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เมื่อสิ้นสุดกิจกรรมมีการทบทวนและประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนได้สะท้อนการเรียนรู้ของตนเอง และนำข้อมูลไปปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานมาใช้ในการสอนวิชาหน้าที่พลเมือง เพื่อแก้ปัญหาคาดความเข้าใจและทักษะการคิดของผู้เรียนโดยมุ่งพัฒนาความสนใจการมีส่วนร่วม คุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องวัฒนธรรมไทย และเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาหน้าที่พลเมือง เรื่อง วัฒนธรรมไทย โดยใช้เกมเป็นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสุขานารี สพ. นครราชสีมา เขต 1
2. เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาหน้าที่พลเมือง เรื่อง วัฒนธรรมไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสุขานารี สพ. นครราชสีมา เขต 1 ให้ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ดำเนินการวิจัยดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/3 จำนวน 36 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนสุขานารี อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา
2. แบบแผนการทดลอง การศึกษาครั้งนี้มีแบบแผนการทดลอง(Experimental Design) กลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังการทดลอง One Group Pretest – Posttest Design (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540 : 60-61)
3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ประเภท คือ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ แผนการจัดการเรียนรู้แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เกมเป็นฐาน เรื่อง วัฒนธรรมไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/3 จำนวน 1 แผน ใช้เวลาในการสอน 2 ชั่วโมง ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญและครูพี่เลี้ยง ผลการตรวจสอบให้ใช้ได้ 2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง วัฒนธรรมไทย จำนวน 20 ข้อ ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญและครูพี่เลี้ยง ด้วยวิธีให้ข้อเสนอแนะ ผลการตรวจสอบให้ใช้ได้
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการทดลองกับนักเรียนตาม 3 ขั้นตอน 1) ก่อนการทดลองให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองเรื่อง วัฒนธรรมไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/3 2) จัดการเรียนรู้ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นจำนวน 1 แผนโดยใช้เกมเป็นฐาน 3) เมื่อสิ้นสุดการ

ทดลองสอนแล้ว นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมือง ชุดเดิมไปทดสอบนักเรียนอีกครั้ง จากนั้นนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

5.การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบ t-Test T-Test Dependent โดยกำหนดระดับ นัยสำคัญทางสถิติ 0.05

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมือง เรื่อง วัฒนธรรมไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน โรงเรียนสุขานารี สพป. นครราชสีมา เขต 1 มีผลการศึกษาดังนี้

1. ผลคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/3 ดังตามตารางที่ 1 ตารางที่ 1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมือง เรื่อง วัฒนธรรมไทย โดยใช้เกมเป็นฐาน ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/3 โรงเรียนสุขานารี สพป.นครราชสีมา 1

เลขที่	คะแนนก่อนเรียน	คะแนนหลังเรียน	ผลต่าง
1	7	14	7
2	6	14	8
3	3	12	9
4	4	12	8
5	12	17	5
6	5	11	6
7	8	11	3
8	5	14	9
9	6	13	7
10	9	18	9
11	9	15	6
12	3	8	5
13	6	15	9
14	7	12	5
15	8	10	2
16	10	13	3
17	5	11	6
18	12	18	6
19	11	13	2
20	12	15	3
21	8	13	5
22	13	20	7
23	7	19	12
24	6	11	5

25	9	19	10
26	3	11	8
27	10	15	5
28	8	11	3
29	6	11	5
30	14	20	6
31	7	10	3
32	16	20	4
33	7	19	12
34	11	13	2
35	8	13	5
36	11	16	5
$\bar{X}$	8.11	14.08	5.97

จากตาราง 1 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/3 ผลสัมฤทธิ์ทางการรายวิชาหน้าที่พลเมือง เรื่อง วัฒนธรรมไทย โดยใช้เกมเป็นฐาน ได้ผลคะแนนก่อนเรียนเฉลี่ย 8.11 ผลการเรียนหลังเรียนเฉลี่ย 14.8 และมีผลต่างของคะแนน 5.97

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการรายวิชาหน้าที่พลเมือง เรื่องวัฒนธรรมไทย โดยใช้เกมเป็นฐาน ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/3 โรงเรียนสุขานารี สพ.น.นครราชสีมา 1 ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน

3.

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมือง เรื่องวัฒนธรรมไทย โดยใช้เกมเป็นฐาน ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/3 โรงเรียนสุขานารี สพ.น.นครราชสีมา 1 ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	n	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	36	8.11	3.18	13.54	0.00
หลังเรียน	36	14.08	3.30		

* $p < 0.05$

จากตาราง 3 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/3 มีผลสัมฤทธิ์ทางการรายวิชาหน้าที่พลเมือง เรื่องวัฒนธรรมไทย โดยใช้เกมเป็นฐาน หลังเรียน ($X=14.08$, $S.D.= 3.30$) สูงวก่าก่อนเรียน ($X=8.11$, $S.D.= 3.18$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการรายวิชาหน้าที่พลเมือง เรื่องวัฒนธรรมไทย โดยใช้เกมเป็นฐานของชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/3 โรงเรียนสุขานารี สพ.น.นครราชสีมา 1 กับเกณฑ์ร้อยละ 70

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมือง เรื่องวัฒนธรรมไทย โดยใช้เกมเป็นฐานของชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/3 โรงเรียนสุขานารี สพ.น.นครราชสีมา 1 กับเกณฑ์ร้อยละ 70

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	n	คะแนนเต็ม	เกณฑ์ร้อยละ 70	คิดเป็นร้อยละ	$\bar{X}$	S.D.	t	p
หลังเรียน	36	20	14	70.40	14.08	3.30	13.54	0.00

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/3 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 8.11 คะแนน และหลังเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 14.08 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน เมื่อคำนวณเป็นร้อยละพบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 70.40 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมือง เรื่องวัฒนธรรมไทย โดยใช้เกมเป็นฐาน ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/3 โรงเรียนสุขานารี สพ.น.นครราชสีมา 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมือง เรื่องวัฒนธรรมไทย โดยใช้เกมเป็นฐาน ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/3 โรงเรียนสุขานารี สพ.น.นครราชสีมา 1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 มีประเด็นอภิปรายดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ดี มีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนดีขึ้น สอดคล้องกับ (วีรวิชัย บุญส่ง, ศิริรักษา ปิ่นแก้ว และ พิชะดา ดอนนุ้มไพร, (2567) ได้ได้ศึกษา เกี่ยวกับการ พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกม เรื่องวัฒนธรรมไทย สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผล การศึกษาพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียน ($\bar{X}$ = 21.75, S.D. = 2.50) สูงกว่า ก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 14.5 , S.D. = 1.44) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนหลังการ ใช้บอร์ดเกม พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจ ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.52 , S.D. = 1.52)

2. นักเรียนได้รับกำลังใจในการเรียนรู้เนื้อหาใหม่และในการใช้กระบวนการเรียนรู้ตามหลักเกมเป็นฐาน ครูผู้สอนได้ยึดหลักการสอนตามความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ให้นักเรียนเข้าใจการเรียนรู้ผ่าน ประสบการณ์ตรง โดยการใช้เกมไม่เพียงช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้นหลังการเรียน แต่ยังมียุทธศาสตร์สำคัญ ในการสร้างแรงจูงใจ กระตุ้นความสนใจ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ทำให้กระบวนการเรียนรู้มีความหมาย สนุกสนาน เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าวิธีการสอนแบบดั้งเดิม และสามารถนำ ความรู้ไปปรับใช้ในการเรียนวิชาอื่น ๆ นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และสำคัญที่สุดสามารถนำไปใช้ในการศึกษาต่อ ในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยพบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมือง เรื่องวัฒนธรรมไทย สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 8.11 คะแนน และหลังเรียนเฉลี่ย เท่ากับ 14.08 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน เมื่อคำนวณเป็นร้อยละ พบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนคิด เป็นร้อยละ 70.40 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 70 แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็น ฐานสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานช่วยกระตุ้นแรงจูงใจ เพิ่มความสนใจ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง ส่งผลให้เข้าใจเนื้อหาได้ดีกว่าการเรียนรู้แบบบรรยายเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวทางการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งช่วยสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานในรายวิชาต่าง ๆ โดยสนับสนุนทรัพยากรสื่อและการพัฒนาศักยภาพครู เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
2. สถานศึกษา ควรสนับสนุนการพัฒนาครูให้มีความรู้และทักษะในการออกแบบและใช้เกมเป็นฐานที่สอดคล้องกับหลักสูตรและบริบทของผู้เรียน
3. สถานศึกษา ควรจัดระบบติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำผลไปปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ครูผู้สอนสามารถนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานไปประยุกต์ใช้ในรายวิชาหน้าที่พลเมือง และรายวิชาอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียน
2. ครูผู้สอนสามารถใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทางในการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการเรียนรู้เชิงรุก
3. สถานศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

บทสรุป

การวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยเฉพาะสาระหน้าที่พลเมือง ซึ่งมีบทบาทโดยตรงต่อการหล่อหลอมผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในสังคมประชาธิปไตย ภายใต้บริบทการศึกษาปัจจุบันที่ยังคงเน้นการท่องจำ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตจริง การนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานเข้ามาประยุกต์ใช้ จึงเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างการเรียนรู้เชิงรุกที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กระบวนการออกแบบกิจกรรมเกมได้เชื่อมโยงเนื้อหาวัฒนธรรมไทยเข้ากับสถานการณ์การเรียนรู้ที่ท้าทาย สนุก และมีความหมาย ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ มีส่วนร่วม ลงมือคิด วิเคราะห์ และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ควบคู่กับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี ผลที่เกิดขึ้นมีได้จำกัดเพียงด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงการพัฒนาทักษะการคิด การทำงานร่วมกัน และความตระหนักในคุณค่าทางวัฒนธรรมของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม

ดังนั้น การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานจึงมิใช่เพียงเครื่องมือสร้างความสนุกสนานในชั้นเรียน หากเป็นกลไกเชิงนวัตกรรมทางการศึกษาที่ช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ สร้างประสบการณ์ทางปัญญาและคุณค่าทางสังคมให้แก่ผู้เรียน อันจะนำไปสู่การพัฒนาพลเมืองตื่นรู้ที่สามารถดำรงตนอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสันติสุข และสอดคล้องกับพลวัตการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ต่อไปอย่างยั่งยืน

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้สำเร็จลงได้ด้วยความรู้ความกรุณาจากคณาจารย์หลายท่านที่ได้ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์และให้คำปรึกษาแนะนำในด้านวิชาการ รวมทั้งให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆซึ่งผู้วิจัยขอ กราบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาจารย์สุชาติ พิมพ์พันธ์ อาจารย์ที่ปรึกษา ขอกราบขอบพระคุณครู ทศกัณฑ์ ขวัญเมือง ครูสัตยา แก้วคำหอม และคณะครูที่เกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ได้อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้ความร่วมมือและให้ความช่วยเหลือในกิจกรรมต่างๆ ของงานวิจัย ตลอดจนนักเรียนทุกคนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีตลอดระยะเวลาของการดำเนินการวิจัยผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ที่สนับสนุนให้โอกาสในการศึกษาให้ความรัก ความหวังใย และเป็นกำลังใจที่ดีเสมอมา จนทำให้ งานวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด
- ณิชกร เรืองรุ่งโรจน์. (2565). พลเมืองกับเมืองน่าอยู่: วิชาพลเมืองสำคัญแค่ไหนกับการขับเคลื่อนเมืองน่าอยู่. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://theurbanis.com/public-realm/17/02/2022/6048>. {8 สิงหาคม 2568}.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- สมिता เมืองเกษม. (2567). เทคนิคการประยุกต์โดยใช้เกมเป็นฐานการเรียนรู้ (Game-based Learning). [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://url.in.th/ONIUW>. {8 สิงหาคม 2568}.
- Waragorn Keeranana. (2561). ฝึกท่องจำจนฉันทกลายเป็นหุ่นยนต์: เมื่อห้องเรียนแบบเก่า ๆ ปิดกั้นความคิดสร้างสรรค์ของเด็กไทย. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://thematter.co/brandedcontent/samsung-smart-school-01/48112>. {17 สิงหาคม 2568}.

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือประกอบการใช้นิทานคุณธรรมเพื่อเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนและการปฏิบัติตนตามหลักไตรสิกขาในยุคดิจิทัล ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 2 กลุ่มพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาลำพระเพลิง

THE USE OF COOPERATIVE LEARNING ACTIVITIES INTEGRATED WITH MORAL STORIES TO
ENHANCE ACADEMIC ACHIEVEMENT AND THE PRACTICE OF THE THREEFOLD TRAINING
(TRI-SIKKHA) IN THE DIGITAL ERA AMONG GRADE 8 STUDENTS OF
THE LAM PHRA PHLOENG EDUCATIONAL QUALITY AND STANDARDS DEVELOPMENT GROUP

แม่ชีดาหลา กิติสूरียะ และ นิพล อินนอก

Dahla Kitisuriya and Niphon In-nok

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์นครราชสีมา

Mahamakut Buddhist University, Nakhonratchasima Buddhist College (MBU, NBC)

Corresponding author, e-mail: dahla.kit@student.mbu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง (2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องไตรสิกขา (3) เปรียบเทียบการปฏิบัติตนตามหลักไตรสิกขาในยุคดิจิทัล และ (4) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อการเรียนเรื่องไตรสิกขา โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือประกอบการใช้นิทานคุณธรรม ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาลำพระเพลิง ปีการศึกษา 2568 จำนวน 18 โรงเรียนรวม 120 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านลำนางแก้ว กลุ่มพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาลำพระเพลิง ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1 ห้องเรียน รวม 28 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบสอบถาม และ 4) แบบวัดความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบ t-test (Dependent Samples) ผลการวิจัยพบว่า

1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องไตรสิกขา หลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือประกอบการใช้นิทานคุณธรรมมากกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องไตรสิกขา หลังเรียนแบบร่วมมือประกอบการใช้นิทานคุณธรรมสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) การปฏิบัติตนตามหลักไตรสิกขาในยุคดิจิทัล หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4) ความพึงพอใจต่อการเรียนเรื่องไตรสิกขา โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือประกอบการใช้นิทานคุณธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การเรียนรู้แบบร่วมมือ, นิทานคุณธรรม, หลักไตรสิกขาในยุคดิจิทัล

Abstract

This research aims to (1) compare the academic achievement in the subject of the Threefold Training (Trisikkha), (2) compare the academic achievement in the subject of the Threefold Training (Trisikkha), (3) compare the practice of the Threefold Training (Trisikkha), and (4) study the satisfaction of Grade 8 students with learning the Threefold Training (Trisikkha) through cooperative learning incorporating moral stories. Population: The population consists of 120 students in the 2nd year of secondary school from 18 schools in the Lam Phra Phloeng Educational Quality and Standards Development Group, academic year 2025. Sample: The sample consists of 28 students in the 2nd year of secondary school from Ban Lam Nang Kaeo School, Lam Phra Phloeng Educational Quality and Standards Development Group, academic year 2025, from 1 classroom, selected using purposive sampling. Research Instruments: The research instruments include: 1) lesson plans, 2) an achievement test, 3) a questionnaire, and 4) a satisfaction survey. Data was analyzed by mean analysis. Standard deviation and dependent samples t-test were used. The findings revealed that:

1) The academic achievement in the subject of the Threefold Training (Trisikkha) after cooperative learning incorporating moral stories exceeded the set criterion of 70%, with statistical significance at the .05 level.

2) The academic achievement in the subject of the Threefold Training (Trisikkha) was significantly higher than before learning, with statistical significance at the .05 level.

3) The practice of the Threefold Training (Trisikkha) in the digital age was significantly higher than before learning, with statistical significance at the .05 level.

4) The highest level of satisfaction with learning the Threefold Training (Trisikkha) through cooperative learning incorporating moral stories.

Keywords: Cooperative learning, Moral stories, The Threefold Training in the digital age.

บทนำ

ในโลกยุคดิจิทัล เทคโนโลยีได้กลายเป็นส่วนสำคัญที่แทรกซึมอยู่ในทุกแง่มุมของชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารที่รวดเร็ว การทำธุรกิจที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล การเรียนรู้ที่ไร้พรมแดน หรือแม้กระทั่งความบันเทิงที่เข้าถึงได้เพียงปลายนิ้วสัมผัส เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต สมาร์ทโฟน อุปกรณ์เชื่อมต่อเครือข่ายและระบบคลาวด์ได้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คนให้สะดวกสบายและมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็ได้นำมาซึ่งความท้าทายที่ต้องเผชิญ โดยเฉพาะในด้านการศึกษา ระบบการศึกษาไทยต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ จากการที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการเรียนรู้ ทำให้แนวทางการสอนต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งต้องการทักษะทางวิชาการ การคิดวิเคราะห์ และคุณลักษณะทางจริยธรรม อย่างไรก็ตาม แม้เทคโนโลยีจะช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ก็อาจก่อให้เกิดปัญหาหากผู้เรียนขาดวินัยในการใช้เทคโนโลยี ขาดจิตสำนึกในความรับผิดชอบ หรือไม่ได้รับการปลูกฝังทัศนคติที่เหมาะสมต่อการใช้ข้อมูลดิจิทัล ดังนั้นระบบการศึกษาจึงไม่ควร

มุ่งเน้นเพียงการพัฒนาองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว แต่ต้องให้ความสำคัญกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมควบคู่กันไป เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีอย่างมีสติ รู้เท่าทัน และมีจิตสำนึกในการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในทางที่สร้างสรรค์ การศึกษาในยุคดิจิทัลไม่ใช่เพียงการเตรียมผู้เรียนให้มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี แต่ต้องพัฒนาให้พวกเขาเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพรู้จักใช้เทคโนโลยีอย่างมีคุณธรรม มีจริยธรรม และสามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จึงต้องเน้นทั้งการพัฒนาความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และคุณธรรมจริยธรรมควบคู่กัน เพื่อสร้างบุคคลที่สามารถเติบโตไปเป็นกำลังสำคัญของประเทศ และนำพาสังคมไปสู่อนาคตที่ยั่งยืน (พระมหาโกศล ธีรปัญญา, 2567: 375-377)

การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เป็นแนวทางการเรียนการสอนที่ช่วยให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นทีม สนับสนุนซึ่งกันและกัน และรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองและเพื่อนในกลุ่ม แนวทางนี้มีความสำคัญต่อการพัฒนาการของนักเรียนในหลายด้าน เนื่องจากช่วยเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ลึกซึ้งขึ้นผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการช่วยกันอธิบาย นอกจากนี้ การเรียนรู้ร่วมกันยังช่วยพัฒนาทักษะทางสังคม นักเรียนได้เรียนรู้การสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และการแก้ไขความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในชีวิตจริง อีกทั้งยังช่วยกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ โดยการทำงานเป็นกลุ่มทำให้นักเรียนเกิดการตั้งคำถาม การอภิปราย และการให้เหตุผล ส่งเสริมให้เกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การเรียนรู้แบบร่วมมือยังช่วยสร้างแรงจูงใจในการเรียน นักเรียนจะรู้สึกสนุกและมีส่วนร่วมมากขึ้นเมื่อได้เรียนรู้กับเพื่อน แทนที่จะเรียนเพียงลำพัง พร้อมทั้งยังช่วยพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำและผู้ตาม เนื่องจากการทำงานเป็นทีมทำให้นักเรียนได้เรียนรู้บทบาทที่แตกต่างกัน ทั้งการเป็นผู้นำที่ดีและการเป็นผู้ร่วมงานที่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งวิธีการเรียนรู้นี้ยังช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น เพราะการสอนเพื่อนเป็นหนึ่งในวิธีที่มีประสิทธิภาพในการทบทวนความรู้และทำให้เกิดความเข้าใจเชิงลึก ลดความเครียดและความกดดันในการเรียน เพราะการมีเพื่อนช่วยเหลือทำให้นักเรียนรู้สึกสบายใจและกล้าถามเมื่อไม่เข้าใจ นอกจากนี้ การเรียนรู้แบบร่วมมือยังส่งเสริมความรับผิดชอบ นักเรียนต้องมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองและช่วยให้กลุ่มประสบความสำเร็จไปพร้อมกัน อีกทั้งยังช่วยฝึกทักษะการแก้ปัญหา นักเรียนสามารถเรียนรู้วิธีคิดและหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย และท้ายที่สุด การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการเตรียมพร้อมสำหรับโลกอนาคต เนื่องจากทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นสิ่งจำเป็นในศตวรรษที่ 21 ซึ่งต้องการความสามารถในการทำงานเป็นทีมและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น การเรียนรู้แบบร่วมมือจึงเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาผลการเรียนของนักเรียน ควบคู่ไปกับการปลูกฝังทักษะที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตและการทำงานในอนาคต (Johnson & Johnson, 1999)

นิทานคุณธรรมเป็นสื่อการเรียนรู้ที่มีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้กับผู้เรียน โดยใช้เรื่องราวที่เข้าใจง่ายและน่าสนใจช่วยให้เด็กเกิดความรู้สึกเกี่ยวกับคุณค่าของความดี การใช้นิทานจึงไม่เพียงแต่ช่วยส่งเสริมให้เด็กมีความเข้าใจในหลักการดีๆ แต่ยังช่วยกระตุ้นให้เด็กเกิดการปฏิบัติตนตามหลัก ไตรสิกขา ซึ่งประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการดำเนินชีวิตที่ดีและมีความสุขในระยะยาว ศีล (ความมีระเบียบวินัยและศีลธรรม) นิทานคุณธรรมช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความสำคัญของการรักษาศีลและการปฏิบัติตนอย่างถูกต้องตามหลักคุณธรรม โดยมักจะมีตัวละครที่แสดงให้เห็นถึงผลของการทำดีและทำไม่ดี ซึ่งเป็นการสื่อสารแนวคิดที่เด็กสามารถเข้าใจได้ง่าย ตัวละครที่ปฏิบัติตามศีลธรรมจะได้รับผลดี เช่น ความซื่อสัตย์ ความเมตตา และการเสียสละ ทำให้เด็กเรียนรู้ถึงคุณค่าของการทำความดี ในขณะที่ตัวละครที่ไม่รักษาศีลหรือทำผิดศีลธรรมจะต้องเผชิญกับผลเสีย เช่น ความขัดแย้งและความทุกข์ นอกจากนี้การสอดแทรกเรื่องราวเกี่ยวกับความยุติธรรมและการกระทำที่ถูกต้องในนิทาน ช่วยส่งเสริมให้เด็ก

เห็นถึงความสำคัญของการรักษาศีลและการมีความประพฤติที่ดี สมาธิ (ความตั้งมั่นและการควบคุมตนเอง) การฟังนิทานช่วยให้เด็กฝึกสมาธิผ่านการตั้งใจฟังและจดจ่ออยู่กับเนื้อเรื่อง การเรียนรู้ผ่านนิทานที่มีเนื้อหา สอดแทรกข้อคิดเกี่ยวกับการอดทนและการมีสติ เช่น การเผชิญหน้ากับความยากลำบากหรือการควบคุม อารมณ์ จะช่วยให้เด็กตระหนักถึงความสำคัญของการควบคุมตนเอง การรักษาสมาธิ และการมีความคิดที่ ตั้งมั่น ตัวละครที่แสดงถึงความสามารถในการควบคุมตนเองและมีสมาธิในการทำสิ่งต่างๆ มักจะประสบ ความสำเร็จและได้รับผลดี ซึ่งเด็กสามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของตนเอง ปัญหา (ความรู้ ความเข้าใจและการคิดวิเคราะห์) นิทานคุณธรรมมักสอดแทรกข้อคิดที่ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้และพัฒนา ทักษะการคิดวิเคราะห์ ในระหว่างการฟังนิทาน เด็กจะได้ฝึกการตั้งคำถาม แยกแยะสิ่งที่ถูกและผิด และมอง หาข้อคิดที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริง การมีตัวละครที่เผชิญกับปัญหาและต้องใช้ความคิดในการแก้ไข ทำให้ เด็กได้เรียนรู้การตัดสินใจและการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล นอกจากนี้ การเรียนรู้จากข้อคิดในนิทานยัง ส่งเสริมให้เด็กเกิดปัญญาในการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้น โดยสามารถนำข้อคิดเหล่านั้นไปปรับใช้ในชีวิตรประจำวันเพื่อ การตัดสินใจที่ถูกต้อง การใช้นิทานคุณธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้กับเด็ก โดยช่วยให้เด็กเข้าใจและปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา ซึ่งประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา นิทานไม่เพียงแต่ ช่วยให้เด็กเข้าใจคุณค่าของการทำความดีและการรักษาศีล แต่ยังช่วยพัฒนาและส่งเสริมให้เด็กมีสมาธิในการ ควบคุมอารมณ์ และพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจที่มีปัญญา ส่งผลให้เด็กสามารถเติบโตเป็นผู้ มีคุณธรรมและจริยธรรมในสังคมได้อย่างแท้จริง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559)

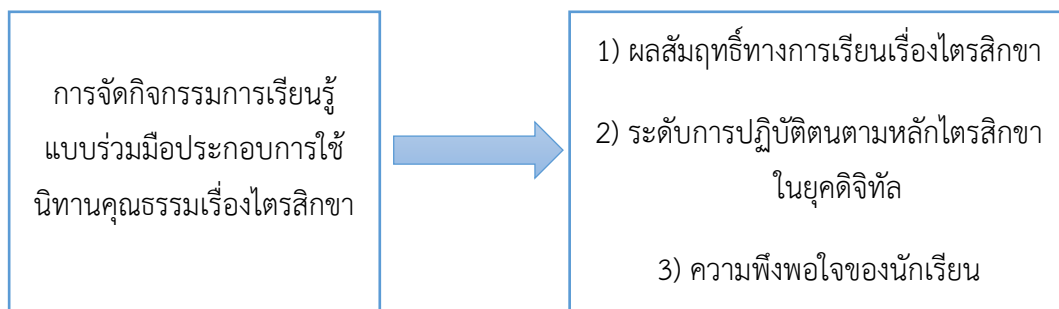
ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงใช้นิทานคุณธรรมมาเป็นสื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ ประกอบการใช้นิทานคุณธรรมเพื่อให้นักเรียน ได้เสริมสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการปฏิบัติตามหลัก ไตรสิกขาในยุคดิจิทัลที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องไตรสิกขาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านลำนางแก้ว หลังการเรียนรู้แบบร่วมมือประกอบการใช้นิทานคุณธรรมกับเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 70
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องไตรสิกขาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านลำนางแก้ว ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนแบบร่วมมือประกอบการใช้นิทานคุณธรรม
3. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาในยุคดิจิทัล ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านลำนางแก้ว ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนโดยการเรียนรู้แบบร่วมมือประกอบการใช้นิทาน คุณธรรม
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านลำนางแก้ว ที่มีต่อการ เรียนเรื่องไตรสิกขา โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือประกอบการใช้นิทานคุณธรรม

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยเพื่อประมวลความคิดรวบยอดของงานการวิจัยดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาลำพระเพลิง ปีการศึกษา 2568 จำนวน 18 โรงเรียนรวม 120 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านลำนางแก้ว กลุ่มพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาลำพระเพลิง ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1 ห้องเรียน รวม 28 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากผู้วิจัยเป็นครูผู้สอนและต้องการศึกษานักเรียนในห้องเรียนที่มีลักษณะตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรต้น 1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือประกอบการใช้นิทานคุณธรรมเรื่องไตรสิกขา

ตัวแปรตาม 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องไตรสิกขา
2) ระดับการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาในยุคดิจิทัล
3) ความพึงพอใจของนักเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง การปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา ประกอบการใช้นิทานธรรม จำนวน 8 แผน
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ไตรสิกขา แบบเลือกตอบ 4 ตัว เลือก จำนวน 30 ข้อ มีค่าความยากง่าย ตั้งแต่ 0.30 – 0.80 อำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.45 – 0.85 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87
3. แบบสอบถามการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาในยุคดิจิทัล
4. แบบวัดความพึงพอใจ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาในยุคดิจิทัล ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ทดสอบกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างทุกคน
2. ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาในยุคดิจิทัล ครบทั้ง 8 แผน

3. เมื่อสิ้นสุดการทดลอง ผู้วิจัยทำการทดสอบหลังการทดลอง (Posttest) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การปฏิบัติตนตามหลักไตรสิกขาในยุคดิจิทัลชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ชุดเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน ทดสอบกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างทุกคนและใช้แบบสอบถามการปฏิบัติตนตามหลักไตรสิกขาในยุคดิจิทัลแบบวัดความพึงพอใจวัดกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างทุกคน

4. นำคะแนนที่ได้จากการใช้แบบทดสอบเรื่อง การปฏิบัติตนตามหลักไตรสิกขาในยุคดิจิทัลแบบสอบถามการปฏิบัติตนตามหลักไตรสิกขาในยุคดิจิทัลและแบบวัดความพึงพอใจ มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด แล้วนำมาวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าสถิติพื้นฐานของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสอบถามการปฏิบัติตนตามหลักไตรสิกขาในยุคดิจิทัลและแบบวัดความพึงพอใจ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน โดยการทดสอบ t-test (Dependent)
3. วิเคราะห์การปฏิบัติตนตามหลักไตรสิกขาในยุคดิจิทัลใช้ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
4. วิเคราะห์ความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนใช้ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องไตรสิกขาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการเรียนรู้แบบร่วมมือประกอบการใช้นิทานคุณธรรมกับเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 70 ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องไตรสิกขาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการเรียนรู้แบบร่วมมือประกอบการใช้นิทานคุณธรรมกับเกณฑ์ร้อยละ 70

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ	t	df	P
หลังเรียน	28	30	22.64	3.908	75.48	2.22*	27	.035

* $P < .05$

ตาราง 1 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องไตรสิกขา หลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือประกอบการใช้นิทานคุณธรรม สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องไตรสิกขาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนแบบร่วมมือประกอบการใช้นิทานคุณธรรม ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนแบบร่วมมือประกอบการใช้นิทานคุณธรรม

การทดสอบ	n	$\bar{x}$	S.D.	df	t	p
ก่อนเรียน	28	15.71	6.82	27	-6.61*	.001
หลังเรียน	28	22.64	3.91			

* $P < .05$

ตาราง 2 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องไตรสิกขาหลังเรียนแบบร่วมมือประกอบการใช้นิทานคุณธรรมสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาในยุคดิจิทัล ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนโดยการเรียนรู้แบบร่วมมือประกอบการใช้นิทานคุณธรรม ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 การเปรียบเทียบพฤติกรรมทางการเรียนและการปฏิบัติตามไตรสิกขาในยุคดิจิทัลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนกับหลังเรียน

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	S.D.	df	t	p
ก่อนเรียน	28	26.61	4.83	27	-12.24	.000
หลังเรียน	28	38.57	6.62			

* $P < .05$

ตาราง 3 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาในยุคดิจิทัลหลังเรียนโดยการเรียนรู้แบบร่วมมือประกอบการใช้นิทานคุณธรรมสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้แบบร่วมมือประกอบนิทานคุณธรรม ดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนหลักไตรสิกขาในยุคดิจิทัลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ข้อ	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยให้การเรียนรู้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น	4.39	0.74	มากที่สุด
2	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน	4.07	0.77	มากที่สุด
3	นิทานคุณธรรมที่ใช้มีเนื้อเรื่องที่น่าสนใจ	4.00	0.98	มากที่สุด
4	นิทานช่วยให้นักเรียนจดจำและเข้าใจหลักธรรมไตรสิกขาได้ง่ายขึ้น	4.04	0.84	มากที่สุด
5	เนื้อหาที่สอนประกอบการใช้นิทานคุณธรรมช่วยปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมที่นำไปใช้ในชีวิตจริงได้	4.11	0.83	มากที่สุด
6	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือประกอบนิทานคุณธรรมสอดคล้องกับเนื้อหา	4.25	0.65	มากที่สุด
7	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือประกอบนิทานคุณธรรมเหมาะกับยุคดิจิทัล	4.18	0.95	มากที่สุด

8	นักเรียนรู้สึกสนุกและกระตือรือร้นในการเรียนด้วยนิทานคุณธรรม	4.07	0.94	มากที่สุด
9	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือประกอบนิทานคุณธรรมทำให้นักเรียนพัฒนาทักษะการคิดที่สูงขึ้น	4.04	0.84	มากที่สุด
10	นักเรียนรู้สึกพึงพอใจกับการเรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือประกอบนิทานคุณธรรม	4.04	0.96	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		4.68	0.49	มากที่สุด

ตาราง 4 พบว่า ภาพรวมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบร่วมมือประกอบนิทานคุณธรรมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.49) โดยรายการที่มีความพึงพอใจสูงสุดคือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยให้การเรียนรู้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.74) รองลงมาคือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือประกอบนิทานคุณธรรมสอดคล้องกับเนื้อหาอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.65) รายการที่มีความพึงพอใจต่ำสุดได้แก่ นิทานคุณธรรมที่ใช้มีเนื้อเรื่องที่น่าสนใจ ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.98)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัย พบว่า นักเรียนมีคะแนนสูงขึ้นจากก่อนเรียนทั้งหมด 28 คน คิดเป็นร้อยละ 100 โดยมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 15.71 คะแนน และมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 22.64 คะแนน เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนรู้แบบร่วมมือประกอบการใช้นิทานคุณธรรมสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องไตรสิกขาหลังเรียนแบบร่วมมือประกอบการใช้นิทานคุณธรรมสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 และ 2

ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ที่จัดให้มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนและการใช้นิทานคุณธรรม เป็นสื่อในการบูรณาการเนื้อหาวิชาการเรื่องไตรสิกขา มีส่วนช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหา ดึงดูดความสนใจ และช่วยให้นักเรียนเชื่อมโยงหลักธรรมที่เป็นนามธรรมเข้ากับการปฏิบัติในชีวิตจริงได้ง่ายขึ้น ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนทำงานเป็นทีม จึงเพิ่มโอกาสในการฝึกทักษะระดับความคิดได้สูงขึ้น ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทิชา นาพิง และแสงสุรีย์ ดวงคำน้อย (2566:บทคัดย่อ) ผลการสอนแบบจิตปัญญาเสริมด้วยนิทานต่อความมีวินัยในตนเองและทักษะการพูดของเด็กปฐมวัย พบว่า 1. พฤติกรรมด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย ทั้ง 5 ด้าน ผ่านเกณฑ์ จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด 2. ความสามารถในการพูดของเด็กปฐมวัย จำนวน 20 คน จากคะแนนเต็ม 25 คะแนน หลังได้รับการจัดประสบการณ์มีคะแนนเฉลี่ย 20.97 คะแนน ($\bar{X} = 20.97$, S.D. = 0.49) คิดเป็นร้อยละ 83.88 จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ 20 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. ผลจากการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การปฏิบัติตนหลังการเรียนรู้แบบร่วมมือประกอบการใช้นิทาน คุณธรรมสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงถึงประสิทธิผลของวิธีการสอนที่ใช้มี ประสิทธิภาพในการพัฒนาการปฏิบัติตนของนักเรียนอย่างแท้จริง เนื่องจากมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและ ประสบการณ์ระหว่างกัน ทำให้การเรียนรู้เข้าใจและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ นิทานทำหน้าที่เป็น แบบจำลองพฤติกรรมที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ และสามารถจดจำได้ง่าย ทำให้การเรียนรู้มี ประสิทธิภาพมากขึ้น นักเรียนเข้าใจและเห็นภาพที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน สามารถ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบันได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ จงจิต เค้าสิม และคณะ (2564: บทคัดย่อ) การพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยด้วยการจัด กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบร่วมมือจากนิทาน พบว่า หลังการทดลองเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม ศิลปะสร้างสรรค์แบบร่วมมือจากนิทาน มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และหลังการทดลอง เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบ ร่วมมือจากนิทานมีค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเหมาะสมมากขึ้น

3. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบร่วมมือประกอบการใช้นิทานคุณธรรมในระดับมาก ที่สุด โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยให้การเรียนรู้มีความน่าสนใจมากขึ้น ซึ่งมีค่าเฉลี่ย สูงสุด ทั้งนี้ เนื่องมาจากรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการเรียนรู้แบบเชิงรุก มีการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ กิจกรรมที่หลากหลาย เช่น กิจกรรมเกม กิจกรรมคิด จับคู่ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำให้นักเรียนเกิดความ สนุกสนานและได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน กิจกรรมมีความเหมาะสมและตอบสนองความต้องการของผู้เรียน วิธีการนี้ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง แทนที่จะรับฟังจากผู้สอนเพียงอย่างเดียว ทำให้เกิด ความรู้สึกเป็นเจ้าของในการเรียนรู้ มั่นใจในความคิดของตนเองมากขึ้น นักเรียนจึงมีความพึงพอใจโดยภาพ รวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนียา สายคำลิ่ง และ มนตรี วงษ์สะพาน (2567: บทคัดย่อ) ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้นิทานเป็นฐานร่วมกับการสร้างสรรค์ศิลปะที่มี ต่อความสามารถ ด้านการฟังและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 พบว่า 1. ความสามารถด้านการฟังของ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้นิทานเป็นฐานร่วมกับการสร้างสรรค์ศิลปะ มีความก้าวหน้าหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2. ความคิดสร้างสรรค์ของ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้นิทานเป็นฐานร่วมกับการสร้างสรรค์ศิลปะ มีความก้าวหน้าหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3. นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่ได้รับการเรียนรู้โดยใช้นิทานเป็นฐานร่วมกับการสร้างสรรค์ศิลปะมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยด้วยการปฏิบัติจริงเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือประกอบการใช้นิทานคุณธรรมเพื่อเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการปฏิบัติตนตามหลักไตรสิกขาในยุคดิจิทัล พบว่า การเรียนรู้คุณธรรม จริยธรรมตามหลักไตรสิกขา เป็นสิ่งที่นักเรียนมองว่าไกลตัวอย่างมาก ไม่เข้าใจในคำและความหมาย ดังนั้นการบูรณาการด้วยการใช้นิทานคุณธรรม ช่วยให้นักเรียนได้เห็นภาพชัดเจนมากขึ้น เนื่องจาก นิทานมักจะมีตัวละครที่แสดงให้เห็นถึงผลของการทำดีและทำไม่ดี และเนื้อหาเป็นการดำเนินชีวิตประจำวัน รวมถึงการนำกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือมาใช้ร่วมด้วย ทำให้นักเรียนกล้าที่จะแสดงออกมากขึ้น ได้เรียนรู้ วิธีการคิด และมุมมองของเพื่อนร่วมทีม มีความสนุกในการช่วยกันคิดและทำ ผลที่ได้คือนักเรียนมีความรู้และ

ความเข้าใจ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันของตนเอง และสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการช่วยพัฒนาตนเองได้อย่างถูกต้อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรพัฒนากิจกรรมวิชาพระพุทธศาสนาโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือประกอบการใช้นิทานคุณธรรมสำหรับนักเรียนในแต่ละช่วงชั้น เพื่อส่งเสริมทั้งผลสัมฤทธิ์ด้านวิชาการและคุณธรรมจริยธรรมควบคู่กัน
2. ควรนำการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือประกอบการใช้นิทานคุณธรรมไปเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้อื่น ๆ

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษา

1. ควรจัดหากิจกรรมในการจัดการเรียนรู้ให้หลากหลาย เพื่อให้นักเรียนสามารถทบทวนความรู้และสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้
2. การจัดกิจกรรมจะต้องทำให้เกิดความสนุกสนาน น่าสนใจ และสร้างองค์ความรู้ที่เข้าใจง่ายได้จากกิจกรรมที่จัดขึ้น
3. ครูควรเชื่อมโยงประสบการณ์ในชีวิตประจำวันในการนำเสนอเพื่อเข้าสู่บทเรียนให้นักเรียนได้เข้าใจเนื้อหามากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้อำนวยการสถานศึกษา คณะผู้บริหาร คณะครู และบุคลากรทางการศึกษาทุกท่าน โดยเฉพาะครูพี่เลี้ยง ครูนิเทศก์ และอาจารย์ ดร.นิพล อินนอก ที่ช่วยให้ความรู้ คำแนะนำที่มีประโยชน์และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ รวมทั้งอำนวยความสะดวกในการศึกษาวิจัย ระหว่างปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาครั้งนี้เป็นอย่างดียิ่ง

ขอบคุณนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านลำนางแก้วที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างมาก ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จนกระทั่งการศึกษาวิจัยครั้งนี้เสร็จสมบูรณ์ คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากการศึกษาค้นคว้าวิจัยในชั้นเรียนฉบับนี้

และท้ายนี้ ผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่สนใจศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กองบรรณาธิการ HD. (2563). ประโยชน์ของนิทาน. HD. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://hd.co.th/benefits-of-bedtime-stories>. {19 กุมภาพันธ์ 2568}
- จงจิต คำสิม และคณะ. (2564). การพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยด้วยการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบร่วมมือจากนิทาน. วารสารวิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 15 (3) : 331-344.
- ธनिया สายดำสิง. (2567). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้นิทานเป็นฐานร่วมกับการสร้างสรรค์ศิลปะที่มีต่อความสามารถด้านการฟังและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2. วารสารการบริหารและนเทศการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 13 (2) : 101-111.
- นันธิชา นาพัง และ แสงสุรีย์ ดวงคำน้อย. (2566). ผลการสอนแบบจิตปัญญาเสริมด้วยนิทานต่อความมีวินัยในตนเองและทักษะการพูดของเด็กปฐมวัย. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์ 8 (3) : 1307-1316.
- Starfishlabz. (2567). การเรียนรู้แบบร่วมมือคืออะไร? มีประโยชน์อย่างไรต่อคุณครูและเด็กๆ. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://shorturl.asia/15SRq>. {19 กุมภาพันธ์ 2568}

**การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาชีวิตประจำวันในยุคดิจิทัลและผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียน เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1**

DEVELOPMENT OF DAILY LIFE PROBLEM-SOLVING SKILLS IN THE DIGITAL ERA AND LEARNING
ACHIEVEMENT IN BUDDHIST TEACHINGS THROUGH LEARNING MANAGEMENT BASED ON THE
FOUR NOBLE TRUTHS OF GRADE 7 STUDENTS

ชวนฝัน วัดสูงเนิน
หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยศาสนศาสตร์นครราชสีมา
Chuanfun Watsungnoen
Bachelor of Education Program in Teaching Buddhism
Nakhonratchasima Buddhist College

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา (2) เปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาชีวิตประจำวันในยุคดิจิทัล และ (3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อการเรียนเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านโนนเหลื่อม จำนวน 11 คน โดยการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันในยุคดิจิทัล 4) แบบวัดความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) การทดสอบ t-test (Dependent) ผลการวิจัยพบว่า

1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาชีวิตประจำวันในยุคดิจิทัล หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 ในระดับมากที่สุด

ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าแนวทางการสอนโดยใช้หลักอริยสัจสี่ มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมความรู้ทักษะการแก้ปัญหาเชิงปฏิบัติ และทัศนคติเชิงบวกของนักเรียนต่อคำสอนทางพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: ความสามารถในการแก้ปัญหา, ยุคดิจิทัล, หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

Abstract

This research aimed to: (1) compare the learning achievement in Buddhist teachings, (2) compare the daily life problem-solving skills in the digital era, and (3) examine the students' satisfaction with learning Buddhist teachings. The participants were 11 Grade 7 students from Ban Non Lueam School, selected by cluster random sampling. The research instruments include: 1) lesson plans on the principles of Buddhism, 2) an achievement test, 3) a test measuring problem-solving abilities in daily life in the digital age, and 4) a satisfaction survey. Statistics used: Percentage (%), Mean ($\bar{X}$), and Standard Deviation (S.D.), and t-test. The results revealed that:

1) the students' learning achievement in Buddhist teachings after the instruction was significantly higher than before at the 0.05 level.

2) the students' daily life problem-solving skills in the digital era after the instruction were significantly higher than before at the 0.05 level.

3) the students' satisfaction with learning Buddhist teachings through the Four Noble Truths-based instructional approach was at the highest level.

These findings suggest that the Four Noble Truths-based instructional approach is effective in enhancing students' knowledge, practical problem-solving skills, and positive attitudes toward Buddhist teachings.

Keywords; Buddhist Teachings/ Problem-Solving Ability /Digital Era

บทนำ

ยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อออนไลน์เข้ามามีบทบาทอย่างกว้างขวางในชีวิตประจำวันของเยาวชน ส่งผลให้ผู้เรียนต้องเผชิญกับปัญหาหลากหลายรูปแบบ ทั้งปัญหาด้านสังคม อารมณ์ และการใช้สื่อดิจิทัลอย่างไม่เหมาะสม เช่น ขวบปลอม การกลั่นแกล้งออนไลน์และการเสพติดเกม ซึ่งล้วนเป็นสถานการณ์ที่ต้องอาศัยความสามารถในการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล ดังนั้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการแก้ปัญหาชีวิตประจำวันในยุคดิจิทัลจึงเป็นภารกิจสำคัญของการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 กระทรวงศึกษาธิการ (2551) จึงได้กำหนดให้การเรียนรู้ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรมและสามารถนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งกรมการศาสนา (2563) ได้ชี้ให้เห็นว่าหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างคนให้เป็นคนดี มีสติและรู้จักแก้ปัญหาอย่างสงบและมีเหตุผล ดังนั้น การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการกับการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตจริง จึงเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบันและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

การจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสัจ 4 เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนเข้าใจปัญหาอย่างเป็นระบบ เริ่มจากการมองเห็นปัญหา วิเคราะห์สาเหตุ หาแนวทางแก้ไขและเลือกวิธีปฏิบัติที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการคิดแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน (พระมหาอนุพันธ์ พรหมชาติ, 2565) อีกทั้งพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต, 2549) ได้อธิบายว่าวิธีสัจ 4 เป็นหลักธรรมที่ช่วยให้มนุษย์เข้าใจความจริงของชีวิต

และสามารถนำไปใช้แก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ จากการศึกษาผลการวิจัยที่ผ่านมา เช่น ระเบียบธรรม ดวงใจ (2550) และพระพุทศศักดิ์ แวงสูงเนิน (2563) พบว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดแก้ปัญหาของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ในบริบทของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ยังพบว่าผู้เรียนจำนวนไม่น้อยขาดความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และยังไม่สามารถนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้กับปัญหาชีวิตจริงได้อย่างเป็นรูปธรรม จึงจำเป็นต้องพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายและสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาชีวิตประจำวันได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

จากแนวคิดและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาชีวิตประจำวันในยุคดิจิทัลและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทั้งนี้เพื่อศึกษาว่าการจัดการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 จะสามารถส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาชีวิตประจำวันในบริบทยุคดิจิทัลของผู้เรียนได้มากน้อยเพียงใด ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะเป็แนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับบริบทผู้เรียนในยุคดิจิทัล และสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนในสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาชีวิตประจำวันในยุคดิจิทัลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการเรียนเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาวังน้ำเขียวสามัคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 จำนวน 6 ห้องเรียน รวม 123 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านโนนเหลื่อม กลุ่มพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาวังน้ำเขียวสามัคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3 จำนวน 1 ห้องเรียน รวม 11 คน โดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จำนวน 8 แผน มีผลการประเมินความเหมาะสมในระดับมากที่สุด
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.38-0.77 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.84 โดยแบ่งเนื้อหา ออกเป็น 8 เรื่องดังนี้

2.1 ความหมายของธรรมะ ประโยชน์ของการนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิต

- 2.2 หลักการพัฒนาตนตามแนวพุทธ
- 2.3 ทุภะ สมุทัย นิโรธ มรรค
- 2.4 เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา
- 2.5 แนวทางปฏิบัติเพื่อดับทุกข์
- 2.6 หลักธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม
- 2.7 หลักการประพฤติปฏิบัติพื้นฐานของชาวพุทธ
- 2.8 การประยุกต์ใช้หลักธรรมในชีวิตประจำวัน

3. แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันในยุคดิจิทัลเชิงสถานการณ์ เป็นแบบทดสอบอัตนัย ใช้สำหรับวัดกระบวนการแก้ปัญหาของผู้เรียน ได้แก่ การระบุปัญหา การวิเคราะห์สาเหตุ การเสนอแนวทางแก้ปัญหา และการเลือกวิธีที่เหมาะสมพร้อมให้เหตุผล ประกอบด้วยสถานการณ์ใกล้ตัวผู้เรียน จำนวน 4 สถานการณ์ ได้แก่

- 3.1 สถานการณ์ที่ 1 ถูกแก้งในกลุ่มแชต
- 3.2 สถานการณ์ที่ 2 ขวาลอมบนโซเซียลมีเดีย
- 3.3 สถานการณ์ที่ 3 ติดเกมจนการเรียนตก
- 3.4 สถานการณ์ที่ 4 การหลอกลวงออนไลน์

4. แบบวัดความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ทดสอบก่อนเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และแบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาชีวิตประจำวันในยุคดิจิทัลเชิงสถานการณ์ ทดสอบกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างทุกคน เพื่อศึกษาระดับความรู้และความสามารถในการแก้ปัญหาก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2) จัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จำนวน 8 แผน

3) หลังการจัดการเรียนรู้ ครบทั้ง 8 แผน ทำการทดสอบด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา แบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาชีวิตประจำวันในยุคดิจิทัลเชิงสถานการณ์ ฉบับเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน และวัดความพึงพอใจนักเรียนกลุ่มตัวอย่างทุกคน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) หาค่าสถิติพื้นฐานของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ความสามารถในการแก้ปัญหาชีวิตประจำวันในยุคดิจิทัล ความพึงพอใจของนักเรียน ได้แก่ ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) (สำเร็จ บุญเรืองรัตน์, 2556)

2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ระหว่างก่อนเรียน กับหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 โดยทดสอบ t-test (Dependent) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (สำเร็จ บุญเรืองรัตน์, 2556)

3) เปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาชีวิตประจำวันในยุคดิจิทัลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 โดยทดสอบ

t-test (Dependent) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกำหนดเกณฑ์ให้คะแนนแต่ละสถานการณ์ ดังนี้ (สำเร็จ บุญเรืองรัตน์, 2556)

- ระบุปัญหาชัดเจน 2 คะแนน
- วิเคราะห์สาเหตุถูกต้อง 2 คะแนน
- เสนอแนวทางแก้ไขได้เหมาะสม 3 คะแนน
- เลือกวิธีพร้อมเหตุผล 3 คะแนน

4) วิเคราะห์ความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนที่มีต่อการเรียนเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสัจ 4 โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) โดยนำคะแนนที่ได้จากการวัดความพึงพอใจ แปลผลหาค่าเฉลี่ยดังนี้ (สำเร็จ บุญเรืองรัตน์, 2556)

ค่าเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
4.50 – 5.00	มีความพึงพอใจมากที่สุด
3.50 – 4.49	มีความพึงพอใจมาก
2.50 – 3.49	มีความพึงพอใจปานกลาง
1.50 – 2.49	มีความพึงพอใจน้อย
1.00 – 1.49	มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสัจ 4 แสดงในตาราง 1

ตาราง 1 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสัจ 4

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	df	P (Sig)
ก่อนเรียน	11	11.09	2.46	35.178	10	0.000
หลังเรียน	11	26.21	2.07			

ตาราง 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสัจ 4 พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{X}$ = 26.21, S.D. = 2.07) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 11.09, S.D. = 2.46) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 35.178$, $df = 10$, $p = .000$) แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสัจ 4 พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาชีวิตประจำวันในยุคดิจิทัลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสัจ 4 แสดงในตาราง 2

ตาราง 2 แสดงการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาชีวิตประจำวันในยุคดิจิทัล ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	df	P (Sig)
ก่อนเรียน	11	13.00	4.76	37.844	10	0.000
หลังเรียน	11	35.45	2.56			

ตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาชีวิตประจำวันในยุคดิจิทัลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{X}=35.45$, S.D. = 2.56) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน ($\bar{X} = 13.00$, S.D. = 4.67) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 37.844$, $df = 10$, $p = .000$) แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 พัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาชีวิตประจำวันในยุคดิจิทัลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 ($n=11$)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. กิจกรรมการเรียนรู้มีความน่าสนใจและไม่น่าเบื่อ	4.66	0.45	มากที่สุด
2. เนื้อหาที่เรียนเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันได้	4.74	0.38	มากที่สุด
3. รูปแบบกิจกรรมทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน	4.81	0.62	มากที่สุด
4. กิจกรรมช่วยให้มองเห็นปัญหาได้ชัดเจนขึ้น	4.83	0.31	มากที่สุด
5. กิจกรรมช่วยให้วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาได้ดีขึ้น	4.73	0.43	มากที่สุด
6. กิจกรรมช่วยให้สามารถเลือกวิธีแก้ปัญหาได้เหมาะสม	4.64	0.87	มากที่สุด
7. ทำให้เข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้ดีขึ้น	4.59	0.45	มากที่สุด
8. สามารถนำหลักธรรมไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงได้	4.61	0.47	มากที่สุด
9. ครูอธิบายเนื้อหาและกิจกรรมได้ชัดเจน	4.65	0.50	มากที่สุด
10. ครูเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นและซักถาม	4.76	0.39	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.70	0.46	มากที่สุด

จากตาราง 3 พบว่า โดยรวมนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.70$, S.D.= 0.46) แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 สามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่น่าสนใจ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ กิจกรรมช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นปัญหาได้ชัดเจนขึ้น ($\bar{X}=4.83$, S.D.= 0.31) รองลงมาคือ

รูปแบบกิจกรรมทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน ($\bar{X} = 4.81$, S.D. = 0.62) ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ทำให้เข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้ดีขึ้น ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.45)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยพบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ค่าเฉลี่ยก่อนเรียน = 11.09, ค่าเฉลี่ยหลังเรียน = 26.21, $p < .05$) ที่เป็นเช่นนี้สาเหตุที่ผลเป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 ทำให้ผู้เรียนมีโอกาส เห็นปัญหา วิเคราะห์สาเหตุของทุกข์ และเรียนรู้แนวทางแก้ไขอย่างเป็นระบบจึงช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาเชิงลึกและสามารถประยุกต์หลักธรรมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระมหาอนุพันธ์ พรหมชาติ (2565) ที่ชี้ว่าการเรียนรู้แบบอริยสัจ 4 ส่งเสริมความเข้าใจและการคิดเชิงวิเคราะห์ของผู้เรียน ผลนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ระพีพรรณ ดวงใจ (2550) และพระพุทศศักดิ์ แวงสูงเนิน (2563) ที่วิจัยพบว่า การสอนแบบอริยสัจ 4 ช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดแก้ปัญหาในวิชาพระพุทธศาสนาอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาชีวิตประจำวันหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ค่าเฉลี่ยก่อนเรียน = 13.00, ค่าเฉลี่ยหลังเรียน = 35.45, $p < .05$) สิ่งที่ทำให้ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เพราะแนวอริยสัจ 4 ช่วยให้ผู้เรียนฝึกกระบวนการระบุปัญหา วิเคราะห์สาเหตุ ประเมินแนวทางแก้ไข และเลือกวิธีที่เหมาะสมพร้อมเหตุผล ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการแก้ปัญหาในบริบทดิจิทัล การเรียนรู้แบบนี้สอดคล้องกับแนวคิดของประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2556) ที่ชี้ว่าการพัฒนาการคิดอย่างมีเหตุผลควบคู่กับเนื้อหาวิชา ทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาได้ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของมนฤทัย นามศรี (2558) ซึ่งวิจัยพบว่า การเรียนรู้เชิงปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) ช่วยพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง

3. ผลการศึกษาพบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความพึงพอใจต่อการเรียนเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.46) สาเหตุที่ผลเป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 มีความน่าสนใจ เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ทำให้เกิดความตระหนักถึงคุณค่าของหลักธรรมและการนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริง แนวคิดนี้สอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต, 2549) ที่ระบุว่าการเรียนรู้หลักธรรมอย่างเป็นระบบช่วยให้ผู้เรียนเกิดสติปัญญาและเข้าใจเชิงลึก และกรมวิชาการ (2545) ที่สนับสนุนว่าการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางช่วยสร้างความสนใจและการมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของระพีพรรณ ดวงใจ (2550) ที่วิจัยพบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจสูงเมื่อได้เรียนรู้หลักธรรมผ่านกิจกรรมแบบอริยสัจ 4

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับครูผู้สอน

- ควรนำแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 มาใช้ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมทั้งความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของนักเรียน
- ควรออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนในยุคดิจิทัล เช่น การใช้สื่อออนไลน์ สถานการณ์จำลอง และกรณีศึกษาใกล้ตัวนักเรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์หลักธรรมในการแก้ปัญหาได้จริง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างและสถานศึกษาให้มากขึ้น เพื่อให้ผลการวิจัยมีความเป็นตัวแทนสูง และสามารถสรุปผลทั่วไปได้ในวงกว้าง
2. ควรวิจัยเพื่อทดลองใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสัจ 4 กับนักเรียนหลายระดับชั้น เช่น ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2-3 เพื่อศึกษาความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์และทักษะการแก้ปัญหาในแต่ละวัย
3. ควรวิจัยเพื่อศึกษาองค์ประกอบอื่น ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแก้ปัญหาชีวิตประจำวันในยุคดิจิทัล เช่น ทักษะคิดของครู ความสนใจของผู้เรียน หรือสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยี

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความอนุเคราะห์จากหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์แม่ชี ประคอง งามชัยภูมิ ที่กรุณาให้คำแนะนำ ชี้แนะแนวทางและในการทำวิจัยให้มีความสมบูรณ์ขอขอบพระคุณ อาจารย์ดร.นิพล อินนอก อาจารย์ผู้สอนวิชาการวิจัยทางพระพุทธศาสนา ที่ได้ให้ความรู้ คำแนะนำ และแนวคิดทางวิชาการ ตรวจสอบข้อบกพร่องและช่วยแก้ไขงานวิจัยให้สำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานวิจัย ขอขอบพระคุณอาจารย์วิทยาลัยศาสนศาสตร์นครราชสีมาทุกท่าน ที่ให้ความรู้แก่ผู้วิจัย ทำให้สามารถดำเนินงานวิจัยได้สำเร็จลุล่วง ด้วยดี ขอขอบคุณนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทุกคน ที่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้และการวิจัยด้วยความตั้งใจ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2563). *คุณธรรม จริยธรรมพื้นฐานและหลักคำสอนทางศาสนาของ 5 ศาสนา* ที่ส่งเสริมให้คนเป็นคนดีและเสริมสร้างสังคมให้สงบสุขร่มเย็น. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.nmpc.go.th/content-ebook/get-pdf?name=S8tp4Cuy5da82beef0b55.pdf>. {5 สิงหาคม 2568}.
- กรมวิชาการ. (2545). *การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ : ครูสภา ลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2556). *การพัฒนาการคิด*. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคนิค พรินติ้ง.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2549). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก จำกัด.
- พระพุทศศักดิ์ แวงสูงเนิน. (2563). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดแก้ปัญหา เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวาปีปทุม โดยการจัดการเรียนรู้แบบวิธีสัจ 4*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

- พระมหาอนุพันธ์ พรหมชาติ. (2565). หลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้แบบอริยสัจ 4 วารสาร มจร. อุบลปริทัศน์. 7(3) : 315-322.
- มนฤทัย นามศรี. (2558). การพัฒนาบทเรียนบนเว็บเพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาด้วยการจัดการ เรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่องการเขียนโปรแกรมภาษา C ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ระพีพรรณ ดวงใจ. (2550). ผลการสอนแบบอริยสัจสี่ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าและทางออก เรื่อง หลักธรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพิมายวิทยา จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำเร็จ บุญเรืองรัตน์. (2556). เอกสารประกอบการสอน สถิติสำหรับภาควิชา. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.

การบูรณาการศิลปะในการเรียนรู้เรื่อง พุทธประวัติเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเตรียมพุทธศาสตร์

THE INTEGRATION OF ART INTO LEARNING BUDDHIST HISTORY TO ENHANCE ACADEMIC ACHIEVEMENT AND CREATIVITY OF GRADE 8 STUDENTS AT TRIAM PHUTTHASAT SCHOOL

แม่ชีนพธีรา หวลมานพ

Nopthira hualmanop

หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาการสอนพระพุทธศาสนา

วิทยาลัยศาสนศาสตร์นครราชสีมา

Bachelor of Education Program in Teaching Buddhism

Nakhonratchasima Buddhist College

Email: nopthira369ui@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง พุทธประวัติ (2) ศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนหลังเรียนโดยการบูรณาการศิลปะในการเรียนรู้ และ (3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนเรื่องพุทธประวัติโดยการบูรณาการศิลปะในการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเตรียมพุทธศาสตร์ จำนวน 17 คน ที่ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ 4) แบบวัดความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และการทดสอบ t-test (Dependent) ผลการวิจัยพบว่า

1) คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องพุทธประวัติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง

3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยการบูรณาการศิลปะอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การบูรณาการศิลปะ, ความคิดสร้างสรรค์, พุทธประวัติ

Abstract

This research aimed to: (1) compare the academic achievement in the life of the Buddha, (2) study the creativity of students after learning through arts integration, and (3) examine student satisfaction toward the arts-integrated learning approach in the life of the Buddha. The sample consisted of 17 Grade 8 students at Triam Phutthasat School, obtained through cluster random sampling. The research instruments included: 1) lesson plans, 2) an achievement test, 3) a creativity assessment, and 4) a satisfaction questionnaire. The statistics used were percentage (%), mean ($\bar{X}$), and standard deviation (S.D.), as well as a dependent t-test. The findings revealed that:

- 1) the average academic achievement score in the life of the Buddha after the intervention was significantly higher than the pre-intervention score at the .05 level.
- 2) the students' overall creativity was at a high level.
- 3) the students' satisfaction toward the arts-integrated learning approach was at the highest level.

Keywords: Arts Integration, Creativity, Life of the Buddha

บทนำ

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ควบคู่กับทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกยุคใหม่ โดยเฉพาะทักษะการคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา และการเรียนรู้ด้วยตนเอง สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้กำหนดแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนอย่างรอบด้าน ขณะเดียวกัน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) กำหนดให้การจัดการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านประสบการณ์จริง

แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้ (Constructivism) ซึ่งอธิบายว่าผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย เมื่อได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง (Piaget, 1986) ดังนั้นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการสร้างความรู้ด้วยตนเอง จึงเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นอกจากนี้แนวคิดหลักสูตรบูรณาการเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้จากหลายศาสตร์เข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและมีความหมาย (ไพรวลัย พิทักษ์สาธิต, 2552) โดยเฉพาะการบูรณาการศิลปะเข้ากับการเรียนรู้ เนื่องจากศิลปะเป็นเครื่องมือที่ช่วยกระตุ้นอารมณ์ ความสนใจ จินตนาการ และการแสดงออกเชิงสร้างสรรค์ ทำให้เนื้อหาที่มีลักษณะเป็นนามธรรมสามารถถ่ายทอดได้อย่างชัดเจนและเข้าใจง่าย การเรียนรู้เนื้อหาทางพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะพุทธประวัติ เป็นสาระสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า (พระพรหมคุณาภรณ์, 2555) อย่างไรก็ตาม เนื้อหาพุทธประวัติมีลักษณะเป็นเรื่องราวในอดีตและมีความเป็นนามธรรม ส่งผลให้ผู้เรียนบางส่วนขาดความสนใจและไม่เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง อันนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย

จากสภาพปัญหาดังกล่าว การบูรณาการศิลปะเข้ากับการเรียนรู้พุทธประวัติ จึงเป็นแนวทางที่ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านการสร้างสรรค์ผลงาน เช่น การวาดภาพเล่าเรื่อง การออกแบบชิ้นงาน หรือการสื่อความหมายผ่านศิลปะ ซึ่งทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นและเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย งานวิจัยของไชยพจน์ หวลมานพ (2559) และตารินทิพย์ เงินลาด และไชยพจน์ หวลมานพ (2567) ยืนยันว่าการใช้ศิลปะเป็นสื่อถ่ายทอดเนื้อหาทางพระพุทธศาสนา สามารถกระตุ้นจินตนาการและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ความคิดสร้างสรรค์ถือเป็นทักษะสำคัญของผู้เรียนในยุคปัจจุบัน โดย Torrance (1966) ระบุว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นสมรรถนะที่สามารถฝึกฝนและพัฒนาได้ หากได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม

เมื่อพิจารณาจากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่าการบูรณาการศิลปะในการเรียนรู้เรื่องพุทธประวัติ มีศักยภาพในการพัฒนาทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคิดสร้างสรรค์ และเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา

การจัดการเรียนรู้เรื่องพุทธประวัติ โดยการบูรณาการศิลปะในการเรียนรู้ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเตรียมพุทธศาสตร์ อันจะเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับบริบทการศึกษาในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง พุทธประวัติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนโดยการบูรณาการศิลปะในการเรียนรู้
2. เพื่อศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนโดยการบูรณาการศิลปะในการเรียนรู้
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการเรียนเรื่องพุทธประวัติโดยการบูรณาการศิลปะในการเรียนรู้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเตรียมพุทธศาสตร์ ปีการศึกษา 2568 จำนวน 2 ห้องเรียน รวม 35 คน
กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 จำนวน 17 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่
 - 1) แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องพุทธประวัติที่บูรณาการศิลปะที่บูรณาการศิลปะในการเรียนรู้ จำนวน 8 แผน มีผลการประเมินในระดับมากที่สุด
 - 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 25 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.88
 - 3) แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ จำนวน 3 ข้อ คือ 1) วาดภาพเล่าเรื่อง 2) ออกแบบโปสเตอร์ธรรมะ 3) การตุนพุทธประวัติ โดยวัดใน 4 ด้าน คือ ความคิดคล่อง ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดลออ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 0.80 ทุกข้อ
 - 4) แบบวัดความพึงพอใจ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ มีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.91
3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้
 - 1) ทดสอบก่อนเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทดสอบกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างทุกคน
 - 2) จัดการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติ ที่บูรณาการศิลปะในการเรียนรู้ จำนวน 8 แผน ระยะเวลา 4 สัปดาห์
 - 3) หลังการจัดการเรียนรู้ครบทั้ง 8 แผน ทำการทดสอบด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฉบับเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน วัดความคิดสร้างสรรค์และวัดความพึงพอใจของนักเรียน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) หาค่าสถิติพื้นฐานของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง พุทธประวัติ แบบวัดความพึงพอใจ ได้แก่ ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พุทธประวัติ ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนโดยการบูรณาการศิลปะในการเรียนรู้ โดยการทดสอบ t-test (Dependent) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3) วิเคราะห์ระดับความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน 4 ด้าน ได้แก่ ความคิดคล่อง ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดลออ โดยแต่ละด้านมีผลการประเมิน 4 ระดับคือ

4 คะแนน ดีมาก

3 คะแนน ดี

2 คะแนน พอใช้

1 คะแนน ปรับปรุง

นำคะแนนที่ได้แต่ละข้อทั้ง 4 ด้าน มารวมกับแล้วเทียบกับเกณฑ์ระดับความคิดสร้างสรรค์ดังนี้ (สำเร็จ บุญเรืองรัตน์, 2556)

13-16 คะแนน = ความคิดสร้างสรรค์ระดับสูง

9-12 คะแนน = ระดับปานกลาง

5-8 คะแนน = ระดับพอใช้

ต่ำกว่า 5 คะแนน = ต้องเสริมเพิ่มเติม

4) วิเคราะห์ความพึงพอใจที่มีต่อการเรียน เรื่อง พุทธประวัติโดยบูรณาการศิลปะในการเรียนรู้ โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) โดยนำคะแนนที่ได้จากการวัดความพึงพอใจ แปลผลหาค่าเฉลี่ยดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
4.50 – 5.00	มีความพึงพอใจมากที่สุด
3.50 – 4.49	มีความพึงพอใจมาก
2.50 – 3.49	มีความพึงพอใจปานกลาง
1.50 – 2.49	มีความพึงพอใจน้อย
1.00 – 1.49	มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พุทธประวัติ ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนโดยการบูรณาการศิลปะในการเรียนรู้ โดยการทดสอบ t-test (Dependent) ดังตาราง 1

ตาราง 1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พุทธประวัติ ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน
โดยการบูรณาการศิลปะในการเรียนรู้

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	df	P (Sig)
ก่อนเรียน	17	11.47	2.83	8.507	16	0.000
หลังเรียน	17	20.41	2.19			

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องพุทธประวัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยการบูรณาการศิลปะ พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{X} = 20.41$, S.D. = 2.19) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน ($\bar{X} = 11.47$, S.D. = 2.83) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 8.507$, $df = 16$, $p = .000$) แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยการบูรณาการศิลปะช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องพุทธประวัติของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) ผลการศึกษาระดับความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ดังตาราง 2

ตาราง 2 ผลการประเมินคะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

องค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์	คะแนนเฉลี่ย	ระดับ
ความคิดคล่อง	3.78	ดีมาก
ความคิดยืดหยุ่น	3.86	ดีมาก
ความคิดริเริ่ม	3.92	ดีมาก
ความคิดละเอียดลออ	3.77	ดีมาก
รวม	15.33	สูง

ตาราง 2 พบว่า ผลการประเมินคะแนนเฉลี่ยด้านความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์รายด้านอยู่ในระดับดีมากทุกด้าน โดยความคิดริเริ่มมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด (3.92) รองลงมาคือความคิดยืดหยุ่น (3.86) ความคิดคล่อง (3.78) และความคิดละเอียดลออ (3.77) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาภาพรวม พบว่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 15.33 คะแนน

ซึ่งอยู่ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่าหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ในระดับสูง

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนเรื่องพุทธประวัติโดยการบูรณาการศิลปะในการเรียนรู้ ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนเรื่องพุทธประวัติโดยการบูรณาการศิลปะในการเรียนรู้ ($n=17$)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. กิจกรรมช่วยให้เข้าใจพุทธประวัติได้ง่ายขึ้น	4.52	0.51	มากที่สุด
2. กิจกรรมมีความน่าสนใจและไม่น่าเบื่อ	4.55	0.33	มากที่สุด
3. นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเต็มที่	4.62	0.54	มากที่สุด
4. สื่อและวัสดุศิลปะที่ใช้มีความเหมาะสม	4.43	0.72	มาก
5. สื่อช่วยกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์	4.51	0.44	มากที่สุด
6. สื่อช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ	4.44	0.87	มาก
7. บรรยากาศในชั้นเรียนเอื้อต่อการเรียนรู้	4.56	0.52	มากที่สุด
8. นักเรียนรู้สึกสนุกและมีความสุขในการเรียน	4.52	0.67	มากที่สุด
9. นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็น	4.62	0.60	มากที่สุด
10. สามารถแสดงความคิดสร้างสรรค์ผ่านศิลปะ	4.66	0.46	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.54	0.49	มากที่สุด

จากตาราง 3 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ สามารถแสดงความคิดสร้างสรรค์ผ่านศิลปะ ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.46) นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเต็มที่ นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็น ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.54 และ 0.60 ตามลำดับ) ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ขณะที่รายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ สื่อและวัสดุศิลปะที่ใช้มีความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.72) และสื่อช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.87) ซึ่งอยู่ในระดับมาก โดยสรุปนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้รูปแบบนี้ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่าการบูรณาการศิลปะในการเรียนรู้ช่วยสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีแก่ผู้เรียน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยการบูรณาการศิลปะช่วยพัฒนาความเข้าใจเรื่องพุทธประวัติของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า การบูรณาการศิลปะเข้ากับการเรียนรู้เปิดโอกาสให้นักเรียนเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง การสร้างผลงาน และการสื่อความหมายผ่านศิลปะ ทำให้เนื้อหาทางพระพุทธศาสนาที่เป็นนามธรรมเกิดความชัดเจน เข้าใจง่าย และจดจำได้ยาวนานขึ้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้ของ Piaget (1986) ที่ระบุว่าผู้เรียนสร้างความรู้ได้ดีที่สุดเมื่อได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดหลักสูตรบูรณาการที่เน้นการเชื่อมโยงศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย (ไพรวลัย พิทักษ์สาธิต, 2552) และสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิวัดน์ ศรีเศรษฐา (2563) ที่พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริงช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระณัฐภูมิ อคฺคพตฺตโน (2564) ที่ชี้ว่ากิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนเป็นปัจจัยสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2. ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ความคิดคล่อง ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดลอออยู่ในระดับดีมาก แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมวาดภาพเล่าเรื่องและการสร้างผลงานศิลปะจากเนื้อหาพุทธประวัติสามารถส่งเสริมศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ของการวิจัย ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Torrance (1966) ที่ระบุว่าความคิดสร้างสรรค์สามารถพัฒนาได้ผ่านกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิดอิสระ ทดลองและสร้างสรรค์ผลงานใหม่ รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานของไชยพจน์ หวลมานพ (2559) ที่ศึกษาการสร้างสรรค์ประติมากรรมนูนสูงจากภาพพุทธประวัติ และพบว่าการใช้ศิลปะเป็นสื่อในการถ่ายทอดเนื้อหาพุทธศาสนาช่วยกระตุ้นจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของตารินทิพย์ เงินลาดและไชยพจน์ หวลมานพ (2567) ที่ระบุว่า การใช้สื่อศิลปะสมัยใหม่ทางพุทธศาสนา ช่วยพัฒนาการคิดสร้างสรรค์และการสื่อสารความหมายเชิงนามธรรมได้ดี

3. ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยการบูรณาการศิลปะในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการแสดงความคิดสร้างสรรค์ผ่านศิลปะ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเต็มที่ แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการเรียนรู้ที่ช่วยสร้างแรงจูงใจในการเรียนและบรรยากาศในชั้นเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พ.ศ. 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับทฤษฎี แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ McClelland (1985) ที่กล่าวว่า เมื่อผู้เรียนได้รับโอกาส แสดงความสามารถและประสบความสำเร็จจากผลงานของตนเองจะเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้สูงขึ้น ทั้งนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของรณณ ชีวจิตเกษม (2567) ที่พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบของผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนมีทัศนคติเชิงบวกและความพึงพอใจต่อ การเรียนในระดับสูง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาและกลุ่มสาระสังคมศึกษา ควรนำแนวทางการบูรณาการศิลปะในการ เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเนื้อหาเชิงนามธรรมได้ ชัดเจนยิ่งขึ้น และเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้
2. สถานศึกษาควรสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยเฉพาะการบูรณาการศิลปะ กับสาระพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ การมีส่วนร่วม และทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ของผู้เรียน
3. ครูควรออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เช่น การวาดภาพเล่าเรื่อง การสร้างสรรค์ ชิ้นงานศิลปะ หรือการนำเสนอผลงาน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงออกอย่างอิสระและพัฒนาศักยภาพด้าน ความคิดสร้างสรรค์อย่างเต็มที่

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาผลของการบูรณาการศิลปะในการเรียนรู้กับสาระอื่น ๆ นอกเหนือจากพุทธประวัติ เช่น หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หรือศีลธรรมในชีวิตประจำวัน
2. ควรใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) โดยเพิ่มการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น การ สัมภาษณ์ การสังเกตพฤติกรรม หรือการวิเคราะห์ผลงานศิลปะของผู้เรียน เพื่ออธิบายผลการพัฒนาความคิด สร้างสรรค์ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยเรื่อง การบูรณาการศิลปะในการเรียนรู้เรื่องพุทธประวัติเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเตรียมพุทธศาสตร์ สำเร็จลุล่วงได้ด้วย ความอนุเคราะห์จากหลายฝ่าย

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ นางสาวสุดารัตน์ วงศ์คำ อาจารย์ที่ปรึกษาวิจัย ที่กรุณาให้คำแนะนำ ชี้แนะ แนวทาง และตรวจสอบแก้ไขงานอย่างต่อเนื่องจนบทความมีความสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ ดร.นิพล อินนอก อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาวิจัย และคณาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการสอนพระพุทธศาสนา ทุกท่านที่ได้ให้คำแนะนำความรู้และแนวคิดในการพัฒนางานวิจัยให้ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณคุณครูพี่เลี้ยง และผู้บริหารสถานศึกษา พระเอกศักดิ์ อคฺคสกุโก ที่ให้โอกาสและการ สนับสนุนในการเก็บข้อมูลสถานศึกษา รวมถึงคุณครูและบุคลากรทุกท่านในสถานศึกษา ที่ให้ความร่วมมือและ ช่วยอำนวยความสะดวกตลอดการดำเนินงาน

ขอขอบคุณนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ทุกรูป ที่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ และการวิจัยด้วยความตั้งใจ

สุดท้ายนี้ ขอขอบพระคุณครอบครัว พระมหาธานิต ธมมานิโต ปธ.7 เพื่อนนักศึกษา ตลอดจน แหล่งข้อมูล เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำเนินการศึกษาค้นคว้าวิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาและเป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจศึกษาต่อยอดในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: https://academic.obec.go.th/images/document//1559878925d_1.pdf. {16 มกราคม 2568}
- ไชยพจน์ หวลมานพ. (2559). การสร้างสรรค์ประติมากรรมนูนสูงจากภาพพุทธประวัติ. วารสารวิถีสังคมมนุษย์, 4(2), 169–196.
- ตารินทิพย์ เงินลาด, และไชยพจน์ หวลมานพ. (2567). การสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม. วารสารศิลปกรรมบูรพา, 27(1), 43–70.
- ไพบูลย์ พิทักษ์สาลิ. (2552). หลักสูตรบูรณาการ. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://www.moe.go.th/หลักสูตรบูรณาการ/>. {16 มกราคม 2568}
- พระณัฐวุฒิ อคควาฑฒโน. (2564). การวิเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา. วารสารบรรณการศึกษาศาสตร์และมนุษยสังคมศาสตร์, 2(2), 61–62.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2555). พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย. มูลนิธิการศึกษาทางไกลทางพระพุทธศาสนา.
- รมณ ชีวจิตเกษม. (2567). การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนให้มีวินัยและความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์บัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สำเร็จ บุญเรืองรัตน์. (2556). เอกสารประกอบการสอน สถิติสำหรับการวิจัย. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- อภิวัฒน์ ศรีเศรษฐา. (2563). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภูมิศาสตร์โดยใช้แบบฝึกทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
- McClelland, D. C. (1985). *Motivating Economic Achievement*. New York: Free Press.
- Piaget, J. (1986). *The construction of reality in the child*. N.Y.: Ballantine Books.
- Torrance, E. P. (1966). *Torrance tests of creative thinking-norms technical manual research Edition verbal tests, forms A and B figural tests, forms A and B*. Princeton: Personnel Pres. Inc.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์วิชาพระพุทธศาสนาโดยใช้รูปแบบการสอนโมเดลชิปปา

IMPROVING THE ACADEMIC ACHIEVEMENT IN THE SUBJECT BUDDHISM USING THE CIPPA MODEL

วนัส จอสูงเนิน¹ และ พิชณน์พงษ์ เป็นสูงเนิน²

Wanas Josoongnern¹ and Pipathanapong Pensoongnern²

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา¹

Nakhon Ratchasima Rajabhat University¹

โรงเรียนสูงเนิน²

Soongnern School²

Corresponding author, e-mail: vanutjosungnoen45@gmail.com, Tel 0959855396

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาโดยใช้รูปแบบการสอนโมเดลชิปปา (CIPPA Model) และ (2) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน ใช้รูปแบบการทดลองแบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลัง กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 และ 4/4 จำนวน 43 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ CIPPA Model และแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ผลการวิจัยพบว่า

1) คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนของนักเรียนมีผลต่างกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วย CIPPA Model ดีขึ้น

2) ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ CIPPA Model อยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนว่านักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ บรรยากาศในชั้นเรียน และบทบาทของครูผู้สอน

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, โมเดลชิปปา (CIPPA Model)

Abstract

This research article aimed to (1) examine students' learning achievement in a Buddhist Studies course using the CIPPA Model, and (2) investigate students' satisfaction with the instructional management. The study was conducted as classroom action research employing a one-group pretest-posttest experimental design. The sample consisted of 43 students from Mathayomsuksa 4/1 and 4/4 at Sung Noen School, selected through purposive sampling. The research instruments included : the lesson plans based on the CIPPA Model, and a scale satisfaction questionnaire. Data were analyzed using percentages, mean ($\bar{x}$), and standard

deviation (S.D.). The findings indicated that

1) The average post-test scores were significantly higher than the pre-test scores indicating that students' academic achievement improved after instruction using the CIPPA Model.

2) The student satisfaction toward learning management using the CIPPA Model was at the highest level, reflecting that students had positive attitudes towards the learning activities, classroom atmosphere, and the instructor's role.

Keywords: Learning Achievement, CIPPA Model

บทนำ

ในปัจจุบัน ระบบการศึกษาไทยยังคงประสบปัญหาเรื่องคุณภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในหลายกลุ่มสาระวิชา โดยเฉพาะกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งมีเป้าหมายหลักในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดี แต่จากผลการประเมินระดับชาติและนานาชาติ พบว่านักเรียนไทยจำนวนมากยังมีผลสัมฤทธิ์ในวิชาดังกล่าวอยู่ในระดับปานกลางหรือต่ำ นอกจากนี้ รายวิชาพระพุทธศาสนาซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการปลูกฝังหลักธรรม กลับพบปัญหานักเรียนจำนวนมากไม่สนใจและไม่เข้าใจเนื้อหา เนื่องจากมองว่าเป็นนามธรรมและยากต่อการเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน อีกทั้งการจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่ยังคงใช้วิธีการแบบดั้งเดิมที่เน้นการบรรยายและการท่องจำ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดแรงจูงใจและไม่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้

การแก้ไขปัญหาดังกล่าว มีข้อเสนอจากการศึกษาว่าการนำรูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมาใช้จึงมีความจำเป็น โดยเฉพาะรูปแบบการสอนโมเดลชิปปา (CIPPA Model) ซึ่งมีกระบวนการที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีปฏิสัมพันธ์ และมีการเคลื่อนไหวทางร่างกาย ซึ่งจากการศึกษาพบว่า การจัดการเรียนการสอนด้วยรูปแบบ CIPPA Model ช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและส่งเสริมทัศนคติที่ดีต่อวิชาพระพุทธศาสนาได้อย่างมีนัยสำคัญ

จากการศึกษาข้อมูลบริบทของโรงเรียนสูงเนิน พบปัญหาที่สอดคล้องกันคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับต่ำ อีกทั้งยังขาดความกระตือรือร้นในการเรียน และไม่สามารถอธิบายหรือนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาวิธีการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้รูปแบบการสอนโมเดลชิปปา (CIPPA Model) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แบบมีส่วนร่วม คิดวิเคราะห์ และประยุกต์ใช้ความรู้ ซึ่งจะเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ ของนักเรียนโรงเรียนสูงเนินให้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาโดยใช้รูปแบบการสอนโมเดลชิปปา (CIPPA Model) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสูงเนิน
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสูงเนินที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน เรื่อง พระรัตนตรัย โดยใช้การสอนรูปแบบโมเดลชิปปา (CIPPA Model)

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นวิจัยการวิจัยชั้นเรียน โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น แบบกลุ่มทดลองกลุ่มเดียวมีการวัดผลก่อนและหลังเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ CIPPA Model เรื่องพระรัตนตรัย (2 ชั่วโมง) ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อหาความเหมาะสม ผลการตรวจให้ใช้ได้ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน: เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก 15 ข้อ ตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจ: เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) จำนวน 10 ข้อ

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 และ 4/4 จำนวน 43 คน โรงเรียนสูงเนิน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล 4 ขั้นตอน คือ. การทดสอบก่อนเรียน (Pre-test): 2) การดำเนินการจัดการเรียนรู้: ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยแผนการจัดการเรียนรู้ CIPPA Model ที่พัฒนาขึ้น 3) การทดสอบหลังเรียน (Post-test) เมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ตามแผนที่กำหนด 4) การประเมินความพึงพอใจ ผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้หลังจากทำการทดสอบหลังเรียนเสร็จ 5) การรวบรวมและบันทึกข้อมูล: ผู้วิจัยนำคะแนนจากแบบทดสอบก่อนเรียน คะแนนจากแบบทดสอบหลังเรียน และข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจ มาตรวจสอบความถูกต้องและบันทึกผลเพื่อนำไปวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สรุปผลการวิจัย

1 การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยใช้รูปแบบโมเดลชิปปา (CIPPA Model) เรื่องพระรัตนตรัย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสูงเนิน ผู้วิจัยได้ทดสอบโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พระรัตนตรัย จำนวน 15 ข้อ คะแนนเต็ม 15 คะแนนมีผลดังตารางที่ 1 ตารางที่ 1 ผลการคะแนนการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง พระรัตนตรัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 และ 4/4 จำนวน 43 คน โดยใช้รูปแบบโมเดลชิปปา (CIPPA Model)

เลขที่	คะแนนก่อนสอบ (15 คะแนน)	คะแนนหลังสอบ (15 คะแนน)	การพัฒนาที่เพิ่มขึ้น
1	8	12	+4
2	6	12	+6
3	9	15	+6
4	4	3	-1
5	7	9	+2
6	6	10	+4

ตารางที่ 1 (ต่อ)

เลขที่	คะแนนก่อนสอบ (15 คะแนน)	คะแนนหลังสอบ (15 คะแนน)	การพัฒนาที่เพิ่มขึ้น
7	5	11	+6
8	7	13	+6
9	5	7	+2
10	6	12	+6
11	6	11	+5
12	8	9	+1
13	5	7	+2
14	7	13	+6
15	8	13	+5
16	7	12	+4
17	7	13	+6
18	6	11	+5
19	7	9	+2
20	7	11	+4
21	6	9	+3
22	8	10	+2
23	7	12	+5
24	8	12	+4
25	6	10	+4
26	8	14	+6
27	9	12	+3
28	7	12	+5
29	6	10	+6
30	6	13	+7
31	5	13	+8
32	7	12	+5
33	7	11	+4
34	9	11	+2
35	9	14	+5
36	8	14	+6
37	8	14	+6

38	5	7	+2
เลขที่	คะแนนก่อนสอบ (15 คะแนน)	คะแนนหลังสอบ (15 คะแนน)	การพัฒนาที่เพิ่มขึ้น
39	7	12	+5
40	6	11	+5
41	7	12	+5
42	8	11	+3
43	8	12	+4
($\bar{x}$)	6.91	11.9	4.33
SD.	1.25	2.28	1.82
		ร้อยละ	0.90

จากตารางที่ 1 พบว่า พบว่าคะแนนทดสอบ เพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนเฉลี่ย 6.91 เป็นหลังเรียนเฉลี่ย 11.9 มีผลการเรียนเฉลี่ยสูงขึ้น คิดเป็นร้อยละ 0.90

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 และ 4/4 ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยรูปแบบ CIPPA Model เรื่อง พระรัตนตรัย มีผลความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ดังตารางที่ 2 ตารางที่ 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 และ 4/4 ได้รับการจัดการเรียนการสอน CIPPA Model เรื่อง พระรัตนตรัย

ประเด็นการประเมิน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	SD	แปลผล
1. ครูมีการเตรียมการสอน	4.93	0.26	มากที่สุด
2. การจัดบรรยากาศห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนการสอน	4.91	0.29	มากที่สุด
3. เนื้อหาที่สอนทันสมัยนำไปใช้ได้จริง	4.86	0.41	มากที่สุด
4. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ชัดเจน	4.95	0.21	มากที่สุด
5. กิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนการสอน	4.91	0.29	มากที่สุด
6. ครูส่งเสริมให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม และรายบุคคล	4.95	0.21	มากที่สุด
7. ครูส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และร่วมกันอภิปราย	4.86	0.35	มากที่สุด
8. กิจกรรมการเรียนสนุกและน่าสนใจ	4.91	0.29	มากที่สุด
9. ครูให้โอกาสนักเรียนซักถามปัญหา	4.88	0.32	มากที่สุด
10. ครูใช้วิธีการสอนและใช้สื่ออย่างหลากหลาย	4.88	0.32	มากที่สุด
11. ครูยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน	4.88	0.32	มากที่สุด
12. ครูให้ความสนใจแก่นักเรียนอย่างทั่วถึงขณะสอน	4.95	0.21	มากที่สุด

13. ครูส่งเสริมให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้จากห้องสมุด อินเทอร์เน็ตหรือแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ	4.91	0.29	มากที่สุด
ประเด็นการประเมิน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	SD	แปลผล
13. ครูตั้งใจสอน ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก แก่นักเรียนในการทำกิจกรรม	4.91	0.29	มากที่สุด
14. ครูมีบุคลิกภาพ การแต่งกายและการพูดจาเหมาะสม	4.93	0.26	มากที่สุด
15. ครูเข้าสอนและออกตรงเวลา	4.86	0.35	มากที่สุด
16. นักเรียนทราบเกณฑ์การประเมินล่วงหน้า	4.77	0.43	มากที่สุด
17. นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียน	4.91	0.29	มากที่สุด
18. ครูประเมินผลอย่างยุติธรรม	4.91	0.29	มากที่สุด
19. นักเรียนเรียนอย่างมีความสุข	4.88	0.32	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	4.90	0.30	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ความพึงพอใจเฉลี่ยของนักเรียนชั้น ม.4/1 และ 4/4 ต่อการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA Model เรื่อง พระรัตนตรัย อยู่ในระดับ คือ 4.95, (S.D. = 0.435) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ

อภิปรายผลการวิจัย

เสนอเป็นความเรียงและให้เชื่อมโยงกับผลการวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน

1. ผลจากการวิจัยพบว่ามีผลคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนมีผลต่างมากอย่างชัดเจน ทั้งนี้ เพราะ รูปแบบการสอนโมเดลชิปปา (CIPPA Model) เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญผ่านกระบวนการ 7 ขั้นตอน ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและมีส่วนร่วมทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม สอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี (2559) ที่ระบุว่า CIPPA Model มุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาความเข้าใจอย่างแท้จริงโดยอาศัยความร่วมมือจากกลุ่ม และงานวิจัยของ จันทร์เพ็ญ นันทะบุตร และคณะ (2564) ที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยวิธีนี้สูงกว่าก่อนเรียน

3. ผลจากการวิจัยด้านความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ เพราะ กิจกรรมการเรียนการสอนมีความหลากหลาย สนุกสนาน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อน และครูผู้สอนทำหน้าที่อำนวยความสะดวกและรับฟังความคิดเห็น ส่งผลให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณี อารีย์ และคณะ (2564) ที่พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA อยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

การใช้รูปแบบ CIPPA Model ในวิชาพระพุทธศาสนา ช่วยเปลี่ยนเนื้อหาที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มเพื่อนและการเชื่อมโยงสู่ชีวิตประจำวัน (Application) ส่งผลให้ผู้เรียนไม่เพียงแต่จดจำเนื้อหาได้ดีขึ้น แต่ยังมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้หลักธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้นำรูปแบบการสอนโมเดลชิปปา (CIPPA Model) ไปประยุกต์ใช้ในสาระการเรียนรู้หรือรายวิชาอื่น เนื่องจากผลการวิจัยเชิงประจักษ์ยืนยันว่ารูปแบบดังกล่าวสามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้และสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้เรียนได้ในระดับสูง
2. สถานศึกษาควรจัดสรรทรัพยากรและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบร่วมมือและการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning) เช่น การเข้าถึงสื่อเทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัย เพื่อสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ในขั้นการแสวงหาความรู้ใหม่ตามหลักการของโมเดลชิปปา (CIPPA Model)
3. ควรกำหนดนโยบายพัฒนาศักยภาพครูให้มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้บรรยายสู่การเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแนวทางปฏิรูปการศึกษา

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ครูผู้สอนควรเน้นบทบาทการเป็นผู้อำนวยความสะดวก โดยมุ่งเน้นการให้คำปรึกษา อำนวยความสะดวกในการทำกิจกรรม และเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) เพื่อสร้างความมั่นใจและกระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าลงมือปฏิบัติและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
2. สามารถนำแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง พระรัตนตรัย โดยใช้โมเดลชิปปา ไปประยุกต์ใช้ในระดับชั้นหรือบริบทอื่น เพื่อลดปัญหาเนื้อหาที่เป็นนามธรรมและส่งเสริมการเชื่อมโยงหลักธรรมสู่การปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาความขาดกระตือรือร้นของผู้เรียน
3. ควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับขั้นตอนการแลกเปลี่ยนความรู้ (ขั้นที่ 4) และการแสดงผลงาน (ขั้นที่ 6) เพื่อเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดสร้างสรรค์และทำงานร่วมกัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความสุขและน่าสนใจ

บทสรุป

การวิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้รูปแบบการสอน CIPPA Model เรื่องพระรัตนตรัย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสูงเนิน เป็นการวิจัยชั้นเรียนที่ใช้การจัดการเรียนรู้ด้วย CIPPA Model ช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้น ซึ่งเมื่อได้ใช้กระบวนการวิจัยแล้วแสดงให้เห็นว่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างชัดเจน (ก่อนเรียน $\bar{x} = 6.91$, หลังเรียน $\bar{x} = 11.90$) สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการทางการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.95$, S.D. = 0.43) ทั้งในด้านการจัดการเรียนรู้ บรรยากาศในชั้นเรียน และบทบาทของครูผู้สอน แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการสอน CIPPA Model มีประสิทธิภาพในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนควบคู่กับการสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.ชินวัตร นิลเนตร อาจารย์ที่ปรึกษา และคุณครูพิพัฒน์พงษ์ เป็นสุนทริน ครูพี่เลี้ยง รวมถึงนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 และ 4/4 โรงเรียนสุนทริน ที่ให้ความร่วมมือในงานวิจัยสำเร็จลุล่วง

เอกสารอ้างอิง

- จันทร์เพ็ญ นันทะบุตร, เจริญวิชัย สมพงษ์ธรรม, นวรัตน์วดี ชินอัครวัฒน์ และสิริมา บุรณ์กุล. (2564). ผลจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบซิปปา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 7(1), 89-100. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://s006.tcihaijo.org/index.php/mcjou/article/view/255134>.
- ทีศนา แหมมณี. (2566). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 26). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรณี อารีย์, เจริญวิชัย สมพงษ์ธรรม, นวรัตน์วดี ชินอัครวัฒน์ และประภาศิลป์ ญาติเจริญ. (2564). การศึกษาผลการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง สังคมคุณกับข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการ จัดการเรียนรู้แบบ CIPPA. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 6(3), 11-17. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/mcjou/article/view/249636>.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องกฎหมายกับการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es)

IMPROVING ACADEMIC ACHIEVEMENT IN THE SUBJECT OF LAW AND
DAILY LIFE USING THE INQUIRY-BASED LEARNING MODEL (5ES)

เอี่ยมพร ฟุ้งสูงเนิน¹ และ ศิริรัตน์ วิลลาบุตร²

Ueamphon Fungsungnoen¹ and Sirirat Wilabud²

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา¹

Nakhon Ratchasima Rajabhat University¹

โรงเรียนสูงเนิน²

Sungnoen School²

Corresponding author, e-mail: 6540117122@nrru.ac.th , Tel. 0927526303

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง กฎหมายกับการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) และ (2) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน ใช้รูปแบบการทดลองแบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลัง (One-Group Pretest–Posttest Design) กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 22 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ 5Es แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ t-test สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
- 2) ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบ 5Es, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

This research article aimed to (1) compare students' learning achievement on the topic of Law and Daily Life using the 5Es Inquiry-Based Learning approach, and (2) examine the satisfaction toward the implementation of the 5Es Inquiry-Based Learning approach. This study employed classroom action research utilizing a One-Group Pretest–Posttest Design. The sample consisted of 22 Grade 8 students at Sung Noen School, Nakhon Ratchasima Province, during the first semester of the 2025 academic year. The participants were selected through purposive sampling. The research instruments included 5Es-based lesson plans, a learning

achievement test, and a student satisfaction questionnaire. Data were analyzed using mean, standard deviation, and a dependent samples t-test. The findings revealed that

- 1) The post-test academic achievement was significantly higher than pre-test scores.
- 2) The overall satisfaction assessment regarding the learning management was at the highest level.

Keywords: Inquiry-Based Learning (5Es), Learning Achievement

บทนำ

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นรากฐานของการสร้างพลเมืองดี. ปัญหาสำคัญที่พบในสาระ “กฎหมายกับการดำเนินชีวิตประจำวัน” คือนักเรียนส่วนใหญ่มักเรียนรู้แบบท่องจำข้อกฎหมาย ขาดความเข้าใจเชิงวิเคราะห์ และไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้สู่การปฏิบัติจริงได้. ครูผู้สอนยังคงเน้นการบรรยายเพียงอย่างเดียว ซึ่งไม่ช่วยกระตุ้นการมีส่วนร่วมและส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำกว่าเป้าหมายที่หลักสูตรกำหนด

แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21 คือการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es). รูปแบบนี้ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นสร้างความสนใจ (Engagement) ขั้นสำรวจและค้นหา (Exploration) ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (Explanation) ขั้นขยายความรู้ (Elaboration) และขั้นประเมินผล (Evaluation). กระบวนการดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ฝึกทักษะการตั้งคำถาม แสวงหาคำตอบ และสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยเปลี่ยนการเรียนรู้แบบท่องจำมาเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย (กระทรวงศึกษาธิการ. (2551)

จากการศึกษาข้อมูลเชิงพื้นที่ ณ โรงเรียนสูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ยังขาดความเข้าใจในสาระสำคัญของกฎหมาย และไม่สามารถนำไปปรับใช้ในสถานการณ์จริงได้. ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการสืบเสาะ (5Es) เพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในหัวข้อกฎหมายใกล้ตัว เช่น กฎหมายจราจร กฎหมายลิขสิทธิ์ และกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความคาดหวังว่าการนำรูปแบบ 5Es มาใช้ จะช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสร้างความพึงพอใจในการเรียนรู้ให้นักเรียน. คุณค่าของการวิจัยครั้งนี้ไม่เพียงแต่จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจข้อกฎหมายอย่างถูกต้อง แต่ยังส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญและมีเจตคติที่ดีในการปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข อันเป็นประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสังคมสืบไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง กฎหมายกับการดำเนินชีวิต ประจำวัน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es)
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es)

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการวิจัยชั้นเรียน โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น แบบกลุ่มทดลองกลุ่มเดียวมีการวัดผลก่อนและหลังเรียน (One-Group Pretest-Posttest Design) ประกอบด้วยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้: เรื่องกฎหมายกับการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยใช้รูปแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อหาความเหมาะสม ผลการตรวจให้ใช้ได้ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน: เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก ซึ่งผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจ: เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) จำนวน 10 ข้อ

กลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสูงเนิน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 11 ห้องเรียน รวม 320 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล 4 ขั้นตอน คือ. การทดสอบก่อนเรียน (Pre-test): 2) การดำเนินการจัดการเรียนรู้: ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ โดยเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน (Engage, Explore, Explain, Elaborate, Evaluate) 3) การทดสอบหลังเรียน (Post-test) เมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ตามแผนที่กำหนด 4) การประเมินความพึงพอใจ หลังจากทำการทดสอบหลังเรียนเสร็จสิ้น ผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) 5) การรวบรวมและบันทึกข้อมูล: ผู้วิจัยนำคะแนนจากแบบทดสอบก่อนเรียน คะแนนจากแบบทดสอบหลังเรียน และข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจ มาตรวจสอบความถูกต้องและบันทึกผลเพื่อนำไปวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบสมมติฐานใช้สถิติทดสอบค่าทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for Dependent Samples)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการทำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนเรื่องกฎหมายกับการดำเนินชีวิตประจำวัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/4 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) มีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลการทำแบบทดสอบก่อน - หลังเรียน เรื่อง กฎหมายกับการดำเนินชีวิตประจำวัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/4 จำนวน 22 คน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es)

เลขที่	คะแนนก่อนเรียน		คะแนนหลังเรียน		คะแนนความก้าวหน้า	
	คะแนน (20)	ร้อยละ	คะแนน (20)	ร้อยละ	คะแนน (20)	ร้อยละ
1	11	55	17	85	6	30
2	11	55	16	80	5	25
3	7	35	14	70	7	35
4	12	60	17	85	5	25
5	13	65	17	85	4	20
6	10	50	15	75	5	25
7	8	30	15	75	7	35
8	8	40	16	80	8	40
9	7	35	18	90	11	55
10	9	45	17	85	12	60
11	8	40	15	75	7	35
12	5	25	12	60	7	35
13	10	50	17	85	7	35
14	10	50	19	95	9	45
15	9	45	17	85	12	60
16	9	45	18	90	9	45
17	10	50	19	95	9	45
18	10	50	18	90	8	40
19	10	50	17	85	7	35
20	5	25	12	60	7	35
21	6	30	13	65	7	35
22	8	40	15	75	7	35
S.D	2.09	-	2.02	-	2.13	10.66
$\bar{x}$	8.91	44.09	16.09	80.71	7.55	37.73

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 8.91 คะแนน และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 16.09 คะแนน มีผลต่าง คิดเป็นผลการเรียนเฉลี่ยที่สูงขึ้นร้อยละ 37.73

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง กฎหมายกับการดำเนินชีวิตประจำวัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/4 มีผลการเรียนสูงขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญ

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง กฎหมายกับการดำเนินชีวิตประจำวัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/4 ดังตารางที่ 2

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D	t	p
ก่อนเรียน	22	20	8.91	2.02	21.14	0.00
หลังเรียน	22	20	16.09	2.09		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < 0.05$

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง กฎหมายกับการดำเนินชีวิตประจำวัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/4 ดังตารางที่ 2 มีผลการเรียนที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ค่า p สูงกว่า 0.05

3. ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (5Es) มีความพึงพอใจเฉลี่ยทุกประเด็นในระดับมากที่สุด ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (5Es)

ที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D	ระดับความพึงพอใจ
1	ครูจัดกิจกรรมที่น่าสนใจและกระตุ้นให้ฉันอยากเรียนรู้	4.55	0.60	มากที่สุด
2	ฉันได้มีโอกาสทดลองค้นคว้าหรือสืบเสาะด้วยตนเอง	4.50	0.74	มากที่สุด
3	การเรียนรู้แบบ 5Es ช่วยให้ฉันเข้าใจบทเรียนได้ชัดเจนขึ้น	4.55	0.51	มากที่สุด
4	ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม แสดงความเห็น และอธิบายสิ่งที่เรียนรู้	4.73	0.55	มากที่สุด
5	การเรียนรู้แบบนี้ช่วยให้ฉันนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.73	0.55	มากที่สุด
6	ฉันมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่มหรือการอภิปรายในชั้นเรียน	4.68	0.48	มากที่สุด
7	ฉันรู้สึกสนุกและมีความสุขในการเรียนวิชานี้มากกว่าการสอนแบบเดิม	4.59	0.50	มากที่สุด
8	การเรียนรู้แบบ 5Es ทำให้ฉันมีความรับผิดชอบและกระตือรือร้นมากขึ้น	4.36	0.49	มาก
9	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของฉันดีขึ้นจากการเรียนด้วยวิธีนี้	4.41	0.67	มาก
10	โดยรวมแล้ว ฉันพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es)	4.59	0.67	มากที่สุด
	รวม	4.57	0.09	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ในภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.09 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่นักเรียนมีความพึงพอใจสูงสุด คือ ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามแสดงความคิดเห็น และอธิบายสิ่งที่เรารู้ รวมถึงการที่บทเรียนช่วยให้สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง กฎหมายกับการดำเนินชีวิตประจำวัน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนถึงร้อยละ 37.73 ทั้งนี้เพราะกระบวนการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านขั้นตอนที่กระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์ เริ่มจากการกระตุ้นความสนใจ (Engagement) และการสำรวจค้นหา (Exploration) ซึ่งช่วยให้นักเรียนได้เชื่อมโยงความรู้เรื่องกฎหมายที่ดูเป็นเรื่องไกลตัวให้เข้ากับสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน ทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจเชิงลึกมากกว่าการท่องจำเพียงอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ของกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการคิดและการแก้ปัญหา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาพร พรไตร (2557) ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ได้ดียิ่งขึ้น รวมถึงงานวิจัยของ อับดุลเลาะ อุมาร์ (2560) ที่ศึกษาพบผลไปในทิศทางเดียวกันในด้านการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านกระบวนการสืบเสาะ

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 ทั้งนี้เพราะรูปแบบการสอนแบบ 5Es ช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนานและไม่น่าเบื่อ นักเรียนได้รับอิสระในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม(Explanation)และ(Elaboration) ทำให้เกิดความมั่นใจในการเรียนรู้และการทำงานร่วมกับผู้อื่น การที่นักเรียนเห็นว่าเนื้อหาเรื่องกฎหมายสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตจริงได้ ทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อรายวิชาและพึงพอใจต่อวิธีการสอนที่ครูนำมาใช้ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) เชื่อว่าความพึงพอใจในการเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนมีบทบาทหลักในกิจกรรมและเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวลิต ชูกำแพง (2553) และ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ที่ระบุว่ากระบวนการสืบเสาะช่วยให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นและพึงพอใจต่อการเรียนรู้เนื่องจากได้ลงมือปฏิบัติจริงและค้นพบความรู้ด้วยตนเอง

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การจะยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชากฎหมายให้มีประสิทธิภาพนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการถ่ายทอดเนื้อหาเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ของ 3 องค์ประกอบหลัก

1. กระบวนการเรียนรู้ (Process): การใช้ขั้นตอน 5Es ช่วยเปลี่ยนสถานะของผู้เรียนจาก "ผู้รับความรู้" เป็น "ผู้สร้างความรู้" โดยเฉพาะขั้นการ สำรวจและค้นหา (Exploration) และการ ขยายความรู้ (Elaboration) ที่ทำให้นักเรียนได้เผชิญกับสถานการณ์จำลองที่ใกล้เคียง ซึ่งส่งผลให้คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

2. บรรยากาศเชิงบวก (Atmosphere): การที่ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ซักถามและแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ (ระดับความพึงพอใจสูงสุด ($\bar{x}$) = 4.73) เป็นตัวกระตุ้นสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นและลดกำแพงความกังวลต่อนเนื้อหาที่เรียนที่มีความซับซ้อน

3. การเชื่อมโยงสู่การปฏิบัติ (Practical Linkage): ผลการวิจัยยืนยันว่าเมื่อนักเรียนสามารถเชื่อมโยงข้อกฎหมายเข้ากับ "การดำเนินชีวิตประจำวัน" ได้จริง จะนำไปสู่ การเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful Learning) ซึ่งช่วยให้ความรู้คงทนและพัฒนาไปสู่การเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยตามเป้าหมายของหลักสูตร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ฝ่ายวิชาการของโรงเรียนหรือหน่วยงานต้นสังกัดควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่ครูผู้สอนเกี่ยวกับการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 5Es และเทคนิคการประเมินผลตามสภาพจริงเพื่อให้ครูมีความเชี่ยวชาญในการออกแบบสถานการณ์จำลองที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. โรงเรียนควรนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) ไปกำหนดเป็นนโยบายหรือแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ในการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาและวิชาอื่น ๆ ที่มีเนื้อหาซับซ้อน เพื่อเปลี่ยนรูปแบบการสอนจากการบรรยายเป็นการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทั้งระบบ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ในการจัดกิจกรรมควรเน้นความหลากหลาย เช่น การอภิปรายกลุ่ม การแก้ปัญหาจากสถานการณ์จริง หรือการจัดโครงงานย่อย เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่และฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์

2. ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมหลายห้องเรียนหรือหลายโรงเรียน เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและความเป็นสากลของผลงานวิจัย

3. ควรมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบ 5Es กับวิธีการสอนรูปแบบอื่น เช่น การใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) หรือการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อหาข้อดีและข้อจำกัดที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์

บทสรุป

การวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชากฎหมาย ซึ่งเป็นเนื้อหาที่นักเรียนมักมองว่าซับซ้อนและไกลตัว กระบวนการ 5 ขั้นตอนช่วยเปลี่ยนบทบาทนักเรียนให้เป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการสำรวจและเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวัน ส่งผลให้นักเรียนไม่เพียงแต่มีคะแนนการทดสอบที่สูงขึ้น แต่ยังมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในระดับสูงเนื่องจากบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นมิตรและการเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น องค์ความรู้นี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นต้นแบบในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองที่เข้มแข็งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ชินวัตร นิลเนตร อาจารย์ที่ปรึกษาและขอบพระคุณนางศิริรัตน์ วิลาบุตร ครูพี่เลี้ยงโรงเรียนสูงเนิน ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำแนวทางที่ถูกต้อง และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาการดำเนินการวิจัยจนเสร็จสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ขวลิต ชูกำแพง. (2553). การวิจัยการเรียนรู้. มหาสารคาม, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุภาพร พรไตร. (2557). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะวิทยาศาสตร์ที่เน้นการคิดวิเคราะห์. วารสารหน่วยวิจัยวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้.

อับดุลเลาะ อุมาร์. (2560). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาสังคมศึกษา โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ยะลา, โรงเรียนคณะราษฎรบำรุงจังหวัดยะลา.

LEARNING TO BELONG, ONE STEP AT A TIME: VISITING THAI THERAVADA BUDDHIST TEMPLES AS SPACES FOR INTERCULTURAL ADAPTATION

การเรียนรู้ที่จะเป็นส่วนหนึ่งที่ละก้าว:
การเยี่ยมชมวัดพุทธเถรวาทในประเทศไทยในฐานะพื้นที่แห่งการปรับตัวระหว่างวัฒนธรรม

Jaime Paster

Language Institute Nakhon Pathom Rajabhat University
Graduate Student, MA Linguistics, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
jaimeli@webmail.npru.ac.th Tel. 0992381461

Abstract

Intercultural adaptation is often examined through large-scale models that emphasize outcomes such as adjustment or integration, yet these approaches can overlook how adaptation is living through everyday experiences. This study explores intercultural adaptation as a gradual and embodied process by examining my own engagement with Thai Buddhist temples as a Filipino Roman Catholic living in Thailand. Adopting a micro-autoethnographic approach, the study focuses on small, ordinary moments. Data consist of reflexive narrative accounts written following repeated temple visits and were analyzed using Reflexive Thematic Analysis. Findings show that intercultural adaptation emerged through cycles of uncertainty, learning, and growing familiarity rather than through linear progression or assimilation. Engagement with Buddhist practices occurred alongside the maintenance of religious identity, illustrating integrative adaptation shaped by embodied participation and emotional resonance. Methodologically, the study demonstrates the value of micro-autoethnography for capturing subtle, lived dimensions of intercultural adaptation that are often missed in macro-level research. By foregrounding author visibility and everyday experience, the study contributes to a nuanced understanding of adaptation as an ongoing, partial, and deeply human process.

Keywords: Lived religion, Micro-autoethnography, Intercultural adaptation, Reflexive thematic analysis, Thai Buddhist temples

Introduction

Intercultural adaptation is commonly examined through broad patterns of adjustment, integration, or acculturation, often assessed through surveys or large-group observations. While such approaches offer important insights, they tend to underrepresent how adaptation unfolds as a gradual, lived, and embodied process in everyday life. This study addresses this gap by examining lived intercultural experiences of engagement with Thai Theravada Buddhist

temples within the context of a Filipino migrant background shaped by Roman Catholic upbringing.

Within autoethnographic traditions, author visibility is understood not as a threat to rigor but as a methodological and ethical commitment to making the researcher's position explicit (Ellis, 2004; Ellis, Adams, & Bochner, 2011). Autoethnography is recognized as a qualitative research method that employs systematic self-reflection to connect personal experience with cultural meanings (Ellis, 2004), and as a methodological approach that integrates data generation, analysis, and interpretation through reflexivity and cultural analysis (Chang, 2008). From this perspective, lived experience functions as analytic data rather than anecdotal illustration. In this study, reflexive first-person narration is therefore employed in the Findings and Discussion sections as part of the analytic process rather than as a stylistic feature of the Introduction.

Because the study examines intercultural adaptation as it unfolds through ordinary, moment-to-moment participation rather than through extended life narratives or major turning points, a more focused autoethnographic scale is required. Accordingly, the study adopts micro-autoethnography as conceptualized by McArthur (2019), which directs attention to small-scale, situated encounters that reveal broader cultural processes. Through reflexive narratives, everyday moments such as pausing at a temple entrance, observing ritual gestures, participating in merit-making (tham bun), or listening to chanting are treated as sites through which intercultural adaptation is examined as it is lived and negotiated.

The empirical focus is on repeated visits to two local Theravada Buddhist temples, Wat Rai Taeng Thong and Wat Pracharat Bamrung, located in Kamphaeng Saen, Nakhon Pathom, Thailand. These temples function as accessible, practice-oriented spaces of worship and communal gathering, allowing for sustained engagement and observation of adaptation through routine participation. In this study, "Thai Buddhist temples" refers specifically to Theravada Buddhist contexts; while Thailand includes Mahayana and Chinese Buddhist traditions, the practices shaping these experiences are grounded in Theravada temple life.

The analysis is theoretically informed by Kim's (2001) Cross-Cultural Adaptation Theory, which conceptualizes adaptation as an ongoing process of stress, learning, and growth rather than a linear outcome. Berry's (1997) acculturation framework further illuminates how cultural participation can occur alongside the maintenance of prior identity, reflecting an integrative mode of adaptation. The spatial and relational dimensions of these encounters are understood through Bhabha's (1994) concept of Third Space, highlighting how participation unfolds within in-between spaces of negotiation rather than fixed belonging.

To account for the emotional and sensory dimensions of these experiences, the study also draws on scholarship on lived religion, which emphasizes religion as practiced and felt in

everyday life rather than solely held as doctrine (Orsi, 2003). Methodologically, the study combines micro-autoethnography with Reflexive Thematic Analysis (Braun & Clarke, 2006, 2019), enabling a systematic yet reflexive examination of narrative data. Rather than aiming for generalization, the study seeks to demonstrate how intercultural adaptation emerges through everyday engagement, embodied practice, and reflexive meaning-making.

Research Objectives:

1. To examine intercultural adaptation as a gradual, lived, and embodied process rather than a linear or outcome-based phenomenon.
2. To explore how everyday engagement with Thai Theravada Buddhist temples shapes intercultural adaptation within a context of religious and cultural difference.
3. To analyze lived intercultural experiences through micro-autoethnographic reflexive narratives, using reflexive thematic analysis as an interpretive framework.

Conceptual Framework

This study is guided by an integrative conceptual framework that brings together theories of intercultural adaptation, acculturation, cultural space, lived religion, and reflexive qualitative inquiry. Rather than treating these theories as variables to be tested, they are used as interpretive lenses that help explain how intercultural adaptation is experienced and negotiated in everyday life.

At the center of the framework is the idea that adaptation is not a fixed outcome, but an ongoing, lived process shaped by repeated encounters, emotional responses, and embodied participation. This understanding aligns closely with the methodological orientation of micro-autoethnography, which focuses on small-scale moments of experience as meaningful sites of analysis (McArthur, 2019).

Intercultural Adaptation as Process

The primary theoretical anchor of the study is Kim's (2001) Cross-Cultural Adaptation Theory, which conceptualizes adaptation as a dynamic process involving stress, learning, and growth. According to Kim, individuals entering a new cultural environment often experience uncertainty or discomfort, which can prompt reflection and adjustment. Over time, repeated engagement leads to increased psychological comfort and functional competence.

In this study, Kim's framework helps explain how initial hesitation, confusion, and self-consciousness gradually transformed into familiarity and ease within Thai Buddhist temple spaces. Adaptation is understood not as complete assimilation, but as an internal process marked by growing confidence and emotional stability.

Acculturation and Identity Maintenance

To further clarify how cultural participation relates to identity, the framework draws on Berry's (1997) acculturation model, particularly the strategy of integration. Berry argues that individuals can engage with a host culture while maintaining their original cultural or religious identity. Integration allows for participation without requiring cultural replacement or abandonment.

This concept is especially relevant to the study's religious context. Engagement with Buddhist rituals did not involve religious conversion or rejection of Roman Catholic identity. Instead, adaptation occurred through selective participation and respectful engagement, illustrating how integration can be enacted in everyday practice.

Cultural Space and Partial Belonging

The framework also incorporates Bhabha's (1994) concept of Third Space, which refers to spaces where cultural interaction occurs without fixed boundaries or total belonging. Third Spaces allow for negotiation, hybridity, and partial participation rather than full inclusion or exclusion.

Thai Buddhist temples are conceptualized in this study as Third Spaces—public, practice-oriented environments where cultural learning occurs through observation and participation rather than formal membership or linguistic fluency. This perspective helps explain how the temple functioned as an accessible site for intercultural engagement despite religious and linguistic differences.

Lived Religion and Emotional Experience

To account for the emotional and sensory dimensions of adaptation, the framework draws on scholarship in lived religion, particularly Orsi's (2003) emphasis on religion as something practiced, felt, and experienced in everyday life. Lived religion shifts attention away from doctrine and belief toward bodily actions, emotional responses, and ritual rhythms.

This perspective is essential for understanding how feelings of calm, familiarity, and spiritual comfort emerged during temple visits. These affective experiences supported adaptation by creating emotional bridges across religious differences, even in the absence of shared theology.

Reflexivity and Meaning-Making

Finally, the conceptual framework is grounded in reflexive qualitative inquiry, which recognizes the researcher as an active participant in knowledge production. Drawing on autoethnographic scholarship (Ellis, 2004; Ellis et al., 2011) and reflexive thematic analysis

(Braun & Clarke, 2019), the framework acknowledges that meaning is produced through interpretation rather than discovered as objective fact.

Micro-autoethnography, as conceptualized by McArthur (2019), provides the methodological link between theory and lived experience. By focusing on small, situated moments, the framework allows adaptation to be examined as it is felt, enacted, and reflected in everyday life.

Framework Summary

Together, these perspectives form a coherent conceptual framework in which intercultural adaptation is understood as:

- Processual (Kim, 2001),
- Integrative rather than assimilative (Berry, 1997),
- Spatially situated (Bhabha, 1994),
- Emotionally and sensorially experienced (Orsi, 2003),
- Reflexively interpreted through micro-autoethnography (McArthur, 2019).

This framework provides a clear lens for interpreting how intercultural adaptation unfolds through ordinary participation in culturally meaningful spaces.

Methodology / Research Design

This study adopts micro-autoethnography as its central methodological orientation. The term is used following McArthur's (2019) articulation of micro-autoethnography as a deliberate methodological synthesis of autoethnography and microethnography. Drawing on established traditions of autoethnographic research (Ellis, 2004; Ellingson & Ellis, 2008; Maréchal, 2010; Reed-Danahay, 1997; Spry, 2001) and microethnographic approaches that attend closely to situated practices and interactional detail (Giddings, 2009; Giddings & Kennedy, 2008; Streeck & Mehus, 2005), McArthur conceptualizes micro-autoethnography as a way to render visible the researcher's own participation within narrowly defined, everyday moments of cultural engagement.

In this formulation, micro-autoethnography foregrounds the analytical value of small-scale, embodied experiences while retaining the reflexive and narrative commitments of autoethnography. Rather than aiming for comprehensive cultural description or generalized claims, the approach focuses on how meaning, identity, and adaptation emerge through brief, repeated encounters. This methodological orientation is particularly well suited to the present study, which examines intercultural adaptation as it unfolds through ordinary interactions within Thai Buddhist temple spaces.

Research Context and Researcher Positionality

The research context consists of Thai Buddhist temple spaces that I visited regularly during my residence in Thailand. These temples functioned as culturally meaningful, publicly accessible spaces where religious practices, social norms, and embodied behaviors were visibly enacted. Temples were not treated as static cultural sites but as lived environments shaped by routine participation, sensory experience, and social interaction.

As a Filipino Roman Catholic living in Thailand, I occupied the position of a cultural outsider engaging with a host religious tradition. This positionality shaped both my experiences and my interpretations. Reflexivity was therefore central to the research process, not as a limitation to be controlled, but as a source of insight into how adaptation is felt, negotiated, and embodied over time.

Data Generation

Data were generated through reflexive fieldnotes and narrative reflections written immediately after temple visits over an extended period. These reflections documented emotional responses, bodily actions, moments of uncertainty, interactional encounters, and evolving perceptions of familiarity and belonging. Particular attention was paid to moments of hesitation, learning through observation, emotional resonance, and routine formation, as these moments aligned closely with the study's theoretical focus on adaptation as a process.

Rather than treating experience as raw data, the narratives were produced through an ongoing reflexive process in which memory, interpretation, and meaning making were acknowledged as inseparable (Ellis et al., 2011). This approach is consistent with autoethnographic scholarship that views writing itself as a method of inquiry (Richardson & St. Pierre, 2005).

Data Analysis: Reflexive Thematic Analysis

The data were analyzed using Reflexive Thematic Analysis (RTA) as articulated by Braun and Clarke (2006, 2019). RTA was chosen for its flexibility and compatibility with reflexive qualitative approaches. Rather than seeking coding reliability or theme saturation, the analysis emphasized the researcher's active role in meaning-making and interpretation.

The analytic process involved repeated reading of the narrative reflections, initial noting of patterns related to uncertainty, learning, emotional response, and participation, and the gradual development of themes that captured how intercultural adaptation was experienced over time. Themes were refined through recursive engagement with both the data and the theoretical framework, ensuring coherence between empirical material and conceptual interpretation.

Importantly, RTA served not as a distancing analytic tool, but as a structuring mechanism that supported reflexivity while maintaining analytic clarity. This allowed the study

to move between lived experience and theoretical interpretation without collapsing one into the other.

Theoretical Integration

Throughout the analytic process, findings were interpreted in dialogue with Kim's (2001) Cross-Cultural Adaptation Theory, particularly the stress–adaptation–growth dynamic, which provided a lens for understanding how initial uncertainty evolved into familiarity and psychological comfort. Berry's (1997) acculturation framework, especially the integration strategy, informed interpretations of how cultural participation occurred without identity replacement. Bhabha's (1994) concept of Third Space guided the understanding of temple spaces as sites of partial belonging, while scholarship on lived religion (Orsi, 2003) supported analysis of emotional and sensory dimensions of religious engagement.

Rather than testing these theories, the study uses them as sensitizing concepts that illuminate how adaptation is lived and negotiated in everyday contexts.

Ethical Considerations

Given the autoethnographic nature of the study, ethical considerations focused primarily on self-representation, cultural respect, and reflexive responsibility. No identifiable information about other individuals was recorded. Descriptions of temple practices were written with care to avoid misrepresentation or evaluative judgment. Reflexivity was maintained throughout to acknowledge the partiality and situated nature of the account.

Findings and Discussion

This section presents the findings of the study through a reflexive thematic analysis of my micro-autoethnographic narratives. I focus on how intercultural adaptation unfolded for me through repeated engagement with Thai Buddhist temple spaces. Rather than treating adaptation as a measurable outcome, I foreground my lived, moment-by-moment experiences to show how uncertainty, learning, emotional resonance, and embodiment shaped my adaptation over time. Throughout this section, I interpret my experiences in dialogue with established theories of intercultural adaptation, acculturation, and lived religion.

Initial Encounter and Cultural Anxiety

My earliest encounters with the temple were marked by hesitation and cultural anxiety. I remember standing at the entrance of the temple compound, unsure whether I was allowed to enter or how I should behave once inside. In that moment, I became acutely aware of myself as an outsider, uncertain about unspoken religious and cultural norms. My pause at the gate was not simply physical; it reflected an internal negotiation between curiosity and fear of transgression.

When I reflect on this experience through Kim's (2001) cross-cultural adaptation theory, I understand my hesitation as a form of adaptive stress. For me, this discomfort was not purely negative. Instead, it signaled the beginning of my adaptation process, where awareness of difference prompted heightened observation and self-monitoring. At this stage, I did not yet adapt through visible behavior; rather, I experienced adaptation internally, as uncertainty, caution, and self-consciousness.

Observational Learning and Acceptance

As I continued visiting the temple, I relied heavily on observation as my primary learning strategy. During merit-making (tham bun), I joined in by mimicking the actions of others. I copied gestures and movements even when I felt awkward and unsure. What stood out most to me was that no one corrected me or expressed discomfort with my imperfect participation. This quiet tolerance reduced my anxiety and encouraged me to return.

From my perspective, this experience reflects Kim's emphasis on learning through interaction and Berry's (1997) view of acculturation as a negotiated process shaped by both the individual and the host context. My learning was largely non-verbal and embodied. I learned by watching rather than asking. The acceptance I perceived from others functioned as an enabling condition for my adaptation, allowing me to participate without fear of social sanction or embarrassment.

Shared Spiritual Experience and Emotional Resonance

One of the most emotionally striking moments for me occurred when I entered the temple hall and heard the rhythmic chanting. As I stood there listening, I felt a sense of calm that reminded me of moments of silence and prayer in Catholic churches back in the Philippines. Although I was in a different religious tradition, my emotional response felt familiar.

This experience resonates strongly with scholarship on lived religion, which emphasizes religion as something practiced and felt rather than solely believed or doctrinally understood. For me, emotional resonance did not depend on theological agreement. Instead, it created an affective bridge that made the temple feel less foreign. Within Kim's framework, I experienced this moment as contributing to my psychological adaptation, as the sense of calm reduced perceived distance between myself and the host cultural space.

Learning Through Observation and Behavioral Adaptation

Over time, I noticed that my engagement with temple practices became more fluid. I learned when to remove my shoes, how to approach the main hall, and how to position myself during rituals. In my early visits, these actions required conscious effort and constant reference to others' behavior. With repetition, however, I began to perform them with less hesitation.

For me, this shift illustrates behavioral adaptation through embodied learning. I did not receive formal instruction. Instead, I adapted through doing. I watched, imitated, and gradually internalized patterns of action. These experiences align with the functional dimension of adaptation described by Kim (2001), where competence develops through sustained exposure rather than explicit teaching.

Internalization of Cultural Norms and Emerging Familiarity

As temple visits became part of my routine, I noticed a subtle but meaningful change in myself. I no longer needed to pause and observe others before acting. I knew what to do upon entering the space and moved with greater confidence. While I did not feel like a full insider, I no longer felt like a hesitant outsider either.

When I interpret this experience through Berry's (1997) acculturation framework, it aligns with an integrative mode of adaptation. My participation in Buddhist temple practices did not replace my Roman Catholic identity, nor did it require conversion. Instead, I maintained my existing beliefs while selectively engaging with the host culture. For me, adaptation was additive rather than substitutive.

Language as Bridge and Hindrance

Language played an uneven role in my adaptation. When I used basic Thai phrases such as sawasdee khrap and khop khun khrap, I often received smiles and warm responses. These brief exchanges made me feel acknowledged and momentarily connected. At the same time, my limited Thai vocabulary prevented deeper conversations about rituals or meanings. There were moments when I wanted to ask questions but remained silent.

These experiences highlight for me the dual role of language in intercultural adaptation. While minimal linguistic effort functioned as a social bridge, deeper cultural understanding often remained out of reach. This tension reminded me that adaptation can remain partial and incomplete, even as comfort and familiarity increase.

Taken together, my findings show that intercultural adaptation unfolded for me not as a linear progression or clearly bounded outcome, but as a gradual, processual experience shaped by repeated encounters, emotional negotiation, and embodied participation. Through Kim's (2001) stress-adaptation-growth framework, I can see how my initial uncertainty gave way to learning and increased psychological comfort through micro-level experiences. Berry's (1997) integration strategy helps me explain how my engagement with Buddhist temple practices occurred alongside the maintenance of my religious identity. Bhabha's (1994) notion of Third Space allows me to understand temple environments as sites of partial belonging rather than fixed membership. Finally, lived religion scholarship clarifies how sensory and emotional experiences supported my adaptation without requiring doctrinal alignment. For me, adaptation emerged as an internal, ongoing transformation enacted through everyday practice..

Final Reflection

Writing this study through micro-autoethnography forced me to slow down and notice moments I might otherwise have dismissed as insignificant. Kim's idea of adaptation as stress followed by learning and growth became real to me not through theory alone, but through my own hesitation at the temple gate and my gradual ease in crossing it. That early uncertainty was not a failure to adapt; it was the beginning of the process.

As I returned to the temple repeatedly, my body seemed to adapt before my thoughts were done. I removed my shoes automatically, sat quietly during chants, and followed ritual movements without needing to watch others closely. These embodied actions reflected the kind of functional adaptation Kim describes, while also reminding me that adaptation does not require complete understanding to be meaningful.

Berry's notion of integration resonated deeply with my experience. Participating in Buddhist rituals did not weaken my Catholic faith. Instead, it revealed how cultural engagement can coexist with personal belief. I did not feel torn between identities; rather, I felt expanded by the ability to appreciate another tradition without abandoning my own.

The temple itself became a kind of Third Space, as Bhabha suggests—a place where I could belong partially, temporarily, and without formal membership. Within this space, lived religion mattered more than doctrine. The calm I felt while chanting connected me to something familiar, even in difference. That emotional bridge made adaptation feel possible and humane.

Through this micro-autoethnographic lens, I now understand intercultural adaptation as unfinished and ongoing. It is shaped by small actions, quiet emotions, and repeated returns. By placing myself within the research, I was able to see adaptation not as a destination, but as a lived process—one that is partial, evolving, and deeply human.

Limitations and Future Directions

As a micro-autoethnographic study, the findings are not intended to be generalized beyond the specific context examined. However, the analytic insights offered here may inform future research on intercultural adaptation in other everyday cultural or religious spaces. Future studies could extend this approach by incorporating dialogic perspectives from host community members or by examining how linguistic development shapes deeper forms of cultural engagement over time.

References

- Anderson, L. (2006). Analytical autoethnography. *Journal of Contemporary Ethnography*, 35(4), 373–395. <https://doi.org/10.1177/0891241605280449>
- Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation, and adaptation. *Applied Psychology: An International Review*, 46(1), 5–34. <https://doi.org/10.1111/j.1464-0597.1997.tb01087.x>
- Bhabha, H. K. (1994). *The location of culture*. Routledge.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Braun, V., & Clarke, V. (2019). Reflecting on reflexive thematic analysis. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 11(4), 589–597. <https://doi.org/10.1080/2159676X.2019.1628806>
- Chang, H. (2008). *Autoethnography as Method* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315433370>
- Ellis, C. (2004). *The ethnographic I: A methodological novel about autoethnography*. AltaMira Press.
- Ellis, C., Adams, T. E., & Bochner, A. P. (2011). Autoethnography: An overview. *Forum: Qualitative Social Research*, 12(1), Article 10. <https://doi.org/10.17169/fqs-12.1.1589>
- Ellingson, L. L., & Ellis, C. (2008). Autoethnography as constructionist project. In J. A. Holstein & J. F. Gubrium (Eds.), *Handbook of constructionist research* (pp. 445–466). Guilford Press.
- Giddings, S. (2009). Events and collusions: A glossary for the microethnography of video game play. *Games and Culture*, 4(2), 144–157. <https://doi.org/10.1177/1555412008325485>
- Giddings, S., & Kennedy, H. W. (2008). Little Jesuses and fuck-off robots: On aesthetics, cybernetics, and not being very good at Lego Star Wars. In H. W. Kennedy & S. Giddings (Eds.), *Beyond Barbie and Mortal Kombat: New perspectives on gender and gaming* (pp. 13–32). MIT Press.
- Kim, Y. Y. (2001). *Becoming intercultural: An integrative theory of communication and cross-cultural adaptation*. Sage.
- Maréchal, G. (2010). Autoethnography. In A. J. Mills, G. Durepos, & E. Wiebe (Eds.), *Encyclopedia of case study research* (pp. 43–45). Sage.
- McArthur, V. (2019). Making ourselves visible: Mobilizing micro-autoethnography in the study of self-representation and interface affordances. *Loading: The Journal of the Canadian Game Studies Association*, 12(19). <https://doi.org/10.7202/1058319ar>
- Muncey, T. (2005). Doing autoethnography. *International Journal of Qualitative Methods*, 4(1), 69–86. <https://doi.org/10.1177/160940690500400105>
- Orsi, R. A. (2003). Is the study of lived religion irrelevant to the world we live in? *Journal for the Scientific Study of Religion*, 42(2), 169–174. <https://doi.org/10.1111/1468-5906.00170>

- Reed-Danahay, D. (1997). *Auto/ethnography: Rewriting the self and the social*. Berg.
- Spry, T. (2001). Performing autoethnography: An embodied methodological praxis. *Qualitative Inquiry*, 7(6), 706–732. <https://doi.org/10.1177/107780040100700605>
- Streeck, J., & Mehus, S. (2005). Microethnography: The study of practices. In K. L. Fitch & R. E. Sanders (Eds.), *Handbook of language and social interaction* (pp. 381–404). Lawrence Erlbaum.

Appendix A

Table 1. Reflective Narratives Based on Thematic Analysis

Narrative	Reflection	Interpretive Insight	Emergent Theme
I hesitated to enter the temple compound the first time, unsure how I should behave or whether I was allowed inside.	This hesitation reflected a lack of familiarity with local customs and an internal negotiation between outsider status and cultural curiosity.	Initial encounters in a new cultural setting can be marked by uncertainty and a need to understand unspoken rules and social boundaries.	Initial Encounter & Cultural Anxiety
I joined in, mimicking the actions of others during merit-making (tham bun). I felt a bit awkward, but no one seemed to mind.	Observing and copying local practices served as an informal way to learn cultural norms, reducing anxiety over making mistakes. The acceptance of my initial awkwardness by locals fostered a sense of ease.	Non-verbal learning and the tolerance of the host community play a crucial role in early stages of cultural immersion and building confidence in participation.	Observational Learning & Acceptance

Entering the temple and hearing the rhythmic chants brought a sense of peace, similar to moments of reflection in churches back in the Philippines.	Familiar emotional responses to sacred environments highlight the universal nature of spiritual comfort across different traditions. This recognition of shared human experiences helped bridge cultural differences.	Despite differing religious backgrounds, the sensory experience of sacred spaces can evoke similar emotional and spiritual responses, facilitating a sense of connection and shared humanity.	Shared Spiritual Experience
I observed other temple goers placing offerings before the Buddha and followed their lead.	Learning by imitation allowed respectful participation while minimizing cultural missteps. Direct observation provided practical guidance on how to engage in religious rituals.	Visual cues and the behavior of locals serve as accessible and immediate resources for understanding and participating in cultural practices, especially when language barriers exist.	Learning Through Observation
I removed my shoes before entering the main hall and became more aware of proper temple etiquette during subsequent visits.	Behavioral adaptation emerged through observation and repetition, reflecting a growing sensitivity to cultural practices and a desire to show respect. Each visit reinforced learned behaviors.	Repeated exposure and conscious effort lead to the internalization of cultural norms and the development of culturally appropriate behavior, demonstrating progression in adaptation.	Behavioral Adaptation & Respect
Returning to the temple became a routine. Over time, I noticed I no longer	The transition from passive observer to confident participant indicated an	The development of routine and the ability to act without constant observation signify a	Internalization of Cultural Norms

had to observe others first—I already knew what to do.	internalization of cultural norms and a growing sense of familiarity and comfort within the temple environment.	deeper level of cultural understanding and integration into the practices of the host culture.	
I found solace in the Buddhist chants and began to appreciate their calming effect. This did not conflict with my own beliefs.	Religious rituals offered spiritual comfort while bridging belief systems, illustrating adaptability without assimilation. Appreciation for another's spiritual practices can coexist with one's own faith.	Engagement with the spiritual practices of the host culture can provide unexpected personal benefits and foster a sense of connection without requiring a change in one's own core beliefs.	Spiritual Resonance & Openness
The use of basic Thai phrases (e.g., sawasdee khrap, khop khun khrap) often elicited positive responses from locals.	Attempting to communicate in the local language, even at a basic level, was generally well-received and encouraged further interaction, fostering a sense of connection and reducing the feeling of being an outsider.	Even limited linguistic efforts can serve as a significant bridge in intercultural interactions, fostering goodwill, and facilitating initial social connections.	Language as an Icebreaker

There were times when I wanted to ask more about a specific ritual but lacked the Thai vocabulary to do so, leading to moments of silence.	Language barriers	
	occasionally limited deeper engagement and understanding, highlighting the importance of language proficiency in achieving a more profound level of cultural immersion.	While initial interactions can be facilitated by basic language, deeper cultural understanding often requires a more nuanced command of the language.
		Language as a Barrier to Deeper Understanding

AN ANALYSIS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT WITH
SPECIFIC REFERENCE TO CAKKAVATTI-SIHANADA SUTTA
(the lion's roar of the wheel-turning emperor)

Bhiksuni Sun Xiaoting (Sakya Zewu)

IBSC, MCU

Corresponding author, e-mail : shykzawu@outlook.com, Tel. 0993213848

Abstract

This research article aimed to: (1) study the priority of Values, Truth, Moral and *the Lion's Roar of the Wheel-Turning Emperor*, (2) analyzes Buddhist principles and theories related to sustainable development, and (3) sustainable development and *Metteyya* Buddha's Pure Land with specific reference to *Cakkavatti Sīhanāda Sutta*. Data Scope: The thesis collects data from primary sources, the Tipitaka, Abhidharma, *Vijñāna-mātra*, CBETA, and other books and journals related to sustainable development. Research Methods: methodological approach of documentary research, iconographic studies, lexicology, etymology, field research, comparative analysis, etc. The research findings revealed that:

1) *The Cakkavatti Sīhanāda Sutta* is an important sutta that tells us how to attain sustainable development through Buddhist Dharma, and the most important thing about sustainable development is not resources, but our mind. *The Cakkavatti Sīhanāda Sutta* will be useful for a righteous, environmentally friendly and peaceful society.

2) Through the study of the Dharma of the *Cakkavatti*, the *Vijñāna-mātra*, *Maitreyanātha*, learn the importance of precepts, mental cultivation, Buddhist methods will help the society be elevated and purified. "A monk develops the road to power which is concentration of intention accompanied by effort of will..." (Maurice Walshe, 1996), in vipassana, a meditator must abide by clean precepts, be concentrated and watch in a clear state. The meditator must keep intact and be away from *Samṣkāra*, finally the meditator will attain the liberated state of enlightenment.

3) Knowing wisdom and integrity are the foundation of real benefits. *The Lion's Roar of the Wheel-Turning Emperor* tells the transcendent Ultimate Truth, the righteous principles and reasonable laws, the responsibility of a king, and how the *Cakkavatti* attain sustainable development with the aid of the Seven Treasures.

Keywords: Cakkavatti, Metteyya, Sustainable Development

Introduction

The Cakkavatti Sīhanāda Sutta is in The Digha Nikaya, Vol.3, the sutta tells us how a wheel-turning king attained sustainable development and accumulated great merits by teaching the people to keep precepts and follow Ten Virtuous Kamma. Sustainable development is not only connected with resources and the natural environment, but also connected with cultural orientation and the living mode and principles of human beings. Among all the suttas in Tipitaka, The Cakkavatti Sīhanāda Sutta, DN 26, relate how a Cakkavatti king can realize sustainable development and significantly increases people's good merits, as well as their lifespan. Sustainable development is not only a problem of scarcity of resources, but also a problem of scarcity of right views.

Sakyamuni Buddha is the enlightened one, his teachings in the Cakkavatti Sīhanāda Sutta shows the right way to attain sustainable development and enlightenment. Sakyamuni Buddha told us how to live intelligently, how to avoid and abstain from evil, and refrain from intoxicants. The Buddha's Teaching – a Buddhist analysis tells the meaning of akuśala-mūla, the three unwholesome mental states of greed (rāga), hatred (doṣa), and delusion (moha), “Wholesome actions (kusala) and their roots (nongreed, nonhatred, and nondelusion) (kusala-mula) and unwholesome actions (akusala) and their roots (greed, hatred, and delusion) are all forms of subjective configurations”. (G.A. Somaratne, 2021)

Related Academic Theories and Principles

The thesis will specify the related concepts, such as the Truth, Values and Morals. The Priority of Needs shows one's various needs, and the hierarchy shows the priority of values. For different people the hierarchy of needs are different, because different people have different value systems. In Cakkavatti Sīhanāda Sutta, the Buddha talked about the boundless resources in a Cakkavatti's kingdom. The related concepts and theories will be signified such as: (1) Sustainable development theory in Cakkavatti Sīhanāda Sutta and Mahāśudassana Sutta. The thesis also expounds how could Buddha Metteyya attain sustainable development, Metteyya Buddha will come to the world with King Sankha, the Cakkavatti. Metteyya Buddha and Cakkavatti Sankha is dedicated in elevating the spiritual realm of mankind. Abhidhamma and Yogacara are comprehensive systematic theory about the world and mankind, especially the Subha-vijñāna and alayavijñāna, and emphasize the jhāna practice to complete enlightenment. Avarice for power and money is the main barrier against the establishment of the Pure Land. That is why Sakyamuni Buddha taught his disciples to get rid of the three defilements. Renunciation is the foundation of successful spiritual practice. The determination to be free from samsara is the root of Dharma accomplishment. The king will be the first perfectly enlightened sainted one during the era of the future Metteyya Buddha, who is the Cakkavatti's Manifestation Buddha. “dhammehi savitakkam

Savicāram vivekajam plti-sukham pathama-jjhānam upasampajja viharati, vitakka-vicārānam vūpasamā ajjhattam sampasādanam cetaso ekodi-bhāvam avitakkam avicāram samādhijam piti-sukham dutiya- ro jjhānam... pe tatiya-jhānam... jjhānam upasampajja viharati. pe catuttha-... idam khos bhikkhave bhikkhuno sukhasmim.” (J.Estlin Carpenter, D.Litt., 2006) One dwells equanimous, mindful, and clearly comprehending; then one enters and dwells in the third jhāna. With the abandoning of pleasure and pain, and with the previous disappearance of joy and grief, he enters and dwells in the fourth jhāna, which is neither painful nor pleasant and includes the purification of mindfulness by equanimity. A moderate and temperate life needs less of the natural resources. (2) Tathagata Truth, “Tathagata is beyond mental fabrication, yet eternal like the world”. (Tsutomu (Jixin) Kambe, 2023) It is recorded and said, Maitreyañātha, Prince Sankha of the Deva Realm, is the Ajahn of Asaṅga, taught Vijnāna-mātra at Ayutthaya of Śiam, in today’s Thailand. Before establishing the Yogācāra school, Asaṅga underwent extensive training in the scholastic centers of North India, where he delved deeply into the philosophy of the Sarvāstivāda tradition, a principal school of early Buddhism. Then he went to the east and met Arahant Ven. Bhāradvāja at Śiam, during meditation, he elevated to the Tushita Heaven and listen the Dharma of Metteyya Buddha, he asked the Buddha sincerely to ascend the palace of Ayutthaya and taught Vijnāna-mātra to mankind on earth. That’s the origin of Vijnāna-mātra. The world is Subha-vijnāna’s virtualization, but the virtualization originates and exists in Sunyatā, and is empty in nature. Subha-vijnāna is the origin of the world, transparent like the ethereal sky, it has the power to embody everything in the material world. Other Buddhist principles also include the Eightfold Path in Cakkavatti Sīhanāda Sutta, Ten Virtuous Kamma and The Five Precepts. (3) Other sustainable development theories. Chinese great philosopher Zhuangzi (369 BC – 286 BC) at the Eastern Zhou Period showed freedom and enlightenment, he declined the invitation from King Wei and lived at the Qi Garden in the state of Song, the Qi Garden is famous for the bounty of various beans. He was the first to propose the concept of “Inner Saṅgha and Outer Kingship”, his ideas had a profound influence on Chinese culture. In his book Zhuangzi, he also described the state of an enlightened man, “Wang Ni replied, ‘The perfect man is godlike. Though the great swamps blaze, they cannot burn him; though the great rivers freeze, they cannot chill him and howling gales shake the sea, they cannot frighten him. A man like this rides the clouds and mist, straddles the sun and moon, and wanders beyond the four seas. Even life and death have no effect on him, much less the rules of profit and loss!’” (Burton Watson, 2013) Zhuangzi uttered out the highest transcendent need for liberation, liberation is not as still as death, but as clear as the azure sky without any fetters and akuśala-mūla, but to shine the world like the great sun with warmth and light.

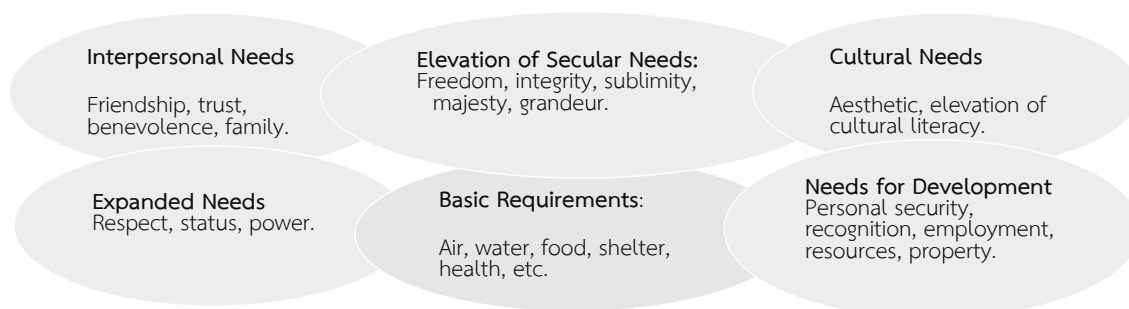
Analysis on Hierarchy of Needs and Lion's Roar of The *Cakkavatti*

Cakkavatti Sīhanāda Sutta shows the governance of an integrity Cakkavatti king, a righteous king upholds Buddha Dharma, the Eightfold Path, Ten Virtuous Kamma, the five precepts, Jhāna, etc. Right Dharma will lead to right deeds, right deeds will increase merits, resources, wealth and life span. Buddhist sustainable development is not centered around economy, but around right dharma.

Truth, Values and Morals

Truth is the embodiment of Buddha Dharma, deviation from the Truth means deviation from Buddha Dharma. Values and morals must follow the Truth, the guidance of Buddha Dharma. *Mahāvairocana* Buddha, who is the Dharma Buddha and *Cakkavatti* of this world. “Let the Dharma be your island, let the Dharma be your refuge with no other refuge.” (Maurice Walshe, 1996) The Dharma is a person's real refuge that are reliable, the Dharma is the Truth, a person could get nowhere if he/she betrays the Dharma. Values are not the same with Morals. Values are the priority of needs, among all kinds of desires, wishes and needs.

Figure 1: Priority of Needs for the Majority

Morals often failed to regulate and guide ordinary people toward the ideal orientation in human history throughout the earth, because people wouldn't change their values, or real hierarchy of needs according to the requirements of morality. Morals could influence those with spiritual pursuits, but couldn't affect those people infatuated with mundane goals. While those with spiritual pursuits are those with higher moral and spiritual status even without moral regulations. When a governor tried to rule his people with morals, ordinary people would pretend to have lofty moral standard, and wield the weapon of morals to attack others so as to gain a higher position in society. Morals often degenerated into methods that could be used to seek higher positions. When people lack talents and abilities, it's easier to pretend to be a virtuous and respectful person in order to meet their needs for esteem and status.

Figure 2: Priority of Needs for People with Transcendent Needs

Sakyamuni Buddha and all the eminent thinker's life pursuit is to seek the Truth about the cosmos and human life. Their values or hierarchy needs were transcending the mundane life, so they never placed fame, wealth, esteem, social position in the first place, all these were only their secondary concerns.

Summary

The origin of wealth is the merits of rationality and righteousness. People who overly obsessed with material wealth, only to find themselves missing the true treasure. Buddhist teachings of the Right Dharma are the beacon and illuminating the world. The elevation of spirituality and real belief in Buddhist Dharma are the marvelous treasure that mankind could ultimately resort to.

The research will be conducive to the advantages in the following: 1. Knowing the significance of *The Cakkavatti Sīhanāda Sutta*. *The Cakkavatti Sīhanāda Sutta* is an important sutta that tells us how to attain sustainable development through Buddhist Dharma, and the most important thing about sustainable development is not resources, but our mind. 2. Trough the study of the Dharma of the *Cakkavatti*, the Abhidharma [ovidalma], learn the Buddha's way to attain sustainable development. Buddhist methods will help the society be elevated and purified. 3. Knowing wisdom and integrity are the foundation of real benefits. *The Lion's Roar of the Wheel-Turning Emperor* tells the transcendent Ultimate Truth, the righteous principles and reasonable laws, the responsibility of a king, and how the *Cakkavatti* attain sustainable development with the aid of the Seven Treasures.

Objectives

1. To study the priority of Values, Truth, Moral and *the Lion's Roar of the Wheel-Turning Emperor*.
2. To study Buddhist principles and theories related to sustainable development. Through the study of the Dharma of the *Cakkavatti, Abhidharma*, learn the Buddha's way to attain sustainable development.
3. To analyze sustainable development and *Metteyya* (Maitreya) Buddha's Pure Land with specific reference to *Cakkavatti Sihanāda Sutta*.

Research Methodology

This thesis is qualitative research which consists of documentary research and in-depth theoretical analysis.

Step One: Data Scope

The thesis collects data from the *Tipitaka, Vijñāna-mātratā, Abhidharma*, CBETA, and other books and journals related to sustainable development.

Step Two: Research Methods

The thesis applies the methodological approach of documentary research, iconographic studies, lexicology, etymology, field research, comparative analysis, etc.

Step Three: Related Theories

The related theories vary from Buddhist theories embodied in *Abhidharma, Cakkavatti Sihanāda Sutta*, such as The Noble Eightfold Path, Ten Virtuous Kamma, *Vijñānavāda*, sustainable development theories contained in Taoism and Confucianism.

Step Four: Data Analysis

Analyze the Hierarchy Needs of different groups, the priority of Values, Truth and Morals, the methods to elevate people's value outlook. Analysis and comparison with different texts and languages.

Step Five: Conclusion

Sustainable Development depends on the elevation of Values, and the balance between spiritual development and material flourishing.

Research Findings

1.Regarding Objective 1, the findings indicate that a correct Buddhist education framework should include: Truth-oriented value system, moderate strategies and a cultural configuration based on both traditional cultures as well creative theories.

2. Regarding Objective 2, the findings show the differences between the right Dharma of *Vijñāna-mātra* and the heresies of *Citta-mātra*. The divergence between dharma-nature and dharma-phenomenology has given rise to fuzzy and mistaken notions in the intellectual

domain, and has undermined social developments in politics, economics, environmental protection, and other domains.

The study of the dharma-nature on *Subha-vijñāna* can exert a positive influence on sustainable development, thereby addressing the root issues of mankind. Attachment to dharma-phenomenology has led to a deviation to a quagmire and chaos.

3. Regarding Objective 3, the findings indicate that Buddha *Metteyya*'s Pure Land is a perfect example for people to learn from. The approaches of the Wheel-Turning Sainted King involve precepts, meditation, wisdom, mental cultivation and spiritual elevation.

Discussion

1.The findings related to Objective 1 indicate that truth the most important one among the priority of Truth, values and morals. This is because Truth is the embodiment of Buddha Dharma, deviation from the Truth means deviation from Buddha Dharma. Values and morals should follow the Truth, the guidance of Buddha Dharma. These findings are consistent with the concepts, theories, and previous studies of the Dharma taught by *Māhāvairocana* Buddha, who is the Dharma Buddha and *Cakkavatti* of this world. *Surangama Sutta* says: "You have often heard me expound in the *Vinaya* the three decisive meanings, which are: concentrating your mind as precepts, *samādhī* comes out of precepts, wisdom comes out of *samādhī*." (Sramana Paramita, CBETA 2023) "Monks, be islands unto yourselves, be a refuge unto yourselves with no other refuge. Let the Dharma be your island, let the Dharma be your refuge with no other refuge." (Maurice Walshe, 1996)

2. The findings related to Objective 2 indicate that the right dharma of *Vijñāna-mātra* and heresies of *Citta-mātra* are totally different. This is because *Vijñāna-mātra* and *Citta-mātra* have different originations. The Sanskrit word *Vijñāna-mātra* accurately designates the Dharma taught by *Viśva Jyoti* Buddha. However, *citta-mātra* emphasizes mentality, consciousness, the heart related psychological processes, *citta-mātra* couldn't lead to transcendent achievement. These findings are consistent with the concepts, theories, and previous studies of *Vijñāna-matrā*, *Maitreya-nātha*. Xuanzang-*anuśrīta* theory amalgamated perspectives from Indian Tantric thought. Its progenitor and doctrinal framework are distinct from those of the *Theravāda* Abhidhamma, leading to substantial philosophical disparities. In vipassana, a meditator must abide by clean precepts, be concentrated and watch in a clear state. In the right meditation, the meditator must keep intact and be away from *Samṣkāra*, finally the meditator will attain the liberated state of enlightenment.

3.The findings related to Objective 3 indicate that Buddha *Metteyya*'s Pure Land is a perfect example for people to learn from. The governances of Yao Emperor and Yu Emperor before the Shya Dynasty (2070 BC – 1600 BC) got the highest praises according historical

records. Yu Emperor is also known as *Isvāku* in the west, he the ancestor of Sakyamuni Buddha, the protector and manifestation Buddha of *Metteyya* Buddha, he was known as Yu Emperor in ancient China. Yao Emperor and Yu Emperor increased resources and wealth on earth, created a lot of inventions, brought about tremendous growth in both productivity and the economy style, they established the ideal of sage-king governance, which has been lauded for millennia. These findings are consistent with the concepts, theories, and studies of *Cariyā Piṭṭaka*, *Yamaka*, *Suvanna-Sāma Jātaka*, *Samyutta Nikāya*, there're records about *Sūriyaprabha*. “Of old, when Brahmadatta was reigning in Benares, the Bodhisattva was born as a brahmin in the kingdom of Kashi...in a previous birth he was King *Sūriyaprabha*, of the Solar Dynasty...”. (E.B. Cowell et al, 1905) Yu Emperor is also called as *Sūriyaprabha*, his name is *Calmah* [kal.mà:ṇ], and his symbol is the Great Sun combining the symbol of “米” signifying bright lights. In Buddhism, the Dharma wheel is composed of a round circle and the symbol of “米”. “*Dasame. Yadā homi maccharāḍā mahāsare ti atite maccha- yoniyam nibbattitvā Kosalaratthe Sāvatthiyam Jetavane*” (D.L.Barua, 1979), the English translation is: “‘When I was the king of fish in a great lake’ -- in the past, Kun once appeared like a very large fish in the kingdom of Kosala, at *Sāvatthī*, in the Jetavana...” The king of fish made the rain fall with his superpower in order to save his kinsmen from the suffering. In Chinese, “fish” is called as “yu”, according to the records of Zhuangzi, Kun once appeared like a very large fish, “Kun/ 昆” means as bright as the Sun in Chinese. Later he flew up into the sky like a great golden eagle, and the Chinese name is “Peng”. “Peng’s wings were like clouds hanging from the sky. In one flight he could traverse the North Sea to reach the ‘Heavenly Pool’ by the ‘South Sea’”. In *Zhuangzi*, kun and peng symbolize the ultimate freedom of the ‘perfect man’, who has completely liberated himself from the confinement of the human world.” (Fusheng Wu,1959) The first chapter of *Zhuangzi* opens with the allegory of the mythical Kunpeng, thereby establishes its central theme. Kun and Peng is the transforming forms of *Calmah* Bodhisattva, the deva has the superpower to change his form. *Calmah* Bodhisattva is the *Svarṇa Cakkavatti*, and turns the Dharma Wheel of this world, in China and Thailand, *Calmah* Bodhisattva is usually known as *Mahāvairocana* Buddha, *Isvāku*, *Suriyapabhā* Bodhisattva (sainted father of Suriya) and Guanyin Bodhisattva.

New Knowledge

The Seven Treasures of a Wheel-Turning Emperor

There're two suttas that narrate the governing of Wheel-Turning Emperor in *Dīgha Nikāya*, one is *The Cakkavatti Sīhanāda Sutta*, DN 26 and another one is *Mahāsudassana Sutta*, DN 17. In the above *Suttas*, the Seven Treasures owned by Wheel-Turning Emperor are

expounded. These treasures symbolize the righteous and universal rule of a *Cakkavatti* (Wheel-Turning Emperor), a just and powerful ruler who governs in accordance with the Dharma. Since *Suvarna-Cakkavatti* enjoys a completely clean and single life, actually the seven treasures don't include women-treasure, the life of a sainted one is pure and clean, so the so-called woman treasure never exists.

a. The Suvarna-cakra (*Mahāvairocana* Buddha)

The *Suvarṇa-cakra* is the emblem of Ultimate Truth, the Dharma, and is the peerless treasure of the Universal Purity Realm, owned only by *Viśva Jyoti* (Bettina Bäumer, 1996) Buddha, *Māhāvairocana* Buddha is the Divine Manifestation of *Viśva Jyoti* Buddha. The *Suvarṇa-cakra* has unique and superior power and symbolizes the Buddha's Dharma turning across the world. The rotation of the Golden Wheel means the natural operation of sound laws and Buddhist principles and the prevailing of Right Dharma. The Golden Wheel-Turning Emperor is the master of Ultimate Truth, transcending the physical and mental worlds, he rules the Cosmos with the absolute power of reasonable law and righteous principles, and his transcendent realm of *Sunyatā* is beyond duality of spirituality and materiality.

b. The Wisdom -Treasure (Pravaradeya Buddha)

Leo Pravaradeya Buddha is also known as Medicine Buddha, his emblem is an azure lion with a golden mane. He owns superb wisdom, and has the power to create resources and wealth, he also has the capacity to cure any disease, that's why he is known as Medicine Buddha. Pravaradeya Buddha is the leader of The Seven Asterisms of the Azure Dragon. Medicine Buddha is as pure and clear as the star sapphire, and his light is not like glaze. The so-called "*Bhaiṣajya-guru*" is the name of Baihu (White Tiger) in Daoism, who faked to be a Buddha, Baihu extinguished because of his bad Kamma. Wisdom-Treasure is the emblem of the spiritual power of wisdom, the belief system, the culture and education of a kingdom. In human history, King Ashoka was considered as an iron wheel-turning king, he was born in the Vasudeva royal family of Mauryan [ma:l.yan], he was a descendant of *Brahma*. Mauryan Dynasty has no relation with peacocks, the lion on the Ashoka Pillar is the Mauryan Dynasty's emblem.

c. The Marshal Treasure (Samantabhadra Bodhisattva)

The Marshal Treasure is a great general, and his responsibility is to protect the kingdom and the people, extinguish the threat and havoc that could bring harm to the righteous, kind, sincere, candid and dignified people.

d. The Elephant-Treasure (*Prathema**prāpta* Bodhisattva)

The Elephant-Treasure signifies the power of implementation of the emperor. A majestic white elephant, possessing supernatural strength and the ability to fly hastily. The white elephant is considered the empowerment of sovereign power. The Elephant-Treasure symbolizes power, stability, and the ability to travel swiftly across the kingdom.

e. The Vehicle-Treasure (*Calmah* Bodhisattva)

Calmah Bodhisattva is in charge of all the vehicles and transportation, that's why he is the "Vehicle-Treasure" of *Viśva Jyoti* Buddha, and he is the Buddha's manifestation. *Calmah* Bodhisattva, who is also the prime minister of the *Subha**kr̥ṣṇa* Celestial Realm, Lord of the *Parinimitta* Deva Realm and the entire Desire Realm. *kr̥ṣṇa* pronounced as [kltz̪ṇa]. Venerable *kāśyapa* is Bodhisattva *Calmah*'s most important deputy. When Sakyamuni Buddha smiled with a golden *Jyoti-Pela* flower in his hand, all the other disciples failed to understand the meaning, while Venerable *kāśyapa* replied with a smile. Then Sakyamuni Buddha passed on the Chan Dharma to Venerable *kāśyapa*.

Pāpīya is a ghost once lived on Saturn, the sixth planet of the solar system, he fakes as Jade Emperor at Mount Tai in China, and he altered the teachings and texts of Buddhism and *Brahmānism*, thus lots of people mistook *Pāpīya* as *Brahmā*. *Pāpīya* can make a person laugh hysterically and insanely, some people feel mysterious about the abnormal power of the ghost. A boy at Thailand was reported once circled around the teacher's podium, in China animals were reported circling around hills. And a Chinese monk who practiced *saṃmukhāvasthita saṃādhi*, saw a bull walking before him, he followed the bull and couldn't stop, finally he was exhausted, laid down and died. *Pāpīya*'s ill intent is to defame the Buddha's One Vehicle Perfect Teaching, because in Chinese "perfect" is embodied by a circle.

f. The Mani-Treasure (The Bodhisattva of Empty Treasure)

The Mani-Treasure is the source of material treasure. The Mani-Treasure symbolizes wisdom, prosperity, and the ruler's ability to provide rich wealth and resources. The Mani-Treasure is invisible, but could create all the treasure and wealth.

g. Prime-Minister Treasure (*Calmah* Bodhisattva)

A prime minister stipulates reliable and scientific financial and fiscal policies, but also ensures economic prosperity and distribution of resources. The prime minister should optimize the operation system of a government and develop the best possible solution and policy under any situation.

The Cakkavatti Sihanāda Sutta emphasizes that a wheel-turning emperor rules not by force but by Dharma, ensuring peace and justice. When the ruler is virtuous and governs with wisdom and righteousness, there're boundless treasures and sustainable development can be easily attained. The Suttas illustrate that a wheel-turning emperor relies on Dharma and follows the reasonable law, thereafter people are willing to follow the Dharma for true bliss and liberation.

Different Originations between *Vijñāna-mātra* and *Citta-mātra*

“*Anattā* can be translated as ‘not-self’, ‘selfless’, or ‘nonself’. The statement ‘all things are *anattā*’ means that all things exist or proceed according to their own nature.” (Bhikkhu P.A. Payutto) When one extinguishes all the vexations, stops all the thoughts and ideas, and the activities of Manas, then one can enter into Liberation.

Vijñāna-mātra [viy̌ṇaːnə maːt̪rə] and *Citta-mātra* have different originations. The Sanskrit word *Vijñāna-mātra* accurately designates the Dharma taught by Viśva Jyoti Buddha and Mahāvairocana Buddha. However, *Citta-mātra* emphasizes the content of thinking, mood, mentality, consciousness, the heart related psychological phenomena, *Citta-mātra* couldn't lead to transcendent achievement.

The world is *subha-vijñāna*'s virtualization, but the virtualization originates and exists in *Sunyatā*, *subha-vijñāna* is the origin of the world, but is as clear as the ethereal sky, it has the power to embody everything in the material world. *Subha-vijñāna* is different from *Alayaviññāṇa*, “a” means “not”, so “Alaya” is not *layaviññāṇa*. *Subha-vijñāna* is not merely a store of information; it is the embodiment of *Sunyatā*. *Subha-vijñāna* is transparent and untouched by anything, so *subha-vijñāna* is perfect and perpetual. *Alayaviññāṇa* is distorted and beguiled, and it's the fount of all wickedness, the source of chaos in the physical world. It is some kind of operation of a film projector, projects the mundane world, the mood, defilements, distractions on the screen. With the power of *Sunyatā*, everything, including *Alayaviññāṇa* can be transcended. That's the real meaning of realization of *Sunyatā*, *Sunyatā* transcends *Alayaviññāṇa*. The significances of Buddhist practice are to realize liberation from *Alayaviññāṇa* and integrate with *Sunyatā*. However, if a practitioner wants to integrate with *Sunyatā*, one must be of integrity, honest and upright, extricate all the attachments, the wrong views, it's the preconditions. The Ten Virtuous Kamma are the foundation to realize the Truth of *Sunyatā*. “Meditation on *Sunyatā* leads to prajna which brings about the emancipation of the aspirant from spiritual darkness.” (Siddheshwar Rameshwar Bhatt, 2019)

Metteyya Buddha and the Flowers of Jyoti-pela

In the Ekottaragama, there is a sutta explains that “Maitreya will have three assemblies and 9.6 billion beings will attain The Forth Enlightenment in the first assembly, 9.4 billion in the second and 9.2 billion in the third.” (Guang Xing, 2005) When the great dragon-flower tree is blooming, the flowers of *Jyoti-pela*/優曇鉢羅 (太虛法師, CBETA 2023) like golden thousand-petaled lotus will be flourishing on the great tree. And the great dragon-flower tree will bloom three times, each time when *Jyoti-pela* flowers are beautifully unfolding into fulfillment, *Metteyya* Buddha will assembly all the people and preach the transcendent teachings under the tree.

The Cakkavatti and Metteyya Buddha

“Jyoti” means “light, or resplendent consciousness”, so the real meaning of *vijñāna-mātra* is “Only Light”. *Viśva Jyoti* Buddha is the One God, Yahweh [yaŋ.wiŋ] and Jehovah [yiŋo.vaŋ] are the same God.

Resources and merits come out of kindness, honest, integrity, the Ten Virtuous Kamma are the guarantee of righteous governance. *The Cakkavatti Sīhanāda Sutta* shows the right way to create a resource-abundant country, and the right way to guide people increasing their good kamma and merits.

Recommendations

Based on the research findings, the researcher offers the following recommendations:

1 The completeness of blessings and insight arises not from external pursuits, but from the cultivation of inner integrity. It is wise for Buddhist colleges and educators to consider rationally, abide by the Buddhist precepts, and follow a righteous way of living toward a more hopeful and brilliant future.

2 A correct Buddhist education framework should include: Truth-oriented value system, moderate strategies and a cultural configuration based on both traditional cultures as well creative theories.

Recommendations for Future Research

1. To propagate the right Dharma of *Vijñāna-mātra* and refute *Citta-mātra*. The divergence between dharma-nature and dharma-phenomenology has given rise to fuzzy and mistaken notions in the intellectual domain, and has undermined social developments in politics, economics, environmental protection, and other domains.

2. Buddha *Metteyya*'s Pure Land is a perfect example for people to learn from. The approaches of the Wheel-Turning Sainted King include precepts, meditation, wisdom, mental cultivation and spiritual elevation.

For a Buddhist scholar, further research on the theoretical enquiry to solve the problem of sustainable development with Buddhist Dharma is promising and will shed a light on further research on the Humanities including Buddhist studies, religion, anthropology and philosophy.

References

- Burton Watson. (2013). *The Complete Works of Zhuangzi*. New York: Columbia University Press.
- Bettina Bäumer. (1996). *A Lexicon of Fundamental Concepts of the Indian Arts*. Vol. 3. Primal Elements: Mahabhuta. Delhi: Indira Gandhi National Centre for the Arts.
- Bhikkhu P.A. Payutto. (2024). *Buddhadhamma-The Laws of Nature and Their Benefits to Life*. Bangkok: Buddhadhamma Foundation.
- D.L.Barua. (1979). *Cariyā Piṭṭaka Commentary*. London: Pali Text Society.
- E.B. Cowell et al. (1905). *The Jātaka or Stories of the Buddha's Former Births*, Vol. V. Cambridge: Cambridge University Press.
- Fusheng Wu. (1959). *Written at Imperial Command: Panegyric Poetry in Early Medieval China*. New York: State University of New York Press.
- J.Estlin Carpenter, D.Litt. (2006). *The Digha-Nikaya*, Vol.3. Lancaster: The Pali Text Society.
- G.A. Somaratne. (2021). *The Buddha's Teaching--A Buddhistic Analysis*. Singapore: Springer Nature.
- Guang Xing. (2005). *The Concept of the Buddha-Its Evolution from Early Buddhism to the Trikāya Theory*. New York: Routledge Curzon.
- Maurice Walshe. (1996). *The Long Discourses of the Buddha--A Translation of the Digha Nikāya*. Sri Lanka: Buddhist Publication Society.
- Sramana Paramita. (2023). *Surangama Sutra*. CBETA 2023.Q1, T19, no. 945, p. 131c13-15.
- Siddheshwar Rameshwar Bhatt. (2019). *Quantum Reality and Theory of Śūnya*. Singapore: Springer Nature Singapore.
- Tsutomu (Jixin) Kambe. (2023). *Science and Buddhism: Dialogues*. Singapore: World Scientific Publishing Company.
- 太虛法師. (2023). 《大乘妙法蓮華經懸論》, 台北: CBETA 2023.Q1, TX11, no. 7, p. 669a8-11.

ECONOMICS ACCORDING TO THE PRINCIPLES OF THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY : AN ANALYTIC, APPRECIATIVE AND APPLICATIVE STUDY

Wachararasamee Suntornwanawes shaw and Metha Harimtepathip

Doctor of Philosophy Program in Philosophy and Ethics,

Suan Sunandha Rajabhat University

Corresponding author, e-mail: vajraras.ta@gmail.com

Abstract

This study aims to provide an analytical, appreciative, and critical investigation of economics as conceptualized within the framework of Theravāda Buddhist philosophy. A qualitative research design was employed, utilizing documentary research, content analysis, and descriptive–interpretative methods.

The findings reveal three principal insights. First, economics grounded in Theravāda Buddhist philosophy constitutes a “middle-way” economic paradigm that integrates wisdom (paññā) into economic decision-making, thereby guiding economic systems toward holistic equilibrium and comprehensive human well-being across behavioral, ethical, psychological, and intellectual dimensions. Second, this Buddhist economic framework promotes sustainable human development by fostering both inner and outer self-reliance, while simultaneously encouraging generosity, sharing, and long-term social sustainability. Third, the critical analysis suggests that the effective application of Theravāda Buddhist economics should begin with the cultivation of mindfulness (sati) and wisdom in order to generate awareness and ethical clarity. This foundation enables the formation of cooperative networks oriented toward the collective enhancement of quality of life. Once systems of individual self-reliance and mutual interdependence are firmly established, they provide the structural basis for an economy rooted in sharing, cooperation, and sustainable continuity.

Keywords: Buddhist Philosophy, Economics, Theravāda

Introduction

The economic system grounded in materialist philosophy emphasizes material value, resources, and utility as its primary goals. It prioritizes quantitative growth over qualitative development and tends to regard material wealth as the foundation of happiness. This worldview fosters competition and leads to the perception of fellow human beings as either tools or rivals in economic survival. Under such a framework, individuals tend to engage with

others based on the perceived benefits they can obtain, regardless of how small or large those benefits may be (Sirinan, Kanyawiriya, 2020).

This perspective is consistent with Bentham's utilitarian view, which asserts that human beings are inclined to assist others only when they foresee personal benefit from doing so. As Bentham famously stated, "Never say to a man, 'Go on; it will benefit you.' For even when he helps others, he does so only when he perceives advantage for himself" (Vatsyayan, 1986, p. 83). Such reasoning reflects the prevailing assumption in modern materialist societies that human nature is fundamentally self-interested and motivated by material gain.

Furthermore, capitalist economic systems often lack an explicit moral or ethical foundation in their management of resources. This deficiency has led many Western economists to turn their attention to Buddhist Economics or economics based on Buddhist philosophy. In this framework, economic principles are closely connected to the Noble Eightfold Path of Buddhism, particularly the element of Right Livelihood (*sammā-ājīva*), which refers to earning a living in a way that does not cause harm and is ethically wholesome (Phra Prakasit Punyabhammo, 2017). From a Buddhist perspective, economics is therefore not merely concerned with production and consumption but is fundamentally related to the cultivation of a meaningful and ethical human life.

Mainstream economics, by contrast, aims to maximize human satisfaction, yet it fails to clearly define what constitutes genuine satisfaction. It does not adequately explain whether attaining satisfaction necessarily leads to a good or meaningful life. Instead, it assumes that increased consumption will result in happiness, without critically examining the deeper implications of such an assumption.

Human desire for satisfaction is natural and legitimate; however, once satisfaction is achieved, it must lead to meaningful outcomes, namely a good quality of life. Buddhism acknowledges that human desires are limitless. These desires are referred to as *tanhā* (craving). At the same time, Buddhism also recognizes that human beings are capable of training and self-development. The desire for self-improvement and for cultivating one's potential is known as *chanda*, which reflects wholesome aspiration, particularly the aspiration to develop the mind. Therefore, a fundamental principle of human development in Buddhism is the transformation of desires—from those oriented toward sensory pleasure, indulgence, and excess (such as taste, entertainment, distraction, or luxury) toward desires that support a higher quality of life, well-being, and inner peace, leading ultimately to happiness (Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto), 2002).

The economic problems faced by societies around the world, including Thailand, constitute a costly lesson for humanity. The root cause of these problems lies primarily in the low quality of the population at multiple levels: the family, society, and the nation. When a society contains a large proportion of individuals with low quality in terms of ethics, awareness, and responsibility, economic and social problems inevitably arise. Therefore, solving economic

problems requires improving the quality of people within society. In the Thai context, contemporary economic challenges are closely connected to the principles of Buddhist economics, particularly the concept of sufficiency in managing limited resources to meet unlimited human needs. Economic crises arise largely from selfishness and the pursuit of personal gain without concern for others. When people begin to address problems from this root cause, it becomes possible to develop quality of life holistically in accordance with the principles of Buddhist economics.

Based on these principles and reasons, this study was undertaken under the title *“Economics according to the Principles of Theravāda Buddhist Philosophy: An Analytic, Appreciative, and Applicative Study”*. The objective is to examine pathways for improving quality of life through the analysis, evaluation, and application of Buddhist economic principles in order to generate holistic human development.

Research Objectives

To analyze, appreciate, and critically examine economics according to the principles of Theravāda Buddhist philosophy.

Research Methodology

This study employs a qualitative research approach based on content analysis and in-depth interviews with qualified experts. The findings are presented through descriptive narration in order to summarize and explain the results of the study. The research process consists of the following steps:

1.Data collection, including the gathering of relevant documents and academic research articles.

2.Data organization, involving the classification and categorization of information obtained from documents and research articles into thematic areas to facilitate systematic analysis.

Data Analysis and Interpretation

1.Data analysis involves examining the organized data in order to identify relationships among various dimensions and to address the research questions.

2.Synthesis and discussion consist of summarizing the analytical results and interpreting them by linking the findings with relevant documents and previous studies.

Summary of Research Findings

1.Analytical findings indicate that economics according to the principles of Theravāda Buddhist philosophy represents a middle-way economic system that employs right livelihood

as a driving force for economic activity. This leads to holistic balance and well-being in terms of behavior, conduct, mental states, and wisdom.

2.Appreciative findings reveal that economics based on Theravāda Buddhist philosophy contributes to human development by fostering both internal and external self-reliance. It encourages sharing and sustainable generosity within society.

3.Applicative findings suggest that applying Theravāda Buddhist economics should begin with the cultivation of wisdom to generate awareness. This is followed by the formation of collaborative networks with the aim of collectively enhancing quality of life. When systems of self-reliance and mutual support become stable, they give rise to an economy oriented toward sharing, which ultimately leads to lasting well-being.

Discussion

1.The analytical Finding

results show that economics according to the principles of Theravāda Buddhist philosophy constitutes a middle-path economic system driven by *sammā-ājīva* (right livelihood). This approach promotes holistic well-being across behavioral, ethical, mental, and intellectual dimensions. These findings are consistent with the perspectives of Phra Thep Suthi, Rittisila Srirad, and Parinthip Prangthipayathai (2023), who emphasize that right livelihood is the heart of Buddhist economics and functions in conjunction with right speech and right action—three elements of the Noble Eightfold Path known collectively as *sīla* (moral discipline). This also accords with the views of Warit Paenprasert and Surinthorn Thongthit (2023), who argue that the middle-path or Buddhist economic model is grounded in the principle of “*Bhojana-mattaññutā*” (moderation in consumption) and “*Mattannuta*” (knowing moderation), which together represent the practical application of Buddhist wisdom in everyday economic life.

Moreover, this interpretation is consistent with the work of Jate Supa-ud and Thiraphol Loeyen (2020), who describe Buddhist economics as a middle-way economic system that integrates quality of life with contentment. In this model, satisfaction is not derived merely from the unlimited gratification of desires but from meeting needs in a way that supports well-being. Buddhism distinguishes two types of desire: craving for sensory pleasures without limit, and the aspiration for a good life (*well-being*) within reasonable boundaries. Awareness of this distinction enables individuals to avoid self-destructive consumption patterns, such as excessive indulgence in food, luxury, or sensory stimulation, which may undermine physical health and mental balance.

Excessive consumption or overindulgence leads to obesity and increases the risk of chronic diseases, ultimately diminishing quality of life. This perspective is consistent with the view of Thanaset and Chumsuk (2017), who argue that economic development grounded in

Buddhist principles must begin with **human development**. When human beings are developed in quality—ethically, mentally, and intellectually—material development follows naturally. Since humans are both producers and consumers, when they possess wisdom and the ability to use resources beneficially, economic efficiency and social well-being are enhanced.

2. Appreciative Findings

The appreciative results indicate that economics according to Theravāda Buddhist philosophy fosters both internal and external self-reliance while promoting sustainable sharing. This is consistent with the views of Phra Thep Suthi, Rittisila Srirad, and Parinthip Prangthipayathai (2023), who state that the **Sufficiency Economy Philosophy** serves as an essential tool for building a stable and sustainable society, especially in periods of economic change and crisis. This approach also aligns with the perspectives of Watsana Kaewkla and colleagues (2021), who emphasize that Buddhist economic thought highlights **self-reliance** as a central principle. The concept of self-reliance is deeply rooted in Buddhist teachings, particularly in the idea of “*Attā hi attano nātho*” (oneself is one’s own refuge), which serves as the foundation for economic resilience and sustainable development.

Thanaset and Chumsuk (2017) further explain that Buddhist economic development must begin with **human development**. Once human beings attain a high quality of life, material and economic development naturally follows, because humans are the central agents of production and consumption. When individuals know how to seek and use resources wisely, economic benefits increase and social harmony is strengthened.

3. Applicative Findings

The applicative results show that applying Theravāda Buddhist economics should begin with the cultivation of wisdom in order to generate awareness. This should then lead to the creation of cooperative networks aimed at improving collective quality of life. When systems of self-reliance and mutual support become firmly established, they give rise to an economy based on sharing, which can be continuously sustained.

This conclusion is consistent with the teachings of Phra Thepvedī (Prajñā Pandeṭo, 1989), who stated that solving human problems requires that all economic activities function as processes that simultaneously enhance quality of life. Economic actions that are conducted correctly thus become means for developing both individual and collective well-being. This reflects the essence of Buddhist economics.

Aram Nakharin (2018) further summarized the distinction between mainstream economics and Buddhist economics as follows:

mainstream economics emphasizes maximizing production, whereas Buddhist economics emphasizes minimizing suffering; mainstream economics seeks to maximize satisfaction, whereas Buddhist economics seeks to minimize excessive desire; mainstream economics expands markets, whereas Buddhist economics reduces competitive intensity; mainstream economics promotes mechanization, whereas Buddhist economics limits over-mechanization; mainstream economics prioritizes ever-growing consumption, whereas Buddhist economics focuses on reducing unnecessary needs; mainstream economics is guided by the principle “bigger is better,” whereas Buddhist economics upholds the principle of “small is beautiful.” Mainstream economics is guided by the principle of **“the more, the better,”** whereas Buddhist economics emphasizes **“the less, the more beneficial.”** This perspective is consistent with the work of Rattanapong Phumchan and Srisamphan (2020), who explain that learners educated under the framework of Buddhist economics demonstrate progressive development in process skills across three stages—before learning, during learning, and after learning. This development results from an instructional model that systematically integrates the characteristics of Buddhist economics at every stage.

These characteristics are reflected in three key indicators of process skills:

- (1) the ability to adapt one’s life and cooperate harmoniously with others;
- (2) adherence to the Middle Way in living ethically; and
- (3) the ability to plan, act, and implement activities in accordance with moral principles.

These findings correspond with the work of Warit Paenpradit and Srisin Thongthip (2023), who reported that applying Buddhist principles to business management leads to tangible success. A clear example is the Buddhist-oriented rice production enterprise in San Phu Nan Subdistrict, Mueang District, Lampang Province. This community enterprise applies farsighted thinking, Buddhist-style cultivation, and self-reliance. It integrates Dhamma-based governance, management measures, state support, and social enterprise practices into a sustainable and stable rice development plan. Strategic planning, appropriate land-use management, and Buddhist ecological principles guide rice production through environmentally friendly processes.

Recommendations

Recommendations for Applying the Research Findings

The study entitled “**Theravāda Buddhist Economics: An Appreciative, Critical, and Analytical Study**” can be integrated into educational disciplines to develop curricula, research programs, and various development projects aimed at improving quality of life at the individual, organizational, and national levels. This integration should be based on a holistic framework of quality of life development encompassing four dimensions:

- (1) physical and environmental behavior,
- (2) social and moral conduct,
- (3) mental and emotional well-being, and
- (4) the cultivation of wisdom in economic production and consumption under the framework of Theravāda Buddhist economics.

Accordingly, this framework should be developed into formal academic curricula or short-term training programs to ensure continuous and sustainable expansion at organizational, social, and national levels.

Recommendations for Future Research

For the study “**Theravāda Buddhist Economics: An Appreciative, Critical, and Analytical Study**,” the following directions are proposed for future research:

1. The application of Buddhist principles in combination with Western or Eastern philosophical frameworks to address diverse dimensions of quality-of-life development.
2. The integration of Theravāda Buddhist economics in programs aimed at improving the quality of life of persons with disabilities, vulnerable groups, and disadvantaged populations.

Recommendation for Further Integrative Studies

Further studies should be conducted on the feasibility of applying value-based principles derived from Buddhist teachings to other fields, leading to the formulation of economic and social models grounded in Buddhist and Dhamma-based approaches that generate holistic benefits for the quality of life of the population.

References

- Aram Nakhonraph. (2018). Economics as an opportunity for applying Buddhist philosophy toward economic success. *Journal of Language, Religion, and Culture*, 7(2), 327–360.
- Det Chuchanot & Thatchaphon Ja-ien. (2020). Buddhist economics from the perspectives of scholars in Thailand and abroad. *Journal of Social Development*, 5(1), 34–42.
- Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto). (2002). *Buddhist Economics*. Bangkok: Khomol Khimthong Foundation.
- Phra Phrakru Anudhammo (Dokmai). (2017). *Integration of Buddhist economics with modern economic theory: A case study of E.F. Schumacher's Buddhist economic paradigm*. Doctoral dissertation, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phra Thepvedī (Prayudh Payutto). (1989). *Buddhism and Thai Society* (2nd ed.). Bangkok: Khomol Khimthong Foundation.
- Sirinthorn Kanchaiyaset. (2020). Business management based on the Sufficiency Economy Philosophy. *Journal of Public Administration Research and Development*, 10(2), 171–179.
- Thanaphum Phumchan & Orathin Srisamphan. (2020). Development of an instructional model for teaching economics through the integration of the Five Precepts to enhance learners' characteristics based on Buddhist economic thought. *Journal of Educational Research*, 21(1), 343–362.
- Thanes Tetsasen & Phlawat Chumsuk. (2017). Human beings in Buddhist economics. *Journal of Mahachulalongkornrajavidyalaya Academic Studies*, 3(2), 119–137.
- Warit Paenpradit & Sirin Thongthip. (2023). From political economy to Buddhist economics. *Journal of Modern Learning Development*, 8(9), 382–397.
- Wasana Kaewkla et al. (2021). Guidelines for driving self-reliant Buddhist economics: A case study of the Sufficiency Economy Learning Center in Nong Na Model, Surin Province. *Journal of Buddhist Innovation and Management*, 4(2), 81–95.

WORK-INTEGRATED LEARNING COMPETENCY-BASED CURRICULUM FOR BUDDHIST HIGHER EDUCATION IN DIGITAL ERA

Phanommas Bumrungrsin* and Phraudomthreeakun

Nakhonratchasima Buddhist College, Mahamakut Buddhist University, Nakhon Ratchasima

*Corresponding author Email: phanommas.bam@mbu.ac.th

 <https://orcid.org/0009-0000-3357-0884>, Tel: +88 1342526

Paing Soe Oo

Institute for Social Technology, Suranaree University of Technology, Nakhon Ratchasima

email: paingsoeoo91@gmail.com , <https://orcid.org/0009-0000-3887-6786>

Tel: +66 987261154

Abstract

Employer demands for graduate skills and competencies continue to evolve in response to globalization and rapid digital technological change. This qualitative study examines the implementation of a Work-Integrated Learning (WIL) framework in Buddhist universities aimed at developing ethically grounded and digitally competent graduates for the digital era. The study explores how Buddhist learning principles can be integrated with digital and AI competencies, English communication skills aligned with the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR), and international collaboration within undergraduate WIL programs. Qualitative document analysis was employed to analysis data from institutional policies, curricula, and WIL-related frameworks. The findings indicate that effective WIL implementation in Buddhist higher education requires coherent policy alignment, curriculum integration of workplace practice and digital competencies, and experiential, reflective, and mindfulness-based teaching and learning approaches. Key implementation mechanisms include structured student preparation, dual mentorship involving academics, industry and international partners, multisource assessment, and continuous quality assurance processes. The study further highlights the importance of international collaboration and ethical technology use in enhancing global employability, innovation, and socially responsible entrepreneurship. The findings suggest that the proposed Buddhist university-based WIL framework can preserve the holistic and ethical foundations of Buddhist education respond to labor market demands in the digital era. This study contributes a contextually grounded model for integrating WIL, digital competency development, and Buddhist pedagogy in higher education.

Keywords: Buddhist education, Curriculum development, Higher education
Sustainable development, Work integrated learning

Introduction

Education is the fundamental for social and economic development within a society, thus the strong relationship between education and human capital development. The skillful workforce is in the critical position for the industries, business and the government bodies for the overall development with their innovations and creations, higher education are the sources of providing these competence graduates (Saari et al., 2021). The Thai government has the ambition of growing in economic and competition in the international market (DEPA, 2018; MOL, 2023), Thai rulers attempt to reform its education system to foster knowledge and employability skills among students for the contribution for the country's ambitious (Hong & Chun, 2021). Thailand prioritized educational reform as the national policy and planned have been carried out since 2011 to develop the nation's human capital development (MOL, 2023). Thus a concern for graduate's employability skills development still remain and having gaps between academic learning and industry demands, consequently students still require to assess special training courses apart from university education to be able to enter the workplace (Khampirat & Pop, 2017). Graduates competencies after they left from university are not satisfied for the employers and the demand for employability skills remain the issue for the policy makers in Thai. Employers reported computer and ICT skills, technical skills, creativity and innovation as the most common skills that graduated need to develop, they also claimed that it is difficult to acquire the qualified skilled workers for all occupation groups (Oo et al., 2021). Therefore, the need to review HEIs' curriculum possible to narrow the gaps between their graduates' skills and employers' expectations. Researchers continuously claimed that Work-integrated learning (WIL) is recognized as the effective educational approach that enable academic knowledge to connect with practical work experience with the aim of helping graduates to develop their employability skills demand by the workforce (Quew-Jones, 2024). The results of the implementation of the WIL programs by the universities around the world in several fields such as medicine, engineering, hospitality and other academic disciplines revealed the significant achievements in term of creativity, innovation and economic development in their regions (Olsson et al., 2020). The previous studies revealed that WIL placements are aim to enhance students' employability to meet industry demands of job-ready professionals (Grantham & Iachizzi, 2024). Several studies been demonstrated WIL as the effective educational approaches for making the transition of students from university to the workplace by equipping necessary skills.

Therefore, integrating WIL into Thai's higher Buddhist education curriculum can connect academic knowledges with real-world work experiences (Bamrungsin & Meinhold,

2023). WIL can support Thai government's goals by providing employability skills among graduates to thrive in the workforce for the contribution into social and economic development. By fostering partnerships between HEIs and industries, WIL can support Thai government's goal of producing graduates equipped with the necessary competencies to thrive in the workforce, ultimately enhancing employability and contributing to economic development. However, integrating WIL into Thai higher Buddhist education curriculum and providing the necessary skills in an ever-changing workforce can be challenges for the policy makers. In addition, introduction of a model in Thai higher Buddhist education that aligns with the country's educational objectives and economic context is ambitious. Therefore, this study explored the case studies of the successful integrating of WIL in higher education by countries and consider the way to integrated WIL curriculum into Thai Buddhist universities, by focusing curriculum design, stakeholder collaboration, and assessment frameworks. The aim is to provide meaningful information for curriculum developers in Thai Buddhist education, in designing learning content that can enhance students' employability skills to meet the industrial demand.

Objective of the Study

- (1) To review the WIL frameworks and WIL curriculums globally and analyze their good practices
- (2) To propose the WIL framework for the integrating in Thai's higher Buddhist education curriculum in digital era.

Literature Review

Work-integrated Learning in Higher Education

The concern for the demand of the industry and the competencies of graduates have been raised by several studies and highlighted a gap emerging between student's attributes and what industry requires (Freudenberg et al., 2009). Researchers referred this gap as lack of employment readiness and point out the need to engage industry with students and the curriculum (Laundon et al., 2024). They revealed that adapting curricula to integrate academic knowledge with real life experience allow students for a more holistic educational approach (Peter et al., 2024), by recognizing that this diverse learning experiences can produce skillful employees for the workplace (Ni Loingsigh & Mozzon-McPherson, 2020). The Cooperative Education and Work-Integrated Learning Canada (CEWIL Canada) defined this experiential learning approach to connect student's academic studies with workplace or practice setting (Amarathunga, 2024). The aim is equipping the workforce in response to current and future needs along with the competencies that goes beyond the acquisition of discipline knowledge from the institutions and provide the opportunity with community partners to enhance work readiness (Akimkhanova et al., 2024).

The introduction of WIL in higher education programs can reach the stakeholders' employability goals, therefore this educational approach can provide career opportunities for students (Al-Abri et al., 2024). Work Integrated Learning (WIL) is an educational approach for the integration of theory with real work experience within a purposefully designed curriculum (Aderibigbe & Mosia, 2019). The integration of WIL in academic curriculum is key to maximize academic experience that impact on student learning and development of their competence (Srivastava & Haghi, 2023). In order to develop a tailored WIL curriculum, universities and workplaces need to be strongly collaborated to meet their mutual goals (Grantham & Iachizzi, 2024). The findings from the previous studies highlighted redesign and integrated educational curriculum as the way to reduce theory-practice gap (Namadi-Vosoughi et al., 2023). The negotiation of curricula and pedagogies can be enabled by effective corporations between universities and employers to make sure contextualized learning within the work setting (Vijayaraghavan & Chattaraj, 2024).

Work-integrated Learning Enhance Students Employability Skills

Students can foster sense of ownership from WIL process as they have opportunity to perform their own jobs in the workplace, which can enhance their employability skills (Crawford et al., 2024). Student's participation in their learning can be encouraged by robust curriculum design and pedagogic practices, that reinforced the WIL experience to achieve the transformative learning outcomes (Roberts et al., 2023). Student satisfaction and self-efficacy can be significantly expanding if the programs that are well-structured and unified that lead to well employment readiness (Ersoy & Ayaz-Alkaya, 2024). French-based higher-education and research institutions named "Agence universitaire de la francophonie" summarized employability skills as shown in Table 1. Higher education institutions consider these skills when implementing WIL curriculum in their education contexts.

Table 1 Summary of Employability Skills

Category Skills	Category Skills
Basic competencies	Reading, writing, arithmetic, using several languages and mastering digital tools.
Socioemotional competencies	Recognizing one's own abilities, empathy, flexibility, adaptability, collaboration, communication, and concern for a job well done.
Transferrable competencies	Learning, problem solving, critical, creative and innovative thinking, participation, taking responsibility and initiative, managing one's own work

Source: the Agence universitaire de la francophonie (2021)

Work-Integrated Learning Quality Framework

Work-Integrated Learning quality framework is useful to provide snapshots of WIL programs at points in time and launch and develop processes for quality sustainable WIL programs (Eady et al., 2024). The WIL quality framework can be applied to make sure the effective utilizations of resources being focused toward WIL programming to meet institutes, employer, and student goals (Winchester-Seeto et al., 2024). Smith (2012) proposed a framework for the evaluation of WIL curriculum with six specific domains: (1) authenticity, (2) integrated learning supports, (3) alignment, (4) supervisor access and (5) induction or (6) preparation processes. McRae and Johnston (2016) highlight the instrument's limitation of examines the WIL curricula from the student stakeholder perspective only despite it was found to be valid across multiple types of WIL. They also claimed that it has not connection with the processes involved in developing and offering WIL programs to the desired student outcomes. Later in 2016, Khampirat and Mcrae (2016) developed a quality standards framework for Co-operative and Work-Integrated Education (CWIE) which describes purpose, process, outcome and assessment for key stakeholder groups at three time periods (before, during and after the WIL experience), which led to quality outcomes. In the same year, McRae and Johnston (2016) proposes a Global Work-Integrated Learning Framework. The researcher claimed that the framework design enables users to name their own model and adopt it within the global WIL offerings by identifying key attributes and outcomes of that model or program. In this way, the researchers said that programs can be compared, contrasted, developed and assessed resources shared by virtue of their relationship for sharing key attributes and outcomes, despite countries give their own model. In 2021, the group of researchers from the University of Waterloo developed work-integrated learning quality framework with five sections: (1) concepts and terminology used in the framework; (2) the aims of each of the WIL stakeholder groups; (3) the actions required by each stakeholder to ensure success; (4) the achievements of each of the stakeholder groups; and (5) a continuous improvement process for WIL programs (Table 2).

Table 2 Work-Integrated Learning Quality Framework

No.	Section	Description
1	concepts and terminology used in the framework	Provides the foundation by defining concepts and terminology that will be used in the framework. It also introduces the five primary stakeholder groups: the students, the host organizations/employers, the educators, the academic institutions and governments.
2	the aims of each of the WIL stakeholder groups	Highlights the literature on the Aims of the five stakeholder groups for participating in or supporting WIL programs, answering the question of “What are the WIL goals for each stakeholder group?”
3	the actions required by each stakeholder to ensure success	Describes the Actions that have been identified in the literature as critical for the quality of WIL programs for the primary stakeholder groups. This section will address the question of “How is success enabled for each of the stakeholder groups?”.
4	the achievements of each of the stakeholder groups	Outlines the expected Achievements answering the question, “What are the outcomes, impacts, measures and key performance indicators that capture achievements for each of the stakeholder groups?”.
5	a continuous improvement process for WIL programs	Synthesizes what has been laid out in Sections 1 to 4 and outlines a continuous improvement process for WIL programs which will “Articulate Aims”, “Accomplish Actions” and “Assess Achievements”.

Source: University of Waterloo (2021)

Key Successful Factor for Work-integrated Learning Curriculum Developing

Previous researches developed and presented the key success factors in WIL implementation. For example, Rosse and Browne (2013) identify relevant factors and developed the template for WIL curriculum developers. According to the authors, students, program, workplace and discipline are the key factors to consider for the WIL curriculum formulating process. In analyzing the WIL curriculum both theoretically and structurally, Rosse and Browne (2013) identified the twelve common dimensions in the WIL curriculum across disciplines (Table 3). The authors claimed that these dimensions can be thought of as defining characteristics of the WIL curriculum.

Table 3 Dimensions of the WIL curriculum by Rosse and Browne (2013)

No.	Dimension	Description
1	Partnership of Actors	The partnership among students, universities/programs, organizations/communities, and industries/professions is fundamental in WIL curriculum design.
2	Learning Across Contexts	WIL involves learning across multiple contexts such as workplaces, communities, and universities. It also includes social knowledge negotiation among people and communities.
3	System of Contextual Factors	The WIL curriculum is influenced by a variety of contextual factors such as industry demands, learning objectives, and institutional goals.
4	Purpose	The overarching statement that defines the intent and goals of the WIL program curriculum. These goals may be revised throughout the curriculum development process to realign with relevant factors.
5	Negotiation of Learning	Negotiation is key in partnerships between students, universities, industries, and communities. This process supports collaboration and shared decision-making to define the purpose, goals, and structure of the WIL experience.
6	WIL Pedagogy	WIL pedagogy integrates classroom, online, and workplace learning to ensure that students are learning, not just working. Reflection is a key pedagogical tool.
7	Format, Scheduling, and Duration	These elements are closely tied to the curriculum model and type of learning goals. They provide structure and time for learning experiences, ensuring alignment with curriculum models and learning objectives.
8	Orientation	Orientation prepares students for the workplace/community. It covers work culture, ethical issues, job roles, and provides support for students' adjustment. It may also include workplace preparation for receiving WIL students.
9	Supervision	Supervision ensures alignment between the program requirements and the student experience. Supervision can take various forms and is provided by either the workplace, university, or both. It includes educational, administrative, and emotional support functions.
10	Assessment and Evaluation	Assessment strategies in WIL include formative assessment (ongoing feedback) and summative evaluation (final

No.	Dimension	Description
		performance). The assessment focuses on integrative knowledge and the students' ability to connect theory with practice.
11	Support Mechanisms	Support mechanisms ensure the effectiveness of the WIL program. These include field visits, third-party support, and conflict resolution, provided on a need or just-in-time basis to both students and workplaces/communities.
12	Alignment	Curricular alignment ensures that all aspects of the WIL experience (learning goals, pedagogy, activities, etc.) are aligned and realigned to ensure the overall purpose and learning connections are supported.
13	Digital Competency	Digital competency in the current WIL curriculum focuses on learners' ability to effectively use digital tools, communicate and collaborate online, and apply technology in real workplace contexts. It emphasizes digital literacy, ethical and safe technology use, and problem-solving in digitally mediated environments. These competencies enhance employability and readiness for global and technology-driven workplaces.
14	CEFR	In Buddhist education, CEFR supports the development of ethical and effective English communication skills needed for intercultural dialogue, international collaboration, and global engagement, while respecting principles of mindfulness, right speech, and compassionate communication. It enables Buddhist universities to systematically prepare graduates for global academic, professional, and socially responsible work contexts.

The dimensions stated in Table are important constructs for the development of a WIL program that are interconnected and interdependent in the design process. Curriculum design involves a high-level intentional process of defining what learning is to take place in a program of study. These dimensions support WIL curriculum developers to be interconnected, which will impact and shape student learning, therefore they are performing as a structured way of thinking. Development of a WIL curriculum needs to be well thought out in terms of curriculum and sequencing, flexible design to be implemented in a multiplicity of situations and a diversity of students living the learning experiences in their own unique ways. Rosse and Browne (2013) developed the curriculum design process based on the principles of constructive alignment in the context of the WIL Curriculum framework. The authors claimed that Curriculum development involves three phases: pre-planning, establishing actors' needs and the purpose of the course, and aligning the model(s) and dimensions. The author assured

that these phases provide guidelines to navigate the complexities inherent in the discipline of WIL. Work-integrated learning (WIL) enable positive changes in the field of higher education globally to provide ‘work-ready’ graduates demand by corporate sector and the governments. The growing demand for HEIs to prepare students for future work make them to consider effective curriculum to fulfill the needs. Table 4 presents prior studies that document successful implementation of Work-Integrated Learning (WIL) within academic curricula across countries from different regions.

Table 4 WIL Curriculum implementing case studies

No.	Author and year	Title	WIL Practice/ Implementation	Stakeholder Involvement
1	Bilgin et al. (2022)	Work Integrated Learning in Data Science and a Proposed Assessment Framework	Implemented WIL in data science education through authentic industry problems and proposed an assessment framework.	University faculty and industry partners.
2	Williamson et al. (2021)	Developing WIL Curriculum which Enhances Hospitality Students' Capabilities	Co-created WIL curricula in hospitality by engaging educators, industry, and students to address gaps in work readiness.	Educators, students, and hospitality industry leaders.
3	Srivastava and Haghi (2024)	Embedding WIL at Undergraduate College-Level Curriculum to Enhance Employability Skills Among Students	Integrated WIL into undergraduate curricula to enhance employability, focusing on communication, digital literacy, and workplace practices.	University faculty, students, industry partners.
4	Nguyen and Nguyen (2022)	Enhancing Student Employability: A Mixed-Methods Study into WIL Curricula in Vietnamese Universities	Integrated WIL into Vietnamese curricula by addressing general workplace requirements, communication, ethics, and customer service skills.	University department leaders, industry professionals, and students.

No.	Author and year	Title	WIL Practice/ Implementation	Stakeholder Involvement
5	Vailasseri et al. (2021)	Embedding Bachelor of Engineering University Education with Enhanced WIL	Embedded WIL into engineering education through a structured framework linked to industry competencies.	Academics, industry experts, and students.

The variety of educational disciplines showcase the implementation of WIL in their curriculum to meet the industry demands for their graduates and the findings from these studies revealed that WIL curriculum have positive outcomes for enhancing student employability and skill development from this educational approach. For instance, Bilgin et al. (2022) conducted the research on the integration of WIL in data science education in Australia and present the importance of authentic industry problems in fostering educational relevance. The authors stated that this initiative, proposed alongside a robust assessment framework, emphasizes collaboration between university faculty and industry partners to prepare students for the complexities of modern job markets. Similarly, the research by Williamson et al. (2021) about the development of WIL curricula within hospitality programs reveals a co-creative process that engages educators, industry leaders, and students.

According to the authors, this collaboration helps bridge gaps in students' work readiness and ensuring that teaching practices are closely aligned with real industry expectations. Notably, Nguyen and Nguyen (2022) conducted research in Vietnamese universities by emphasizing the significance of addressing general workplace competencies, including communication and ethics. They explained that involving university leaders, industry professionals, and students in the process creates a strong foundation for improving employability and ensuring that graduates are well prepared to meet labor market demands. Similarly, Vailasseri et al. (2021) study on embedding WIL in engineering education through a structured framework demonstrates a concerted effort to align educational outcomes with industry competencies, fostering collaboration among academics, industry experts, and students. The exploration of Embedded WIL (EWIL) in teacher education programs (Doolan et al., 2019) illustrates another innovative approach, wherein short, regular industry engagement blocks have been implemented to facilitate reflective learning. This model emphasizes the importance of collaboration among university staff, industry partners, and students in enriching the overall educational experience. Finally, the development of on-campus WIL activities within the creative arts curriculum (Fleischmann, 2015) addresses the challenges posed by limited off-campus placement opportunities. By integrating community and industry partners

in this initiative, educators illustrate the adaptability of WIL practices in fostering meaningful industry engagement while enhancing learning opportunities for students.

Methodology

This research used a qualitative systematic review methodology to propose WIL framework for higher education system in Thai Buddhist education. The study is review, analyze and synthesize existing WIL models from several countries to develop a suitable framework with Thai Buddhist contexts. In this study, we utilize case study approach to examine successful WIL frameworks from other countries in their higher education. We choose the case study method because it can able to provide in-depth insights into complex educational frameworks, from different geographical and economic contexts. Case study method is useful to develop a pattern model of online search behavior (Fidel, 1984). This method helps us to explore the difference approaches of WIL programs implemented in various countries and capture the lessons that can be adapted in Thai Buddhist education setting.

Data Collection

This study relies on secondary data from previous research papers, academic articles, and reports focusing on WIL implementation. The ethical approval for this study was obtained from the Ethics Committee at Suranaree University of Technology, Thailand (EC-67-40).

Data Analysis

The analysis follows a comparative approach, where the WIL frameworks from different countries are compared and contrasted based on key variables such as stakeholder involvement, curriculum design, and program outcomes. The following steps were involved in the analysis:

Synthesis of Best Practices. Best practices from successful WIL models were extracted and synthesized. This synthesis is used to propose a WIL framework that addresses Thai Buddhist educational and economic context.

Framework Development. Based on the analysis, a conceptual WIL framework is developed that aligns with Thai's higher Buddhist education graduate production. The framework includes recommendations for university-industry partnerships, curriculum integration, and assessment methods.

Results

Proposed Buddhist university-based WIL framework

The integration of Work-Integrated Learning (WIL) in Thai's higher Buddhist education is a crucial step to enhance employability, bridge the gap between academia and industry, and foster economic growth. This proposed framework (See Figure 1) outlines seven key strategies for successful implementation, focusing on creating partnerships between educational institutions, industries, and the government of Thai Buddhist education.

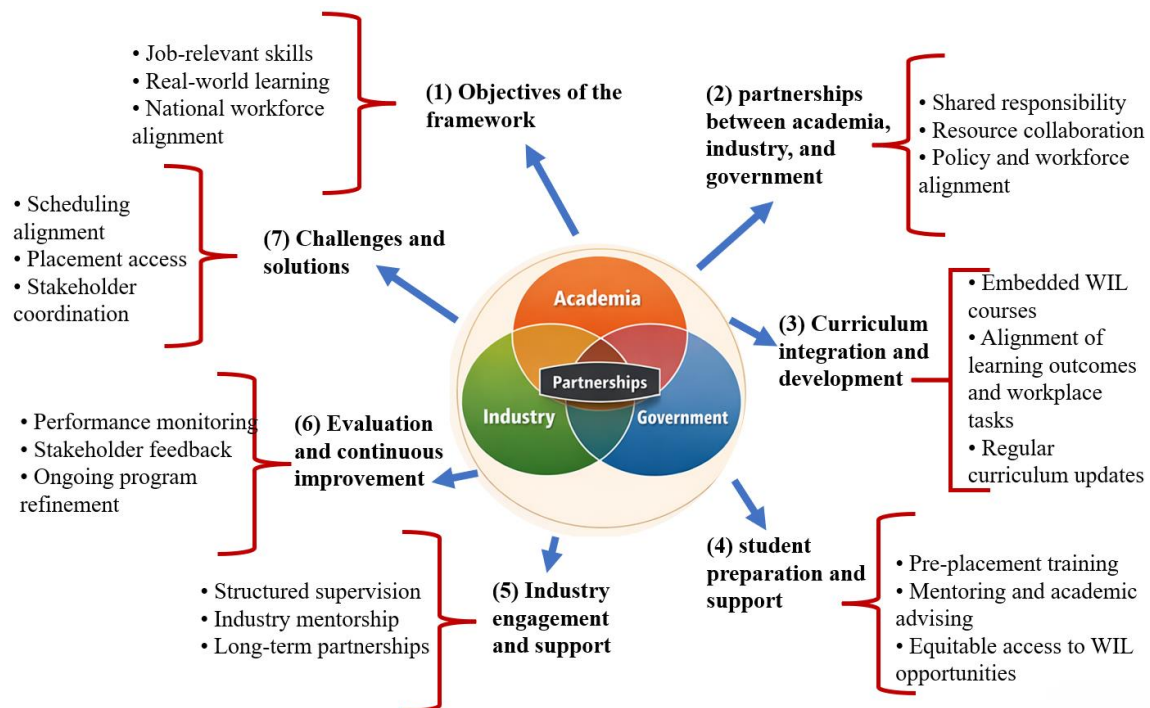

Figure 1 Buddhist university-based Work-Integrated Learning (WIL) framework

(1) Objectives of the Framework

- Ensure that university graduates are equipped with relevant skills for the job market.
- Foster collaboration between universities and industries to create real-world learning opportunities.
- Align academic programs with national economic goals to create a skilled workforce.

(2) Partnerships between Academia, Industry, and Government

A tripartite collaboration between academia, industry and government is essential for the successful implementation of WIL. The roles of each stakeholder and their responsibilities are listed in the following Table 5.

Table 5 Roles and responsibilities of stakeholders

No.	Stakeholder	Roles and responsibilities
1	Buddhist Universities	● Design and continually update curriculum to integrate practical training, experiential learning, and WIL components that align with industry needs and standards. ● Establish partnerships and collaborations with industries to create opportunities for students, ensuring alignment between academic programs and job market demands. ● Offer career services, including workshops, resume writing, interview preparation, and networking events that connect students with industry professionals and empower them to pursue WIL opportunities. ● Develop methods for assessing student performance during placements, ensuring that students receive constructive feedback for their development and that programs meet educational standards.
2	Industry partners	● Provide students with internship opportunities, mentorship, and hands-on experience. ● Facilitate policies and incentives to promote industry involvement in WIL. ● Create mentorship opportunities where industry professionals guide students, offering career advice, sharing industry insights, and helping students navigate their educational and professional paths. ● Collaborate with academic institutions to co-design curriculum that reflects current industry trends and practices, ensuring that students acquire the skills and knowledge needed for the workforce. ● Offer constructive feedback on student performance during internships or work placements, helping students identify strengths and areas for improvement while also providing insights to universities about the effectiveness of their programs. ● Join academic advisory boards to provide input on educational strategies, curriculum development, and work placements, ensuring that academic programs remain relevant to industry needs.

3	Students	● Actively engage in learning opportunities by participating in internships and co-op programs. ● Provide feedback on their experiences to improve WIL programs. ● Take responsibility for their own professional development, including seeking opportunities and developing skills relevant to their field.

(3) curriculum integration and development

- Embed WIL components (internships, practicums, service learning, project-based learning) into core and elective courses.
- Align learning outcomes, assessment methods, and workplace tasks to ensure coherence between academic and industry expectations.
- Regularly review and update curriculum content based on labor market trends and industry feedback.

(4) student preparation and support

- Provide pre-placement training on workplace skills, professional ethics, communication, and career readiness.
- Offer academic advising, mentoring, and ongoing support throughout the WIL experience.
- Ensure equitable access to WIL opportunities through clear guidelines and structured placement processes.

(5) industry engagement and support

- Establish clear expectations and structured roles for industry supervisors and mentors.
- Provide guidance and resources to industry partners to support effective student supervision and learning.
- Strengthen long-term partnerships through regular communication, joint planning, and shared evaluation of outcomes.

(6) evaluation and continuous improvement

- Monitor student performance, learning outcomes, and employability indicators using systematic assessment tools.
- Collect feedback from students, academic staff, and industry partners to identify strengths and areas for improvement.
- Use evaluation findings to refine curriculum design, partnerships, and support mechanisms on an ongoing basis.

(7) challenges and solutions

- Address mismatches between academic schedules and industry timelines through flexible program design.
- Mitigate unequal access to placements by expanding industry networks and leveraging digital or community-based WIL options.
- Strengthen stakeholder coordination through clear communication channels, defined roles, and policy support.

Implementation of the Buddhist university-based WIL framework

The implementation of the Buddhist university-based Work-Integrated Learning (WIL) framework can be summarized as seven levels as follows:

- (1) the policy level - universities embed WIL, Buddhist learning principles, digital-AI competencies, and international collaboration into institutional strategies and graduate attributes;
- (2) the curriculum level - programs integrate disciplinary knowledge with workplace learning, CEFR-aligned communication skills, digital literacy, ethical technology use, and career–entrepreneurship pathways;
- (3) teaching and learning level - experiential, reflective, and technology-enhanced approaches are applied, incorporating mindfulness, problem-based learning, and international or virtual collaboration;
- (4) student preparation and support level - structured pre-placement training develops digital skills, intercultural communication, teamwork, professional ethics, and career readiness;
- (5) mentorship and partnerships level - dual supervision by academics, industry and international mentors, and ethical role models supports holistic learning;
- (6) assessment level - multisource evaluation combines academic performance, employer feedback, CEFR outcomes, digital competency indicators, and reflective practice; and
- (7) quality assurance and improvement level - continuous review based on stakeholder feedback, graduate outcomes, and international standards ensures alignment with the digital era and Buddhist approaches to holistic graduate development (See in Figure 2).

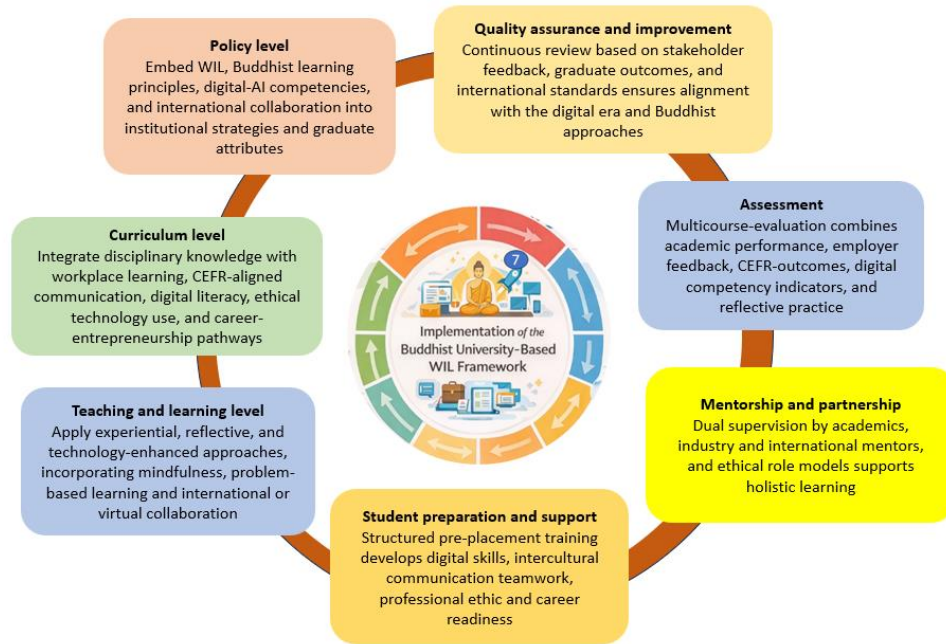

Figure 2 Implementation levels of the Buddhist university-based WIL framework

Discussion

This paper proposed the WIL framework in the undergraduate curriculum in Thai Buddhist education as an educational approach to foster employability skills among students (Bamrungsin & Meinhold, 2023). In the context of Buddhist education, learning is traditionally grounded in holistic development, emphasizing not only technical knowledge but also ethical conduct, mindfulness, social responsibility, and compassion. Integrating WIL within Buddhist higher education therefore aligns academic learning with Buddhist principles that encourage the application of knowledge for the benefit of society and the cultivation of right livelihood (*sammā-ājīva*). Previous studies suggest that WIL curricula commonly consist of at least five core sections (Phraudomtheerakun et al., 2022): (1) concepts and terminology used in the framework; (2) the aims of each of the WIL stakeholder groups; (3) the actions required by each stakeholder to ensure success; (4) the achievements of each of the stakeholder groups; and (5) a continuous improvement process for WIL programs. Consistent with this, we developed the WIL framework for Thai Buddhist education comprising seven sections: (1) objectives of the framework; (2) partnerships between academia, industry, and government; (3) curriculum integration and development; (4) student preparation and support; (5) industry engagement and support; (6) evaluation and continuous improvement; and (7) challenges and solutions.

By embedding WIL within a Buddhist educational context, the framework extends beyond employability outcomes to support moral reasoning, workplace ethics, and socially responsible professional behavior. The proposed framework can serve as a practical guide for

curriculum designers, educators, industry partners, and policymakers. Moreover, the WIL framework functions as a structural support that coordinates implementation, facilitates stakeholder collaboration, and enables continuous refinement of WIL practices (Bamrungsin, 2017, 2022). Thus, the framework's is applicable and effectiveness in fostering graduate employability, and consistent with the core values and educational philosophy of Thai Buddhist higher education.

Conclusion

The proposed Buddhist university-based WIL framework consists of seven components grounded in Buddhist learning and responsive to the demands of the digital era, with a strong emphasis on international collaboration. By bringing together curriculum design, student preparation, industry engagement, and continuous evaluation, the framework links academic learning more closely with real workplace expectations. The framework also supports holistic student development grounded in Buddhist ethical values. Collaboration among universities, industry, and government strengthens the framework's ability to improve graduate employability and support economic development. It also encourages professional practices that are socially responsible and aligned with Buddhist values. In addition, the framework provides a flexible and scalable model for Buddhist higher education institutions. It supports the development of graduates who are technically capable, ethically grounded, and prepared to engage in a global and increasingly digital labor market.

Limits of the Current Study

The proposed WIL framework is primarily applicable to the context of Thai higher Buddhist education and may not fully capture the diverse needs of all institutions or disciplines. External factors such as economic conditions, labor market changes, and evolving industry demands may also influence its implementation and effectiveness, while limited existing benchmarks may complicate evaluation. Nevertheless, higher Buddhist education institutions and government bodies should recognize the value of WIL in benefiting institutions, students, and employers and in contributing to national economic and socio-economic development.

Acknowledgement

The author would like to acknowledge Mahamakut Buddhist University and Suranaree University Technology for allowing us to conduct this research. We disclose that there is no actual or perceived conflicts of interest. We disclose that we have not funding support by any other organizations for this manuscript beyond resourcing for academic time at our university. We do not use any artificial intelligence software to generate the idea and do to write any part of the manuscript.

References

- Aderibigbe, O. A. O., & Mosia, M. S. (2019). Understanding the nature of learning and opportunities to learn created by work-integrated learning A-perspective in vocational-education [Article]. *Perspectives in Education*, 37(1), 72-86.
<https://doi.org/10.18820/2519593X/pie.v37i1.6>
- Akimkhanova, A., Menlibekova, G., & Abdramanova, N. (2024). Relevant issues of future educational psychologists' readiness to design professional activities in an innovative educational environment. *Canadian Journal of School Psychology*, 39(3), 227-246.
<https://doi.org/10.1177/08295735241261308>
- Al-Abri, M., Denman, C., Al Alawi, M., & Al Ajmi, M. (2024). Enhancing employability through university-industry linkages: Omani engineering students' perspectives of the Eidaad internship programme. *Humanities and Social Sciences Communications*, 11(1), 123-135. <https://doi.org/10.1057/s41599-024-02779-y>
- Amarathunga, B. (2024). Work integrated learning and trending areas for future studies: a systematic literature review and bibliometric analysis [Review]. *Asian Education and Development Studies*, 13(2), 97-116. <https://doi.org/10.1108/AEDS-12-2023-0175>
- Bamrungsin, P. (2017). Enhancement students' innovation and learning skills for 21st century and Thailand 4.0: A case study of Mahapajabati Buddhist College, Thailand. In *Proceedings of the 5th International Scholars Conference*, Saraburi, Thailand, 30-31 October 2017. (pp. 719-736): Asia-Pacific International University (AIU).
- Bamrungsin, P. (2022). The new challenging program of 21st century women education to promote peace and harmony. *NYANADASSANA: Jurnal Penelitian Pendidikan, Sosial, dan Keagamaan*, 1(1), 12-26.
- Bamrungsin, P., & Meinhold, R. (2023). The eight perspectives of the cooperative pedagogy and teaching internship to leverage the competencies of the pedagogical students in the higher education-based Theravada in the global shifts. *Global Interactive Journal of World Religions and Cultures (GIJWRC)*, 3(1), 38-55.
- Bilgin, A. A. B., Powell, A., & Richards, D. (2022). Work integrated learning in data science and a proposed assessment framework. *Statistics Education Research Journal*, 21(2), 12-12.
<https://doi.org/10.52041/serj.v21i2.26>
- Crawford, V., Brimble, M., & Freudenberg, B. (2024). Can work integrated learning deliver employability? International post-graduate accounting students [Article]. *Accounting and Finance*, 64(1), 1061-1082. <https://doi.org/10.1111/acfi.13182>
- DEPA. (2018). Digital manpower development study project to support targeted industries (S-Curve) and development of the Eastern Economic Corridor (EEC). Office of the Promotion of Digital Economy.

- Doolan, M., Piggott, B., Chapman, S., & Rycroft, P. (2019). The benefits and challenges of embedding work integrated learning: A case study in a university education degree program. *Australian Journal of Teacher Education (Online)*, 44(6), 91-108.
<https://doi.org/10.14221/ajte.2018v44n6.6>
- Eady, M. J., Drewery, D., Burney, M., Li, W., & Livingstone, K. (2024). Students' reflections of quality (RoQ) in work-integrated learning (WIL): a systematic review and framework [Article]. *Higher Education, Skills and Work-based Learning*, 14(5), 66-78.
<https://doi.org/10.1108/HESWBL-03-2024-0078>
- Ersoy, E., & Ayaz-Alkaya, S. (2024). Academic self-efficacy, personal responsibility, and readiness for professional practice in nursing students: A descriptive and correlational design. *Nurse Education Today*, 132(3), 125-132.
<https://doi.org/10.1016/j.nedt.2023.106007>
- Fidel, R. (1984). The case study method: A case study. *Library and Information Science Research*, 6(3), 273-288.
- Fleischmann, K. (2015). Developing On-Campus Work-Integrated Learning Activities: The Value of Integrating Community and Industry Partners into the Creative Arts Curriculum. *Asia-Pacific Journal of Cooperative Education*, 16(1), 25-38.
- Freudenberg, B., Brimble, M., & Cameron, C. (2009). The building of a professional: Creating greater career identity within a degree [Article]. *International Journal of Learning*, 16(10), 253-266. <https://doi.org/10.18848/1447-9494/cgp/v16i10/46634>
- Graham, S., & Iachizzi, M. (2024). From classroom to career: a new approach to work-integrated learning in communication studies. *Higher Education, Skills and Work-based Learning*, 14(4), 821-834. <https://doi.org/10.1108/HESWBL-02-2024-0051>
- Hong, M. S., & Chun, Y. J. (2021). Symbolic habitus and new aspirations of higher education elites in transitional Myanmar. *Asia Pacific Education Review*, 22(1), 67-76.
<https://doi.org/10.1007/s12564-020-09649-7>
- Khampirat, B., & Mcrae, N. (2016). Developing global standards framework and quality integrated models for cooperative and work-integrated education programs. *Asia-Pacific Journal of Cooperative Education*, 17(4), 349-362.
- Khampirat, B., & Pop, C. (2017). Labour market needs and graduate competence: An examination of the gap between employer expectations and new engineering graduate performance in Thailand. Paper presented at the Refereed Proceedings of the 20 th WACE World Conference on Cooperative and Work-Integrated Education. WACE
- Laundon, M., Williams, P., & Williams, J. (2024). Benefits of co-creating higher education learning resources: an industry participant perspective [Article]. *Australian Educational Researcher*, 51(4), 1627-1646. <https://doi.org/10.1007/s13384-023-00656-2>

- McRae, N., & Johnston, N. (2016). The development of a proposed global work-integrated learning framework. 17(4), 337-348.
- MOL. (2023). Digital action plan department of skill development: 5 year period (2023 – 2027). Department of Skill Development, Ministry of Labour (MOL).
- Namadi-Vosoughi, M., Zamanzadeh, V., Valizadeh, L., Lotfi, M., Ghahramanian, A., Pourmollamirza, A., Taleghani, F., Bagheriyeh, F., & Avazeh, M. (2023). The impact of institutionalizing the nursing process based on TPSN model on the quality and quantity of nursing diagnoses [Article]. *Nursing Open*, 10(8), 5560-5570.
<https://doi.org/10.1002/nop2.1796>
- Nguyen, H., & Nguyen, V. D. (2022). Enhancing student employability: a mixed-methods study into work-integrated learning curricula in Vietnamese universities. *International Journal of Work-Integrated Learning*, 23(3), 405-425. <https://doi.org/10.1108/ET-12-2021-0476>
- Ní Loingsigh, D., & Mozzon-McPherson, M. (2020). Advising in Language Learning in a new speaker context: Facilitating linguistic shifts. *System*, 95(5), 123-1135.
<https://doi.org/10.1016/j.system.2020.102363>
- Olsson, A. K., Bernhard, I., Arvemo, T., & Lundh Snis, U. (2020). A conceptual model for university-society research collaboration facilitating societal impact for local innovation [Article]. *European Journal of Innovation Management*, 24(4), 1335-1353.
<https://doi.org/10.1108/EJIM-04-2020-0159>
- Oo, H., Htun, Y., Win, T. T., Han, Z., Zaw, T., & Tun, K. M. (2021). Information and communication technology literacy, knowledge and readiness for electronic medical record system adoption among health professionals in a tertiary hospital, Myanmar: A cross-sectional study. *PLOS ONE*, 16(7), 253-269.
<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0253691>
- Peter, E. R., Laura, A., & Zoltán, R. (2024). Participation of Students in all Areas of Governance in Higher Education Institutions in the Light of the Literature – A Systematic Review [Article]. *International Journal of Cognitive Research in Science, Engineering and Education*, 12(2), 123-145. <https://doi.org/10.23947/2334-8496-2024-12-2-437-450>
- Phraudomtheerakun, Bamrungsin, P., Suwanatrai, B., & Ayutthaya, N. K. N. (2022). Developing work-integrated learning for real-world practicing framework for Buddhist education. In *Proceedings: The 1st international conference (MCU.Rk.2022) “Buddhism for healing the world of the future”* (pp. 112-125). Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya university (MCU).
- Quew-Jones, R. J. (2024). Conceptualising degree apprentice identity to enhance work-integrated learning. *Higher Education, Skills and Work-based Learning*, 14(5), 1042-1057. <https://doi.org/10.1108/HESWBL-10-2023-0301>
- Roberts, L. J., Neyland, P. J., Devine, A. P., Harris, W. E., Bull, J. C., Froyd, C. A., Eastwood, D. C., Forman, D. W., & Elias, O. H. (2023). You said, we did! Employer led work-simulated

- learning framework for enhancing ecology graduate employability [Article]. *Journal of Biological Education*, 57(4), 746-765. <https://doi.org/10.1080/00219266.2021.1979624>
- Rosse, S., & Browne, N. (2013). Developing the field of work integrated learning (wil) in higher education: A curricular approach. *SSRN Electronic Journal*, 6(1), 201-221. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2368953>
- Saari, A., Rasul, M. S., Yasin, R. M., Rauf, R. A. A., Ashari, Z. H. M., & Pranita, D. (2021). Skills sets for workforce in the 4th industrial revolution: Expectation from authorities and industrial players. *Journal of Technical Education and Training*, 13(2), 1-9. <https://doi.org/10.30880/jtet.2021.13.02.001>
- Smith, C. (2012, 2012/04/01). Evaluating the quality of work-integrated learning curricula: a comprehensive framework. *Higher Education Research & Development*, 31(2), 247-262. <https://doi.org/10.1080/07294360.2011.558072>
- Srivastava, R., & Haghi, M. (2023). Embedding work-integrated learning at undergraduate college-level curriculum to enhance employability skills among students [Review]. *Journal of Teaching English for Specific and Academic Purposes*, 11(3), 729-736. <https://doi.org/10.22190/JTESAP230925054S>
- Srivastava, R., & Haghi, M. (2024). Embedding work-integrated learning at undergraduate college-level curriculum to enhance employability skills among students. *Journal of Teaching English for Specific and Academic Purposes*, 7(1), 729-736. <https://doi.org/10.22190/JTESAP230925054S>
- Vailasseri, P., Long, J. M., & Joordens, M. (2021). Embedding Bachelor of Engineering University Education with Enhanced Work-Integrated Learning. *Education Sciences*, 11(11), 756-765.
- Vijayaraghavan, A. P., & Chattaraj, D. (2024). Task-based Autoethnographic Pedagogical Approach: a phenomenological inquiry into online learning of Critical Food Studies courses [Article]. *Asia Pacific Education Review*, 25(1), 143-158. <https://doi.org/10.1007/s12564-022-09809-x>
- Williamson, J., Wardle, K., & Hasmi, H. (2021). Developing WIL curriculum which enhances hospitality students capabilities. *Higher Education, Skills and Work-Based Learning*, 11(3), 635-648. <https://doi.org/10.1108/HESWBL-04-2020-0055>
- Winchester-Seeto, T. M., Ferns, S. J., Lucas, P., Piggott, L., & Rowe, A. (2024). Intensive Work-Integrated Learning (WIL): The benefits and challenges of condensed and compressed WIL experiences. *Journal of University Teaching and Learning Practice*, 21(2), 68-75. <https://doi.org/10.53761/1.21.2.06>

การพัฒนาแบบการเรียนรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา

DEVELOPMENT OF THE TEACHING MODEL FOR THE SUBJECT OF BUDDHIST HISTORY

ยุทธนา พูนเกิดมะเร็ง

Yutthana Poonkertmarerng

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhonratchasima Campus

Corresponding Author's Email ; yuttmcu1234@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ และแนวทางในการพัฒนาแบบการเรียนรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา (2) เพื่อพัฒนาแบบการเรียนรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา และ (3) วิเคราะห์ประสิทธิผลของแบบการเรียนรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา การวิจัยเป็นการวิจัยและพัฒนา ดำเนินการโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนและครูผู้สอน ผลการวิจัยพบว่า

1) การเรียนการสอนปัจจุบันยังคงเน้นการบรรยายและการถ่ายทอดความรู้จากครูสู่ผู้เรียนเป็นหลัก มุ่งเน้นการท่องจำข้อเท็จจริง ผู้เรียนขาดแรงจูงใจและมองว่าไม่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้มีข้อจำกัด และการประเมินผลเน้นการทดสอบความจำ มีความต้องการแบบการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการเชื่อมโยงกับชีวิตจริง ใช้วิธีการที่หลากหลาย และมีสื่อที่น่าสนใจ

2) ผู้วิจัยจึงพัฒนา แบบ HILL (Historical Inquiry and Life-Linked Learning Model) หรือ "แบบการเรียนรู้เชิงสืบสอบและเชื่อมโยงชีวิต" ที่บูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักยโสธร ปัญญา กาลามสูตร ไตรสิกขา ปฏิจจสมุปบาท และอุปายโกศล กับทฤษฎีการเรียนรู้สมัยใหม่ แบบประกอบด้วย 8 หลักการ 7 องค์ประกอบ และ 5 ขั้นตอนการเรียนรู้ ได้แก่ การกระตุ้นและเชื่อมโยง การสืบสอบและสำรวจ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ การประยุกต์และเชื่อมโยง และการสร้างสรรค์และแบ่งปัน

3) ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของแบบในระดับสูงมาก โดยเฉพาะด้านความสอดคล้องกับหลักพระพุทธศาสนาและการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผลการทดลองใช้แสดงให้เห็นว่าแบบสามารถนำไปใช้ได้จริงและส่งผลเชิงบวกต่อผู้เรียน ทำให้มีส่วนร่วมในการเรียนมากขึ้น มีความเข้าใจที่ลึกซึ้ง พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ และเห็นคุณค่าของพระพุทธศานามากขึ้น ผู้เรียนมีความพึงพอใจโดยรวมในระดับสูง โดยเฉพาะด้านการเชื่อมโยงกับชีวิตจริงและการได้มีส่วนร่วม ครูผู้สอนมีความพึงพอใจและประทับใจกับการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกของผู้เรียน แม้จะพบความท้าทายด้านการจัดการเวลาและการเปลี่ยนบทบาท แบบนี้แสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้และศักยภาพในการยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทการศึกษาไทย

คำสำคัญ: การพัฒนา, วิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา, แบบ

Abstract

This research aimed to: (1) investigate the current situation, problems, needs, and approaches for developing a learning model for Buddhist History course, (2) develop a learning model for Buddhist History course, and (3) analyze the effectiveness of the learning model for Buddhist History course. This research employed a research and development methodology, conducted through in-depth interviews and evaluation of satisfaction among students and teachers. The research findings revealed that:

1) Current teaching and learning still emphasizes lecturing and knowledge transmission from teachers to students, focusing on memorization of facts. Students lack motivation and perceive the subject as irrelevant to real life. The use of media and learning resources is limited, and assessment focuses on testing memory. There is a need for a learner-centered learning model that connects to real life, employs diverse methods, and incorporates engaging media.

2) The researcher developed the "HILL Model" (Historical Inquiry and Life-Linked Learning Model), which integrates Buddhist principles including Yoniso Manasikara (wise attention), Kalama Sutta, Threefold Training (Trisikkha), Dependent Origination (Paticcasamuppada), and Skillful Means (Upaya Kausalya) with modern learning theories. The model consists of 8 principles, 7 components, and 5 learning steps: Hook and Connect, Inquiry and Exploration, Analysis and Synthesis, Application and Connection, and Creation and Sharing.

3) Experts assessed the model's appropriateness at a very high level with an overall mean, particularly regarding alignment with Buddhist principles and learner-centeredness. Implementation results demonstrated that the model is practically applicable and has positive effects on learners, increasing their engagement, deepening understanding, developing analytical thinking skills, and enhancing appreciation of Buddhism. Students expressed high overall satisfaction, especially regarding real-life connections and active participation. Teachers were satisfied and impressed with the positive changes in students, despite challenges in time management and role transformation. This model demonstrates feasibility and potential for effectively enhancing the quality of Buddhist History teaching and learning in alignment with the Thai educational context.

Keyword : Development ,model ,Buddhist history

บทนำ

ในการศึกษาระดับอุดมศึกษา รายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนานับเป็นรายวิชาที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นรายวิชาที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา พัฒนาการ และเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ ของพระพุทธศาสนาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอน แนวคิด และปรัชญาของพระพุทธศาสนาได้อย่างถ่องแท้และลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการทำงานได้อย่างเหมาะสม (สมชาย จันทรเรือง, 2562)

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน พบว่ายังมีปัญหาและอุปสรรคหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งในด้านเนื้อหาการเรียนการสอนที่มีความซับซ้อน เข้าใจยาก การใช้วิธีการสอนและสื่อการเรียนรู้ที่ไม่หลากหลาย และขาดความน่าสนใจ ขาดการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ตลอดจนขาดการวัดและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ และไม่สามารถบรรลุผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นแนวทางสำคัญในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยจำเป็นต้องมีการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและน่าสนใจ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติจริง ใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อกระตุ้นความสนใจและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เหมาะสม (ณัฐวุฒิ กิจรุ่งเรือง และคณะ, 2563) รวมถึงต้องมีการสร้างแบบวัดและประเมินผลที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และสะท้อนถึงสมรรถนะที่แท้จริงของผู้เรียน ทั้งการประเมินระหว่างเรียน หลังเรียน และการประเมินเพื่อพัฒนา (ทศนา แคมมณี, 2561)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนากระบวนการเรียนรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา ทั้งนี้เพื่อให้ได้รูปแบบการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน และสอดคล้องกับสภาพการเรียนการสอนในปัจจุบัน อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาของรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ และแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้รายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา
3. เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนรู้รายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ และแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้รายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานจากขั้นตอนที่ 1 มาใช้ในการออกแบบรูปแบบการเรียนรู้ และทำการทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสอบถามความพึงพอใจ และแบบประเมินความสามารถในการคิดวิเคราะห์

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลักในขั้นตอนที่ 1 ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา ด้านประวัติศาสตร์ และด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 9 รูป/คน ซึ่งเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ส่วนกลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนที่ 2-3 เป็นนิสิตระดับปริญญาตรีที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2568 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำนวน 78 รูป/คน อาจารย์ 3 รูป/คน ผู้เชี่ยวชาญ 9 รูป/คน โดยเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) สำหรับสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับสภาพปัญหา ความต้องการ และแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้รายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา
2. แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนรู้ สำหรับให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินรูปแบบก่อนนำไปทดลองใช้
3. แผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น จำนวน 16 แผน
4. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน จำนวน 60 ข้อ
5. แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้ จำนวน 20 ข้อ
6. แบบประเมินความสามารถในการคิดวิเคราะห์ จำนวน 4 สถานการณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง บันทึกเสียง จดบันทึก และทำการวิเคราะห์เนื้อหา
2. ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้กับกลุ่มตัวอย่าง เป็นเวลา 16 สัปดาห์ โดยทำการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เก็บข้อมูลความพึงพอใจและความสามารถในการคิดวิเคราะห์
3. ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้จากการทดสอบ แบบสอบถาม และแบบประเมินมาทำการวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อสรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจัดหมวดหมู่ เปรียบเทียบ และสรุปประเด็นสำคัญ
2. ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบทดสอบและแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการเปรียบเทียบคะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลัง

เรียน ใช้สถิติ t-test for dependent samples และทดสอบความสามารถในการคิดวิเคราะห์โดยใช้
สถิติ One-way ANOVA

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยและพัฒนาแบบการเรียนรู้รายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในครั้งนี้ได้ดำเนินการ
อย่างเป็นระบบและครอบคลุมทุกมิติที่สำคัญ ตั้งแต่การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการ ไปจนถึงการ
พัฒนา ทดลองใช้ และประเมินผลรูปแบบ ผลการวิจัยที่ได้สามารถสรุปได้ดังนี้

สรุปสภาพ ปัญหา และความต้องการ

การศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาใน
ระดับปริญญาตรีผ่านการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษา การสังเกตการณ์การจัดการเรียน
การสอน และการสำรวจความคิดเห็นของผู้เรียน พบว่าการจัดการเรียนการสอนมีลักษณะและปัญหาที่สำคัญ
หลายประการ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่มี
ประสิทธิภาพมากขึ้น สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอน การวิจัยพบว่าการจัดการเรียนการสอน
ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในปัจจุบันยังคงมีลักษณะเป็นแบบดั้งเดิมที่เน้นการบรรยายและการถ่ายทอด
ความรู้จากอาจารย์สู่ผู้เรียนเป็นหลัก อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ใช้วิธีการสอนโดยการบรรยายเนื้อหาตามตำรา
หรือหนังสือเรียน อธิบายเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ตามลำดับเวลา และให้ผู้เรียนจดบันทึกหรือท่องจำ
ข้อเท็จจริงสำคัญ การเรียนการสอนมุ่งเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาที่กว้างและครอบคลุมมากกว่าการสร้าง
ความเข้าใจที่ลึกซึ้ง ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้รับความรู้แบบเฉื่อยชา มีส่วนร่วมในชั้นเรียนน้อย และมักไม่เห็นความ
เกี่ยวข้องของเนื้อหาที่เรียนกับชีวิตจริงของตนเอง การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนยังมี
ข้อจำกัดมาก อาจารย์ส่วนใหญ่ใช้เพียงตำราเรียนและกระดานเป็นสื่อหลัก การใช้สื่อมัลติมีเดียหรือเทคโนโลยี
มีน้อยและไม่เป็นระบบ แม้ว่าบางโรงเรียนจะมีห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ หรืออุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์ แต่ก็
มักไม่ได้ถูกนำมาใช้ในการเรียนการสอนอย่างเต็มที่ การใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน เช่น การศึกษาดูงานที่วัด
หรือสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา มีน้อยมากและไม่เป็นระบบ ส่วนใหญ่เกิดขึ้นเป็นครั้ง
คราวเท่านั้น วิธีการวัดและประเมินผลยังคงเน้นการทดสอบความจำเป็นหลัก โดยใช้ข้อสอบปรนัยและอัตนัย
ที่ถามถึงข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ เช่น ชื่อ วันเดือนปี สถานที่ หรือเหตุการณ์สำคัญ การประเมินทักษะ
การคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ หรือเจตคติมีน้อยมาก การให้ข้อมูลย้อนกลับที่มีคุณภาพแก่
ผู้เรียนก็มีจำกัด ส่วนใหญ่เป็นเพียงการบอกคะแนนหรือเกรดโดยไม่มีคำอธิบายว่าผู้เรียนควรพัฒนาในส่วนใด
หรืออย่างไร เนื้อหาที่สอนมีลักษณะกว้างและครอบคลุมมาก ตั้งแต่ประวัติพระพุทธเจ้าและการสร้าง
พระพุทธศาสนา การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอินเดียและเอเชีย ไปจนถึงประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาใน
ประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ความกว้างของเนื้อหา กลับทำให้การสอนต้องเน้นการ
สำรวจผิวเผินมากกว่าการศึกษาเชิงลึก และมักมีลักษณะเป็นการนำเสนอข้อเท็จจริงที่ต้องท่องจำมากกว่าการ
วิเคราะห์ความหมายและความสำคัญทางประวัติศาสตร์ การเชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับบริบทปัจจุบันหรือชีวิตของ
ผู้เรียนมีน้อย ทำให้ผู้เรียนมักมองว่าเป็นเพียงเรื่องราวในอดีตที่ไม่เกี่ยวข้องกับตนเอง ปัญหาและอุปสรรคที่
สำคัญ จากการศึกษาพบปัญหาและอุปสรรคหลายประการที่ส่งผลต่อคุณภาพการเรียนการสอน ประการแรก
คือปัญหาจากตัวผู้เรียน ผู้เรียนส่วนใหญ่ขาดความสนใจและแรงจูงใจในการเรียนวิชานี้ มองว่าเป็นวิชาที่น่าเบื่อ
ต้องท่องจำเนื้อหาเยอะ และไม่เห็นประโยชน์หรือความเกี่ยวข้องกัชีวิตจริง ผู้เรียนบางส่วนมีทัศนคติลบต่อ
วิชาประวัติศาสตร์โดยทั่วไป ซึ่งส่งผลต่อแรงจูงใจในการเรียนวิชานี้ด้วย นอกจากนี้ ผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้และ
ทักษะที่แตกต่างกันมาก บางคนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาจากครอบครัวหรือการศึกษาก่อน

หน้านี้ ในขณะที่บางคนมีความรู้้น้อยมาก ทำให้การจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับทุกคนเป็นเรื่องท้าทาย ทักษะการอ่าน การเขียน และการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนบางส่วนยังไม่เพียงพอสำหรับการเรียนในระดับที่ลึกซึ้ง

ปัญหาที่สองเกิดจากตัวอาจารย์ผู้สอน อาจารย์ส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา หลายคนสอนวิชานี้เพราะได้รับมอบหมายโดยไม่มีความรู้เชิงลึกหรือความสนใจเป็นพิเศษ ส่งผลให้การสอนอาจขาดความลึกซึ้งหรือความน่าสนใจ อาจารย์มีโอกาสน้อยในการพัฒนาตนเองเกี่ยวกับเนื้อหาหรือวิธีการสอนวิชานี้โดยเฉพาะ เนื่องจากการอบรมหรือพัฒนาอาจารย์มักเน้นไปที่วิชาหลักที่มีการสอบเข้ามหาวิทยาลัย นอกจากนี้ อาจารย์มีภาระงานอื่น ๆ มากมาย ทั้งการสอนหลายวิชา งานธุรการ และกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้มีเวลาจำกัดในการเตรียมการสอนอย่างมีคุณภาพ บางอาจารย์มีทัศนคติว่าวิชานี้ไม่สำคัญเท่ากับวิชาหลักอื่น ๆ จึงไม่ให้ความสำคัญมากนัก

ปัญหาที่สามเกี่ยวข้องกับตัวเนื้อหาและหลักสูตร เนื้อหามีปริมาณมากเกินไปเมื่อเทียบกับเวลาเรียนที่มี ทำให้อาจารย์ต้องรีบสอนให้ครบโดยไม่มีเวลาสำหรับการศึกษาเชิงลึกหรือกิจกรรมที่หลากหลาย การจัดลำดับเนื้อหาอาจไม่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียน บางหัวข้อที่ซับซ้อนอาจนำเสนอก่อนที่ผู้เรียนจะมีพื้นฐานเพียงพอ เนื้อหาบางส่วนอาจล้าสมัยหรือไม่สอดคล้องกับความรู้หรือการค้นพบใหม่ ๆ ทางประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ วัตถุประสงค์การเรียนรู้บางครั้งไม่ชัดเจนหรือไม่สอดคล้องกับวิธีการสอนและการประเมินผล ทำให้การจัดการเรียนการสอนขาดทิศทางที่ชัดเจน

ปัญหาที่สี่เกี่ยวกับทรัพยากรและสื่อการเรียนการสอน สื่อและทรัพยากรที่มีอยู่มีจำกัดและไม่หลากหลาย ส่วนใหญ่เป็นตำราเรียนที่อาจมีเนื้อหาไม่น่าสนใจหรือไม่ทันสมัย การเข้าถึงเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตไม่เท่าเทียมกัน

ความต้องการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน จากการสำรวจความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของอาจารย์ผู้สอน ผู้บริหาร และผู้เรียน พบความต้องการที่สำคัญหลายประการ ประการแรกคือความต้องการเนื้อหาที่ทันสมัย ลดปริมาณแต่เพิ่มความลึก มีการจัดระเบียบตามธีมหรือประเด็นสำคัญมากกว่าการเรียงตามลำดับเวลาอย่างเคร่งครัด และมีการเชื่อมโยงกับบริบทปัจจุบันและชีวิตของผู้เรียนอย่างชัดเจน ผู้เรียนต้องการเห็นว่สิ่งที่เรียนมีความเกี่ยวข้องและมีประโยชน์ต่อตนเอง ไม่ใช่เพียงความรู้ที่ต้องท่องจำเพื่อสอบแล้วลืม ความต้องการวิธีการสอนที่หลากหลายและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อาจารย์และผู้เรียนต้องการการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น มีกิจกรรมที่หลากหลายและน่าสนใจ ใช้เทคนิคการสอนที่ทันสมัยและปฏิบัติได้จริง และบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม ผู้เรียนต้องการได้ลงมือทำ ได้คิด ได้แสดงความคิดเห็น และได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงมากกว่าเพียงการฟังบรรยาย ความต้องการสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพและหลากหลาย ทั้งอาจารย์และผู้เรียนต้องการสื่อที่น่าสนใจ ทันสมัย เข้าใจง่าย และเหมาะสมกับระดับผู้เรียน ต้องการการใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลที่มีคุณภาพ และต้องการโอกาสในการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนอย่างเป็นระบบ เช่น การศึกษาดูงานที่วัด พิพิธภัณฑ์ หรือแหล่งโบราณคดี ความต้องการการประเมินผลที่หลากหลายและเน้นทักษะการคิด อาจารย์ต้องการเครื่องมือและวิธีการประเมินที่หลากหลายกว่าแค่ข้อสอบ สามารถประเมินทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และให้ข้อมูลย้อนกลับที่มีคุณภาพแก่ผู้เรียน ผู้เรียนต้องการการประเมินที่ยุติธรรม ชัดเจน และช่วยให้เห็นจุดแข็ง จุดอ่อน และแนวทางในการพัฒนา ความต้องการการพัฒนาอาจารย์อย่างเป็นรูปธรรม อาจารย์ต้องการการอบรมเชิงปฏิบัติการที่ให้ความรู้และทักษะที่สามารถนำไปใช้ได้จริง ต้องการเครือข่ายอาจารย์เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสนับสนุนกัน และต้องการคู่มือหรือแนวทางการสอนที่ชัดเจนและพร้อมใช้ และความ ต้องการแรงจูงใจและการเห็นคุณค่า ทั้งอาจารย์และผู้เรียนต้องการให้เห็นว่าวิชานี้มีความสำคัญและมีคุณค่า

ไม่ใช่ชีวิตจริง ผู้เรียนต้องการเห็นความเกี่ยวข้องของเนื้อหาชีวิตและสังคมปัจจุบัน และอาจารย์ต้องการการสนับสนุนและการยอมรับในความพยายามพัฒนาการสอน

จากสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการที่ค้นพบนี้ แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาที่แตกต่างจากรูปแบบดั้งเดิม รูปแบบใหม่จำเป็นต้องเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความหมายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง พัฒนาทักษะการคิดระดับสูง และสร้างแรงจูงใจและเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ รูปแบบดังกล่าวจำเป็นต้องเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริงภายใต้ข้อจำกัดต่าง ๆ ที่มีอยู่ และต้องได้รับการสนับสนุนด้วยทรัพยากร การพัฒนาอาจารย์ และระบบที่เหมาะสม

สรุปรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ ประกอบกับการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการเรียนรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาที่มีชื่อว่า "รูปแบบ HILL" ย่อมาจาก Historical Inquiry and Life-Linked Learning Model หรือ "รูปแบบการเรียนรู้เชิงสืบสอบและเชื่อมโยงชีวิต" ซึ่งเป็นรูปแบบที่บูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับทฤษฎีการเรียนรู้สมัยใหม่อย่างลงตัว มีความเป็นเอกลักษณ์และเหมาะสมกับบริบทการศึกษาไทย รูปแบบนี้ประกอบด้วยองค์ประกอบหลักหลายส่วนที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ หลักการและแนวคิดพื้นฐาน รูปแบบ HILL มีรากฐานมาจากการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับทฤษฎีการเรียนรู้สมัยใหม่ โดยมีหลักการสำคัญ 8 ประการ ได้แก่ (1) ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ สอดคล้องกับหลักธรรม "อตตา หิ อตตโน นาโถ" ที่ว่าตนเป็นที่พึ่งของตน ผู้เรียนต้องรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองและมีบทบาทเป็นผู้สร้างความรู้ ไม่ใช่เพียงผู้รับความรู้แบบเฉื่อยชา (2) การสร้างความรู้ด้วยตนเอง ตามหลักยโธธรรมาและกาลามสูตรที่เน้นการใช้ปัญญาพิจารณาและค้นหาความจริงด้วยตนเอง ไม่ยึดติดกับสิ่งที่ได้ยินมาเพียงอย่างเดียว (3) การเรียนรู้ผ่านการสืบสอบ ให้ผู้เรียนได้ทำหน้าที่เหมือนนักประวัติศาสตร์ในการตั้งคำถาม ค้นหาหลักฐาน วิเคราะห์ และสร้างข้อสรุป ซึ่งจะช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (4) การเชื่อมโยงกับชีวิตและสังคมปัจจุบัน เพื่อให้การเรียนรู้มีความหมายและผู้เรียนเห็นคุณค่าและความเกี่ยวข้อง การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ไม่ใช่เพียงการรู้จักอดีต แต่เป็นการเข้าใจปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับอนาคต (5) การเรียนรู้แบบบูรณาการ ตามหลักปฏิจกสัมมุปบาทที่ว่าทุกสิ่งมีความเชื่อมโยงกัน การเข้าใจประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาต้องมองในหลายมิติ ทั้งมิติทางศาสนา สังคม การเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม (6) การมีส่วนร่วมและร่วมมือ ตามหลักสังคหวัตถุ การเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นช่วยสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งและพัฒนาทักษะทางสังคม (7) การพัฒนาคุณธรรมควบคู่กับความรู้ การศึกษาทางพระพุทธศาสนาต้องพัฒนาทั้งปัญญาและศีล ไม่ใช่เพียงความรู้ทางสติปัญญาเท่านั้น และ (8) ความยืดหยุ่นและการปรับตามบริบท ตามหลักอุบายโกศล รูปแบบสามารถปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทที่แตกต่างกัน

วัตถุประสงค์การเรียนรู้ รูปแบบ HILL มีวัตถุประสงค์ที่ครอบคลุมทั้งสามด้าน คือ ด้านความรู้ ความเข้าใจ ด้านทักษะ และด้านเจตคติ วัตถุประสงค์ด้านความรู้มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจที่ลึกซึ้งและยั่งยืนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา ไม่ใช่เพียงการท่องจำข้อเท็จจริง แต่เป็นการเข้าใจความหมาย บริบท และความสำคัญทางประวัติศาสตร์ วัตถุประสงค์ด้านทักษะมุ่งพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการสืบสอบทางประวัติศาสตร์ ทักษะการสื่อสาร และทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 ส่วนวัตถุประสงค์ด้านเจตคติมุ่งให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและความเกี่ยวข้องของประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา มีเจตคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนา และมีแรงบันดาลใจในการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิต โครงสร้างและองค์ประกอบ รูปแบบ HILL ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบหลัก

ที่เชื่อมโยงกันเป็นระบบ ได้แก่ (1) หลักการและแนวคิด ตามที่กล่าวไว้ข้างต้น (2) วัตถุประสงค์การเรียนรู้ ที่ครอบคลุมทั้งสามด้าน (2) เนื้อหาและโครงสร้าง ซึ่งจัดเป็น ๕ หน่วยการเรียนรู้ตามธีม ประกอบด้วย หน่วยที่ 1 รากฐานพระพุทธศาสนา (พุทธกาล) หน่วยที่ ๒ การพัฒนาในอินเดียหลังพุทธกาล หน่วยที่ 3 การเผยแพร่สู่เอเชีย หน่วยที่ 4 พระพุทธศาสนาในสยาม และหน่วยที่ 5 พระพุทธศาสนาในโลกสมัยใหม่ แต่ละหน่วยมีคำถามหลัก (Essential Questions) ที่กระตุ้นการคิดและเป็นแกนของการเรียนรู้ (4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของรูปแบบ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน (5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ ที่หลากหลายและเหมาะสมกับการเรียนรู้ตามรูปแบบ (6) การวัดและประเมินผล ที่ครอบคลุมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และ (7) บทบาทของอาจารย์และผู้เรียน ที่เปลี่ยนจากแบบดั้งเดิม โดยอาจารย์มีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก ผู้ตั้งคำถาม ผู้แนะนำ และผู้ให้ข้อมูลย้อนกลับ ในขณะที่ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้สร้างความรู้ ผู้สืบสอบ ผู้คิดวิเคราะห์ และผู้ร่วมมือ กระบวนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ซึ่งเป็นแกนหลักของรูปแบบ ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 การกระตุ้นและเชื่อมโยง (Hook and Connect) เป็นขั้นตอนที่กระตุ้นความสนใจของผู้เรียนด้วยสถานการณ์ เรื่องราว ภาพ หรือคำถามที่น่าสนใจ สำรวจความรู้เดิมและเชื่อมโยงกับเนื้อหาใหม่ นำเสนอคำถามหลักของหน่วย และชี้แจงวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ขั้นตอนนี้มีความสำคัญมากในการสร้างแรงจูงใจและเตรียมความพร้อมของผู้เรียน ขั้นที่ 2 การสืบสอบและสำรวจ (Inquiry and Exploration) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนได้ทำหน้าที่เป็นนักประวัติศาสตร์ โดยนำเสนอสถานการณ์หรือคำถามที่ท้าทาย ให้ผู้เรียนค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลหลากหลาย ทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิ ฝึกทักษะการตั้งคำถาม การค้นหาข้อมูล การประเมินแหล่งข้อมูล และการจดบันทึก อาจารย์มีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก สังเกต แนะนำ และตั้งคำถามกระตุ้น ขั้นตอนนี้เป็นการเรียนรู้แบบเชิงรุกที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ (Analysis and Synthesis) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างลึกซึ้ง เปรียบเทียบข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ หาความเหมือนและความต่าง ประเมินความน่าเชื่อถือ และสังเคราะห์เพื่อสร้างความเข้าใจที่สมบูรณ์และเป็นองค์รวม มีการอภิปรายกลุ่มและชั้นเรียนเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและท้าทายข้อสมมติ ใช้เครื่องมือช่วยคิด เช่น แผนภาพความคิด ตารางเปรียบเทียบ หรือไทม์ไลน์ อาจารย์ตั้งคำถามกระตุ้นการคิดวิเคราะห์และช่วยให้ผู้เรียนเห็นความเชื่อมโยง ขั้นที่ 4 การประยุกต์และเชื่อมโยง (Application and Connection) เป็นขั้นตอนที่เชื่อมโยงความรู้กับชีวิตจริงและประเด็นปัจจุบัน อภิปรายประเด็นร่วมสมัยที่เกี่ยวข้อง ทำกิจกรรม เช่น โครงการท้องถิ่น การสัมภาษณ์พระสงฆ์หรือผู้รู้ การเขียนวิเคราะห์ หรือการจัดนิทรรศการ ไตร่ตรองคุณค่าและหลักธรรมและพิจารณานำมาปฏิบัติในชีวิต เขียนบันทึกการไตร่ตรอง (reflection journal) และแบ่งปันความคิดกับผู้อื่น ขั้นตอนนี้ทำให้การเรียนรู้มีความหมายและเห็นคุณค่า ขั้นที่ 5 การสร้างสรรค์และแบ่งปัน (Creation and Sharing) เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่ผู้เรียนสร้างผลงานแสดงความรู้ความเข้าใจในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น รายงานวิจัย บทความ นิทรรศการ โปสเตอร์ วิดีโอ พอดแคสต์ หรือสื่อดิจิทัลอื่น ๆ นำเสนอต่อเพื่อน อาจารย์ และชุมชน รับข้อมูลย้อนกลับจากผู้อื่นและเรียนรู้จากผลงานของเพื่อน ไตร่ตรองและประเมินตนเอง (self-assessment) และประเมินเพื่อน (peer assessment) อาจารย์ให้ข้อมูลย้อนกลับที่มีคุณภาพ เฉพาะเจาะจง และสร้างสรรค์

การวัดและประเมินผล รูปแบบ HILL ใช้การประเมินที่หลากหลายและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยแบ่งเป็น 3 ประเภทตามเวลา คือ การประเมินก่อนเรียน (Diagnostic Assessment) เพื่อสำรวจความรู้เดิมและความพร้อม การประเมินระหว่างเรียน (Formative Assessment) เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าและให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างต่อเนื่อง และการประเมินหลังเรียน (Summative Assessment) เพื่อตรวจสอบการบรรลุวัตถุประสงค์ วิธีการประเมินรวมถึงการประเมินผลงานหรือโครงการ การนำเสนอ การมีส่วนร่วมและทำงานกลุ่ม บันทึกการไตร่ตรอง แบบทดสอบที่เน้นการคิดวิเคราะห์ การประเมินตนเอง และการประเมินโดย

เพื่อน การใช้ rubric ที่ชัดเจนและการให้ข้อมูลย้อนกลับที่มีคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญในการประเมิน สื่อและแหล่งเรียนรู้ รูปแบบเน้นการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อรองรับรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ประกอบด้วยสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์ สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยี แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน เช่น วัด พิพิธภัณฑ์ แหล่งโบราณคดี และบุคคลเป็นแหล่งเรียนรู้ เช่น พระสงฆ์ นักวิชาการ และผู้สูงอายุในชุมชน การคัดเลือกและใช้สื่อต้องเหมาะสมกับวัตถุประสงค์และระดับผู้เรียน รูปแบบ HILL ที่พัฒนาขึ้นนี้มีความเป็นเอกลักษณ์ในการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับทฤษฎีการเรียนรู้สมัยใหม่อย่างลงตัว มีโครงสร้างและกระบวนการที่ชัดเจนและเป็นระบบ เน้นการพัฒนาทั้งความรู้ ทักษะ และเจตคติ และมีความยืดหยุ่นในการปรับใช้ตามบริบทที่แตกต่าง รูปแบบนี้ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการที่ค้นพบจากการศึกษาสภาพปัจจุบัน และมีศักยภาพในการยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

สรุปผลการประเมินและทดลองใช้รูปแบบ

หลังจากพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เสร็จสมบูรณ์แล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพและความเป็นไปได้ของรูปแบบผ่าน 3 ขั้นตอนหลัก คือ การประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ การทดลองใช้รูปแบบในสถานการณ์จริง และการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ ผลจากทั้ง 3 ขั้นตอนนี้ให้ข้อมูลที่มีคุณค่ามากเกี่ยวกับคุณภาพ ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบผลการประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้เชิญผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 ท่านที่มีความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนาและประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา 3 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน 3 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล 3 ท่าน เพื่อประเมินความเหมาะสมของรูปแบบในด้านต่าง ๆ

ผลการประเมินความเหมาะสมด้านหลักการและแนวคิดพบว่ารูปแบบมีความเหมาะสมในระดับสูงมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม 4.67 จาก 5 ผู้เชี่ยวชาญให้การประเมินสูงที่สุดในประเด็นความสอดคล้องระหว่างหลักการของรูปแบบกับแนวคิดทางพระพุทธศาสนา (ค่าเฉลี่ย 4.89) โดยเห็นว่าการบูรณาการหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา เช่น หลักยโสธรปัญญา กาลามสูตร ไตรสิกขา ปฏิจจสมุปบาท และอุปายโกศล เข้ากับทฤษฎีการเรียนรู้สมัยใหม่เป็นจุดเด่นที่โดดเด่นของรูปแบบ ความเหมาะสมของการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (ค่าเฉลี่ย 4.78) การเรียนรู้ผ่านการสืบสอบ (ค่าเฉลี่ย 4.67) และการพัฒนาคุณธรรมควบคู่กับความรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.78) ก็ได้รับการประเมินสูงเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ผู้เชี่ยวชาญบางท่านแสดงความกังวลเกี่ยวกับความพร้อมของผู้เรียนและอาจารย์ในการปรับเปลี่ยนบทบาท และเสนอว่าควรมีแนวทางเฉพาะในการเตรียมความพร้อม

ผลการประเมินความเหมาะสมด้านโครงสร้างและองค์ประกอบมีค่าเฉลี่ยรวม 4.61 ผู้เชี่ยวชาญประเมินสูงที่สุดในประเด็นความชัดเจนและครบถ้วนของวัตถุประสงค์การเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.78) และความเหมาะสมของคำถามหลัก (Essential Questions) (ค่าเฉลี่ย 4.78) โดยเห็นว่าวัตถุประสงค์มีความชัดเจนเฉพาะเจาะจง วัดได้ และครอบคลุมทั้งสามด้าน ส่วนคำถามหลักมีคุณภาพดี กระตุ้นการคิด และช่วยให้ผู้เรียนมีจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ ความเหมาะสมของการจัดเนื้อหาแบบธิม (ค่าเฉลี่ย 6.67) ก็ได้รับการประเมินสูงแม้ว่าจะมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการสอดแทรกความรู้เรื่องลำดับเวลาไว้ด้วย ประเด็นที่ได้คะแนนต่ำที่สุดคือความเหมาะสมของปริมาณและความลึกของเนื้อหา (ค่าเฉลี่ย 4.33) โดยผู้เชี่ยวชาญบางท่านเห็นว่าเนื้อหายังมีมากเกินไปเมื่อเทียบกับเวลาเรียนที่มี

ผลการประเมินความเหมาะสมด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยรวม 4.85 ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ากระบวนการ 5 ขั้นตอนมีความเหมาะสมและชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 4.67) โดยขั้นตอนที่ได้รับการประเมินสูงที่สุด

คือขั้นที่ 1 การกระตุ้นความสนใจและเชื่อมโยงประสบการณ์ (ค่าเฉลี่ย 4.78) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าออกแบบมาได้ดีมากและมีความสำคัญในการสร้างแรงจูงใจ ขั้นที่ 2 การสืบสอบและสำรวจ (ค่าเฉลี่ย 4.67) ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ (ค่าเฉลี่ย 4.56) และขั้นที่ 4 การประยุกต์และเชื่อมโยง (ค่าเฉลี่ย 4.67) ก็ได้รับการประเมินสูงเช่นกัน แม้ว่าจะมีข้อเสนอแนะว่าควรมีคำแนะนำและตัวอย่างที่ชัดเจนมากขึ้น ขั้นที่ 5 การสร้างสรรค์และแบ่งปัน (ค่าเฉลี่ย 4.44) ได้คะแนนต่ำที่สุด โดยมีความกังวลเกี่ยวกับเวลาและทรัพยากรที่ต้องใช้ ความยืดหยุ่นและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ (ค่าเฉลี่ย 4.33) เป็นประเด็นที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าต้องให้ความสนใจ โดยเฉพาะการให้แนวทางสำหรับการปรับใช้ในบริบทที่มีข้อจำกัด

ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะที่มีคุณค่าหลายประการ ได้แก่ ควรมีการพัฒนาอาจารย์อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ควรจัดทำสื่อและทรัพยากรสนับสนุนที่พร้อมใช้ ควรพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลที่เฉพาะเจาะจง ควรมีแนวทางสำหรับการปรับใช้ในบริบทที่แตกต่างกัน และควรมีการวิจัยและพัฒนาต่อเนื่องโดยรวมแล้ว ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพสูง มีความเหมาะสม และมีศักยภาพในการยกระดับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา ผลการทดลองใช้รูปแบบ หลังจากปรับปรุงรูปแบบตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้ว ผู้วิจัยได้นำรูปแบบไปทดลองใช้ในสถานศึกษา 3 แห่งที่มีบริบทแตกต่างกัน ก่อนเริ่มการทดลองใช้ ผู้วิจัยได้จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับอาจารย์ผู้สอนเป็นเวลา 3 วัน เพื่อให้เข้าใจรูปแบบอย่างลึกซึ้งและมีทักษะที่จำเป็น การอบรมครอบคลุมทั้งการทำความเข้าใจหลักการและแนวคิด การชี้แจงกระบวนการจัดการเรียนรู้ การฝึกปฏิบัติการสอน และการพัฒนาทักษะเฉพาะต่าง ๆ นอกจากนี้ อาจารย์ได้รับชุดเอกสารและสื่อสำหรับการสอน ประกอบด้วยคู่มือ แผนการสอน เอกสารประกอบการเรียน แหล่งข้อมูล สื่อมัลติมีเดีย และเครื่องมือประเมิน ก่อนเริ่มการสอนตามรูปแบบใหม่ อาจารย์ได้เตรียมความพร้อมผู้เรียนโดยอธิบายเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่จะแตกต่างจากเดิม บทบาทใหม่ของผู้เรียนและอาจารย์ และสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยและเปิดกว้างในชั้นเรียน ผลการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบพบว่าในแต่ละขั้นตอนมีทั้งความสำเร็จและความท้าทาย ในขั้นที่ 1 การกระตุ้นความสนใจและเชื่อมโยงประสบการณ์ อาจารย์ทั้ง 3 ท่านสามารถใช้วิธีการที่หลากหลายในการกระตุ้นความสนใจได้สำเร็จ ผู้เรียนส่วนใหญ่แสดงความสนใจและมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้น โดยเฉพาะเมื่อเริ่มต้นด้วยสิ่งที่ใกล้ตัวหรือเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของผู้เรียน ในขั้นที่ 2 การสืบสอบและสำรวจ เป็นขั้นตอนที่ท้าทายที่สุด โดยเฉพาะในช่วงแรก ๆ ที่ผู้เรียนยังไม่คุ้นเคยกับการค้นคว้าด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม หลังจากผ่านไปสักระยะ ผู้เรียนส่วนใหญ่สามารถปรับตัวได้และเริ่มแสดงความภาคภูมิใจเมื่อค้นพบความรู้ด้วยตนเอง ในขั้นที่ 3 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ การอภิปรายในช่วงแรกมีผู้เรียนเข้าร่วมน้อย แต่เมื่ออาจารย์สร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยและใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการกระตุ้น การอภิปรายเริ่มมีชีวิตชีวาและมีคุณภาพมากขึ้น ผู้เรียนเริ่มกล้าแสดงความคิดเห็นและมีการถกเถียงในประเด็นที่มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ในขั้นที่ 4 การประยุกต์และเชื่อมโยง เป็นขั้นตอนที่ได้รับการตอบรับดีมาก โดยเฉพาะกิจกรรมการศึกษาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในท้องถิ่นซึ่งผู้เรียนหลายคนแสดงความตื่นตัวและความภาคภูมิใจ ในขั้นที่ 5 การสร้างสรรค์และแบ่งปัน ผู้เรียนได้สร้างผลงานที่หลากหลายและมีคุณภาพแตกต่างกันไปตามความสามารถ การนำเสนอผลงานช่วยพัฒนาทักษะการสื่อสารและความมั่นใจของผู้เรียน มีข้อค้นพบสำคัญหลายประการจากการทดลองใช้ ประการแรกคือรูปแบบสามารถนำไปใช้ได้จริงในสถานการณ์จริง แม้จะมีความท้าทายในบริบทบางอย่าง ประการที่สองคือบทบาทของอาจารย์เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดต่อความสำเร็จ อาจารย์ที่สามารถเปลี่ยนบทบาทและมีทักษะที่จำเป็นสามารถจัดการเรียนการสอนได้มีประสิทธิภาพมากกว่า ประการที่สามคือผู้เรียนมีความพร้อมที่แตกต่างกัน ผู้เรียนที่มีทักษะดีและเคยมีประสบการณ์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมปรับตัวได้เร็วกว่า ประการที่สี่คือการจัดการเวลาเป็นความท้าทายสำคัญ การสอนตามรูปแบบใช้เวลามากกว่าการบรรยาย ประการที่ห้าคือการมีทรัพยากร

และสื่อที่เพียงพอมีความสำคัญมากต่อความสำเร็จ และประการสุดท้ายคือมีสัญญาณเชิงบวกเกี่ยวกับผลกระทบต่อการเรียนรู้ ผู้เรียนแสดงความเข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้น ทักษะการคิดที่ดีขึ้น และเจตคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนาและการเรียนรู้มากขึ้น

ผลการประเมินความพึงพอใจ หลังสิ้นสุดการทดลองใช้ ผู้วิจัยได้ประเมินความพึงพอใจของทั้งผู้เรียนและอาจารย์ผู้สอน ผู้เรียนมีความพึงพอใจโดยรวมต่อรูปแบบการเรียนในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ย 4.12 จาก 5 ผู้เรียนร้อยละ 78.1 มีความพึงพอใจในระดับมากขึ้นไป เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจสูงสุดต่อการเชื่อมโยงกับชีวิตจริงและสังคมปัจจุบัน (ค่าเฉลี่ย 4.35) รองลงมาคือการได้มีส่วนร่วมและทำงานกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.28) การได้สร้างผลงานและนำเสนอ (ค่าเฉลี่ย 4.18) การอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (ค่าเฉลี่ย 4.15) และการเรียนรู้แบบสืบสอบและค้นคว้า (ค่าเฉลี่ย 4.05) ผู้เรียนชื่นชอบการเรียนรู้ที่ทำให้เห็นความเกี่ยวข้องกับชีวิตจริง การได้มีส่วนร่วมและทำงานร่วมกับเพื่อน และการได้สร้างสรรค์ผลงาน ผู้เรียนหลายคนรายงานว่ารู้สึกพัฒนาขึ้นในหลายด้าน ทั้งความรู้ ทักษะ และความมั่นใจ อย่างไรก็ตามก็มีผู้เรียนบางส่วนที่ไม่พอใจเกี่ยวกับเวลาที่ไม่เพียงพอ ความยากและความซับซ้อน การประเมินผลที่ไม่ชัดเจน และปัญหาในการทำงานกลุ่ม

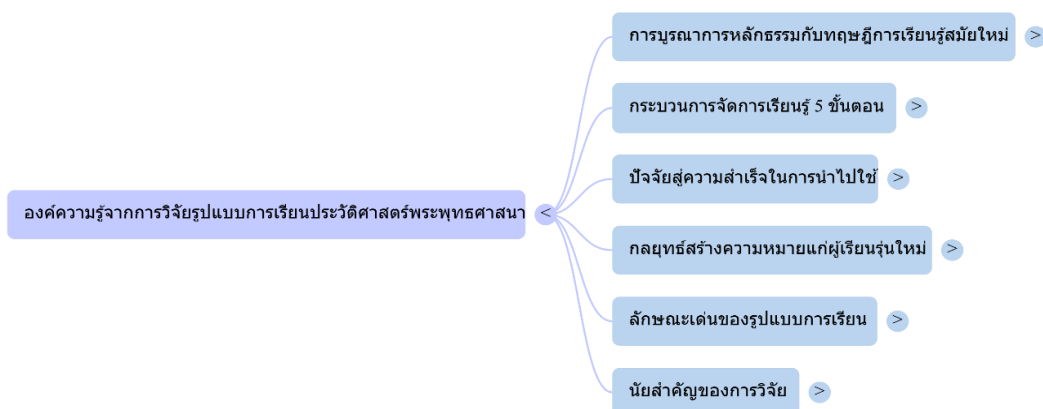
อาจารย์ผู้สอนทั้ง 3 ท่านแสดงความพึงพอใจโดยรวมต่อรูปแบบและมีความประทับใจกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน อาจารย์ชื่นชมผลกระทบเชิงบวกต่อผู้เรียน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมและแรงจูงใจที่เพิ่มขึ้น ความเข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้น และการพัฒนาในหลายด้าน อาจารย์รายงานว่าได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองมากจากการใช้รูปแบบ ทั้งในแง่ของเทคนิคการสอนและมุมมองใหม่ต่ออาชีพอาจารย์ อาจารย์ชื่นชอบความยืดหยุ่นของรูปแบบและรู้สึกขอบคุณต่อการสนับสนุนและทรัพยากรที่ได้รับ อย่างไรก็ตาม อาจารย์ก็พบความท้าทายหลายประการ ได้แก่ การจัดการเวลา การเปลี่ยนบทบาทและวิธีการสอน การจัดการกับความแตกต่างของผู้เรียน ภาระงานที่เพิ่มขึ้น และทรัพยากรที่จำกัด จากผลการประเมินและทดลองใช้รูปแบบ สรุปได้ว่ารูปแบบการเรียนที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพสูง มีความเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ได้จริง ทั้งผู้เชี่ยวชาญผู้เรียน และอาจารย์ผู้สอนต่างให้การยอมรับและมีความพึงพอใจต่อรูปแบบ มีหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นถึงผลกระทบเชิงบวกต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ในขณะเดียวกัน ก็มีข้อเสนอแนะและบทเรียนที่ได้จากการประเมินและทดลองใช้ที่จะนำไปสู่การปรับปรุงรูปแบบให้มีประสิทธิภาพและความเหมาะสมมากยิ่งขึ้นในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยและพัฒนาการเรียนรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในครั้งนี้ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ที่มีคุณค่าและมีนัยสำคัญต่อวงการศึกษามากประการ องค์ความรู้เหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาโดยเฉพาะ แต่ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนการสอนวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ประวัติศาสตร์ และสังคมศึกษาได้อีกด้วย การวิจัยครั้งนี้ได้สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับทฤษฎีการเรียนรู้สมัยใหม่อย่างเป็นรูปธรรมและเป็นระบบ การนำหลักยโสธรปัญญาและกาลามสูตรมาใช้เป็นรากฐานของการเรียนรู้เชิงสืบสอบ การประยุกต์หลักไตรสิกขาในการพัฒนาทั้งปัญญา ศีล และสมาธิผ่านกระบวนการเรียนรู้ การใช้หลักปัจเจกสมุปปาตในการมองประวัติศาสตร์แบบองค์รวมและเห็นความเชื่อมโยง และการประยุกต์หลักอุปายโกศลในการปรับการสอนให้เหมาะกับบริบท ล้วนเป็นการแสดงให้เห็นว่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไม่ใช่เพียงเนื้อหาที่ต้องเรียน แต่สามารถเป็นกรอบแนวคิดในการออกแบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพได้ การบูรณาการนี้ทำให้รูปแบบการเรียนมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและสอดคล้องกับบริบทของการศึกษาไทยที่มี

รากฐานทางพระพุทธศาสนา การวิจัยได้พัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอนที่เหมาะสมกับการสอนประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบ กระบวนการที่ครอบคลุมตั้งแต่การกระตุ้นความสนใจ การสืบสอบและสำรวจ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ การประยุกต์และเชื่อมโยง ไปจนถึงการสร้างสรรค์และแบ่งปัน แสดงให้เห็นถึงลำดับขั้นตอนที่ช่วยให้ผู้เรียนสร้างความรู้ความเข้าใจที่ลึกซึ้งและยั่งยืน โดยเฉพาะการเน้นขั้นตอนการเชื่อมโยงกับชีวิตจริงและสังคมปัจจุบัน ซึ่งเป็นจุดเด่นที่ช่วยให้การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ไม่ใช่เพียงการศึกษาอดีต แต่เป็นการเข้าใจปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับอนาคต กระบวนการนี้สามารถนำไปปรับใช้กับการสอนประวัติศาสตร์หรือวิชาสังคมศึกษาอื่น ๆ ได้

การวิจัยได้สร้างความรู้เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำรูปแบบการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางไปใช้จริง การทดลองใช้รูปแบบในบริบทที่แตกต่างกันทำให้ค้นพบว่าบทบาทของอาจารย์เป็นปัจจัยสำคัญที่สุด ความพร้อมและการพัฒนาอาจารย์อย่างเป็นระบบ การมีทรัพยากรและสื่อที่เพียงพอ การจัดการเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ และการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ล้วนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จ นอกจากนี้ ยังพบว่าความพร้อมของผู้เรียน โดยเฉพาะทักษะการอ่านและประสบการณ์เดิม มีผลต่อความสามารถในการปรับตัวเข้ากับรูปแบบการเรียนรู้ใหม่ ความรู้เหล่านี้เป็นข้อมูลสำคัญสำหรับผู้บริหาร การศึกษาและนักพัฒนาหลักสูตรในการวางแผนและเตรียมการก่อนนำรูปแบบการเรียนรู้ใหม่ ๆ ไปใช้ การวิจัยได้สร้างความรู้เกี่ยวกับวิธีการทำให้การเรียนรู้ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนามีความหมายและเกี่ยวข้องกับผู้เรียนรุ่นใหม่ การเชื่อมโยงเนื้อหาทางประวัติศาสตร์กับชีวิตจริงของผู้เรียนและสังคมปัจจุบัน การใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น การให้ผู้เรียนได้สำรวจประวัติศาสตร์ของชุมชนตนเอง และการส่งเสริมให้เห็นว่าพระพุทธศาสนา มีบทบาทต่อสังคมไทยปัจจุบันอย่างไร ล้วนเป็นกลยุทธ์ที่ได้รับการพิสูจน์แล้วว่าช่วยเพิ่มแรงจูงใจและทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ ความรู้นี้ช่วยแก้ปัญหาที่ผู้เรียนมักมองว่าประวัติศาสตร์เป็นเรื่องที่น่าเบื่อและไม่เกี่ยวข้องกับตนเอง การวิจัยได้สร้างต้นแบบรูปแบบการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นและสามารถปรับใช้ได้ ในบริบทที่แตกต่างกัน ทั้งในโรงเรียนเมืองที่มีทรัพยากรมาก โรงเรียนชานเมือง และโรงเรียนชนบทที่มีข้อจำกัด การมีแนวทางและตัวอย่างการปรับใช้ทำให้รูปแบบนี้มีความเป็นไปได้สูงในการขยายผลไปสู่โรงเรียนอื่น ๆ ทั่วประเทศ ซึ่งมีบริบทที่หลากหลาย องค์ความรู้นี้แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่ดีไม่จำเป็นต้องเป็นสูตรสำเร็จที่แข็งตาย แต่ควรเป็นกรอบแนวทางที่ยืดหยุ่นและสามารถปรับให้เหมาะสมกับบริบทเฉพาะได้ องค์ความรู้ทั้งหมดที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้มีนัยสำคัญทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ ในเชิงทฤษฎี การวิจัยได้ขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับทฤษฎีการเรียนรู้ และเสนอกรอบแนวคิดใหม่ในการออกแบบการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับบริบทไทย ในเชิงปฏิบัติ รูปแบบการเรียนและบทเรียนจากการทดลองใช้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงและมีศักยภาพในการยกระดับคุณภาพการศึกษาทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทยอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยและพัฒนารูปแบบการเรียนรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่สำคัญสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์และการพัฒนาต่อยอด ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. นโยบายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) และสถาบันพัฒนาครู ควรจัดทำโครงการพัฒนาครูผู้สอนประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการที่เน้นการฝึกทักษะจริง ไม่ใช่เพียงการบรรยายทฤษฎี มีการนิเทศและติดตามผลอย่างใกล้ชิด และส่งเสริมให้เกิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูผู้สอนวิชานี้เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และพัฒนาร่วมกัน นอกจากนี้ ควรบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับรูปแบบการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการสอนประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาไว้ในหลักสูตรการผลิตครูของสถาบันการศึกษาครูทั่วประเทศ เพื่อให้ครูรุ่นใหม่มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตั้งแต่เริ่มต้นอาชีพ

2. นโยบายการจัดสรรทรัพยากรและสนับสนุนการนำรูปแบบไปใช้ หน่วยงานระดับชาติและระดับสถานศึกษาควรจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการนำรูปแบบการเรียนนี้ไปใช้อย่างจริงจัง โดยพัฒนาและเผยแพร่คลังทรัพยากรการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ ประกอบด้วยคู่มือครู แผนการสอน เอกสารประกอบการเรียน สื่อมัลติมีเดีย และเครื่องมือประเมิน ที่ครูสามารถเข้าถึงและนำไปใช้ได้ฟรี จัดตั้งศูนย์พัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาที่ผลิตสื่อดิจิทัลที่ทันสมัยและน่าสนใจ และให้การสนับสนุนด้านงบประมาณแก่โรงเรียนที่ต้องการนำรูปแบบไปใช้ โดยเฉพาะโรงเรียนในเขตห่างไกลหรือโรงเรียนขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร เพื่อให้สามารถจัดหาสื่อการเรียนการสอน จัดการศึกษาดูงาน หรือเชิญวิทยากรพิเศษได้

3. นโยบายการบูรณาการรูปแบบการเรียนเข้าสู่หลักสูตรและระบบการศึกษาอย่างเป็นทางการ กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพิจารณานำรูปแบบการเรียน HILL หรือแนวคิดหลักของรูปแบบไปบูรณาการเข้าในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและตัวชี้วัดการเรียนรู้ของรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาอย่างเป็นทางการ ให้ความสำคัญกับวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนามากขึ้น โดยการจัดสรรเวลาเรียนที่เพียงพอและเหมาะสม ไม่ถือเป็นเพียงวิชารองที่มีความสำคัญน้อยกว่าวิชาอื่น สนับสนุนให้สถานศึกษามีอิสระในการออกแบบและจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบที่เหมาะสมกับบริบท และจัดให้มีระบบการติดตามประเมินผลและรับรองคุณภาพการจัดการเรียนการสอนวิชานี้ รวมทั้งพิจารณาให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชานี้ในระดับชาติเพื่อสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาคุณภาพการสอน

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยเพื่อศึกษาผลกระทบระยะยาวของรูปแบบการเรียน ควรมีการวิจัยติดตามผลผู้เรียนที่เรียนตามรูปแบบ HILL เป็นระยะเวลานานขึ้น เช่น 1-3 ปีหลังจากจบหน่วยการเรียนรู้ เพื่อศึกษาว่าความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และเจตคติที่พัฒนาขึ้นมีความยั่งยืนหรือไม่ ผู้เรียนสามารถนำความรู้และทักษะไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงหรือการเรียนวิชาอื่น ๆ ได้หรือไม่ และมีผลต่อพฤติกรรมทางศาสนาหรือคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนอย่างไร การวิจัยประเภทนี้จะช่วยให้เข้าใจผลกระทบที่แท้จริงของรูปแบบและสามารถปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. การวิจัยเปรียบเทียบประสิทธิผลระหว่างรูปแบบการเรียนต่าง ๆ ควรมีการวิจัยเชิงทดลองที่มีกลุ่มควบคุมเพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลของรูปแบบ HILL กับรูปแบบการสอนแบบดั้งเดิมหรือรูปแบบอื่น ๆ อย่างเป็นระบบ โดยวัดผลในหลายมิติ ทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการคิด เจตคติ และความพึงพอใจ การวิจัยประเภทนี้จะให้หลักฐานเชิงประจักษ์ที่แข็งแกร่งว่ารูปแบบใหม่มีประสิทธิผลดีกว่ารูปแบบเดิมจริงหรือไม่ และในด้านใดบ้าง ซึ่งจะช่วยสนับสนุนการตัดสินใจในการนำรูปแบบไปใช้ในวงกว้าง นอกจากนี้ ควรศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลของรูปแบบในบริบทที่แตกต่างกัน เช่น ระดับการศึกษาต่าง ๆ ประเภทสถานศึกษาต่าง ๆ หรือภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อเข้าใจปัจจัยบริบทที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

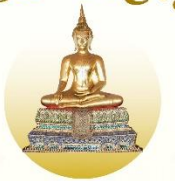
3. การวิจัยและพัฒนาเครื่องมือและนวัตกรรมเสริมรูปแบบการเรียน ควรมีการวิจัยและพัฒนาเครื่องมือและนวัตกรรมต่าง ๆ ที่จะช่วยเสริมประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียน เช่น การพัฒนาแอปพลิเคชันหรือแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ช่วยในการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบ HILL การพัฒนาเกมหรือสื่อโต้ตอบเพื่อการศึกษาที่สอดคล้องกับเนื้อหาและกระบวนการของรูปแบบ การพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลที่เฉพาะเจาะจงและมีคุณภาพสูง โดยเฉพาะในการวัดทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางประวัติศาสตร์ หรือการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) ที่บูรณาการรูปแบบ HILL กับการเรียนรู้ออนไลน์เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นและโอกาสในการเข้าถึง การวิจัยเหล่านี้จะช่วยยกระดับคุณภาพและความทันสมัยของการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์. (2560). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์. วารสารครุศาสตร์.
- ณัฐวุฒิ กิจรุ่งเรือง และคณะ. (2536). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้เชิงรุก. วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร.
- ทิตินา แคมมณี. (2561). ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมชาย จันทร์เรือง. (2562). การพัฒนาการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทยโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์. วารสารครุศาสตร์, 47(2), 1-20. คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พุทธนวัตกรรม-ปัญญา-คุณธรรม

พระพรหมวัชรธีรจารย์, ศ.ดร.
อธิการบดี

**ฝ่าวิกฤตศรัทธา
ด้วยพุทธศาสน์**

พระราชวัชรคุณบัณฑิต, รศ.ดร.
รองอธิการบดี
วิทยาเขตนครราชสีมา

โครงการการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๓ และนานาชาติครั้งที่ ๒
ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
๐๙.๓๐-๑๐.๑๕ น. บรรยายพิเศษโดย พระพรหมวัชรธีรจารย์, ศ.ดร. อธิการบดี เรื่อง
“พุทธนวัตกรรมการพัฒนาปัญญาและคุณธรรมที่ยั่งยืน”
๑๐.๓๐-๑๑.๑๕ น. บรรยายพิเศษโดย พระราชวัชรคุณบัณฑิต, รศ.ดร. รองอธิการบดี เรื่อง
“วิกฤตศรัทธาแก้ได้ด้วยพุทธศาสตร์”

The 3rd National and the 2nd International Academic Conference.
Theme: “Buddhist Innovation for Sustainable Development of Wisdom and Morality”

วันเสาร์ ที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๙ เวลา ๐๘.๓๐-๑๖.๐๐ น.

เปิดรับบทความ
๑ ต.ค. - ๓๑ ธ.ค. ๖๘
ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ
๑๐ ต.ค. - ๓๑ ธ.ค. ๖๘
แจ้งผลให้แก่บทความ
๑๐ ต.ค. - ๓๑ ธ.ค. ๖๘
ส่งบทความฉบับแก้ไข
๑๐ ต.ค. ๖๘ - ๕ ม.ค. ๖๙
นำเสนอบทความในงานประชุม
๑๗ ม.ค. ๖๙
ส่งฉบับแก้ไขตามผู้ทรงคุณวุฒิ
๑๘ - ๒๕ ม.ค. ๖๙
ตีพิมพ์ Proceeding และ ออนไลน์
๑ - ๒๘ ก.พ. ๖๙

การนำเสนอบทความ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๖.๐๐ น.
ห้อง ๑ (นานาชาติ) นำเสนอบทความภาษาอังกฤษ
ห้อง ๒ (ไทย) นำเสนอบทความภาษาไทย
ห้อง ๓ (ไทย) นำเสนอบทความภาษาไทย
นำเสนอแบบ POWERPOINT 15 นาที ทั้งออนไซต์-ออนไลน์

ลงทะเบียนร่วมงาน

ไลน์กลุ่ม

ดาวน์โหลด TEMPLATE

เข้าประชุม online ได้ที่
Zoom : 633 922 7142
ฟรี

ส่งบทความไปที่ไลน์กลุ่มนี้ หรือทางอีเมล
academic.korat@mcu.ac.th
ติดตามข้อมูลเล่มตีพิมพ์ในเว็บไซต์
<https://nkr.mcu.ac.th/con/>

ติดตามในเพจ : สำนักวิชาการ มจร สุรนารีสาร
พระมหาสุพัตร์ วชิราวุธ, รศ.ดร. ๐๘๙ ๐๔๓ ๕๕๙๘
รศ.ดร.ยุทธนา พูนเกิดมะเรียง ๐๘๖ ๒๖๐ ๑๕๑๙
ผศ.ดร.เกรียงไกร พินยารักษ์ ๐๙๘ ๕๒๐ ๔๓๘๓
นายกฤษสิริ ขวาทไทย ๐๖๔ ๘๐๖ ๐๔๔๔

กำหนดการ
โครงการการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๓ และนานาชาติครั้งที่ ๒
(แบบออนไซต์และออนไลน์)
หัวข้อ “พุทธนวัตกรรมการพัฒนาปัญญาและคุณธรรมที่ยั่งยืน”
The 3rd National and the 2nd International Academic Conference.
Theme: “Buddhist Innovation for Sustainable Development of Wisdom and Morality”
(Onsite and Online)
ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
วันเสาร์ ที่ ๑๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๙

วันเสาร์ ที่ ๑๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๙ ภาคเช้า	
๐๘.๓๐ – ๐๙.๐๐ น.	ลงทะเบียน ถ่ายทอดสดทาง MCUTV (ห้องประชุมใหญ่ Zoom ID : 633 922 7142) พิธีกรภาคภาษาไทย : ผศ.ดร.เกรียงไกร พินยารักษ์ MC in English : รศ.ดร.สุรพงษ์ คงสัตย์
๐๙.๐๐ – ๐๙.๓๐ น.	พิธีกรทักที่ประชุมและอาราธนาประธานพิธีนำบูชาพระรัตนตรัย - พระพรหมวัชรธีรอาจารย์, ศ.ดร. อธิการบดี ประธานพิธี (นำบูชาพระรัตนตรัย) - พระราชวัชรคุณบัณฑิต, รศ.ดร. รองอธิการบดี กล่าวถวายรายงาน - ประธานในพิธี กล่าวให้โอวาท และบรรยายพิเศษ
๐๙.๓๐ – ๑๐.๓๐ น.	บรรยายพิเศษ เรื่อง “พุทธนวัตกรรมการพัฒนาปัญญาและคุณธรรมที่ยั่งยืน” โดย พระพรหมวัชรธีรอาจารย์, ศ.ดร. อธิการบดี
๑๐.๓๐ – ๑๑.๓๐ น.	บรรยายพิเศษ เรื่อง “วิกฤตศรัทธาแก้ได้ด้วยพุทธศาสนา” โดย พระราชวัชรคุณบัณฑิต, รศ.ดร. รองอธิการบดี วิทยาเขตนครราชสีมา และมอบใบเกียรติบัตรบทความดีเด่นและผู้ทรงคุณวุฒิ
๑๑.๓๐ – ๑๒.๓๐ น.	ฉันภัตตาหารเพล/รับประทานอาหารกลางวัน
๑๒.๓๐-๑๖.๐๐ น.	ภาคบ่าย : นำเสนอผลงานแบ่งออกเป็น ๓ ห้อง
ห้อง ๑ : B-๕๐๔ (Zoom ID : 633 922 7142) (ห้องเดิมภาคเช้า)	ห้องนำเสนอที่ ๑. (นานาชาติ-บทความภาษาอังกฤษ) ๑. ผู้ดำเนินรายการ : พระครูปริยัติสโมธาน, ดร. มจร วช.นครราชสีมา ๒. ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน (สังเกตการณ์) : (๑) พระมหาสุพัตร วชิราวุธ, รศ.ดร. มจร วช.นครราชสีมา (๒) ดร.ประพันธ์ นีกระโทก มจร วช.นครราชสีมา (๓) ดร.สิทธิศักดิ์ พรหมสิทธิ์ มจร วช.นครราชสีมา ๓. ผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์บทความ : (๑) พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ, ผศ.ดร. มมร. ศาสดา (๒) รศ.ดร.ณัฐพงษ์ มะลิซ้อน มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร (๓) รศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช มจร วส.พุทธปัญญาศรีทวารวดี

	๔. ผู้ประสานงาน (๑) พระครูอุดมปัญญาวัตร มจร วช.นครราชสีมา (๒) นายสมพร ไพบระโทก ผู้ดูแล Zoom มจร วช.นครราชสีมา
ห้อง ๒ : B-๔๐๓ (Zoom ID : 443 031 8364)	ห้องนำเสนอที่ ๒. (บทความภาษาไทย : ศาสนา ปรัชญา จิตวิทยาและการศึกษา) ๑. ผู้ดำเนินรายการ : อาจารย์พิพัฒน์ภัสร์ บุญเทียน มจร วช.นครราชสีมา ๒. ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน (สังเกตการณ์) : (๑) รศ.ดร.ยุทธนา พุนเกิดมะเรียง มจร วช.นครราชสีมา (๒) ดร.ศุภณัฐ เจริญสุข มจร วช.นครราชสีมา (๓) ดร.โสระยา ไทยอัฐวิถิ มจร วช.นครราชสีมา ๓. ผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์บทความ : (๑) รศ.ดร.วีระชัย ยศโสธร มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ (๒) พระครูวิสุทธิมงคลบัณฑิต, ผศ.ดร. มจร วช.นครราชสีมา (๓) ผศ.ดร.เกรียงไกร พินยารัก มจร วช.นครราชสีมา ๔. ผู้ประสานงาน (๑) ดร.มนัสพล ยิ่งทะเล มจร วช.นครราชสีมา (๒) นายวรรณช แบบนา ผู้ดูแล Zoom มจร วช.นครราชสีมา
ห้อง ๓ : B-๔๐๕ (Zoom ID : 930 357 0472)	ห้องนำเสนอที่ ๓. (บทความภาษาไทย : มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และเทคโนโลยี) ๑. ผู้ดำเนินรายการ : รศ.ดร.สุรพงษ์ คงสัตย์ มจร วช.นครราชสีมา ๒. ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน (สังเกตการณ์) : (๑) รศ.ดร.พรเศรษฐิ วุฒิปัญญาอิสกุล มจร วช.นครราชสีมา (๒) พระครูสุตภัทรบัณฑิต, รศ.ดร. มจร วช.นครราชสีมา (๓) ผศ.ธนเดช เอื้อศรี มจร วช.นครราชสีมา ๓. ผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์บทความ : (๑) รศ.ดร.พิชิต ปุริมาตร มจร วช.นครราชสีมา (๒) ผศ.ดร.วิเชียร แสนมี มหาวิทยาลัยขอนแก่น (๓) ผศ.ดร.วิไลวรรณ วงษ์จินดา ม.เทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์สุพรรณบุรี ๔. ผู้ประสานงาน (๑) พระอนันต์ อภินนโท, ดร. มจร วช.นครราชสีมา (๒) ดร.ณัฐพนธ์ เบ้าคำ ผู้ดูแล Zoom มจร วช.นครราชสีมา
๑๖.๐๐-๑๖.๓๐ น.	สรุปผลงาน/ตอบแบบประเมินเพื่อรับใบประกาศ/พิธีปิด

หมายเหตุ : เวลา ๑๑.๓๐ – ๑๒.๓๐ น. พักรับประทานอาหารเพล/รับประทานอาหารกลางวัน
เวลา ๑๔.๓๐ – ๑๔.๔๕ น. พักรับประทานอาหารและน้ำปานะ
ผู้ประสานงานส่วนกลาง : นางสาวศิริพร หาญพิชัย โทร. ๐๙๓ ๔๕๑ ๕๖๔๔
นายกฤตพิสิฐ ขวาทไทย โทร. ๐๖๔ ๘๐๖ ๐๔๔๔

โครงการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 3 และนานาชาติครั้งที่ 2

รายงานสืบเนื่องงานประชุมวิชาการ

PROCEEDINGS NO.1

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Nakhon Ratchasima Campus

17 January 2026